This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Det Swenska Biblioteket,

Utgifwit af

Carl Christoffer Gjörwell.

ASTOR LIBRARY
NEW-YORK.

Tredje Delen.

STOCKHOLM,
hos CARL GOTTLIEB ULF, 1759.

Digitized by Google

Imprimatur.
N. von OELREICH.

Digitized by Google

Det
som dä:
Swenska
Biblioteket.

Tredje Delen.

I.

Början af Herr Cancellie-Rådets och Riddarens m. m. And. Ant. von Stiernmans Swenska Land-Marskalkars Historia (*).

Vivimus Morituri, Morimur Victuri.

Johan Sparre til Bolmeryd och Walstad, Riks-Rådets och Riks Cancellerens Herr Eric Sparres til Sundby och Grefwinnans Ebba Pers Dotter Brahes

A

(*) Mine Läsare hafwa ofta sedt, huru mycken förbindelse mina arbeten hafwa denna wår högtförtjente Häfdateknare. Den ökas ej litet genom närwarande märkwärdiga Afhandling, som bliswit mig för någon tid sedan gunstigt meddelad. Jag kan ej bättre pryda början af denna Tredje Delen, än med des införande härstädes. Herr Cancellie-Rådet har som bekant, flera stora werk liggande färdige i Mscr.

Digitized by Google

Brahes (a), som föd år 1587 har igenom [illegible] er, utrikes resor samt trogna och redeliga tienster hos den stora Konung Gustaf Adolph, förwerfwat sig den nåd och ynnest, at Högstbemälte Herre en allenast fullmägtigade honom år 1625 til att wara Gubernator, öfwer Kopparhandels Compagniet, och år 1626 til Riks-Cammar-Råd: Koppar Compagniet förestod han in til år 1628 (b); utan ock sielf förordnade honom til den första Landt-Marskalk, likmätigt 1626 års Privilegier på Riddarehuset (c) för Swea Rikes Ridderskap och Adel,

hörande til wår Swenska Historia. Et ibland dem är Historien om Swenska Landt-Marskalkarne, innehållande deras lefwernes beskrifningar. Deßas utarbetade beskaffenhet ses tydeligen af närwarande prof på de begge första Landt-Marskalkarne Bar. Joh. Sparre och den stora Gref Pehr Brahe. Denna senare Herres lefwerne är widlyftigt utfört, och innehåller de märkeligaste Anecdoter af hans tid, såsom i synnerhet om Kon Gustaf Adolfs blessurer i Preußen och aldrig nog beklageliga dödssätt wid Lützen i Saxen. M. L. finna sjelfwa wärdet af denna Afhandlingen, och tilönskas Herr Cancellie-Rådet lif, krafter och tilfälle, at ugifwa sina öfriga Historiska arbeten, och at länge kunna tjena det Allmänna med sina widsträgtaste insigter uti Fäderneslandets Handlingar och öden.

(a) *Joh. Messenii Theatrum Nobilitatis Svecanæ pag.* 61.

(b) Se Konung *Carl* den *XI* Förklaring angående Koppar-*Compagniet dat.* Stockholm d. 27 *Apr.* 1689.

(c) *Dateradi* den 8 Junii, ehwarest orden i den *XVII* §. sålunda lyda: Men på det att uti alla Ridderskapets *deliberationer* och omröstande thestå bättre skick och ordning hollas måtte tå wele Wi och Wåre efterkommande *consticuera* dem til hwar Riksdag eller möte en Landt-Marskalk, tagen och ut-

Adel, som då på Riksdagen i Stockholm år 1627 uti Januarii och Decembris Månader war förfamlat, hvilket kall och Embete han så wäl och försichteligen förde, att han däruppå wardt kallad til Rikets Råd, Gubernator i Handels Compagniet, samt Riks-Cammar-Råd, och samma år den 19 Febr (d) afskickad til Konung *Christian* den IV:de i Danmark, att erhålla stadfästelse på den emellan Kronorne Swerige och Danmark något förut slutna fred och wänskap, då han under samma sitt wistande i Köpenhamn blef utnämd år 1629 den 26 Jan. (e) tillika med Herr Carl Baner och Secreteraren af Staten Johan Adler Salvius, såsom fullmägtigt Sändebud til Tractaten i Lübec, som då

 emellan

„wald af öß utur sielfwa Ridderskapet, then Wi befinne wara „ther til begwäm och Riket samt Ridderskapet wäl willig„ Denna Konunga myndighet utöfwades att sedan in til år 1719, då Swea-Rikes Ridderskap och Adel sielf förbehöll sig denna rättighet att utwällia Landt-Marskalck. Se 1719 års och 1720 års Regerings-*Formers* 37 samt 47 § § då ock äfwen uti sistnämda Regerings-*Formen* de tre öfriga Ständen förbehöllo sig samma rättighet att utwällia deras Talmän, samt tillika ar sielfwa förordna deras *Secrete* Utskott och öfriga *Deputationer*. Se Kongl. Maj:ts Försäkring af år 1720 den 22 *Martii* 9 §., samt Riksdags-Ordningen af 1723 den 17 *Oct.* 10 §.

(d) Des *Instruction Mss. Chemnitz Historia belli Sveco-Germanici Tom.* 1 *pag* 19.

(e) *Manifest*, förklarandes orsakerne, som Kongl. Maj:t til Swerike bewekt och nödgat hafwer att gripa til wapn mot Konung *Christian* den *IV*:de i Danmark, tryckt i Stockholm år 1644 *in* 4:to.

Digitized by Google

emellan Romerska Keisaren och Konungen i Danmarck war beramad; men som de Keiserlige af de Danske därtil ophißade, ei wille de Swenska til bemälte Tractat inlåta (f) så blef han samma år befald att förfoga sig hem til Swerige, och under Konung *Gustaf Adolphs* frånwaro, att upwachta Hennes Maj:t Drottning *Marta Eleonora*, jemte Riks-Rådet Herr Mathias Soop. År 1630 den 3 Junii förordnades han til Lagman öfwer Tiohäraders Lagsagu i Småland. År 1632 måste han på befallning til Tyskland och blef af sistnämde Konung förordnad til Öfwer-Ståthållare öfwer Ertzstiftet Maintz, ehwarest han samma år den 12 Aug. (g) en lyckelig Son af en olyckelig Fader afsomnade i sin lyckas största högd.

Denna Herr Johan Sparre blef, efter sin död, år 1647 den 6 Maij (h) jemte 2 sina Bröder, som åfwen då worp afsomnade, neml. Riks-Rådet Herr Lars Sparre til Berawara, Dåderö ꝛc. och Cammar-Rådet Herr Carl Sparre til Sundby, samt 2:ne då lefwande Bröder, nemligen Præsidenten i Götha Hof-Rätt Per Sparre til Engsiö och Lidboholm, och Assessoren i Swea Hof-Rätt, Herr Ture Sparre til Kafwelås och Eriestad, giorde til Swenska Frihérrar, efter som deras Herr Fader Eric Sparre war redan förut år 1583 af Konung *Jacob* den VII England giord til Baron (i). Gift

(f) *Philippi Bogislai von Chemnitz Historia belli Sueco Germanici. Tom. I. pag. 301.*

(g) *Chemnitz c. l. pag. 400.*

(h) Se deras Friherrebref. *Mscr.*

(i) *Messenii Theatrum Nobilitatis Suecanæ pag. 148.*

Gift 1:mo med Anna Urne til Knapstorp och Bolmerö † 1620 den 15 Febr. Johan Claesſon Urnes Dotter til Walſtö och Gyllebo med Thala Galles Dotter von Melen. 2:do med Ebba Oxenſtierna (k) Dot-

ter

(k) Med ſin förra Fru hade han, 1:mo *Catharina Sparre* gift med *Fabian Joachimſon Berndes*, Friherre til Lillien-dal, Herre til Hötunaholm och Hammarby, *Gen. Major* til häſt, och Öfwerſte för et Regemente *Dragoner*. 2:do *Eliſabeth Sparre*, Landshöfdingens öfwer Nyland och Tawaſte land, *Arwid Jöransſon Horns* til Wuorentaka ſenare Fru. 3:tio *Ebba Sparre* til Biurna Landshöfdingens öfwer Jönköpings Län, *Bengt Ericſſon Ribbings* til ſtora Dala, Säby och Diuleförs, förra Fru, föd på Knapstorp i Danmark 1618 d. 17 *Febr.* gift på Walſtad 1642 den 29 *Junii* † i barnſäng 1644 den 29 *Julii*. och begraſwen i Riddarholms Kyrkio i Stockholm. Se *Doct. Olai Laurelii* öfwer henne hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm in 4:to Med ſenare Fruen, hade Herr *Johan Ericſſon Sparre*, en Son allenaſt, *Johan Johanſſon Sparre*, Friherre til Kronoberg, Herre til Bolmerö och Walſtanäs *Aſſeſſor* i *General Commerie Collegio* † 1659 20 *Apr.* gift 1656 den 18 *Maii* med Friherrinnan *Maria Johans* Dotter *Berndes* til Strömsberg w. ſom blef ſederinera 1662 d. 9 Juli Rikz Rådets och *Præſidentens* Friherre *Guſtaf Poſſes* ſenare Fru och 1687 den 6 *Junii* Drottning Hedvig Eleonoras Hofmäſterinna † 1717. 18 *Octobris* Moder til 2:ne barn, neml. Friherre *Axel Johanſſon Sparre*, *Capitaine* i Venetianſk tienſt † 1689 den 9 *Oct.* i *Corintho* i *Morea* ogift och med honom gick denna Friherre gren ut på ſwärd ſidan 2:do *Ebba Margaretha Sparre*, Friherrinna til Walſtanäs och Bolmerö, *Capitains* af Södermanlands Reg. *Jeſper Guſtafſſon Cruus* til Edeby, Aggarön och Lundby Fru, föd i Stockholm 1659 d. 1 *Apr.*

ter af R. R. och Commar-Rådet, Friherre Gustaf Gabrielsson Oxenstierna til Fiholm och Rinckestad † 1597 den 18 Jan. och Barbro Axels Dotter Bielke til Härndsäter † 1624.

2. *Per Brahe* (a) Grefwe til Wisingsborg, Friherre til Cajana, Herre til Ridboholm, Lindholm, Brahelina och Bogesund. Son af Riks-Rådet och Lagman öfwer Wästmanland och Dalarne, Grefwe Abraham Brahe til Wisingsborg &c. och Fru Ella Gyllenstierna, Riksdrotsens och Riks Cancellerens Friherre Nils Gyllenstiernas Dotter til Fuglewik och Lindholmen, föd på Ridboholm 1602 den 18 Febr. (b) har redan i unga åren opfört sig stäteligen som en rätt afkomling och laglig arfwinge til sina högstberömlige

gift 1696 d. 25 Jun. på Häfsled † 1698 d. 15 Apr. på Edeby barnlös, begrafwen i Helgarö, se *Johan Gyllens* öfwer hennе hollna och tryckta Likpredikan.

(a) Om denna Adle och Ridderlige gamla Ättens ursprung kan läsas *Johan Örnehuvuds Genealogia Brahæa* tryckt uti Stockholm 1647. *in folio pag.* 1, samt *Imagines illustrissimæ Familiæ Brahææ* tryckta 1673 på Wisingsborg *in folio*. Den lärde och ordlekande *Doct. Olof Rudbeck* i sin *Atlanticas* tredie del *pag.* 481. menar att den gamla Adeliga slägten i Sverige *Brahar* hafwa sitt namn af *Brahman*, det är på wårt mål en Man, som öfwergår alla andra i dygder och manliga gerningar.

(b) *Genealogia Brahæa pag.* 7. *Sueno Wetter* i sin *Oration p.* 10. *de laudibus & emeritis insulæ Wisingianæ nec non ejusdem lacus Wetter*, säger orätt hans födelse år hafwa warit 1603.

lige Förfäders mongariga blänckande skiöldar, såsom til egit och honom enskylt tilfallit arf, hwilka han sedermera med härliga dygdens segermercken giort ännu mera lysande. Han har igenom grundeliga studiers inhämtande på åtskillige Academier, i synnerhet Upsala, Giesen, Strasburg, Bonn och Padua, samt sex års utrikes resor igenom hela Tyskland, England, Holland, Frankrike och Italien, förwerfwat sig den skicklighet, at han straxt efter sin hemkomst år 1626 antogs af Konung *Gustaf Adolph* til Cammar-Herre, då han samma år den 12 Maii uti Drottning *Christinas* begrafnings procedi i Strengnes ledsagade Printsseßan Agnes, Högstbemälte Drottnings syster (c): följde sedermera den nästföljande 15 Junii Hans Majit på toget til Preußen, ehwarest han efter skantsens intagande wid Pillou den 27 Junii wardt commanderad til Pezarga, att gå med några Drabanter förut först i land,

(c) Denna Printsseßa kom 1618 til Swerige, war född i Gottorp 1578 den 20 Sept. † i Stockholm ogift 1627 den 13 *Apr.* begrofs samma år den 14 Aug. uti Kongl. Gustavianske grafwen, ehwarest på hennes Likkistas, som är af Engelskt tenn, huswudgafwel läsas: *Agnes Durissa Slesvici Holsatiæ. Nata Gottorpii die 20 Septembris A. D. 1578. Obiit. 13 Aprilis, Anno Christi* 1627. Dotter af Hertig Adolph, Stamfader för alla Furstar af Hollstein-Gottorp † 1586 den 1 *Oct.* och Christina, Landt-Grefwe Philips Dotter af Heßen † 1604. Uti *M. Johan Rothlöbens* öfwer Printsseßan *Agnes* hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm, utsättes hennes födelse år wara 1587 hwilket är tryckfel.

Digitized by Google

land och d. 28 Aug. wid belägringens upphäfwande af Wormdit förde han förwachten af en tropp Smålandska Ryttare, och bortog då alla fiendens Trotzwagnar: hwaruppå han blef skickad den nästföljande 14:de 19:de och 21 Octobris att hålla en underhandling med några förnäme utskickade Pollackar mellan Dirschau och deras läger: reste sedermera samma år med Konungen til Swerige, och det följande året 1627 i Maii månad tilbakars til Pillou, ehwaresst när Hans Maj:t den 23 ejusdem om nattetid med små Båtar och lådior wille bemägtiga sig Dantziger skantz, som war på deras Werder lagd gient emot Höft, för Konungen sielf förut med sin båt, hafwandes allenast Grefwe Per Brahe, sin Lifknecht Erland Lindlöf, som war en Finsk Adelsman och fyra Drabanter, hwilka rodde, och när båten war kommen ett halft stenkast ifrå skantsen, blef Konungen, som sielf styrde, träffad af en musquets kula på högra sidan i buken under harnesket så illa, att Hans Maj:t däraf föll neder i båten (d), hwaruppå Grefwe Per steg til styret och förde båten lyckeligen undan för Polackarne, hwilke redo efter i siden och gåfwo åtskilliga skått på dem, dock blefwo de fem öfrige i båten aldeles oskadde, där hans Broder Grefwe Nils Brahe på sin Lådia sick 26 döda och qwästa. Wid et dylikt olyckeligt tilfälle, samma år den 7 Aug. när Hans Maj:t efter en hållen drabbning wid Dirschau, wille

(d) Herr *Cancellie* Rådets *Johan Persingskiöld* om *Brahe Familien Mscr. Ogerii ephemerides, sive iter Denicum, Svecicum & Polonicum pag* 291.

wille af en högd med ett fiärsyns-glas affe sendens rörelse, blef in wid halsen skuten med en Muquet kula, så att hon kiändes under högra skulderbladet, satt åfwen Grefwe Per til häst Konungen närmast (e). Och som Hans Maj:t hade kallat

(e) Härom berättar Herr *Joh. Adler Salvius* således i sit bref „til Swea Rikes Råd, *dat. Dirschau* 1627 den 16 *Aug.* „Lodet ther med Hans Kongl. Maj:t, ty Gud bättre, är „sargad, hafwer gått in straxt oswan uppå bröstbenet (som „*Latini* kalla *clavicula*) twå tummar brett ifrån strupen „(*trachea arteria*) på högra axln: och sitter nu bak opå „ryggen in emot *spinam dorsi*, nästan opå det öfra hörnet af „*homoplata dextra* eller det högra skulderbladet. Ty ther sy„nes en liten hygel, likasom thär lägo en fierdedel af en „bäll under huden. Så efter thetta *Mousquette* lodet ligger „och *premerar* den *nervum*, genom hwilken *vis animalis* gif„wer högra armen all sin *motum* och *sensum*, therföre äre „Hans Kongl. Maj:t the tu minsta fingren på högra han„den något *stupides*, dock skadar thet *motui* eller *sensui brachii* „intet mer. Hans Kongl. Maj:t kan ock fuller skrifwa nä„gorlunda grann styl, men efter Hans Kongl. Maj:ts namn „*Gustavus Adolphus* måste skrifwas med en zug af hela ar„men, kan Hans Maj:t thet intet giöra för lodet skull, *si„ne magno dolore*. Elliest är Hans Kongl. Maj:t, Gudskie „lof! frisk och sund och fri från alla andra *accidentier*. Wi „hoppas ock, att lodet skall antingen *per putrefactionem*, eller „elliest, snart kunna komma at tagas ut på ryggen. HEr„ren Gud wari lof! som Hans Maj:t intet til lifwet haf„wer skada lätit. Den 23 *Maji* fick Hans Maj:t ett lod i „buken, nu den 7 *Aug.* oppigenom halsen. Gud beware „Hans Kongl. Maj:t för widare farligheter, och gifwe „Hans Kongl. Maj:t det sinnet, att Hans Kongl. Maj:t

Digitized by Google

Swea Rikes Stånder tilsammans i Stockholm på slut af detta året 1627, så fick han åter den nåden att wara Hans Maj:t bit sotjäktig, då ock Hans Maj:t i Påskhelgen det folliande året 1628 låt giöra på Stockholms

„blef sielf ifrå sådana små *occasioner*. Efter såsom thetta „skiedde i en *occasion* när Hans Kongl. Maj:t satt på hästen „och genom ett *perspectiv recognoscerade* det ena af fiendens „paß.

Wid detta tilfälle will jag ock införa förenämde *Adler Salvii* berättelse om Högstbemälte Konungs dödeliga frånfälle, utdragen utur des bref til Swea Rikes Råd, *de data* 25 *Nov.* 1632.

„*Casparus Apothekare* som Hans Kongl. Maj:ts salige Ke„kamen hafwer *balsamerat*, skrifwer att Hans Kongl. Maj:t „hafwer bekommit nio sår, fem skott, tu hugg och ett sting „*Grubben* skrifwer, i det Kongl. Maj:t wid paß klockan ett „på dagen *Stenbockens* Regemente hafwer anfört, och thet sig „med fienden *meslerat*, är Hans Kongl. Maj:t i den tiocka „infallna dimban först wänstra armpipan rent afskuten, så „att stången hafwer synts utan om kläderne, ther oppå haf„wer en satt Kongl. Maj:t pistoler mitt oppå ryggen och „skutet Hans Maj:t twärt igenom; och ändock Hans Kongl. „Maj:t sig äntå hafwer welat *salvera*, har likwäl fienden alt „för hårt anträngt, och Kongl. Maj:t hästens *galopp* intet „kunnat utstå, utan af wanmägtighet fallit af hästen, then „Hans Kongl. Maj:t något litet slåpat hafwer, til deß H. „Kongl. Maj:t är blefwen ligglande under fienden, och haf„wer fuller Hans Maj:t äntå något litet lefwat, men är „ändtligen en tilkommen och frågat hwem Hans Maj:t wo„re? så Hans Maj:t skall hafwa swarat sig wara Konung „i Swerige, hafwer han welat släpa Hans Maj:t bort; „men efter wåre Ryttare hafwa fett Hans Maj:ts häst lö„pa Herrelös, och ther öfwer treffligen *furieusemen* anfallet,

holms Slätt ett prägtigt bröllop åt honom och hans Broder Grefwe Nils Brahe; som war nyss förut blefwen slagen til Riddare på Rikssalen i samtelige Ständernes närwara för des tappra förhollande wid Mewe. År 1628 den 17 Maii blef Grefwe Per Ofwerste för-

„hafwer denne en pistol skutet Hans Maj:t igenom huswudet „och är therifrå lupen. Therefter är Hans Maj:t af fien„den in opå skiortan afdragen och spolierat worden, och haf„wer ändå ett dödeligit sting fått i liswet af en petard, och „är för pannan deslikes något stucken. Ofwer en half timma „eller något mera hafwe Wåre liket salverat. Härjämte med„delar jag ock ett utdrag af förenämde Salvii bref til Secre„waren af Staten Lars Grubbe, dat. Hamburg den 10 De„cembris 1632: Fatalis fuit mensis November magnis multis„que capitibus, Regi summo Regum, Regi Bohemiæ (dicitur „& Rex Ungariæ mortuus & Uladislaus veneno sublatus a mea „tertera noverca, sed utrumque in certo rumore), Vice-Regi „Daniæ, Regi Galliæ, Duci Schombergio, Duci Momo„rancio &c. Vides dolos, astus, fraudes, technas Jesuitarum! „obstupescite cœli! Unum mirum Tibi dicam, quod commode „velim loco debito insinues. Dicitur quidam princeps, conscio „non solum Electore Saxoniæ, verum etiam Cæsare & quibus„dam aliis magnis interfecisse S. R. M:tem. Piaculum ne qui„dem gehenna piandum! Secundo, Verba hic Hamburgi publi„ce nuper dicta sunt, eadem consilia agitari adversus incompa„rabilem heræm Regni Cancellarium. O solutam Diaboli licen„tiam! Eo aus dem Weg geraumet omnia sua sponte ruitura „persuasissimum habent. Consule itaque, mone, suade, roga „ut tam in cibo & potu, quam Visitatione & omni conversa„tione secure ac tuto agat. Diabolus omnibus furiis & Eryn„nibus campedes solvisse videtur, ut bestia adhuc Evangelio in„sultet. Sed usque quo Domine!

Smålandska Regementet til häst, och af Hans Maj:t sielf i Julii Månad på feltet utan för Dirschau det samma föreslålt, då han samma dag höll med sienden en tapper och lyckelig skärmytsel, samt derefter om hösten öfwerförde det samma med sig til Swerige. Wid Riksdagen, som hölts i Stockholm år 1629 i Junii Månad, förordnade Hans Maj:t honom til Lyndtmarskalk, då han den derpå följande 12 Nov. skulle afskickas til Romerske Keisaren i angelägna ärender, dock med ingen annan caractere, än som Gentilhomme Envoyé (f), men denna resa gick intet för sig för andra emellan kommande orsaker skull, och i synnerhet för det, att Landtmarskalcks stafwen på den utskrifna Riksdagen i Stockholm år 1630 skulle honom å nyo anförtros, hwilken han äfwen då så wäl och försichtigt förde (g), att han under warande Riksdag blef kallad til Riks-Råd och den 9 Junii til Lagman öfwer Westmanland, Bergslagen och Dalarne i sin Herr Faders ställe, som den näst föregående 16 Martii (h) war med döden afgången, til hwilket Lagmans döme sedermera år 1644 tillades lilla Herjedalen, som då igenom Bromsebroiska freden Sverige war tilfallit. Efter wäl sluten Riks-

dag

(f) Se des *Instruction* af den 12 *Nov.* 1629. *Mſcr.*

(g) Hwad på dägge dese Riksdagar blef beslutit, kan läsas i min Samling af Riksdagars och Mötens Beslut, *Tom.* 3 *pag.* 810. 822.

(h) *Budæi Lexicon Tom.* 1 *pag.* 109. *Johannes Loccenius* i sin *Hiſtoria Succana pag.* 681. säger orätt detta wara skiedt 1629. Se *Joh. Helmii* öfwer R. K. *Abrahami Brahe* hälsing och tryckta Lik-*Sermon* år 1630 in 4:to.

dag befaltes han med sina åtta Compagnier Smålandska Ryttare straxt, at följa öfver til Pommern (i), men som hans Broder, Greffve Joachim Brahe dog samma år den 18 Sept i Stettin, så fick han tilstånd att öfverföra des Lik til Swerige, då han sedermera 1631 i Augusti Månad återkom med sitt Regemente til Hans Majest på Tyska botten, som då belägrade Würtzburg, wid hwilkens stormande och eröfrande han hade åter den lyckan, att wisa sig Hans Majest närmast: derpå fick han befallning att igen resa öfwer til Swerige och därstädes biwista rådslagen i Rådet, samt at tillika bisitta den Kongl. Hof-Rätten. Uti begynnelsen af 1633 afförrådes han af Regeringen, att å des wägnar, hos Drottning *Maria Eleonora*, som då wistades i Wolgast, beklaga des Gemåls den store Konung *Gustaf Adolphs* ödeliga frånfälle, samt sedan öfwergifwa til Riks Cancelleren Herr Axel Oxenstierna deras förklaring, att så länge de Evangeliske Chur Furstar och Ständer i Tyskland enhälligt holla tilsammans, med samnad macht och råd afstudda sig Keisarens wåldsamheter, så länge wille ock Swea Rike härefter som härtils bispringa dem med råd och död uti alt, och inget återwända, förrän en allmen fred och säkerhet wore träffad. År 1634 uti Februarii Månad (k) wardt han andra gången skickad af Regeringen til Tyskland, som fullmyndig

(i) *Chemnitz Historia belli Sueco Germanici Tom 1 pag. 48. Pufendorf de rebus Suecicis.* Se des *Instruction* af år 1631 *Mscr.*

(k) Se des *Instruction* af den 18 *Febr.* 1634 *Mscr. Chemnitz Historia belli Sueco Germanici Tom II, pag.* 16.

Digitized by Google

Legat, att wara förbemälte Riks Canceller och Directeur wid det Evangeliska fredswercket tilhielp och understöd uti de där dageligen förefallande ärender, i synnerhet wid den påstående Riksdagen i Frankfurt, och i fall något dödeligit Riks Cancelleren wid komma kunde, eller elliest blefwe hemkallad, så skulle han träda i hans ställe med samma wilkor och rättigheter, som Herr Axel Oxenstierna det härtils fört hafwer. Samma är den 15 Sept. reste han ifrå Frankfurt til Preußen, som förste Commissarius, att där tillika med Fältmarskalcken och General Gouverneuren Herr Herman Wrangel, Legaten i Pommern Herr Sten Bielke, Lagmannen och Assessoren Herr Åke Axelsson Natt och Dag, Swea Rikes Råd, Herr Johan Axelsson Oxenstierna, Kongl. Maj:ts Secrete Råd och Secreteraren Johan Nicodemi (Lillieström) antingen sluta fred eller förlänga stilleståndet med Polen: hwilket han och de med det eftertryck giorde; att det följande året 1635 den 2 Sept. slöts och uprättades i Stumsdorf en wapnhwila på sex och tiugu år (l). Samma är den 16 Sept. wardt han wäl General Gouverneur öfwer Preußen, men blef straxt därpå hemkallad; och i det stället 1637 den 27 Oct. förordnad til General Gouverneur öfwer Finland med Österbottn och Åland, hwilket han förestod in til år 1640, då han därifrån kallades til Stockholm. Ibland mycket annat godt han då där uträttade, är besynnerligast det, att han satte landet i god ordning och politie, delte de stora Soknar, oppbygde flera Kyrkior, utwid-

(l) Se *pacta induciarum hoc anno editarum. Ogerii Ephemerides pag.* 382, 285.

Digitized by Google

utwidgade och förbättrade de gamla Städer, besynnerligen Åbo, Wiborg och Helsingfors, giorde en jordwall och stengård omkring hela Åbo Stad, opplagade hela Åbo Slått, brackte först de styffinta Safwolax beerne til Knechteskrifning efter gårdetalet, inrättade merekeligen den förfallna Kyrkio Disciplin i Wiborgs och Kexholms Län (m), förmådde Drottning *Christina* att låta inrätta Trivial-Scholor i Helsingfors (n), Biörneborg, Ny-Carleby och Ulo (o), smärre Scholar i Tauastehus, Nyslått och Kexholm, förbyta Wiborgs Schola i ett ansenligit Gymnasium (p), samt år 1640 uti Åbo Stad opprätta en Academie (q), ehwarest han blef den förste Canceller. År 1641 uti Aprilis månad wardt han igenom låttkastning Swea Rikes Drots (r); och tillika förordnad til Præsident i Kongl. Swea Hof-Rätt (s), då han derefter år 1642 in Februario på Riksdagen i Stockholm för samtelige Riksens Ständer aflade sin ed, som Kongl. Förmyndare och Ledamot uti Regeringen. År 1643, när kriget brast löst mot Danmarck, fick

(m) *Baazii inventarium ecclesiæ SvioG. pag.* 834.

(n) *Henrici Forsii Disp. de Helsingforsia celebri Nylandiæ emporio. Part.* 1 *pag.* 46.

(o) *Snellman de Uloa Part.* 1*mæ pag.* 46.

(p) *Baazii Inventarium ecclesiæ SueoG. pag.* 834.

(q) *Loccenii Historia Suec. pag.* 704. *Wexionii Gyllenstolpes Natales Academiæ Aboensis. Terseri Chronologia Sacra.*

(r) *Peringskiöld om Brahe Familien. Mscr.*

(s) *Imaginet Familiæ Brahea pag.* 15 *Bergenhielmii index in Bæcleri Historiam belli Danici in voce Math. Soop.*

Digitized by Google

fick han befallning att reſa til Småland och munſtra Krigsfolket, ſamt tilholla Allmogen att giöra ſin ſkyldighet, gick ſielf ſedermera år 1644 neder til grentſen och Giöteborg med något Manſkap och dref de Danſka ifrån twänne på Hiſingen af dem oppkaſtade Skantſar. Sedan Drottning *Chriſtina* ſielf hade antagit Regementet, ſå förordnades han år 1648 d. 29 Apr. andra gången til General Gouverneur öfwer Finland och Öſterbottn (t), ehwareſt han ſedan fördrögde intil år 1650, då han med ett Orlogsſkiepp til Stockholm blef afhämtad att bewiſta Högſtbemälte Drottnings Kröning, wid hwilken högtidelighet han hade den nåden att jämte Arckie-Biſkopen Doctor Johan Lenæus ſättia Kronan uppå Hennes Maj:t. (u) För deſſa och monga andra hans ſtora förtienſter blef Hennes Maj:t i nåder bewekt, att ſchänka och gifwa honom år 1650 den 18 Sept. til Friherre-

(t) Detta *Gouvernement* måſte han 1654 den 14 *Jan.* afträda, efter det då war oundwikeligit til *Statens* lindring, at indraga *General Gouvernementet* i Finland, och underwarande tiden anlade han år 1650 Staden Tauaſteborg, ſe *Chriſtianus Limnel de Tavaſtia Part.* 1 *pag.* 14.

(u) Greſ *Axel Oxenſtiernas* Berättelſe om Drottning Chriſtinas Kröning *Mſcr. Fr. Franciſcus a S. Auguſtino Macedo in eleganti ſſima deſcriptione coronationis Reginæ* Chriſtinæ, *edita Ulyxbonæ*, 1651 *in* 4:to *pag.* 10. *Anonymus Luſitanus, ceu Joſephus Pintus Pereira a Regis Portugalliæ conſilio & ultra marino, Eques Ordinis Militiæ Chriſti, Commendatarius S. Andreæ de Victorino & apud Aug. Reginam Sueciæ Legatus, in Corona* Chriſtinæ *Sueciæ &c. Reginæ Auguſtiſſimæ, Potentiſſimæ, Sapientiſſimæ, edita in folio pag.* 2, ehwareſt Greſwe *Per Brahe* kallas *Comes de Bray.*

Digitized by Google

herrskap Cajanaborg och Cajana Sokn, samt Cupio och Idensalmi Socknar i Savolax Län, hwarest han samma år lät anläggia Städerne Cajana, Christinestad och år 1652 Brahestad, samt utom des med egen bekostnad fullkomna Cajaneborgs Fästningswerk och byggnad, som redan i Konung *Carls* den IX:s tid war anlagdt och påbegynt (x). År 1654 när Högstbemälte Drottning wille afdanka Regementet, har han däremot så munt- som skrifteligen betygat en särdeles ifwer och „Patriotisk zele, wisandes huru det stridde mot Gud, „alt folcks rätt, samt den ed, hwarmed Hon war „Swea Rike och sina Undersåtare förbunden, så att det „icke stod i hennes godtyckio att oppriswa det band, som „hon in för Gud uppå sina knä hade bundit sig med, „hwilket långt starkare och owuplösligare borde skattas än „äktaband, som efter endera makans willie icke får el„ler kan opplösas, hwartill han lade det wara ingen ärlig man, som gäfwe Hennes Maj:t ett sådant råd: „hwilka ord Hennes Maj:t då fattade uti, sägande det „wara för mycket talt, aldenstund det torde wara mon„gen förnäm Man, af hwilka och några nämdes, som „skulle taka til denna afdankning: han stod lika fast wid „sin mening, då han fick til swars, att det stod hos „Hennes Maj:t allenast och icke hos Rikens Ständer „att giöra härutinnan, som hon wille och behagade, „hwaremot han åter inwände, att Hennes Maj:t wo„re bunden wid Riket, och att Hon in för Gudi hade „swurit det samma att styra, men ej att afdanka, då

C Drott-

(x) *Petrus Nicolaus Matheſius de Oſtrobothnia*, Sw. Bibl. D. 3, A. 3.

„Drottningen ändteligen swarade, att han och de an-
„dre Herrarne ei skulle stå så häftigt däremot, om de
„wiste Hennes osäfaktiga skäl och orsaker; hwilka intet
„nu, men wäl i längden skulle blifwa witterlige: men
„som denna och monga andras förställningar intet fun-
„no något rum hos Drottningen, så gick denna merk-
„werdiga högtid för sig i Upsala den 6 Junii sistnämda
„år, wid hwilket tilfälle då Drottningen i sina rum
„hade iklätt sig den Kongl. Skruden och tagit uppå sig
„den hwita Atlask kiortelen, satte han wäl Kronan up-
„på Högstbemälte Drottning, och sade derjemte sig nu
„andra gången det göra, men för ingen del wille hen-
„ne den samma aftaga, hwarföre när Drottningen af-
„lade regalierne, och Riks Marskalcken Friherre Åke
„Axelsson Natt och Dag gaf honom teken, samt Drott-
„ningen sielf åtskilliga gånger winckat åt honom, gick
„han intet fram, utan måste hon sielf taga Kronan af
„sig, och wid det hon således höll henne i handen,
„steg han ändteligen fram och tog henne emot (y).

År 1654 den 6 Junii i Konung *Carl Gustafs* och den derpå följande 24 Oct. Drottning *Hedwig Eleonoras* Krö-ning, hade han åter den lyckan och näden, att sättia den Kongl. Swenska Kronan på bägge deras Majestäters Hufwud. År 1657 när det kom til ett nytt wapnskif-te emellan Swerige och Dannmarck, blef honom anför-trod styrselen öfwer hela Krigsmachten hemma i Riket både til lands och watn, hwaruppå han sielf den sam-ma i Skåne anförde, och hade där med de Danska åt-skilliga hårda nappetag, hwarwid han altid spelte Må-stare,

(y) *Peringskiöld c. l.*

stare, i synnerhet wid Båtstad, Laholm och Geneved (z). År 1659 kallades han af Konung Carl Gustaf til lägret på Seland, att wara Högstbemälte Konung så mycket närmare til hands, och år 1660 efter denna store Konungens död i Göteborg, blef han andra gången Kongl. Förmyndare, då han äfwen wiste sin ofördfalskade nit och redelighet för Fäderneslandet, i synnerhet wid den ändring, som skedde med det efterlämnade Kongl. Testamente. År 1661 d. 10 Apr. oppdrogs honom inseendet öfwer Rättwisans handhafwande utöfwer hela Riket.

Med ett ord kan ei obemält lämnas, att sedan Wisingsborgs Grefskap war honom tilfallit igenom R. R. och Riksdrotsens Greftwe Magni Brahes dödeliga frånfälle, som skedde år 1633 den 3 Martii (aa); så har han bemälte Wisingsborg ei allenast merkeligen förbättrat, anlagt gient emot Staden Brahegrenna, utan ock på Wisingsö inrättat år 1636 en allmen Schola eller Gymnasium, och han slog af sina egna Hemman därtil en ansenlig post penningar, hwarmed både Lärare och Lärjungar årligen skulle underhållas: til samma Schola förärte han sedermera en wacker och ansenlig Boksamling samt skiöna Mathematiska redskap och werktyg: och på det att de bokliga Wettenskaper skulle komma i så mycket bättre gång, så upprättade han där ett fullkomligit Boktryckeri (bb).

(z) *Loccenii Historia Suecana pag.* 808. *Pufendorfs Historia Caroli Gustavi pag.* 328 *& seqq.*

(aa) *Joh. Rudbeckii* öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan.

(bb) *Baazii Inventarium ecclesiæ SueoG. pag.* 730 *Sven Wetter*

Utöfwer Grefwe Per Brahes mynd har Christopher Gertnerus à Gartenberg ſkrifwit föllande rim utti förſta Boken af des Epigrammata pag. 6.

Quam cernis, forma faciem referente, tabellam,
Effigiem Petri continet iſta Brahæ:
Quo quaſi perpetuo Reges Tutore minores
Lætitiæ creſcunt, Suecia Magna, Tuæ,
Sed Pax, ſed Pietas, ſed Legum ſumma Poteſtas
Hunc non perpetuo vivere poſſe dolent.

En annor har under hans afbild i Koppar ſtucken in folio af Sigismund Vogel, ſatt följande:

Germanici Suecique ſimul pars magna Senatus,
Gloria Braheadum conſpicienda datur.
Quem proavi jungunt cognato ſanguine Regi,
Et decorat rarus Martis & Artis honos.
Ne mirare igitur virtutum præmia, eandem
Ambiguam ille facit, Militiæ atque Togæ.

Fem Skådepenningar finnas lämnade til denna Herrens låfwärdiga åminnelſe åt efterwerlden, af hwilka de tre förſta åro gutna (cc). Den förſta har på rättſidan,

laudes & encomia inclyta inſula Wſingiane, ité non ejusdem lacus Wetter pag. 2. Jonas Haglinus de priſcorum quondam Regum, poſtea Comitum Brahæorum &c. ſede amœniſſima & famigeratiſſima inſula Wſingia pag. 10.

(cc) *Von Bromells Hiſtoria R. S. Senatorum & Magnatum Numiſmatica Mſcr. confer Acta Literaria & Scientiarum Sueciæ An. MDCCXXX pag. 3*, ehrwarest Herr *von Bromell* och Herrar *Collectores* prätt låſa på den fierde här framman före be-

Digitized by Google

dan, hans bröstbild, barhufvad, med kort hår, knäfvelborrar, litet pipskägg, bröstharnesk, hwarunder ses oppskurna räckarmar, hwit halskraga med spetsar och öfwer axlen och kroppen ett broderad axelgehäng. Omkring läses: Petrus Brahe Com. in Wisingsborg. Under på högra sidan: S. D. Uppå afwug sidan står Hans Grefliga Wapn, som är en fyradubbel fördeld sköld, och mitt uti ders Adeliga stamvpn, som äro twå swarta Örnwingar i gult fält. Det högra öfra och nedra wenstra fältet är blått, hwaruti stå fem hwita Liljor, ställta 2 ofwan 1 mitt uti och 2 nedan. Det öfra wenstra och högra nederste fältet är rödt, sitter i hwardera fältet på en grå häst i fullt fyrspång til höger en Ryttare hel och hollen harneskad, hielm på hufwudet med lång hängande fiäder, hollandes i högra handen mot bröstet en lants. Ofwan på skölden är en Grefwelig Krona. Omkring läses: Reg. Sue. Gen. & Drotzetus Leg. Wesm. Mont. & Dalic.

2. Hans bröstbild til wenster, harneskad, med bart hufwud, krusat hår, knäfvelborrar, och lång knuten halsduk: på afwug sidan läses allenast: Petr. Brahe. Comes. in Wisingsbourg. 1665.

3. Den tredie föreställer på rätt sidan hans bröstbild, aldeles lik näst föregående: på afwug sidan, ses allenast P. B. C. det är, Petrus Brahe Comes.

4. Den fierde giord af J. R. på rätsidan står hans

skrefna *Medaillens*, och hos dem *N:o* 13, afwuga sida, Årtalet, då den blifwit slagen, 1634 i ställe för år 1664. Likaledes läsa de på den femte hos mig och hos dem under *N:o* 12 rätt, *Medailleurens* namn *R.* i ställe för *D.*

bröstbild, med harnesk, omslagit gewand, bart hufwud, långt krusat hår, knäfwelborrar, lång igenknuten halsduk: under bröstbilden läses Medailleurens namn J. R. Natus, A:o 1602 och omkring: Petrus. Brahe. R. S. Drotzetus Comes. in Wisingsbourg. L. B. in Cajana. På afwug sidan hans Grefliga wapn aldeles likt det föregående under N:o 1 utom det, att ofwan på skiölden, ses på högra sidan om den Grefweliga hielmen, fem sådana Lillior stälta på samma sätt; som i det högra öfra och wänstra nedra fältet: på wänstra sidan åter om Hielmkronan, en dylik ridande Ryttare, som uti wänstra öfra och högre nedra fältet här frammanföre beskrifwes: omkring läses: Verum decus in virtute positum.

5. Den femte skådepenningen föreställer på rätsidan hans bröstbild aldeles lik näst föregående, utom det att Medailleurens namn står teknadt med D. underst. Omkring läses: Petrus Brahe. R. S. Drotzetus. På afwug sidan står en bewäpnad man i gammal Romersk dräg, som med en stång wil wälta en fyrkantig sten, med omskrift: cvbvm vtcvnque volvas. stat. (dd)

Grefwe

(dd) Uti *Professor Johan Daniel Köhlers Historischer* Münz belustigung siebender theil *pag.* 337 finnes denna *medaille* afritad, wägd, samt beskrefwen jemte *Historiska* Anmerkningar, hwilka nästan bestå af en blätt öfwersättning af Ö*nvinges Genealogia Brahæa*, och de derutinnan begångna fel, som intet rättas. Men om Grefwe *Per Brahe*, öfwer hwilken *medaillen* slagen är, wet han beklageligen ingen ting mer att berätta *pag.* 341 än allenast des födelse är, *caractere*, och att han åtskilliga förändringar i Swea Rike öfwer-

Grefwe Per Brahe afsomnade på sin gård Bogesund 1680 den 12 Sept. (ee) hwit af grå här och den gamla Swenska redeligheten, med ett allment efter sig lämnat beröm af Guds fruchtan, rätträdighet, fromhet, oförfalskad kärlek emot sin Konung och sitt Fädernesland, samt besynnerlig förfarenhet i Bokeliga konster, synnerlig uti Hebraiska språket, utom åtskilliga Europæiska tungomål; Lagfarenhet, Mathesis, Historien och Antiquiteterne.

Gref-

lefwat, samt att hans mynd i koppar stucken finnes i *Pufendorfii rebus gestis Caroli Gustavi. Quæ, qualis descriptio?* Annars är *Professor Köhler pag.* 343 ganska ond och otålig deröfwer, det Ö*nwinge* har understått sig att härleda *Brahe* ätten ifrå Keiser *Carl* den Store, men ei att uti des *dedication* af förenämda bok tillika kalla Grefwe *Per*, sin Vetter, utan i det stället, *Tuæ clementiæ subjectissimus nec non paratissimus servus.* Herr *Professeren* har förmodeligen warit okunnigt, det uti Swerige hwarken är brukeligit eller läfgifwit, at en Broder, mycket mindre en Slägtinge, som ej sielf är Riks-Råd, får kalla den andre, som är Riks-Råd, Broder eller *Cousin* i allmenna samtal och tryckta skrifter, undantagande wid trätors slitande om arf, *Testamenten*, fordringar, förmynderskap ꝛc då för Domaren moste nämnas, om *N. N.* är Broder med Riks-Rådet *N. N.* Önskeligit hade det warit, om *Professor Köhlers* tid hade tillåtit at anställa den omtalta skarpa undersökningen, och ännu önskeligare, om han behagat utgifwa sin färdig skrefna *Tractat de Vanitatibus Genealogicis*, til hwilken jag menar mig kunna giöra ett wackert tilskätt, men mäst af Tyska Herrar och Män.

(ee) *Sveno Wetter de laudibus & encomiis inclytæ insulæ Wisingianæ nec non ejusdem lacus* Wetter ꝛc. *pag.* 10.

Digitized by Google

Grefwe Per Brahe, blef gift första gången fierde dag Påsk år 1628 på Stockholms Slått, med Kongl. Hof-Fröken, Christina Catharina Stenbock, född på Drottningholm år 1608 † i Åbo 1650 den 14 Junii med hwilken han hade allenast 4 barn, som dop och Christendom hafwa undfångit (ff). Dotter war hon af R. R. och Tiohårads Lagman Friherre Gustaf Ericsson Stenbock til Öresten och Kronebäck och Grefwinnan Beata Margaretha Erics Dotter Brahe. Andra gången gift 1653 i Julii Månad med Beata de la Gardie † 1680 d. 28 Octobris R. R. Fält-Marskalkens Grefwe Lenhard Torstensons Enkie Grefwinna (gg). Dotter af R. R. och Hof-Rätts-Rådet Friherre Johan Pontusson de la Gardie, och des förra Fru, Friherinnan Catharina Christierns Dotter Oxenstierna til Steninge.

2. Hand-

(ff) Med denna Fru hade han 4 barn. 1:mo. *Elsa Beata Pers* Dotter *Brahe*, Phalts-Grefwens wid Rhein i Beijern ꝛc. Adolph Johans förra gemål, föd på Ridboholm 1629 den 31 *Aug.* gift på Stockholms Slått 1649 den 17 *Junii*, † på Wadstena Slått 1653 den 7 *Sept.* 2:do *Magdalena Hedwig Brahe*, föd på Lindholmen 1631 den 16 *Maii* † 1634 den 16 *Julii*. 3:tio *Abraham Jochim Brahe*, föd på Wisingsö 1634 den 19 *Julii* † samma år den 28 *Dec.* Af honom giöres orätt twänne särskilta personer i *Örnwinges Gelogia Brahea pag.* 1. & *imagines Familiæ Brahea pag.* 6 se *Jon. Betulanders* utferds *Sermon* och *Personalier* öfwer Grefwinnan *Christina Catharina Stenbock* tryckt i Stockholm år 1650 *in* 4:to. *Ejusdem Oratio funebris in pompa sepulcrali Christinæ Catharinæ Stenbock &c. Aboæ in* 4:to 1651. 4:to *Fredric Brahe*, föd på Wisingsborg 1636 *a a a Januarii* † samma år uti *Julii* Månad.

(gg) *Örnhielms Vita Ponti de la Gardie.*

Digitized by Google

2.

Handlingar angående Jungfru Anna Åkerhielm. (*)

1. Jungfru Anna Åkerhielms Lefwerne.

Anna Måns dotter Agriconia Åkerhielm war född i Åkers Sokn och Prästegård i Södermanland 1642 d. 18 Mart. där Fadren, Probsten och Kyrkioherden i Nyköpings Östra Församling Magister Magnus Jonä Agriconnius, då för tiden war Kyrkioherde och tillika Consistorialis i Strengnäs. Hennes

D

(*) Ibland wåra Swenska Lärda Fruentimmer bör med skäl räknas Jungfru Anna Åkerhielm, vagtat man om henne hittils söga wetat. Hennes resa til Grekeland och de den angående Bref och Dagböcker bewisa detta til Hennes heder och M. L. nöje. De innehålla åtskilliga märkwärdiga och artiga saker, hafwa bliswit i original förwarade af Hans Exellences Riks Rådets och Öfwerstemarskalkens H. Bar. Sam. Åkerhielms Fru, Högwälb. Friherrinn. Anna Christina Feif, och mig med des tilstånd nu gunstigt meddelade af Bergs Rådet och Ridd. af Nordstierne Orden, Wälb. H. Dan. Tilas, som äger ansenliga Samlingar i Swenska Historien och särdeles i den Delen, som rörer wåra Adeliga Familler. Herr Bergs Rådet har haft den godheten och författat det här införde Jungfru Åkerhielms Lefwerne, bifogat här och där några anmärkningar, och gynnar detta Swenska Biblioteket med det angenäma löftet, at framdeles hedra det med Artiklar, ej mindre interessante än denna, för hwilket jag härmedelst aflägger min ödmjukaste tacksägelse.

Digitized by Google

nes Moder war Sophia Kempe, Syster til Samuel Kempenschiöld, och Hennes enda Broder war Samuel Mänzon Agricolius, som sedan blef nobiliterad Återhjelm, och war til slut Cancellie Råd, Secreterare af Staten, och Öfwer-Post-Directeur. Då hon war 16 år gammal, mist hon med en Bror och tre Systrar allaredan både Fader- och Moderlös, och hwset war ej i förmögne omständigheter. Men en besynnerlig och sällsynt enighet emellan dese Syskon bragte dem alleſammans i behåld: Ty Systrarne förkasto af sit lilla arf det mästa de kunde, til enda Brodrens Studiers och Utrikes Resors fortsättande, och när han sedan war hulpen och kommen på god fot, ersatte han dem rikeligen deras förskotter, samt wårdade sig som en fader om deras wälfärd och bästa. Inbördes kärleken dese Syskon emellan, och åhugan om hwarannans education gick så långt, at Brodren gaf Systrarne anledning til at lägga sig efter Bokwett, hwartill i synnerhet denna Jungfru Anna Agricola hade besynnerlig böjelse och hug, så at hon i Latinitéten och Historien giordt mackre framsteg, samt sedermera på egen hand lagt sig efter de mäste Europäiske språken.

När Brodren giordt sine Utrikes resor ifrån sig, blef han år 1671 Secreterare hos Riks Cancellieren Grefwe Magnus Gabriel Delagardie, och igenom det tilfället kom äfwen Anna Agricola dit, samt blef ibland Furstinnan Maria Euphrosynas Hofjungfrur antagen. Der blef hon för sit mackra upförande, skickelighet och Bokwett snart känd, och i synnerhet all-

Digitized by Google

Gud af Fröken Catharina Charlotta Delagardie, som år 1682 blef Feltmarskalken Grefwe Otto Wilhelm Königsmarcks Grefwinna, och som sedermera tog henne aldeles til sig, och i hwarck hus hon altsedan til sin död förblef. Grefwinnan Königsmarck war sielf en Frw af mycken Lecture, och kännare af både böcker och Wetenskaper. Med denna sin Grefwinna följde hon beständigt på alla hennes resor, hwariblandt förnämligast war den, då Grefwinnan gjorde sin Herre Feltmarskalcken Grefwe Königsmarck sälskap til Wenedig, och sedan til Grekeland och Morea, der han ifrån början 1686 til 1688 förde an Venetianernes Krigsmackt emot Turcken, men måtte til slut af en hetzig feber, mitt under belägringen för Negroponte, sluta sin ärerika lefnad den 15 Septembr. 1688.

Det är öfwer denna Resan som Jungfru Anna Åkerhielm hållit en tämmelig artig Journal, hwilken dock nu mera icke igenfinnes hel och hållen, utan allenast dessa här bifogade Fragmenter. Ifrån Grekeland skref hon til sin Broder Samuel Åkerhielm, som då war Kongl. Secreterare, åtskillige Bref, men af den correspondencen finnes ej heller flere än hosfogade 5 stycken.

År 1687 i Octobr. månad, då Athen belägrades af Grefwe Königsmarck, slog en bombe neder uti det namnkunniga Minervä Tempel, som med sin gamla byggnad och kostbara Marmorpelare i så många Seculer ännu stod prächtigt och bibehållit. Turkarne hade deraf gjordt både en Moscqve och Krutmagazin: Bomben träffade Krutmagazinet, så at hela Templet och en

stor del af Staden i grund ruinerades, och bragte Staden til upgift i de Christnas händer. Uti detta Templets ruiner, fant Jungfru Åkerhielm et gammalt rart Arabiskt Manuscript, som hon sedan förde hem med sig til Sverige och skänkte til Upsala Bibliotheque, hwaröfwer då warande Rector Acad. Upsl. Jesper Swedberg igenom Bref af den 5 Maji 1693 på Academiens wägnar betygade tacksägelse hos Bröderen Secreteraren Åkerhielm.

Efter Grefwe Königsmarcks död, följde hon sin Grefwinna först tilbaka til Venedig, der hon passerade början af år 1689, och sedan landwägen igenom Tyrolen och widare igenom Tyskland til Bremen, der Grefwinnan hade sine gods.

Under sit wistande i Morea tog hon och fostrade up en liten wacker Turkisk Flicka wid namn Ermina, som sedan blef döpt och kallad Charlotta. Denna Turkinna skänkte hon sedan til Drottning Ulrica Eleonora den Äldre, då hon år 1691 war hem til Sverige, at besöka sin Släkt.

Sidstnämde år reste hon tilbaka igen öfwer Lübeck och Hamburg til sin Grefwinna i Bremen, der hon några år efter eller 1698 den 1 Februarii med döden afgick och blef begrafwen i Stade.

Hon bref med Kongligt tillstånd af sin Bröder adopterad til Adel och Åkerhielmske namnets förandemen hwad tid det skedt, är owiss. I sine correspondenee ifrån Grekeland kallar hon sig wäl Agelonia, men förde Åkerhielmske namnet et förr än efter år 1691. Men man har ändock anledning at tro, at det skedt innan

innan afresan til Morea, dels deraf at Grefwinnan Königsmark, som förde snart en Furstelig Hofstaf, måtte hafwa et Adeligit Fruentimmer til sit sälskap, dels ock ses det af en Hannoverskt Officerares Journal Mscr. som åfwen blifwit hållen under samma Campagner, hwari hon nämnes Mad:lle Åkerhielm.

Hennes yngre Syster Maria Sophia Måns Dotter Agriconia, war åfwenwäl fallen för Lecture, och wäl hemma i språken, skref likasom hon, en wacker styl och har lemnat efter sig en artig Journal, som uti Släktens Genealogiska omständigheter gifwit mycken upsysning. Hon war född 1647 den 26 Octobr, antagen af General Tullförwaltaren Wilhelm Drakenhielms Fru Anna Maria Silfwerstierna, at educera hennes döttrar, Dog derstädes och i Stockholm ogift 1672 den 3 Febr: samt begrofs i Nyköping under Likpredikan.

Begges deras Broder framledne Cancellie-Rådet Samuel Åkerhielms Minne förtjente wißerligen, at närmare utföras, men som man ännu icke hunnit få altsammans i fullständig ordning hopsamlat, så lemnar man det til en annan gång.

2. Jungfru Anna Åkerhielms 5 Bref ifrån Grekeland til sin Broder, Kongl. Secreteraren Samuel Månßon Åkerhielm.

1. H. K. Broder.

af Zante d. 18. Dec. 1686.

St. N.

Uti läng tid har jag intet hast den lyckan at niuta Eder högtönskelige bref, ty wi hafwa warit så långt borta ifrån Vene-

dig, och gemenligen uti dеße 3 Månader förſtås, ſom är October, November och December, äre alla dhr Sydvеſt eller Sunnanwäder, ſom förhindrar Skeppen och Farkoſtarne, at komma ifrån Venedig åt Napolie di Romania. Uthof de förſta dagarne af October war mitt ſidſta för detta til Min K. Broder, då wårt Häf ſig i et bedröfweligit tilſtånd befan, ſå at jag då inte ärkade hwarken om ett eller annat widlyftigt ſkrifwa, ty ſielf war jag utmattad och ſåg döden på alla ſidor grina och blifta alla mina bekanta, ja och Horp.lös at han ſkulle lemna den, under hwilkens ſkugga jag leſde. Detta kan man lättare föreſtälla ſig, än jag nogſamt beſkrifwa. Jag hade mig föreſatt at gifwa Min K. Broder alltid part af det wigtigaſte, hwilket förſummades wid erhållningen af den importante orten Napoli, ſom war til ſig ſielf wäl befäſt, och af Seraſkieren märkelig förſwarat, ſå wäl ſom af en Baſſa in uti Staden, men wåre ſtrade intet at gifwa eld på dem med Bomber och Carcaßer, hwilket och ett ſtort bårg tiente wåre mycket til, ſom låg in wid ſtaden och en half gång högre än Fäſtningen, hwarpå wåre, ſtraxt efter de i begynnelſen intaget, gjorde ſine batterier, ſå wäl at ſkiuta på Staden och Fäſtningen, ſom ock at möta Turkarne med hett, när de komme reſande at bringa folck til Succurs in, ſå at det ſkall heta, ſtat ute och ſlur tilbakers.

Många uptåg hade Turken, at han kunde ſkaffa dem tiden der ifrån ſig, och lät om mörka natten ſimma öfwer ifrån den ſidan, där Elitemanſkan hade ſitt Slott, och af den fäſtningen ſom ligger mitt i wiken kom en båt ſom tog emot dem. Galererne kunde intet lägga ſig derin, ty de woro intet frij för ſkott, men entelig då de komme under wädret med detta puſſet Hazarderade Maltheſerne ſig med några ſlupar och lade ſig dit in och förhindrade dem. Hans Excellens Fältmarſkalken blef alarmerat natt och dag utan uppehåll af Seraſkieren, ſom låg omkring hans läger, mer än dubbelt ſå ſtort; undantagandes ändå, at mer än hälften af wåre woro ſiuke, at det ſåg helt illa ut för oß, och ändå Turkarne dertil brukade det bäſt beredwilligſte Folck. Breſwen hade

och

ock lätit gjöra några Batterier frammanföre Staden nedan för berget; wore och 2 palander på watnet som sköte bomber, så at Staden brände continue natt och dag i 14 dagar. Men det halp ändå intet, de gofwe sig ändå intet. Det första slaget som Hans Exell:ts hölt med dem war 8 dagar efter han war debarquerat, ty Seraskieren kom intet utan wänte dem wid Lepante och Patrasso. Imedlertid tog Grefwen det Stora Berget Palamide in, som förberördt; och planterade der Stora Stycken, slog sitt läger på den tienligaste orten för sig, och begynte förskantsa sig, Men lägret blef intet färdigt förr än Han gick på fienden och med den Aldrahögstes tilhielp slog på Flykten.

Der blef intet synerligit byte för wäre, efter en öfwerlöpare om astonen för, giorde dem kunnogt, så at de mötte et stycke för sitt läger och chargerade så länge, at de kunde det lättaste salvera ur sitt läger, så at Seraskieren wände sig 3 gånger.

Proviant finge wi nog och några Tält, och stod Slaget under den namnkunnige Staden Argos i Morea, der Agamemnon har warit Konung. Det sidsta Slaget då Seraskieren försökte det yttersta och högsta; då wärt folk af Sjukdomen så matt och allareda så många döda wore, besynn. Officerare, at det syntes omögelig för Menskiors ögon at wäre skulle kunna emotstå. Hans Exell:ts wiste 2 timmar förut, at de i dagningen wille attaquera honom, och churuwäl han på 3 Orter giorde falskt alarm, hade likwäl Grefwen den 4:de i siktet, som eljest ingen skulle kommit. Men Gud hielpte Grefwen med hans swaga folck, fast än det war när olyckan, ty Hästen blef skuten under honom, at han segnade neder; Men Grefwen fann sig straxt på en annan. Det skedde den 28. Augusti dagen efter som berömlige Herren Gref Carl Königsmarck genom en hetsig Feber afdanckade denna werlden. Derpå gaf sig samma dag Staden. Jag tror at om Grefwen icke igenom denna Victorien hade bliswit hugnad, hade Gref Carls död gätt honom alt för hårdt til hiertat. Nu först märker jag at haswa mästedels detta förr skriswit, hwilket jag intet gierna gjör 2 gångor, och hälst det som är så gammalt:

skal

skall jag skickat, råds jag det är obehageligt. Wi ginga då in ester Capit. Generalens wilje at bo i Neapoli den 14. Septem. hwart Sjukdomen tog öfwerhanden. Wi hade tilförene mist Gref Carl med 3 hans förnämste tienare, Capit. Eiberger, hans Hofmästare och Kocken. Af wåre Volunteurer den unge Grothusen ifrån Wismar och Pryßen ifrån Stockholm som war i följe med Gripenflycht, och 2 Tyska Lacqvajer: i Neapoli Mons. Royer, Mons. Grand Maison, och en page Sturck, 2 af wåre gamla Laqvajer Arfved och Hindrick, Säckerbagaren med sin Hustru, Twå Bagare med några Staldrängjar. Capit. Simes ifrån Wismar, Herr Pufendorfs Swäger, och Volunteur, war redan på ett Genueser Skepp at gå til Zante, men ändå sjuk af den bleßar, som han fick i den första Bataillen för Angos, nemligen skuten igenom sidan. Men hosta och andra sjukdomar slogo dertil, dödde så den 3 October på Skeppet, förrän det lade utur hamnen. Då lät Hans Excell:ts hämta deß lijk ock lät begrafwa honom med Mons. Royer, som dödde samma dagen, den 4 uti en Grekisk Kyrckia i Neapoli. Dödde ock en Qwartermästare ifrån Wismar, Volunteur hos Herr Baron Erskin, hwilka ock woro i wårt hus, och en Volunteur Grubb, som Herr Lagerkrantz hade recommenderat. Den 23 November embarqverade wi på Schala Jacob, at gå ifrån Neapoli til Zante, ehuruwäl det mycket nödigt gick, at Capit. Generalen wille släppa Hans Exell:z, men måste efter Hans Exell:z intet wiste om han skulle hafwa Kongl. Maj:ts permißon, at gå in i en annan Campagne. Den 29. ginge wi til Segels, Winden war oß mycket Contrair, wi ginge wäl den Cerigo 3 gångor förbi, der Venus säijes wara född, och åter tilbaka igen. Den 3 December hade wi starkt motwäder: då dödde Munskänken Lars och wår Präst, då wore wi wid paß wid Matapan eller Cap de Maijna, der helfwetet säjes wara. Syntes wara farligit at dö, så när Helfwetet. Derefter nödgades at löpa in i Golfo de Coron och kasta anckar i Porto di Vitullo under Fästningen

Kejasa

Kelasa och läge der i 3. dagar för Motwäder skuld, och imedlertid samlades wår Consoy, som bestod af 7 Skiepp.

Den 15 om Morgonen kastade wi ankare wid Zante och efter middagen desbarqverade, finge ett wackert hus, som här äre rare, wäl meublerat, men beklagelig, hwarken Ung eller Skärsten, hwaröfwer wi äre swåra modfalne. Här är intet så stor kiöld at beklaga sig öfwer, men i 2 dagar har warit så starkt wäder, at ingen båt har kunnat kommit ifrån Skeppen til lands. Här gifwer man oß nu skjöna Pomerantzer och Citroner, Drufwor och allahanda Trägårds Saker, så wäl som rätta roser. Men ingen ting mötte mig kjärare än 2 eller 3 knippor bref, hwaruti Min Kjära Broders sig befunno, ett af den 1 Julii, det andra af den 12 Augusti, och Syster Christinas af den 1 Augusti. Gudi lof som Eder alla uppehåller wid helsan och lifwet, och tackar Eder samtelig af min yttersta förmågo, för all den kiärlek Ibär för mig. Om man altid med lika sort kan wara betalt, så försäkrar jag Eder ock därom. Beder tienstelig hälsa Högt:de Fru Swägerskan: beder min K. Broder wille altid i bästa måttan recommendera mig hos henne: Samtelig mina små Syskon önskar jag den Rika Guds wälsignelse. Jag beder ock hälsa S. Catrina: hugnar mig mycket om hennes sak, som K. Bror förmenar, löper ut til hennes nöije. Syster Christina och Swäger Palm, Syster Sara och Swäger Hans Claßon, deras K. Barn allesammans äre af mig på det kiärligaste hälsade. Gud gifwe Eder alla ett frögdefult godt nytt åhr, fast mitt bref intet kommer fram förr än i Jan. eller Febr. Jag förgäter intet heller til at helsa Agata, Israel och Greta och alla goda wänner. Jag beder ock K. Bror will gjöra Min excuse hos Mons. Rabel, men jag wet han är bättre tilfreds; han får ändå bref nog, men om han wille gjöra min ödmiuka Recommendation hos Fröken Delagardie, är jag hans tjenarinna. Gudi lof! at Min Grefwinna mestedels har öfwerwunnit sin Sjukdom, så lärer hon fuller efter handen aflägga hos hwar och en sin skyldig-

E het.

Digitized by Google

het. Jag lär intet denna gång hinna upwackta min lilla Grefwinna Hedvig; ty jag är allena som siukdomen har sluppit. Agnes är ännu mycket siuk och har warit i 3 Månar. Catrina har 4:de dags Feber, men går uppe der emellan: Hon tackar K. Bror mycket för goda tiender ifrån sin Swåger, och hälsar tiensteligen. Med flitig helsning beder jag berätta Fru Borgmästerinan De la Valle, at hennes Son reste ifrån oss i Napoli den 24 Sept. tämmelig frisk, och nu här finner jag et hans bref för mig af den 16 Octob. at han då med M:r Pfaltzburg gåt åt Napoli d'Italie: det kom tillika med en ifrån Wißmar som heter Klinckou. Mons. Gripenflyckt går nu härifrån åt Venedig. Adieu Min H. Broder.

P. S. Det möter ock Hans Excell:s et Nyårsbref här, som förkunnar honom en discretion af Republiqven, en Baßin d'Or med 6000 Ducati uti. Det kan fuller ock göra en något tilfreds efter utstånden möda, efter man finner Reconnoisance.

2. Högtärade K. Broder

Athen, d. 18. Octob. 1687.

Ifrån Isimo war mitt sednaste: jag erindrar mig wäl at jag deruti beskref wår Resa ifrån Corintho omkring hela Morea alt för widlyftigt, så wil jag efter denna Resan har warit kort ifrån Isimo och til Athen, så mycket mindre ord göra. Det är nog at wi nu äre Herrar uti Athen; likwäl kan jag säja Min K. Bror, at Turkarne efter falskt spargement, trodde wår Armee gå Athen förbi och til Negroponte, och altså begynte några dagar förrän wi kommo, flytta utföre utur Fästningen, och i Förstaden igen, men i det de sågo annat, blef en risp af. Wåre togo sit läger uti den sköne Oliveskogen, som är et stycke ifrån Staden, och blefwo bittida och sent alarmerade af Turkiske Partier, som på sine sköne häster förläte sig, men de funne altid sit möte af Hans Excell:s Feltmarskalken, som nästan aldrig gaf sig någon ro, men då hade de ingen lust at bida; så träffade de stundom

några Greker, som de höggo hufwudet af, och stundom toge de någon bort med sig.

Fästningen ligger på et Berg, som säjes wara det slemmaste at bemäktiga sig ty ingen mine kunde giöras: huru nödigt Hans Excell:s wille förderfwa det sköna Tempel som uti 3000 år hafwer stådt och kallas Minervå Tempel, men det hielpte intet, bomberne gjorde sin werckan och kan det Tempel aldrig i denna werlden mera uprättas. Efter 8 dagars resistence satte Turkarne hwit Fana ut, efter Seraskieren intet kom dem med alfwar til hielp, och blef bewiljat, at hwar fick bära så mycket som han orkade intil Marin, det som likwäl warder hållet för 6 mil; många låte sin börda ligga på wägen Öfwermättan wackra sydda Saker, linkläder som de bruka, hafwa de här haft. Staden är ock bättre än någondera af de andra har warit, mycket wackra hus, Grekernes så wäl som Turkarnes. Grekerne gofwe sig straxt under Republiqven, när Armaden kom under Staden, men hafwa alla deras ägodelar nedergrafwit. Alla de Antiquiteter som här finnas, är mig omöjeligit at beskrifwa. En Fransker Bok af år 1675 och 1676 Jacob Spons och en Engelsmans, synes mycket Juste derom skrifwit. Den samme Consul Girand har ock fördt oß omkring, som dem hafwer beledsagat, men med stor möda, efter han war incommoderat i sina fötter. Wi besökte ock en Capaim, som har Demostenes Laterna til sin kammar, hwilken tractera oß med win, bröd, äplen, fikon och granatäplen. Uti 4 eller 5 Grekeska hus tracterade de Affendina eller Affendiasa (så nämna de Grefwinnan) med Orangiad, Limonad, friska Mandlar, Granatäplen, Marmelader och sådant. Hans Excell:s är nu uti tankar at träffa Seraskieren. Gud beware honom. För 2 dagar war han ock ute och såg de fuller et parti, men de drogo straxt af. Winterqwarteret blifwer här. Jag wille gärna weta, hwad Bror tycker derom, at wi äro i Athen, som har gifwit Moeurs åt alle andre, ja åt Rom sielf, men at säja sanningen, så finner man ingen af Inwånarena, som weta om deras egna förfäder, så myc-

 ket

fet som de frémmande. Jag önskar at Monſ. Rabel och Min Bror woro här med flera ſine likar, at begynna det gamla här på nytt igen. En Doctor Medicinä har följdt oß omkring här. Han säger ſig wara af Pericles efterkommande. En wacker Mosquee haſwa wi fådt här til Lutherſk Kyrcka, och twå haſwa de gjordt til Catoliſke. Jag beder tjenſteligen hälſa Monſ. Rabel. Von der Noot går bort i dag eller morgon åt Meßina och ſedan åt Rom. Jag ſer nu fuller at det intet är geent för mig at komma hem. Om jag intet nu kommer med en myeket ärbar Capitains Frw, ſom går med de gamle Lüneburgiſche trouperne, hwilke ſäjes ännu i år ſkola gå bort, ſå wet jag min ſann derefter intet någon lägenhet för mig. Hiertans Kära Bror, jag haſwer intet haft Bref på läng tid ifrån Eder, det ſednaſte war af den 28 Maij: Men jag måſte inbilla mig, at efter åtſkillige gånger 2 eller 3 Baſtimens, ſom äro komne ifrån Venedig äre borttagne af Corſairer, at bref ock äre utan twifwel tagne. Wi må nu Gudi loſ alle wäl; om Min K. Bror behagade låta Furſtinnan weta, at Greſwen och Greſwinnan må wäl. Greſwinnan wänkar ock myeket efter Bref från de ſine. K. Bror hälſa ock mina K. Syſkon, Släkt och wänner. Gud beware Eder ſamtlige. Skrifwen mig ſnart til, och säjen Syſter Sara at hon ſkrifwer.

Min Högt:de K. Broders

Hörſamſte Syſter

Anna Agriconia.

Porto di Pore, den 20 Junii 1688.

J. H. K. B.

Wi haſwa warit alarmerade af Päſten, ſom nu Gudi loſ är ſtilkat, och Contumagen näſtan helt och hållit uphäfwen. Några af dem ſom warit ſiuka, haſwa ännu intet prattica. Här är nu intet annat än dagelig Exercitier med folket, ſom är til en wacker hop, nemligen 16000 man och wänta Ordres, hwart de ſkola taga wägen. Jag haſwer tilförene ſkrifwit at wår Ca-

pit.

Digitized by Google

pit. Generał är nu Hertig af Venedig, men blir likwäl här öfwer Compagnen. Hornet hwarmed Hertigarne krönas, blef ej hitsändt; Ty det må ej uttagas utur Closteret S. Zacaria mer än den dagen Kröningen påstår, och då den är förrättat, måste Dogen sielf föra det dit igen och lefwererat åt Abdißan, af orsak at det af en Abdißa är ditgifwit, med det förord, at det ock skal därhos Abdißerne förwaras. Hertigen war då han undfick detta Budet på sin Galeia, och kom ej til lands. Hans Exell:z Feltmarskalken med 2 eller 3 de förnämste drogo öfwer til honom, at gjöra honom compliment, och då Hans Exell:z temoignerade den frögd han hade öfwer hans uphöjelse swarade Dogen: Sädsen J Eder öfwer min honeur, så har jag orsak at tacka Eder, efter han härröret af Eder Valeur. Hans Exell:z måste sitta, hwilket ej wederfors någon annan. Dogen har warit beklädd, med en Romanisk mantel af Syllenstycke, som war ihopknäpt på en axel, och derunder en skön borderat Jacka: på hufwudet en skön röd sammets mysa, som är rund oppe på hufwudet, och är det hans dageliga hufwud drägt. I 3 dagar höllts här Fest med allahanda spörwerck, til Sjös och Lands. Några inventioner woro artige nog: Uppå watnet brände en fästning med en Mosqve uti. Jag wet intet förwist, om man wille dermed representera Negroponte, men efter det är ännu dermed ogjordt, så will jag ock låta det ogißat: Några Galeatzer och Skepp woro med några tusende brinnande lampor beprydde, lampa wid lampa, efter alla de förnämste repen och alla flaggor, hwilket såg rätt wäl ut, ty man kunde nett observera hela Skeppets bygnad, efter lampornes sittiande. Hela Armeen gaf Salwer uti alle 3 dagarne, 2 om dagen, men den sidste 3 och hela armaden til Sjös, samt allahanda frögde Eldar. Nu är Dogen med Galejerne åt Candien. På 2 nätter är han ditkommen. Om Rebellionen der continuerar, som et bastiment i går ankommit, wil confirmera, så lärer det kunske tjena oß til någon nytta. Herr Carl Sparre som förer de Barritiske är med sit folk hitkommen. M:r Wallenstedt är ock med honom; och tror jag han med dee

Digitized by Google

första blir emplojerat. Den äldsta Gyllenkrantz är död blefwen i Dalmatien, den andre är här med, och mår wäl. Jag hafwer talt med Mons. Gustav Wallenstedt och lefwererat honom Hans Systers bref. Bror behagade låta hans Moder weta deras tilstånd, eller åt Herr Öfwersten Lindhielm. En Fransösk Printz är hitkommen för Volonteur, han heter Hatcourt. Maltheserne säges allareda hafwa conjungerat sig med Dogen.

P. S. I aftons kom Dogen igen. I morgon skal conseil hållas. Maltheserne hafwa ännu intet stält sig in.

Af Skeppet Sit Johannes i Canalen för Negroponte, d. 7 Augusti 1688.

4. H. K. B.

Mit sedneste war ifrån Porto Poro; sedan hafwer jag ej något från Eder, eller någon annan utur Swerige. Wi embarqverade i Porto Poro den 6 Julii St. N. med en wacker Armee; Maltheserne woro ock med, men begynte temmeligen at sinkna. Folket woro dock wid godt mod. Den 7 gingo wintur hamnen. Mestadels krigsfolket, besynnerlig Officerare och Volenteurer woro fördelte på Galejerne och Galeatzerne, på det motwädret intet skulle förhindra dem, som då war begynt och hade warat några dagar: Man wiste at det wädret plägar wid den tiden wara en månad ja och mer. Grefwinnan steg på ett Skepp, som heter Sit Johannes. Den 9 kommo wi med skeppen til Cap De Colones; der måtte wi läggia i land, för det starka motwäder skull: wi fingo en gång åter en liten wind och ginge ut, men det warade intet länge då skingrades Skeppen så, at somlige gingo i den ena hamn, och somlige i den andra ja en del gingo tilbaka til Porto Poro för friske watn skuld. Wi avancerade och kommo i Porto Rathi: dit kom då en Galeje tilbaka ifrån Negroponte, som hämtade Soldaterne af wårt Skepp, och så måste Galejerne söka här och där, hwar de fingo skeppen igen. När Grefwinnan och folket med Grefwen

woro

woro landstegne, så gick klagan an, som det är alla år wanligit. Den 13 hade Grefwen landstigit. De sökte intet at förhindra deharqvement, ty de hade så fördelacktige Påster, som de intet wille qvittera nemligen 2 Berg wid Staden, der de så hafwa befästat sig, och med stora Stycken, at de stå intet lätt at taga dädan, och den andra sidan wid Bergen ända öfwer Canalen är en Skands, at han Gouvernerar hela Staden. Turkarne nämna honom Karra Babba. Babba wil säja Fader, och Karra betyder Swart, och det är Fadren för de twå Döttrarne Morea och Negroponte. Den 23 komme wi egentligen med Skeppen hit, och hwar ändå intet något begynt. Den 30 blefwe batterierne färdige som skiuta nu med 28 stora stycken continuerligen och 8 mörsare som kasta bomber. Gud som gifwer Seger, han wälsigne ock sin Christenhets wapen för JEsu Christi skuld. Många hafwa hållet den angripningen för ringa, men Hans Excell:tz Feltmarskalken hafwer utaf den underrättelse som han haft hafwer om orten, annorlunda derom dömt, hafwandes nogsamt sedt, at man ej kan förhindra dem at så succurs in til sig, ty fast om Admiralen Venier ligger i Canalen på andra sidan med en hop Skepp, så kan dock succursen komma until dem igenom Karrababba så mycken som de wilja. Hans Excell:s skal fördenskuld, såsom berättes, hafwa i KrigsRådet, ej aldeles warit nögd med Fästningens angripande på detta Maneret. Men det swåraste är, at Armeen sjuknar mer och mer, så at det är yncka. Af Maltheser-Riddare äro 60 stycken sjuka tillika med deras General, och de andra Generalerne äro ock alle sjuka och hafwa hetsig Feber, at thet är för wåra ögon et elakt utseende, men det aldrawärsta är, at Hans Excell:s Feltmarskalken i förgår sielf med en häftig Feber blef befallen. I går war det något lindrigare. Dogen lät bedja honom, at han så länge wille begifwa sig på Skeppet, på det han änteligen intet så mycket skulle blifwa öfwerlupen, och at så mycket möjeligit woro, slå bekymret utur hufwudet, at Medecinen måtte hafwa någon werckan. Hans Excell:s wille ej gerna dertil, dock lät

han

han öfwertala sig af Grefwinnans bön: I dag hafwer Gudi ära, febern warit än lindrigare, så at wi hoppas med Guds hjelp, det snart blifwa bättre. Fatiguen är stor för den Herren. Folket arbetar continuerligen at komma närmare Staden. Alla aftnar göra Turkarna utfall, men med ingen fördel. Här är skedt som ingenstäds tilförene, at Turkarne hafwa lupit öfwer til oß. Några stycken äro i deßa dagar öfwerlupne, som berätta at de hos sig skola wara Malcontente: i några månader intet betalte: Succurs warit wid Karrababba, den ock af wåre är sedder, men gådt tilbaka: at wåra Stycken gjöra god werckan: försäkra ock at inge Miner i deras werck är, hwilket man dem intet kan tiltro: hwad widare gifwer tiden. Jag hafwer warit siuk, sedan wi gingo ifrån Porto Poro: i dag är tredie dagen, at jag gådt uppe. Det är dock slemmast, at när man här sjuknar, så kommer man strax aldeles ifrån krafterne, och kan i långan tid intet få dem igen, en stor hop som få denna hetsige Feber rasa. Den Swenske Johan Roloff (*) som jag har omskrifwit, är här död blefwen, i 3. dagar siuk och död: han har intet så mycket lemnat som han har lånt. Han hade nu en wacker tienst fådt i Porto Poro, Regements Qwartermästaren under Waldicks Regemente.

Af Hamnen för Negroponte, den 3. Sept. 1688.

5. H. K. B.

Uti mit sidsta, som war af den 7. Augusti förmälte jag at Hans Excell:s Feltmarskalken hade Febern; wi förmente då, at det skulle lindrigt aflöpa, men här äro många tårar sedan utgutne, ty Hans Excell:s hade 11 gångor Febern, och war aldeles utmattat, enteligen blef då Febern likwist ute. Wid Belägringen

(*) Han kom 1687 den 1 Maij til Venetianiske Armeen, blef af Gref Königsmarck wäl antagen, och lemnades honom fri tilgång i des hus. 1688 den 20 Junii blef han Regements Qwartermästare. Des Dagebok stadnade i Jungfru Åkerhielms händer, som deraf gjorde Extracter och sinnes ibland des efterlemnade papper.

Digitized by Google

Ungefähr ammunition utkastades, [illegible] palissader, så at de Kristligen måste retirera sig ut ifrån Fästningen; och kommo vi [illegible] Janus hade en förtrolig [illegible] Excellence at rådgifva detsamt; blef och befunnit, at [illegible] dermed, efter fienden gjorde om sättarna de Christna ofta [illegible]. Turkarne sköto ut en mast och stoppa Florentinerne utur sin trenche, då många blefwo döde och [illegible] General Major Ohr och Brigadieren Carl Sparre kommo med succursen och drefwo fienden in igen i Fästningen; [illegible] tämmelig god Revange på dem. Den 20 Augusti en timma för dagen skulle stormen angå på Förstaden, hwaruti fienden hade 2 eller 3 berg med Stycken besatte. Hans Excellence [illegible] intet så frisk, at han kunde gå et steg på sina fötter, [illegible] at Skeppet, på hwilket han låg sjuk, så när lägga[illegible] gitt wore, at han kunde wid dagningen se huru [illegible]. Turkarne gofwo en förskräckelig Eld utur sine Musqueter, och den nödgades wåre hålla ut först en hel timma. Men Gud hulp dem så nådigt, at de likwist fingo in Förstaden och gjorde de den et tämmeligt nederlag på fienden. Wid samma [illegible] wore, Skeps Capitainerne med deras Mariniers commenderade, at storma et högt berg wid Marinen, hwarpå fienden hade et batterie, hwilken storm, Gudi lof, så lyckades, at fienden gaf flykten, af hwilke många blefwo slagne, och många sprungo i [illegible], så at af fienden blefwo mer än 1000 döde; af de Christne [illegible] många bleßerade, ibland hwilke Printz d'Harcourt i sin arm och hand. Wåre fingo der 30 Metallstycken och 9 andre. Den 22 gjorde Turkarne et starkt utfall, och träffade åter på Florentinerne, hwilke woro swaga til antalet emot dem, och nödgades fördenskull qwittera sin Post, då fienden så när hade tagit igen et utaf Bergen, men när secoursen kom, blefwo de åter tilbaka dresne. Då blef åter en häjt skuten under Gen. Major Ohr, så wäl som förra gången i stormen: När Hans Ex[illegible] förnam at wåre stodo så farligt, wille han intet blifwa länger på Skeppet, ehuru swag han war, men wille tilse, huru de wid

[illegible] af Gripper, och mer [illegible] sin Armeen och hemma igen [illegible] Sin [illegible] hölt sig då alla hattarinnor, samt [illegible] utter, hvarest [illegible] lägre [illegible] mätte, och gick Orange. Den 28 läst hemom sagt, at ej [illegible] man för hamnen, då satte han sig til häst och red ut, [illegible] befann [illegible] skulle [illegible] man då [illegible] [illegible] [illegible]

300 några och 60. Grefwe Waldeck blef med 2 kulor skuten igenom hjertat, straxt död, och nu balsamerat: En Öfwerste blef ock skuten, samt andre brafwe Officerare. En stor sjukdom är iblandt wåre, så at nu mycket mer af sjukdom äre döde, än af fienden. Af Printserne och Generalerne äro merendelen sjuke eller blessérade. Brigadieren Carl Sparre är ännu oskadd, och har hållit sig här mycket wäl. Gen. Major Rosen är här, som allestäds är bekant: Man säger at han wid stormen sick den käckaste Turk fatt, som man någonsin kund tro wara, och den skulle hafwa tilsagt honom 800 Rd:Dr til sin lösen, förutan det han fan på honom. Om detta så är, kan jag ej försäkra, men lemnar det til den som bättre kundskap därom hafwer; imedlertid gifwer jag det för det köp, som jag det fådt hafwer.

3. Utdrag af de i behåld warande Fragmenter af Jungfru Anna Åkerhielms Dagbok.

1686 Septemb. St. N.

D. 13. Reste Hennes Grefl. Nåd och jag sölgde henne in til Napoli at dese huset, som Hans Excell. hade tagit för sig, til middagen äter at i lägret och efter måltiden reste in och blefwe der.

14. Kom Hans Excell. til aftonen med hela Hofwet.

15. Hölt Hr Fabricius tacksäjelse predikan: Texten wår: Herre Jag ähr alt förringa til all den barmhertighet som tu mig gjordt hafwer.

18. Sjuknade Hans Excell. och sick febern.

20. Sjuknade Hennes Nåd Grefwinnan och continuerade til den 1 Octobr. då Hon hade en så stark sömn, at ingen trödde Henne lifwet. Gud ware ewinnerlig åhra, som wår bön hörde, och wäckte henne igen, hwilket skedde igenom Fenskärens wellanskap och slit af det Lüneburgiska Regementet.

25. Reste Volonteurerne M:r Klinckow, Falzburg och la Valle (*) på en Tartan åt Zante.

Den 30 Lät H:r Cap. Simes bära sig ur hufet, förnemandes med Mons. Jansson komma på en annan Tartan, men Tartan war bortlagd. Jansson hade krafter at låta ro sig efter, men Cap. Simes lade sig på et Genueser skepp, som skulle gå bort några dagar derefter, men dödde den 3 Octobr. om morgonen kl. 7 efter en så långlig sweda af det skåti som han sick igenom lifwet uti battaillen för Argos, uti en Salig stund och stor förtröstan til Gud.

Den 4 Octobr. Afsommade Salig i Herranom Secreteraren Royer kl. 5 om morgonen. Han sluknade den 21 Septembr. och hade i 11 dagar haft hetsiga febern. Han tillika med Cap. Simes blefwe både den samma dagen begrafne uti en Grekisk Kyrka här i Napoli.

6. Syntes febern wilja qvittern Greswinnan, och Hans Excell. war första gången ute efter sin sjukdom och besåg wackterne.

15. Dödde Pagen Sturck.

16. Föllo Grekerne in uti et Turkisk Dorpf, och brakte 90 Slawar, män, qwinnor och barn och 8 Turkhufwun.

Den 21 Dödde Volontairen Monsieur Grubb.

Novembr. d. 23. Embarqverade wi på Skeppet Schala Jacob som wi hade haft ifrån Venedig.

20. Gå wi til segels åt Zante, Gud göre wår Resa lyckelig. Passerade ön Spetzia och Sidria på högra handen.

30 Finge motwind och storm, och om morgonen

Dec. 1. Som war Söndag mistes den Marsillian, som war i wårt följe, hwarefter alle de andre Skeppen, måste lyda och lofwerade.

Den 3. om morgonen wore wi wid ön Cerigo, der som Venus

(*) Det war Christopher La Valle. confer. Herr Cancellie Rådet och Ridd. von Stiernmans Matrikel N:o 1299.

Venus säges wara född. Den hela dagen gingo wi derjemte, och kumme intet widare för motwäder.

Samma dagen dödde på Skeppet Saluta, Herr Fabricius *) om middagstiden, hwilket om morgonen den

4. Gref Alfelt kom och sade Hans Excell. då befunne wi oß wid Matapan der man säger helfwitit wara, eljest kallas ock Cap de Maijna. Då hade wi en skön wind och gingo fort. Om aftonen finge wi starkt motwäder, och loverade den hela natten,

5. Den andra hela dagen och den natten.

Den 6. Om morgonen wore wi på andra sidan om Cerigo åt Candien, och gådt mycket tilbakas. Emot aftonen gingo wi förbi Cerigo igen: om natten finge wi wind och ginge.

7. Åter Matapan tredje gången förbi, och blef winden oß emot, at wi nödgades löpa in i Golfo di Coron, och kasta ankar i Porto di Vitullo, hwarest Fästningen Kelafa ligger wid paß 2 mil ifrån stranden, som förra året hade gifwit sig under de Venetianer, när de togo in Coron. I samma hamn funno wi ock et af wåre skepp Redemptor, som med oß i följe warit, och Marsillian, ty alla skeppen seglade ifrån oß, när wi den 4 finge motwäder.

11. Lade wi ut igen utur hamnen och syntes winden intet stort wilja favoricera oß, så at den ena stunden gingo wi wår rätta wäg, den andra åter tilbaka, äntlig den

15. Om morgonen kastade wi ankar wid Zante och efter middagen desbarqverade wi. Finge et wackert stort hus, hwilke här äre rare: wäl och wackert zirat inuti, men ingen skärsten, der funne wi wackre Pomerantzer och grönt, samt Roser.

1687.

Febr. 4. Finge wi bref ifrån Swerige och Tyskland. Af Min Bror, af Postmästaren från Stettin och Stralsund.

*) Fabricius war den nyssnämde Prästen.

Junij 8. Reste Hans Hög Grefl. Excell. med sit folk ifrån Zante at begifwa sig til S:t Maura til Armaden, lemnandes Hennes Grefl. Nåd i Zante. Hans Excell. war incommoderat i sitt ben; en häst hade slagit honom, och måste låta bära sig ifrån Zellini Trägård til Sjös.

9. Ginge til segels om morgonen bittida andra dagen.

12. Ankomme til S:t Maura.

19. }
20. } embarqverade.

21. Kommo under Patrasso.

24. Hölts Bataille med Turkarne. Genom Guds Nåd wunne de Christna och brakte fienden uti en sådan confusion at de stucke an sit läger. När de andra uti Lepanto och Patrasso det sågo, at deras Armee war slagen, lupo de derifrån, lemnandes altså Städerne Lepanto och Patrasso med de härlige Fästningarne och twenne Sjöslott i wåras händer med 200 stora Stycken, förutan de Stycken, som wåra uti battaillen dem afhände tillika med Faner.

D. 27. Om aftonen kl. 11 kom en Barqve som brakte tidender, at wåra hade wunnit. Då begynte alla klockor at gå, och hölts så i Zante 3 dagar Fäst, löstes Stycken, gjordes frögde eldar och ginge processioner.

D. 28. Om morgonen kom til Zante en Barqve, som medbrakte at Castell Tornese hade gifwit sig.

29. Som war Tisdagen kom det stora Skeppet S:t Domingo til Zante, som Hans Excell. hade skickat efter Grefwinnan.

Augusti 1. Om aftonen embarqverade Hennes Grefliga Nåd, och

2. Den andra om middagen ginge wi ifrån Zante.

3. Den tredje om middagen kumme wi til Armadan som låg innan för Dardanellerne på den högra sidan wid Patrasso landet, där strax Hans Excell. kom på Skeppet och blef der til aftonen.

4. Sick

Digitized by Google

4. Gick Hennes Grefl. Nåd til lands och jag följde henne och åt med Hans Excell. och om aftonen åter til Skeppet.

5. Åt Hans Excell. på Skeppet middag och derefter straxt til lands, efter han wille om natten upbryta med Cavalleriet och gå landwägen åt Corintho. Blef altså alt det andra folket den dagen embarqverat och Galeerna gingo om aftonen fort.

6. Om morgonen lyfte wi ankar och tillika med de andra Skeppen gingo fort, komme den

7. Om morgonen til landet för Corinto. Staden synes til Sjöen, men Turkarne woro dagen tilförende 10000 gångne derifrån med hustrur och barn och häfwor, når de finge se Skeppen komma, och gjorde en eld, hwarefter Turkarne rättade sig. I Corinto hade de allenast lemnat några gamla Gubbar och Käringar och siuka. Hade ock måst förbränd uti Corintho. Infanteriet desbarqverade och Camperade utan för Corintho.

8. Om afton kom seglandes en Barque ifrån Syracusa förbi wårt Skepp, som sade at Hans Excell. hade gjordt byte på wägen och fådt 50 slafwar, och at Hans Excell. låter i morgen bittida komma. Men Hans Excell. med Cavalleriet kom intet förr än den

10. Som war Söndag. Wi lågo derefter wid Corintho til den 19. Imedlertid war Hans Excell. ute til Istmo at bese den gamla Muren, hwilken tilförene war begynt af Darius och andra flera, at göra graf emellan begge Golfen och hafwa Morea kringflutit, hwilket nu war i sinnet at fullborda, om det hade warit görligit, men som Hans Excell. intet fant det så lätt som man förment, blef resolverat, at troupperne skulle gå landwägen til den andra Golfen som är 8 mil ifrån Corinto. Skeppen och Galeerna skulle gå omkring heka Morea och möta wid Athen, hwilket är 600 mil, och wi måste ock gå omkring på wårt Skepp. Hans Excell. war måstadels en gång om dagen hos Grefwinnan på Skeppet, efter Grefwinnan war opaßlig.

18. Om aftonen sent kom Hans Excell. och bod Hennes Gresl. Nåd farwäl. I denna natt, Gud gifwe til lycka gå wi til Segels.

19. Om aftonen paßerade wi Dardanellerne och Pratraßo.

20. Om middagen komme wi til Zante, där wi proviantérade oß med frukt och Trägårdssaker, och ehuruwäl wi intet ankrade der, måste wi likwäl lovera af och an der på Sjön, at wänta til deß all Flottan skulle samlas, som war en del efterblefwen.

22. Om morgonen kl. 7 som war Fredag afsonnade i Herranom Agnes von Sanbeck, Hennes Gresl. Nåds Cammarpiga, som 1 helt år hade warit sjuk. Gjordes strax kista och sweptes, och sattes på Felucqven. Jag och Catrina Bröms följde med til lands, så wäl som de förnämsta af wårt folk, förde henne til Zante til Lazaretto, hwarest wi låte göra hennes graf strax wid Kyrkedören på högra handen, som wetter åt Trägården, i wrån wid Rundelen, och skure uti en bred Sten i Muren hennes namn. När wi komme tilbaka om aftonen war wårt Skepp gångit til segels, efter Capitain General war paßerat med Galeerna och wi måste ro efter 3 eller 4 mil.

26. Om Tisdagen dödde wår Feltscher af hetsig feber benämd Johan Fuchs, Herr Herman Fuchs Son i Stockholm. Och som wi då wore mitt för Arcadien, skickade Hs Gresl. Nåd liket med en Felouqve til öen Prodano och lät begrafwat wid gamla Navarin.

27. Kl. 7 om morgonen befunne wi oß wid Cap Matapan och hade gådt 100 mil om natten. Wi mente då med den goda winden mycket avancera, men wår Commend. för Skeppen gick in i Golfen de Colochina hwarest Galleerna lågo för oß, och war Capitain General sinnat at accordera med Turkarne ifrån Misitra, som ock wore ditkomne 32 stycken af deras förnämsta, men som accordet blef dem för högt satt, blef intet deraf. 3 skiöna hästar förärade de Cap. Gener. och behölt

han

han Gißlan, hwilka blefwe satte på en Marsillian. Wi lågo der i hamnen från den 27 om middagen in til den

31. Om morgonen. I dagningen hißade wi Segel, finge et starkt wäder och wore kl. 11. wid C. S. Angelo och efter wädret war oß där starkt emot, måste wi nödgas ankra wid Cerigo i S:t Niclas port. Lågo der til

Sept. 3. Onsdagen, då wi gingo derifrån, men som wår Commendant tyckte wädret wara förstarkt, lade alla Skeppen igen i hamnen in til den

5. Då wi lade ut, och gingo Malvasie förbi. Der fingo wi ordres at gå fort med de Skeppen som i wårt följe wore, hwilke wore 100 Bastiments. Cap. Gen. blef liggandes för Malvasia med Galeerna at beskjuta det, tog ock 2:ne Palender som skulle skjuta bomber; War ock kommen dit med sine skepp, Herr Venier, som e'jest kreutsat i Archipelago och lade med sit Skepp in i Hamnen under Staden och gjorde sin flit at beskjuta den, men ortens fans fast, och gafs ingen liknelse til accord. De Venetianer hade den olyckan at et stort Skepp Ma Donna Del Cielo eller de Genua, gick i brand för Malvasia af des egen Krutkammare, som oförwarandes war Elden löskommen. Wi gingo fort med wårt följe, och finge om natten mycken hård wind och förskräckelig ljungeld och blixt.

6. Om morgonen bittida hade wädret drifwit oß förbi Golfo d'Egina, och woro wid Isola longo, loverade så tilbakars igen och kastade ankar utan för hamnen Porto Lione klockan 2 eftermiddagen. Litet derefter stilte wädret sig och Hennes Grefliga Nåd behagade låta ro sig in i hamnen at se det stora Lejonet. Der låg ock in i hamnen et litet Engelskt Skepp, som om morgonen bittida för oß lopp in, hwar uppå war redan Angelske Consulen utur Athen, hwilken ropade at Feluqven skulle komma til Skeppet. Med Hennes Grefl. Nåd war Cavallieren wår Skeps Capitain, Monsieur Baltzar Klinkou, 8 eller 9

G andra

Digitized by Google

andra Karlar på Felucquen, jag och Catrina. Consulen wille intet stort yttra sig, huru det stod til i Staden, men så mycket förstoge wi, at det intet alt måtte wara så ricktigt, som wi förmente, nemligen at de Athener contribuerade til de Venetianer *) Antlig begynte Consulen tala Tyska, och bad at man intet måtte tala annat språk, at intet blifwa förstådder af Skeppsfolket: sade ock at det war 400 man i fästningen Turkar. Wi stego då på landet at beså Lejonet som war af Marmor och satt 4½ alm högt; et framben war 7 qwarter tiockt. I det kommo några Greker ridandes ifrån Staden, då bad Consulen man måtte intet låtas förstå eller kunna annat språk än Tyska, och tilbödd sig om morgonen wilja utskickade til det Engelska Skeppet, hwad wi hade nödigt til refräschativ, efter det intet war säkert at någon af wårt folk ginge up i Staden. Wi roddo då straxt ut til Skeppet.

7. Finge om morgonen bittida god wind och gingo fort, kastade ankar kl. 2 om middagen uti hamnen wid Istmo. Hennes Nåd skickade straxt up til Corinto, at höra huru det stog til med Hans Excell. hwilken om aftonen straxt kom, och gick samma afton åter tilbaka, dockandes det war 2 Tyska uti. Hans Excell. kom dan und wan til skeppet.

13. Kom Cap. Gen. med Galeerne; hade wål intet winnit något wid Malvasia, uten contraherat med dem ifrån Misitra, som bewiljat at gifwa 30000 R:Dr. Hans Excell. kom samma dagen til Cap. Gen.

15. Red Cap. Gen. up til Corinto at beså det, och blef tracterat af Hans Excell. med alle Capit. de Mare.

Af det tilfället fick jag ock lof at resa til Corinto, som annars blifwit högtbedröfwad, om jag intet fådt säga mig warit i Corinto. Fru Leutnanskan Heimb war med mig. Gästerne wo-

ro

*) Meningen är här något mörk, men af det efterföljande finner man sammanhanget det, at de Athener ej wilke eller åtrade contribuera til Venetianerne.

Digitized by Google

ro öfwernättton lustige. Hans Excell. talte Latin med dem och Grekiska utur Aristotele; och föllo de alle deruppå, at de skulle hafwa Cap. Gen. til Athen at lära tala Latin.

Jag gick imedlertid och beså templen. Et behagerligt som hade 13 stora Colonner, $4\frac{1}{2}$ alm tjocka och mycket höga, små refflor som man kunde lägga en stor tumme uti, hwilket blir kallat a la Corintienne. En af dem war nedfallen och afbruten.

Några wackra hus kan man ännu se, som äre något förförgylt, och 2 små badkamrar som woro artige. Jtem tempel war der ock at se.

Efter det war resolverat, at de skulle gå til Athen och sätta det i Contribution, embarquerade.

20. Alt folket och Hans Exc. gick sent om afton på Cap. Gen. Galer.

21. Kumme wi til Athen och gingo in i hamnen för Porto di Lione.

Hwad der är stedt och hwad jag der sedt för Antiquiteter är altsammans blifwit oskrifwit för den stora Meßlingen, som Hennes Excell. Nåd haft. Det finnes ock därom så många Beskrifningar. Allenast hade wi der en Luthersk Kyrkia, som hette Heliga Treefaldighets Kyrka.

1688.

Den 6 April. Gingo wi derifrån utur hamnen, gingo Eulmi och Egina förbi, hwaruppå Grekerne woro förde ifrån Athen och den lilla ön der Xerxes hade mönstrat sin stora Krigshär uppå sin Sölfwerstol, då Athenienserne brände up hans Hår i hamnen; Mot afton blef wädret stilla, så rodde Cap. Gen. Grefwens Skepp fram och kommo så in i Porto poro, hwareft Demoftenes den wältalige blef förjagat af Antipater och der han sielf tog gift.

Der blef Armeen legd i Contumage för Pesten skuld: Gud giorde ock en nådig ända derpå. Där samlas åter och kom mycket wackert folk tillsammans, 16000 man med Malthe-

 serna. Den

Den 7. Julii gingo wi ut ifrå Porto poro.

9. Kommo wi til Cap de Colonne, hwareft åre 12 ſtycken Colonner af ſkön Marmor ach en treffelig högd.

13. Kumme wi til Porto Raphti. Der är uppå et ſtort berg kringflutit en ſtort bild af den ſkönaſte hwiteſte Marmor, hufwudet war borta, men ſtaturen war ſom en Jupiter.

23. Kumme til Negroponte.

30. Wordo batterierne färdige och begynte den ſamma dagen at ſkiuta med alle tillika. Florentinerne woro ock ankomne, 4 Galer och 2 Skepp med folk.

Den 4. Auguſti fick Hans Exc. febern, Gud hjelpe honom.

I 11 dar hade Hans Exc. febern och war mycket ſwag, der efter förlät han honom Gudi lyf. Imedlertid avancerade arbetarena under Turkarnes Paliſader, och wordo alla nätter af wåra många ſkadde, i ſynnerhet en natt gjorde Turkarne et ſtarkt utfall, och Florentinerne förläte ſin trenchee och lupo, blefwo ock många ſkadade och dödde, och läte taga ſin fahna ifrån ſig; men ſå kom General Majoren Ohr, ſamt Sparren och dreſwe ut Turkarne igen utur Trenchen, hwilket koſtade nå både ſidor nog. Hans Excell. ötſkade gärna, at de intet ſå mycket hade avancerat, på det Stormen ändå i 2 eller 3 dagar hade kunnat uppehållits, at Hans Excell. hade kunnat lätit bära ſig med, ty ännu kunde han knapt ſättia ſin fot til golfwet, men det kunde inter uppehållas.

Deße dagar eller den 10 Auguſti dödde wår goda Doctare på wårt Skepp S:t Johannes Evangeliſten. Samma dagen dödde Öfwerſt Venediger.

19. Kom General Majoren, ty han ſkulle föra Commandet med flere Officerare och togo Hans Exc. underwiſning och råd.

20 Om morgonen för dag begynte Stormen, och gafwo Turkarne en förſkräckelig eld uti en hel tima, ſom wåre måſte hålla ut, men dereſter gaf Gud dem ſegr, at Turkarne måſte:

ste wika och blefwo många af dem döde, många störte sig i Sjön. Tillika wore ock Skeps Capitainerne med deras Mariniers förordnade at storma det ena Berget, hwaruppå Turkarne hade et sit batterie, hwilket ock Gudi lof wäl lyckades. I flykten gofwe sig många af Turkarne i Sjön, så at den dagen ofelbart 1000 Turkar äre blefne. Man wil ännu säga några hundra, men jag blir wid det wißa. Af wåre äre 300 döde blefne, och många bleßerade.

22. Gjorde Turken et treffligt starkt utfall, då lupo åter Florentinerne och blefwo många af dem skadade: Turkarne hade så när det lilla Berget inne igen, men wåre drefwe dem tilbaka igen, och miste de den gången ock tämmeligen.

Samma dagen skedde en stor olycka at wåre både kockar Mr. Johan och Andres togo sig det orådet med 2 Båtsmänner, at de togo utur en Grekesk Kyrka i Förstaden alla de Saker de kunde finna, Kalk, Talrik, Lampa, Meßhakar och Hüend, Andres blef så i arrest tagen på skeppet, och Johan på landet. Hans Excell. hölt dem skyldige hänga, och läte sin Präst bereda dem til döden. Då Andreas det hörde, skaffade han sig om natten lös och rymde af Skeppet.

23. Hans Excell. som war sorgfällig för folket, wille då så swag som han war, låta bära sig, at komma i lägret, och måste man med handkläden under armarne hjelpan utföre trappan.

24 Fick Hans Excell. febern igen af orsak, at han dagen förr hade warit til häst och besedt alle batterien.

25. Begynte Negroponte at bränna.

S. dag gick Venier ut at förhindra Turkarne Succurs, som man sade skulle wara 13 Galeer.

S. dag skedde ock en olyckelig händelse at en 24. pundig kula slög in i Grefwens Matsalstält, der alle Volunteurerne sutte och åte och träffade en Italiener, som i 3 Campagner hade warit hos Hans Excell. slog honom i sidan, at lefren föll ut. Han blef straxt död.

26. Wille Turkarne flÿ utur Staden, men et partie utur Karrababba kom utföre och möte dem på bryggan, trängde med på dem, och efter myckenheten blef ju mer och mer, gick windbryggan sönder med dem, at 30 stycken eller mera föllo i Sjön, så måste de Nolens volens gå i Staden igen. Därefter skjöte de på hwarannan. Det folk som är i Karrababba äre af de som hafwa sina gods på landet och wilja derföre twinga de andra at blifwa.

Elden continuerade ännu, så wäl och om nätterne.

Slog ock en Kula af 24 m. til M:r Klinkou i hans säng eftermiddagen, der han för mattighet hade sig nederlagt, kulan wältrade sig i Madrassen och i sängkläderne, men han kom, Gudi lof, oskadd derifrån.

27. Continuerade ännu elden: singa ock Turkarne Succurs 1500 Man.

28. Nödgades åter Hans Excell. låta bära sig utur lägret och til skeppet, och war aldeles kommen ifrån sine krafter. Febern continuerade dagelig. Han öfwergaf de andra Doctare och tog Rasgrefwens Fältskär, som nyss kom ifrån Venedig.

30. Blef febern ute: Men kom om aftonen kl. 7. igen och continuerades hwar natt, men på oviſſa timmar och altid kom hwar gång hittigare. Blef alt heftigare, så at Hans Excell. talte då och då i hufwudsyrslen och deß emellan såf han.

Septemb. 2. En Florentinsk Doctare, samt en annan Tyſk blefwe brukade: och blefwe honom 4 Veſicatorier satte.

3. Blef Berchholtz en Volontair hos Hans Excell. död af hetsig feber. *)

4. Satte de Hans Excell. koppar på ryggen 6 stycken dereſter talade han intet irrt, men blef så swag af den häfftiga continuerliga febern, at alt hopp för oß war ute, och Grefwinnan i den störſta sorg och jämmer ängslas dag och natt och hwarken soſwer eller äter.

5. War

*) Man har här uteſlutit åtſkillige andre, som på Grefwe Königsmarcks suite tid efter annan dödt, såſom åtſkillige Domeſtiquer, som woro rätt många til antalet.

5. War en hård dag, och war den 13 dagen af Hans sjukdom: Doctarena desespererade och sade at den fjortonde wore mer at befrukta, efter man honom nämner Criticus: Men Gud wändet annorlunda, at febern emellan den 5 och 6 intet förnyades, och den 6 är nu paßerat med en stilla sömn.

6. Gjorde ock Turkarne et utfall, men med ingen winst; blefwe straxt tilbaka drefne.

8. Skulle de wäre efter Dogens wilja storma et Torn i Staden, och waldes 40 man, de bästa utur Regementerna, som först skulle löpa up. Gref von Waldeck war deras anförare. Det gick dem wäl i begynnelsen; så at de Wittemberger stucke sin Fana på Tornet. Men Turkarne samlades som wore en så stor myckenhet derinne, och slogo de wäre ut igen; så at af wäre blefwe döde och lqwäste 300 några och 60, hwaraf de wäre blefwe mycket försagde. Turkarne wore så förbittrade, at de inga Bomber eller Canonskott aktade. I wärt läger hade hördts utaf mänge, som sade: Hade wår Fader warit här, hade det inter gådt så. Gref Waldeck blef då skuten med 2 Musqvetkulor igenom hjertat, en Öfwerste och mänge brafwe Officerare; Grefwe Waldeck dödde straxt, men ropade sin JEsus; blef ock balsamerad at föras til sit land.

11. Hade Hans Excell. en swår dag, talte intet ord, hörde ock intet heller.

12. Om morgonen hade wi intet hopp mera, efter han hade en swår catharr, och kunde ej spotta ut; derefter om dagen fick han en liten bättring, och talte några ord, Gudi ware lof, och hjelpe honom widare.

15 War den olyckelige dagen, som Gud öfwer oß försedt, uppå hwilken Hans Höggrefl. Excell. kl. 4 eftermiddagen oß alle och werlden afsade, men sin ädla Själ, sin Frälsare öfwergaf; Han gifwe ock honom som sig i trona til honom hållit hafwer, med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse, på Herrans store tilkommelses dag. Gud den aldrahögste tröste

Hen-

Hennes Grefl. Nåd med sin wärdige Helige Ande, och gifwe Henne nåd, denna sin stora bedröfwelse med tålamod igenomgå, at Hon må draga sit kors efter Guds nådige wilje. Hans Exc. balsamerades den samma natten.

16. Om aftonen blef det inwertes warit, begrafwit uti en Grekisk Kyrka i närwaro af Brigadier Sparre och andre förnäme Officerer och Nobili Venetiani, den förnämste Segredo. Hans Excell. Lefwer wog 7 mr. hwilken Doctorerne woge, efter de funne henne så mycket stor. Mitt uti hjertat war en wäxt, såsom hwitt hårdt kiött, och när det blef upskurit den wäxten war der watn uti, hwaröfwer Doctarena judicerade honom intet kunnat längre lefwa. Hjertat blef lagt til Kroppen in i bröstet igen. Doctarena wore, en Florentiner, och en Tysk Regements Feltskier af Raugrefwens och Hans Excell. egen Feltskier.

Hennes Nåd Grefwinnan sökte nu, at så snart som möjeligt war, kunna komma bort. Så wäl Dogen som Nobili Venet. de Malthesers General och de Florentiners wiste all höflighet emot Grefwinnan; tilbude så wäl Galeer som sine Skepp til Hennes tjenst om Hon behagade; men som Hennes Nåd wille hålla sig hälst wid Dogen, tilböd han Hennes Nåd wälja hwad för Skepp Hon någonsin wille; men Hennes Nåd behölt sit, nemligen S:t Johannes. Alle Printsarne h adeock stor civilite för Hennes Nåd.

Octobr. 4 Läte Turkarne springa en Mina under wåra, som stodo när wid Muren, men som hon intet gick dem an, kastade de krutsäckar in på wåra och gjorde et utfall därpå. De wåre retirerade sig, men Leutnant Gyllenkrantz *) wille intet, men

*) Utom denne Gyllencrantz, wore ännu twå Bröder til Morea utreste och den äldste Brodren död blefwen någon tid förut i Dalmatien. Alla Tre worv de Söner af Hof Rådet och Vice Landshöfdingen Jonas Gyllencrantz och Fru Catharina Silfwerstierna. Se Herr von Stiernmans Matr. N:o 599. The hade ännu en hemmamarande Broder wid namn Johan Gyllencrantz.

Rättelse S. 40, r. 23, läs 13 Septemb. 1688.

Digitized by Google

men de gemene parerade honom intet, utan lemnade honom, och Turkarne högge honom hufwudet utaf, och blef han något bränd af pulwret.

8. Blef Marquis de Corbon skuten igenom bröstet med en Styckekula ifrån Karrababba och dödde strax.

12 Stormade wåre, men wordo 3 gånger afslagne; då wordo mångå blesserade, nemligen Printsen af Darmstatt, och Brigadieren Carl Sparre, som då war deras anförare, item Öfwerste Lieutn. Lilliehöken; derefter blef intet mera tenterat.

13. Andra dagen gjorde wäl Turkarne utfall, men wåre gjorde månge af dem neder och drefwo dem tilbakar.

Dogen wille då äntlig hafwa folket där liggande i winter qwarter, och förskanisa dem; men Printsarne wille intet, förnämligast den af Darmstatt, som war Brigadier öfwer 4 eller 5 Regementer; sade sig måste följa sin Hertigs Capitulation, at troupparne skulle i rättan tid gå i säkra winterqwarter. Fördenskuld efter Regementerne wore swaga, och utan dess de wore förringa at blifwa stående, måste Dogen resolvera at gå dådan, begynte så

18. At embarqvera Stycken och de sjuke på Skeppen. De friske stode i bataille så länge in wid Förstaden, til natten emellan den 20 och 21. då de om

21. Morgonen den 21 Octobr. alle wore embarqverade på Galeatzerne och Galeerna och wid Solenes upgång lade ifrån landet. Wädret war stilla, och kom derföre Dogen med sin Galee, och förde wårt Skepp S:t Johannes ut ur Canalen. Det samma gjorde ock de andra Galeerne med de andre Skeppen. Grekerne stoge wid Stranden, de som båtar hade och kunde få rum, följde med. Wi säge ock några Turkar komme til häst i fullt galopp, som de Greker de närmast funne, kjörde för sig åt Staden igen. Wi hörde ock några Skätt skjutas i Staden, som utan twifwel skulle wara frögdeskätt.

D Wädret

Digitized by Google

Wädret war mycket stilla, at wi intet kunde komma längt.

22. Andra Dagen synes komma storm och regn och blef hårdt wäder, at wi tillika lade i en hamn Porto Rosa som intet är wanlig, hwarest wi lågo 2 nätter och 1 dag.

24. Om morgonen hade wi god wind och wackert wäder. Wi lade då ut, och wid middagstiden kumme wi til Castel Rosso, hwarest Galeerna och Galeatzerna redan lågo, som är ock en hamn wid ön Negroponte. Nätt som wi hade kastat ankar, skickade Providiteuren Del Armata Segredo, at alla Skeppen skulle följa Capit. Delle Nave til ön Specie; wi ryckte då wåre ankar strax och hade god wind, och kumme den

25. Andra dagen uti hamnen emellan Sidra och Morea, wid Castellet Castri som ligger i Morea, 40 mil ifrån Napoli di Romania. Wi ginge der 3 eller 4 timar til landet wid Morea.

26. War stilla och wackert wäder, och wi lågo i hamnen, wäntandes ordres, af så gå bort. Florentinerne hade qwitterat oß och wore bortgångne. Om natten wore ock wåre Galleer efterkomne; man war likwäl i den mening, at der giörligit hade warit, hade Dogen welat attaqvera Castel Rosso, at hafwa en sot uppå ön, efter man förmente freden wara i wärket, at hafwa så mycket mera anspråk på Negropont. Wid Caßel Rosso kallas hamnen Spalmadura. Och wordo så trompparna embarquerade på de Skeppen, som skulle förläggas, en del til Napoli, en part til Modon och Navarin. Tiden gick så bort til den 4 November: Imedlertid wore wi 2 gångor på landet, och war der öfwerflödigt Champignons. Prints de Turenne skickade til hennes Grefl. Nåd och lät säja sig wilja gå bort om natten, ty han intet wille wänta längre efter någon Consoy: frågade om hennes nåd Grefwinnan wille gå med; men Grefwinnan kunde inket dertil resolvera, förr än hon hade order af Dogen, som wille gifwa bref med.

Nov 5. Om morganen bittiga ginge galleerna utur hamnen, och Capit. delle Nave satte Tekn up, at man skulle följa honom. kl. 10. om morgonen hißade wi ankar, men wädret war mycket

stilla,

så at wi måste lovera emillan öjarne Sidra och Deserta den dägen och den natten.

6. Om morgonen kumme wi äntlig at få se Specie, där wi åter måste wänta på order. Galleerna lägo då wid Specie. Eftermiddagen kom Dogens Secreterare Gallo och gaf et stort bref eller Placat af Dogen skriswit til Republiqven, önskade hennes Grefl. Näd. af Dogen en lycklig Resa. Derpå wi alt mer och mer finge wind och gingo fort, hafwande för oß Tre Siepp och Tre efter, nemligen de första S:t Anna, som förde Prints Turenne och de andre förde de Tre gamle Luneburgiske Regementerna til Venedig, ty deras tid war ute. De andre förde Printzerne af Darmstatt med deras folck til Modon och Navarin i Winterqwarter.

7. Om morgonen wid Solenes upgång wore wi mitt för Napoli de Malvasie och hade den skiöneste wind, som wi någosin kunde önska. Om middagen woro wi wid Cerigo, om aftonen kl. 7 wid Matapan.

8. Om morgonen wid Prodano, och hade gådt förbi Golfo de Coron, Modon och Navarin: Om medaston ankrade wi wid Zante, funne der för oß Prints Turenne som nyß hade ankrat.

9. Om morgonen komme Fruarne ut, at akta på Greswinnan: Mot aftonen skickade hennes Grefl. Näd mig in i staden och Catrina. Om aftonen kommo Fruarne åter ut med oß at persuadera Hennes Grefl. Näd at komma in i Staden hwilket de äntelig med stor bön erhölle, och blef hennes Grefl. Näd där i 2 nätter, efter Printserne intet förr kunde komma dådan.

11 Om aftonen kom Greswinnan åter på skeppet, och Fruerne följde henne tagandes då afsked, och lyfe wi

12. Kl. 3 om morgonen anckar. hade en half wind och följde efter oß Printsen af Brunswik, Prints Turenne, Molino och Dolfin samt de 4 Regementer som utgingo. Wädret blef lungt och gingo wi sakta. Om aftonen woro wi mitt för Zefalonien på wenstra handen, och blef oß wädret mer mot än med, så at wi hela Natten loverade

Digitized by Google

13. Wid samma Ö, och åfwen den andra dagen och natten.

14. Om morgonen woro wi långt tilbakars drefne och om Zante på wenstra sidan åt Barbarie, men finge så småningom wind alt mer och gingo fort. Sågo så för oß up om Zefalonien wåre Skepp, som förre dagen woro efterblefne, hwilka hade mer hullit sig i landwind.

15. Om aftonen komme wi inmot Ön Corfu.

16. Om morgonen woro wi mit uti Canalen, hade helt stilla wäder, så at wi först om aftonen woro wid Corfu och ankrade efter ingen wind war. Capiten med flere ginge i slupen til Corfu, men finge ingen practic, togs up ankarne igen om natten, menandes at winden skulle något tiltaga, men war alt stilla, och ginge wi ännu.

17. Den andra morgonen i Canalen in til middagen, då wi woro utur Canalen och finge en sogelig wind, så at wi om aftonen woro inemot Saleno, och hade en stark wind om natten, samt lungeld och regn och den.

18. Andra dagen åfwen så, men winden begynte ändra sig, och bliswa oß emot, och hade intet stor fart hela den natten.

19. Om Fredagen hade wi sidwin, och blef derpå stilla, och avancerade intet synnerlig den natten förnämligast efter det war stort mörker.

20. Finge wi en wacker wind och medaftstid, hinte wi ett litet Fransöskt Skiepp, som syntes wänta oß, kom ock deras folk med en båt til oß, då Capitain straxt informerade sig hwarifrån de woro? De sade ifrån Smirna: Då gaf han dem order at gå bättre ifrån Skeppet, at hafwa praktique: De hade ladning af velanidi, hwilket man brukar til Rödferga. Deras Capitain war sjuk, och de befrågade sig, hwar de kunde få en pilot; Han sade följ mig; men de bleswo efter. Wi gingo fort och woro om aftonen mitt för Augusta. Hade god wind om natten, men tordes intet föra fulla Segel för mörkret och Öjarnes skuld.

21.

Digitized by Google

21. Om morgonen woro wi snart emellan Liſſa och S:t Andre, och kl. 9. mitt för Pomo, som är mitt i Golfen, det wi hade långt ifrån oſs på wenſtra handen; hade god wind men intet ſtark, Men finge honom ſtark och ünſkelig mot aftonen.

22. Andra dagen hinte up de andra Skeppen, och ginge några förbi, och om aftonen i god tid kaſtade ankar wid Rovigno, ſom är en liten Stad och ligger mycket wäl. En wacker Skog; Män ſick och allahanda raſrichement och ſkiönt win. Där måſte alle Skepp lägga til at haſwa pilot och måſte gifwa honom 40 eller 50. Ducati venet: Straxt ſom han kommer på Skeppet ſkal han ſwara derföre; kommer ſkeppet då i någon fara, måſte Republiqven betalat. Wi lägo der til den

25. Om Morgonen kl. 10 gingo derifrån och finge god wind; men piloten wille intet gierna gå ut, ſade wi ſkulle få för ſtark wind innan aftonen: Capitain acktade det intet, utan gick fort, men wi befunne innan aftonen med ängſlan, at Piloten hade rätt, ty winden blef oſs alt för ſtark, och ſom wid denna tiden är helt och hållit mörkt när klockan är 6. och klockan 7 säger man en timma i natten, wi måſte då ſegla i förſta fara in til kl. 9 då de funne grunden god at kaſta ankar. Wädret war förſkräckeligt, ſå at medan wi ſeglade, ſlogo wågorne in i förſkeppet, och igenom alle Stycke gluggarne på den ena ſidan. Hela natten woro wi i ſtor fara, ty ſkeppet ſlogs mycket af wågorna, och war en hård köld. Fyra karlar måſte ſtå continuerlig wid pompen Om morgonen kl. 3 gick ankartoget af, ja då ſlog löſt alt det på Skeppet war och ſlog ifrån den ena ſidan til den andra, och det warade ¼ timma, innan det andra ankaret kom i Sjön, ſå blef det något bättre.

26. Om morgonen befunne wi oſs, ſå när utan om Porto di Malamocko, ſom wi kunde wara, men måtte dock hålla ut den och dagen derpå ſamma wädret, ty intet Krigsſkepp kan gå in i hamnen, utan de warda indragne af Piotter.

27. Kom wäl en Piott ut, hwilken blef befalt at ſkaffa ſiere, men kunde den dagen intet hinna för ſtarkt wäder.

Digitized by Google

28. Som war Söndag kom en Piot ut om morgonen, men wädret war för starkt, at Skeppet intet kunde drogas in; derföre accorderade Grefwinnan med dem, at de skulle föra Henne in, och måste de altså blifwa i Contumagie med och finge 7 Ducati om dagen. Wi komme så til Sanitan, der de förordnade Grefwinnan uti S:t Lazare för sig och sitt folk allena, hwareft wi wore in til den 14 Januarij om aftonen, då wi gingo in til Venedig.

Hennes Grefl. Nåd hade ofta wisiter i Lazaretto af Procurateuren Grimani och hela Hans Familia, samt andre af de förnäme Slägterne.

Republiqven skickade ock en present åt Fru Grefwinnan af allehanda Socker, Wax, Olivateter, fisk, fogel och glaswerck, uppå 60 Dölfwersat.

Gref Philip kom ock til Venedig några dagar efter, sedan Grefwinnan kom i Lazaretto.

1689.

Januarii 24. Kom Grefwinnan in til Venedig. Och hade Hon der wisiter af de förnämste Damer.

Febr. 7. Reste Gref Philip ifrån Venedig.

22. Ändades Carnavalen med stor Allagrezza. Två gånger hade jag warit ute och sedt Masqverne, och några gånger i Opera. Har ock warit i Kyrkan Saluta, hwilket är et öfwermåttan skiönt Tempel.

Martij. 22. Reste wi ifrån Venedig til Padua på en bouriguelle på floden Brenta, och säge på wägen på både sidor om floden 22 skiöne palatzer, med några statuer och orangeader: Komme om aftonen til Padua, hwareft Herr Grimani hade beställt en Ofwerste som med 3 Carosser war nedre wid Sjön, at upföra Grefwinnan i Herr Grimanis Hus, som war något långt ifrån stranden.

23. Woro wi i Padua; och säge der et skiönt Palatz, hwaruti woro i hwar kammare så skiöne Skillerien af allahanda slag

at

at man intet kunde se bättre. 2. stora salar war deruti, sa ock i stallet wore uthuggne bilder på hwar spiltstolpa. Där sågo wi ock en den skiöneste Trägård, med många stora och små bilder, och öfwerbygda Gånger, Kamrar och Salar af en art lagerbärsträn. Der war ock en artig Labyrinth, som war et hus mitt uti, at när man irrade sig, stod Trädgårdsmästaren uppe i Rundelen, och wiste hwilket man skulle gå; det war af Boxbom och högre än någon karl. Sedan sågo wi ock en öfwermåttan Stor Sal, hwaruti deras Råd församlas; Han war hög hwälfd, hwarföre han admireras, och med Bly täckt. Twå statuer woro insatte i muren wid den ena ändan, af hwilke den ena war den damen, som för sin kyskhet skuld wardt mördat i sin egen säng af sin Hofmästare, och ehuru wäl han hårdt nekade derföre, och de ingen rätt kunde få på honom, wiste likwäl hennes Son, at han hade giordt det, och practicerade lifwet af honom. 4 Dörar äro på Salen och öfwer de samma utanföre äro uthugne de namnkunnigaste, som hafwa regerat i Padua.

Besågo ock S:t Justinä Kyrka, hwarest äre Munkar af Benedictiner orden, hwilka komma alle tilsammans at beåhra Gresswinnan, och beklagade Hans Excel:s Herr Fältmarskalkens död öfwermåttan. Där äro 21 Altare, och öfwer hwardera en skiön Tafla målade med deras Helgons Marterande: några woro intet ännu färdige, Men öfwer hwar och en wore de skiöneste och hwitaste Marmor-bilder, öfwer somlige 3, andre 5. och några 7 hwilke jag intet kunde hinna alla at informera mig om. Den taflan som war mitt i Choret, war S:t Justinä Marterande. Det första altaret näst Choret på högra handen, wår de oskyldige barns, det andra S:t Bartolomäus. Det Tredie S:t Lucas, och bakom altaret hans Kropp i en Jernkista. Det fierde S:t Felicita. Det Femte S:t Juliana. De andre woro intet färdige. På wänstra handen: Wår Herres Christi högwärdiga lidande och kors. 2. S:t Benedicti. 3 Gerhards Sectedo, och flere sådane.

Fram i Choret bakom Munkestolarne war rundt omkring 2

om-

omgångar mycket nätt utskurit i trä, Gamla Testamentsens förnämsta Historier under, och allt hwad wår HErre Christus har gjordt, eller Nya Testamentsens historier ofwanomkring, hwardera 1. alns högd. Kyrkan war mycket reguliter och ljus. Där woro och de sköneste orgor, hwilket de och låte spela på, så länge Greswinnan war i Kyrkan, de ljuffligste Stycken. När Greswinnan tog afsked af Abboten, tilböd han sine wagnar så långt Greswinnan behagade på wägen, hwilket hon ej emottog.

Derifrån låt intet Öfwersten af, förrän Greswinnan mätte äta uti en Medecinsk Trägård, som intet war långt derifrån; hwarest en stor myckenhet war af alle slags gräs och trän, som dertil äre nyttige, ja och inunder tak, de som subtiligare woro.

Och sidst besågo wi S t Antonii Kyrka, hwilken ehuruwäl hennes byggnad är mycket gammal och något mörk, underlåter hon intet at wara så magnifique som någon kan wara, och så zierad med sköne Marmorbilder och Statuer. In wid och omkring Antonii altare, hwilket är på högra sidan, när man går fram i Kyrkan, äre hele Historierne af hans äfwentyr underwerk af de bästa Mästare uthuggne i Marmor. . . .

Lucretia Cornelia hon har studerat i Padua, har och antagit Benidictiner Orden: Hennes bild är öfwermåtton wäl uthuggen, med många flere deromkring henne, alle i Lebens grötz. Är och en Statue lebens grötz på den samma sidan, af en Venetianisk General, som har war en Paduaner. På den andra sidan, är wår Herre Christus öfwermåtton wäl uthuggen. Är och en Memoria af Ferrario. . . . .

Der äre och förtreffeliga Silfwerlampor, och den största har Drottningen af Spanien gifwit.

Deresser war Hennes Excell. Råd åntelig persuaderat, efter 2 stycken Doctare tillika med Öfwersten hade följdt Henne, at gå med dem i deras Acad:mia, dåt alle de wår studerat hade, hafwa upslagit sine wapner innan och utanföre, och det woro wäl några tusende. De sade och at der woro många Swenske derihland, hwilket wi intet hinte se efter, utan en allenast som het Georgio Syllenstierna.

Åtig

Ätte så hem til Grimanis hus, dit de lärde medfölgde, och toge der afsked, önskade en lyckelig resa och at Grefwinnan wille taga den Resolution at komma tilbaka igen, på det at hwar och en mätte efter sin högsta åstundan, och Sal. Feltmarskalkens och Hennes merite så betjena Henne.

24. Om morgonen reste wi derifrån til lands på Sedier, hwilket fants commodast, ty Grefwinnan wille intet bruka Herr Grimanis wagnar. War ock förordnat af Republiqven 5 Capellister med deras Officer at confoyera Grefwinnan först genom deras Gebieter och sedan så långt som Grefwinnan någonsin behagade. Til middagen komme wi til Consulens Herr Pomers gård, hwarest Grefwinnan war af honom bedin til Middagsmältid, och wille han gärna öfwer natten behålla Grefwinnan, men wi reste til Herr Laubers gård, som låg på andra sidan om Westich, hwilket är en ort, der alla stiga til Sjös, som ifrån Terra Ferma wilja til Venedig. Der woro wi öfwer natten, och efter andra dagen war et förtreffeligt regn och sedan snö, bad Herr Lauber för Gods skuld Grefwinnan dröja qwar öfwer natten, hwilket ock skedde och ginge.

26. Dagen derefter 2 mil til Treviso, dit Hennes Nåd hade skickat sit folk och bagage; derifrån wi strax efter middagen ginge 3 mil til Castel Franco och blefwe der om natten.

27. Om morgonen ginge wi derifrån 3 mil til Salmanich, det war foten af Bergen. Alt derintil hade wi det skjönaste släta land, som man kan önska sig at se och Vigner på både sidor. Hela landet planterat som Alleer af et slags Trä nästan som Pijl, hwaraf de betjena sig af qwistarne til Windrufwörne. Ifrån Salmanich ginge wi eftermiddagen, och hade den slemmaste och farligste wäg och berg, at hwart här på hufwudet hade wäl ordsak at gräna derwid. Gingo likwäl igenom några skjöne Wärdshus, och kommo sent om aftonen til Fästningen . . . som är på Berg, hwarifrån de winda sig neder at upläta Por-

 tarne

Digitized by Google

farne. Wi gingo ändå en god stund til Primolan och bleſwo der öfwer natten 3 mil.

28. Om morgonen derifrån til . . . der är en brygga, hwareſt alla måſte Tulla, ſom hafwa Köpmanswaror, och der är ſkilnaden emellan Tyrolen och Italien. Gingo ſå til middagen til All Borgo 3 mil; der war en Öfwerſte ſom går til Venedig och til ſit Regemente Wirtembergerne i Morea. Derifrån . . .

3.

Korta Leſwernesbeſkrifningar om Swenſkar.

Detta är början til en ny Artikel, ſom jag i detta Swenſka Biblioteket ärnar framdeles tid efter annan fortſätta. Mit ſätt, at författa dylika Leſwernes beſkrifningar, torde wara bekant. Närmare kan det ſes af detta ſtycket. Såſom mit ändamål med hela detta arbetet endaſt är, at fournera Materialier i wår Swenſka Hiſtorie åt andra, ſom en gång hafwa luſt, at med ſammanhang och ſmak utarbeta wiſſa Delar eller Stycken i denſamma, ſå har jag ock med deſſa Biographier ingen annan affigt. Somliga äro mera och ſomliga mindre fulſtändiga. Åtſkilliga tilltror jag mig dock kunna meddela, ſom dels tilförene aldrig och dels hos oſs litet warit bekante. Andra åter äro wäl hos oſs tryckte, men oftaſt undangömde uti ſtorra Perſonalier, eller utſtofferade i Latinſka Parentationer. Begge ſlagen äro gemenligen rare och ofta obehagelige at läſa. Att i korthet meddela deras wäſentelegaſte innehåll, torde altſå ej wara otjenligit.

I förra

I förra Seculo trodde man knapt sig hafwa lefwat med heder, om man ej med stor omkostnad blef begrafwen, och om en tryckt Likpredikan ej bewarade den Dödas Minne. Denna fördomen war af stor nytta för Historien, och til des skada är man nu uplysare. Men saken är ej hulpen med mina klagomål, och Historiens swaga wilkor äro hos oß nog ändå bekante; och såsom jag ej ärnar skrifwa någon Likpredikan, hwarken öfwer dem eller wåra tids tänkesätt och seder, så bryter jag här utaf mit lilla Företal och kommer til sjelfwa ämnet. Med Swenskar förstår jag alla dem, som antingen blifwit födde i Sverige eller warit i Swensk tjenst. Början sker med en stor Swensk Fältherre.

I Frih. *Harald Stake*,

Rikes Råd, och Gouverneur i Bohuslän. *)

Han war född 1598 d. 20 Jun. på sin Fäderneß gård Hönsäter i Westergötland. Han härstammade af en urgammal Swensk Adelig Ätt. Hans Fader war Eric Stake, Konung Carl 9, som dåwarande Hertig af Södermanland, Råd, Marskalk och General Gouverneur öfwer Westergjötland och Dal. Modren hette Ingeborg Posse. Fem weckor efter hans födelse dog Fadren, och upfostrades han med omsorg hos sin

(*) Denne förtiente Herrens Lefwerne är upsatt efter hans Personalier, som aldrig blifwit trykte, men mig i original meddelte af H:r Mag. C. E. Lengren, berömlig Kyrkoherde i Wästerljung i Södermanland.

Mormoder, Fru Catharina Kagg til Linnare, och Moder, til des han 1614 blef Cammer-Page hos Hertig Johans af Östergötland Gemål Maria Elisabeth. Han upwackade i Hennes Hof til 1618, då han i det Kongeliga blef Kammar-Junkare. Gustaf Adolf, Stor Konung äfven i det, at han kände sina underså tares egenskaper, såg den unga Stakens löjelse, och skickade honom 1620 med egen recommendation och nådigt förund pension til Holland, at där lära Krigswäsendet i sin utöfning. Denna Republiken sägtade då med ny hetta för sin frihet mot Spanien, sedan Stilleståndet hunnit til ända. Wår Swenska Adelsman tog genast tjenst wid Prints Moritz af Oranien Lif-Garde, och förblef i den med stor heder i half tredje år. I synnerhet utmärkte han sig 1622 d 19 Aug. wid Floreach. Spanska Generalen Gabr. Spinola blogverade Berg op Zoom. Hertig Christian af Brunswik och Gr. Ernst af Mansfeld förenade sig med en del Holländska Troppar och marcherade til denna Huswudfästningens undsätning. Detta wille Spanska Generalen Gonsalez de Cordoba hindra och satte sig derföre med en Corps emellan Spinola och fienden wid Floreach, hwarest det kom dem emellan til en hård träfning. I densamma råkade Hertigen af Brunswik i Spaniornas händer och wänstra armen blef honom af en Canonkula afskuten Den Swenska Staken war då så oförskräckt, at han wågade sig mit ibland fienderna och frälste den Tyska Hertigen utur deras händer. År 1623 reste han på sin Konungs befalning hem, och blef Fändrik wid Öfwerste Joh. Reuters Regemente. År 1624

blef

blef han Cornet wid Uplands Regemente til Häst, som förde af Öfw. Jac. Pauli. År 1625 benådade Konungen honom med Häradshöfdingeddömet öfwer Strands Härad i Småland, och skickade honom samma år til Preußen. År 1627 blef han Lieutnant och 1629 Ryttmästare wid Westgöterne. Han bewisade sin Konungs Fälttåg i Tyskland, och kom genom följande händelse i en utmärkt nåd hos Gustaf Adolf. Denna Hielten red ut, med en liten Tropp Cavallerie, då han 1631 hade sit Hufwudläger wid Würben, och råkade oförmodeligen wid Burgstall i en träfning med några Kåjserliga Regementer. De Swenske fägtade wäl tappert, men stupade til större delen för den wida öfwerlägsna fiendens skott. Konungen kom omsider sielf i fara, och war ej mera säker om återwägen. I detsamma kom et nytt fienteligit Regemente under Öfwerste Werensten antågande i mening, at fälla Konungens lilla Tropp i sidan. Gustaf Adolf, som altid tänkte strax det, som borde göras, skickade Staken med et Compagnie Ryttare emot hela Regementet, med de uttryckeliga ordres: at för de wilkor, man då wore råkad uti, ingalunda studsa, wända eller mer komma tilbaka, som Konungens egna ord woro. Staken lydde i ögnablecket, och fägtade med dubbel angelägenhet, ty det gälde en Gustaf Adolfs lif eller frihet. Han gjorde wid det tilfället alt hwad en hederlig Officer kan göra, och Swenske Ryttare stridde med al den Tapperhet, som war wärdig en Swensk Konungs så nära åsyn. Strax i början sköt Staken Werensten af hästen. Det war

en lycka, snarare en Guds försyn. Skuten i hufvudet anförde han dock med al styrka åt Compagnie och bröt med detsamma flera gånger igenom det Käjserliga Regementet, at det til slut kom i största oordning, blifwande dels liggande på platsen, och dels tog det flykten. Detta Stakens tappra förhållande öpnade för Konungen en säker retraite til Würben, dit Hans Maj:t lyckeligen kom och underlåt ej, at i allas närwaro tala om den wäsenteliga tjenst, som Ryttmästaren Skake gjort honom och Riket wid Burgstall. Från den dagen fick han aldrig komma från Gustaf Adolfs sida. Ärerik gärning, wärdig belöning. Han war med allestädes, där Konungen hade något at beställa med fienden. Det hade han ofta. Man wil endast nämna Slagen wid Leipzig och Lützen. År 1634 blef han Major och bewistade Actionerna wid Aichstädt, Nördlingen och Hirschfeldt. År 1635 blef han Öfwerstelieutnant och spardes ej i det Tyska Kriget. I slagen wid Dömitz och Witstock, 1636 utmärkte han sig särdeles. D. 2 Nov. s. å. öfwerrumplade han med 300 man staden Lüben, som war stäligen wäl befäst, nedhögg en god del af besätningen och tog den der inneliggande Öfwersten Baron Unger tilfånga, kommande med stort byte til Swenska hufwudlägret wid Köpenick. Men kort efter blef han uti en Skärmysling af de Brandenburgske tilfånga tagen, sedan han blifwit illa skuten och begge kinbenen samt tungan genomstungen. Kurfursten kände hans tapperhet, gjorde honom efter förtjenst åtskilliga höfligheter wid sit Hof i Königsberg, och utwäxlade honom mot Öfwerste Unger. Åren 1637 och 1638 bewistade han lika

lika som förr de Tyska Campagnerna. Det sista året blef han Öfverste wid Westgöta Cavallerie. År 1639 war han hemma i Sverige, och gifte sig d. 4 Febr. med Magdalena Sparre, som dog 1657 d. 1 Febr. Hans Regemente fick ock samma år befalning at komma hem til recrutering. Med des i stånd sättande sysselsatte sig i synnerhet wår Öfverste til 1643, då Sverige påförde Dannemark Krig. I Dec. marcherade han med det til Skåne. År 1644 d. 16 Apr. nedlade han wid Haslebro 700 Snaphanar eller bewäpnade bönder. Men något efter stötte han med sit och Smålands Cavallerie Regemente wid Werpinge på hufwudstyrkan af fiendens Armee, som ärnade då kringränna honom, men han slog sig lyckeligen undan. I Jan. 1645 updrog Dr. Christina honom befälet i Westergötland, som då anföls både från Norrige och Halland. Fiendens affikt war ståld på Gjöteborg. Där wille Generalerne Hannib. Sehstedt och Krabbe mötas. Den förra kom med en Corps utur Bohuslän, som då låg til Norrige, och den senare ifrån Halland, som då än ärkände Danst Högher. Saken war öfwermåttan wäl öfwerlagd. Men Staken stod dem i wägen. Krabben gjorde första början och paßerade öfwer gränsen til Landwetter, hwareft den Swenska Öfwersten genast war honom til mötes endaft med en Esquadron Ryttare och 100 Dragoner. Efter något motstånd nödgades han dock för fiendens öfwerlägsenhet, at draga sig tilbaka, och satte sig under Gjöteborg, at där wänta någon förstärkning. Så snart han fått den, gick han öfwer Paßet wid Gullberg, at söka up Krabben,

som

Digitized by Google

som marcherade utföre Göstadälf i mening, at conjungera sig med Sehstedska Corpsen. Men Staken mötte honom wid Örgryte, och slog honom tämmeligen utur fältet. Krabben miste et ansenligt partie både af folk, standarer och bagage, och måste taga flygten til Halland tilbaka. Detta war ej så snart beslält förr än Sehstedt trängde sig öfwer Göta Älf och satte sig wid Gamla Staden. Men Staken slog ock honom lyckeligen dådan, som han äfwen bemägtigade sig den Post wid Leriö Herregård, som de Norrske med et Partie fotfolk besatt. Från begge ställen blef fienden med förlust slagen, och måste retirera sig i största oordning öfwer älfwen. Efter dessa hederliga förrättningar kom General Majoren Lars Kagg och förenade sig med Staken. De gingo öfwer den af fienden slagna bryggan, som här åter fick stryk och måste söka sin säkerhet under Bohus stycken. Således befriade han Westergötland, och bidrog ej litet til de fördelagtiga Fredswilkoren, som Sverige i Brömsebro samma år sig bettingade. År 1648 d. 29 Febr. blef wår Öfwerste Landshöfdinge i Skaraborgslän och uphögdes af Drottningen 1654 d. 4 Apr. til Friherre. Hennes efterträdare Carl Gustaf måste föra et blodigt Krig i Polen, så framt han wille sitta såsom märkelig Konung på Swenska Thronen. Medan han där wär stadd mitt i fiendens land, bröt Konungen i Dannemark mot Sverige 1657. I en så för Riket beswärlig belägenhet utnämde Carl Gustaf Landshöfdingen Stake d. 9 Apr. til General Major af Cavalleriet, och uptrog honom befälet öfwer de Swenska Troppar, som skulle agera

mot

Digitized by Google

mot Norrska gränsen. Blodet war ännu nog gåsande hos dessna gamla Herren, ty hans hederliga kärlek för Fäderneslandet war lika brinnande. Han samlade i hast några Troppar och completerade, äfwen af egna medel, sina älskade Westgjötar til häst, hwilket Regemente lidit ganska mycket i Polen. D. 25 Jun. redan marcherade han til gränsen och uppehöll så länge fienden, til des Generalen Gr. Rob. Douglas kom med en del fotfolk från Gjöteborg, hwarpå de d. 21 Jul. från Tjurholmen bestjöto de å andra sidan om Gjöta älf upkastade fienteliga Skanſar, så at de måste lämnas. Derefter slog han ock bort de Norrska Troppar, som fattat Posto wid Wennersborg, förföljande dem in uti Bohuslän, hwarifrån han sist i Aug. marcherade, til at möta fienden på en annan kant i Halland, som war genom Bromsebroiske Freden lämnad åt Sverige til underpant. Denna wille de Danske nu gärna taga tilbaka, fölle derföre in i landet och belägrade Halmstad. Staken kom til Halland och conjungerade sig med Riks Drotzen wid Warberg, hwarpå Halmstad befriades af de Danska sielfwa, som retirerade sig med en hast och, eftersatte af de Swenska, förlorade wid Geneswalds bro 1200 man. Han hade ej så snart gjort rent hus på Danska gränsen, så war han igen tilbaka på den Norrska. D. 25 Sept. gick han med Riks Tygmästaren Gr. Er. Stenbock in uti Bohuslän och höll wid Hiertum d. 27 följande en hård träfning med fienden. Den war starkare och han kom med ringa förlust tilbaka. Men då General Krabbe paßerade efter

K Gjöta-

Digitized by Google

Gjötaälf och satte sig emellan Gjöteborg och Partille, slog han honom d. 15 Octob dådan, och nödgade honom at gå öfwer gränsen tilbaka. I början af 1658 kom då Fältmarskalken, sedan Riks Amiralen, Gr. Gust. Otto Stenbock från Halland, hwarpå han tillika med Staken mit uti Jan. bröt in uti Bohuslän. Den senare förfölgde med en del af Cavalleriet och et Regem. Dragoner den undanflyende Krabben, slog wid Swarteborg 1000 af des soldater, och satte efter honom ända mot Hald, nu det werldskunniga Fredricshald. Efter tilbakakomsten bemägtigade han sig i följe med sistnämde Gr. Stenbock Skansen wid Uddewalla och brandskattade hela Bohuslän. Denna Provincien kom kort efter genom freden med Dannemark under Swenska Kronan, hwilken han tillika med Fästningarne Bohus och Marstrand d. 18 Mart. i sin Konungs namn emottog. Carl Gustaf kom i det samma från sit ärerika Danska tog til Gjöteborg. Här förordnade han Staken d. 27 Mart. til Gouverneur öfwer det af honom eröfrade Bohuslän och d. 22 Apr. gjorde Hans Maj:t honom til Riksens Råd. Innan Konungen for til Tyskland, updrog Hans Maj:t honom hela Defensions werket emot Norrige, skänkte honom et Landgods af 30000 R: D:r wärde i Biskopsdömet Ermeland, som under då warande Polska Krig war i de Swenskas händer, och begäfwade honom utomdes med en Guldkädja. Men det drögde intet länge, förr än Kriget å nyo börjades emellan de begge Nordiska Kronorna. Hans Excell. sick altså på nytt gå i fält och förde öfwerbefälet wid Norrska gränsen. Den war nu längre i norr,

sedan

sedan Bohuslän blifwit Swenskt. Med det manskap, som han hade tilhands i detta så kallade Swenska Norrige, gick han d. 7 Sept. öfwer gränsen in uti det Danska och belade Fästningen Hald. Men då General Bielken kom med en större hopsamlad magt, drog sig Hans Excell. tilbaka, satte sig wid Paget Engedalen, och stod där hela hösten, så länge något war at taga på hela den tracten. Detta wille den Norrska Generalen hämta betalning före, då han i Dec. föll med 7000 man in uti Bohuslän och trängde sig fram til Uddewalla, ärnande sig åt Dal; men Staken mötte Bielken på wägen, slog honom utur fältet, nedlade 800 man, tog den dödeligen blesserade Öfwersten Widdeberg med åtskilliga Officerare tilfånga, och bemägtigade sig den bästa delen af de Norrskas Artillerie, Ammunition och Bagage. Bielken wände altså med stor förlust om til det Danska Norrige. Konung Carl Gustaf ansåg detta af en sådan wigt, at han skref Hans Excell. et nådigt bref, dat. Kronoborg d. 1 Jan. 1659, uti hwilket han både gratulerade honom til hans lyckeliga framgång mot fienden och det nya året. Wår tappra Stake följde efter Bielken öfwer gränsen, belägrade å nyo Hald och ansatte det så hårt, at de belägrade sjelfwe förstörde Förstaden med deras qwarnar och sågbruk, och förlorade i et utfall Öfw. Hurne och 300 man. Detta oagtat kunde han ej få Fästningen i sina händer, utan då det led til wåren, måste han draga sig til Bohuslän tilbaka, ty de Norrske Fästningen föras gemenligen om wintren, efter man då wigast kan färdas öfwer sjöar och moras. Om hösten som

Bielkens ordning. De bytte liksom med hwarandra fältog. Den Norrska Generalen kom med 8000 man in uti Bohuslän och satte sig wid Qwille. Där förskansade han sig med så mycken större säkerhet, som han hade åtskillige Skepp och Galerer liggande i skärgården, plägade gamla bekantskaper med Bohuslänningarne, och Staken war til manskap ganska swag. Denna senare kunde altså endast genom små partier göra honom skada här och där; men det skedde så lyckeligen, at Bielken til slut såg sin Armee så förminskad, at han måste taga wägen tilbaka in åt Norrige. I början af 1660 kom Fältmarskalken Gr. Lars Kagg och hade med sig en Kongl. fullmagt för Hans Excell. at wara General Lieutnant. De följdes åt in uti fiendens land, och belägrades då Hald af de Swenske tredje gången, men lika förgäfwes. Konung Carl Gustaf dog i Gjöteborg d. 13 Febr. af en hetsig feber, men ej af någon blessure wid denna Halds sista belägring (*), som förmedelst detta dödsfallet måste uphäfwas, hwarpå Kaggen och Staken gingo hem. Freden med Dannemark samma år satte alt uti rolighet och befäste Swerige å nyo i Bohusläns besitning, hwarföre Hans Excell. med så tapper arm fägtat. Det war ock hans Gouvernement. Han förblef där fast i al sin öfriga tid, och satte landet i godt defensions stånd. Han begynte strax, at til den ändan anlägga och uparbeta Fästningarne Carlsten och Gustafsborg, och förbättra Bohus Slott. År 1662 gifte han sig andra gången med Friherrinnan Cath.

(*) Se derom en märkelig afhandling i den Swenska Mercurius Jan. 1757, s. 446 följ.

Cathar. Bielke. År 1664 blef han Krigs-Råd. Han behöll Swensk mannafrägd in på senaste åldren. Det bewiste han 1676, då, efter det upkomna Kriget, de Danske kommo med en Armee utur Norrige och belägrade Bohus. Han gick då oagtat sina fylda 78 år in uti samma Fästning, at förswara den, och hålla den i de swåra tider Kronan Swerige tilhanda. Det behöfdes och det giorde han. Hulpen af andra på hästen, giorde han i egen Person et utfall med några 100 Ryttare och bortslog de Danske, som satt sig i stort antal utan för winbryggan och sökte komma öfwer älfwen under sjelfwa Fästningen, förföljande fienden ända til sit läger, hwarpå ingen widare belägring blef utaf. Ålderdomens swagheter nödgade honom änteligen at söka sit afsked, som han ock med al Kongl. Nåds försäkran erhöll 1677 d. 8 Apr. Han ägde mycken Religion, war ganska gästfrij mot Präster och fattiga, och dog med största upbyggelse på Hönsäter, dit han blifwit flyttad sjuk i Maj från Konghell, 1677 d. 28 Sept. 79 år och 3 månader gammal. Af det förra giftet efterlämnade han manliga arfwingar. Hans senare Fru öfwerlefde honom. Hans hufwudegenskaper woro, at i Krig sägta med oförsträktaste tapperhet mot Rikets fiender, och at i Fred arbeta på förswarswärket. Hans mäst lysande gärning i fält är den, då han 1631 frälste Konung Gustaf Adolfs lif wid Burgstall. Ej mindre wäsentelig war den, at han eröfrade Bohuslän. Hans största förtjenst under fredsåren bestod uti detta Bohusläns inrättning på Swenskt fot och des i stånd-satte Defension. Han war ibland

de Riksens Råder, som för sina ämbetens nödwändiga förwaltande i Provinsierne sällan kunde wara närwarande i Senaten. Han war en 20 års Rådsherre, och är det owist, om han öfwer 20 gånger bewistat sina höga Medbröders rådplägningar i Stockholm. När han fick giöra en Generals syßla, då war han i sin rätta krets. Med få ord, Harald Stake war en af de största och nyttigaste Fältherrar, som Swerige haft.

2. Doct. Daniel Djurberg,

Dom-Prost och Prof. Theol. Primar. i Upsala. *)

Han war född 1659 d. 5 Apr. i Söderhamn, hwarest hans Fader Peder Jönßon war Handlande. År 1668 sattes han i Hudviksvalls och 1671 i Gefle Trivial Skola, blifwande i sistnämde Stad Gymnasist 1674. Han war den qwickaste yngling på sin tid wid det Lärohuset. År 1676 d. 10 Oct hade han den olyckan, at i Söderhamns Skären wara sjelf i yttersta lifsfara genom lidit skepsbrott. Han arbetade sig genom simmande til lands, men hans Fader måste sätta lifwet til. År 1677 kom han med hederliga och förtienta witnesbörder til Academien i Upsala och blef där d. 10 Febr. Student. Han hade

ärnat

*) Denna stora och wärdiga Theologens Lefwerne är i korthet upsatt efter Hans wid H:r ÄrkeB. D. Jo. Steuchii Likpredikan bifogade Personalier, och Histor. Prof. nu H:r Kammar Rådet El. Frondins öfwer honom hålna Latinska Parentation.

Digitized by Google

ärnat sig til Församlingens tjenst. Hans hufwudstudium blef altså Theologien. Han började det ock på rätta sättet, ty han tog sig genast före, at med bön och eftertanka läsa Bibeln, hållande rigtigt före, at man af den bör lära Theologiens innehåll, men ej twärt om. Det gjorde honom i längden til en så stor och uplyst Theologus. Han förbant med en tidig Gudsfrugtan mödan, at tillika blifwa grundlärd. Därtil war ock anledning i Upsala, en Högskola, som under de sist förflutna hundrade åren beständigt ägt de yppersta Lärare. Han hörde i Theologien Mart. Brunnerus, Er. Benzelius och Pet. Holm. Han nyttiade äfwen i de andra wetenskaperna Matth. Steuchii, Joh. Bilbergs, Pet. Lagerlöfs, Laur. Norrmans och And. Spoles underwisningar. Men han wiste ock prof af det han lärde. Således förswarade han 1684 d. 20 Febr. under Prof. Jul. Mierander sin första Disp. de Adolescentibus och 1685 d. 18 Nov. sin andra de Skaldis vet. Hyperboreorum under Prof. Pet. Lagerlöf, hwarpå han samma år d. 10 Dec. undfick af Pr. And. Spole den Philosophiska Graden. Han war en wärdig Magister, men inbillade sig ej derföre, at han war fullärd, hälst som han ärnade med tiden tjena Kyrkan. Han lade sig til den ändan af alla krafter på Theologien och den H. Skrifts grundspråk, ty i denna Bokens förstående satte han i al sin tid sin hufwudsyssla. Såsom han tidigt blef upmärksam på Christendomens beskaffenhet och utöfning, en följd af hans Bibelstudium, så waknade redan denna tiden hos honom en hjertelig omsorg för Gudsfruktans utbredande

bland

bland hans egna Trosförwanter och Christendomens mera alfwarliga införande bland wåra Lappar och Hedningar. En rättskaffens waksamhet, som ständigt ömade wår wälsignade Djurberg, så länge han lefde. Til bewis på sin anwände möda uti en grundelig Theologisk kunskaps winnande, förswarade han 1688 d. 24 Mart. sin Disp. de Providentia Divina. Utom twänne andra Professorer opponerade sjelfwa Er. Benzelius, som då war blifwen Bisk. i Strengnäs. Hans förswar fördubblade den därigenom honom bewista hedren. Hans skicklighet blef ock snart widare bekant, än i Upsala. Den kunde ej annat än komma för Konungens öron. K. Carl 11 satte et särdeles wärde på det Theologiska studium, och war en för Religionen nitisk Konung. Oaktat til dennas stora förmån Prästeständ.t i Swerige är äfwen efter Reformationen rikeligen doterat och wår Academiska ungdom således har en skälig upmuntran, at lägga sig på Theologien, så trodde Carl 11 dock, at Rikets Academier behöfde framdeles Theologer af de insigter och den frägd, at de med skäl kunde wara den Swenska Församlingens Hufwudfäder, så i Religionens lärande som förswarande. Til at blifwa rätt grundelig i dessa saker, woro utlänske resor nödiga. Konungen beslöt derföre just wid denna tiden, at med et ansenligit Kongl. stipendium förse sex qwicka Ynglingar, som utomlands skulle fulkomna sig i Theologien. At njuta denna Kongl. Nåden war wår Djurberg sjelfskrifwen. Theologiska Faculteten, Kongl. Rådet Gr. Lindsköld och Stats Secreteraren Bergenhielm förenade sig til hans befordran, så at han d. 25 Oct. benådades

nådares med detta Reseſtipendium. Han beredde ſig och lämnade d. 26 Jun. 1689 Upſala, tagande wägen genom Weſterås, Linkjöping och Småland til Skåne, hwareſt han d. 3 Aug. gick om bord i Åhus och ankom d. 8 följ. til Lübeck. Han ſkyndade genaſt til Hamburg, hwareſt han drögde något, ty han wille nyttja i Edzardernes och den lärda Rabbinen Sam. Abbas omgånge. Öfwer Zelle och Brunswik kom han til Wolfenbüttel, hwareſt han af Hertigen Anton Ulric hederligen emottogs, och beſåg det ſtora Biblioteket. I Helmſtad beſökte han de toleranta Theologerna, men hans affigt war ſtäld på Wittenberg, en Academie, ſom för ſin renlärighet i ſynnerhet war recommenderad af den Swenſka Konungen. Wår unga Theolog kom d. 3 Sept. til denna Lutherſka Modren. Hans arbete i des ſkjöte war ej heller utan diger frugt. Han förblef wid denna Högſkolan i halft annat år och hörde en Walther, en Daſſov, en Loeſcher, en Deutſchman med flera. Han want ſå deſſa Männers tycke, at de tilbödo honom Doctors Graden i Theologien; ſå förtjent war han i deras ögon. Han war det ock i werket, men hans hjerta war ödmjukt och wida ſkilt från den fåfängan, at få i förtid lyſa med en öfwerdragen Hatt och gå prydeligt med en ſiden Kappa. Han wille förſt wara en Lärare i Förſamlingen och haſwa giort den någon tjenſt, innan han wille bära des utmärkande prydnader. Han tänkte ſunt och höit denna Kyrkans Grad i ſin ära. Han reſte efter Lärdom och ej efter en Titel. Han for efter wäſendet i Reli-

Digitized by Google

gionen och ej efter des skugga. I Jan. 1692 kom han til Leipzig. Här besökte han Carpzov och Olearius, likaſom i Dresden den wälſignade Spener, med hwilken han i de wigtigaſte Religionens ärender talte. De blefwo wänner, ty de sågo begge Christendomens förfall och tänkte på des upprättande. Under detta sit wistande i Saxen blef han ock bekant med en wiß annan Theolog, på hwars upsåt och skrifter han beständigt satte mycket wärde, utan at derföre gilla alla de steg, som han gjorde uti sit särskilta upförande; ty wär Djurberg war alt för uplyst, at ej skilja guldet ifrån slagget, och alt för ömsint at kasta bort det förra med det senare. Den, som wil i werket wara så granlagad, måste wråka förmycket. Hans upförande sedermera wid de rörelser, som i wår Församling upkommo och fingo sit namn af Gudsfrugtan, utwisar ännu närmare hans mogna försigtighet i dylmål, men detta är et ämne, som jag wil lämna orört. Man förmår ej uplysa alla en Lärd Mans tänkesätt och gjöromål på en gång. En annan tid bör ju ock hafwa sine undersökningar sig förbehålna. Men det kan jag nu med tryghet säga, at wär Djurberg då och sedan förbant en werkelig Christendom med en sund Renlärighet. Han wille ej hafwa det ena skilt ifrån det andra; och så litet afwunden kan tadla hans wandel, så litet kan ock hans renlärighet dragas i mißtanka. Han hatade nyheter i Läran, ty den är, Gudi lof, i wår Lutherska Församling rensad, men han fördrade nyheter i Christendomen, om jag får bruka det ordasättet. Detta utgiorde hans Hufwud Caractere. Men

som

som Historicus för jag ej gå längre. Af wördnad för denna dråpeliga Mannen har jag bordt gjöra denna berättelsen (*); och önskar högeligen, at nu och framdeles må blifwa anledningar, at beskrifwa flera sådane Swenske Theologer, som en Djurberg warit. Men at komma til hans resa tilbaka, så fortsatte han den från Dresden til Prag. Här såg han til gagn och med misnöje hela den Påfwiska Gudstjenstens widskepelser uti Fastan och Påskhelgen. Han disputerade om dem med Jesuiter och andra Munkar. Han besökte ock Judarnas Synagogor, ty han borde känna alla Religioner. Från Böhmen begaf han sig til Sultzbach, hwarest han af den regerande PfaltzGrefwen Christian August, en i Rabbinsk Lärdom förfaren Herre, med utmärkt ynnest emottogs, och som med egen hand skänkte honom 1691 d. 16 Apr. den rara och swåra boken om Judarnas Mysterier, kallad Zohar (**). Här grundsatte

*) Det är så mycket mera min skyldighet, efter jag 1755 bref misstänkt, som hölle jag Sal. D. Djurberg ej för reniärig. Anledningen därtil togs af en min oförsigtiga utlåtelse, i Stockh. Hist. Bibliot. St. 3, s. 202. Min förklaring härröfwer står i Lärda Tidningarne År 1755 N:o 85. Jag war då oförsaren i Tiden; nu känner jag den bättre.

(**) Jag wil utur Parentation införa hela det stycket, som handlar om wår Djurbergs wistande i Sultzbach. Det lyder s. 25 följ. sålunda: *Hebdomadis septem Pragæ inter hæc negotia consumtis, Sultzbachium iter flexit, urbem Palatinatus Superioris cui, aquæ ac terris huc pertinentibus, præfuit illa tempestate Dux & Comes Palatinus, Christianus Augustus, per conjugem suam Amaliam, Herm Wrangelli, sum-*

han sig uti hela Rabbinska Lärdomen, och förblef til den ändan et helt år i Sulzbach, njutande där tro-

gen

mi copiarum Svecicarum, in bello Germanico præfecti, viduam, Succis optime semper cupicus. Hic vero omnes ingenii sui nervos intendit Noster in Judæorum, quorum heic Synagoga fuit, mysteriis & antiquitatibus, ex scriptis illorum propriis, & libro imprimis Zohar, erumdis rationeque pariter ac fontibus ipsis sanioris doctrinæ Judaicæ, inde ab antiquissimis retro temporibus, indagandis: usus ad hanc rem, in Judæis errorum suorum convincendis efficacissimam, opera viri in hoc litterarum genere solide docti, Rabbi Mosis Bar-Joseph. Pervenerat ad aures Comitis Palatini solertiæ Djurbergiana hoc in negotio fama, qui cum & ipse doctrinæ Cabbalisticæ peritissimus esset, non modo propositum ejus tam pium, & laudabili zelo susceptum, suo calculo firmavit, sed & mirum quoddam clementiæ ac amoris sui erga novum hunc advenam documentum exhibuit, pulcherrimum libri Zoharitici volumen sua ipse manu ei porrigendo & donando. Insuetata hæc Ducis liberalitas & gratia Nostrum tanta voluptate perfudit, ut Sulzbachii per integrum annum commoraretur, iteratoque impetu omnia Judæorum monumenta excuteret, festa eorum frequentaret, nihilque omnino, quod ad plenissimam in his rebus lucem parandam ab illo conferri posset, temere omitteret. Nec caruit optato laboris improbi successu; nam deprehensa illi fuerunt sæpissime egregia, in scriptis Judæorum, doctrinæ sanioris vestigia, plurimis licet vanitatibus, commentis ac fabulis adspersa & contaminata, plurima quoque in alienum a veritate sensum improbe detorta. Sulzbachii adhuc degens, repetita vice caput regionis Amberg am, & Danubio superato, Ratisbonam, ubi deliberationes in communis rei salutem, per aggregatum universa Germaniæ florem, totius Imperii Majestatem velut in compendio intuentium oculis repræsentantem, comitiis habitis, institui solent, invisit,

Digitized by Google

gen underwisning af den lärda Cabbalisten Moses Bar Joseph, som utlade för wår Djurberg nys nämde boken Zohar. Efter han här hade et så godt tilfälle, at gjöra sig fulkomlig uti alla den Judiska Lärans stycken, så förblef han häldre här, än at gjöra en behagelig, men uti hans studium mindre hörande, resa til Frankrike och Italien. Men det kostade mera på honom, at lämna utur hogen en sig föresatt och högeligen efterlängtad resa genom Ungern och Turkiet til det H. Landet. Des fara och kostsamhet nödgade honom, at öfwergifwa detta lärda förslaget, och försedd med sin nådiga PfaltzGrefwes recommendations bref til Konung Carl II lämnade han änteligen det sig så kära Sultzbach, sedan han under sit wistande därstädes besökt Regensburg och Swenska Abgesanten wid Riksdagen von Snoilsky. Han tog wägen til Altdorf, hwarest han ej underlät, at besöka den ypperligen lär-

Cœnobium quoque Carmelitarum hac occasione intratum, ubi cum Monachis accerrime disputans, Rectori coetus illius nihil tale jam cogitanti, confessionem puritatis doctrinæ Lutheranorum, præ sua, explicatissima argumentorum subtilitate expressit. Statuerat quidem apud animum suum Noster, incredibili, quem penes se sensit, ardore videndi Palæstinam, sanctissimisque Redemtoris sui vestigia legendi, accensus, eundo per Hungariam, Thraciam, Minorem Asiam & Syriam, sic demum in Terram Sanctam penetrare; verum itineris tam diuturni cogitationem circumcidere - - jusserunt non modo viarum pericula varia, sed & temporis sumtuumque maximorum habenda illi ratio. Quamobrem Sultzbachio discedens, literisque commendatitiis Palatini Comitis, ad Regem Sveciæ Carolum datis, ornatus, Altdorfium & Noribergam petiit &c.

Digitized by Google

de och de Swenske så gynnande Wagenfeld. Från Nürnberg reste han til Frankfurt wid Main, hwarest han åter besökte Judarnas Synagogor, hwilket ingenstädes förſummades. Öfwer Mainz, Cöln, Aken och Brüſſel reste han til Holland, hwarest han i Amſterdam, Leiden, Utrecht och annorſtädes gjorde lärda bekantſkaper med Spanheim, Poiret, Helmont, Clerieus, Limborch, Grävius, Leidecker, Maſtricht och flera. En reſande Theolog och Philolog. underlåter ſällan at beſöka England. Wår Djurberg for altſå dit öfwer, begaf ſig genom London til Oxford, beſåg det Bodleyanſka Biblioteket och nyttiade i några månaders tid ſå det, ſom en Dodwells, en Hydes, en Alix och andras lärda umgänge. I Cambrigde hälſade han ſom häſtigaſt på en Brougton och en Laugton; Wid återkomſten til London upwägtade han de lärda Prelaterne, Biſkoparne Ed. Stillingfleet och Rob. Huntington, hwilken ſenare i flera år warit i Syrien och Paläſtina, och ej litet förnögde wår Djurbergs lärda nyfikenhet uti Öſterländſka Literaturen. Innan han lämnade Angelſka Hufwudſtaden, gjorde han ſig bekant med åtſkilliga des Secter, och underlåt ej at pröfwa den grund, hwarpå Presbyterianer och Quäkare bygga ſina ſkiljagtigheter i Religionen. Förſedd med ſå mycken lärd rikedom, tänkte han på hemreſan, ſom togs genom Holland, Weſtfalen och Bremen til Hamburg. I Kiöpenhamn beſökte han Maſius, Windingius, Torfäus och andra Lärda. Öfwer Skåne kom han til Stockholm 1692 d. 4 Oct. Han hade knapt warit några dagar hemma, ſå blef han Theol. Adjunct i

Upſala

Digitized by Google

Upsala. Här firades det följande året 1693 med sollennaste högtidelighet uti Konung Carl XI egen närvaro den Svenska Församlingens Jubelfest, til åminnelse af Upsala Kyrkomöte. En wärdig Doctor Promotion i Theologien skedde wid samma tilfälle d. 3 Mart. i Domkyrkan. Detta är den lustrafte Promotions Act, som hänsyn skedt i Sverige, i hwilket hänseende man den och betragtar. Då framstälte Adjuncten Djurberg Doctor-frågan, som lydde: An Concordia Spiritualis possit exspectari inter Lutheranos, Pontificios & Calvinianos, som besvarades af då Biskopen i Linköping Haq. Spegel. J. Aug. s. å. mottog han Notariats beställningen wid Dom Capitlet i Upsala, hwaräst han häldre wille förblifwa än följa en kallelse til ordentelig Theologiä Professor wid Academien i Lund, som honom i Dec. tilbödes. Upsala war et större fält för en så stor Lärare, och han wille hälre tjena det Almänna än sig sielf. Detta hederliga tänkesätt belönte 1694 d. 30 Jan. genom Hagby och Ramsta Pastorater, hwilka honom såsom Prästende lämnades til widare befordran. För deras tillträdande blef han d. 1 Jun. följ. wigd til Präst af Ärke B. Doct. Ol. Svebilius. Han blef tillika Prost öfwer tilliggande Contract. Til bewis på den lärdom, han sig förwärfwat utomlands, försvarade han 1696. d. 13 Jun. sit Specimen doctrinæ Mysticæ de Via Salutis, juxta testimonium S. S. & consensum antiquitatis. År 1698 d. 18 Febr. blef han ordinarie Theol. Professor, och först 1704 började han at tänka på Doctor wärdigheten i sin wetenskap. Han disputerade för Graden

d. 30

d. 30 Apr. de Salvatore Mundi, och blef 1705 d. 1 Jun. af Ärke-B. D. Er. Benzelius creerad til Doctor Theologiæ. År 1724 d. 31 Octob. blef han Prim. Theol. Professor och Dom-Prost i Upsala efter D. Lars Molin, en i sit slag ej mindre stor Theologus. Detta ämbetet föreſtod han til sin död. År 1695 d. 13 Jan. gifte han sig i Söderhamn med Marg. Thel, en Handelsmans Doter därstädes, och wälsignades hans ägtenskap med flera både söner och döttrar. Wid Academien war han en nyttig Lärare. Han lärde Theologien ej på et flygtigt sätt. Han föreläste ej heller sin wetenskap hwarken efter Scholastiska eller Wolfianiska methoden. Han framlade däremot des kärna af wår Kyrkas egna Fäder, såsom en Chemnitius, en Gerhardus och andra, uti hwilka han ägde en stark beläsenhet. Han gjorde än mera, ty han upmuntrade städse i sina föreläsningar til practisk utöfning af det han lärde. Han åstadkom mera af en Lärare i Församlingen, än at förswarligen förstå sin Theologie. När man lägger härtil hans Bibel-Studium, grundeliga kännedom af Österländska Språken, och stora gåfwor, at tala, öfwertyga och röra, så finnes snart, af hwad stor nytta hans Theologiska föreläsningar warit, som han wid den Upsaliska Academien flitigt öfwer 30 år hållit. Härom bära alla hans än lefwande Lärjungar et enhälligt witnesbörd. Hans Collegier woro talrika från den första timan, då han började läsa; en förmån, som stora Lärare gerna äga. I sin Prädikstol war han ej mindre grundelig än upbyggelig. Christendomens utöfwande war altid hans hufwudsak. Til des bättre

utbre-

utbredande höll han i sit hus andelige sammankomster, Upfostringsverket och barnalärans bättre drifvande woro ock i synnerhet et föremål för hans öma omtanka. Han war sjelf af hjertat Gudfrygtig och et wärkeligit ljus i wår Swenska Församling (*). Hans seder woro ej granna, men hans hjerta war upprigtigt. Han lefde mätteligt, hade god hälsa och nådde en hög ålder. Åtskilliga arbeten i Theologien, Philologien och Religionens utöfning lämnade han efter sig i handskrift. Fyra gånger war han Academiens Rector.

M Den-

(*) Af Parentationens s. f. 40, 41 och 42 will jag införa några hithörande ställen, och kan man försäkra, at de ej innehålla något smickeragtigt herom, utan rena sanningen. De lyda sålunda: *Ante omnia vero curam Christianismi, corruptissimo hoc seculo misere collapsi, majorem habendam esse, nec tam verbis, quam opere ipso, Christi imitatores ut declaremus, nobisque inculcavit diligentissime: & quo hoc ipsum, ardentiori Zelo animatus, utgebat fortius, eo magis ab hominibus probis & cælesti Svadæ Ejus justum pretium ponere guaris, dilectus est. - - - Quis unquam in gestu & moribus Ejus affectatum quicquam vel simulatum, aut lucri alicujus reportandi causa callide assumtum, notavit, ac deprehendit? Omnia in illo simplicia, pura & sine fraude moderationem illam priscam atque innocentiam spirantia. - - - In vitia seculi vehementi impetu semper invectus est, hac tamen juxta lenitate usus, ut adfulgente seriæ emendationis spe, tractandi mox deponeret omnem, eundemque dein summo amore prosequeretur, cui ob vitiorum labem antea maxime fuerat infestus. - - - Domestico autem lare Ejus nihil sanctius fuit, moderatius nihil.*

Denna wördade och wärdige Läraren dog i Upsala 1736 d. 10 Apr. 77 år gammal, och begrofs d. 10 Jun. följ. i Domkyrkan af ArkeBiskopen D. Jo. Steuchius. Dagen efter tolkade Histor. Prof. H:r El. Frondin, som då tillika war Rector, genom en Latinsk Parentation Academiens rättmätiga sorg öfwer en så ansenlig förlust. (**)

(**) Detta är i korthet Sal. Doct. Djurbergs Lefwerne. Hans Caractere har jag ej behöft utföra widlyftigt, emedan en Hans aldeles wärdiga Landsman och Lärjunge, Herr Doct. Sven Bälter, Dom Prost i Wexiö, haft den Godheten och på min begäran tilsänt mig den, uptatt af des egen wärda penna. Jag önskar på den Swenska Lärdoms Historiens wägnar, at flera wille meddela dylika Caracterer öfwer Swenska Lärda Män, som de genom flerårigt umgänge haft tilfälle, at nära känna. De skola med största både skyldighet och nöje af mig införas, antingen i detta Swenska Bibliotheket eller den Swenska Mercurius, alt som tilfället sig bäst paßar. Med utmärkt förbindelse bifogar jag nu härstädes Sal. Herr Dom-Prostens, Doct. Dan. Djurbergs Caractere, som lyder med Herr Författarens egna ord sålunda:

Doctor Daniel Djurberg war utan all twifwel ibland de största Män på sin tid, och ägde de wäsentteliga egenskaper, som utgjöra en äkta ära, förstånd och godt hjerta. Hans grundeliga lärdom är öfwer alt bekant, och hans ömhet om wår Evangeliska Läros bibehållande i des renhet, märktes wid alla tilfällen. I synnerhet war han ganska angelägen, at ungdomen måtte rätt förstå artiklarne om Rättfärdiggjörelsen och Helgelsen. Den Student, som skulle hos honom göra någon ansökning, kunde förut wara förfäkrad, at han, wid första samtalet, borde swara till

denna fråga: *Quid est Justificatio?* Men som han märkte, at denna trösteliga läran ganska mycket missbrukades, lade han sig all winning om, at föreställa den nödwändiga förbindelse emellan Rättfärdiggjörelsen och Helgelsen. Han yrkade mycket deruppå, at Prästerne i sine predikningar mätte som oftast underrätta sina åhörare, huru Gamla Testamentets prophetier och afmålningar blifwit i JEsu fulbordade. Af Swea Rike åskade han, at det skulle med större alfware tänka uppå sina Lappars uplysning, och af den Evangeliska Församlingen i gemen fordrade han såsom en stor skyldighet, at med mera drift arbeta uppå Judarnas omwändelse; hwarföre han ock ofta underwisade ungdomen om det beqwämligaste sätt, huru en Jude borde föras til sanningens kunskap. Gudeliga samtal woro icke sällsynta öfwer hans bord, särdeles om Sön- och Helgedagar. Då uprepades, hwad man lärdt af Högmässopredikan, och den lärdaste Magister fick icke undandraga sig at swara. Hans tänkesätt om det Allmänna och wårt Rikes uphjelpande woro af den beskaffenhet, at om han lefwat på denna tiden, hade han blifwit räknad ibland wåra redeligaste och ifrigaste Patrioter. Hwad han jämt och samt önskade på Nations möten och i enskylta samtal, har nu tid efter annan begynt sättas i wärkställighet. Han bewiste Fabriquers nytta i wårt land, och så snart han förnam, at Flors Linne-Fabrique anlades, blef han der öfwer så hjerteligen glad, at han tog deruti flera lotter. Han underwisade Studenterna, huru åker och äng borde bättre ansas, i upsåt, at de skulle öfwertala Allmogen, at lemna sina Förfäders förderfweliga sedwänjor. I synnerhet ömade honom, at Helsingeland led så ganska mycket igenom infallande frostnätter, hwarföre han war omtänkt på hwarjehanda medel til samma olyckas hämmande. Han wisade jämwäl möjeligheten, at de widsträckta Lappmarkerna kunde gjöras för Swerige nyttigare. Såsom et stort

 hinder

hinder til landets upkomst, ansåg han det öfwerflödiga Brännewins brännandet. Det är ju icke förnuftigt, sade han, at et land, som måste kjöpa af Utlänningen så mycken spannemål, skal slösa den bort i en dryck, som skadar både siäl och kropp. Denna föreställningen uprepade han måst på alla Nations möten för Studenterna, och bad dem, at så mycket hos dem stod, öfwertyga sina Landsmän, at brännewinet förde dem i olycka. Om Fäderneslandets Historia war han mycket angelägen, och den, som der uti arbetade, war honom mycket kärkommen. In til hans tid studerade måst alle i intet annat upsåt, än at bliswa Präster. Han märkte hwad följderna wille deraf bliswa i längden; ty öfwertalade han ungdomen, at utwälja andra lefnads sätt, hwarest studier kommo dem ju så wäl til paß, som i Prestaständet. Det sägnade honom derföre icke litet, när nu warande Assessoren i Swea Hof-Rätt Herr Sven Stillman utwalde *Studium Juris*, och Herr Kongl. Archiatern Abraham Bäck, *Medicinen*. Med et ord: Doctor Djurberg wär en högtberömlig Lärare, en upriktig Christen, och en Medborgare, som af alt hjerta älskade sit Fäderneslands. Tycktes man finna något i hans utwärtes alswarsamma seder, som icke war så inrättadt efter wär tids fina smak; så såg man dock uti alt hans upförande en rätt Israelit, i hwilken intet swek war.

3. Frih. *Ture Sparre*,

Hollänsk Öfwerste för et Regemente Infanterie (*).

Han

(*) Se Hans Personalier efter Sim. Isogäi öfwer honom i S. Jacob i Stockholm 1683 d. 9 Dec. hälna och sedan därstädes i 4 tryckta Likpredikan.

Digitized by Google

Han war föd 1654 d. 11 Dec. på Sundbyholm, en Kongsgård i Södermanland. Hans Fader war Bar. Carl Sparre, General af Infanteriet och Öfver-Lagman i Wester-Norrland med des underliggande Lappmarker. Hans Moder war Friherrinnan Maria Bååt. Begge hans Föräldrar följde 1655 Konung Carl Gustaf på des Polska Krigståg. Modren dog i Warschau 1656 d. 10 Jul. Emedlertid upfostrades han hos sin Morbroders Fru Helena Fleming til 1660, då hans Fader efter slutat Krig hemkom och hade å nyo gift sig med Cath. Lucia von Mönkerot. Efter nödig upfostran hemma, följde han 1672 med sin Farbroder, General Fälttygmästaren Pehr Sparre på des Extr. Ambaßade til England och Holland. Wid sin ankomst til det senare landet, bran där Kriget med Frankrike på det häftigaste. Han gick genast i Republikens Krigstjenst, blef Fändrick wid Öfwerste Stockheims Regemente, men Prinsen af Oranien, den sedan så namnkunniga Konung Wilhelm 3 i England, fick et sådant tycke för den unga Baron Sparre, at han satte honom wid sit Lif-Garde, och gaf honom 1673 Fanan wid sit egit Lif-Compagnie. Med hwad utmärkt wärdighet han densamma förde utt Bataillen wid Senef d. 11 Aug. 1674, kan ses af anmärkningen (*). Han hade då ej ännu fylt sina 20

M 3 år

(*) Jag wil til denna käcka Öfwerstens förtjenta minne införa utur Personalierna s. 327 följ. hela det märkwärdiga stycket om hans wid detta tilfället bewista tapperhet. Det lyder sålunda: „Hans Höghet, Prinsen af Oranien „föranlåts, at honom år 1673 med Fanan af sit Lif-

är och blef för sit hurtiga upförande Capitaine med Compagnie wid samma Lif-Garde. Et ej mindre prof

Compagnie benåda, hwilken han ock med et sådant berömbar, at den åran syntes ingen tjenligare än honom kunna updragas. Det han lät se året derester d. 11 Aug. uti Bataillen wid Senef, emellan de Fransyska å den ena, och Käjserliga, Kongl. Spanska samt Staternas Armee å den andra sidan, där Hans Höghet Prinsens Garde af fiendens starcka anfall blef drifwit på flygten, och Soldaterna så hit och dit skingrade, at Officerarne med Fanorna blefwo af dem aldeles förlåtna; då den Sal. Herren af manligit mod och hjerta, til at förswara sin Nådiga Prinses Lif-fana, sökte med största omsorg samla tilhopa de flygtige och kringspridde soldater, at komma dem til stånd, men detta hans berömliga upsåt blef af fiendens Cavallerie honom afskurit, i det den Sal. Herren blef af dem nedfält och af hästarne illa trampad, wid hwilken händelse en ryttare honom fanan afstycka wille, släpande honom efter sig. Dagtat nu den salige Herren så swåra blef medfaren, quitterade han likwäl fanan intet, utan rykte henne igen, tagandes henne af staken i mening, at henne bättre salvera kunna. Men som honom omöjeligit war, at emotstå 5 stycken ryttare, som honom angrepo, af hwilka den ena hans högra arm igenom skjöt med en Musquette, den andra hans högra sida med wårjan genomrände, så at han, som död nederföll; och altså nödgades fanan quittera. Emedan deßa ryttare nu twistade sig emellan, hwilken den behålla skulle, samt kläderna de honom afdragit hade, kom Hans Excell. Fältmarskalken Gr. Königsmark, dåwarande Marechal de Camp uti den Fransyska Armeen, med en Esquadron ryttare, förföljande de Hallänska, och får se en ensam Person, som emot 5 stycken et så tappert motstånd gjort hade, och sig så man-

Digitized by Google

prof på förunderlig tapperhet ådagalade han uti belägringen för Maſtricht i Aug. 1676 (*). Den måſte uphäf-

neligen wärt, hwarföre han ſtilla höll, at underrätteſe taga om hans namn och Fäderneſland, hwilket ſå ſnart han förnam, honom ſå mycket kärare war, lätande honom ſtraxt uptaga, och ordres ſtälte, at han til hans qwarter förder blef, hwareſt han icke allenaſt ſedan honom wäl ſägnade, utan ock al gunſt och faveur bewiſade, dragande om honom och hans ſkiötſel al den omſorg, ſom möjelig war. Så ſnart han af ſina ſwåra unfångna Bleſſurer war curerad, blef han förmedelſt Hans Excell. Fältmarſkalkens tilhjelp utan Ranſon, i regard at wara Hans Kongl. Maj:ts wår allern. Konungs underſåte, til den Hollänſke Armeen med twänne trumpetare ſänd. Denna hans loſwärda och berömliga Action blef ſtrax wid återkomſten af Hans Höghet, Prinſen af Oranien, med et Compagnie af Gardet ihogkommen. m. m.

(*) Jag införer åter härom et ſtycke utur Perſonalierna, oagtat det är något widlyftigt. Det förtjenar härſtädes et rum och lyder ſåledes: År 1676, når Maſtricht utaf Hans Höghet Prinſen med de Allierades Armee belägrades, fan han nödigt, efter et långſamt ſtadens beſkiutande ſtorma låta en Baſtion, wid namn Dauphin, hwars eröfrande mycket kunde befrämja hans föreſatte deſſein. Ty beordrades förſt 600 man af de Angelſka därwarande auxiliair Trouppar, bemälte Baſtion med ſtorm at angripa, hwilket de tappert gjorde, och ſig honom bemäſtrade, men blefwo ſtraxt igen utdrifne. Sedan fortſattes ſtormen med 600 man af Hans Höghets Prinſens Garde, ſom ock efter hårt och ſkarpt ſägtande måſte aſwika. Dagen däreſter wid middagstid blef denna Sal. Herren den tredje ſtormen anförtrod, mera efter hans åſtundan och längtan, än efter ordning. Och ſåſom de Angelſke trägit anhöllo,

häfwas och wår Sparre fördes illa bleßerad til Haag. År 1677 belägrade Hertigen af Orleans Fästningen S. Omer.

at någon del hafwa i denna Action, ty blef dem efterlätit med 150 man at stöta til de 300 man, som redan af Hans Höghet Prinsens Garde stodo under denna Sal. Herrens Commando. När han nu af sin Öfwerste, Grefwen af Solms, därtil anwistes, och han honom såg intet med något harnesk försedd wara, ty wille han den särdeles estime och wänskap han städse för honom drog, intet tilläta, at han sig til den Action begifwa skulle, förr än han des harnesk på sig taga skulle, hwartil den Sal. Herren med all tacksamhet sålunda swarade: at hans Gud, på hwilken han sig förtröstade, wore hans bästa och säkraste harnesk, och at han sedan intet twiflade sina underhafwande så mycket oförtrutnare efterfölja, som de sågo honom ingen större precaution för sig taga, än de sjelfwa, hwilka ord och sentiment icke ringa tankar gofwo om honom hos hans Öfwerste och Hans Höghet Prinsen sjelf, som sig de öfwer hugnade, och så mycket mera sig förtröstade om et lyckeligit utslag, som det en så frimodig och behjertat Officerare anförtrot war. När han nu war uti marchen til bemälte Bastion, bemannade han sina medföljande Officerare och gemena på et så tjenligit sätt, at de intet kunde, än wisa uti hela Armeens åsyn deras tapperhet; och oaktad fiendens härda och häftiga motstånd, angrepo de med sådan vigeur denna Bastion, at de honom med stormande hand intogo, och sig aldeles wärket bemästrade. Emedlertid, som denna Sal. Herren öfwer wallen kommen war och i största strid stod, blef hans wänstra arm med en Musquetkula genomskuten, och strax derefter den wänstra handen, icke desmindre continuerade han alt stadigt de ordres at ställa, som honom uti ofwanbemälte wärk försäkra kunde, sedan nu största delen af fienden aldeles nedergjord war, uti

Digitized by Google

S. Omer. Til des unsättning marcherade Prinsen af Oranien, och lefwererade Fransoserna d. 11 Apr. wid Mont-Cassel en Action, men som han förlorade. Den bewistades ock af wår käcka Sparre. Han betäkte med mycket förstånd och mod en del af retraiten, och oagtat hans högra lår blef genomskutit af en Musquetkula och hans sida af en Pardisan genomrändes, utförde han sit befäl och tog Marq. de Buron tilfånga, som anförde en Bataillon af det Fransta Lif Gardet emot honom; och då fast alle Regementer sökte komma undan genom en hastig flygt, så war Prinsens af Oranien Garde det endaste, som med ordning retirerade sig.

N Sedan

hwilken Action han ock den lyckan hade, at sielf nederlägga Commendanten, som samma werk defenderade, ehuru wäl han honom tilförene fäsengt åtskilliga gånger quarter anbudit hade och twänne skott af honom utstått, som allenast genom hans kläder gingo. Uti detta moment lät fienden springa twänne miner, hwarmed måsta delen af soldaterne och Officerarne i luften sprungo, men dessa Sal. Herren altid i olyckan lyckelig, unkom denna fåran på et fast underligit sätt, i det, at när minerna upsprungo och wallen af dem uplyftes, slög det stycket af wallen och muren, hwarest han stod, på sidan, och intet i wädret, blisvande icke des mindre af åtskillige stenar, som honom på bröstet föllo, illa kroßader, och hans ben af handgranaterna sönderslagne dock likwäl så, at sielfwa pipporna intet bräckte blefwo, utan allenast måstadelen af kiöttet åtslagit. Sedan denna Sal. Herren således igenom detta afsides nederfallande frälsier war och åter igen upkommen, lät han sådan frukta och wärk sig intet öfwerwinna, så at han skulle låta sig deraf

Digitized by Google

Sedan Fältlägret war slutat, förgde han i Oct. med sin nådiga Prins öfwer til England, som strake derefter sit bilåger med Prinsessan Maria. I början af det följande året blef han Öfwerste Lieutnant wid Öfwerste la Roxervieres Regemente. Med detsamma bewistade han Actionen wid S. Denis wid Bergen d. 14 Aug. Han

hindras i sin fattade Post at maintenera, utan så snart han sig i största hast hade låtit förbinda, sökte han med det ringa folk öfwer war, sig ännu uti samma wärk at betäkt giöra, til hwilket honom också 300 man sände blefwo, sedan han tekn ifrån sig gifwit hade, at blifwa secunderad, utstående emedlertid uti den helt ruinerade Bastionen otaliga fiendens skott af stycken och musquetter, som utan upphörelse på honom skedde, afslog också twänne gånger fienden, som honom attaquerade, samma werk igen at taga. Hans Höghet Prinsen beredrade ock, så snart han förnam honom så mycket och illa blesserad wara, at afslösas. Men den Sal. Herren wille därtil ej consentera, utan bad, at honom icke den äran måtte ur händerna tagas, så länge han i lifwet war, befallande, at alla Officerare och gemena, som blesserade woro och ännu i lifwet, skulle allenaft af wägen tagas och salveras, hwilka intet mindre frimodighet temoignerade, än deras Commendeur, så mycket mera därtil bemante, som de sägo honom ännu wärre, än de, blesserad wara, straffwade altså häremot, sägande en skam wara at förlåta den, som så wäl hade dem anfört, samt ock, at de wille gerna med de andre sina Camerater uti en så äresull action lägga ögonen til. Så snart nu bröstwärnet mot staden aldeles förfärdigat war, som honom för fiendens anfall försäkrade, och astonen inkommen och på alla sidor alt stilla blef, lät Hans Höghet änteligen afslösa honom, då han allenaft afmarcherade med 27 friska perso-

Digitized by Google

Han fick i början sin post wid Artilleriet, men på trägen anhållan hos Fältmarskalken Gr. af Waldeck fick han rycka fram med uti den hetaste elden, hwarest hans Öfwerste skjöts ihjäl, han sjelf uti högra armen af en Musquetkula illa bleßerades och större delen af Regementet nederlades. Detta oagtat samlade han sit skingrade folk tilhopa, och med siendens tilbakadrifwande intog sin förra Post, förswarande sig wid densamma mot twänne anfall och til des, han fick ordres, at begifwa sig på et annat ställe, hwarest han med lika mod fägtade, til des mörkret skilde begge Armeerna åt, hwarwid den Hollänska dock led det mästa. Prinsen af Oranien lät föra honom i sin egen wagn från lägret til Haag, at cureras. Emedlertid slöts freden emellan Frankrike och Holland i Nimwegen. Wår Sparre begaf sig i Maij 1679 för sin hälsas återställande til de warma baden i Aken. Dit kom i samma ärende kort efter Fru Eva Horn med sin Syster Fröken Hedvig Horn, til hwilken han då friade. Efter hemkomsten til Haag, updrog Prinsen honom det genom Öfwerste

ner af alla dem, som med honom utcommenderade woro, warande de öfrige omkomne eller ock illa bleßerade. Samma natt, så snart han war uti sin tält införd, och där sig på nytt lätit förbinda, skedde honom den äran, at Hans Höghet tillika med största delen af Generalitetet af hela Armeen til honom kommo, gratulerade öfwer hans lyckeliga förrättande, därjämte betygande den del af medlidande, de hade öfwer hans skätt. Hans Höghet Prinsen temoignerade honom med nådige expreßioner det särdeles nöje han utöfwer hans conduite hade, och försäkrade honom om det första Regementet, som vacant bleswe m. m.

Bröms död ledig blifna Infanterie Regementet. Han reste sedan til Paris, hwarest han i Aug. 1680 förlofwade sig med nyfinämda Fröken Horn, och förblef i denna Hufwudstaden til 1682, warande sit där som wid det Kongl. Hofwet i stor högagtning för sin tapperhet och öfriga egenskaper. Han reste samma år til Holland tilbaka, och marcherade med 6 Regementer til Mastricht, men såsom detta war en rörelse utan widare påfölgd, fick han tilstånd, at resa hem til Swerige. Han kom i Oct. til Stockholm och hölt där sit bröllop d. 21 Dec. Han ärnade wäl den följande sommaren resa til Holland, men dog i Stockholm 1683 d. 23 Maij, efter 28 års och 5 månaders berömliga lefnad.

4. M. *Michael Sollenius.*

Prost och Pastor i Torestuna i Upland (*).

OLOF SVENSSON

En Hederlig och Förmögen Bonde i Öfwergårds-by Sollefteå Sokn och Ångermanland. Dog 88 år gammal 1698 d. 18 Febr. och begrofs i Sollefteå d. 17 Apr. gift år 1646 m. Mårtha Peders dotter, som dog 1678.

Sven Olofsson.	*Anna Olofsdotter.*	*Michael SOLLENIUS.*
F. 1648 en rikochförmögen Bonde, dog 92 år gammal 1740 d. 29 Mart. g. m. Anna Pers dott. ifrån Skiedomsby, f. 1662 och † 1745 d. 10 Nov. 83 år gammal Barnlös.	F. 1656. † 1726 d. 20 Aug. egifs 67 år gammal.	F. 1662 † 1732 d. 17 Sept. Barnlös. Se widare följande.

Han

(*) Denna Lefwernesbeskrifning är upsatt och meddelt af Bergs-Rådet och Rid. af Nordst. Ord. Wälb. H. Dan. Tilas.

Han war född i Ångermanland och Sollestrå Soka år 1662. Sedan han år 1672 inträdt i Hernösands Trivial Schola och 1679 uti Gymnasio, kom han år 1682 til Upsala Academie, der han år 1689 under Professor Joh. Billbergs Præsidio utgaf sin första Disputation 8vo *de Aeris Phænominis sub respiratione* och sedan år 1691 under Prof. Joh. Schvedes Præs. gradual disputationen 8vo *De Hominis perfectione in Societate civili*, erhållandes året derpå, år 1692 Magister graden, samt hade under sin Information de unga Grefwar Gyllenstolpe. År 1694 wigdes han til Präst, och blef först Kongl. Hof-Predikant, samt, sedan med Kongl. Majts Fullmakt år 1700 Regements Pastor wid Kongl. Hif Regementet til Häst. Under sådan Beställning, följde han Armeen och Regementet efter på Seeland, Lifland, Curland, Pohlen och Saxen med mera, alt tils år 1709 i Maji månad, då han med Konung Carl den XII:tes Fullmakt blef benådad, på Torestuna Församling i Upsala Stift. Han wille då straxt begifwa sig hem, men kunde ej slippa igenom Ukrain, för den der så ende Ryska Krigsmagtens skuld, utan nödgades ännu följa Armeen efter til Pultava, der ej bättre hände, än at han med alle de andre, måtte gå i Ryst fångenskap. Dock wann han kort derpå sin frihet, i anseende dertil, at han nu mera ej war Krigs Präst, utan redan förordnad Sokne Präst hemma i Fäderneslandet. Begaf sig så på hemresan, och efter många utståndne faror och beswärligheter, ankom han til Pastoraten om Nyårsdagen 1710.

Samma år hedrades han af Consistorio i Upsala

med Probsta Titul öfwer sin Församling: Det tilböds honom ock efter Probsten Envallii död i Enkjöping, at blifwa Contracts Probst öfwer Ärsunda Probsterie i Upland, men han undanbad sig den hedren, i anseende til sin ålder, och öfwerflödigt beswär, med egne Församlingens i ordning bringande saker, hwilket sedan kom honom så mycket drygare uppå, som Kyrkan efter Branden å nya upbyggas skulle; Ty år 1723, om natten emellan den 13 och 14 Maij, slog Åskan neder i Torestuna Kyrka, upbrände det wackra Tornet, och lade Kyrkiotaket tillika med alt hwad Trädwärke i Kyrkan war, och ej underräddas kunnat i aska, samt ruinerade den gamla Kors Kyrkan, så at hela Kyrkan nästan aldeles ombyggas måste. Wid den ombyggnaden war Probsten Sollenius ganska nitisk, oförtruten och drifwande, så at Kyrkan, som nu blef wida utförd til deß Södra och Norra sträckmurar, kom under tak, och med fenster förfedd, så at Gudstjensten der åter igen den 30 Nov. samma år första gången efter Branden börjas kunde. The följande åren, fortsattes den öfriga byggnaden med Kyrkans hwälfwande, innanrede til Bänkar och wackra Lectare, samt Zirande, så at år 1730 i Septembr. månad, war Kyrkan i mäst fullkommelig ordning. Tornets täckjande, et Orgelwärk och en Altare Tafla återstodo ännu, som dock lågo honom på hjertat alt för mycket; men der med kom ej förrän efter hans död til någon wärkställighet, då af deß Sterbhus til Kyrkan, förärades en ganska wacker och prydelig Altare Tafla, gjord af Bildthuggaren och Hof-Conducteuren Gustav Precht, som betaltes

med

med 5500 Dalr. Kopp:mt. Kort före sin död, förordnade han då warande Majoren, sedan Öfwerste Lieutenanten wid Kongl. Lif-Regementet til Häst Olof Tilas, såsom sin Gocknebo, och 22 års gamla åhörare, at wara Curator öfwer deß qwarlåtenskap, och med fri fullkommen disposition bringa altsammans til det ändamål han förordnat, och tillika utnämde han Majorens yngsta Son, Olof Tilas Olofsson, nu warande Ryttmästare wid Lif-Regementet, för hwilken han äfwen stådt fadder, til den förste Stipendiat af de Stipendier som inrättas skulle.

Är 1732 den 17 Septembr. afled han saktmodeligen i Herranom 70 år och 3 månader gammal, och blef den 8 Octobr. nästpåföljande begrafwen i Torestuna Kyrka i sin egen Graf, under en wacker Liksten fram i Choret, på södra sidan om Altaret. Probsten i Simtuna Mag. Wilhelm Kammecker höll Likpredikan öfwer honom, och Texten war af Psalmen 111 v. 4.

Gift är 1720 den 30 Septembr. med Fröken Maria Christina Stålhandske, och stod Bröllopet på Skattmansö, hos hennes Morbroder Öfwerste Lago Mehendorff von Uxkull. Med henne lefde han i et särdeles förnögdt, men barnlöst äktenskap tills år 1727 den 18 Maij, då Fru Maria Stålhandske om 48 år och 3 månaders ålder afled, och begrofs i Torestuna den 1. Junii samma år. En del af Hennes Släkt tyckte ej synnerligen om detta Giftermålet, aldenstund hon war af gammal ädelig härkomst, men han lät det så litet bekomma sig, at han ändock efter hennes död, förordnade et Capital til Hennes Syskon och Arfwingar

gar af Tio-Tusende Daler Kopp:mt. Meningen skal wäl hafwa warit, at sådant skulle blifwa, såsom en ständig fond til Stipendium, för en af somma familie Studerande, men om det kommit til sådan inrättning, är ännu icke bekant.

Förenämde Testamentariska Disposition braktes några år efter Probstens död, och sedan en förtretelig Rättegång med Probstens Broders Fullmäktig hunnit slutas, til fullkommelig wärkställighet af Öfwerste Lieutenant Tilas, som deröfwer en skriftelig författning uprättade den 26 Martii 1741, bestående förnämligast i följande puncter:

1:o At til Probstens förut afledna Makes Fru Maria Christina Stålhandskes Arfwingar et Capital lemnades af Tio-Tusende Dalr Kopp:mt.

2:o Til Torestuna Kyrka förärades en Altare Tafla, hwartil anslogs Tretusende Femhundrade Dalr Kopp:mt.

3:o Fyratio Tunnor Spannemål affattes til en fond för de fattige i Torestuna Sokn, hwaröfwer en särskilt disposition utfärdades.

4:o Et Capital af Trettio Tusende Dalr Kopp:mt affattes, som med ränta af 4½ procento skulle underhålla Fyra Stipendiater, nemligen:

En Adelsman med 450 Dalr Kopp:mt om året.

En Präste Son af Fjerdhundrenfiska Nationen med 300 Daler.

En Borgare Son af Uplands och Ångermanlands Nationer alternative med 300 Daler Kopp:mt och

En Lappmans ifrån Lappland äfwen med 300 Daler Kopp:mt.

Hwilke

Digitized by Google

Hwilke samtelige förklarades berättigade af njuta samme Stipendier i sju års tid wid Kongl. Academien i Upsala.

Och således consacrerades desse Stipendier, til ewigt minne af Swea Rikes sälla Regering, under de fyra Rikssens Höglofliga Ständer.

5:o Curatelen förklarades tilhöra Tilaliske Ätten.

Uppå Foten af den skänkte Altare Taflan läses följande Inscription.

In Gloriam DEI

Memoriam sui suorumque
Nobilissimæ Conjugis
Mariæ Christinæ Stålhansk
Monumentum
Hoc posuit
Michaël Sollenius
P. & Pr. in Thorestuna
A:o 1734.

Uppå dess i Choret på södra sidan af Altaret liggande Griftesten läses följande skrift:

Magister. Michaël. Sollenius.
Ångermanniæ. Natus. 1662.
Magister. Upsaliæ. Creatus. 1692.
Concionator. Holmiæ. Ordinatus. 1694.
1700.
Pastor. Legionis. Equestris. Primariæ. Designatus.
Quo. In. Munere.
O Castra.

Digitized by Google

Castra. Victricia. Regis. Augustissimi.
CAROLI. XII:mi.
Secutus.
In. Zelandiam. Livoniam. Curlandiam.
Poloniam. Saxoniam.
Et. Ulterius. per. Muscoviam.
Tandem. Redux. In. Patriam.
Diplomate. Regio.
Pastor. Constitutus. In. Torestuna.
1710.
Ornatus. Deinde. Honoribus. Præpositi.
Matrimonio. Sibi. Junxit.
Virginem. Nobilissimam.
Mariam. Christinam. Stålhansk.
Virtutum. Splendore. Ornatissimam.
Ea. Fato. Defuncta. 1727. Ille. Obiit. 1732.
Ambo.
Sub. Hoc. Tumulo.
Adventum. CHRISTI.
Quiete. Expectant.

5. Mag. *Anders Westerman*, Prost i Gesle (*).

Han war född i Stockholm 1672 d. 6 Mart. och der war hans Fader Sven Andersson Westerman Järnkrämare. Han nådt hemma i sina Föräldrars hus en

(*) Denna Biographie är upsatt efter framledne Hr Prostens egenhändiga Lefwernesbeskrifning, som blifwit mig meddelt af en wärd Wän.

Digitized by Google

en god upfostran, och såsom han war en lårgirug yngling, ämnades han til Studierne och war redan 1684 tidelig, at sändas til Upsala och där blifva Student. Detta skedde kort efter Distingen, dock sedan Philos. Vice Decanus Gust. Peringer Liljeblad, då Prof. L. L. O. O. men sedan Censor Librorum i Stockholm, den då wanliga Ceremonien, med det så kallade Vini Lætitiæ begjutande på hufwudet och Salis Sapientiæ ingifwande i munnen, förrättat hade. Ifrån denna figurliga Acten skred han närmare til saken, at smaka på den wishet, som Fäderna wid denna Högskolan äro innehafware utaf, och fortsatte han härpå med särdeles flit sina Studier i Upsala ända til 1689 under enskylta Lärmästares handledning och den stora Juris Professorens Carl Lundii upseende. Af Professorerna hörde han i synnerhet Lars Norrman, Pet. Lagerlöf och Jac. Arrhenius. År 1690 reste han från Stockholm öfwer til den nyss inwigda Academien i Dorpt, och fortsatte där sina Philosophiska Studier, jag menar de, som af Philos. Facultetens Lärare föreläsas, under Professorerna Olof Hermelin, Gabr. Sjöberg, Gabr. Skragge, Swen Dimberg och Swen Cameen ända til 1694. Han lade sig äfwen på Theologien och de den tilhörande wetenskaper under D. Ol. Moberg och Theol. Licent. Crisp. Jernfeld. År 1692 disputerade han under Philos. Prof. Gabr. Sjöberg de Erroribus sensuum. Wid början af 1694 blef mig, som det lyder i den handskrefna Biographien, på Sal. H:r Hermelins förslag anbefalt, at såsom en Kgl. Stipendiat orera och

Digitized by Google

det pro Renato des Cartes, hvilken jag efter det sätt, som Cicero gjorde för Archiam Poetam, försvara skulle, och wisa det hans Philosophie intet är ny ej heller såsom onyttig bör ogillas och förkastas. Til följe häraf, så fattade jag ej allenast en sådan Oration tilsammans, utan ock d. 11 Mart. för en ansenlig sammankomst af lärda åhörare, utan at koxa i papperet, offentligen afkunnade. Det heter härpå rödare: Samma år d. 23 Maji disputerade jag pro gradu Magisterii de Adiaphoria in Bello vulgo Neutralitate, under den förnämde Hr Prof. Hermelins Präsidio, då utom de beställte Opponenter då warande Rector Magnificus Sal. Prof. Sjöberg, såsom ock Hr. Magister Limatius och Bertleffius samt Vice Bibliothecarien Dreillich intet sparde, at försöka, med hwad fasthet jag min mening förswara kunde. Han lämnade änteligen 1695 med mycken heder den Dorptiska Academien och reste om hösten samma år från Narva til Stockholm, gjorde sin upwagtning hos Arche-Biskopen och de andeliga Fäderna i Upsala, fick 1690 kallelse til Hofpräst hos Kongl. Rådet, Fältmarskalken och Presidenten i Krigs Collegio Gref Axel Wachtmeister och blef i följe häraf d. 17 Maji s. å. af Arche Biskop D. Swebilius wigd til Präst i Upsala Domkyrka. Han förrättade härpå Gudstjensten så denna som den följande sommaren wid den ofwannämde Kongl. Rådet tilhörige Hälsobrunnen Medewi i Östergötland. Wid slutet af 1698 blef han af sin Swärfader M. And. Lysing, Past. i S. Jacobi och S. Johannis Församlingar i Stockholm, antagen

til

til Adjunct wid desamma, och förrättade denna syssla med särdeles trägenhet in på sjette året. År 1699 d. 14 Sept. blef han wid Academiens Invigning i Pernau, hwilken från Dorpt då dit flyttades, frånwarande promoverad til Magister. År 1703 blef han Extr. Pastor wid det Kongl. Lif Gardet och förrättade detta ämbetet in på tredje året hos den hemmawarande Corpsen därutaf i Stockholm. År 1705 begaf han sig om sommaren med Gardes Recruteringen sidledes från Stockholm til Wolgast, och följde sedan med den öfwer Stettin genom Brandenburgska Länderna in uti Hög Polen, samt ankom öfwer Lissa den 20 Julii til Gerika, hwarest General Lieutenanten och Öfwersten af Kongl. Lif Gardet Grefw Knut Posse stod med en del af Regementet. Dagen därefter, heter det, då Hans Kongl. Maj:t war där at bese Recruterne, wistes mig den Kongl. Nåden, at Hans Maj:t räckte mig sin hand och med et sådant tekn samt nådigt tiltalande bød mig wara wälkommen i Fält. Han följde här på Regementet, hwars ordinarie Pastor och Assessor i Hof-Fält-Consistorio han fort efter samma år blef, på alla des marcher i Polen och Lithauen och slet med detsamma både ont och godt. När han hade tilfälle, at dese och lära något, försummade han sig intet. Han följde med Armeen och Regementet 1706 genom Slesien och Lausnitz in uti Kur Saxen, och betjente sig af tilfället, at besöka i Wittenberg D. Joh. Ge. Neuman och den namnkunnige Conr. Sam. Schurzfleisch, och i Leipzig de bekanta Theologerna D. Rechenberg,

Joh. Olearius, Thom. Ittig och Gottl. Seligman; at förtiga åtskilliga Saxiska Superintendenter i städerna. För sin Person hade han sina qwarter i de små städerna Dahlen och Belgern. Han följde härpå den Swenska Hufwud Armeen på hela des marche från Saxen in uti Polen tilbaka, ända til nederlaget wid Pultava 1709, hwarpå han wid Nieper-strömen, tillika med fast hela den då öfwerblefna hären blef gjord til Krigsfånge. Han fördes härpå öfwer Kiow til Muscow, dit han anlände d. 22 Dec. men slapp tillika med de öfriga Swenska Prästmän, efter Czarens befalning, at följa med uti hans segerrika Intåg, som skedde d. 28 därpåföljande. År 1710 d. 30 Jan. fördes han tillika med 100 Swenska Officerare från Muscow öfwer Perislaw, Rostowa, Jaroslaw, Danielowa, Wologda (hwarest han fan för sig många gamla wänner bland de Swenska fångarna från Narva och Dorpt), Ustiga och andra orter til Solivizuguska, dit han ankom d. 13 Mart. såsom til sin och sit medföljes utsedda fångenskaps ort. Der dogo af de Swenska fångarna år 1711, Capitain wid Södermanlands Regem. Fabian Casp. von Tiesenhausen, och Lieutenanten af Södra Skånska Cavall. Zion Skarp; år 1712, Capit. af Dal-Regem. Håkan Wallensten, Fändr. wid LifGardet Er. Ljungfelt, och Lieuten. wid Cronebergs Regem. Joh. Törngren; och år 1713, Lieuten. wid Dal-Reg. Jac. Warger, Fändr. wid LifGardet Dav. Fritski, Fändr. wid Croneb. Regem. Joh. Wedige och Lieut. wid Dal-Reg. Joh. Gråberg, öfwer hwilka alla han hölt Likpredik-

nin-

ningar. Ejest förrättade han Gudstjensten för alla de i Solivitzuguska warande Swenska sångar. År 1714 d. 11 Jan. reste jag, heter det i den Mscr. Biographien, til Archangel, at där genom munteligit samtal och förtroligit umgänge belräfta den wänskap, som jag med Pastoren wid den Tyska Evangeliska Församlingen därstädes Hr. Philip Michaelis *), en mycket Gudelig och lärd Man, genom brefwäxling slutat hade. Uti detta wän jag ock mit fullkomliga nöje, emedan jag af honom intet såsom en wän allena, utan som en broder blef antagen, åtnjutande jag större kärlek och bewägenhet af honom och hans fromma hustru, än som jag förmodat eller tilfyllest kan berömma. HErren wälsigne dem derföre! Där i Archangel woro ock några andra goda Christna, som sit goda hjertelag emot mig förklarade. D. 19 Febr. kom han til Solivitzuguska tilbaka. Där dogo och af honom begrofwos efter hwarandra år 1714 Capitainen wid Generalen Gr. Lewenhaupts Regem. Otto Ad. Richter, Lieut. wid LifGardet Leonh. Håld, Lieut. wid Helsinge Regem. Ad. Brant, Fändr. wid LifGardet Pehr Styltenhjelm och Fändr. wid Croneb. Reg. Aron Leuchovius; år 1715 Fändr. wid LifGard. Sven Roos, Lieut. wid Östgöta Cavall. Lars Schenberg och Fändr. wid Öfw. Bar. Pehr Baners Regem. Joh. Gerh Maes; år 1716 Fändr. wid Jönköp. Reg. Joh. Roßbach; år 1718 Fändr. wid LifGardet Joh. Gust. Taube; år 1719 Lieut wid Gen. Gr. Lewenhaupts Reg. Rob. Dornfelt, Capit. wid Öfw. Bar. Nils Gyllenstjernas Dragoner Carl Funck, Ca-

*) Denne Männen wår Pietist.

Capit. wid Dal-Regem. Joh. Wilsten och Lieut. wid samma Reg. Dan. Dymerin; år 1720 Capit. wid samma Reg. Bar. Gust. Rhebinder och år 1721 Lieuten. wid Croneb. Reg. Gust. Stråhle. Samma år d. 5 Oct. kom genom en af Czaren utskickad Courier tidningen om Nyslatadske Fredens slutande och om de Swenske fångarnes förloßning. Derpå reste han d. 19 Dec. från Soliwizguguska *) öfwer Lisliga, Totma, Wologda, Tisina, Petersburg, Wiborg och Borgo til Åbo, dit han ankom d. 1 Mart. 1722. Den 6 Maji derpåföljande anlände han med glädje til Stockholm, och anträdde härpå sin tienst, som Ordinarius Pastor wid det Kongl. LifGardet. År 1726 d. 25 Jun. fick han Fullmagt til at wara Kyrkoherde i Staden Gefle, och anträdde detta sit ämbete året derpå. Han gifte sig första gången 1703 d. 4 Jun. med Inga Lysing och 1723 d. 14 Febr. med Maria Christina Gyllenkrok, Assessorens i Åbo Hof-Rätt Andr. Gyllenkroks dotter. Af detta senare giftet hade han åtskillige barn. Hr. Theolog. Lectoren i Gefle, Mag. Caspar Wijkman, har haft den godheten, och uti bref, dat. Gefle d. 4 Jun. 1758, lagt följande härtil: Hr. Prosten Westerman dog härstädes 1739 och är i sin Graf i Kyrkan begrafwen. Han älskade stillhet och undwek alt tilfälle til owänskap. Hans wäsende war upriktigt och hans umgänge behageligit. Detta gjorde honom här allmänt ålstad. I sit ämbete war han flitig, och, så mycket man i en så wanskelig sak kan sluta, mente han med Gud och sina

*) Hr. D. Büsching kallar i sin Geographie D. I. s. 584 denna staden Solwijtschegotskaia, och sätter den i Archangelska Gouvernementet.

Digitized by Google

sina åhörare af hiertat. Under de sista åren war han blind, men ersatte altid sit rum genom skickelige Präster, och underlåt aldrig, at gjöra sig om Församlingens tilstånd underrättad och med goda råd befrämja des tilwäxt. Utom wackra Präst-studier, ägde han god insikt i Latinska språket, hwilket han inhämtat af den grundlärde Hermelin i Dorpt. Wid hans tillträde til Pastoratet, blef Kyrko-hwalfwet, som war nedfallit, och flera år stått oreparerat, åntel. satt i stånd. Af hans Skrifter har jag mig bekant en Prädikan emot Oförsonlighet, hållen under deß fångenskap i Ryßland på 22 Sönd. efter Trinit. Den blef tryckt i Halle, genom hans Wäns, Pastor Michaelis i Archangel, anstalt. Genom nyßnämde Pastor förskaffade han sina nöd-fångar i Ryßland flera gånger wackra almosor, som han bland dem, efter en deröfwer författad förteckning, utdelte.

Denna nyßnämde Prädikan är, i anseende til utgifningen, en af de besynnerligaste. Den är tryckt på Swenska i Halle 1716, på 64 s. i 8. och har följande påskrift: The Christnas plikt och skyldighet til inbördes förlåtelse, eller broderlig försonlighet, förestälte uti en enfaldig prädikan på den 22 Sönd. efter H. Trefald. Söndag, under wårt fångenskap i Soliwizjogda d. 6 Nov. år 1710. Andreas Westerman, Pastor Ord. wid Kongl. Maj:ts af Swerige LifGarde, samt Kongl. Hof-Fält-Consistorii Assessor. Den är dedicerad til Hr. Pastor Michaelis i Archangel.

Digitized by Google

4

Landshöfdingen Bar. Salomon von Otters Lefwernes Beskrifning *).

Min Sal. Fader war föd i Stift Bremen år 1589, hans namn war Casten Otter. I sin ungdom kom han hit i Riket, och i tjenst i Konung Carl den Nionndes Hof, då högstbem:te Konung ännu war Hertig öfwer Södermanland, Nerike och Wermeland, och den tiden hade sit Residence på Örebro Slott.

Denne Konungen begåfwade honom med några fasta lägenheter wid Örebro, bestående uti åker och äng, som Breswen i Sterbhus-Handlingarne utwisa, dock sedan alt reducerat. När Konungen genom döden år 1611 war afgången, förblef min sal. Fader i tjenst hos Enke-Drotningen Sal. Drotning Christina af Hollstein, Kon. Gustaf Adolphs Fru Mor. Denne Drotningen dref en stor privat handel med Koppar, den hon försålde utomlands, och lät den af sina Lifgedings-räntor och Ränte-persedlar inköpa wid Fahlun, och sedan från Nyköping utskeppa. Öfwer denna handelen och til deß bedrifwande, förordnade hon min sal. Fader til sin Factor. Af hennes bref och Order til honom, funnos i Sterbhus-Handlingarne några 100:de, af hwilka några, efter den tidens art at skrifwa, woro rätt lösetige, då ej annat Prädicat brukades än, Du! Han continuerade wid denna beställningen, så länge Drotningen lefde, in til år 1617, då hon genom döden afgick.

Efter Drotningens död, kom han i Hertig Carl Philips hennes Sons tjenst, som war Konung Gustaf Adolphs Broder, hwil-

*) Denna tilförene aldrig tryckte, och af Hr. Landshöfd. von Otter sielf upsatte Lefwernes beskrifning, är mig för någon tid tilsänd af en okänd Gynnare, som endast gifwit wid handen, at det meddelte Originalet blifwit af Författaren skrifwit, och skickat 1716 til förmar åt den 1756 afledne och förtjente Landshöfdingen i Örebro, Hr. Bar. Nils Reuterholm, som bewarat det uti sit ansenliga Bibliotek bland flera til Fäderneslandets Historia hörande Handskrifter och Handlingar.

hwilken til sit Furstelige underhåll fick samma Pressineier. Bemälte Hertigs Bref til honom och allehanda Order finnes i Sterbhus-Handlingarne många.

Hertigen afgick genom döden år 1622; och som Länen då hemföllo Cronan, och hela Räntan war Cronan behållen, arrenderade han tillika med sin Swärfader, gamla Jochim Danckwardt i Nyköping (med hwilkens dotter han år 1620 hade gift sig, en dotter bland 29 bem:te Danckwardts Barn), all Cronones Ränta af Södermanland och Nerike, hwarmed en god tid continuerades, sättandes han sig emedlertid neder i Örebro stad.

Han war den alraförsta, som inrättade Örebro Factorie, nu snart emot 90 år sedan, förskref Arbetare och Mästare ifrån Tyskland, at det efter-handen kom mera och mera i gång, och undfick Privilegier, warandes således Örebro det älsta Factoriet i Riket: De gamla Handlingarne i Cammar-Archivo, dem jag sielf genomsett, utwisa detta än i denna dag, at hans namn finnes i Cronones räkenskaper, alt ifrån år 1624, til år 1654, då han afträdde Factoriet til Samuel Örn, som sedan blef Tygmästare här i Stockholm.

I så många Regements-tider har han nu tjent med sin Öfwerhets goda nöje, nämil. från Kon. Carl den IX:s tid, til des Kon. Carl Gustaf tog wid Regementet. Af Drotning Christina undfick han år 1616 ansenlige Donationer under Norköpings Beslluts wilkor, bland annat Snaflunda Gård och Qwarn, som räntade 70 tumor Mjöl årligen: nu alt reducerat

I Strömmen byggde han 2 st. Stångjärns-Hamrar och en Sågqwarn, och i samma Ström Bårhuset, som hörde til Örebro Factorie. Han köpte af Gref Magnus de la Gardie år 1650, för 8000 sp. Riksdal Gods til sit Bruk, för skogen skul, som altsammans blef til Cronan reducerat, och hos Hemulsmannen intet at hämta.

År 1644 afgick min Sal. Faders första Hustru genom döden, och år 1646 gifte han sig annan gången, och fick Hustru äfwenledes från Nyköping, hon het Christina Hansdotter. Hen-

nes Fader har warit Hans Bertels Schemmelkorn från Danzig bördig, och har warit gamle Drotning Christinä Husgerädsmästare på Nyköpings Slott, deräst hon hade sit Residence; och hennes Moder Elisabet Bastiansdotter Geyer, en Sachsisk Familie, af hwilken ännu många, som föra samma namn, finnas i Järn-Bergslagen, til hwilken profeßion de sig mäst haswa hällit. Denna senare Hustrun war min Moder.

Är 1657 afgick min Sal. Fader genom döden, som nu tilkommande Martii månad blir 60 år sedan. Han ägde med bägge sina Hustrur 20 st. Barn, af hwilka jag är det 17:de barnet, och af dem ännu (så länge Gud behagar) allena lefwer. De woro 10 Söner och 10 Döttrar. Sönerne äro kringströdde i werlden: En är begrafwen i Paris, der han dödde under sin wandring; en i Lübeck, under deß Information at lära Bokhälleri; en ligger på Fyen, som war Ingenieur i förra Danska kriget; en ligger i Fahlun, som satte sig der neder; en ligger i Warnhems Kloster i Wästergöthland, som war Cammererare på Posthuset här i Stockholm; en dog här i Stockholm, som war Secreterare i Bergs-Collegio; en ligger i Solna Kyrka, som war Capitain af Bohus Dragone Regementet; en ligger i Tybble Kyrka i Södermanland, 1 mil. från Nyköping, som war Lieutenant under Cavalleriet: de öfrige äro i ungdomen döde. Af Sönerne haswa allenast 3 warit gifte; och af Döttrarne 5, som alla mäst haswa haft många barn; som til en del haswa propagerat sig til 5:te leden exclusive Stamfadren, hwilka efter min ungefärlige calculation, dem jag någorlunda wet af, lära stiga til 250 Själar tilsammans med de afsomnade och lefwande.

Jag räknar för en stor nåd af Gud, at när mig lyster kan besöka min Systers, Dotters, Döttrars, Dotters, Döttrar och Söner, så länge det Gud behagar. Det jag håller före wara et fällan exempel; ty om min äldsta Syster lefde ännu, så woro hon 95 år gammal. Mine Föräldrar ligga begrafne i Örebro Stads Kyrka i HögChoret wid et wackert Monument, som min

Sal.

Digitized by Google

Sal. Fader i deß lifstid lät uprätta, och är deras namn hos gammalt folk der, i Staden ännu i god åminnelse.

Detta är således min första uprinnelse, den jag til wördnad emot mine Sal. Föräldrar har tyckt wara min skyldighet at uprepa.

Mit lefwernes lopp har genom Guds Försyn warit, som följer, nemligen:

Är 1647 d 11 Octob. är jag af förbem:te mina Sal. Föräldrar födder i Örebro Stad. Så länge min Sal. Fader lefde, hölt han en Präceptor hemma i huset til min och mina Bröders information. När han är 1657 blef död, instälte min sal. Moder mig i Trivial-Scholan dersammastädes, då jag war 9 år och några månader gammal. Min sal. Moder hade wäl, uti deß Ankestånd, des rundeliga utkomst af den andel i det fasta, som på hennes lott föll, sedan hennes Stjufbarn wordo afdelte. Men det war intet af den indrägt, at hon kunde underhålla mig på andra orter til Studier. Är 1659 kom fordom Biskopen i Göthebourg, Doct. Zacharias Klingenstjerna, som hade en af mina Systrar til Fru, och hade warit Fält-Superintendent hos Sal. Kon. Carl Gustafs Armee i Preußen och Dannemark, til Örebro; med honom följde jag samma år om Hösten til Stockholm. Han begick för mig hos Sal. Kongl Rådet Hr. Gustaf Soop, at jag fick studera tilsammans, under en Informator, med hans Brors Son Hr. Eric Soop, hwilken sedan blef General Major och Gouverneur i Riga. Denne unga Herren begaf sig år 1661 at resa i främmande land, då jag reste hem til min Sal. Moder igen; men begaf mig samma år i tjenst hos då warande Landt-Cammereraren öfwer Örebro Län, Jacob Hääl, som sedan fick en min Syster til hustru.

Under denna min tjenst fick jag tilfälle, at öfwa mig i skrifwande och Lands-Bokhälleri, och taga första grund i Cammarsaker. Är 1664 tillade han mig den Skrifware-lönen, som wid

4.

Landshöfdingen Bar. Salomon von Otters Lefwernes Beskrifning *).

Min Sal. Fader war föd i Stift Bremen år 1589, hans namn war Casten Otter. I sin ungdom kom han hit i Riket, och i tjenst i Konung Carl den Nionndes Hof, då högstbem:te Konung ännu war Hertig öfwer Södermanland, Nerike och Wermeland, och den tiden hade sit Residence på Örebro Slott.

Denne Konungen begåfwade honom med några fasta lägenheter wid Örebro, bestående uti åker och äng, som Breswen i Sterbhus-Handlingarne utwisa, dock sedan alt reducerat. När Konungen genom döden år 1611 war afgången, förblef min sal. Fader i tjenst hos Enke-Drotningen Sal. Drotning Christina af Hollstein, Kon. Gustaf Adolphs Fru Mor. Denne Drotningen dref en stor privat handel med Köppar, den hon försålde utomlands, och lät den af sina Lifgedings-räntor och Räntepersedlar inköpa wid Fahlun, och sedan från Nyköping utskeppa. Öfwer denna handelen och til deß bedrifwande, förordnade hon min sal. Fader til sin Factor. Af hennes bref och Order til honom, funnos i Sterbhus-Handlingarne några 100:de, af hwilka några, efter den tidens art at skrifwa, woro rätt löjelige, då ej annat Prädicat brukades än, Du! Han continuerade wid denna beställningen, så länge Drotningen lefde, in til år 1617, då hon genom döden afgick.

Efter Drotningens död, kom han i Hertig Carl Philips hennes Sons tjenst, som war Konung Gustaf Adolphs Broder, hwil-

*) Denna tilförene aldrig tryckte, och af Hr. Landshöfd. von Otter sielf upsatte Lefwernes beskrifning, är mig för någon tid tilsänd af en okänd Gynnare, som endast gifwit wid handen, at det meddelte Originalet blifwit af Författaren skrifwit, och skickat 1716 til förmar åt den 1756 afledne och förtjente Landshöfdingen i Örebro, Hr. Bar. Nils Reuterholm, som bewarat det uti sit ansenliga Bibliotek bland flera til Fäderneslandets Historia hörande Handskrifter och Handlingar.

hwilken til sit Furstelige underhåll fick samma Provincier. Bemälte Hertigs Bref til honom och allehanda Order finnes i Sterbhus-Handlingarne många.

Hertigen afgick genom döden år 1622; och som Lånen då hemföllo Cronan, och hela Räntan war Cronan behållen, arrenderade han tillika med sin Swärfader, gamla Jochim Danckwardt i Nyköping (med hwilkens dotter han år 1620 hade gift sig, en dotter bland 29 bemälte Danckwardts Barn), all Cronones Ränta af Södermanland och Nerike, hwarmed en god tid continuerades, sättandes han sig emedlertid neder i Örebro stad.

Han war den alraförsta, som inrättade Örebro Factorie, nu snart emot 90 år sedan, förskref Arbetare och Mästare ifrån Tyskland, at det efter-handen kom mera och mera i gång, och undfick Privilegier, warandes således Örebro det älsta Factoriet i Riket: De gamla Handlingarne i Cammar-Archivo, dem jag sielf genomsett, utwisa detta än i denna dag, at hans namn finnes i Cronones räkenskaper, alt ifrån år 1624, til år 1654, då han afträdde Factoriet til Samuel Örn, som sedan blef Tygmästare här i Stockholm.

I så många Regements-tider har han nu tjent med sin Öswerhets goda nöje, nämil. från Kon. Carl den IX:s tid, til des Kon. Carl Gustaf tog wid Regementet. Af Drotning Christina undfick han år 1616 ansenlige Donationer under Norköpings Beslutz wilkor, bland annat Snaflunda Gård och Qwarn, som räntade 70 tunnor Mjöl årligen: nu alt reducerat.

I Strömmen bygde han 2 st. Stångjärns-Hamrar och en Sågqwarn, och i samma Ström Bårhuset, som hörde til Örebro Factorie. Han köpte af Gref Magnus de la Gardie år 1650, för 8000 sp. Riksdal Gods til sit Bruk, för skogen skul, som altsammans blef til Cronan reducerat, och hos Hemulsmannen intet at hämta.

År 1644 afgick min Sal. Faders första Hustru genom döden, och år 1646 gifte han sig annan gången, och fick Hustru åfwenledes från Nyköping, hon het Christina Hansdotter. Hen-

nes Fader har warit Hans Berteis Schemmelkorn från Danzig hördig, och har warit gamle Drotning Christinä Husgerådsmästare på Nyköpings Slott, deräst hon hade sitt Residence; och hennes Moder Elisabet Bastiansdotter Geyer, en Sachsisk Familie, af hwilken ännu många, som föra samma namn, finnas i Järn-Bergslagen, til hwilken profession de sig mäst hafwa hållit. Denna senare Hustrun war min Moder.

År 1657 afgick min Sal. Fader genom döden, som nu tillkommande Martii månad blir 60 år sedan. Han ägde med bägge sina Hustrur 20 st. Barn, af hwilka jag är det 17:de barnet, och af dem ännu (så länge Gud behagar) allena lefwer. De woro 10 Söner och 10 Döttrar. Sönerne äro kringströdde i werlden: En är begrafwen i Paris, der han dödde under sin wandring; en i Lübeck, under deß Information at lära Bokhålleri; en ligger på Fyen, som war Ingenieur i förra Danska kriget; en ligger i Fahlun, som satte sig der neder; en ligger i Warnhems Kloster i Wästergöthland, som war Cammererare på Posthuset här i Stockholm; en dog här i Stockholm, som war Secreterare i Bergs-Collegio; en ligger i Solna Kyrka, som war Capitain af Bohus Dragone Regementet; en ligger i Tybble Kyrka i Södermanland, 1 mil från Nyköping, som war Lieutenant under Cavalleriet: de öfrige äro i ungdomen döde. Af Sönerne hafwa allenast 3 warit gifte; och af Döttrarne 5, som alla mäst hafwa haft många barn; som til en del hafwa propagerat sig til 5:te leden exclusive Stamfadren, hwilka efter min ungefärlige calculation, dem jag någorlunda wet af, lära stiga til 250 Själar tilsammans med de afsomnade och lefwande.

Jag räknar för en stor nåd af Gud, at när mig lyster kan besöka min Systers, Dotters, Döttrars, Dotters, Döttrar och Söner, så länge det Gud behagar. Det jag håller före wara et fållan exempel; ty om min äldsta Syster lefde ännu, så woro Hon 95 år gammal. Mine Föräldrar ligga begrafne i Örebro Stads Kyrka i HögChoret wid et wackert Monument, som min Sal.

Digitized by Google

Sal. Fader i deß lifstid lät uprätta, och är deras namn hos gammalt folk der, i Staden ännu i god åminnelse.

Detta är således min första uprinnelse, den jag til wördnad emot mine Sal. Föräldrar har tyckt wara min skyldighet at uprepa.

Mit lefwernes lopp har genom Guds Försyn warit, som följer, nemligen:

Är 1647 d. 11 Octob. är jag af förbem:te mina Sal. Föräldrar södder i Örebro Stad. Så länge min Sal. Fader lefde, hölt han en Präceptor hemma i huset til min och mina Bröders information. När han är 1657 blef död, instälte min sal. Moder mig i Trivial-Scholan dersammastädes, då jag war 9 är och några månader gammal. Min sal. Moder hade wäl, uti deß Änkestånd, des rundeliga utkomst af den andel i det fasta, som på hennes lott föll, sedan hennes Stjufborn wordo afdelte. Men det war intet af den indrägt, at hon kunde underhålla mig på andra orter til Studier. Är 1659 kom fordom Biskopen i Götheborg, Doct. Zacharias Klingenstjerna, som hade en af mina Systrar til Fru, och hade warit Fält-Superintendent hos Sal. Kon. Carl Gustafs Armee i Preußen och Dannemark, til Örebro; med honom följde jag samma är om Hösten til Stockholm. Han begick för mig hos Sal. Kongl Rådet Hr. Gustaf Soop, at jag fick studera tilsammans, under en Informator, med hans Brors Son Hr. Eric Soop, hwilken sedan blef General Major och Gouverneur i Riga. Denne unga Herren begaf sig är 1661 at resa i främmande land, då jag reste hem til min Sal. Moder igen; men begaf mig samma är i tjenst hos då warande Landt-Cammereraren öfwer Örebro Län, Jacob Hääl, som sedan fick en min Syster til hustru.

Under denna min tjenst fick jag tilfälle, at öfwa mig i skrifwande och Lands-Bokhälleri, och taga första grund i Cammarsaker. Är 1664 tillade han mig den Skrifware-lönen, som wid

Lands-Contoiret beſtods på Staten. Med min egen hand har jag renſkrifwit 1662, 1663, 1664 och 1665 års Nerike och Wermelands Lands-Böcker, jemwäl det ſiſta året ſielf ſlutit i min Swägers frånwarande, hwilka Böcker ännu finnas til wederſåle i Cammar-Archivo. När jag år 1667 i Febr. månad reſte til Stockholm med 1665 års Bok, at inleſwerera den i Kongl. Cammar-Collegio, då blef mig af då warande Cammererare i Militie-Contoiret, Lars Arfwidſſon, en ledig Cammar-Skrifware tjenſt i bemälte Contoir anbuden, den jag antog och inträdde d. 28 Martii år 1667. År 1669 anhölt då warande Stats-Commiſſarien, ſedermera Cammar-Rådet Sal. Hr. Guſtaf Palmquiſt uti Kongl. Cammar-Collegio, at få mig til ſig i Kongl. Stats-Contoiret, hwilket och blef bewiljat, åtnjutandes jag der ſtörre lön. Denne Palmquiſt war en makalös arbetsſam och genomdriſwen Man i den Swenſka Staten och Oeconomien, och brukade mig mycket. Den grundeliga underrättelſen jag der kunde inhämta om hela Rikets och derunder liggande Provincers Stater, egenſkaper, Revenuers art, ſamt annat intreſſe, har gagnat mig mycket, och finner jag mig ännu i många tilfällen haſwa nytta deraf, och continuerade jag wid tjenſten i detta Contoir til år 1675, då Kriget begyntes med Brandeburg och Danmark. Sämma år om Höſten mände Hans Kongl. Maj:t, Högſtſal. i åminnelſe Kon. Carl XI för godt finna, at förordna en Commiſſion til Pommern, under Präſidio af Sal. Kgl. Rådet Hr. Johan Gyllenſtierna och Kgl. Rådet Hr. Thord Bonde, at hålla en underſökning i några högſt angelägna ärender, hwilka Herrar några flere Perſoner bleſwo adjungerade. Wid denne Commiſſionen blef jag förordnader til Cammererare. Men Krigets widriga lopp i Pommern, ſedan Armeen blef ſlagen wid Fehrbellin, och Wißmar öfwergick til Konungen i Danmark, hindrade Reſan, at den blef intet af. Wid ſamma tid om Höſten år 1675, formerades en Armee af några Regementer i Jemtland, til Defenſion emot Norrige och Trundhems ſtift, under Generalens Hr. Carl Sparres commando. Jag blef altſå efter Kgl.

Cam-

Cammer-Collegii Fullmagt af d. 17 Januar 1676 förordnat wid denna Armeen til Fält-Cammererare, som nu i deße tider kallas Öfwer-Krigs-Commissarius, fastän der, hela detta Kriget, ej har stått mera än et Regemente, men det starkt, wäl 4000 Man och stundom mera. Jag förblef wid denna tjensten så länge Kriget warade, alt intil år 1680. Under denna tiden har jag gjordt wid Armeen Trenne Tåg öfwer Fjällen in i Norrige. Det 1:sta skedde år 1677 i starkaste Winteren under Sal. Fältmarskalkens Hr. Henrich Horns commando, då wi fuller i 3 weckors tid marcherade der ingen menniska bodde, och woro komne några mil up i de höga Fjällen; men, som der mötte oß 2 a 3 alnars djup Snö, måste man efter hållit Krigs-Råd wända tilbaka, sedan en hoper folk och hästar woro undergångne; ty at komma fort en half mil i 24 timar, det war mycket, och mera provision kunde ej föras, än den kåst hwar Soldat bar på ryggen och Ryttaren Hafra i wåtsäcken: Hus eller Tält wiste man ej hwad det war, utan stå, gå och ligga i bara snön. Det 2:dra Tåget skedde år 1678, under Generalen Carl Sparres commando i Julii månad när Rötmånaden begyntes, då wi fuller med stor wedermöda kommo öfwer Fjällen på 4 mil när Trundhems Stad, sedan wi slagit oß genom åtskillige Paß; men som wi ej kunde föra swårare Artillerie än 4 st. 3pundige Skrotstycken, som måste båras på Häst-bärar, så kunde wi mot Skantsarne wid Paßen, inom hwilka Trundhems Stad ligger innesluten, intet uträtta: togo så wår wåg ut med Fjällryggen til deras Kopparberg, och staden Rörroos, den wi efter Konungens Order plundrade och upbrände, samt ruinerade Grufwan och alla dertil hörande wärk, brände husen som funnas några och 20 mil wåg, och kommo tilbakas in i Härjedalarne, sedan wi mistat en hoper folk och hästar samt mäst af fatigier.

Det 3:dje Tåget skedde år 1679, under Sal. General Majoren Anders Plantings anförande wid samma tid af året, då man en annan wåg inbröt; men blef ock då af samma orsaker ingen ting mera uträttat, än at man af den swåra marchen förlorade

en

en Hoper med folk och höstar, fördeles wid deras många Strömmar och swåra Paſſ, der 50 Man kunde hindra 1000; ty ingen kunde attaqvera dem.

Wid denne tjensten förblef jag til år 1680, då Troupperne, sedan Freden war sluten, derutur landet afmarcherade, och sedan jag hade liqvideirat i Qwarteren, begaf jag mig til Stockholm om Hösten. År 1681 blef jag tillika med några Aſſeſſorer af Kongl. Hof-Rätten, under Sal. Vice Präſidenten Falckenbergs Präſidio, af Sal. Konungen deputerad til en Commißion, som höllts öfwer alla Bruken i hela Roslags Bergslagen, som warade til samma års slut, hwaröfwer Commißionen i Januarii månad 1682 deß underdånige Relation för Hans Maj:t aflade. Jag war altså efter Kriget ännu utan tjenst, derföre blef jag anmodat af Sal. Kongl. Skattmästaren Hr. Sten Bjelke och de andra Kongl. Cammar-Collegii Ledamöter, at antaga mig på bem:te Collegii wägnar, at utarbeta Förklaringar öfwer de observationer, som en Cammererare, Georg Guthrie benämd, hade gjordt öfwer deras förde diſpoſition öfwer Medlen under Krigsåren, ifrån 1674 til 1680, hwarutinnan han graverade dem för 26 Tunnor Guld, som de skulle hafwa lätit utbetala til gammal gäld, utom Hans Kongl. Maj:ts ordres. Jag wägrade mig detta arbetet antaga, i beſaran det skulle wara mig et hinder i min lycka. Men de begingo likwäl så mycket genom Sal. Hr. Claes Fleming, at Hans Maj:t gaf dem en öpen Reſolution, at det intet skulle lända mig til något hinder, utan anses som et *meritum*, som skulle lända mig til befordran, lika som jag wärkeligen wore i ordinarie tjenst. Härpå tog jag detta arbetet an, et widlyftigt och intricat wärk; emedan hwar Special-Post skulle förklaras, hwarpå jag öfwer halftanniat år måste arbeta; dock med den lyckan, at bem:te Cammar-Collegium uti Stora Commißion blef libererat från all denna gravation. Samma år 1682 trädde jag i ägtenskap med min K. Hustru Barbara Schaey, fordom Kongl. Factoren öfwer Jäders Bruk Peter Schaeys dotter, hwilkens Swärfader Hans Kruusbarth bem:te Bruk och Manufacto-

factorie alraförst har upbygt och uprättat, och sick bem:te Bruk med Strömmen och tillydande lägenheter af Drotning Christina til skänks, och war han dersammastädes den första Kgl. Factor.

Är 1684 anböd Kongl. Cammar-Collegium mig Vice-Fiscals tjensten i bem:te Collegio efter Paul Ehrenbjelke, som blef Assessor i Jönköpings Hof-Rätt, efter ingen annan öpning war för handen, den jag ock antog. Jag hade derwid mängfaldiga Commißioner, så af Högstsal. Kongl. Maj:t sielf, som af Collegio, både här och där i Provincierne. Wid denna tjensten continuerade jag alt til år 1687, då jag af Kgl. Cammar-Revision blef kallader at wara der Secreterare, och tillika dersammastädes förrätta Cammererare tjensten. Jag wedertog ock detta, emedan den förra tjensten hade syslor med sig, dem jag ej mycket älskade; förblifwandes derwid til Junii månad 1689.

Då Högstsal. Kongl. Maj:t förmedelst deß nådige Fullmagt af d. 10 Junii samma år, utan någon min ansökning, behagade förordna mig til Cammererare wid Ammiralitets-Staten i Carlscrona, dit jag straxt derpå afreste och ankom d. 10 Augusti. Då warande Öfwer-Commissarius wid Ammiralitetet blef 5 weckor efter min ditkomst död. Och som det war en stor oreda wid Amiralitets-Staten, så wäl uti Oeconomien som med Medlen, Räkenskaperne och Betjenterne, hwilka senare ej wiste hwad de skulle göra eller låta, efter de inga förordningar hade at lefwa efter. Ty mände Hans Maj:t samma år förordna en Commißion af wißa Personer, samt några Cammar-Collegii Ledamöter, hwilka jag blef adjungerad, som skulle undersöka alla fel och irringar, jemwäl öfwerlägga och författa projecter til en rätt styrelse och Oeconomie, tillika med formelige Instructioner för alla så högre som ringare Betjente, på hwad sätt de sig i alla de mål som wid deras tjensters förrättande kunde förefalla, förhålla skulle. Deputationen

Sw. Bibl. D. 3. A. 16.

Digitized by Google

den uptrog mig i synnerhet at inhämta underrättelse om altsammans, och författa projecterne til deras widare öfwerseende och censur. Detta gaf mig et otroligt arbete, i det jag icke allenast examinerade hwar och en tjenst egenskap och beskaffenhet, och skilde sysslorna ifrån hwarannan, utan ock måste eftertänka och projectera på hwad sätt hwar och en syssla, wid så många slags tjenster, som der wid Staten äro, skulle förrättas. Til at finna härwid den renaste och klaraste wägen, måste jag bruka en sådan methode, at jag 1) öfwer hwar och en tjenst och alla de förrättningar derunder hörde, författade en Relation, med mina anmärkningar öfwer de fel som funnos, samt alt hwad som behöfde correction och förändring. 2) Mit sentiment och beträffande på hwad sätt sådant borde förändras och förbättras, och 3) Projecter *in forma* til Instructioner för hwar och en Betjent i synnerhet. Med detta arbetet, och innan det altsammans af de andre Deputerade kunde blifwa öfwersett, tilbragtes måst hela året 1690. I Decemb. månad samma år reste Cammar-Rådet Schnack, som ock war en af de Deputerade, med bem:te arbete til Stockholm, detsamma hos Hans Maj:t at öfwergifwa, som ock skedde. Högstbem:te Sal. Kongl. Maj:t behagade låta detta arbetet komma widare under hela deß Cammar-Collegii öfwerseende, och derföre lät afgå til mig deß egne nådige ordres af d. 23 Decemb. 1690, at strax komma up til Stockholm, at wara tilstädes wid detta wärkets företagande. År 1691 den 6 Januar. ankom jag til Stockholm, då Cammar-Collegium efter handen Commissions-arbetet företog. Bem:te mitt arbete hade den lyckan, at det wann dersammastädes bifall, och lät i Aprilis månad deß underdånige Relation derom til Hans Kongl. Maj:t afgå. Men Hans Kongl. Maj:t wille altsammans sielf *in pleno Senatu* widare skärskåda. D. 15 Aprilis blefwet i Hans Maj:ts och alla Kongl. Rådens tillika med Sal. Amiral Generalen Grefw Wachtmeisters närwaro företagit, hwarwid jag ock måste wara tilstädes. Det continuerades sedan uplåsandet i 2 dagar å rad til d. 18 Aprilis. Jag hade då äfwen den lyckan, at

Digitized by Google

altsammans med Hans Maj:ts goda nöje want en nådig approbation. Men wid slutet begärade jag, det måtte efterlåtas, at först på 1 eller 2 år, så practicera de nu öfwersedde Förordningarne, förr än de af Hans Kongl. Maj:t stadfästes, då man så mycket nogare kunde erfara om widare något wore som behöfde förbättring, hwilket ock bewiljades. När nu detta der war ändat, lät Hans Maj:t, genom då warande Cancellie-Rådet Gref Piper wid mitt afträdande, befalla mig at förwänta i Förmaket til widare. När nu samtel. Kongl. Råden woro utgångne, kom Grefwe Piper ut til mig, och bragte mig alla Acterne tilbakas, med befalning, at upsätta alla Förordningarne *in forma* til Hans Maj:ts widare Interims underskrift: berättandes derjemte, det Hans Kongl. Maj:t hade af altsammans funnit et nådigt nöje, och derjemte anbefalt honom, at låta för mig upsätta Sköldebref, som blef daterat d. 18 Apr. år 1691. Sedan detta war bestält och Förordningarne efter några weckors förlopp i Kongl. Cancelliet inlefwererade, och af Hans Maj:t *ad interim* underskrefne, och mig igen tilstälte, fant Hans Maj:t för nödigt at låta wid Ammiralitetet inrätta et Stats-Contoir, i så måtto, at Collegium och deß Ledamöter Herrar Ammiralerne, skulle aldeles blifwa licentierade ifrån Medlens disposition, räkenskaper och alt hwad som Cammar-wärket och Oeconomie-wäsendet tilhörde, och allena hafwa beställa med hwad Commando-Saker, Krigs-Rätten och Skeps-bygnaden angick; Men det förra altsammans skulle bedrifwas i bem:te Stats-Contoir under Ammiral Generalens och Öfwer-Commissariens försorg och disposition allena, under hwilkens enskylta Jurisdiction alla Cammar- och Upbörds-Betjente höra skulle. Det blef mig altså befalt at göra projecter til det Constitutorial, samt andre Förordningar, som til wärkställandet deraf woro nödige. Denna syslan satte mig nog göra, hälst det funne sig åtskillige förnäme Män, som detta på alt sätt sökte at contracarera. Jag blef wid den befalning jag en gång hade fått, utarbetade projecterne och öfwergaf dem. De blefwo åfwen som de förre remitterade til Kgl.

Cammar-Collegii öfwerseende och censur. I Kongl. Cammar-Collegio wann det sit bifall, och lät bem:te Collegium derösöfwer upsätta deß betänkande, och mig det tilställe. År 1692 om Sommaren uppehöll sig Hans Kongl. Maj:t med hela Kongl. Hofwet på Upsala Slott, dit jag i Julii månad reste och bem:te betänkande öfwergaf, och blef af Hans Maj:t til alla delar approberat, och strax gifwit i Cancelliet til expedierande, medan jag ännu war der, och af Hans Maj:t underskrifwit samt mig tilstält, dat. d. 26 Julii 1692. När jag nu dagen efter hos Hans Maj:t tog afsked at resa til Carlscrona, war Hans Maj:t så nådig och regalerade mig, som til ergetlighet, med en Assignation på 3000 dal. S:mt, förutan mit extraordinarie dag-tractamente, som jag i halftannat års tid, medan jag för deße saker mig i Stockholm uppehöll, förutan min Cammererare-lön wid Ammiralitets ordinarie Staten. Härpå reste jag några dagar efter til Carlscrona, och ankom dit d. 8 Aug. och stälte att efter handen i wärket. År 1693 d. 10 Martii mände då warande Öfwer-Commissarius wid Ammiralitetet Lagercrantz genom döden afgå. Jag understod mig intet at göra någon anhållning om successionen, efter jag så nyß war avancerat. Men första Posten derefter från Stockholm, kom Hans Maj:ts Fullmagt på den tjensten mig tilhanda, daterat d. 21 Martii 1693. D. 16 Julii samma år undfick jag Hans Maj:ts skriftelige Order at resa til Pommern, at uti Tyskland inrätta den utrikes Ek-handelen til Skeps-byggeriet och Flottans wid magt hållande i Carlscrona. D. 3 Aug: anträdde jag resan til sjös och landsteg wid Wolgast, reste sedan kring i Pommern och Meklenburg, inrättade den handelen på en fast fot genom Entrepreneurer, hwartil mig åtskillige af Adelen i landet, samt andre Ståndspersoner, som efter en wiß och stadigwarande Taxa och wärdering öfwer hwar sort efter deß längd, bredd och tjocklek, antogs sig at anskaffa, allehanda nödigt Skeps-byggnings Ekewirke utur Pommern, Meklenburg, Mark-Brandenburg, Schlesien och Pohlen, som der skulle låta fälla, tilhugga, framföra och framflotta på sin egen hazard

hazard och omkostnad, til de för dem anpriste Lastadie-platser wid Wolgast, Divenou, Stralsund och Wißmar, hwarifrån det sedan med Ammiralitetets egne Lastdrägare skulle afhämtas, hwarom jag med dem ingick stadigwarande Contracter. Slut i Octob. månad samma år kom jag tilbakas från Pommern til Carlscrona. Jag författade strax efter min hemkomst en underdånig berättelse om denne min förrättning, den jag til Hans Maj:t öfwerlände, blifwandes altsammans af Hans Maj:t i nåder gillat, hwad jag hade slutit och förordnat, på hwilken grund denna utrikes Ek-handelen altsedan är drifwen, utan någon emellankommen förändring in til år 1700, då den Danska rupturen begynte, i 17 års tid, til 50000 Riksdal. årligen, som Hans Maj:t dertil i Staten lät bestå.

År 1694 d. 4. Febr. sedan de förre omnämde Interims Instructionerne och andre Förordningarne något öfwer et år hade warit practicerade, och jag hade formerat mina anmärkningar öfwer et och annat smått som täcte någon förändring, reste jag åter efter befalning från Carlscrona til Stockholm. Dese mina anmärkningar blefwo strax efter min ankomst i Kongl. Cammar-Collegio företagne, öfwerseedde, och deß betänkande ingifwit til Hans Maj:t. Hwarpå följde fullkomlig approbation, altsammans dereſter reglerat, och af Hans Maj:t underskrifwit. Efter dessa Förordningar har nu Ammiralitets Cammar-wärket alt sedan hast sin jämna gång, alt intil den sista dagen jag afträdde Öfwer-Commissarie Beställningen, som war d. 7 Aug. 1711. Detta år 1694 begynte Högstsal. Kongl. Maj:t at låta convojera des undersåtares Coopvaerdie-Skepp, som hade sin handel på Spanien, Portugal, Frankrike och Engeland. Och behagade Hans Maj:t gifwa mig enskylt i commission om de Orlogs-skeppens utredande, som til dese convoy-reſor brukades, hwartwid jag intet hade någon dependence af Ammiralitetet, utan aflade mina Räkningar årligen derföre til Kongl. Maj:ts Stats-Contoir.

År 1695 reste jag åter i Januarii månad til Stockholm för Stats-wärkets skul med Stats-Förslaget. Jag hade ock med

Digitized by Google

mig några andra saker, dem jag hade undersökt, och författat projecter til förbättring och riktighet: såsom 1) Ammiralitets Krigsmans-Cassan, som wärkeligen har haft et ansenligit Capital i contante penningar, war genom wärdslöse och otrogne Betjenter, råkad i en sådan oriktighet, at der war ingen reda at finna; stora Medel på owißa Panter utlånte och dels eljest förskingrade, af orsak at Betjenterne, som hade Medlen under händerne, disponerade dermed efter egit behag, och war hwarken med Instruction eller Förordning försedd; ty den stod under ingen annans än Ammiralitets-Collegii disposition, som woro Militaire Personer, och intet kunde se derefter. Jag tog mig före at undersöka denna Cassans beskaffenhet alt ifrån år 1641, som nu år 75 år sedan, då den först har tagit en ringa begynnelse, och författade en omständelig Relation, hwad som med densamma under hwar och en Regements-tid war passerat, och huru den har til- och aftagit. Jag projecterade ock derhos Reglementer *in forma* til Hans Maj:ts widare approbation, huru Medlen hädanefter med den säkerheten skulle administreras, at de af ingen Betjent eller någon annan skulle kunna förryckas, gifwandes derjemte några reelle Förslag wid handen, på hwad sätt deß inkomster årligen til et märkeligit kunde förmeras: författade ock derhos en Förordning öfwer alla de tilfällen, genom hwilka Officerare och gemene samt Civil-Betjente kunde blifwa berättigade, så wäl som deras Ankor och omyndige barn, at njuta någon gratial af bem:te Krigsmans-Cassa, samt Stat huru stor gratiale på hwar och en charge om månaden bör bestås. Cammar-Collegium måste ock, öfwer alt detta, inkomma med deß betänkande. Mina projecter blefwe så af Cammar-Collegio som Hans Maj:t sielf til alla puncter och omständigheter approberade, af Hans Kongl. Maj:t underskrefne och af Trycket publicerade år 1696 d. - April.

Utom detta insinuerade jag et annat underdånigt Memorial kort derefter, hwarutinnan jag gaf tilkänna, at som oftabem:te Krigsmans-Cassa hade nu i de nästförflutne åren insamlat ansenli-

senlige poster penningar, hwilka Läne-Banquen den tiden ej fant sin räkning kunna på Interesse emottaga, utan måste stå ofruktbara; altså gaf jag wid handen, om jag icke af samma ofruktbara Capital skulle i Carlscrona få inrätta en Läne-Cassa, på samma fot som Läne-Banquen i Stockholm, och efter samma ordningar; hwarest hwar och en kunde få låna penningar emot Banco-Interesse, på Silfwer, Guld, Jouveler, Koppar, Tenn ꝛc. Pant, men intet på Hus eller Gods. Hans Kongl. Maj:t behagade ock i nåder aggreera detta, gifwandes derpå deß skriftelige tilstånd. Denne Läne-Cassan stod alt ifrån den tiden i sin riktiga gång, til den dagen jag afträdde Öfwer-Commissarie Beställningen år 1711; och har emedlertid til Krigsmans-Cassans bästa indragit et märkeligit med Interesset, emedanofta til 30 a 4000 dal. S:mt tillika på sådane säkre Panter hafwa warit utlånte, til mångens stora commoditet och fördel; men som jag förnummit, skal denna Läne-Cassan wara förfallen, straxt efter jag kom derifrån. Förberörde mine underdånige projecter och förslag, Ammiralitets Krigsmans-Cassan angående, uptog Hans Högsisal. Kongl. Maj:t så nådigt, at Hans Maj:t utan någon min begäran eller ansökning, meddelte mig Deß nådige Fullmagt, at wara Inspector öfwer bem:te Krigsmans-Cassa och der under hörande Betjente, som skulle stå under min enskylte disposition, tilläggandes mig derföre 400 dal. S:mt årlig lön, utom min Öfwer-Commissarie lön. Under den tiden bemälte Cassa war under min inspection, förkofrade sig deß inkomster så, at när jag wid mitt afträde hos Casseurerne lät inventera, befants at i Läne-Banco war insatt på Interesse emot 300000 dal. S:mt, dem jag til en stor del fick dit in genom det expedientet, at jag lät köpa Län-Banco-sedlar af dem som behöfde taga ut deras Capitaler, förutan ändå mot 100000 dal. S:mt Capital, som Cassan hade utestående på andra Panter, emedan jag kunde unlägga 20000 dal. S:mt hwart år, sedan alla gratialister woro afbetalte. Än ingaf jag samma året 1695 et annat project, hwarutinnan jag miste, huru som när någon

Ammi-

Ammiralitets Upbörds-Betjent fick observationer på sig i Cammar-Revision, och blef citerad at comparera för Cammar-Rätten i Stockholm, hwareft arbetet är mycket, då det på många år intet kunde komma til slut, och mången under Actionen dödde, hwarigenom den anklagandes saker och förrättningar wid tjensten i Carlscrona råkade ännu i större confusion. Jag författade derhos et project til en Cammar-Rätts inrättande wid Ammiralitetet, som intet hade någon gemenskap med Krigs-Rätten, under hwilken alla saker, som anginge Upbörder och Räkningar, samt Betjenternes brott och förseelser, så i Civil som Criminal mål, kunde uptagas och afdömmas. Sedan detta ärendet i Kongl. Cammar-Collegio och Cammar-Revision war öfwersett, blef mit project af Hans Maj:t i nåder approberat, samt med deß underskrift auctoriserat, hwarwid det altsedan har förblifwit. Medan jag nu för deße ofwanrörde Handlingars skul mig hela året 1695 i Stockholm måste uppehålla, mände Kongl. Liqvidations-Commißion hos Hans Kongl. Maj:t anhålla, at emedan de widlyftige räkningar, som woro emellan Cronan och Cammar-Rådet Oxenstjerna på så många millioner, och då i 14 år hade legat under liqvidation, ännu woro oslutne: altså begärte Liqvidations-Commißion; det Hans Maj:t täktes anbefalla mig bem:te Liqvidation företaga och til slut bringa, efter som jag ändå någon tid måste wara i Stockholm qwar, för de andre Ammiralitets affairernes skul. Detta skedde nu mig helt owetterligen; men Hans Maj:t behagade deras begäran bifalla, och fick jag skriftelige Ordet dertil, mig denna förrättningen antaga i Julii månad år 1695. Denna Commißionen gaf mig et otroligt arbete, efter som undersökningen sträckte sig för så många år tilbakas, och berörde Man så många millioner hade haft under sina händer och disposition, som hade lupit Cronan och honom emellan. Jag grep det widlyftiga wärket an, och bragte det inom 10 månader til slut. Han fördte *Beneficiorum Revisionis* emot min Räkning, som honom bewiljades; men

mitt jag justificerade min räkning til i Kongl. Cammaren, då detta bref satt skrifvandes, och med et ändteligt utslag beslutat, hwarå öfwer mian i 15 år hade wäntat, och ej förr kunnat komma til slut och ändskap. Med detta och det förliga arbetet jag 1695 hade under händer, utdrog nu tiden til år 1696 i Maji månad, då jag åtteligen bref Depescheraden: då Hans Kongl. Maj:t åter wid mitt afflidstagande sinnet benådade mig med en ergetlighet af 800 dal. Sm:t, förutan traktamentet och lönen. På det sättet slapp jag åtteligen ifrån Stockholm denna gången år 1696 i Junii månad, sedan jag hade måst uppehålla mig der i halfannat års tid för oswanörde orsakers skul; men emedlertid styrde mina beställningar i Carlscrona genom correspondence. Jag fick ej längre wistas på den orten än til d. 20 Januar. 1697, då jag för samma års Ammiralitets Stats wärk skull, måste följa Sal. Ammiral Generalen Gref Wachtmeister til Stockholm, hwilket och några gånger war företagit. Men Hans Maj:t blef strax derefter sjuk och afsomnade i begynnelsen af Apr. månad; hwarföre jag och dröjde något der qwar til d. 6 Maji, som war dagen för än Kongl. Slottet bran af, då blef jag upkallader i Kongl. Senaten och Regeringen, hwaresi mig anbefaltes, at strax utan uppehåll förfoga mig til Carlscrona, at göra anstalt för Jönköpings Infanterie Regemente, som skulle transporteras til Wißmar. Bemte Regemente ankom några weckor derefter, och blef från Carlshamn strax öfwerfört med 12 st. Örlogsskepp. Men om Höstens samma år wid Ständernes sammankomst, måste jag åter til Stockholm igen, förblifwandes der til des Hans Sal. Kongl. Maj:ts Begrafning och wår nådigste Konungs Smörjelse. Act wore förbi, och sedan jag hade beställt om 1698 års Ammiralitets-Stat, reste jag 1698 i April månad til Carlscrona igen. Samma år i Augusti månad ankom Hans Kongl. Maj:t tillika med Hennes Högstsal. Maj:t Ankе-Drotningen, Hertigen af Holstein, bägge Kongl. Högheterne, gamla Hertiginnan af Hol-

Digitized by Google

stein och Hennes Princessa, samt Hans Durchl. nu warande Administratoren, tillika med hela Deras Hof-Stater. I Septemb. månad blef det Hollstenske Heerskapet med 8 st. Örlogsskepp och några Jakter öfwerförd til Kiel i Holstein, under Sal. Ammiral Generalens egit anförande. Hans Maj:t med deß Hof-Stat begaf sig några dagar derefter på resan til Stockholm. Förr än Hans Maj:t afreste, fick jag åter Kongl. Majts befalning, at göra en resa til Stettin, hwarest då den sagda Commission hölts öfwer N. B., efter som några Ammiralitets Betjente i Pommern uti Mynte-wäsendet woro inweklade, hwaröfwer jag skulle hålla en undersökning, samt eljest reglera några saker uti den utrikes Ekehandelen. Jag anträdde resan Michaelis dag, och efter skedd förrättning ankom til Carlscrona tilbaka igen i Decemb. månad samma år.

Sedan fick jag någon liten mera frihet, at se på mina egna Embetes-syslor, alt til år 1699 i Augusti månad, då fick jag åter en enskylt Commission, at straxt göra anstalt til en transport af 4 National Infanterie Regementer, som under då warande General Majorens, nu mera Kongl. Rådets och Präsidentens Grefs Nils Strombergs commando skulle öfwerföras til Pommern. I Septemb. månad gick ock denna öfwerförslen lyckeligen för sig med 18 st. Örlogsskepp, under Sal. Ammiralen Ankarstjernas commando.

Det liknade sig nu til Krig med Dannemark, derföre utarbetade jag straxt förslag och uträkningar öfwer alt, hwad som behöfdes til utredningen för hela Huswud-Flottan. År 1700 reste jag d. 2 Januar. med Sal. Ammiral Generalen til Stockholm, och öfwergaf til Hans Maj:t Förslagen. I Martii månad blef jag affärdad med en del anordningar, och fick befalning, at göra all nödig anstalt til utredningen för hela Flottan, som då bestod af 38 Rangskepp, förutan Fregatter, Jakter, Brännare och Kastdragare rc., och hade til befalning af Båtsmän och Soldater til 18000 Man. Hans Kongl. Maj:t kom sielf til Carlscrona i Maji månad, och d. 15 Junii gick Flottan til sjös. Hans Maj:t

gaf

gaf mig det förmenige Ordet, at wara wid Handen åt Skeppen
till at göra nödtorfftig anstalt, om Providerande, och hwad
annat som kunde behöfwas. Jag uprättade alltså i Skåne 4 Tull-
loier, nemel. ett i Ystad, ett i Landscrona, ett i Helsingborg, och
Hufwud-Contoiret i Malmö, der jag war sielf, tilsättjandes en
liten Commissarius på hwardera stället, gjorde accord med Ma-
gistraterne och Borgerskapet, at hwad han påkallade, skulle de
skaffa, så at til hwilkendera af dess platser något Skepp ankom,
eller afgående deras Öpningar, så umfingo de hwad de påfordrade.

I Augusti månad blef Freden sluten, och d. 31 Aug. kom
hela Flottan til Carlscrona tilbaka igen. Det war intet min-
dre arbete, at komma all ting i skick igen, än med sielfwa utre-
dandet. Dertil med fick jag mera göra med Armeens öfwerför-
rande från Carlshamn och Carlscrona til Pernau och Revel, som
intet gaf mindre bekymmer och arbete. D. 1 Octob. samma år
gick Hans Maj:t sielf med Armeen til Egeis från Carlshamn,
kommanderes Örlogs- och Transport-Skeppen samma Höst tilbaka
igen. När Sjö-Milicen war gången i Qvarter igen, begynte
jag få någon liten hwila; men det warade icke länge, ty år 1701
d. 28 Septemb. gaf Kongl. Senaten mig en enskylt Commission i-
gen, at antaga mig omsorgen om Södra Skånska Cavallerie
Regementets öfwerförande til Curland, under då warande Ge-
neral Majoren Alexander Strömbergs commando, som effective
med Troß-klippare bestod af 1600 Hästar. Denna transporten,
som war öfwer 30 fraktade Lübske och andra Coopvardie Farko-
star samt 2 st. Convoj-Skepp af Flottan, afseglade d. 10 Novemb.
År 1702 i April månad fick jag åter Order, at göra anstalt och
låta öfwerföra en hoper manskap och Recruter til Pommern, som
ock skedde. Den 28 Maji samma år hände mig den stora olyc-
kan, at jag bröt mit wänstra ben twärt af, på en resa, när jag
wille fallverå mig utur wagnen då hästarne stente, hwarefter jag
så när ett helt år måste hålla wid sängen, och är mig ännu til
stor olägenhet, så länge jag lefwer. År 1703 uti Maji gafs
mig åter i Commission, at låta öfwerföra Sal. Öfwersten Büch-

[illegible]des Regemente til Danzig. Är 1704 summaledes, at läta öfwerföra den Skånske Adels-Fanan och Guardjes Recruter til samma ort. Sedan Ryßen detta året hade fått bort Nötheborg och Rettusari, och begynte at bygga monderade Fartyg och wisa sig til sjös: begyntes det året at hålla en Flotta på wår sida i det farwatnet, först allenast med några Skepp och Brigantiner; men sedan efter hand, som Ryßens sjömagt tiltog, måste ock wår Flotta på den kusten bli förstärkt til 8 a 10 stora Örlogsskepp, som hade besättning til 3000 och några hundrade Man om bord. Denna Commenderingen, som altid skulle wara klar i Maji månads begynnelse at afsegla, har altsedan år 1704 årligen continuerat så länge jag war wid Ammiralitetet, warandes derwid det swåraste, at man stadige hela året igenom har måst öfwersända provision til dem från Carlscrona, emedan de måste hålla siön til Decemb. månad. Är 1709, då Danmark begynte rusta sig til landstigningen på Skåne, måste åter hela Flottan om Hösten blifwa utrustad, som ock wärkeligen skedde, och war aldeles klar; men gick dock icke til siös: emedlertid skedde landstigningen i Skåne d. 1 Novemb. Är 1710 straxt om Wåren blef åter igen hela Flottan utrustad. I Martii månad utgick en Escadron af 7 Örlogsskepp, men kom straxt tilbaka igen. I Maji månad gick ut en Escadron af 12 Skepp, som hade den lyckan, at uptaga öfwer 30 stycken Danska priser, och convojerade alla Pommerska Coopvaerdie Farkostar med mera än 80000 tunnor Spanmål in i Riket, hwilka kommo wäl til paß i den dyra tiden. I September månad samma år gick änteligen hela Hufwud-Flottan til siös, då de Danske retirerade sig eller jagades in i Kögebucht, och wi der miste 2 store nya capitale Skepp.

Är 1711 först i Januarii månad, reste jag med Sal. Ammiral-Generalen Gref Wachtmeister til Arboga, hwarest Kongl. Senaten för Pesten skul sig då uppehålt, och kunde ej blifwa derifrån expedierad förr än d. 23 April, då jag begaf mig derifrån på resan til Carlscrona; men Ammiral Generalen blef der qwar för sin sluklighet skul. Detta året måste åter bägge Sjö-Expedi-

tio-

tionerne gå för sig, så wäl den til Nyenske och Finske kusterne, som med Hufwudflottan i Östersiön. Den Nyenske expedierade jag först, at den i Maji war aldeles klar och afseglade. För Hufwudflottan drog jag den försorg, at alt hwad dertil war nödigt, war d. 1 Junii i beredskap. Men som Matroser til en del fattades, kom fördenskul dermed at dröja längre fram. Emedlertid har Hans Kongl. Maj:t, förmedelst nådig Fullmagt dat. wid Bender d. 9 Januar. 1711, behagat förordna mig til Cammar-Råd i Kongl. Cammar- och Commerce-Collegierne, som den tiden gjorde et Collegium tilsamman. Men til Swerige kom inga tidningar härom, förr än i Julii månad bem:te år.

Altså afträdde jag min Öfwer-Commissarie Beställning den 7 Aug 1711, med stort nöje, at jag kom från den Staten. Sålunda har jag som en träl måst tilbringa min tid wid Ammiralitets-Staten in på det 23:dje året, dock genom Guds nåd så, at ingen rättsinnig Man har mig något oredeligit eller oanständigt kunnat tilwita. Jag anser ock det för en färdeles händelse, at jag war den första Öfwer-Commissarius, som har kommit från Ammiralitetet med lifwet; ty alla mine Antecessorer äro i den tjensten döde blefne. Ehuruwäl jag nu således war aldeles skilder från Ammiralitetet och deß beställningar, fick jag ändå ej länge hafwa någon ro. Ty i Septemb. månad samma år skref Kongl. Stats-Contoiret och Cammar-Collegium mig conjunctim til, och berättade, at som de ej kunna få swar och utlåtelse af Ammiralitets Stats-Contoiret om det som behöfdes til 4000 Mans underhåld, som skulle den Hösten bliswa öfwerförde til Pommern; ty anmodades mig at beställa derom, och de dertil nödige persedlar der nedre up-negotiera, och derhos giswa mit betänkande, på hwad sätt det kunde werkställas. Jag gjorde härwid til, alt hwad jag kunde och borde, hwaröfwer de betygade i sine bref godt nöje.

År 1712 i Februarii månad begaf jag mig med hela min hushållning på resan från Carlscrona til Stockholm, och ankom dit d. 24 i samma månad. Sedan jag hade mig hos Kongl.

Digitized by Google

Rådet och Präsidenten Gref Stromberg angifwit, blef jag i Cammar-Collegio upkallad, och aflade Cammar-Råds-Eden d. 30 Februarii, (et datum, som aldrig skrefs förr, sedan Christus föddes,) biwistandes sedan dageligen Sessionerne i bägge Collegierne. År 1712 d. 9 Septemb. har Hans Kongl. Maj:t åter igen behagat göra med mig en förändring, at förmedelst deß öpne Fullmagt af berörde dato förordna mig til Krigs-Råd i Kongl. Krigs-Collegio. Men Fullmagten kom ej hit öfwer til Swerige förr än år 1713 i Febr. månad, då jag straxt derpå d. 12 i samma månad tog anträde i bem:te Kgl. Collegio. D. 21 Martii derpåföljande behagade den Kongl. Senaten genom deß til mig afgångne bref af bem:te dato anbefalla mig, at antaga omsorgen och bedrifwandet af den då förestående stora transporten, som bestod af 12000 Man til häst och fot, som skulle til den Pommerske Armeens förstärkning dit öfwerföras. I samma bref anbefaltes mig ock at antaga mig som Vice Landshöfdinge, förwaltningen öfwer Blekingske Landshöfdingedömet efter Sal. Landshöfdingen Adlersteen, som d. 10 Martii war genom döden afgången, och det til Hans Maj:ts widare förordning. Den 2 April begaf jag mig på resan dit neder. Anstalten til transporten med provision och nödige Farkostars befraktande och klargörande blef gjord: men som Fästningen Tönningen i begynnelsen af Maji månad gick öfwer, bleswo de upbådade Regementerne contramanderade, och i det stället anbefalt, at låta Transport-skeppen gå til Holsten, til Kongl. Rådet och Fältmarskalken Gr. Stenbocks underhafwande Armees afhämtande. Detta blef ock straxt efterkommit, afseglandes Transport-Flottan från Carlshamn d. 16 Junii 1713; men förmedelst de Danskas hinder och inwändningar, bleswo alle Transport-skeppen liggandes wid Flensburg, så när i 6 månader, och kommo allesammans tilbaka til Carlshamn den 28 Novemb. samma år, dock utan Manskap. Fick jag altså å nyo nog at göra, til at låta utlasta och uplägga den til Sjö-kosten inlastade provision för

10000

Digitized by Google

[illegible] reste så den 24 Decemb. till Carlscrona igen. År 1714 d. 14 April ankom Landshöfdingen Hr. Claes Bonde till Carlscrona med Hans Kongl. Majests Fullmagt, och afsköte mig från Vice Landshöfdinge befattningen, den jag just ett år hade förvaltat. D. 10 Maji derpåföljande, anfick jag åter Kongl. Senatens Order, at dessa försorg, det all den Spannemål och andra Proviants-persedlar, som woro anskaffade för den årnde Transportens skull, skulle nu under Flottans betäckande öfwerföras, dels til Stralsund och dels til Wismar, hwartill jag skulle skaffa nödige Fartyg, hwilket blef alltsammans af mig efterkommit. D. 21 Junii afseglade Flottan tillika med bem:te Proviant-Kepp från Hanö. Sedan jag nu hade i Carlshamn och Carlscrona ställt alltsammans i rättighet efter mig, reste jag d. 25 Sept. från Carlscrona. D 5 Octob ankom jag til Stockholm, och ställde mig strax in i Kongl. Krigs-Collegio. D 27 Octob. samma år behagade Riddarehus Herrar Directeurerne utse mig, at wara Fullmägtig i Banco på Riddarskapets och Adelsståndets wägnar, sände des mig derpå deß Kallelses-bref, det jag icke kunde afslå, och ännu Sammankomsterne bewista. År 1715 har jag alt stadigt hela året igenom haft tillfälle, at göra mig bekant de ärender, som i Kongl. Krigs-Collegio förefalla. I synnerhet äro förrättningarne i bem:te Collegio mycket böfwe förändrade detta året 1715, derigenom, at Hans Kongl. Maj:t i nåder har behagat låta förlägga så wäl Militiä Afräknings-Contoiret, som Militiä Hushwudbolds-Contoiret under Krigs-Collegii Jurisdiction, med alla de sysslor och förrättningar dertil höra, som altsammans tilförene har hörde och lydt til Kongl. Cammar-Collegium, såsom och derjemte låtit författa åtskillige andre Förordningar, som Collegii-sysslor mycket hafwa förökat. Ehuruwäl jag nu således hela detta året hade fått sköta mina ordinarie Ambets-sysslor i Kongl. Krigs-Collegio, så föreföll dock wid slutet af året en händelse, hwilken jag kommer tilbaka, och fant anmodergod i min Allmanach, an-

förän-

förandes densamma icke för des wärde, utan mera för ro skul; ty d. 8 Decemb. när jag satt om middagen til mältid, och hade några mina goda wänner hos mig, insändes til mig et förseglat bref med Stockholms Stads stora Kyrkas Sigill före: när jag det öpnade, war det et kallelse-bref af Församlingens Äldsta och Förmyndare eller Föreståndare, at blifwa en ibland deras Kyrko-Råd: då kunde jag ej annat än drifwa skämt om mig stelf med mina wänner, at mit öde skulle wara til at blifwa så mångahanda slags Råd, och tykte det war nu intet mera öfrigit, än at bli Skogs-Råd. Men när jag tänkte närmare efter, kom jag ihog, at jag ock har warit Skogs-Råd; ty medan jag war Vice Landshöfdinge i Blekinge, lät Kgl. Cammar-Collegium afgå Circulaire-bref til alla Landshöfdingar, at inkomma med deras råd och betänkande, på hwad sätt Skogarne i Riket bäst skulle kunna blifwa conserverade, hwaröfwer jag jemwäl måste gifwa min mening, som en redelig Skogs-Råd wid handen: men alralängst har jag warit Sjö-Råd. Härpå följde Jule-Högtiden. År 1716, som är det nu innewarande året, har jag ifrån begynnelsen af Januarii månad, efter all möjelighet bedrifwit mina förrättningar i Kongl. Krigs-Collegio; men likwäl hände det d. 4 Maji, at Hans Kongl. Maj:t förmedelst deß öpne Constitutoriale, dat. Hufwud-qvarteret Swinesund bem:te dato, i nåder behagat förordna mig til en Ledamot uti Kongl. Uphandlings-Deputation, hwarest jag wißa dagar i weckan jemte min ordinarie tjenst måste biträda, så länge Gud och Hans Maj:t behagar, samt hälsan och krafterne det tillåta. Alt härtil har HERren hulpit mig!

Skrifwit i Stockholm
d. 30 Junii 1716.

af
Salomon von Otter,
Den Äldre.

Post

Rättelse: S. 127, r. 14, står 4000, läs 40000.

Digitized by Google

Post Scriptum. Carlscrona d. 22 Julii 1716.

Aldrig understode jag mig, at låta komma inneliggande Persmässedags-arbete under någon Mans ögon, för omdöme skul, ej eller har det kommit någonsin i mina tankar; ty det är fåfänga: om icke en så uprisktig god wän, som min k. Bror, hwilken jag ingen ting försakar, åter nu å nyo hade anmodat mig derom. Jag förbehåller mig ock, at det allena må tjena til min k. Brors hemliga förnöjelse, och icke til lastares ätlöje. Det är utan Titel eller rubrique, allenast en enfaldig antekning, alt efter tiden ihogkommit. Der finnes wäl ibland något, som aldeles intet går min person an, utan andra; men deras förtjenst har twungit mig at nämna dem. At ibland är influtit något, som är Historiskt och nästan oskickeligit at stå deribland, det råder jag intet före; ty det är händt och skedt i min tid, äre ock allena händelser uti hwilka jag har haft del. Hwad smått skämt på et eller annat ställe i denna skrift kan finnas, dertil är jag icke det ringaste skuld, utan mitt gamla sinnes böjelse och min ostyriga penna, som jag deruti ej kan twinga, fast wore jag än så gammal. Icke är min tanka, at tilägna mig något beröm, af det jag länge har tjent, och i så skiljaktige syflor, har warit brukad; men det kan påminna mig at tacka Gud, det jag hit intil har haft den lyckan, at gå min werld igenom utan skada til min ära. Om Gud unnar mig lifwet ännu i 2 Månader, då träder jag i mitt 70:de ålders år, och besitter et roligt sinne, at jag i all min lifstid aldrig ännu har haft någon privat eller enskylt träta, för hwilken jag warit stämd för någon rätt, eller sielf låtit stämma någon annan. Andre händelser och öden som mig äro hände, de äro många nog, och dels löjelige, hwilka tjena bättre at förtälja wid et glas win, än släppa dem i en ostyrig penna. Jag betygar på min ära, at jag ej har någon afskrift af detta mit concept, ej eller är det af någon sedt, alle-

Digitized by Google

allenast min Hustru af en händelse kom at lasta ögonen en gång derpå, och wille änteligen hafwa det i sina gömmor, derföre måste jag försäkra henne, at det ej skal komma bort. Min k. Bror, när nu Bror har förnögdt sin åstundan, så sänd mig det tilbakas: det förtjenar intet rum bland min k. Broders wiktigare päpper. Widlyftigheten måste min k. Bror ursäkta, ty det hade wäl kunnat warit kortare. Men jag wet at min k. Bror läs gierna, och jag skriffwer gierna, derpå tänkte jag: läs brasa til, och efterlät penman sit frie lopp, fast materien är owärdig. Jag skulle wäl eftertänka mera til min ursäkt, men all det öfriga kastar jag burdus uti min k. Broders ädelmodige och benägne omdöme, och åter igen förklarar mig, at jag af hjertat slunger med Poeten:

Pono fidem animamque meam, pro corpore tali *).

5.

Samling af Bref hörande til Swenska Historien.

Andra Fortsätningen **).

Bref til Bisk. D. Joh. Matthiä i Strengnäs från Konung Carl Gustaf †).

Monsieur.

Combien que je confesse d'estre de nouveau assure de vostre affection en mon endroit sur vos honestes

*) Denna förtjente Herren blef, som wäkerlig Landshöfdinge i Blekingen, Friherre 1719 och dog först 1734. Se Hr. Canc. Råd. och Rid. von Stjernmans Matrikel, D. 1, s. 158, n. 156.

**) Den första Fortsätningen står i Sw. Bibliotheket, D. 2, s. 231 följ.

†) De äro benägit meddelte af Hr. Mag. Docents Er. Hyden i Upsala efter Originalerne, som finnas der på det Academiska Bibliotheket, hwarwid han tillika är Amanuens. De införas här i den ordning, som de bliswit öfwersände. De Fransyske äro ej lätte at förstå, men om afskrifningens noghet kunna M. L. likafult wara försäkrade.

ſtes lettres du 24. Juin, ſe eſt ce que je ne vous pas ſufficement exprimer le contentement que j'apercai de voſtre bon teſmognage de voſtre affection envers moy, ainſi que je demeur deſireux de vous pouvoir faire la pareillie, ſi bien que par mon comportement vos teſmognier de ne perdre occaſion a conſerver voſtre affection & vous teſmognier en effect l'affection que je vous porte, de la quelle je vous prie que voudries demeurer toujours tres aſſure, meme de vous aſſurer que le deſir que vous ay demonſtre cente fois de ſervir ſa Majeſte la Reyne & ma patrie, ſortira jamais hors de mes penſees, car je confeſſe que cette tellement fonde en mon coeur, que perſonne ne la pouvoit mettre dehors & que j'eſpere de joindre un telle deſir avec la mort pour teſmognier que mon devoir de ſervir ſa Majeſte & ma patrie ſera ſi bien conſideres en mon ame que mon honneur qui demeurera appres ma mort conſerve en monde ainſi que j'eſpere de le faire valoir par mes actions, mettant la ferme confiance en Vous, que comme vous eſtes tousjours le mieux informe de mes intentions, que voudries tousjours de bon part expliquer mes actions aupres de Sa Majeſte & aupres toutte homme d'honneur, ainſi que Vous me trouves fort obligé de Vous faire toutte ſorte des bienvailliances & contentements, ſi bien que je me recommande avec toute ma maiſon en voſtre bon diſcretion, de nous vouloir toujours donner Vos bon advis en touttes occurences & ce franchement, comme a ceux qui ſont Vos amis & affectiones pour Vous faire toutte ſorte de bienvaillance & d'honneur, & qu'ant à

mon particulier je Vous prie de croire que je demeure j'usque a jamais

Monsieur

Stegebourg de 27 Juin
L'Anno 1642.

Vostre tres affectionne & oblige
Charle Gustaf Comte Palatin.

Reverende D:ne Episcope.

Här jagh migh til alla tijdher moste påminna then ständtachtige *affection* och förtrolige wänskap som Eders Ehrewyrdigheet altijdh emoot, hela mitt hus hafwer påskijna lätit, ty befinner jagh migh, icke allenast emoot Eders Ehrewyrdighet til thet högsta för *obligerad*, utan och redebogen medh all wänskap alt sådant til at ärkenna, här hos hafwer jagh icke kunnat förbigå medh mindre jag E:s E:t icke allenast skola min kåre Broders afreesa til Franckrike *notificera* utan och uti förtroende *communicera*, hurledes Hennes Konungslige Majestet af fördeles *considerationer* hafwer *disponeradt* en *alliance* med bägge Föräldrars samtycke emellan min Broder och Greff *Pers Brahe* dotter en trooläfning är stichtad worden doch *in secreto* för allahanda *considerationers* skull, therigenom H. K. M. hafwer påskijna lätit *en particular* stadig åhåga om wårt hus, Alt här til hafwer then *action* ingom witterligen warit, utan somlige hafwa *conjecturerat* något, ty befinner H. M. rådeligit at altsådant ennu til een tidh *secret* hålles för ärskillige betänkande, til Hofmästare för min Bror hafwer H. K. M: förordnat *M:r Steenberg* och til *praeceptorem Petrum* Pruß, alt hwad här *passerar* twiffar jagh icke Eders Ähreworddheet bliswa esomostast af androm *averterat* *recommenderar* migh allenast til Eders Ähreworddigheets goda wenskap och förbliswer

Eders Ährewyrdigheets

wänwillige förobligerade och beständige wän
Carl Gostaf Phaltzgreffwe.

Stockholm then 26 Junii
A:o 1646.

Digitized by Google

Monſieur.

Me fondant toujours ſur voſtre bonne affection en mon endroit, j'ai cru Vous devoir donner aſſeurance de la mienne envers Vous, vous priant de me vouloir continuer voſtre amitié & me fondant ſur celle j'eſpere que mes ſucces vous ſeront agreables, vous decouvrant librement le cours de mon voyage, ajant toujours conſumé le temps de quelques ſemaines depuis mon arrivé en Allemagnie en attendant le reſte des mes cheveaux, les quelles eſtants arrivés hier ici je ſuis reſolvé d'aller ſ'il plaiſt a Dieu le plus ſeur chemin à l'armee, ayant auprés de moi 150 cheveaux Finlandois qui mé conduiront a l'armée, eſperant d'y eſtre bientoſt & regarder les actions d'un Cavallier ſi perfait que Mr. le Marechal Torſtenſon pour eſtre dans les affaires dignes de ma naiſſance & par ainſi ſatisfaire à mes deſires de pouvoir rendre quelques humbles ſervices a Sa Majeſte la Reyne de Suede & ma patrie, Vous priant de croire que ce ſera mon plus grand contentement de le pouvoir auſſitoſt effectuer que de le dire, ce qui vous croira tant plus & tout homme de bien a bien expliquer mes actions & d'avoir ma perſonne tout recommandable en toutes occurences, eſperans que mes intentions & inclinations vous ſont de tout cognus puiſque m'ayant bonté toujours depuis beaucoup de annees, de quoy je vous ſuis obligé & demeureray

Monſieur

Voſtre tres affectionne & obligé

Landsberg, ce 22 Sept. l'An. 1642.

Charle Guſtaf Comte Palatin.

Reverendiſſime Dne. Epiſcope.

Jagh förhoppas, thet Eders Ährewyrdighet wordes alredo
Jag bekommit haſua min ſkrifwelſe ifrå Prag, altſedan dhe-
wer *facies rerum* häruthe uti Tyſkhland faſt mycket förändrat
ſigh förnembligen i thet Gudh haſwer täckts wälſigna oß medh
fredh hwilket emedan ther är *in Germania* ett *rerum quid* alt-
ſå hughnar och frögdar ſigh hwar och en therföwer billigt,
Jag haſwer wäl icke blifwit *adverterad* härom uti belägrin-
gen för Prag, utan *manquementer* af *foimåge* förorſakade migh
til att *quittera* then belägring emedan fienden ſökte at *ämpu-*
mödera migh och *divertera* igenom et *corpus* af 12 til 8000
man, på hwilka jagh wäl ingen *respect* drogh om, the hade
wäldat begifwa ſig uthur ſin fördel, *Attaquen* för Prag haſwer
wahrit remmeligen härdh och haſwa wij alſidh hått *avantage*
öfwer them i thet fienden ſielf moſte bekänna ſigh haſwa för-
lohrat 3re gånger ſå mycket dödhe ſom wi, alle poſter ſom
wij haſwe inkrächtadt haſwe wij *inhmtinerat* och ſåledes medh
måra ſpacken *advancerat* een 30 fleg inom then heela ſtads-
muhr, hwarinnen wij haſwa *logerat* widh poſt 14 dägher
och trappe ſtormar, eröfrat alltså at fienden intet haſwer kun-
nat berömma ſigh uthi något, dock äre alle *victorier* intet at
comparera med the tiender om fredhen hwilken Gud wille be-
ſtändigt erhålla, widh en ſådan *cursu rerum* togh jagh migh
förſt *ansam publica* at uptäckia Eders Ährewyrdighet ſedan mi-
na *privata* uthi then bekänte saken, Måe jagh *instrumentum*
pacis ſå och the *difficulteter* ſom widh *accommodement* och wid
afdankningen af Kongl. Mayts *Militia* löpa *consideer* och hu-
rulędes allehanda *incommenienser* widh *exercitsens* märket af fre-
dhen, infalla ſå migh häfwen til berga emedan alt ſådant icke
allenaſt är ſwårt at igenomgå uthan *odiosum*, ſſ. och *redunde-*
rar altſå al ſkulden når thet icke ſå träfätt kan gå til uppå
militien och *consequenter* uppå them ſom förreſtådt och äro *Ge-*
neraler, ty wore thet migh til mitt förſwar och *soulagement*

myc-

nyttet godt om H. K. M. tächtes änna widare göra then förwerfning ab jagh blefwe *assisterat* af en större *numero* af Rijkens Ständ förnämligen at endera af K. Mts *legater* som freden uthi Osnabruck *tractierade* hafwa mätte och bewisia *transmissitia tractaten* och således igenom theras *information* hukelades alt tilförene *debatterade* är eller *discouvererade* uppå et sådant sätt med Ständerna mätte kunna niuta theraf *assistence*, och emedan högstnödigt är at jagh mätte bekomma om ett och annat H. K. M. *ordre* och nådige wilje huruledes med åsidansättningen stull bliswa hållit och hwadh H. K. M. *intention* är *in praesenti puncto* finn alrså *mereterar* thet samma en widlyftigh förclaring och skulle wara migh kärt om en *Senator Regni* och blefwe uthur Stockholm medh samma *information* hijt utskickat och widh een sådan *actum* oss tilordnat, så kunde wij gemenligen och medh större anseende hielpa thenna saken som H. K. M. och Rijkens *conservation* och *restitution* til thet största anhenger, ty Herr Fältmarskalken *Wrangel* til lijka med min Swåger Gref *Magno* och migh allena thenna saken at hantera och *menagera* lär falla för swårdt. Ty önske wij näst H. K. M. nådige *ordre* andre gode Herrars *assistence* til H. K. M. tienst bättre beskremjelse och til wårt eget förswar, jagh för min person måste bekänna icke hafwa hanterat sådane saker och *tractierat*, mycket mindre mitt sinne then begripa kan uthan hafwer satt mina *actioner* uppå Krigswesendet, hwilket thet Gudhi ske lof nu en godh ende hafwer, ty hafwer jagh sådant Eders Ahrewyrdighet wänligen optäckia welat på thet H. K. M. samma fall tilbörliga mätte bliswa *remonstrerat* och wij således mätte kunna wår *intention* bestämjan, jagh wet wäl at ingen gerna lär komma hit hwarken *Osnabrugenses* eller *Saltzdalenses* mycket rätnare någon uthur Swerge ty sakens beskaffenhet och beswärlighet *impedierar* them nogsamt men H. K. M. *ordre* måste the wäl *parera*, ty wille jagh gerna härmedh *praetenderat* hafwa *in discussionem* at H. K. M. *ordre* icke mätte *alias rationibus* som the kunde inwända *detournerade* och således denna

min

som *projeck* och lärdomsske begäran emotfallit blifwa, jagh dergher thet godhe förtroende til Eders Ährewyrdigheet thet hon härutinnan wille mig hos H. K. M. bispringa och sådem medh *skyttio conferera* lika som thet kan hända til H. K. M. eget gagn och bästa. *Hæc sunt publica* uthur hwilka jagh gerna säge migh *excerpt* men efter thet nu så hastigt icke ske kan måste jagh ströfwa at *præstera* det så mycket som sinnet och krafterna efterlåta. Min wänder jagh migh *ad mea privata* och til then bekanta saken, ehr. Eders Ährewyrdigheet nogsamt begripa kan uti hwadh swårehet jagh sadler, emedan H. K. M. sielfwe migh sådt mål uti thenne saken bekändt är och huruledes jagh beswärlighen kan förhoppas en godh och fullkomlig *resolution* . . måste *apprehendera* en ynskeligh uthgång af thet hopp som jagh ifrån barndomen . . uti hafwer en gång at nå, jagh kan nogsamt *penetrera* at jagh äntlich kalle bli *obligerat* at komma til Swerrige igen thet tå mitt förra lefwerne och owal åter tager en begynnelse i thet jagh uti owissheet swefwer och blifwer altså thet sidste wärre än thet förra, therföre hafwer jagh tänkt medh thesse få radher *præcaverera* altsådant och Eders Ährewyrdigheet ödmiukia om at *remonstrera* H. K. M. mitt tilstånd, hwilket H. K. M. mål högtförnuftigt kan eftertänkia, jagh förkåter migh härutinnan til Eders Ährewyrdigheets *dexteritet* och förseer migh aldeles til hans godhe *cooperation* at han efter all möglighet sakru befrämier, H. K. M. swet sig nogsamt at påminna huruledes jagh samma dagh som jagh drogh bort H. K. M. uti underdånigheet *suppliserade* thet H. K. M. wille bewisa migh then nåden at i stå H. K. M. min *person capabel* befinne här uthe om fredh blefwe uti sin tienst at *employera* thet H. K. M. tå täcktes icke kalla migh in til Swerrige med mindre jagh en wiss och *favorable resolution* om giftermåhlet nå kunde, al annat afstrende som H. K. M. kunde hafwa om min person, *judicerade* jagh icke nyttigt ej heller *practicabele* kunna wara, mycket mindre *anbefalade* jagh thet, hwarföre wore jagh sinnader sedan alt wore härifrån riktigt gordt och *exequerat*, at i underdånigheet omsökia

sökia hoß H. K. M. til at bliswa *employerad* uthomlands och icke til Swerige *vocerad*, hwilken resa jagh aldeles (medh mindre Gudh täcktes röhra H. K. M. hiertа til en wiß och *favorable resolution* efter min åstundan) undwika will, ty Eders Ährewyrdigheet kan nogsamt *judicera* hwadh *inconvenienceer* jagh uti alt lär för migh finna och huru mitt förra lesswerne lär förnyas medh en *continuerligh* oroo och qwal hwilket jagh bettre *ab aula & conspectu remotus* uti ensligheet mäste beflita migh om at fördraga och utsläckia, är altså min wänliga begäran til Eders Ährewyrdigheet thet han täcktes sådane mina tankar likasom af sigh sielf H. K. M. uti underdänigheet *remonstrera* och i fall H. K. M. som jagh befruchtar icke *inclinerar* efter wår åstundan thet Eders Ährewyrdigheet wille sökia *remedium* uppå hwadh sätt jagh här uthe kunde *restera* och om H. K. M. så behageligit wore utt H. K. M. tienst här uthe men icke *voceras* til Swerige, hwilket jagh uppå et sådant sätt aldeles *recusera* och undwika lär, jagh wet nogsamt at H. K. M. widh thenna min begäran skal *offenderas* öfwer migh, men när H. K. M. gär sielf uti sitt sinne och beskädhar huruledes jagh med min *præsentia* H. K. M. hafwer warit esomoftast *molest* och huruledes mina *passioner* mera haswa förorsakat H. K. M. wreede emoot migh til min *detsavantage*, så bör migh billigt eftersträfwa et *remedium* oansedt thet är *durum* och *extremum* at assöndra migh medh min person ifrån the tilfällen som kunna *renouvellera* mitt förra lesswernes tilstånd hwilket Eders Ährewyrdigheet wäl känt hafwer och sedt, jagh sätter therföre min tilflyckt allena til Gudh som alt regera och ändra kan här hoß förläter jagh migh til Eders Ährewyrdigheets godhe *dexteritet* och beständige wänskap och förbliswer

Eders Ährewyrdigheets

wänwillige högstförobligerade och beständige wän

Tuttenberg,
then 5 Nov. 1648.

Carl Gustaf
Pfaltzgrefwe.

Digitized by Google

Reverendiſſime D:ne Epiſcope.

Gör några dagar ſedan blef migh Eders Åhrewördigheets ſkriftwelſe af then 17 *Febr.* leſwereradt jag förnimmer nogſamt ehwadh afwägar H. K. M. brukar at giſwa någon wiſs *reſolution* åth Ständerne om then bekända ſaken utan *temporiſerar* i thet H K. M. *dilatorie* ſwarar, at *propoſitio de ſucceſſione* är worden *diſſuaderad* af Enckie Drotningen theröfwer är jagh gladh och hoppas at H. K. M. Enckie Drotningen lär drifwa then bekante ſaken deſto mehra hoß *Reg. Regnante* och om thet icke hielper *perſuadera* Ständerne at *urgera* ett *cathegoriſkt* ſwar om *matrimonio* och bliſwa therom *particulariter* förſäkrat och *atteſterat*, hwilket om thet nu icke ſkedt är, ſå är fögha hopp widare för migh, och *dilatoriſke* eller *conditionerade reſolutioner* kunna icke annat än ſom *firmera* mitt miſshopp ſom jagh altidh buhrit haſwer och Eders Åhrewyrdigheet nogſamt witterligit är, jagh måſte bekänna at jagh nogſamt altidh ſådant beſarat haſwer doch kan jagh icke ſträfwa emot Guds wilja utan ärkenner thes ſkickelſe nogſamt, ty måſte jagh äntlich beqwemmia Guds wilja med tålamodh, ſådane och föregågne *motiver* beweka migh aldeles at icke mehra wara H. K. M. miſshagelig medh min *ordinaire ſollicitation*, jagh förwäntar och icke annat ſwar medh Gref *Magno* än ſom ett *dilatoriſkt* ſwar, hwilket migh förorſakar at ſtälla mina ſaker therefter at wiſtas häruthe och icke begifwe migh til Sverige ej eller widare låte bruka migh uthi thes tienſt ſedan afdanckningen är ſkedd. Jag beder Eders Åhrewyrdigheet at *diſponera* H. K. M. thet H K. M. migh icke wille många uti *Bremiſke* och Pommerſke wäſenders inrättande, jagh befinner migh thertil aldeles *incapabel* och förmår icke *contentera* allom, jagh längtar af alt hierta at bliſwa iſrån *affaires* undfriad, hade jagh wiſt för thetta ehwad thet haſwer at innebähra hade jagh aldrigh ſådant antagit hälſt nu medh *executions* wärket, jagh gör migh förſäkradh hooß hwar och een och kan thet för H. K. M:s

K. M:s tienst skull ej annat wara, jagh hoppas at få wid afdanckningen en *honorable dimission* af H. K. M:t hwar medh jagh wil wara *content* och låta fara alla andra mina åstundar hwarmedh jagh haſwer warit H. K. M:t miſshageligh och migh skadat haſwer i thet H. K. M:ts *inclination* sådane haſwa emotstråfwat, Eders Åhrewyrdigheet wille och uti bäste måttan förekomma thet jagh icke måtte *voceras* til Swerige blefwe jagh förorsakad at thet samma *difficultera* och kan jagh uti Swerige ej annat förmodha än som mitt förra qwals förmyning, jagh erkänner nogsamt *differentien* af förtröstningar och skohle the icke *divertera* migh, jagh seer at härutinnan är icke annat til göra än som at en sådan afsöndring af min *intention* måtte ske medh *maneer* och begges *reputation*, jagh är *incapabel* at sätta någon tro til något mehra til thenna sakens fulbordan, ty then *ideen* af thet förra haſwer migh nogsamt uplyst, Eders Åhrewyrdigheet är jagh för theſs godhe upsät som han haſwer dragit til thenna sakens beſrämjelse uti dödhen förobligerat med all tacksamhet och tienst, jagh seer at Gudh icke haſwer welat wälsignat så kan jagh årspörja theſto bättre Guds wilja, jagh är sinnader at sättia migh häruthe widh siökanten och föra en stilla *stat*, Eders Åhrewyrdigheet wille låta sigh wara angelägit sådant uti bästa mätto hielpa *justifiera* hooß H. K. M. och at thet samma *cum applauſu* af H. K. M. måtte ske lender thet til bägges wår *reputation* och med *maneer*, jagh undrar at H. K. M. låter märkia sigh at jagh skulle bewisſa Krsningen at thet samma kunde ske med godh *maneer* och utan någons förklening kan jagh icke see min broders person *recommenderar* jag til Eders Åhrewyrdigheets beständiga wänskap och at han hooß H. K. M. på bästa sättet måtte blifwa *conſidererad* och ihogkommen, så snart nu alt riktigt blifwer med afdanckningen och orternas *evacuation* skall jagh *per expreſſum* årsökia min *dimiſſion* och thenna *Commiſſion* afläggia medh H. K. M. *permiſſion* åth H. K. M:s Rikſens

Rådh som häruthe äro stadde och skrifteligen *referera* mine *actioner* til theß *justification*, jagh förblifwer

Eders Ährewyrdigheets

wänwillige och förobligerade beständige godhe wän

Göttingen, then 13 Martii 1649.

Carl Gustav Pfaltzgrefwe.

Reverendissime D:ne Episcope.

Medh hwadh *perplexitet* jagh Eders Ährewyrdigheets skrifwelse af then 10 *Martii* läsit hafwer kan Eders Ährewyrdigheet lätt tänkia och befinner jagh mitt sinne helt rådelöst och wet och icke *quo me vertam*, thet hade warit at önska thet H. K. M. icke härutinnan således hastat hade och om tidhen härom *pro & contra* några widare *discourser* föredrager jagh betänkiande haft hälst emedan sådane tiender migh aldeles *confunderat* hafwa ty måste jagh hwarken uti *excessu* eller *defectu pexera*, jagh åkallar min Gudh thet han migh wille wisa then wäg som jagh härutinnan wandra måtte och mitt sinne således styrkia at jagh och medh oförändrat sinne *& æquo animo* måtte *ferre fortunam meam* och icke låta igenom någon *vanitet emportera* mitt sinne som så wäl framdeles en och annan *præjudicer*ligit som migh skadeligit kunde falla, jagh fruktar at lika som H. K. M. hafwer behagat så hårdt stå uppå thenne saken hooß Ständerne at nå theras *consentement* thet och H. K. M. migh låter saken *communicera* at weta min mening nu förhanden hooß hwilket jagh en gång helt rådlös warder . . . , och emedan jagh förnimmer at härom utförligt warder beslutit widh Chröningen hwilken nu snart nalkar, så wore thet bäst at migh härom ingen *notification* och *communication* gordes än som om then tiden, ty hoppas jagh til thes blifwa riktigh medh *executions* wärket häruthe, beder förthenskull Eders Ährewyrdigheet til thet högsta han häruthinnan wille wara migh behielpeligh at jagh icke således måtte blif-

Digitized by Google

bliſwa med en ſå wijktigh ſak at *reſolvera* om öfwerilad, ty H. K. M. kan ſielf tänkia med hwad tankar och *conſiderationer* jagh häruthinnan måſte *comportera* migh, Eders Ährewyrdigheet wille ſådant widh legenhet wederlägga och hooß H. K. M. förmå thet jagh måtte winna någon *reſpit* och *particulariter conſulera* en och annan tharom, hwilket H. K. M. ſielf kan billiga när hon ſaken rätt beſkådar, ehwadh wanhopp jagh nu haſwer om min *intention* kan man lätt tänkia, medh Gref *Magno* får jagh wiſt ſlut och *dilatoriſke* * * hwilken han migh ſielf igenom ſkrifwelſe tilkänna giſwit. Men thet må gå ehuru thet will, ſå måſte jagh wänte the bäſte rådhen af wår HErre. Jagh reſer nu åth *Nurenberg* at afhielpa fredens *execution* ju för ju ſnarare och at jagh kommer uthur thenna *labyrinthen*, utaf Eders Ährewyrdigheets bref anſeer jagh nogſamt huru han är til modhs uti then bekante ſaken, jagh är Eders Ährewyrdigheet uti allo mätto til thet högſte förobligeras och bliſwer ſå länge jagh leſwer

Eders Ährewyrdigheets

wänwillige och förobligerade
beſtändige wän
Carl Guſtaf Pfaltzgreſwe.

Signatum Würtzburg,
d. 5 April 1649.

Reverendiſſime Dne Epiſcope.

Eders Ährewyrdighet warder uthan al twiſwel bekommit haſwa mitt bref härifrån *Norimberg* til Eders Ährewyrdigheet afgångit, jagh förmodar wißerligen ännu widare Eders Ährewyrdighets *aſſiſtence* til befrämjelſe af min åſtundan ſå mycket ſom Eders Ährewyrdighet nu finner *practicabelt* wara, ty wet jagh icke ehuru jagh är * * * jagh haſwer af min Swäger inga bref fådt med 3 poſter, han haſwer warit uti *Hamborg* när poſten gick bort hitåth, *Mr Eckebielm* ſammaledes men ingen haſwer ſkrifwit migh något til jagh är theröfwer temlig *perplex* och förwäntar af them bägge litet ſom lär hughna migh, ty

leſwer jagh *more ſolito* ſå länge Gudh will, alt hopp uti then bekante ſaken faller af ſig ſielſt och tidhen wiſar . . . . thet ſom jagh altidh til min *diſavantage* befahrat haſwer, thenne *tracktaten* här förorſakar mig allehanda wedermöda och förkret, kunde jagh för min perſon weckla migh med åhra therut ſkattade jagh migh lyckeligh, *diverſiteten* af *Conſilier* och *reſolutioner* ſom jagh årfar förorſaka migh allehanda *inconvenientier* och wet jagh icke hwarutinnan jagh gör wäl eller ej, måſte altſå wara hwar och ens *judicio* underkaſtad, emedan Chrö-ningen är upſkuten twiflar jagh at komma i år til Sverige, emedan *Executionen* . . . . går mehra långſamt för ſigh och ſker ſidſta *evacuationerne* icke för förän *in Sept.* Jag förbliſwer härmedh

Eders Ährewyrdighets

wänwillige högſtförobligerade och beſtändige godhe wän

Nürnberg, d. 12 Junii 1649.

Carl Guſtaf Pfaltzgreſwe.

Reverendiſſime D:ne Epiſcope.

Jag är för några weckor ſedan hit åntelicha kommen och ſedan jagh någon liten anſtalt om *marchen* förrättadt haſwer jagh upwacktat H. K. M. Enke Drotningen hwilken mächta längtar ſå ſee H. K. M ſin Högtärade käre Dotter H. K. M. *testoignerade* en ſtor frögdh at ſee utaf then ſkriſwelſe ſom jagh H. K. M. på min nådige Drotnings wägnar öfwerleſwerade huruledes jagh bliſwer uppå bäſta ſättet ihogkommen, H. K. M. Enke Drotningen *testoignerade* en ſärdeles *affection* til min *avantages* befrämjelſe och at ſökia befrämja min åſtundan, och beklagade thet hon icke haſwer warit hemma förän jagh drogh hän och ſkola Enke Drotningen icke allenaſt haſwa förhindrat min uthreeſa utan ſökt fullborda thet andra, Eders Ährewyrdighet kan lätt ſänkia huruledes jagh mitt ſwar måſte

ste *moderera* och migh icke förblätta utan *recommendera* saken til H. K. M:rs bägges nåde och ynnest. H. K. M. loswade ännu ytterligare at willa göra et med Eders Ährewyrdighet och icke låtat stanna utan til en godh utgång befrämja, at thet höre Gudh, H. K. M. EnkeDrotningen är och sinnader at begära mästa *parten* af sin Lifgeding til den ändan jagh H. K. M. *offererade* at afstå *Eskilstuna* Lähn och *Rasnæs* och skall migh icke kårare wara än at mitt *comportement* måtte falla H. K. M. behageligit, jag bryter i morgon upp och tagher i Guds namn min *marche* åt fienden Gudh giswe sin wälsignelse och utföre det til en god ende. Freden nalkas mäckta, Gudh giswe och at en god riktighet gordes härpå på thet jagh efter min åstundan måtte hafwa then nådhe af Gudh at se en fullbordan af mitt upsåt ty thet är min endaste begäran som jagh högst åstundar häruthi werlden, Eders Ährewyrdighet kan sigh försäkra at jagh min största lust til Eders Ährewyrdighets *conservation* sätter, ty blifwer jagh Eders Ährewyrdighet til al tienst förbunden, min Swäger Gref *Magnus* lär och icke *manquera* utan jagh förläter mig aldeles uppå hans *assistence* uti thenna sakens befremjelse och erspör nogsamt hans godhe *affection* til mitt bästa. Jag förbliswer

Eders Ährewyrdighets

wänwillige och högstförobligeräde wän

Wolgast, d. 10 Aug. 1648.

Carl Gustaf.
Pfaltzgreswe.

Reverendissime Domine Episcope,

Jag haswer bekommit twänne Eders Ährewyrdighets skriswelser *daterade* uti *Stockholm* ty befinner jagh migh åtheligen til Eders Ährewyrdighets tienst för*obligerad*; thet han haswer icke låtit komma i förgåtenhet then bekanta saken utan med all flit sökier thensamma at *promovera*, thet förstå Eders Ährewyr-

wehedighets skrifwelse gifwer intet annat hopp än som thet som wanligit är och sag för thetta wäl weet allenast gifwer thet sidsta skrifwelse af d. 11 *Novembr.* migh fast mehra underrättelse i thet Eders Ährewyrdighet något utförligen sakens beskaffenhet H. K. M. *remonstrerat* hafwer hälst öfwer then *materien de successione* hwilken aldeles icke *practicable* är, jagh frögdhar migh högeligen öfwer then näden H. K. M. Enkie Drotningen migh bether och hoppas om hon något förmåhr hos regerande Drotningen at thet mycket godt wärka kan. Eders Ährewyrdighets goda inrådande skall jagh gerna följa och afwänta hwad som widh thenna Riksdagh *passerar* uti thetta ährendet, jagh förseer migh aldeles widare til E. Ährewyrdighets *cooperation* och at han icke lär tröttna samma wärk widare hielpa befrämja ty förbinder jagh migh igen til all tacksamhet emot E. Ährewyrdighet, här hooß kan jagh icke Eders Ährewyrdighet obemält låta huruledes jagh är förorsakad blefwen endeles af andras inrådande som eljest för then tienst som Greff *Magnus* förmåhr gidra hooß H. K. M. och Riket en *exact relation* om sakernas tilstånd härute at förskicka honom emedan han sielf thertil *inclinerar* åth Swerige medh en särdeles *commission in publicis*, E. Ährewyrdighet kan nogsamt tänckia at jagh i begynnelse icke hafwer wäl kunnat *resolvera* migh therthil hälst emedan hans person migh så särdeles hafwer warit *adjungerad* til *assistance in consiliis*, på thet at ingen *malvolant* framdeles skulle kunna taga *ansam* at *carpera* migh thet jagh sådana personer således ifrån migh *elongerade*, men äntlich hafwer jagh *rationibus* mäst läthe öfwerwinna migh som Feltmarskalken så wäl som han sielf och the andre migh *remonstrerade* jagh förhoppas at thet ju blifwer wäl uptagit af H. K. M. lika som jagh intet annat tror än som H. K. M. sielf lär besinna thet *rasonabelt*, Greff *Magnus* hafwer och lofwadt migh at fördia nä en wiß *resolution* om mina *privata* ährender och hielpa styrkat til en god ändskap hwilket gifwe en gång wär HErre, men jagh är widh en *Thomas*, Gudh gifwe thet eljest blef-

we

we en godh utgång med fredens *execution* skulle jagh sedan leke bekymra migh om något uthan wara til fredh *cum mea conditione* theraf jagh kommer at ther wistas *sine rumore*, Eders Ahrewyrdighets begäran skal jagh gerna giöra tilfyllest och förbliswer så länge jagh leswer

Eders Ahrewyrdighets

wänwillige förobligerade och beständige wän

Prag, d. 12 Decemb. A:o 1648.

Carl Gustaf Pfaltzgrefwe.

Bref från Drotning Hedvig Eleonora til RiksRådet Bar. Jör. Fleming *).

Hedevig Eleonora von Gottes Gnaden der Schweden, Gothen und Wenden Königin, GrosFurstin in Finlandt m. m. Unsern gnädigen Gruß und gantz wohlgeneigten willen zuvor, Wohlgebohrner besonders Lieber Herr ReichsRath und *Extraordinair Ambassadeur*.

Wir haben Eurer beyden Schreiben aus London von 18 *Jun.* und 6 *Jul.* zugleich wohl empfangen, und thun Uns wegen ertheilter Nachricht, insonderheit wegen gehabter bemühung der von Unß beigelegter Sachen halber gantz gnädich bedancken, werden auch so bald der Major *Johan Olofsson Borgh* sich damit bej Uns einfinden und (wie Wir hoffen) den Preis dafür zugleich mitbringen wirdt, auf die wiedererstattung in Gnaden bedacht sein, imgleichen die Gnädige Verfügung thun, daß Ihr mit Unserm *Contrefait* wieder sollet versehen werden.

Weil Wir auch vernehmen, daß Unsers Hochseeligsten Herrn natürlicher Sohn *Gustav Carlson* Sich in Eurer *svite* befin-

U

*) Det meddelas efter originalet.

Sw. Bibl. D. 3, A. 20.

Digitized by Google

befindet, so ist Uns solches insonderheit angenehm, und verlangen Wir gar sehr zu wißen, was Ihr von Seiner Person und *profectibus* in seiner *studiis judicii* et, und wozu Ihr meinet, daß Er hinfüro am füglichsten könne gehalten werden. Unsere Gedancken gehen zwar dahin, daß Er, so lange Ihr aus seydt, solte bey Euch verbleiben, nachgehends aber wieder zurück ins Reich kommen, und von der *Milice* entweder zu Landt oder zu Waßer *profession* machen, und also suchen Sich mit der zeit darin zu *evertuiren*. Dieses aber gesinnen Wir insonderheit an Euch gantz gnädich, im fall gedachter *Gustav Carlsson* etwa gar zu viel auf seine Wahre solte halten, und etwa einige mehr *estime* als Ihm zukommen kan, in seinen einbildungen haben, daß Ihr Ihm solche mit allem fleiß zu benehmen und hingegen *imprimiren* möget, daß Er Sich gebührender *Submission* und *civilitet* stets müße befleißigen, und daßero durch die Ehrerbietungen, die Ihm etwa außerhalb Landes geschehen (worin Wir doch gleich wohl auch ein *moderation* wünschen möchten) Sich nicht müße zu hoffärtigen Gedancken und Einbildungen verleiten laßen, weil Er dadurch Sich nur würde unwerth und die gute *Intention*, die Wir seinentwegen haben, unkräftig machen, welches alles Wir aus guter *intention* und zu seinem besten melden, Ihr auch nach Eurer beßern *dijudication* zu gebrauchen, suchen werdet, versichern Euch im übrigen Unserer beständigen Gnädigen Gewogenheit bey allen *occasionen*, wünschen Euch und Euren *Collegen* auch zu dero unter handen habenden Friedens *Mediation* einen glückl. vortgang, und thun Euch, Göttlicher beschützung Hiemit gantz gnädig empfehlen.

Stockholm, d. 1 Sept.
Anno 1666.

Hedevig Eleonora.

Hirschenstiern.

Brief

Bref från Eric Lindeman, ſedan Kongl. Rådet Gr. Lindſchjöld, til RR. RR. Bar. Jör. Fleming och Math. Björnklou *).

Illuſtriſſimi atque Excellentiſſimi Domini,
Domini ac Patroni Gratioſiſſimi.

In methodo illa generali ſtudiorum, nuper in patriam miſſa cenſuræque veſtræ, Illuſtriſſimi Domini, quam ſapienti tam benevolæ, ſubmiſſa, prolixe ſatis de univerſa ſtudiorum ratione diſſerui; eo magis conſilio, ut univerſæ literaturæ politioris plenam quaſi tractationem relinquerem, ex qua deinde pro arbitrio, præcipua, & neceſſaria maxime, & profutura olim Domino *Carlſonio*, decerperem; quam ut arbitrarer omnia, omnino ſecun-

 dum

*) Detta Bref wet är meddelt af en Förnäm och Witter Hand, ſom behagat wid des öfwerſändande bifoga följande Anmärkningar:

Carl Guſtaf, Konung i Swerige, hade en naturlig Son, känd under namn af Gr. Guſtaf Carlſſon. Denne Herren, född 1647, dog 1708 på Slottet Ter Hoorne i Frisland, ſåſom Gen. Lieutenant i de Förenta Nederländernas tjenſt. Hr. von Stiernman taler om honom widlyftigt uti ſina Genealogiſka Taflor öfwer Swenſka Konunga-huſen från Guſtaf I a), ſom ſtå framför den af honom 1745 utgifna K. Johan 3:dies Chrönika af A. Giers. Det är en allmän ſägn, at Gr. Carlſſons moder hetat Brigitta Ehlers, ſom efter Hr. Palmſchiöld b) wär en Köpmansdoter c) från Stockholm, och en menniſka af mättelig dygd. Den unga Carlſſon blef i början upfoſtrad uti Riks-Amiralen Bar. Gyllenhielms hus, och ſedan

a) Tab. XVII. b) Handſkr. Anmärkningar. c) Andra ſäga, en Fälts kärs doter.

dum, ordinem illum & modum quem definivi, propoſui ipſi debere aut poſſe. Eſſet enim res inexhauſti laboris, quem vel ſuſcipere vel ſuſtinere nemo poſſet, niſi qui felicissimo præditus ingenio a primis ſtatim annis, ad Autorum lectionem cum cura fuiſſet admotus, ætatemque conſumere in illo ſtudiorum genere aut poſſet aut vellet, quorum alterum in illo fieri non poteſt, qui poſt quinquennium fortaſſis in publicorum negotiorum (quod felix fauſtumque jubeat Deus ter optimus Maximus) ſcho-

ſedan hos Biſkop Sam. Enander i Linköping. Mot ſlutet af 1658 utnämde Konungen hans fader den lärda Er. Lindeman til des Informator, hwilken ſedan, känd under namn af Lindſchiöld, blef Greſwe och Kgl. Råd under K. Carl XI. Chriſt. Juncker, ſom på Latin ſkrifwit den namnkunniga Job. Ludolfs Leſwerne, ſäger d), at Carl Guſtaf wille 1659 hafwa denna lärda Mannen til den unga Carlſons Hofmäſtare, och följeſlagare på des utländſka reſor; hwartil han lägger, at det är troligt, faſt man ej wet det med ſäkerhet, at Ludolf någon tid föreſtått denna ſyſſan. Hr. von Stiernman tilſtår, at han ej med wißhet wet, om Ludolf mottog tilbudet eller ej. Jag tror ſnaraſt det ſenare; och äro mina twifwelsmål i ſynnerhet grundade på et bref, ſom Lindeman ſkref från Strasburg d. 4 Aug. 1662 til H. H. Fleming och Biörnklou, den unga Greſwens Förmyndare, och af hwilket det klarligen ſynes, at Lindeman alt från 1658 enſam ſtyrt Gr. Carlſons ſtudier. Jag meddelar nu härmedelſt ſamma Bref efter Originalet. Man ſer äfwen derutaf, på hwad ſätt man den tiden upfoſtrade unga Herrar af börd, och huru Lindeman i ſynnerhet ej underlåt något, ſom kunde gifwa Gr. Carlſon ſmak för lärdom och wilterhet; hwaruti han och lär hafwa lyckats, at döma efter det ſköna Bibliotek, ſom Greſwen lämnade

d) Vita J. Ludolfi, Lipſ. 1710, f. 91.

ſcholam deducendus eſt, aliis quam me & melioribus tunc magiſtris uſurus: alterum vero factum non eſt, quia eum circa prima adventus mei initia (erat tunc *Lincopiæ* in domo Reverendiſſ. Epiſcop. M:r *Sam. Enandri*) tam inopem verborum, quod inter primas curas eſſe ſolet, deprehendi, ut vix uſitatioris ſuppellectilis domeſticæ, & partium corporis nomenclaturam haberet; in ceteris denique adeo rudem, ut ad quamvis flexionem vel verbi vel nominis, vagus ac incertus [illegible]tubaret. Et tamen undecimum, ni fallor, annum impleverat. Adeo multum temporis nihil vel vana agendo perierat ipſi; cujus jam irreparabilis jactura eſt. Ego tamen, ne videar officio meo vel defuiſſe vel deeſſe velle, reddam hic quam fieri poteſt breviſſime, rationem eorum, quæ poſtquam ego ſpei ejus admovebar, aut legerat, aut me monitore porro lecturus ſit.

nade efter ſin död, och på hwilket en tryckt förtekning ännu finnes e). Jag wil ock här anmärka, at Förf. til *Nouveaux Interêts des Princes*, tr. i Cöln 1685 i 12, ſ. 341, berättar utan någon grund, at Carl 11, då han satte ſig före, at åter förena med Kronan de den afhända Gods, hade ſå liten akt ning för Gr. Carlſon, ſin naturliga Broder, *que celuici*, ſom orden lyda, *fut obligé de venir chercher fortune dans un autre païs, ou, ſi le Prince d'Orange n'eut eu pitié de ſa miſere, en lui donnant de l'emploi, pour lui aider à ſubſiſter, il ſeroit mort de faim & de pauvreté.* Åregirigheten war råtta orſaken, hwarföre Gr. Carlſon 1680 lämnade K. Carl 11:s Hof och det Swenſka Infanterie Regemente, hwaraf han war Öfwerſte f).

e) Des påſkrift är: Bibliotheca Carlſoniana, Regum & Principum oculis digna multo ſtudio, judicio & labore collecta. Ad diem 19 Oct. & ſeqq. 1711 diſtrahenda, Hagæ Com. per Pet. Huſſon, i ſk. 8, på 738 ſidor.

f) Se Hr. von Stiernman på a. ſt.

Operæ pretium duxi, non quidem Grammaticorum tricis diu immorari, ſed flexiones tamen vocum & præcipuas regulas de conſtructione partium orationis, de diſcrimine generum, determinatione & comparatione Adjectivorum &c. in tabella quadam, quæ ſemper in manibus eſſet & oculis, ipſi proponere, antequam ad alia & graviora progrederemur. Verborum deinde copiam ex puerilibus Colloquiis, aut Vocabulariis (ut fit comm[illegible]iter & præpoſtere quidem) parare illum nolebam: vel quia barbara & illatina ibi inveniantur multa; vel quia minus commodum & neceſſarium duxi, onerare tenellam memoriam nudis vocabulorum myriadibus, quæ ad uſum transferri neutiquam poſſent, maturo nondum judicio & rerum cognitione defecto ideoque eodem negotio excidere poſſunt quo imprimuntur. Ut ergo res & verba ſimul haberet, ad boni alicujus ſcriptoris lectionem protinus admittendum cenſui, ut a primis elementis, candori elegantiæque Latini ſermonis aſſveſceret. Placuit præ ceteris *Cornelius Nepos*, cujus præterquam quod purus & caſtigatus ſtylus eſt, argumenti quoque jucunditate diſcentem affecit refecitque adeo, ut excitatus cognitione rerum cumprimis militarium animus ejus faſtidire velle videbatur omnes, qui bella & arma non creparent. Ideoque poſt hunc ſtatim *Ceſarem* de bello Gallico aſſumpſimus, jucundiſſimæ lectionis ſcriptorem, poſt hunc *Phædri* Fabulas; quas explicare primum, deinde vertere, mox clauſo libro brevem quarumlibet ſummam exponere, interdum Latine interdum Svetice (ut nimia loquendi difficultas aut potius verecundia dediſceretur) conſvevérat. Adjunximus

his

Digitized by Google

his *Terentium*, jucundæ lectionis & sermoni quotidiano proximum: simulque ex copia verborum *E. Roterodami*, virgula notatas selectiores loquendi formulas ac sententias memoriter ediscendas primo mane proposui. Placebat post hæc *Curtius*, cum supplementis *Freinshemii*; cui *Ciceronis* librum de senectute adjunximus; illi totum tempus matutinum deputantes, huic horam unam pomeridianam. Reliquum enim tempus pomeridianum, ut postea videbitur, excepta una hora, quæ Compositioni aut Versioni destinatur, exercitiis debetur impenditurque.

His *Justinus* succedebat, & conjunctus illi horis pomeridianis *Ciceronis* liber de amicitia item ejus Paradoxa. Horis deinde subcesivis ex historia universali *Philippi Melanchtonis* legimus multa, multa etiam ex 4 Monarchiis *Gothofredi*, Germanice scriptum Iconibus illustratum opus est. In quibus porro pergimus, sed non nisi horis ut dixi subsecivis, donec ætatis & profectuum major fiat accessio.

Porro in Globo, præcipue terrestri, Circulos, Zonas, Climata, Meridianos & Parallelos distinguere præcipuumque eorum usum monstrare novit; ut etiam in mappis Geographicis 4 orbis partium, & præcipuorum deinde in Europa Regnorum, Provinciarumque limites, nobiliores fluvios, montes, urbes, Academias &c. nominare ac ostendere. Singularum orbis partium Chorographias, hactenus consulto omisi, ne turbaretur confundereturque memoria in iis, quæ minus remota & scitu magis illi sunt necessaria.

In

Digitized by Google

In ſacris denique, Synopſin primo D. D. *Laurelii*, deinde Epitomen Catechet. *Dieterici*, & his abſolutis Epitomen Credendorum *Hunnii*, Germanice ſcriptam, perlegimus.

Hæc ſunt, quæ excurſu trium cum dimidio annorum perlegimus, & quanquam primo itinere noſtro e patria in *Daniam*, & ſatis in commoda ſtudiis mora illic noſtra, mox itinere in Ducatum *Bremenſem*, ubi iterum intra novas dilationes poſiti, donec *Argentoratum* eundi fieret poteſtas, multa & temporis, & eorum quæ intra quietam induſtriam didicimus facta ſit jactura, ſpero tamen abunde & officio noſtro & bonorum judiciis, his laboribus & his incrementis fore ſatisfactum.

Nunc in Lectione *Livii* ſumus, & quidem decadis tertiæ, primam enim tribunitiis rogationibus & infinitis patrum ac plebis diſſenſionibus (inter alia quidem multa illic præclara & ſcitu digna) plenam conſulto in tempus aliud diſtuli. Huic adjungemus Tuſculanas quæſtiones *Ciceronis;* deinde Officia ejus; difficilia quidem adhuc ſi plenum eorum intellectum uſumque cogitemus, ſed tamen ob ſtylum & rerum quas tractat dignitatem omni ætati utilia videntur ac apta. Et unius quidem anni hic futurus labor eſt.

Poſtea firmandæ in Romana hiſtoria memoriæ cauſa breviores ejus ſcriptores legendi ſunt, ut *Florus*, *Eutropius*, *Sex. Aurel. Victor*, item *Valerius Maximus* ob exemplorum dignitatem ac copiam. His addi poſſunt libri *Ciceronis* de leg. & de finibus boni ac mali, item ſimpliciores ac elegantiores fabulæ ex libb. Metam. *Ovidii*, & ejusdem libb. triſtium maximopere commendandi.

Poſt

Digitized by Google

Post hos *Suetonius* ac *Sallustius*, simulque orationes Catilinariæ *Ciceronis*. Quibus omnibus si intercedat interdum, vel adjungatur lectio brevis alicujus Manualis Physici, Ethici & Politici, arbitror triennii ad minimum excursum requiri, ad hæc evolvenda.

Quarto deinde & quinto anno (nam in quinquennium exigitur institutionis ratio) *Cornelium Tacitum* & Politica *Lipsii*, cum monitis & exemplis ejus, item scripta nonnulla ejusdem de militia Romana, item de Machinis, tormentis, telis, quos Poliorceticon libros appellat. Deinde etiam *Vegetium* de re militari, *Ælian.* de instr. aciebus, item stratagemata *Polyani* ac *Frontini*. Post hos prout profectu valemus opus *Grotii* de Jure Belli & Pacis tractabimus. Qui liber, omnium eruditorum consensu ac judicio, commendatissimus esse debet singulis, qui aliquam veræ prudentiæ civilis gloriam assequi contendunt. Addo ego lectos mihi multoties sine fastidio, relegendosque nunquam sine novo aliquo fructu libros Æneidon *Virgilii*, & Argenidem *Barclaii* partemque quartam Satyrici ejus, quam Icon Animorum inscripsit. Hæc omnia 5 vel 6 omnino annos requirunt.

In Sacris adhuc semel Epitome illa Credendorum *Hunnii*, quia pura est & ætati huic Dn. Carlsonii omnino apta: Catechesin *Dieterici* majorem, aut forte locos communes *Haffenrefferi* proponam, quanquam præ hoc placet ille, quia adversariorum argumenta etiam adducit, & refutat, hæresesque pene omnes breviter perstringit. Conjungemus deinde cum hoc studio sacro Hi-

Sw. Bibl. D. 3. A. 21.

Digitized by Google

storiam Ecclesiasticam *Sulpitii Severi*, idque semel, interdum etiam bis singulis septimanis. Exercitia denique styli, singulis diebus unam sibi horam vindicant, procedente ætate fortassis etiam duas. Nam in intelligendis explicandisque scriptoribus, egregie quidem hactenus pro ætate sua profecerat D:ns Carlsonius plerosque etiam suo Marte interpretatur; res etiam observatu dignas facile capit & fideliter tenet judicioque satis probo & recto examinat: sed in sermone, imo & scripto, difficultas adhuc ingens & error plerumque eum versat, etjam puerilis, ut scire non possim, post tot auctorum lectionem tam frequentem, repititionem tam multam, versionem ac compositionem satis diligentem, cur tamen tanta cum difficultate vel loquatur vel scribat. Impeditæ quidem linguæ non est, sed non nihil tardæ, si enim quid proferendum sit Latine, ad singulas pene voces etiam quas nosse illum scio, velut cogitabundus hæret; quod & pariter in componendo fit. Credo tantam in illo judicii vim esse tantamque rerum ipsarum curam, ut in illo occupatum animum minus ad verba ipsa advertere possit. Nos vero in legendis explicandisque autoribus erimus diligentes, puritateque & candore ipso sermonis latini, cui assuescit, consolabimur leviores hos errores; qui accrescentibus annis, omnino dedisci possunt ac debent.

Hæc sunt quæ egometipse proponere constituerim hoc quinquennii excursu, fide quanta maxima possum ac diligentia, rogans interne cœlestem conatibus nostris benedictionem.

Aliorum vero opera, in erudiendo D:no Carlsonio, utar cumprimis in Mathesi ac Fortificatoria, cujus rei auspi-

auſpicia hic quoque facta ſunt. Annum enim integrum, ſcribendo & numerando, *Germanice* hic ſeſe exercuerat. Altero vero anno, quendam *Gallum* conduxi, qui pariter Gallicæ ſcripturæ ſeu etiam Latinæ, quia idem characteres ſunt, eum aſſuefaceret, & Arithmeticam ſimul continuaret. Nuper etiam in Geometria ab eodem erudiri cœpit; & intra ſimpliciores propoſitiones menſurandique modos, adhuc ſubſiſtit illud ſtudii genus; quod tamen *Heidelbergæ*, ſi commodus haberi poteſt Magiſter continuabitur; ſin minus, differendum forte donec in *Gallias* aut *Belgium* ire nobis licebit. Gallicæ linguæ Magiſtro integrum quoque annum uſus eſt; ſed quia iſte aliud vitæ officiique genus jamdudum elegit, & alter qui hic eſt, nec natione Gallus eſt, ideoque minus utilis, nec horam habet commodam, qua nobis vacet, diu eſt quod intermittitur hæc cura, Heidelbergæ tanto majori cum diligentia iterum ſuſcipienda, quanto ibi frequentior inter aulicos eſt ſermo Gallicus. Et forte in lingua Germanica cogor Magiſtrum quoque illi adhibere per menſes aliquot, ut genium linguæ & uſum cumprimis articulorum, in quibus adhuc fluctuat, melius percipiat.

In arte palæſtrica ſeu athletica, & ſaltatoria pariter inſtruitur. Arti tornatoriæ integrum quoque annum vacaverat; ſed quia iſtius nec ſtudio multo tenebatur nec cum cura rem egit, conſultius duxi aut omittere aut in aliud tempus differre. In pulſanda teſtudine operam quoque navat, & procedentibus annis egregie hic proficiet, ſi eam porro quam hactenus adhibuerit curam ac diligentiam. Difficilimum quidem omnium, poſt ſtudia, exercitiorum hoc eſt, ſed & omni ætati aptum, omni ætati jucundum eſt.

Digitized by Google

Hæc ſunt, quæ per alios docetur docebiturque porro.

Nunc quæ meta temporis, & quam illa his noſtris adæquata ſit, dicetur. Libenter enim laboratur, ſi tempus laboris ad certum velut penſum præfinitum eſt ac diſtinctum; dividi ergo dies & in horas certas deſcribi labores ita curavimus. Hora 6 matutina ſurgit D:nus Carlſonius, induit ſe, lavat, lectioni deinde Bibliæ vacat, & Deo ſe ac ſtudia ſua piis precibus commendat. Tres inde horas, a ſeptima nimirum ad decimam in explicandis legendisque auctoribus occupamur, inſtituta, poſt explicationem, brevi eorum, quæ lecta ſunt, repetitione. Hora decima fidicen advenit, & quia mos hic eſt, unicuique Scholarium (ut appellant) dimidium horæ ſpatium indulgere, per vices, ambos nos, informat ad undecimam. Inſtat tunc prandii tempus, quo peracto, leves labori induciæ conceduntur, usque ſonum horæ primæ, quæ compoſitioni aut verſioni deputata eſt hactenus. Hora ſecunda Arithmeticam & Geometriam monſtrante, ut dictum eſt, Gallo quodam, quantum fert ætas ejus, tractat. Hora tertia adveniunt ſimul Palæſtrita & Cimædus ſeu ſaltator & per vices informamur D:nus Carlſonius, ego, & duo parvi nobiles Sveci **Silfwerlåås** & *Palmqviſt*, qui ſtudiorum exercitiorumque fere omnium ſunt ſocii. Ille ætate ſuperat, hic non æquat, ſed ingenio ætatis defectum probe ſupplet, & Domino Carlſonio Comminiſtroque ſuo ſe præbet parem. Unius horæ cum dimidia ſpatium transigitur hac cura, deinde dimidium horæ, valetudinis cauſa, datur ſudori detergendo & recolligendis ſpiritibus impetu motuque effuſis. Hora quinta linguæ Gallicæ Profeſſori dari ſolita, poſt-

Digitized by Google

postea ad alios usus sumi cœperat; legebatur interdum aliquid ex Historia Universali, interdum aliquid in Mappis Geographicis monstrabatur aut in Globo. Hora sexta ex *Ciceronis* scriptis aliquid legimus. Septima hora cœnamus. Post cœnam, ex Bibliis Sacris legitur iterum, precesque Deo funduntur. Postea integrum ipsi est, velitne statim lectum petere, an confabulationi non nihil temporis, facit plerumque, dare. Hic procedendi modus hactenus fuit, hic erit in posterum, donec Vos aliter jusseritis, Illustrissimi Domini, aut ætatis ejus profectuumque ratio mutare nonnulla svaserit.

Atque sic omnino studiis 5 horas deputamus in singulos dies, nisi quod diem Sabbati post meridiem liberum habet & diem Solis, reliquum quod est temporis exercitiis honestis impenditur.

Hæc est brevissima, & quam ego dare possum, optima institutionis nostræ ratio, in qua quid mutandum quidve tenendum sit, ab imperiis Vestris, Illustrissimi Domini, sollicitus expecto futurus

Illustrissimis Nominibus Vestris

Argentorati, 4 Aug. 1662.

ad obsequia, cum fide & observantia summa semper conjungenda, paratissimus

Lindeman.

Digitized by Google

Bref från Er. Lindeman *) til RiksRådet Bar. Jör. Fleming **).

Högwälborne Herr RiksRåd och Ambassadeur, Nådige Herre och Mägtige Patron.

Mit sidsta, som war ifrån Nieuport, blef i sådan hast skrifwit, at jag hade hast orsak, snarare at innehållat än skickat fort, om icke hela Compagniet hade forcerat mig at gifwa Capitainen hälre en sådan kort än alsingen berättelse med om wår resa, och tillika en ödmjuk assurance til Eders Excellence, om allas wår respect och hörsamhet. Sedan hafwe wi pousserat wår resa lyckeligen Brugge förbi, för pestens skul, genom Gent, Antwerpen, Dordrecht, Rotterdam och Delft hit til Haag, hwaräst wi stor benägenhet och Courtoisie hos Wälborne Hr. Abgesanten Appelbom försport och undfått hafwe, och redan ej allenast mycket wäl warit tracterade hos honom, utan ock genom hans anledning begynt gjöra några visiter til de förnämste å denna orten; såsom i går först hos Madame Mombas, Grotii dotter, och sedan Mad. och Mes:les van Sommersdyk. Hos Madem. Bewerwaerden hade wi ock gärna aflagt wår skyldighet, men efter hon är på landet, måste wi sådant til hennes ankomst anstå låta. Hos den Fransyska Ambassadeuren wore wi ock, som temoignerade Hr. G. Carlßon †) stor ära och affection, och efter han sielf tag tilfälle, at tala om Kriget och de deraf flytande maximer och intriguer *de part & d' autre*, låtandes eclatera

*) Sedan Kongl. Rådet Gr. Lindschiöld. **) Det är mig meddelt i Original af Hr. Pehr Bring, Cancellist i Kongl. Cancellie Collegio. Et af de efterföljande står tryckt i Stockh. Hist. Bibliotek St. 3, s. 176 följ. Detta är skrifwit från Haag wid slutet af år 1666.

†) Kon. Carl Gustafs naturliga Son, med hwilken Hr. Lindeman då reste utomlands, och kan det anmärkas, at RiksRådet Bar. Jöran Fleming war en af Hans Förmyndare. Detta RiksRådet war då skickad som Ambassadeur til London, at mäkla fred emellan Ångland och Holland.

Digitized by Google

tera *une passion extreme* för Holländarne, kunde jag intet med mindre jag något derpå måtte replicera, intet såsom af mig fiel, utan såsom *par oui dire* och Ängeländarnes sentiment eller Relation. 1) Sade han, at det wore intet til at hoppas någon fred ännu på lång tid; ty Konungen i Ängeland tracterar Holländaren som sina poikar, och wil twinga dem ej allenast, at separera sig från sina Allierade, utan ock at tåla och insmälta all den tort och skada, som de af honom lidit hafwa, och likwäl begärar Hans Maj:t för sin, som oförlikneligen ringare är, en oträgelig satisfaction: derpå swarade jag, at de Swenske Ambassadeurer gjöra sig et fast bättre hopp om freden än så, och spara hwarken flit, möda eller trohet, et så godt och hela Christenheten högnödigt och nyttigt wärk at befordra; eljest wore ock i Ängeland ännu obekant och ohört, huru stor satisfaction Hans Maj:t begärar, och at Holländarne ofta deröfwer klagat hafwa, at Hans Maj:t härtil, intet har wiljat med sina prätentioner sig aldeles utlåta eller något qvantum specificera. At Ängeländarne wilja separera Holländarne från Frankrike, sker intet til at hindra eller afskära *spem pacis universalis*, utan allenast til at förtaga dermed den disputen, som alt ännu förhalar wärket *de loco tertio*, den Holländarne för sig intet prätendera kunna, aldenstund de i Cromwels tid hafwa tracterat i London, utan *ratione Galliæ* eller *Dantiæ* them Ängland som *partes accessorias* och intet som *principales* i detta kriget alt härtil har considerat. Eljest ock hafwa Ängländarne den tankan och wilja gärna om de kunna densamma Holländarne bibringa, at Konungen i Frankrike söker at trainera kriget derigenom, at affoiblera både parterna, och sedan profitera i sina dessseiner af deß nederlag. Derpå han replicerade och mente, at ingen mer skada derwid ledo än Hans Kongl. Maj:t af Frankrike, så wäl *ratione sumtuum*, dem han contribuerar, som *ratione impedimenti* i andra hans upsåt, särdeles med det *Commercii* inrättande *aux Indes*, som förgängne är är concerterat wordet. Jag försäkrade ock, at de i Ängeland mer beswära sig öfwer Holländarne, at de förmedelst fö-

ga

gå obligante bref och hårda reprocher intet tractera Hans Maj:t af Stora Britannien *pro dignitate*; eljest wore ock hela werlden kunnigt, hwad för en öfwermåtton god och civil Konung han wore, och altderföre oförmodeligit af honom, at han skulle tractera en *souveraine Puissance* annorledes än sig borde, om de icke först hade kanske manquerat, at hafwa den deference för Hans Maj:t, som de wore skyldige. 2) Sade han, at i wår lära Staterne bringa öfwer 100 skepp i sjön, Frankrike några och 50, Dannemark 40, och altså lära de wäl bringa Ängeländarne *in extremum*. Då sade jag, at de i Ängland fullkomligen tro, at intet ännu har warit och näppeligen lärer blifwa Konungens i Frankrike alfware, at engagera sin flotta i någon Combat; derpå han swarade, at *rerum testimonia adsunt*, med det de sidst wågade sig at gå in mot Ängelske kusterne med 43 skepp och 14000 Man, dem Kongl. Maj:t i Frankrike intet hade hazarderat at gå dit, om det icke hade warit hans alfware. Hwad Dannemark anbelangar, så gifwer det alt hwad det kan, när det gifwer 20 skepp, och är ännu owist, om de komma precisement när de behöfwas. *En tout cas*, sade jag, tror jag at Ängeländarne för 20 eller 30 skepp mer eller mindre, intet lära undraga sig at slås, om Hålländarne man en gång gripa dem an i sina fördelar, som de hafwa gjort Holländarne, de der altid söka at hafwa avantagen af winden. Då sade han, at Ängeländarne intet wore sådana mästare til sjös, som de föregifwa; och det är *honteux* för dem sade han, at de Ruyter har slagits mot 24 deras skepp med 5 sina i 6 stunder, och de hafwa intet kunnat öfwermägtigas. Då sade jag, at de Ängelske stå gärna til, at de Ruyter har träffeligen fäktat, men *de numero navium* och *duratione pugnæ* conveniera de intet, utan säga, at hela Combatten warade man 2 stunder, och om icke Ruyter hade haft avantage af winden, så hade han kanske intet gått så lätt igenom. 3) Begynte han tala om den starka Alliance, som nu Staterne sluta med Dannemark, Chur-Cöln, Chur-Brandeburg och Lüneburg, och mente at Ängeländarne deremot intet hade.

Då

Då sade jag, at det än wore obekant, hwad för Allierade Ängeländarne hade, eller än innan Wåren bekomma kunde; ty Sverige, som nu har *la paix generale pour but*, och Spanien hafwer ännu intet tagit partie, icke eller största delen af Tyska Furstarna, och der de skulle märka, at en alt för stor Liga sig hopbinder med deras Exclusion, så lära de ock wäl kanske wara betänkta sådant at contreminera; allenast önskade wi, at altid måtte emellan Kronorne Sverige och Frankrike blifwa och durera det wanliga och goda förtroende, hwilken önskan Hans Excellence mer behagade än alt det förra jag sagt hade. Sedan kommo wi ock til at tala om elden, då jag förtog honom den tankan, som här ordinaire är, at skadan ej är aldeles så stor, som det utsprides; til hus och Kyrkor wäl, men til waror och mobilier intet. Och då jag sade at man spörjer icke det ringaste, at mod eller courage derigenom hos Ängeländarne skal wara fallit, trodde han det wäl, och sade, at han estimerade den parten ju så stor, när en Konung förlorat en bataille, och sådant hafwa wi ofta sedt hända, sade han, en och annorstädz, och man har derföre intet fält modet eller kommit aldeles på kneken. Detta är det förnämsta af hela wår discours, och rätt egenteligen des formulaire. I alt lät Hans Excellence förspörja en öfwermåttan stor passion för Holländarne, och jag åter igen, så mycket jag märkte han kunde tåla och modestien medgaf, för Ängeländaren, på hwilkas sentiment och relationer jag mig ock beropade, så ofta jag toucherade Konungens i Frankrike eller andras interesse och intriguer. Den frihet jag tagit mig E:s Excellence sådant at berätta, hoppas jag mig i nåder förtäten blifwa. Jag tycker at discoursen är capable at divertera Eders Excellence, när någon stund ifrån andra swåra affairer Ed. Excell. ledig blifwer, derföre har jag hälre detta än något annat af mindre importance welat referera. Och efter jag länge nog har nu misbrukat Ed. Excell:s tid och tålamod,

will jag allenaſt detta om wår reſa tillägga, at wi, ſå ſnart från Hr. Ochs, den jag i förgår derom tilſkref, medlen inkomma, lära gjöra en tour på Leiden, Alcmar, Harlem, Amſterdam, Utrecht, och ſå til Haag tilbaka, och ſtraxt i JEſu Namn åt Paris fort; aldenſtund hwarken nödigt eller nyttigt ſynes wara widare at gå åt NortHolland, på Hoorn, Enckhuyſen ꝛc. och derifrån åt Groningen; ty reſan är mödoſam och koſtſam, och jag finner ingen profit deraf, än bara til at ſe huſen och ſtäderne, och ſedan wi haſwe ſedt ſörſta delen af dem, kunna wi lätteligen efter mit gamla principium inbilla oß huru de andra ſe ut, och epargnera både denna möda och penningar, ſom dertil ſkulle requireras. Wi haſwe redan köpt några böcker; ſom *Fœderatum Belgium Schœkii; Libertas Publica Scholii; les Interets d'Hollande &c.* dem wi läſa, och ſedan derjämte wele taga tilfälle at diſcourera derom, och gjöra oß den Staten ſå mycket bekant ſom ſke kan, hoppas ock wäl nog deri reuſſera, förmedelſt Wälborne Hr. Abgeſantens goda inſtructioner och anledningar, ſom jag ock hoppas lärer wiſa oß någorleds wägen til at kunna penetrera i affairerne, och at weta de grep, ſom han jemte ſin egen capacite har haft at reuſſera i ſin charge, med ſå ſtor ſin åra och Fädernesländets nytta. Den konſten huru man ſkal kunna bliſwa ſå actiſ och arbetſam, ſom han, har jag ej eller ännu lärdt, och lärer den wäl koſta måſta mödan at practicera. Huru alt mer lärer gå oß å denna och andra orter här i Holland, ſkal jag för wår afreſa härifrån åt Paris berätta, med hwilken ännu 14 dagar, ſom jag märker, åtminſtone lärer anſtå. Jag har låtit reſa dit förut och merendels affkedat från oß M:r Rappicon, ſom för detta Hr. Guſtaf Carlſon i Matheſin och Italienſkan ſamt Franſyſkan upwaktat haſwer; och tog han ſin wäg från Antwerpen på Brüſſel och ſå widare, ärnande aldeles at finna någon emploj i Paris. Til reſan och en liten handpenning gaf jag honom med Herr Guſtaf Carlſons bewiljande 40 R:dlr, hoppas at Eders Excellence ſådant i nåder förmärker och behagar, efter han utfat-

tig

Digitized by Google

tig är, dock likwäl en dräng af goda qualiteter och inclinationer. Derföre Douglas skickade ock Pagen Roos med honom åt Paris. Nu är han och Hr. Marskalken resta åt Amsterdam, och komma efter 8 dagar igen. Wi hafwe haft en träfselig kostsam resa, och hafwa måst för en Skuta från Nieuport til Gent gifwa 40 R:dlr, aldenstund de ordinarie Skutor intet gå för pesten skul. Öfwer land har ock kostat mycket, at denna resan kommer oß snart 2 gånger så mycket, som från Sedan til London. Men så är wår tröst, at wi åtminstone wäl och med hälsan öfwerkomne, och at oß alt ännu wäl går. Gud låte oß ock hugneliga tidender ifrån Eders Excellence, Hennes Nåde, Hans Excellence Hr. Coijet, Jungfru Catharina Lind, J. Anna Fleming och hela följet förnimma, hwilka wi alla mycket godt af hiertat önska, och särdeles Eders Excellence, hwars jag städse förbliswer med högsta respect och wördnad

underdånige trognaste och hörsamste tjenare
Lindeman.

Til Drotning Christina *).

Stormägtigsta Drotning,
Allernådigsta Fröken.

Eders Kongl. Maj:ts allernådigste skriswelse af d. 19 Nov. hafwer jag d. 5 Decembris med underdånig ärewyrdning undfångit, och deraf förstådt at Eders Kongl. Maj:t gärna ser Landtgref Wilhelm 5:tes Troppars conjunction med Eders Kongl Maj:ts Fältmarskalkar, befallandes mig allernådigst at jag den på behörlige orter fordra och drifwa skal. Til underdånigt swar wet jag icke annorlunda, än at bemälte Landt-Grefwiske Troppar äro allaredo til Hr. Baner och Hr Leslie

*) Detta och de följande 13 Bresven äro mig i originał meddelade af Assessoren i Bergs-Collegio, Wälb. Hr. Erland Fr. Hjärne.

Digitized by Google

stölte, efter som jag haswer dem längesedan derom advenerat och det i de allmänne Aviserne confirmeres. Jag skal icke desto mindre i dag påminna dem derom, och derhos at de hålre behålla Hennes Maj:ts troppar härefter under deras commando, än at de skulle sända några af deras Armee under H. M:des. Jag fick i går tidende frå Bremen, at Landtgreswen skal ännu wara der, och skal haswa fördrat Cratzenstein och Astan til sig. Ty aldenstund Hr. Baner förföljer ännu alt fienden, och denne sig retirerar in åt Waldeck och Westphalen, så haswer H. F. M. ännu ej tords wåga sig igenom. Delibererar nu, utan twifwel, med bemälte Cratzenstein, huru de kunna convojera H. F. Nåde til wåre Armeer. Jag skal altså ock i dag skriswa til H. F. M. och Eders Kongl. Maj:ts befalning i lika måtto der efterkomma. Sista skriswelsen som jag haswer från Fältmarskalkarne af d. 19 Novemb. ur Eisenach, hwad deras tilstånd och intent då war, täktes Eders Maj:t allernådigst förnimma af innelagde Copier. Sedan haswer jag skriswelse ur Frankfurt am Mayn af d. 28 November, at Hr. Baner haswer warit i Caßel och der slagit en brygga öfwer Fulda, at komma efter fienden, som sig hade i Marpurg med Hertig Georg af Darmstads troppar conjungerat, och war derpå gången åt Westphalen; hwad dereſter är passerat, förnimmer man med nästa post. Dock, medan det begynner här nu tämmeligen starkt frysa, är likt, at de warda sig nu mera å båda sidor efter warma herbergen omseendes. Chur-Sachsen sitter under alt stilla och beder Gud bättra; kan wäl tänka, hwad honom härnäst föreståar. Mansfeldern i Schlesien stärker sig mägta ting: och är utan all twifwel tådaneſter et tämmeligit dunderwäder emot sommaren at förmoda, så framt icke Hr. Wrangel ock med förſta iswer och alfwar stärker sig öfwer winteren. Satler gjör tämmeligen goda förslag dertil, hwilka jag intet twiflar han uti innelagde skriswelse til Riks-Cantzlerens Excell. uptäcker. och wore godt, at de med all flit ju förr ju hålre fortsattes,

der-

derumpå jag intet skal sela at drifwa. Om Gallasses nederlag skrifwer Greswen af Bussy, Commendant i Mezieres til Bilderbeck i Cöln af den $\frac{16}{28}$ November, at Gallas hafwer förlorat alt sit Infanterie och 5 Regementer Cavallerie; och 2 Regem. Cavallerie äro desförutan slötte til Hertig Bernds, item 100 Munitions-wagnar och 130 Bagage-wagnar, samt 60 Stycken och 20 stora Stycken, som Gallas sielf under wägen hafwer sprängt, efter han intet hafwer kunnat salvera dem. Dock wele en part mena, at detta intet hafwer warit Gallasses hela, utan allenast en utcommenderat Armee af 6 eller 7000 Man, som skulle attaquera St. Jean de Laune (och den är sädedes helt blefwen); men at den öfrige hans Corps retirerar sig åt Rheinströmmen, och skulle allaredo warit 3 mil ofwan Basel wid Rheinfeld, såsom Bilderbeck skrifwer. De 300 Skottar, dels af Frans Ruthwens dels Stuharts Regemente, som från Gotenburg hit ankomne äro, hafwer jag måst låtit upstiga i Grefskapet Pinnenberg (oansedt de hade Eders Maj:ts salva Garde och neutralitet), och woro i förgår om natt 500 Bönder tilhopa i gewär, hade änteligen welat slagit neder bemälte Skottar. Och hafwer jag haft möda at stilla den tumulten; men til min lycka war Greswen sielf i Grefskapet, och blef alt wäl bilagt. Skottarne fingo 3 nattläger frie, til des de fingo wärma sig och få skor och strumpor. Jag hafwer måst bewara dem och förstäcka dem något i bara penningar derofwanpå. Är et förtreteligit folk at fås wid, och Gud wet, at måst det derpå anwändes är halfst förlorat: de dö dock bort och förtrymma, så at åt året skal litet wara igen deraf. Hohendorff fick här och i Embden i en hast 800 Tyska Knechtar, som war för Gud et mycket annat folk: och der wärswe-penningar wore för handen, finge man ännu fuller Tyska Knechtar häromkring; men jag kan tänka, at man måste dock något af hwar Nation hafwa. Befallandes härmed Eders Maj:t i dens Hägs-

ſtas beſkärm til all Kongl. wälgång och i Deß ynneſt och nåde mig ganſka underdånigſt ödmjukeligen.

Hamburg,
d. 10 Decemb. 1636.

underdånigſte ꝛc.
J. A. Salvius.

Stormägtigſta Drotning,
Allernådigſta Fröken.

Herr Johan Oxenſtierna är lyckeligen kommen til Stralſund, haſwer ſtraxt ſändt Törneſchöld til mig at notificerat, fordra de anordnade 5000 R:dal. och mig dit til ſig. Jag haſwer ſtraxt kungjort hans ankomſt fiendens Miniſtris, Mediatorerne och *fœderatis*. Min reſa til Stralſund är nu fuller wid deſſe ſlemma och farliga wägar och korta dagar beſwärlig, jag kan ock icke komma hädan för än ſuccurſen är wäl i Armeen och Konungen i Dannemark hitkommen, at man wet om Frids-Tractaten kan ſättjas eller ej; men ſedan wil jag reſa dit. Imedlertid kan all communication ſke, ſå wäl ſkriftlig ſom perſonligen, hwaruppå jag ſkal intet hos mig ſela låta. Fältmarſkalken är med ſuccurſen kommen til Boutzenburg & Rov, haſwer alla dagar welat rycka up åt Armeen. Piccolomini haſwer efter Münndens, Duderſtadts och Feichsbergs intagande belägrat Göttingen, och Hatzfelt Erfurt beränt. Siſta bref ur Paris förmåla, at Heufft ändå inga ordres hade ur Hofwet om Winter-ſubſidiers fournerandt. Jag ſkal pouſſera d Avaux. Det kan ingen tro huru beſynnerligen det här tilgår mäſt med ſådane ſtora poſters avancerande. Dock får Fältmarſkalken utan faute, och är reſt åt Armeen med alt ſit tilredande i kläder och penningar. Gud giſwe honom widare lycka och framgång. Med Frids-Tractaten är intet närmare nu än wid förre poſt. Om den Goßlariſke Tractaten höres intet. Konungen i Dannemark ſkal haf-

haſwa der Gottlieb von Hagen *pro Mediatore*. Lützow är i Lybeck, man menar han reſer undan at traînera wår Tractat, til des de kunna ſluta den Goßlariſke. Jag ſkref honom til om Hr. Johan Oxenſtiernas ankomſt, får ſe om han ſwarar eller huru det lyder. I Skottland är en ny Conjuration uppenbarat, ſom fruktas icke aflöpa utan blod; den Greff Crafford, ſom är en Principal deri, haſwer länge tient Keiſaren. Dilationen af den Pfaltziſke Tractaten från Regensburg til Wien, fruktas haſwa funderat ſig på denne conſpiration, och torde nu deröfwer aldeles bliſwa til intet. De Keiſerlige och Spanſke äro farlige practicanter. Lützow är i dag igenkommen; ſände på timman til mig, at han wil i morgon beſticka mig och widare låta tala wid mig om Fridsſakerne. Konungen wäntas i dag eller morgon i Glückſtadt. Befaller Eders Kongl. Maj:t ꝛc.

Hamburg, d. 6 Nov. 1642.

J. A. Salvius.

Til Stockholm.

Til Riks-Cancelleren Gr. Axel Oxenſtierna.

Wälborne Herre, Högtärade Patron.

Näſt min wälwillige tjenſts tilbjudelſe, och til all ſtadig längwarig wälmåga flitige lyckönſkan, kan jag E. Excellence härmed tjenſteligen icke förhålla mig efter wår Allernädigſte Konungs och Herres höglofligſte i åminnelſe gifne Inſtruction, ſedan jag med mina Colleger de befalte wärf hos Ständerne i Polen hade aflagt, min reſa tilbaka hit til Stettin tagit haſwa, och uti min förra Charge här wara inträdt. Och ſåſom mig här mötte äro de högſtbedröfwelige tidningar, om wår Allernädigſte Allerlofligſte Konung och Herres, ſamt alrakäraſte Fäderneslands Faders dödlige afgång; altſå ſkal jag med deſto ſtörre alfwar, iſwer och åhåga mig låta wara angelägit,

alt

allt det som uti denna farliga och sorgeliga tiden till denne Stats conservation kan lända, och efter samma conservation förnämligast består uti alla Garnisoners förstärkande, sålunda at de emot alla in- och utwärtes Accidenter kunna wara försäkrade. Sedan at samma Garnisoner nödtorfteligen blifwa underhållne, derföre går jag nu dermed om at stärka de Stettinske, Colbergiske och Landsbergiske Garnisoner af de nywärfwade troppar jag tilförene befalning på gifwit hafwer, och på det man sig desto mera på sådane troppar kan hafwa til at förlåta, emplojerar jag alla de medel jag någonsin tänka kan, samma nywärfwade folk nu strax at mönstra, samt Sweriges Krona och til deras Fanor swärja låta, allenast remanerar mig denna *Scrupulus*, at sådane troppar här wärfwade äro, och mäst af detta lands inbyggare componerade. Hwar lägenheten derföre så tilsade, at et par tusende Man Swenske, eller annorstädes wärfwade främmande hit neder åt til deße orters förnämlig Sjökankens besättning kunde depecheras, och deremot deße Pommerske troppar åt Schlesien fortsändas, wore det märkeligen til bägge Staters försäkring ländandes. Garnisonernes underhåll anbelangande, så hafwer Öfwerste Drummondt E. Exell. derom för min ankomst widlyftigt tilskrifwit, hwarpå jag mig och tjensteligen, för tidens korthet skul wil hafwa refererat. Dock emedlertid E. E. försäkrat, at hwad medel och finnes, jag wäl denne Staten intil Nyåret skal hålla gående. Emedlertid förwäntar jag E. Ex. ordre om alla saker hwad beställas skal, och wil mig nu denna gången allenast om efterföljande Puncter has E. Exc. tjensteligen hafwa förfrågat: Först, uti hwilkens namn alla Placater och Mandater härefter skola blifwa utskrefne och hwem Soldaterne med deras Ed förbindes? Jag kunde wäl något så när tänka hwad E. Ex. mening härutinnan måtte wara, men mig bör intet *in ere tanti momenti* mina Öfwerherrar, hwilkas direction jag är undergifwen, at föregripa. Til det andra om E. Ex. befalning är, at jag någon inspection öfwer den förra Pommerska

Stat

Stat skal hafwa, efter mit ringa betänkande så befinner jag ingen ort mera intrinsecis periculis underkastad än För-Pommern Stralsunds humor är mig intet obekant och vagtat måste vatten af de Stralsundiske fuller Kejsarens ok detestera, äre bock många, och de förnämste, som med blidare ögon se Wäster (*) ut än åt Norden. Derföre intet synes nödigare wara, än at den ort blifwer bätter förskrat. Nu är samma plats til det högsta med 700 Soldater besatt, Gripswald hafwer til det högsta 100 man inne. Quæ hinc, hoc tempore, securitas expectanda, kan E. Excl. af sin högsta discretion och förstånd bättre subsumera, än jag någon tid skrifwa. Jag hafwer Herr Residenten Falleno tilskrifwit, at han hit komma wille, på det man om alt en god communication och deliberation til Städernes Landsens tjenst hålla kunde, mig tilbjudandes til alt och al möjelig assistens, som til den Scopum lända kunde. Och förwäntar jag hans ankomst dageligen, men når jag intet wet huru widt min charge sig sträcker, blifwer jag nödgad uti alla Saker retirato at gå, och mycket underlåta, som eljest til åfwentyrs af mig kunde förmodas och fordras. Til det medie huru widt E. Excl. wilje är at jag mig den Schlesiske Stat skal antaga? Jag hafwer nu i går och i dag, sedan jag hitkom utur Päland tilbaka, åtskilliga skrifwelser den Stat at assistera ifrån Ofw. Duwalt bekommit, hwilket jag ock gjärna gör, Kampendorf med råd och dåd assisterandes såsom ock Ofw. Duwalt mer ammunition tilsändandes, och ifrån Pryssen förskaffandes efter det aftal jag med Gen. Commissario Johanne Nicodemi gjordt hafwer, och efter detta och annat belangande förbemälte Commissarii Nicodemis assistens uti många saker os här kunde wara af nöden, förmente jag synnerligen godt wara, om E. Excl. täcktes oftabemälte Herr Nicodemi sådant

*) Det är Danmark.

Digitized by Google

gunstteligen injungera och befalla. Jag sänder E:s Excl. här inslutit Residentens Transact och Kampendorfs skrifwelser och betänkande om den Schlesiske Staten, hwilken efter jag utaf någon importance hafwer befunnit, hafwer jag det intet underlåta kunnat, si scirem quænam hic partes mihi sustinendæ essent, skulle jag wist intet negligera där mit Embete kräfde och fordrade, tagandes Gud til witne at jag intet utaf någon ambitiös affect om deße För-Pommerske och Schlesiske Stater rörer; utan dertil allenast pousserat blifwer af den skyldige ifwer jag hafwer mit kiära Fädernesland til at tjena, och på det mig med tiden intet mätte til last blifwa, något hafwa försummat, som mit Embete hade kraft och fordrat. Til det fierde, om E:s Excl. flere wärfningar här wil hafwa anställte, och om E:s Excl. wilja wore at det ske skulle, om E:s Excl. icke täcktes mig den höga gunst och Favor bewisa, det jag under mit Commando Cronan til tjenst en Brigada til fot, och et Regemente til häst, hwilken numerus med de Regementer, på hwilka wår Allernädigste Konung och Herre munster plats här uti Pommern nädigst begärat hafwer, corresponderar, här mätte uprätta, förmodandes at samma Troupper in emot tilkommande wår uti elle skulle kunna bragte blifwa, och skulle jag därhos intet underlåta dem med dugelige så högre som nedrige Officerare at förse, och sedan hwad mig befalt blifwer, där med uträtta som en Redlig Swensk man ägnade och borde, såsom jag nu på detta alt E:s Excl. gunstige resolution och swar med det aldraförsta förwäntar, och hwad mig befallat blifwer hörsammeligen fliteligen skal efterkomma, altså recommenderar jag mig uti E:s Excl. höga Patrocinio, Favor och Gratia på det aldratjänstligste och flitigaste, at E:s Excl. aldenstund den nu oß är ifrån tagen, til hwilken näst Gud jag al min förhoppning och förtröstning på denne Jorden satt hafwer, wille wara min Patron och förswar och uti sin Favor och Protection emot alla mine misgynnare och owänner sig låta wara befallat, där emot jag så länge

Digitized by Google

länge denna min elända lifstid warar, mig som en trogen och ödmjuk Client allerhögst skall winlägga och beflita, at hwar jag icke förmår mig tanto Patrono någorlunda dignum at praestera, likwäl på mit deuote tacksamme sinne och hjerta aldrig något fel eller bräck skal finnas. Hwad den Polniske Expedition tilkommer, så är der om utförlige Relationer gjorda, men efter det, at intet alt så hastigt kan afskrifwas, måste jag ännu några dagar med deß öfwersändande bestå låta, allenast är utaf nöden imedlertid, at advertera det en Polnisk Secretarius benämd Przylensky med bref til H. K. Maj:t Högsalig och Högloflig i åminnelse, utaf den nyswalde K. Ladislao ifrån Warsow är affärdad, uti hwilket bref, som jag af de Ewangeliske Polniske Herrar förnam, Högstbemälte H. K. Maj:t til begrafningen och kröningen uti Crakow blifwer inviterat. Nu hafwa förbemälte Ewangeliske Polniske Herrar sielf begärat at man auisera skulle, det med denne Przylensky intet blefwe tracterat uti någon Confidence, efter emot deras, ja Ladislai egen wilja, igenom den Österriskiske Factions importune anhållande denne med brefwet är blefwen försändt. Hwilket efter denne Przylensky sig til åfwentyrs hos Eders Excl. warder angifwandes jag intet hafwer skolat underlåta tjänstligen, at förmäla. Hwarmed jag Eders Excellence, hwilken näst Gud nu wår förnämste tröst och Fäderneslandsens Columna är, samt med hela sina kiära . . . . uti Guds dens aldrahögstas nådige beskydd och beskärm til al lyckosam wälfärd, Prosperitet och wälmåga troligen befaller.

Eders Excellences

Stettin, den 30 Novemb. 1632.

S. Bielke.

Högwälborne, Nådige Herre

När jag kom til Hamburg, bekjänner jag, at jag war af ingen intention til at besöka H. Salvium, såsom den

Digitized by Google

där alt för uppenbarligen hade declarerat sig emot mig, men i genom Kniphusens connivens fan han lätteligen medel, til at fäßla mig och exercera sit wäld. Jag tackar Gud at jag hafwer et så rent och obefläckat samwet, at jag intet behöfwer bära fara för något åkommande, mycket mindre för någon menniska. Men bekänner at jag likwäl heller i ens annars än hans händer hade fallit. Dock är jag honom obligerat, at han gaf mig rum til at undankomma, ehuruwäl alt mit blef mig förenthället. Där äre mine kläder, några papper, den guldkädlan och ringen, som jag af Frankrike hafwer bekommit, med 300 Riksdaler resepenningar wid paß. Papperen äre mäst mine private skrifter och af ingen stor wigtighet, doch där de något importera är det ingom högre angeläget, at de intet måge blifwa i andras händer, än Eders Excellences. Resten äre E. Excl. beneficia. Finner E. Excl. skäligt, at låta dem mig ifrån taga, är ingen närmare at disponera där om än E. Excl. sjelf, och ingen den jag heller unnar det. Jag är undkommen föga annars än blott och naken, icke behållandes mer än 2 Riksdal. Beder ödmjukeligen, at E. Excl. nådigest tecktes föra sig något til gemüts mit tilstånd, och låta med första post förnimma sin nådiga resolution på de twänne stycken, E. Excl. jag ifrån Hamburg af den 7:de hujus underdånigest tilskref, näml. om dimissionen och de förre omtalte penningarne, såsom ock uti detta fallet, der Salvius mig mit wil förhålla, förordna at det blifwer mig restituerat. Jag beder på det ödmjukeligaste, at jag här uti E. Excl. nådige resolution cum effectu må förnimma i Amsterdam hos Mathias Henff innom 2 månaders tid af dato räknade.

Sker det intet, så kan E. Excl. lätteligen döma hwad mig för et extremum imponeras, det mitt hjerta abhorrerar ännu at tänka uppå. Och på det fallet hafwer jag intet mer at säga än det som David sade til Saul: Herre, är det Gud, som [illegible]

tar

tar dig up emot mig, så blidke honom mine tårars och jämmers spis-offer, äre det ock människor, så ware de förbannade, at de twinga mig i dag utur min Arfwedel, och til at gå här och tjäna andra Gudar. E. Excl. hafwer mig nu högst uppå spitsen och kan med en handwänning störta mig utföre, eller ock sakta släppa mig neder på slätten, der jag cum honore & vestro & meo kan söka min fortun. Men där mine owänner gjöra E. Excl. öron döfwe til alt, protesterar jag in för Guds dom öfwer min oskyldighet. Si deerit terra ubi vivam, non deerit ubi moriar. Beder dock E. Excl. ännu en gång, at nädigt öfwerskyla brätten och gjöra rätt det andra söka gjöra krokot, och ihogkomma, at jag i alla mina dagar hafwer warit

Eder Excellences

Uti Embden, den 16 Sept. 1639

ödmjukaste, trogne och hörsamste tjenare

Smaltze (*).

Högwälborne, Nädige Herre.

Jag hafwer den grace, som den Högloflige Konungslige Regering Nädigest hafwer täckts mig bewisa med deras ypne bref af d. 30 Januarii, ödmjukeligen undfångit, såsom af E. Excl. hand, och såsom icke den ringaste af deß fauor. Betackar Ed. Excl. på det ödmjukaste, och är derpå rester til mine Föräldrar, och wil der förwänta Ed. Excl. widare befalningar, när som hälst Ed. Excl. dem mig täckes kundgöra. Jag hafwer nödgats mißhaga E. Excl. på en ringa tid, på det jag mätte kunna behaga igen in perpetuum. Ju är det en Gud, som ser och dömmer alle wåre Actioner; han wet, at jag för lång tid sedan hafwer swurit i mit hiärta, och swär ännu, at den stund, jag

(*) Han war Secreterare hos Riks-Cancellaren, men af slät frägd, och fiel til slut Catolik.

jag, så mycket som hos mig står, undfaller Ed. Excl. gråa hår, fast de än mig intet behöfwa, då må Gud undfalla mig igen. Jag twiker intet, at E. Excl. kan gjöra det utslag, som honom behagar. Är det något jag kan giöra til Ed. Excl. contentement och satisfaction, det önskade jag weta, fulkomna och besegla med mit blod. Imedlertid begärar jag af hjertat, at Ed. Excl. wille förlåta och om ske kan förgäta alt det, som passerat är, och icke draga sin hand ifrån mig, utan nådigst ramma mit bästa, efter som at Ed. Excl. bättre wet det mig kan tjenligt wara än jag sielf. I synnerhet beder jag ödmjukligen, at Ed. Excl. täcktes förordna, at det som mig tilkommer, må af Herr Salvio i Hamburg, och eljest mig tilstält blifwa, på det jag icke helt och hållet må lefwa androm til last; hemställer dock altsammans Eder Excellences nådige Disposition. Gud Eders Excell. mildeligen beware och uppehålle med et [illegible] salighet

Af Wingåkers Prästegård,
den 19 Febr. 1640

Smaltze.

Til Gref Joh. Oxenstierna, Kongl. Swensk Ambaßadeur i Osnabrügg.

Högwälborne Herr Ambaßadeur.

Jag kom wäl hit den 6 Novemb. Förr än jag sick [illegible] min ankomst, sände Duc de Longueville, d'Avaux och Servien, hwardera särdeles til mig och gratulerade ut moris, begärande en stund til visitera mig. Den 7 Novemb. kommo [illegible] tilhopa med 7 Caroßer och en Extraordinaris [illegible] discurerade fuller om et och annat, särdeles [illegible] jag E. Excell. uteblifwande dels af deß indisposition dels at [illegible] i Osnabrügg wore ännu icke färdige med deras Omachtra, dels at näppeligen något realt görs för än Trautmansdorf ankommer, som nu den 2 hujus hafwer warit i Frankfurt, för-

den

denskal onödigt hafwer synts, at Ed. Excll. ännu skulle resa hit. Och hade icke heller jag hållit nödigt ännu at komma hit, eher icke han Duc de Longuewille hade så ifrigt genom la Barde och Großeck driswit therpå. Alt thet wi nu hafwa at propponera är i wår proposition. Satisfactions puncten allena stod tilbakars, den hölle hela werlden wara anseð på Pommern, vox populi, vox Dei! Han replicerade condolendo Ed. Excl. swårlighet, önskade Ed. Excl. hälsa, höll sielf icke så nödigt Ed. Excl. hastige hitresande, bad E. Excl. ackta sin hälsa, sufficere at jag för thenna gången kom, dels at conferera de modo replicandi, dels för apparencen på conventen, at Kronorne hölle ihop. Höll ock så före, at intet realt görs förr än Trautmansdorf kommer. Wi snackade en tima eller twå allehanda siket om tidender och sådant, thermed gingo the bort, sajande, thetta allenast ware en visite d'honneur, andra dagen wille wi åter komma tilhopa. Eftermiddagen wisiterade mig Lusitani Andrada och de Castro, sedan Grefwen af Wittgenstein, tertio Herrne Großeck och Vulteius. Lusitani recommenderade mig Prints Edwards förloßning och at the sielfwe mätte få salvum conductum af Kejsaren. Wittgenstein klagade, at alle man såsa, det wi wele begära Pommern til Satisfaction. Hans Herre(*) thet ingalunda förmoda af sin nära anverwantin, thet förorsaka mißhällighet emellan blodsförwanter, och thet goda Kongl. Maj:t och Sweriges Krono hafwer härtil opbygt, thermed obscureras, Churförsten håller alt annat, ja lifwet med, wela mista än Pommern; och Ständerne i Riket, Kejsaren, Polen, Dannmarck thet aldrig worde lidande. Bad fördenskull at det måtte ändras. Jag swarade oß än intet hafwa derom propponerat. Sade det alle man, så wore thet vox populi. Twiskade intet Churförsten ju hölle billigt at Kongl. Maj:t och Kronan finge Satisfaction (thet han högt billigade), gick så igenom the

qua-

*) Churfürsten af Brandenburg.

quæstiones quid, quantum, ubi, quomodo &c. nästan som wår instruction om Pommern förmåler. Han slöt, sker thet, så kan Churförsten nu fuller intet hindrat, måste förthenskull befallat Gud och tiden. Alt thet han hafwer mot H. Rosenhane förr, och nu mot mig stält sig så barskt, thet kommer af Duc de Longueville, hwilken hafwer mågta waret åt honom först med godo och änteligen med hot, at Churförsten måste cedera Swerige Pommern. Sed de his coram plura. Hassi begärde, at Ständerne i Osnabrügg måtte ännu innehålla med sin Gutachten på otta dagar, deß emellan hoppas the riktighet i Admissions striden. Men Galli bode högeligen, at Ed. Excl. änteligen wille skynda theras deputerade, ju förr ju heller hit med theras Gutachten. Thet wara til många saker nyttigt, förr än Directorium Austriacum kommer til och broullierar alt. För thenna puncten allena sänder jag denna expreß til Ed. Excl. bedjandes, ther Ed. Excl. ock så godt finner, at skynda hit them. I går den 8 hujus war jag förmiddagen hos Gallos alle 3 tilhopa. Hwad föreföll referam oratenus. Venetus besökte mig eftermiddagen. I dag den 9 hujus går jag rättnu til middags måltid hos Duc de Longueville. Cæsareani, Hispani, Sabaudi visitera mig i morgon. Befaller

Münster, d. 9 Nov. 1645.
til Osnabrügg.

tienstberedwilligste altid
J. A. Salvius.

Til Kongl. Secreteraren J. A. Salvius.

Min ganska tienstwillige helsan, samt hwad mera tienstligit och godt uti min ringa förmögenhet finnas kan med Gud Alsmägtig nu och altid tilförende.

Förförlåtandes Gunstige gode Mån, H. Secreterare Doct. Johan Salvius, Eder wänlige [illegible] af [illegible] passato

år

är mig den 6 hujus wäl tilhanda kommit, och deraf med icke ringa hjertans frögd förnummit, det H. K. Maj:t, wår Allernädigste Konung och Herre, min underdänige tjenst Nädigast så wäl behagar; den Aldrahögste låte det så länge wara, hwilken jag dageligen och hjerteligen bedja wil, mig sin Helige Ande förläna, det jag ytterlige mitt ringa pund så anwända kan, at det först och främst kan lända Hans Gudommelige Maj:t til Läf, Pris och Ära, dernäst min Allernädigste Konung och Herre til et nädigt behag, och sedan mit kjära Fädernesland til nytto och gagn, och efter jag sålunda förnimmer hafwa, Gud ske läf, en Nädig Herre och Konung, lefwer jag i den underdänige förhopning, at det min underdänige begäran om Böresiö så mycket mer befordra skal, der eljest lägenhet gofwes sådant i underdänighet at andraga, och at Herr Secreteraren wille härutinnan wara på mitt bäste, härom jag ock intet twiflar.

Anbelangandes hwad Hanse-Städerne Lybeck, Hamburg och Bremen hos Stralsund genom deras Gesanter sökt hafwa, så förnimmer jag, det de dermed omgå, at der de Stralsunder kunde H. K. Maj:t wår Allernädigste Konung och Herre derhän beweka, det H. K. Maj:t sin Garnison der uttaga wille, så wille Städerne lägga så mycket folk derin igen, som H. K. Maj:t der nu hafwer, och det på deras omkostnad underhålla, på det Staden uti så mätto under Kejserlig devotion igen komma mätte, och likwäl wara utan fara, och är med mig härom någorlunda, doch fördunkelt wis discurerat, om H. K. Maj:t wäl sådant skulle Nädigst welaingå, der H. K. Maj:t af Städerne derom anmodat blefwe, hwarfil jag hafwer swarat, dock allenast discurendo, efter jag derom intet instruerat är, at där Städerne sig funne bastante, Hans Kongl. Maj:t kunna nogsamt försäkra, det Hans Kongl. Maj:ts land och rike, genom Stralsund nu eller framdeles ingen skada tilfogas mätte, kunde wäl ske, det

Sw. Bibl. D 3, A. 24.

H. K. Maj:t skulle sig därtil nädigest wäl öfwertala låta, beträgtandes, det man nogsamt wiste, hwarföre H. K. Maj:t sin Garnison uti Stralsund inlagdt hade, icke uti den mening Staden ifrån det Römiske Riket sig at tillägna, utan allenast til den ända, sine land och riken därmed at försäkra; Deß förutan war ock witterligit nog, huru ofta de Stralsunder hos H. K. Maj:t om hjälp i underdånighet sökt hafwa, för än H. K. Maj:t sig et sådant högbetänkeligit wärk uppätaga wille. Då blef mig igen swarat, det Städerne woro för ringa sådan försäkring ifrån sig at gifwa, dertil jag replicerade, woro de icke bastante sådant at göra, så kunde jag icke wäl tro, det H. K. Maj:t sin Garnison så lätteligen der uttaga skulle, och därmed ändades denna discours, och worder Herr Secret. förnimmandes, at detta rätta orsaken är, hwarföre Städerne Stralsund beskickadt hafwa, och nu de förnimma, härutinnan intet kunna uträtta, tiges härmed stilla.

Hwad den Holländske Agenten uti Stralsund förrätta hafwer, kan jag här än icke det ringaste förnimma, och hafwer man här tilförene icke et ord förstådt, at der någon Holländsker Agent warit hafwer, men nu jag sådant wet, wil jag mig beflita, at ärfara, hwad hans wärf warit hafwer.

Man säger och skrifwer starkt, det Freden uti Lybeck skal nu wist gå för sig, men jag bliswer Thomas til deß jag hörer sådant wara offenteligen publicerat, och kan icke wäl tro, det Konungen i Danmarck skal någon Fred ingå, som wår Allernädigste Konung och Herre kan lända til prejudice och skada. Wien ginge det efter de Danske Herrars wilje, som nu uti Lybeck äro, så är ingen twifwel, utan de skulle wäl något sluta, som för Högstbemälte H. K. Maj:t och Sweriges Rike icke mycket skulle duga, efter jag tämmelig god besked wet, det de Konungen i Danmarck mägteligen räda de Conditionet, som Käjsaren nu föreslår, at antaga, men så förnimmer jag likwäl, det Konungen wil der intet an, med mindre Meklenburg bliswer

wer fullkommeligen restituerat, samt alle Städer och Hamnar wid Österssön qwitterade, och aldeles stälte uti deras förra wilkor igen, och det warder Kåjsaren wäl icke lätteligen görandes. Tiden måste alt utwisa, Gud wille sin lilla hop nådeligen bisprinja, uti hwilkens beskärm jag H. Secret. samt alt hwad honom kjärt är, nu och altid ganska tjänsteligen will hafwa befalladt. etc.

Hamburg, d. 9 Maj 1629.

ganſche tienſtwillige tienere altid

Anders Svensſon Waſs(*)

Til Hof-Cancelleren och *Ambaſſadeuren J. A. Salvius.*

Ädle och Wälborne Herr Hof-Canceller, och Ambaſſadeur.

Såſom jag i mit ſiſta mände förmåla mig med näſta lägenhet wilja låta Herr Ambaßadeuren weta huru ſakerna efter hans åtreſa här ſig anlåta; ſå hafwer jag det denne gången här med welat efterkomma, och kan fördenſkul Herr Ambaßadeuren til efterrättelſe ej bärga, det de Käjſ. Plenipotentierade i förgår woro här hos mig, och bragte med ſig det de genom Mediatorerne hafwa låtit tilſtälla den Franſyſka, ſåſom et interims ſwar på deras Freds-inſtrument, gifwandes mig derhos wid handen, at de intet kunde förklara ſig närmare deröfwer, förr än det wore af Ständerne debatterat, och deras ſentiment inkommer. Jag märkte ock af deras diſcourſer, det der uti ſunnes några puncter öfwer hwilke de intet kunde ſig utlåta, för än de fingo ifrån Hofwet derom beſked. Bemälte

(*) Kongl. Swenſk Reſident i Hamburg, och adlades ſedan under namn af Öija.

hwar förgas sådant, som det då mig öfwerlefwerades här hos. Derpå besökte jag de Fransyske, och uträkte, hwad som emellan de Käjs. och mig war förelupit. Uttaf dem förnam jag, at de äfwen et sådant swar hade fått genom Mediatorerne. Efter nu deraf nogsamt syntes, at de Käjserl. intet annat dermed sökte, än uppskof; blef emellan oß aftalt, at jag immediate måtte gifwa dem Käjserl. til förstå, men de igenom Mediatorerne det wisandes af alle deras Actioner, at de drogo saken uppå långbänken, wore förorsakade, at ock på wår sida låta det så der hån stå, utståndes alt til tiden, som uti det ena och andra kunde til äfwentyrs skaffa bot och ändring, på hwilket fall dem intet måtte komma nytt och främmande före, der wi deröfwer framdeles måtte något widare extendera wåre prätentioner. Uti dessa tankar, for jag i går til de Käjserl., Greffwen af Lamberg, Wolmar war utfaren at spatsera, och altså intet tilstådes. Dem förde jag til sinnes, huru de alt bärt åt, men enkannerligen wid min närwarelse här uppå ottonde weckan, hade handterat wercket, låtandes dem på sätt och wis, som mält är, weta, hwad resolution wi wid så satte saker hafwa måst fatta. De Käjserl. bekände frimt ut, at de intet kunde gå widare, än som de wore komne wid Greffwens af Traurmanndorfs afresa. De woro öfwer det intet beordrade, och stodo altså intet uti deras magt. Hwad wi derpå godt funne at göra, stälte de til sin ort. Jag bad, de wille bättre betänka sig, och öfwerlägga, hwad fara och olägenhet wåfwendet på det sättet blefwe förwerkat. Hwilket de uptaga, at i dag täta oß tillkomma deras äntelige förklaring deröfwer. Huru den lyder, det får man snart höra. Wid en slik beskaffenhet, och der de Käjserl. nu sulle än derutinnan blifwa sig like, håller jag intet wara af nöden, at Herr Ambassadeuren skulle komma hit igen, ej heller ser jag, hwad med mit blifwande här mera kan wara at uträtta. Jag är derföre sinnad, at inom några dagar, och så snart jag hafwer fått förrättat här några mine enskylte saker, begifwa mig tilbakars åt Ofnadrügge igen. Men der de Käjserl.

Digitized by Google

annorledes skulle wilja förklara, och man deraf kan fatta nägot hopp til wärkets befordring och afhjelpande; så wil jag straxt advertera Herr Ambaßadeuren derom. Befaller Herr Ambaßadeuren härmed under Guds milderika beskydd til all god wälmägo.

Herr Ambaßadeurens

Münster, d. 21 Jul. 1647. tjenstwillige Wän

Jean Oxenstierna.

Al Osnabrügg.

Til Fältmarskalken Gr. *Lin. Torstenson.*

Högwälborne Herr Fältmarskalk.

I går bekom jag Eders Excellences skrifwelse af den 24 Julii ur Gura. Frögdar jag mig, at jag förnimmer Eders Excellences hälsa och sundhet, och Armeens goda tilstånd. Hafwer waret bekymrat, at wi få så swåra sällan skrifwelse eller wiß kunskap, huru der uppe hafwer tilstädt. Köpmänne bref hafwer gjort det bästa. Om Eders Excellences bref äre nägorstädes underslagne, det må Gud weta. Jag hafwer hädan mäst skrifwit alla weckor, åtminstone en gång, hwar icke altid til Eders Excellence sielf, dock til Herr Grubbe. Succursen ur Swerige är nu i full marche til Hans Excellence. Rytteriet wäntas ock alla stunder. Wärfningar wore här ute högnödige. Hamburg hafwer afdankat 1000 knektar. Öfwersten Kohlhans hafwer af dem och andra här i Creißen fått til 400 man, de äro allareda ankomne i Frankrike. Pfuhl och Pentzens wärfning blifwer mäst i sticket. Pentzes Son hafwer fått 1000 d:r wärfnings penningar, och är med 30 hästar gången up til Aschersleben, skal der hafwa sit rendevous, och der ur qwarteren wärfwa Compagniet fullt. Eljest hafwer Grefwen von Auersberg gifwit en Preusare vom Adel, Creutz af slägte, nägre

wärfningar, at rikta et Regemente til fot, i Stift Halberstadt hafwer han sit rendevous, dit åro ock ur deße orter wärfwade och bewärde öfwersände wid pass 350 man. Det är til dato all denne ortens fiendtelige wärfning. Hwad de nu derösfwer få op i Stift Magdeburg, Halberstadt och derömkring, det wet jag icke grant. Dannenberg och Reuscke låfwa wela träda i Kronans tjenst med deras Regementer til häst, men begära 4000 Riks:d. på hwart 1000de hästar. Öfwerste Lieutenanten Winthus offererar ock en Sqvadron Knechtar. Flere warda näppeligen afdankade. Kongl. Maj:t hafwer befalt göra wårt bästa at antaga dem. Carl Gregertson hafwer sändt Clauberg til dem med innelagde Memorial sub lit. A, hwad han beräknar tilbakars, utwisar Copian under Lit. B. Jag hafwer här upnegotierat så mycket och gifwit Carl tilstånd at trasera på mig 20000 Riks:d., hoppas han kommer dermed til rätta, och i det öfrige försäkrar dem utur qwarteren. Öfwerste Duwalt wärfwar, och Öfwerste Carl Ruth hafwer jag offererat några wärfpenningar, och är här wäl folk at bekomma särdeles Ryttare, men han enskyller sig, at han hafwer inga qwarter, at låta, och underhålla dem, före än Eders Excellence assignerar honom qwarter. Öfwerste Wulfsparre wärfwer ock. Honom jag ock låfwat någon hjelp med 1000 Riks:d., så framt E. Ex. täcktes gifwa honom Assignation der uppå. Om nu de Lüneburgiske och andra wela correspondera med hwar andra, och med Öfwersten Ermetz i Erfurt, så äre de nogsamt bastante at ruinera Gen. Commiß. Pfuls och Ulric Pentzes Armeering här i Creisen. Pentz söker allaredo annan Condition. Pful wore ock gärna af dermed (efter inga penningar falla), om han kunde komma i sin gamla tjänst hos Chur-Brandenburg. General Major Pful sitter här stilla, och tager sig intet af deße wärfningar, ja afräder ock sin broder. Medan jag nu således sitter här i skuld på tilkommande winter Subsidier til 30000 R:d. Så är mig mycket swärt at upläna något mera. Köpmännen hafwa härtil mäst sedt på Subsidiernes wiße fallande. Men

efter

efter Cardinalen Richelieu är ännu mycket sluklig, på hwilkens wälstånd de hålla före, at så wäl Alliancen som Subsidierne bestå, så frukta Kjöpmännen, at han måste i hast dö, då de intet hopp mera göra sig på några Subsidier och därföre äro de helt swåra at bringa til något widare förskott. Täcktes nu Ed. Ex. med Generalen Herr Lilliehök och Mons. Grubbe sända mig en sådan Obligation som i förledne winter, så wil jag ännu gärna försöka, om möjeligit kan wara, at ännu anticipando opbringa 30, 40 eller 50000 Riks:d., oansedt jag ännu icke kan gifwa Ed. Ex. någon egentelig wiß försäkring deruppå. Kommer deß emellan någon Assistance ur Swerige, som länge hafwer gjort förtröstning tådan, wil jag derom strax advisera Ed. Ex. Käjsarens Ratification på preliminär fredsslutet är här ankommit, och Grefwen von Auersberg dermed ult. Julii rest til Köpenhamn. De Weimarske äre med deras läger 4 mil högre upryckte. Sedan Jean de Wert är ditkommen til den Kejserlige Armeen, är Hatsfelt derifrån. Hwad Deputations dagen i Frankfurt am Main af sig föder, lärer tiden. Den Brunswikske Accorden med Käjsaren hafwer jag länge sedan sändt til Ambaßadeuren Herr Johan Oxenstierna, twiflar intet Ed. Ex. hafwer den nu ock bekommit, så wäl som Copian af den Heßiske projecten, hwilken Landt-Grefwinnan dock ännu desavouerar. Befaller E. Ex. härmed i Christi beskydd til all begärlig wälgång ganska trogit.

Hamburg, d. 10 Aug. 1642. tjenstberedwilligste

J. A. Salvius.

Til

Digitized by Google

Til Hof-Marſtalken *Theod. Falkenberg*.

Excellentiſſimo Virum Dom. *Theodoro Falkenbergio*, S. R. M. Aulæ Mareſchallo, &c.

Joannes Cabeljavius, novum ac felicem annum optat precaturque animo.

Imo ex animo, & adfectu intimo. Nemo enim vivit mortalium, cui plus, quam Tibi, mi Heros, aut debeo, aut cui magis bene volo, adeo me Tibi invidenda tua humanitate, luculentiſſimis iſtis non vulgaris in me Tui amoris ſignificationibus obligaſti, quod quam ſerio judicem ac prædicem, tam adverſus me continuari deſiderem, quo me rurſus Tibi commendo. De re mea, quam Tu hactenus promoviſti, multa interrogare non auſim, ſpero tamen, Te de ea ſubinde cogitare, imo confido, ac plane mihi perſuadeo. Intelligo Sereniſſimum noſtrum Regem jam intra paucos dies ad fodinas, in de *Gothoburgum* profecturum; hic hæreo, quid agam. Tua velim Excellentia, pro ſuo erga me adfectu bene ac mature mihi conſulat. *Schytzius* omnino mihi pollicitus eſt ſeſe pro virili mihi adfuturum. Quem ſi meo nomine compellare T. E. ne grauetur, ſane egregium mihi præſtiterit beneficium, fortaſſis per Vos Sacra Regia Majeſtas mihi tale quid obtulerit, cujus tandem fructu triennii tædium compenſetur, pluranon addo. Pro liberaliſſima iſta Tua eleemoſyna, etiam atque etiam Excellentiæ tuæ gratias agimus, certe nolit credere, quantopere noſtra natio, quantula hoc in Regno

aut

Digitized by Google

aut vivit aut commoratur, isto Tuo beneficio gavisa sit, equidem confidimus omnes, quotquot eximias generosissimi animi pectorisque Tui dotes laudamus ac amamus, Te nos auctoritate Tua porro usque protecturos. Cum jam pridem Exc. Tuæ adessem, pollicebatur fere mihi scriptionem, rerum mearum consilio occupatam, utinam ego tam felix essem, qui & isto insuper fruerer beneficio, equidem mihi non parvam exultandi materiam E. T. præberet; soleo enim tantorum virorum literas magnorum instar thesaurorum custodire, quo tanto aliquando satius posteris innotescat, si modo tam benigne cum studiis meis Musæ egerint, quantis olim cum viris fuerim conversatus. De lite *Grunenbergica* nihil, adhuc ea pendet; interim nostratum ille non infima nota hic tenetur, quo minus in *Hollandiam* proficisci ei liceat, quæ injuria nisi vindicetur digne, verendum est, ne in posterum vel acerbius nobiscum *Batavis* agatur, itaque. T. Excellentiam communi nomine rogo, ne patiatur, tam atrocem ac infandam toti Nationi nostræ inustam contumeliam injuriamque impune ferri. Restituatur, quæso, in integrum probus ille juvenis, cujus nomen ac fidem turpi labe maculare conatus est ille, ille inquam, qui nostratibus omnino nihil favet. Desino ea de re plus scribere, ne altiore cogitatione nimium perturber. Tuæ a. Excellentiæ & illam & meam causam plane commendo.

Tuæ Excellentiæ

a Musco 8. Jun. 1680. Observantiss. studiosissimusque.

J. Cabelliavius (*) J. V. D.

(*) Om denna lärda och i Swerige adlade Nederländaren, se H. Canc. R. m. m. von Stiernmans Swea Rikes Ridderskaps Matrikel, D. 1. s. 478 N. 555.

Til Ståthållaren på Calmars Slott och Öfwersten Bengt Kafle.

Wälborne Hr. Öfwerste Bengt Kafle, E. H. skal min ödmjuka och trogna tjänst troligen och ödmjukeligen bewisas så länge jag lefwer.

Wälborne Herre, sedan de Danske Commissarier komme hit tilbaka igen, hafwer här warit mycket stilla med Krigs präparationen, doch ligga här nu wid Kjöpenhamn et Konungens och 10 Kjöpmåns skepp färdige, och oansedt alting wid gränsen är tämmeligen wäl aflupit, likwäl kunna Kjöpmåns skeppen ännu intet få förlof, hwad han här med menar kan man än intet förnimma. En part presumera det han wil hafwa hele Flotten til sjös, men ingen kan weta hwart, och när det kommer alt omkring, synes wara likast det han wil man hafwa några skepp til Bremen på Wesern, efter Tilli ligger der så när under Staden, doch än på andre sidan om Wesern.

Eljest mumlas här ock i hemlighet det han skulle willa något attentera emot Lybeck, efter han nu hafwer fått något folck tilsammans och än dageligen får mer, hwilket doch 3 Månader hålla måste, hwarföre menas, han skal dermed imedlertid wara til sinnes något at uträtta, om Rådet icke sådant förhindra, hwilke dock måste alle sträfwa efter fred på alla sidor. Och der det nu på gränsen hade gått efter hans wille, då hade han intet welat cedera uti någon punct, ty han skal uttryckeligen hafwa sagt, det

H.

H. K. Majt wår Allernådigste Konung måtte göra hwad H. K. Majt wille, han war dermed lika tilfreds; men när Riks-Cancelleren Jacob Ulfelt och Eske Beck kommo til honom ifrån gränsen, stråfwade de så hårdt med honom, at de omsider bragte honom uti en annan mening. Deß förutan hafwer och Riks-Amiralen H. Albrecht Scheel i synnerhet med de andre af Rådet warit mågta hårdt ihop med honom om denne sak, så at han några resor år gången mycket wred och förbittrad ifrån dem. Och nu, när Commissarierne kommo hem och sade at alt war klart, hafwer han uttryckeligen swarat: ja huru länge tro den Freden wil nu wara.

Hwad krigsfolket anlangar, som här och uti Tyskland år antagit, som hit allaredo år kommit, så är det icke öfwer 800 man främmande folk, hwilke Skeps-Capitainerne hafwa wårfwat, ty Konungen hafwer giordt en sådan ordning, at wid hwart af de största hans skepp skal wara et Compagnie Soldater til 200 man, och deröfwer skal Skeps-Capitainen commendera. Andre Soldater at bruka i fält åro ännu intet hitkomne, utan allenast en Capitain som år på sin egen hand, med et Compagnie kommen från Danzig, hwilken och med sit folk år här strax blefwen antagen. Elliest hwad här nu judiceras om denna beslutna Tractat på gränsen, så säga förenämde utaf Adelen, som både ligga uti mitt härbärge, så och andra som dageligen komma derin, at på 100 års tid hafwer icke warit en sådan skarp Disputation på något möte, som denna gången, dock kasta de al skulden in uppå några af Rådet

uti Swerige, säjandes at H. K. Maj:t [illegible] samtykt til ett sådant widlöftigt Disputats, [illegible] icke blifwit dertil så mycket urgerat, och hålla det [illegible] da dem wara skjedt til en stor bravada, säjandes [illegible] hos det alting hafwer sin tid, och at deras [illegible] en gång wäl skal komma goder igen, när man [illegible] tåncker deruppå, kan han man eljest säja de, så någon rättmåtig orsak dertil, och der han nu icke hade burit någon fara för Tilli, skulle han sig så intet hafwa låtit brauerat, sådane discurser gå nu här i fult sidang, ibland de förnämste af Adeln; ingen kan dem och heller annat inbilla, än at al den wärfning och preparation som H. K. Maj:t wår Allernådigste Konung nu i detta år hafwer gjordt, måste ju wara skjedt för Konungens skul i Danmark, at H. K. Maj:t nu kunde bravera denne Konungen efter sin egen wilja.

För 4 dagar sedan kom Grefwen af Oldenburg Gesantswis ifrån Käjsaren hit til Konungen, och sägs hans förnämsta wärf skal wara. At efter Käjsaren hafwer gratificerat Konungen af Danmark, med så många och gode Privilegier uti Tyskland med de Stifter Konungen der hafwer, at han derföre igen tillacksamhets tekn, wille bifalla Käjsaren med 200000 Riksdaler in specie, til låns på en god betalning och wiß tid at erläggia, och oansedt en part hållat derföre, at Käjsaren skal man här igenom söka någon orsak, om han penningarne icke bekommer, så menas likwäl det Konungen släpper icke en sådan Summa utur landet, synnerligen til den han förmenar sig doch aldrig at få något igen utaf. Eljest är bemelte Gesant logierat på

Slot-

Slottet och blifwer kosteligen tracterat; och menas han skal innan 4 eller 5 dagar få sitt afsked. Hertig Christian von Brunswig är ock på närwarande tid här hos Konungen, och är allenast kommen om honom at besöka. Wil här med hafwa E. H. uti Guds thens Allsmägtighets Nådige beskärm til långwarig lifssundhet ödmjukeligen och tjensteligen befalladt

Ed. H:ts

Kiöpenhamn, d. 9 Jul. 1624.

ödmjuke och tjenstwillige Tjenare, så länge jag lefwer.

Anders Swensson Wass.

Til Hr. Pet. Baner.

Wälborne och Stränge Herre, Gunstige Patron.

Jag hafwer i dag tillika bekommit E. St:s skrifwelse af d. 16 och 24 Nov., samt med Bilagorne af näst förledne Mötes Acter. Bilagorne gå i afton sin fos til Riks-Cancelleren med ordinarie Leipzig Posten. Staten här ute belangande, warder E. S:t af mitt förra, särdeles H. E. Riks-Cancellerens skrifwelse (som jag med en Student Nicolao Zilinio och H. F. N Pfalts-Grefwens expresse utsickade genom natt och dag fört skickade) den samma nogsamt förnimmande. Baudißin prospererar fort wid Cöln och Herr Gustaf Horn i Elsaß, samt Herr Johan Baneer i Bejern, Riks-Cancelleren är kommen til Altenburg,

Digitized by Google

ther Hertig Berendt samt flere med H. E. consilia plägandes warda, hwad widare företagas skal. Therifrån reser H. E. til Chur-Sachsen. H. M:t Drottningen war ännu i Erfurt, förmenandes [illegible] det första warda tagandes Hennes wäg åt Berlin, ther kanske någon tid förblifwandes och sedan til Stettin sig begifwandes. Man säger Hennes M:t begynner nu något litet trösta sig, sedan Riks-Cancelleren hafwer warit ther. H. K. M:ts högstberömmelig i åminnelse balsammerade Lekamen är d. 1. Dec. kommen til Brandenburg, convoyerad af både Lif-Regementerne til häst och til fot, förmenes therifrån föras til Spandau och så ned til Stettin. I Schlesien står sig Duwalt ännu wäl, här nedre i Creißen är alt stilla werk både för wintertiden, så wäl som för den stora förändringen skull, hwaröfwer både fiender och wänner äro lika såsom attoniti & stupefacti, hwad widare theruppå följa wil. Jag tror icke at någon Konung i werlden hafwer så universaliter warit begråten, som H. K. M:t thet är intet til at beskrifwa hwad gråt och läte, jammer och bekymmer öfwer H. Maj:ts död är, icke allenast i Tyskland utan ock i Angeland, Holland, Frankrike, Dannemark, Polen. Nu Gud ware Hans Maj:ts Själ Nådig. Om Consiliis här ute är jag ännu owiß, Chur-Sachsens partie (pansedt Herren sjelf kan wara god nog), drifwa nu med magt at separera de Tyska Ständerne ifrån oß Swenska, och at gjöra emellan Öfwer- och Neder-Sachsiska Ständerne (tit the wele draga Konungen i Dannemark) et förbund, maintinera

tinera både hafwen, Öster och Wäster sjösidan och se huru the kunna skoffla the Swenska af then Tyska born, och hafwa the inga få adhærenter i alla deßa orter. The Ofwerländiske Ständerne wela gärna med oß inspänna och continuera kriget, til deß man en universal och säker fred nåendes warder. Hwad nu Riks-Cancelleren med Churförstarne både afstalandes warder (Chur-Brandenburg wäntar man nu ock hem ur Preußen) deruppå blifwer det stående. Här continuerar andra gången med Bref från Breslau, Prag, Berlin och Dreßden, det Keisaren skal wara död. Men inga wißhets omständigheter hafwer man ännu. Wore det sant, så hade man om alt bättre hopp, efter som alla Ständer wore då frie, men lefwer han än, så är föga godt til förmodande, ty de Keiseriske beflita sig mächtig ting at göra en particular fred med Chur-Sachsen, dertil han altid warit benägen; men för Kongl. Maj:ts skul intet tordts. Holland och Frankrike hafwa redan sänt Legatos til oß och de Tyska Ständerne, swadera enighet och continuation af kriget, lofwa derhos subsidia. Men om Holländarne menar man wist, at de wele först sluta fred hos sig, och så länge säge de gärna at Tyskland är i oro. Om Konungens i Frankrikes och Richelieus död hafwer man en tid bort at sägt, men jag fick i aftons bref dådan at intetdera är sant, och hoppas man nu sedan Monsieur, förargad af Monmorancis död, är på nytt landsflycktig til Brüssel, det Fransosen skal så mycket mer hålla med oß. Ur Polen wet jag icke hwad wi kunna hafwa til at befara, fuller hafwer Uladislaus skrifwit wår Nådigste

digste Konung en wänlig skrifwelse och der Gud hade li-
tet undt Hans Kongl. Maj:t lifwet, torde fuller goda
wänskaps medel hafwa finnas kunnat. Men nu sedan
Hans Kongl. Maj:t är död och man förnimmer, Ula-
dislaus hafwa läfwat de Polniske Ständerne recupera-
tionem ablatarum Provinciarum, hafwer man sig wäl
at förese. I går berättade mig den Chur-Sachsiske A-
genten här i Staden, det Uladislai Broder, som är Bi-
skop i Breslau, skal wara tilsagt et stort antal Polet,
dermed at recuperera samma Stift. Hwad der wist ät
är, gifwer tiden. Ur Dannemark höres än föga, al-
lenast här går et skri, at Kongen wil wärfwa 12 eller
15000 Man, en part säja der intet åt, jag förnimmer
ännu af ingen wärfware. Den Danske Prinsen, som
ordinarie residerar i Hadersleben, urgerar hårt på Bi-
lägret med den Chur-Sachsiske Fröken (som dock är först
wid 14 år och eljest mächta liten af taille) och berättade
mig den Chur-Sachsiske Agenten, at Bilägret torde ful-
ler i Wår ske. Om nu under den pretext mot Wåren
mätte något wärfwas, det får man nu si. Den practi-
ca, som de Kejseriske hafwa förehaft med Hertigen af
Hollstein, at Kejsaren wille göra honom til Kreiß-Öf-
werste och under gifwa honom 12000 man, förmenar
jag utslagen wara, och wil man hålla derföre, fienden
hafwer nu samma practica före med Konungen i Dan-
nemark. Jag skal på alt hafwa et wakande öga och de
Wälborne Herrar samtlig (genom E. S:t) om altstädes
advisera. Des emellan måste wi förnämligen hålla
Sjokanten i Sweriges Rikes devotion (then jag intet
twifler oß mycket wardet mißunnandes) och är högeli-
gen

gen af nöden, det Senaten i Sverige täncker på alla medel nu medan Winteren påstår, huruledes Prowiant och al nödtorft skaffas til Hamnarne i Sverige, at med förste Wårdag kan dermed unsättja Wißmar, Warnemunde, Stralsund och de andre Orter. Ty de hafwa nu allenast in diem och af Furstarnes i Mechelburg och Pommerns nåder. Skulle bem:te Furster komma i Danske eller Sachsiske tancker (det man efter möjeligheten afwända, men dock befara måste), så ser E. Ex:t på hwad fundament Sjökanten står. Nu Gud och tiden warder råd och medel gifwandes på alla sider. Befaller E. S:t härmed.

Hamburg, d. 15 Dec. 1632.

J. A. Salvius.

til Dresden.

Til Kongl. Secreteraren Joh. Nicodemius. (*)

Tilförlåtelige, synnerligen gode Wän,
Herr Secreterare.

Jag hoppas mina skrifwelser komma Eder alla weckor tilhanda. Wäntar ock Edra alla weckor. I aston fick jag tu Pacquet tillika, öfwerskrifne til Herr Gabriel Gustafsson. Salom. Adam hade sänt dem med expresse bud til Rostock, men efter Hr. Gabriel d. 3 Nov. til sjös gången war åt = = = kommo buden

(*) Sedan adlad 1636 med namn af Liljeström och dog 1657, som President i Pommerska Regeringen.

Digitized by Google

den hit dermed. I dag gå de fort med Gränseposten til Swerige. Intet är så ont, det är icke til något godt. Den deroute i Slesien gjör fuller någon skada på folk och synnerligen Fama, men wi hafwa likwäl derigenom lärt känna wåra falska wänner, och deras farliga mienee gjort de säkra Städer, Städer och platser munitre, ja bragt dem i Mark, Pommern och Meklenburg i harnesk. Hafwer fienden några platser bekommit, så blifwer han så mycket swagare i fält, så mycket starkare han dem besätter. Kan Gen. Baner snart upkomma, så får han dem snart igen, om icke bättre skulle wara, det han up åt Måren ginge. Fienden är likwäl 5000 man stark wid Landsberg, och hafwer härtil föga annat gjöra kunnat, än reparera den förbrände bryggan. I Pommern är landet man för man upbådat. Hertigarne i Meklenburg låfwa ock det samma. Wi kunna här ingen wißhet hafwa, om Wallenstein går mot Hertig Berndt med al magt, eller går han hit neder åt Meklenburg, eller går han halfparten dit up och halfparten hit ned, som mästa judicia hålla. Här nedre förse wi alla platser efter al möjelighet med alla nödtorfter, låta alt föra af landet i städerna särdeles de wid sjön, och om han kommer, ärna wi heller tända elden på den öfrige proviant och fourage, som icke salveras kan, än at han skulle det för sig finna, ut ipsa etiam vastitate arceatur. Här är eljest alt stilla i Kretsen. Af Konungen i Dannemark höres intet annat, än at han ligger stilla i Scanderborg. Den regerande Hertig Christian i Lüneburg är död. Hertig Magnus, Biskop i Razeburg, är närmast til Succeßionen, sed ob-

Digitized by Google

gravem ætatem & morbidam menar man, at Regeringen kommer på Hertig Fredric, och efter honom, som ock är all grå, på Hertig Georgs Famille. Hr. Rasch reser i dag hädan til Mecklenburg. Hwad han här nedrt gjör eller gjort hafwer, wet han bäst sjelf. Mig är intet communicerat wordet af prætextu, at man är ingen annan redo och räkning skyldig, quod ego etiam fateor, än Hans Excel. (*) allena. Han reser wred på mig hädan, at jag intet mer hafwer kunnat förstråcka honom, än 1150 Riksdaler, dem jag dock på interesse sjelf tagit hafwer. Jag må bekänna, wiste jag Hans Excel. wille, jag skulle gifwa honom mera, om jag än skulle satt kläderna af lifwet på mig ut derföre, skulle han mer hafwa fått. Men at pocka det af mig, plägar intet wara maner. H. Kongl. Maj:t sjelf och H. Excel. gjöra aldrig det, när de begära, man skal gjöra en sådan tjenst. Men hwad hjelper, alla dem man icke kan fylla med penningar, dem får man til owänner. Jag hafwer här många sådane. Förser mig, om han något siniſtré skrifwer til Hans Excel. hwarmed han hotat mig, at J sådant wid lägenhet annorledes bewisen. Jag lät bedja honom til gäst i morgon, derpå lät han säga mig, in præsentia af främmande folk, som hos honom suto, jag wiste fuller han wille i morgon resa, hwarföre jag då agerar och bespottar honom? och mer sådant spotsk, der jag dock, så sant mig Gud hjelpe, mente gjöra honom en åra dermed. Men sådan är nu min fatale infelicitet. Gifwe Gud, statum re-

(*) Riks-Cancelleren Axel Oxenstierna.

rerum så tillåte deruppe, at Hans Excel. snart kunde komma ned til deßa Ständer, wore det extraordinairt högnödigt. Deßa tre neutrale Städer tror jag eljest alt godt til, oansedt jag ej heller ser, hwad stort ont de gjöra kunna. Likwist wil man munna derom, såsom skulle de wela förwägra oß kjöpa necessaria härefter utur dem, det jag än intet wäl tro kan. Men, det Gud förbjude, ginge det illa för oß, så blefwe de wist wåra fiender. Men gå majora conclusa i Kretsen til god resolution, såsom jag wid Hans Excel. ankomst intet twiflar om Förstarne, så måste de fuller dansa efter. Vale & fave.

Hamburg, d. 16 Nov. 1633.

Johan Adler Salvius.

P. S. Kommer Hans Excel. i Kretsen och wil fournera Baudißin 100- eller 200000 Riksdal., så lärer han formera här en Armee, sed in celeritate omnia. Vale.

Jag skulle nu fuller skrifwa H. Excel. sjelf om alt förlop i Mecklenburg och Stift Bützow, men efter jag är först för 2 dagar hitkommen och Grubben kom åfwen i det samma ur Swerige, så hafwer mig hans conversation sådant denna gången åtagit. Kortligen at säja, så hafwer jag immitterat Hertig Adolph Friedrich i Bützows poßeßion. Men den andre Brodren i Güstrow blef deraf illa tilfrids. Hade Hertig Adolphs Son, såsom förmenter Coadjutor, blifwit satt til Stiftet, så hade Hertig Hans Albrecht intet kunnat förtrytat, men at Hans F.

Nis

N:s egen Broder, som intet mer hafwer meriterat af Sweriges Krono, än han sjelf, skulle det allena för sig bekomma, det förtrytte H. F. N. icke litet, ja altså, at H. F. N. sände twänne af sina Råd med en Notario til mig i Bützow, begärandes at jag intet wille immittera Hertig Adolph i poßeßionen förr än de hade först refererat til H. E. Riks-Cancelleren, eller om immißionen allredo skedd war (ut fuit) protesterade de på det zierligaste, at dem intet präjudits deröfwer entstå måtte. Summan är den, Hertig Hans står derpå, at Stiftet måtte incorporeras hela Huset Mechelburg och icke allenast den ene linien: eller om det skal här efter wara och blifwa Stift, at det måtte då alternatim njutas af bägge linierne. Alt sitt fundament sätter han på Sweriges Kronas lika affection emot sig som emot sin Broder. Täcktes nu H. E. dirigerat derhän, at Sweriges Krona kunde således med en Brud göra twänne Mågar, torde det fuller wara så godt, som det första. Derom Hertig Hanses Sändebud i Frankrike nu ock anhållandes warda. De Bützowiske Räkningarne kunde jag icke så länge aftöfwa, at jag dem af Beamterne uptaga och liqvidera kunde, utan tog Borgen af hwar och en och låter Räntemästaren i min frånwaro med tilförordnade Commißariis widare dermed förfara. De Mechelburgiske Alliantz penningarne hinde jag ej eller annorledes, än cursim med bägge Hertigarnes tilförordnade fyra Råd at öfwerse, befan likwist derigenom at de blifwa öfwer 80000 Riksdaler i rest, och om Räkningen nagelfares, kan ske, til en tunna Guld.

Digitized by Google

Jag låter ännu Räntemästaren med dem öfverlägga henne en gång, sedan skal en sändas hit dermed, och när jag hafwer lagt ultimam manum derpå, skal jag sända henne op til H. E. ratification. När alt är liquiderat wele Hertigarne, gifwa deras Obligation, at betalat på wiße terminer; Imedlertid gofwe de mig några Assignationer, på 4000 Riksdal. i Korn och något til Wißmar och Rostocker Stad til 10000 Riksdal. altihopa. Mer war ej möjeligit at erhålla, för de stora besware de nu i första Månaden draga til Creißens behof. Men jag twiflar dock huru snart deße Assignationer kunna betalas. Garnizonerne i Wißmar och Warnemünde wille de först, at Sweriges Krona skulle underhålla til des Creißfolket komme ur landet. Men sedan bewiljade de at underhålla dem, dock utställandes til H. E. om samma underhåll pro primo mense, skulle afkortas i Alliance penningarne eller Creiß-Cassan. Detta sedermera hafwer jag drifwit. Alliance penningarne wela de ändteligen skola uphöra ad 1 Martii då Creiß-beslutet alt fattat war: föregifwandes, at efter de gifwa pro primo mense til Creißen 30 fach Römerzug, så kunde de inga Alliance gelder mer contribuera. Fortificationen på bägge orter låfwa de fuller, men de hafwa så gjort nu i tu år, och följer intet. Synes H. E. wara angeläget at Wißmar och Warnemünde skola befästas, så måste wi sjelfwe genom andre medel göra. Af Hertigarne sker det näppeligen någonsin, dels för den jalousie der hemligen är, at de Swenska befästa så Sjökanten i deras land, dels för den träta

under

under Bröderna är, i det Hertig Adolph wil fuller hjelpa til Warnemündes Fästning, såsom til en commun ort, den dem både tilstår, men Hertig Hans wil intet hjelpa til Wißmars befästning eller såsom han kallar det göra Hoftjänst til, såsom til en Hertig Adolphs enskylte Stad, hwartil Hertig Adolph lifwäl wi fœderis wil hålla honom. Blifwer altså intet af dem til saken gjort, med mindre wi sielfwa göra at hwar öfwer H. E. ordre jag med första förwäntar. Ärke-Biskopen i Bremen wil intet acceptera hwad H. E. på Creißens wägnar hafwer pålagt H. F. N. at recrutera. Hwad han swarar utwisar inlagde Copier; caßerar likwist Garnisonernes underhåld i Stade och Burtehude, så länge Pleß ligger honom i landet. Jag måste annan dag Påska til och söka om möjeligit är annan resolution, elliest hafwer jag inga medel til Garnisonerne och intet gifwer han Pleß eller dem androm til deras wärfningar. Jag beder H. E. wille tala wid H. F. N. Gesanter i Frankfurt, at de skrifwa deras Herrar hastteligen andra consilia til. Desse tre Städer Lübeck, Hamburg och Bremen wille änteligen wara neutrale och warda näppeligen skickande til Frankfurt, wore godt H. E. gäfwo mig ordres at tractera med dem här, hwad de skole göra, det tror jag skulle snarare gå för sig: och förnimmer jag dem intet dertil obenägne, ty sielfwa skickningen til op hettes dinigrera dem hos Kejsaren, der de ännu wela hwita synas. Men skicka de, så skicka de intet til hela Contraten, utan til H. E. apart, at bedja om Neutraliteten.

digste Konung en wänlig skrifwelse och der Gud hade i-
tet undt Hans Kongl. Maj:t lifwet, torde fuller goda
wänskaps medel hafwa sinnas kunnat. Men nu sedan
Hans Kongl. Maj:t är död och man förnimmer, Ula-
dislaus hafwa läfwat de Polniske Ständerne recupera-
tionem ablatarum Provinciarum, hafwer man sig wäl
at förese. I går berättade mig den Chur-Sachsiske A-
genten här i Staden, det Uladislai Broder, som är Bi-
skop i Breslau, skal wara tilsagt et stort antal Poler,
dermed at recuperera samma Stift. Hwad der wist åt
är, gifwer tiden. Ur Dannemark höres än föga, al-
lenast här går et skri, at Kongen wil wärfwa 12 eller
15000 Man, en part säja der intet åt, jag förnimmer
ännu af ingen wärfware. Den Danske Prinsen, som
ordinarie residerar i Hadersleben, urgerar hårt på Bi-
lägret med den Chur-Sachsiske Fröken (som dock är först
wid 14 år och eljest mächta liten af taille) och berättade
mig den Chur-Sachsiske Agenten, at Bilägret torde ful-
ler i Wår ske. Om nu under den pretext mot Wåren
mätte något wärfwas, det får man nu si. Den practi-
ca, som de Kejseriske hafwa förehaft med Hertigen af
Hollstein, at Kejsaren wille göra honom til Kreiß-Öf-
werste och under gifwa honom 12000 man, förmenar
jag utslagen wara, och wil man hålla derföre, fienden
hafwer nu samma practica före med Konungen i Dan-
nemark. Jag skal på alt hafwa et wakande öga och de
Wälborne Herrar samtlig (genom E. S:t) om altstädes
advisera. Des emellan måste wi förnämligen hålla
Sjokanten i Sweriges Rikes devotion (then jag intet
twifler oß mycket wardet mißunnandes) och är högen-
gen

gen af nöden, det Senaten i Swerige täncker på alla medel nu medan Winteren påstår, huruledes Prowiant, och al nödtorft skaffas til Hamnarne i Swerige, at med förste Wårdag kan dermed unsättja Wißmar, Warnemunde, Stralsund och de andre Orter. Ty de hafwa nu allenast in diem och af Furstarnes i Mechelburg och Pommerns nåder. Skulle bem:te Furster komma i Danske eller Sachsiske tancker (det man efter möjeligheten afwända, men dock befara måste), så ser E. S:t på hwad fundament Sjökanten står. Nu Gud och tiden warder råd och medel gifwandes på alla sider. Befaller E. S:t härmed.

Hamburg, d. 15 Dec. 1632.

J. A. Salvius.

Til Kongl. Secreteraren Joh. Nicodemius. (*)

Tilförlåtelige, synnerligen gode Wän,
Herr Secreterare.

Jag hoppas mina skrifwelser komma Eder alla weckor tilhanda. Wäntar ock Edra alla weckor. I aston feck jag tu Pacquet tillika, öfwerskrifne til Herr Gabriel Gustafsson. Salom. Adam hade sänt dem med expresse bud til Rostock, men efter Hr. Gabriel d. 3 Nov. til sjös gången war åt - - - kommo buden

Cc

(*) Sedan adlad 1636 med namn af Liljeström, och dog 1637, som President i Pommerska Regeringen.
Sup. Bibl. D. 3, A. 26.

den hit dermed. I dag gå de fort med Gränseposten åt Swerige. Intet är så ont, det är icke til något godt. Den deroute i Slesien gjör fuller någon skada på folk och synnerligen Fama, men wi hafwa likwist derigenom lärt känna wåra falska wänner, och deras farliga meneer gjort de säkra Ständer, Städer och platser muntre, ja bragt dem i Mark, Pommern och Meklenburg i harnesk. Hafwer fienden några platser bekommit, så blifwer han så mycket swagare i fält, så mycket starkare han dem besätter. Kan Gen. Baner snart upkomma, så får han dem snart igen, om icke bättre skulle wara, det han up åt Mären ginge. Fienden är likwist 5000 man stark wid Landsberg, och hafwer härtil föga annat gjöra kunnat, än reparera den förbrände bryggan. I Pommern är landet man för man upbådat. Hertigarne i Meklenburg låfwa ock det samma. Wi kunna här ingen wißhet hafwa, om Wallenstein går mot Hertig Berndt med al magt, eller går han hit neder åt Meklenburg, eller går han halfparten dit up och halfparten hit ned, som mästa judicia hålla. Här nedre förse wi alla platser efter al möjelighet med alla nödtorfter, låta alt föra af landet i städerna särdeles de wid sjön, och om han kommer, ärna wi heller tända elden på den öfrige proviant och fourage, som icke salveras kan, än at han skulle det för sig finna, ut ipsa etiam vastitate arceatur. Här är eljest alt stilla i Kretsen. Af Konungen i Dannemark höres intet annat, än at han ligger stilla i Scanderborg. Den regerande Hertig Christian i Lüneburg är död. Hertig Magnus, Biskop i Ratzeburg, är närmast til Succeßionen, [illegible]

gravem ætatem & morbidam menar man, at Regeringen kommer på Hertig Fredric, och efter honom, som ock är all grå, på Hertig Georgs Familie. Hr. Rasch reser i dag hådan til Meklenburg. Hwad han här nedre gjör eller gjort hafwer, wet han bäst sjelf. Mig är intet communicerat wordet af prætextu, at man är ingen annan redo och räkning skyldig, quod ego etiam fateor, än Hans Excel. (*) allena. Han reser wred på mig hådan, at jag intet mer hafwer kunnat förstråcka honom, än 1150 Riksdaler, dem jag dock på intereße sjelf tagit hafwer. Jag må bekänna, wiste jag Hans Excel. wille, jag skulle gifwa honom mera, om jag än skulle satt kläderna af lifwet på mig ut derföre, skulle han mer hafwa fått. Men at pocka det af mig, plägar intet wara maner. H. Kongl. Maj:t sjelf och H. Excel. gjöra aldrig det, när de begära, man skal gjöra en sådan tjenst. Men hwad hjelper, alla dem man icke kan fylla med penningar, dem får man til owänner. Jag hafwer här många sådana. Förser mig, om han något sinistré skrifwer til Hans Excel. hwarmed han hotat mig, at I sådant wid lägenhet annorledes bewisen. Jag lät bedja honom til gäst i morgon, derpå lät han säga mig min præsentia af främmande folk, som hos honom sine; jag wiste fuller han wille i morgon reta. Hwarföre jag då agerar och bespottar honom? och wet sådant spotskt, der jag dock, så sant mig Gud hjelpe, mente gjöra honom en ära dermed. Men sådan är nu min fatale infelicitet. Gifwe Gud, statum re-

(*) Riks-Cancelleren Axel Oxenstierna.

rerum så tillåte beruppe, at Hans Excel. [illegible] de komma ned til deßa Ständer, wöre det [illegible] nairt högnödigt. Deßa tre neutrale Ständer tror jag eljest alt gode til, oaksedt jag ej heller ser, hwad [illegible] ont de gjöra kunna. Likwist wil man munna [illegible] om, såsom skulle de wela förwägra oß [illegible] ria härefter utur dem, det jag än intet wäl [illegible]. Men, det Gud förbjude, ginge det illa för oß, så blefwe de wist wärg fiender. Men gå majora [illegible] sa i Kretsen til god resolution, såsom jag [illegible] Hans Excel. ankomst intet twiflar om Förstarne, så måste de fuller dansa efter. Vale & fave.

Hamburg, d. 16 Nov. 1633.

Johan Adler Salvius.

P. S. Kommer Hans Excel. i Kretsen och wil fournera Baudißin 100 eller 200000 Riksdal., så lärer han formera här en Armee, sed in celeritate omnia. Vale.

Jag skulle nu fuller skrifwa H. Excel. sjelf om alt förlop i Mecklenburg och Stift Bützow, men efter jag är först för 2 dagar hitkommen och Grubben kom åfwen i det samma ur Swerige, så hafwer mig hans conversation sådant denna gången betagit. Kortligen at säja, så hafwer jag immitterat Hertig Adolph Friedrich i Bützows poßeßion. Men den andre Brodren i Güstrow blef deraf illa tilfrids. Hade Hertig Adolphs Son, såsom förmenter Coadjutor, blifwit satt til Stiftet, så hade Hertig Hans Albrecht intet kunnat förtrytat, men at Hans F.

Nils egen Broder, som intet mer hafwer meriterat af Sweriges Krono, än han sjelf, skulle det allena för sig bekomma, det förtrytte H. F. N. icke litet, ja altså, at H. F. N. sände twänne af sina Råd med en Notario til mig i Bützow, begärandes at jag intet wille immittera Hertig Adolph i possessionen förr än de hade först refererat til H. E. Riks Cancelleren, eller om immissionen allredo skedd war (ut fuit) protesterade de på det zierligaste, at dem intet präjudits deröfwer enrstå måtte. Summan är den, Hertig Hans står derpå, at Stiftet måtte incorporeras hela Huset Mechelburg och icke allenast den ene linien: eller om det skal här efter wara och blifwa Stift, at det måtte då alternatim njutas af bägge linierne. Allt sitt fundament sätter han på Sweriges Kronas lika affection emot sig som emot sin Broder. Täcktes nu H. E. dirigerat derhän, at Sweriges Krona kunde således med en Brud göra twänne Mågar, torde det fuller wara så godt, som det förra. Derom Hertig Hanses Sändebud i Frankrike nu ock anhållandes warda. De Bützowiske Räkningarne kunde jag icke så länge aftöfwa, at jag dem af Beamterne uptaga och liqvidera kunde, utan tog Borgen af hwar och en och låter Räntemästaren i min frånwaro med tilförordnade Commissariis widare dermed förfara. De Mechelburgiske Alliantz penningarne hinde jag ej eller annorledes, än cursim med bägge Hertigarnes tilförordnade fyra Råd at öfwerse, befan likwist derigenom at de blifwa öfwer 80000 Riksdaler i rest, och om Räkningen nagelfares, kan ske, til en tumna Guld.

Digitized by Google

Jag låter ännu Räntemästaren med dem öfverlägga henne en gång, sedan skal en sändas hit dermed, och når jag hafwer lagt ultimam manum deryå, skal jag sända henne op til H. E. ratification. Når alt är liquiderat wele Hertigarne, gifwa deras Obligation, at betalat på wiße terminer; Imedlertid gofwe de mig några Assignationer, på 4000 Riksdal. i Korn och något til Wißmar och Rostocker Stad til 10000 Riksdal. altihopa. Mer war ej möjeligit at erhålla, för de stora beswär de nu i första Månaden draga til Creißens behof. Men jag twiflar dock huru snart deße Aßignationer kunna betalas. Garnizonerne i Wißmar och Warnemünde wille de först, at Sweriges Krona skulle underhålla til des Creißfolker komme ur landet. Men sedan bewiljade de at underhålla dem, dock utställandes til H. E. om samma underhåll pro primo menſe, skulle afkortas i Alliance penningarne eller Creiß-Cassan. Detta sedermera hafwer jag drifwit. Alliance penningarne wela de änteligen skola uphöra ad 1 Martii då Creiß-beſluter alt fattat war: föregifwandes, at efter de gifwa pro primo menſe til Creißen 30 fach Römerzug, så kunde de inga Alliance gelder mer contribuera. Fortificationen på bägge orter låfwa de fuller, men de hafwa så gjort nu i tu år, och följer intet. Synes H. E. wara angeläget at Wißmar och Warnemünde skola befästas, så måste wi sjelfwe genom andre medel göra. Af Hertigarne sker det näppeligen någonsin, dels för den jalouſie der hemligen är, at de Swenska befästa så Sjökanten i deras land, dels för den träta

under

under Bröderna är, i det Hertig Adolph wil fuller hjelpa til Warnemündes Fästning, såsom til en commun ort, den dem både tilstår, men Hertig Hans wil intet hjelpa til Wißmars befästning eller såsom han kallar det göra Hoftjänst til, såsom til en Hertig Adolphs enskylte Stad, hwartil Hertig Adolph likwäl vi fœderis wil hålla honom. Blifwer altså intet af dem til saken gjort, med mindre wi sjelfwa görat hwar öfwer H. E. ordre jag med första förwäntar. Ärke-Biskopen i Bremen wil intet acceptera hwad H. E. på Creitzens wägnar hafwer pålagt H. F. N. at recrutera. Hwad han swarar utwisar inneslagde Copier; caßerar likwist Garnisonernes underhåld i Stade och Burtehude, så länge Pleß ligger honom i landet. Jag måste annan dag Påska til och söka om möjeligit är annan resolution, elliest hafwer jag inga medel til Garnisonerne och intet gifwer han Pleß eller dem androm til deras wärfningar. Jag beder H. E. wille tala wid H. F. N. Gesanter i Frankfurt, at de skrifwa deras Herrar hasteligen andra consilia til. Deße tre Städer Lübeck, Hamburg och Bremen wille änteligen wara neutrale och warda näppeligen skickande til Frankfurt, wore godt H. E. gäfwo mig ordres at tractera med dem här, hwad de skole göra, det tror jag skulle snarare gå för sig: och förnimmer jag dem intet dertil obenägne, ty sjelfwa skickningen til op hettes dinigrera dem hos Kejsaren, der de ännu wela hwita synas. Men skicka de, så skicka de intet til hela Conventen, utan til H. E. apart, at bedja om Neutraliteten.

Digitized by Google

liteten. Hwad Konungen i Dannemark hafwer [illegible]cterat med de Hamburgiske Deputerade i Scanderburg, det utwisar Protocollet B hwilket är af dem Danske så fattat, men Hamburgenses föregifwa der wara några passus uti, som äre icke aldeles riktigt införde. Konungen wäntas efter Påskhelgen til Glückstad, höres af ingen wärfning hos honom, Sleps-Flottan beredes så wäl nu som alla år. Hertig Ulrics Lik wäntas Elben utföre. Samma wäg menes ock Bruden från Dreßden mot Sommaren kommandes warder. Man hör intet gärna i Dannemark, at Wallenstein omkommen är. Konungen hafwer nyligen sagt, at det dock är godt för de Swenska. Hwad tiender Gouverneuren ur Riga, så wäl som Sigrid Amanuensis ur Öresund skrifwa mig om en skändlig Moskowitisk Dedition, det utwisa ock Bilagorne. Det skrifwes fuller ock nästan sådant öfwer Dantzig. Hwad der är åt, hwad Polacken tager sig nu der uppå före, huru wåra Sändebud i Moskow warda sig nu härwid hållandes, det får wi med följande Advisor förnimma. Befaller honom ꝛc.

Hamburg, annan dag Påska 1634.

J. A. Salvius.

Post Scriptum.

Strax Konungen i Dannemark hade sin intercession för Grefwen af Oldenburgs Neutralitet til H. E. afgå låtit, lät Hans Maj:t henne sielf i Glückstad trycka, såsom innelagde exemplar utwisar och spriden nu det här och der allestädes ut. En skrifwelse af nästan

stan lika lydande motiver hafwer ock Hans Maj:t skrifwit til Josias Rantzow och förmant honom, at rymma ur Pinnenberg, hwad Hans Maj:t dermed intenderar, kan jag icke rätteligen begripa, utan låter H. E. sjelf det högförnufteligen eftertäncka. Jag menar, om H. E. låter ofwanbem:te Grefwe ännu sitta Neutral til des Nyenburg öfwer år och des emellan likwist gifwa sin quota hemligen, skal det fuller något så när kunna gå. Allenast han intet offentelig wil hafwa det nämnet ännu at wara partial. Och må jag fuller bekänna om han nu declarerade sig, så fulle honom de Keiseriske i landet och wi kunna det än intet wärja. Grefwen af Ost-Frisland hafwer en åreförgäten Calendermaker i sit land; hwad för Prognosticon han hafwer gjort på hwar Månad i detta år, det beder jag Secreteraren wille wisa H. E. per occasionem, medan nu sådant kommer i alla privat hus öfwer största delen af Riket och hafwer ingen liten wärkan, at skräma gemöterne och alienera dem från oß; så wore mycket godt H. E. täcktes skrifwa bemälte Grefwe derom til, exprobrera honom, at hans undersåtare sålunda violera Neutraliteten (han nämner uttryckelig i denna Månad Lapparna och Finnarna), och åtminstone låta taga den Calenderskrifwaren wid hufwudet. Vale. Herr Lefle wil intet til Armeen förr än han hafwer talt wid H. E. sjelf, reser innan 4 dagar härifrån åt Frankfurt. Commando i Westfalen måste förbättras, och fruktar jag Hr. Baner måste tit eller det går intet som det skal. Breihanen är en skadelig dryck.

D d Til

Digitized by Google

Til Landshöfdingen Urban Hjärne (*).

Nobiliſſime, Ampliſſime & Excellentiſſime Domine, Fautor & Amice pl. obſervande.

Non potuit non gratiſſima accidere mihi, quam e Septentrione veſtro per *Kellerum* noſtrum mihi adſcribſit ſalutationem T. Excellentia. Vireat ergo & gelita ſub Arcto & metia ſub bruma caliſſimus ille amor, qui & ſtutiorum & animorum noſtrorum conjunctione gaudet, quaternumque gaudebit. Nos heic loci, quæ Dei clementia eſt, incolumes vivimus, an quieti ob *Gallorum* viciniam, ob *Iurcarum* immanitatem ſolus noverit Irenarcha Zebaoth. Interim gelu inſolito adſtringimur, quæ tamen veſtris terris pro clementia poterit haberi. Nihilominus & Muſæ noſtræ valent, & quod agant ſemper habent. Ego hactenus occupor in *Pauli Zacchiæ*, Proto-Medici Generalis *Romani* Qvæſtionibus Metico-Legalibus auctius edendis cum notis Juriticis & Meticis; adeoque in ſubpetias vocavi & JC. & Meticos aliquot clariſſimos. Dein Satyram meam Meticam evulgabo variis curioſis refertam thematibus. Nuper accepi aliquot grana auri fini, quod reperitur in ventriculis omnium anatum, quæ aluntur in certa tomus area *Ulmæ Svevorum*, te quibus anatibus auriferis legi poteſt Obſ. 194 Anni VI & VII Ephem. Germ. Curioſ. Ante annum aliquot egregia fruſta tiverſorum mineralium & metallorum accepi a Viro Ampl. D. D. *Gotfr. Mel-*

(*) Här tager Hjärnska Correſpondencen åter wid, ſom ſlöts ſiſt i Sv. Bibl. D. 21 ſ. 328.

Melanio, Consil. & Archiatro *Palat. Neoburg. Düsseldorpii* reique metallicæ & fotinarum in Ducatu *Montano* Præfecto. Non dubito, quin apud vos, Vir Celeberrime, varia sint curiosa, tam quoad mineralia quam quoad vegetabilia & animalia. Ego saltim exopto commotam aliquam occasionem, cujus interventu & literarum & aliarum interdum rerum fieri possit communicatio. Forte per nundinas *Francofurti* ad *Mœnum*, si vestrates Bibliopolæ aut Mercatores eo venirent. Interim divinæ providentiæ T. Excell. tevote commento cum voto anni felicissimi & ex omni parte beati. Vale.

Ampliss. Excell. T.

Heidelberga, d. 5 Jan. 1684.

paratissimus servus
D. Georgius Francus.
Universit. Pro-Cancell. Fac. Med. Decanus & Archiater.

P. S. Qvi apud Vos sunt Celebres Metici aut docti Philologi, quæso perscribere (*).

Nobilissime atque Experientissime D. Doctor, Amice longe Honoratissime.

Meruit elegantissima Tua Epistola, insigni varietate mineralium e septentrione vestro erutorum comitata, ut pari munere tam gratum beneficium epen-

(*) Jag har med flit til M. L. nöje låtit D. Franci Latinska Orthographie blifwa sådan, som jag funnit densamma för mig. Denna Mannen war nog för mycket Tysk.

derem, verum, ut quod res est, fatear, neque ea mihi jam copia neque varietas est, quæ ullo pacto muneribus Tuis respondeat. Proximo vere spopondere Amici in *Norwegia* futurum, ut, quidquid in hoc genere rarum apparet, transmittant, ad Tua pulvinaria mox reclinandum. Ad summum *Norwegia* nostra caret plumbi, stanni, Mercuriique fodinis, abundat ferro, æs non nisi duobus aut tribus locis effoditur, argentum duntaxat loco uno, quamvis plures argenti fodinas norint subinde agricolæ, sed quas aperire aut manifestare recusant, metu laboris novi. Aurum nostro hoc tempore nusquam effoditur, nisi quod talcum *Arndaliense* granatiferum tantillum vehat, sed cum nullo hactenus fructu inde elicitum. In cupella propemodum nihil ☉lis relinquit, sed si minera uratur teratur, ut cum ☿ atque aqua salsa aliquamdiu percoquatur, tandem & ☾m & solem relinquit, sed qui impensas non sustinet, nisi forsan actis profundioribus in terras cavernis, id quod hactenus, nescio cur, neglectum. Talcum ipsum nigricat, sed, statim atque igni exponitur, splendet more auri, idque hactenus varios impulit ad scrutandum, qui tamen in cortice tantum adhuc hæserunt, fortassis operæ pretium facturi, si in viscera montis profundi descenderent. Ex *Tunquin Chinensi* provincia allata mihi cinnabaris nativa ☿ii vera minera, & cum cinnabari *Carinthiaca* merito comparanda, si eam non superat, in qua cicuranda & figenda temporis aliquid collocavi, non dum quidem optato eventu, sed spes

tamen

Digitized by Google

tamen invitat, ut ulterius progrediar. Ex *Germania* nihil jam rari nuper allatum, præter phosphoros, quos *Angli* ulteriori disquisitione speciosius jam præparant. Nihil tamen felicius hactenus produxere, quam peculiarem illam separationem aquæ dulcis ab aqua marina, sed quam aperire detrectant, nisi ingenti vi pecuniarum emolliti. Audio gemina ratione eventum hunc præstari. Primum enim antlia peculiari aquam marinam in eam altitudinem ejaculantur, ut aqua ascensu illo plurimum salis sui exuat, quam aquam velis nauticis exceptam in alveum vicinum permittunt influere. Ubi, cum nondum omni sale exuat, terramque quandam crematam aquæ huic affundunt, quo fit, ut restantes adhuc salis reliquiæ in fundum vasis præcipitentur, & supernatans aqua prorsus dulcis evadat. Hæc sunt, quæ hactenus de illo separationis mysterio potui exsculpere. *Becscherus* noster adhuc secretam quandam olis præparationem sibi soli notam commendat, quam nulla arte, nulla prece adductus revelare parat, unde de tanto ejus mysterio solo demum eventu docebimus. Ego sæpe inaudivi proverbium antiquorum: Thesauros quandoque fieri carbones, non esse omnino spernendum. Optarem scire, an Vir Ampliss. in illo processu ♂tis & ☾næ aliquid singulare experiendo observavit. Mihi ♂tis ♀ præclarus domitor ☿ æstimatur, si a fæcibus suis commode prius posset liberari. Sed terminalia hic sunto, ut ei, qui sine termino regnat, benignissimo Deo Te, hoc anno ineunte & in plures feliciter

extendendo, ex animo commendem. Vale & si quid Chemia Tua novi parturit, per otium gratificari perge

Amplitud. Tuæ Experient.

Hafniæ, d. 5 Jan. 1685.

studiosissimo

Ol. Borrichio.

Vir Magnifice & Excellentissime,
Patrone Colendissime.

Latæ ad me gratissimæ literæ tuæ rubores mihi induxere, quod immeritus tanto affectu, incognitus tanto honore, absens tanto favore obruar, ut quomodo dignus rependam grates nesciam. Unum id doleo, quod tantæ difficultates obversentur animo, ut quid consilii capiam incertus sim. Sane pericula *Germaniæ* nostræ imminent non pauca, contra ea asylum religionis, pacisque & libertatis vobiscum est. Aft conscientiæ non minus res est, stationem deserere honestam, & cui nihil desit, patriam & amicos, qui id deprecantur, reliqua, quæ multis modis revocant mentem. Qvare veniam dabis, Vir Celeberrime, si nondum animum ad mutationem illam inductum scribam. Non defuerunt fautores, qui ab anno integro *Dresdam* me pellicere non dubitarunt, sed nondum ad linquendum hoc veluti centrum *Germaniæ* subierunt cogitationes. Tuus vero immeritus affectus nunquam animo excidet meo, quem omnibus modis integrum mihi fer-

servare allaborabo. Nuperis mensibus *Craanius*, *Lugduno Batavus*, a Seren. Electore evocatus *Berolinum* concessit, sumtibus & salario vix unquam Medico in *Germania* concesso. Simul dabitur occasio *Hamburgum* mittam Pharmaciam Acroamaticam & Miscellanea Philologico-Medica. Hoc ipso testabor gratitudinem levidensi munusculo chartaceo, junctis quoque nonnullis Disputationibus, qualem de consensu partium nuper habui. Apparata est ad prelum quoque Physiologia reformata. Tabulis X Pathologico-Therapeuticis omne morborum genus facillima methodo digessi. Deus Te servet &c.

Excell. Nominis Tui

Jena 1686. d. 9 Mart.

paratissimus Cultor

Georg. Wolffg. Wedelius.

Vir multis nominibus Celeberrime, Experientissime, Fautor Æstimatissime.

Confisus ea, quam in Te ante aliquot annos *Löchgovii* in *Würtenbergia* apud Seniorem *Farnerum* (*) commorato deprehenderam humanitate, has tenues exarare & ad Te transmittere non dubitavi. Pristinus enim, qui in me erga Dominum *Farnerum*, in *Svecia* nunc habitantem, amor gliscit me impulerat, eidem præsentem meum statum ac conditio-

(*) Från denna Farner finnas många Alchymiska Bref til framl. Hr. Landshöfdingen af åren 1682, 83, 84 och 85, hvilket sista år han kom til Sverige.

ditionem aperiundi. At cum neſcirem, qua occaſione ad ipſum litteræ transmitti queant, hac unica excepta, qua ad manus Tuas commendarentur; rogatam itaque Tuam Claritatem volni & favere perge

Claritatis Tuæ

Hamburgi, d. 27 Sept. 1689.

ſtudioſiſſimo ad ſervitia

Joh. Jac. Zimmermanno.

Vir Excellentiſſime, Fautor & Patrone nulla non modo Colende.

Es wird annoch in recenti memoria ſeyn, daß Dero Excell. bey mir einen ſilbernen und vergüldeten Löwen geſehen, ſo vor dieſem in dem Brackenhofferiſchen (*) Cabinet geweſen, bey welchem ich ſehr viele curioſe obſervationes hatte, ſo auch dazumalen meldete, nemlich daß allem vermuthen nach ſolcher dem K. Guſtavo Adolpho glor. And. von der Stadt Strasburg verehret ſey, indem derſelbe Löwe nicht allein den Schwediſchen Wappen-Löwen exprimiret und mit ſeinem Pfoten das Schwediſche und Strasburgiſche Wappen vorweiſet, ſondern auch die Inſcription: Guſtavus Adolphus, Rex Sveciæ, Protector Germaniæ ein mehreres entdecket, auch dem gekrönten Schwediſchen Wappen-Löwen in die andere Pfote gegebene Reichsapfel deßen genugſames Zeugnis giebt, entlich aber wird dieſe Opinion völlig beſtätiget von der hinter dem

(*) Jag kan ej förſäkra, at jag rätt på detta i Originalet ganſka illa ſkrifna namnet.

dem Schwedischen Wappen verborgenen, und dem Wißenden leicht zu entdecken möchlich, Inscription: Vivat Imperator Romanus, Pius, Felix, Augustus; wie sich denn solche Inscription über alle maßen wohl schicket, weil der Löwe einen Becher constituiret und bey dem Gesundheit trincken das Vivat sprechen bey der Teutschen Welt sehr in Ehren ist. Weilen nun D. Excell. dazumahlen einige Neigung verspühren ließen, solchen Löwen zu kauffen, nachdem aber ein Graf von Schwartzburg, deßen Bruder an dem Käjserl. Hofe in Diensten stehet, solche vor verlangtes pretium bezahlen wil, also habe hiervon Nachricht ertheilen wollen (*) ꝛc. Der Hr. von Tschirnhausen läst nechst schönster empfelung und vergewißerung aller Wilfärigkeit freundlich grüßen. Ich bitte dem Hr. Odhelio zu grüßen ꝛc.

Dero Excellenz

D. d. 17 Dec. 1689.

dienstergebener

M. Jo. Jac. Spener.

Curios. Cultor.

Högwälborne Herr Assessor.

Nyligen har jag fåt af en Öfwerste-Lieutenant, Lewenklau benämd, communicerat huru Ten skal representera Silfwer på uti hårdhet som klang, strich

Ee och

(*) Han nämner sedan huru mycket hwart lod skal kosta, men lodens antal går han förbi.

Sm. Bibl. D. 3, A. 28.

och gewicht. Prescription är denna: Nim 5 pfund Rensgold oder von dem feinesten Meßing, laß es fließen, trage ihm ein fluß hinein 2 Pfund Reg. Martis, gemein Wißmuth 3 pfund, gemein Zinn 2 pfund; wenn alles dieses wohl mit einander geflossen, so gies es in einem Centner wohlgeflossenen Zinn, rühr es wohl um und gies es in eine forme.

Der Regulus Martis wird so bereitet.

Nim Limaturæ Martis 3 pf. Salpeter, Weinstein Arsenici, jedes 2 pf. misch wohl unter einander, laß es 2 stunden lang wohl fließen, und mache es aldann zu einem Regulo.

Wißmuth durch Kunst gemacht.

Nim 2 pf. Zinn, laß es fließen, wirf nach und nach stückweise 24 loth Arsenic darein, laß es eine stunde in fluß stehen, alsdenn so ist es fertig. Benälte saker blefwo af des ägare högt recommenderade, särdeles efter han sade sig sjelf dem hafwa proberat och en hel Service deraf gjöra låtit. Strax som Doct. Thomasius måste härifrån, blefwo följande Pasquil publicerat:

Molinas Italos, Spenerus Saxones, Orbem
Ludovicus, Doctos Thomasius urit & angit.
Ille Quietismo, nimia Pietate secundus,
Tertius igne gravi, censura quartus acerba.

Han wil nu i Halle begynna läsa, hwaresthan tilstånd hafwer af Churfürsten i Brandenburg at hålla Collegior. Den unga Mag. Spener lärer enderadagen begynna et Collegium, uti hwilket han läswa

wat wisa ärskilliga rara experimenter. Doct. Odhelius reste förl. Söndag härifrån til Freyberg och der hälsa &c:

Leipzig, d. 17 Jun. 1690.

ödm. tjenare
Dan. Norlind.

Nobilissime, Excellentissime D:ne Doctor, Reg. Maj. Sveciæ Archiater Spectatissime.

Literas Tuas de die 27 Octobris ad me datas, gratissimas habui, maxime cum viderim & perlegerim humanissima Tua oblata, quibuscum ex districtu Septentrionali curiose collectis Museum meum & studia curiosa naturæ & artis augere & stimulare conaris. Non verba Tibi refundam sed sinceram amicitiam & fidele commercium literarium (quod solum nobis absentibus concessum est ad poliendas scientias) promitto. Casum quod attinet, quem resolvendum a me petis, concernens farinæ aliquam speciem in *Neringa* nostra non procul à littore maris, nec ultra dimidium miliare a nostris ostiis repertam & instar venæ mineralis cujusdam materiæ per terras longe extensam, libenter explicabo, & quid viderim & expertus fuerim, variis modis materiam examinando, communicabo. Cum succinum, gemma nostra *Prussica* in nostro littori & alibi in vicinia, parce admodum hac æstate propulsa fuerit, quæsiverunt illud Donum Dei in terris non longe a mari diffitis, fodendo profunda terrarum, obser-

varuntque tractus certos dari in ſinu terræ, qui inſtar venarum ſolum ſucciniferum perreptant, diverſam tamen terram matricalem agnoſcentes. Venæ ut plurimum ſunt arenoſæ & ſubtili pulvere ſiccò conflatæ non unius generis, in illa arena ſparſim majora minora fruſta ſuccini reperiuntur, ceſſantibus illis venis, raro quicquam reperitur. Talis etiam vena illa erat, quæ rarior viſa multos in admirationem traxit & a foſſoribus & aliis pro farina minerali exclamata fuit. Tentarunt varia milites in caſtello oſtii noſtri coquendo, pinſendo &c ſed ſine fructu, ſola nempe hæc materia ex fermento recepto fermentare noluit, ſed ubi alia farina addita fuit, panem inſipidum, ſolidum inſtar paſtæ glutinoſæ exhibebat. Illam examinavi phyſice, chymice, œconomice, optice &c, ut ſatisfacerem curioſitati meæ, nihil vero expertus ſum, quod aliquam analogiam cum farina haberet. Materia mineralis mihi alias ſatis nota, & variis in locis longe curioſior alibi, inprimis *Halæ Saxonum* reperta, ad ſpeciem margæ (Germ. Mergell) referenda videbatur, quæ marga omnis argillam pro matrice agnoſcit, calcinatur vero in materiam friabilem cretaceam vel potius gypſum ſubtilem ope nitri ſale volatili urinoſo imprægnati. Nihilominus hæc materia calcinata ſervat ſibi fixiores partes, poſtquam volatiliores evanuerunt i. e. oleum craſſum ſal fixum & gluten reſinoſum, quæ partes arenam ſ. terreſtre corpus compactum conſervat. Exinde fœtor fuliginoſus in combuſtione & aptitudo, ut quoddam analogum

nalogum sibi jungi patiatur, fermenta, olea &c quibuscum facile miscetur & in figuras redigitur. Quod magnam convenientiam cum succino habeat multasque particulas communicatas in se ferat non nego, ex odore enim & destillatione, quæ spiritum volatilem subacidum spirat, judicandum, sed non mirum, nam ipsum succinum in tali terra calcinatur, friabilis, in farinæ similem materiam reducitur omnique volatilitate privatur, cujus experimenta varia habeo, & multa frusta ad dimidium calcinata in Museo meo servo, æque ac Ebur quod tractu temporis in terris nitroso-urinosis calcinatur, quod idem est unicornu fossile a nobis dictum. Est mihi reservatus talis dens Elephanti semi calcinatus & semi solidus integer cum crusta sua & omnibus fibris sane conservatus. Itaque nullus dubito, hanc materiam terram mineralem juste dici posse, nec possidere quicquam, quod vegetabili generi adscribendum, præter particulas illas, quæ post resolutionem totius s. universalem plantarum, in illis locis crescentium, solo tanquam matri iterum communicantur & relinquuntur &c.

Excellentiæ Tuæ

Gedani, d. 30 Nov. 1697.

devotissimus servus

Christophorus Gottwald.

Digitized by Google

Amplissimo atque Celeberrimo Viro,

D. Urbano Hjærne,

Fautori suo Optimo S. D.

Joannes Nicolaus Pechlin.

Ex quo *Carolicorum* discessimus, perpetua Tui apud me recordatio, sed rarius per scripta commercium. Semel dumtaxat ad Vos, idque quatuordecim dies post adventum ex *Svecia* dedi, sed nemo unus respondit, sive *Valla* — ille meus, sive *Gertemus*, facetus ille homo & plane tescenninus, sed neque vestra me Urbanitas beatiorem reddidit. Ego incertis hoc malis tribuo. Qvidquid id sit hac demum occasione de vestro me statu certiorem fieri posse plane sum persvasus. Miraris, puto, sic capi deliciis *Svecie* gentem nostram, ut protinus sibi redeundi eo copiam factam esse gaudeant; habetis ergo illecebras, & sunt in *Svecia* quoque sirenes, quas utinam & ipse sequi possem, vetusque & interruptum reparare commercium! At Tu mihi illa Siren, Urbanissime *Hjærne*, Tu præcipua voluptatis *Svecicæ* pars, & a cujus ego semper colloquio doctior discessi. Cum calculo renum adhuc dum colluctor & binos nuper cum Hæmorrhagia renum sustinui paroxysmos. Atque inde sic satis misere vivo & ad itinerum fastidia motusque, qui fere unus valetudini meæ infestus, succumbo. Satius ergo fuit me hic relinquere, & dum Medicorum vix ratio habetur, Te, τῶν Ἀρχιατρῶν Comiti,

D.

Digitized by Google

D. O. M. committo, adeoque compendio tam animæ tum corporis Medicum uno illo habes. De Regis valetudine non dubito, quin & illa cum tempore crescat laboribusque duretur. Regina, ut audio, ex tussi, inveterato morbo, laboravit, sed Tuis illa auxiliis convaluit. Qvis quæso ille Trepanationis *Wachmeisterianæ* seu fructus seu finis, utrumne in totum sibi redditus? Et quid de *Fabiströmii* valetudine, an & illa Empiricis paruit remediis? Ego circa Noctes *Svecicas* distringor, hisce etiam sub inde otium meum impendo. Puto non creditam regionis excellentiam ab quobari posse. Si Tu potes veram rubricæ aut atramento designatam tum Ranguferi, tum Aloes icona transmittere, sed quæ vivæ respondeat animanti omnibusque numeris expressa sit, rem feceris longe gratissimam. Venerabilis Dominus Socer Tuus, si recte conjicio, in *Russiam* ablegatus haud dubie insignem negotiationis suæ fructum feret. In re Medica omnia hic corrupta, neque ullus nobis honor, devoluta ad Empiricos dignatione, qui jam olim, ut seculum est, orbem inundabunt. Pulvis ille aureus, sive ex calce auri & cinnabari conflatus imminentem illam rubedinem tritui debet, atque hinc tanta in Aulicis *Brunsvicensibus* commendatio, ut nemo Procerum salvum se putet, nisi se penu illius in pyxidem condita armaverit. Debetur ille pulvis servo Principali a camera, qui eum haud dubie e schedis Medicis hausit, aut rapuit. Libellum Tuum, quem de terris minerisque *Sveciæ* lingva *Germanica* edideras,

Digitized by Google

ras, in magno habeo pretio. *Meibomii*, Viri æstumatissimi, domesticam calamitatem, ut cujus filius Medicus Doctor, maximæ spei juvenis, *Parisiis* confossus subito interiit, uterque dolemus. Vides, quanto cum metu illa liberorum educatio, tum maxime, quando in Academias mittendi sunt, transigatur. Ego & ipse nunc filium in Academiam misi, nescius, quid serus vesper vehat. Vale meque ama.

Gottorpii, d. 13 Jun. 1699.

Vir Illustris atque Experientissime.

Celeberrimi nominis Tui fama illectus, quæ Septentrionibus atque Arctoo sidere contineri nescia, mariaque & terras supergressa *Europæ* reliquæ oras circumvolat, animum addente dulcissimo Amico & in Ser. Principis vestri valetudine curanda Collega Cl. *Pechlino*, has ad Te lineas exaravi, officiosi affectus, & virtutum tuarum cultoris animi testes. Equidem Medicos veras etsi longissimis distantes parasangis, conspirare inter se par est, dum contra nobilissimam artem malevolorum animosa invidia Magnatum vilipendium plerorumque contemtus conspirant. Commune enim patrocinium illi commodare, nosque invicem ad id excitare opus est, sive experimentis seu rationibus juvari postulet, quo in utroque genere Te excellere scio. Ego in hoc campo strenue usque militavi & postremo quidem in libro de Natura, quem Tibi innotuisse ex eodem

Cl.

Cl. *Pechlino* intelligo, pro virili ejus partes egi. In quo cum displicuissent nonnulla Philosopho summo *Christoph. Sturmio* (qui eclecticam suam Physicam beat. Regi vestro dedicavit), non tamen aperte a meis dissentire ausus, dissensum suum callide dissimulans sibi eandem haerere mecum sententiam persuadere unice occupatur. Sed ut plenissime illi satisfaciam ego nunc assidue do operam, inque eo quod ipsi opponere rursum constituí opusculo fingendo ac refingendo jam annum occupor, idque pergo agere, ut artem nostram solidissimis demonstrationibus inniti sole clarius appareat. Hoc ubi lucem viderit, ejus copiam faciam Tuoque cumprimis judicio illud submittam. Interim si beneficio Tuo fossilium metallorumque *Svecicorum* nonnullorum exemplar ad me venire posset, magno beneficio me Tibi obstrictum profiterer, maxima enim rerum naturalium notitiam comparandi teneor cupiditate, quae Tibi quoque curae esse ex Musaeo *Islandico*, rupibus quoque vestris innascente & ab amico ad me transmisso nuper intellexi. Vale.

Ill. Nominis Tui

Kilon. 15 Cal. Dec. 1699.

addictissimus cultor

Schelhamerus.

Gw. Bibl. D. 3, A 29.

Digitized by Google

Viro Illustri atque Amplissimo

Dn. Urbano Hjærne

Consiliario & Archiatro Primario Regio,

Patrono & Amico Exoptatissimo

S. P. D.

Georgius Francus *de* Frankenau,

Consil. Just. & Archiater Regius.

Anni effluxerunt bene multi, Vir Famigeratissime, ubi *Heidelbergæ* me suaviter alloquebaris. Maxima tunc temporis Tibi erat cura res *Germanorum* minerales penitius investigare & rimari oculo sagaciori. Ab illo tempore cognovi etiam in Ephemeridibus *Germanorum* Te symbolum contulisse peregregium, ut & singulis prodesses & publico bono. Ego interea temporis mira expertus sum fata, sed & singularem æterni Numinis providentiam. Ab eo enim tempore, quo ante hos novem annos irruperunt inopinato in *Palatinatum* nobilem *Galli* contra fidem publice datam, ego

patriæ fines & dulcia liqui arva.

A Ser. Electore *Palatino* tunc committebar filio ejus Magno Magistro *Teutonico*, quocum perrexi ad obsidionem *Moguntinam*. Commodum accidit, ut *Saxoniæ* Elector JOHANNES GEORGIUS III febre tentaretur, filiusque Electoratus hæres dysenteria eodemque malo Archistrategus ejus *Flemming*. Una cum aliis Medicis vocabar in auxilium, nobisque divina adsti-

Digitized by Google

tit gratia, ut ſalvarentur omnes. Protinus me ſuum conſtituit Archiatrum & in Univerſitate *Wittembergenſi* Profeſſorem primarium. Defuncto Patre Electore ad filiorum tranſii ſervitia non infeliciter. Cum iisdem multoties in caſtra adverſus *Gallos* ad *Rhenum* profectus ſum & artis documenta dedi. Tandem Deus me nihil tale cogitantem in *Daniam* vocavit. Annus nunc labitur tertius, ubi Arctoo Monarchæ præſto obſequium fideliſſimum. Tibi ergo, Vir magne, propinquior factus memoriam refricare volui & ſolicitare amoris priſtini. *Erfurto* Nob. D. D. *Petr. ab Hartenfels* ſcribit in antiqui muri ruderibus inventam maſſam quandam e vinaceis paratam pro opere magno a E. *Baſilio Valentino*. Quid Tibi, Vir acutiſſime, de hac re videtur? Volui hanc captare occaſionem, qua ad vos redit præſtantiſſimus Vir, Dn. *ab Elken*, Ophtalmicus, Lithotomus & Celatomus veſtræ Regiæ, qui apud me inviſit. *Hafniæ* prid. Id. Nov. 1697 (*).

Illuſtri & Excellentiſſimo Viro
Urbano Hjærne,
Conſil. & Archiatro Regio Svecico
Patrono & Amico Magno
S. P. D.
Georgius Francus *de* Frankenau.

Ego vero mirum in modum exſultavi, ubi deſideratiſſimas Tuas legi literas, quibus amorem & be-

(*) Jag har ej velat i detta och de följande Hr. von Frankenaus Latinſka Bref följa hans Tyſka Orthographie.

benevolentiam ultro ſpondebas mihi. Macte hac generoſa indole, Vir Cel. & favorem integerrimum mihi conſerva Tuum homini Tibi virtutibusque Tuis incomparabilibus addictiſſimo. Præter præclaram, qua fungeris in conſervanda Monarchiæ veſtri ſalute, operam & metallicis Te præeſſe rebus lætabundus accepi, inde enim tanquam eo puteo *Democriti* exhauritur veritas, cujus ſplendor & doctrinam phyſicam illuſtrat & medicam. Intellexerat hoc olim *J. Rheinanus*, qui veritatem e puteo propoſuit. Intellexere *Ge. Agricola*, *Kentmannus*, *Paracelſus*, & noſtris temporibus Cl. *Melmius*, Archiater *Düſſeldorpienſis*, amicus, dum viveret, ſuaviſſimus, & hodie *Kriegius*, Archiater & Conſil. met. rei Elect. *Brandenburgici* amicus itidem fraternus. Novum opus, contra Metallicorum commune axioma, Tibi nuncio, e Septentrione venire aurum. In monte regio *Norvagico* nuper inventa eſt minera, cujus metallum ad unam marcam ultro exhibet 7 lothones argenti & auri fini, *Hungaricum* etiam ſuperantis lothones 9. Vidimus ex eo cuſum nummum & mineram ipſam per artem docimaſticam examinavimus. Eo magis credendum eſt apud vos aquas dari minerales easque diverſarum facultatum. Te vero in hoc molimine laudabili obtrectatores habuiſſe non demiror, qui novi invidiam eſſe virtutis pediſſequam. Tu vero contra audentior ito. Mihi vero præoptarem Tuam methodum in diagnoſi aquarum metallicarum ab adulterinis. De morbi cauſſis & morte gl. mem. Regis, heu olim veſtri vere Magni, novi & hæc circumlatos varios

Digitized by Google

rios rumores, descriptiones varias, quas ego nunquam pro authenticis habere potui. Et qui judicabunt homines tam docti quam indocti, de cura ægri, quam non exacte perviderunt. Commune hoc habemus Medici cum bonis Imperatoribus: Bene facere & male audire. Praeterea qui Aulas frequentavit, omnino confirmavit verbum, quod olim Monachus mihi suggerebat: *Principes vivunt, ut edant, curantur, ut jubeant, moriuntur, ut debent.* Filius meus natu maximus ab aliquot annis Med. Doctor & ejusdem P. P. *Wittembergensis* obsequium suum Tibi magnopere commendat. Audivit ille ob obitum B. D. D. *Sackenfield* Prof. P. *Lundinensis* vacare Cathedram ibi & provinciam Physici ordinarii Provincialis in *Scania*. Quid si Te parturio auspiciis Aug. Regis vestri eo posset adspirare. Praxin equidem heic habet satis largam, mallet tamen & Cathedræ servire. Tuam super hac re, utrumque etiam cadat, sententiam libere perscribas, rogito, & me & filium utrumque magno afficies beneficio. Sane mihi gratulor, quod minimo natu apud Vos commoranti tam bene cupias. Excel. Viro D. D. *Ziervogelio*, Collegæ Tuo Ampl. plurimam adscribo salutem & me beatum æstimabo, si tantorum Virorum in arte nostra Celeberrimorum amore deinceps perfruar. B. V. Vir Magne & redama *Francum* omni jure Tuum. Scribo e Museo *Hafniensi* VI Cal. Mart. 1698.

Perillustri atque Amplissimo Viro
Dn. Urbano Hjærne,
Potentissimi Svecorum Monarchæ
S. P. D.
Georgius Francus *de* Frankenau.

Cum ad Vos tendat Serem. Princeps Hereditarius *Guelpherbytanus*, Nob. Viro Dn. *Böttticher*, qui illi est a secretis literis, has ad Te credo lineas. Filius meus natu minor circa finem superioris anni, mense vid. Novembri *Glückstadio* secundo *Albi* mari se commisit, sed propter acerbissimas tempestates pene naufragium fecisset ad littus *Norvagicum* circa *Fleckerö*. Ægre tandem post menstruum errorem in mari septentrionali *Angliam* attigit, ubi navem concussam reparari oportebat. Ille interea invisit *Londinum*, *Oxoniam*, *Cantabrigiam* & quidquid curiosi *Anglia* alit. Sed pertæsus itineris marini, transfretavit in *Galliam*, per *Rothomagum Parisios* venit, & inde per *Burdigalam*, *Bajonam* & montes *Pyræneos* transiit in *Hispaniam* & penetravit usque *Madritum* circa finem Martii hujus anni. Nunc ibi Secretarius Regius Reg. Legato Illustri Dno *Hansen ab Ehrencron* adsistit. Rex noster Clem. adhuc colluctatur cum valetudine satis fracta quoad pedes & incessum, reliqua tamen adhuc sunt salva. Nescio cujus commendatione homo quidam, quem Licentiatum vocant, *Olearium*, *Guelpherbyto* accersitus multa magnaque promisit de valetudine

Regis

Digitized by Google

Regis intra menſem in integrum reſtituenda. Sed vereor ne ſit vano promiſſor hiatu. Omnino dolendum eſt, honeſtiſſimam matronam Medicinam tot ſtupris medicaſtrorum impudentiſſimorum diffatnari. Sed ſic in mundo ſemper ſolet ire rotundo. Quod reſtat Te, Vir Perill. cum ſplendidiſſima familia optime valere jubeo. Scribo *Friderici burgi* in *Sialandia* prid. Cal. Jun. 1699.

Perilluſtri atque Ampliſſimo Viro,

D. Urbano Hjærne,

Conſiliario & Archiatro Regio Primario

S. P. D.

Georgius Franeus *de* Frankenau.

Ingentes Tibi ago habeoque gratias pro benevolo in me affectu, quem ſatis ſuperque Illuſtri *Sebaſtiano* noſtro teſtatus es. Nob. veſter *Blonkius*, ingenium ad magna natum, me comiter ſalutavit, & meretur ſane virtus ejus & affabilis genius omnium bonorum amorem. Illuſtriſſ. Dno Comiti *de Wrede* maximam teſtatus ſum obſervantiam, cum apud me inviſeret cum Perilluſtri Dno *de Leyonklo* Legato veſtro, Patrono meo. Explicuit mihi valetudinis ſuæ ſtatum, quem ſatis labantem inveni, ideæque de uſu thermarum *Aquisgranenſium* apodictice reſpondere non potui ipſi ſalutarem fore. Nihilominus rem arduam cum Medicis inquilinis D. *Oliva* & D. *Deutſchen* contuli, quo tutius Ill. Dno

Comi-

Digitized by Google

Comiti consulatur & ad ambos illi literas dedi. Ab illo vero tempore nihil de illo rescivi; an thermis usus fuerit, nec ne. Abituriens Dn. Comes septem mihi misit ducatos, quos in Tuorum beneficiorum catalogum retulit. Paucis retro diebus laudatissimus noster *Leyonklo* aperuit statum valetudinis Ill. & Excell. Dni Comitis *Poli* vestratis & super eo sententiam meam in scriptis dedi. Sed ad Tuas revertor, ex quibus magno cum dolore vidi Te compedibus arthriticis in manu captum, & ideo mitiora precor fata & vitam longaeviorem sanioremque. Per aestatem totam aulae adhaesi *Jægersburgi* & *Fridericiburgi*. Filius meus natu major, olim Med. P. P. *Wittembergensis*, heic a Rege constitutus est in Universitate *Hafniensi* Prof. Ord. Med. & Philosophiae. Filius vero minor, qui multum de Tuo sibi gratulatur patrocinio, e *Svecia* antea triennium & quod excurrit redux, jussu & auspiciis Regis cum Legato nostro abiit in *Hispaniam* Secretarius Regius, inde redux per semestre *Parisiis* substitit & ad nos circa Julii finem reversus est. Ille nunc sub manibus habet dissertationem de origine & progressu legum & jurium *Hispaniae* ad nostra usque tempora, eamque luci dabit publicae. Ill. *Schraeckius*, Praeses Acad. Curiosorum novam inire methodum conatur circa observationes transmissas, qua de re & meum solicitavit consilium *Etmülleri* opera in *Anglia* ac *Belgio* in compendium sunt redacta, vel ut rectius dicam satis severe castrata. Heic omnia silent &c. *Hafniae* proprid. Cal. Jan. 1702.

Viro

Digitized by Google

Viro Perilluſtri, Magnifico D. D. Hjærne,
Pot. Regis Svecia Architetro
S. P. D.
C. M. Spenerus *D.*
Reg. Pruſſ. Med. Aulicus.

Noli ſuccenſere, Vir Perilluſtris, quod ego Tibi prorſus ignotus literis Te compellare, Tuaque graviſſima, quæ pro Regis ſanitate, nec non multorum ſubditorum ſalute quotidie ſuſcipis, negotia interturbare non verear; audacem fecit ſtudium rerum naturalium, quæ curioſitati ſe commendant, idque eo magis, quo majoribus encomiis ſingularem Tuam humanitatem celebrarunt amici quidam ex *Svecia* adventantes. In magna felicitate ſemper poſui, quando in notitiam Virorum eruditione Clariſſimorum pervenire ſubnata eſt occaſio. Accidit autem, ut cum nuper amici quidam ex *Svecia* nobiles me honoris cauſa viſitantes & qualemcunque meum rerum curioſarum apparatum perluſtrantes Tui, Vir Perilluſtris, mentionem injecerunt & incredibilem Tuum erga hæc ſtudia & illos, qui ipſis dediti ſunt, amorem non ſine mentis delectatione maxima deprædicarent, animum cœperim per literas in Tui notitiam penetrare, inprimis cum illi ad id non ſolum animum adderent, ſed & hortarentur, deque Tua benevolentia certum me eſſe juberent. Libellus elegantiſſimus, quem A. 1694 in lucem e-

miſiſti,

Sv. Bibl. D. 3, A. 30.

Digitized by Google

missiti, sua curiositate maximopere se mihi probavit, optarem ut desiderio Tuo ex omni parte satisfiat, quo deinde vi promissionis ad Regnum Vegetabile & Animale progredi possis. Ante omnia Te rogo, ut si curiosa ex tribus regnis ad manus sint, quæ in copia possideas, eadem mecum communicare benevole acquiescas, ego vicissim, si quid in universa *Germania* fuerit, quod Tuæ curiositati satisfacere possit, operam dabo, ut ejus Te participem reddam, modo aurem vellicaveris. Interea vale &c. Dabam *Berolini* ipso Augusti Idib. A. 1702.

Generosissime, Excellentissime, Amplissime & Meritissime Domine Archiater, Patrone Magne.

Literæ, quibus ad me invisere Tibi placuit, Virorum Excellentissime, quam gratæ mihi fuerint, verba, quibus exprimam deficiunt; & quid ni gratæ essent literæ, quæ tam ab insigni artis Medicæ Atlante proveniunt, ac tam præclaro apud Magnum mundi Monarcham officio dignissime fungente & ab ejusmodi scilicet Medicorum Phœnice, cui ultra Medicorum vulgus sapere datum est? Medicorum vulgus per me intelligitur id genus hominum, qui sublimioris Chemiæ osores sunt, & manus suas, ut cum *Hiobo* loquar, osculantur ac omne id spernunt, quod non sapit illorum præconceptas opiniones, inani scholarum dictamine suffultas, experientiæ autem lumine destitutas. Quid ni

gratæ essent istæ literæ, quæ mihi commendant optimæ spei juvenem, assiduum artis medicæ cultorem; quem autem doleo esse in obliquum abreptum & quoque mea hæresi imbutum, ac ipsius manu jam teri, meo consilio, *Borrichii*, *Helmontii*, *Paracelsi*, & id genus in arte medica hæreticorum scripta. Pace autem Tua id fieri, firmiter mihi persuadeo, cum jam dudum cognoverim, Te inter Chemiæ Proceres haud postremum possidere locum. Qvæ de varia methodo medendi in variis gentibus observanda discurris, totus adprobo, hincque confirmor in mea sententia, quod Auctores, qui Diætam describunt & de vita prolonganda commentarios contexunt, admodum falli, & hic nullas certas regulas posse statui, quæ omnibus gentibus conveniant, multo minus tot diversis hominibus. Confirmor porro in illa sententia, quod illa methodus medendi, quam habemus a tot Medicis conscriptam, ratione adplicationis & praxeos in diversis gentibus fallax ac in pluribus manca & mutila sit, & si ejus vestigiis ubique vellemus insistere, nos non Medicos sed homicidas esse futuros. Inter desiderata ergo merito pono, quod in Societatibus Medicorum, ut est *Leopoldina* in *Germania*, non istud respiciatur, ut quilibet sui loci morbos epidemicos commemoret, ac quanam methodo quilibet Medicus in his illis morbis profligendis procedat. Non sine gaudio intellexi, Te ad prelum habere paratum aliquod Physices Systema, juxta Chymicorum principia adæquatum; quod aliquando cum

publico communicetur, eſt adprimè opus, cum hisce principiis undiquaque contradicatur ab Ariſtarchis *Gallenicæ* & *Ariſtotelicæ* doctrinæ, & qui eclecticam non ſequi philoſophiam, ſed ſolum ſectariam adamant. Syncretismus autem in Medicina & Philoſophia eſt valde utilis. Juvenis, quem mihi commendaſti, a me lubentiſſime conſilio juvabitur, ſi modo non displiceat iſta hæreſis, qua ipſum imbuo. Deus det ipſi mentem erga ſe devotam, piam & ut os habeat munitum *Harpocratis* ſigillo; hæc ſunt quæ a Chymiæ cultoribus exiguntur. Finio ac Te Dei tutelæ committo, qui Tibi ſit clypeus & valde magna merces.

Kiliæ A. 1706 d. 1 Dec. Merc.
hor. 1 pomeridiana.

Neſtor II (*).

Perilluſtris, Excellentiſſime atque Experientiſſime Domine Archiater.

Tuo perilluſtri nomini vides hunc exigui momenti libellum eſſe inſcriptum, cauſas & rationes nuncupationis epiſtola dedicatoria commemorat, nec etiam diffiteri poſſum factum eſſe ex honeſta quadam æmulatione; nam cum viderem Excel. Dn. *Schelhammerum* Te tanta juxta merita obſervantia venerari ac publico innoteſceret allaborare, hinc etiam

(*) Detta är Joh. Lud. Hanneman, Prof. Med. i Kiel, och ſom tog ſig det namnet Neſtor 2, ſom Ledamot af Kåjſerl. Tyſka Nat. Curioſ. Sällſkapet.

etiam publico constare volui, nec minoris pretii nec minoris dignitatis apud me esse perillustre nomen Tuum, sit quod tractatus dignitate, sit quod lepore sermonis, sit quod eruditione, quod ultro fateor, me longissime superet, sinceritate autem cultus, sinceritate animi, qua Te, Magne Vir, colo, qua Te veneror, minime me superabit, ac inter Tui perillustris Nominis cultores potiores partes mihi vindico, nullique secundus esse volo, vel ulli cedam. Suscipe ergo hocce opusculum paucis paginis constans, tat honoris, tatque gloriæ mihi erit, si uni duntaxat *Hjærne* probet, rideant sexcenti, sannisque excipiant hunc veritatis catalogum, cujus assertionis Te quoque *Achillem* & *Paracelsicæ* doctrinæ *Mæcenatem* mecum veneratur id genus virorum caterva, quibus hæc sacra sunt ad palatum.

Kilia d. 24 Sept. 1709.

J. L. Hannemann.

Wohlgebohrner Herr Archiater.

Wir haben hier in unserm Würtemberger Lande die eine zeit hero über das geliebte Schweden Reich verhängte Fata mit dem gröstem Leidwesen anhören müßen, und wollen auch noch die Avisen von der verhoffenden Victorie gegen Moscau uns noch keine Gewißheit geben, nicht wißende ob die Papisten solche vertuschen wollen; wir hoffen doch, daß zum Trost der Evangelisch Lutherischen der Nordische Löwe wieder empor gebracht werde, und

Digitized by Google

daß wir mit Freuden hören mögen, wie er seine Feinde besiege. Ich möchte wohl wißen, ob das Chymische Feuer unter diesen währenden Kriegsflammen noch immer seinen guten fortgang gehabt, und insonderheit ob die Acta Laboratorii Holmensis, sowohl in Schwedischer als Lateinischer Sprache, fortgesetzet werden? In dem fall bitte ich mir 1 oder 2 Exemplaria davon aus, so an den Herr Apoteker Zimmermann zu Jönkjöping geschickt werden könte, der sie weiter nach Nürnberg versenden wird. Die Magnesia alba wird nunmehr hier sehr gemein und starck gebraucht. Hr. Secret. Schäffer, Fichtelium und Warmholtzen bitte zu salutiren ꝛc.

Tübingen, d. 3 Sept. 1711.

gehorsamster Diener
Jo. Ge. Gmelin.
Apoteker.

Illustrissimo & Venerandissimo
Dn. D. Hjærne,
Archiatro Regio
S. P. P.
Rosinus Lentilius,
Consil. & Archiater Ducalis Würtembergicus.

Ab eo tempore, quo Pharmacopola peritissimus, Dn. *Gmelinus*, non tantum de Te, Venerande Senex, egregia multa locutus est, sed etiam de methodo

chodo Tua in rerum naturalium principia per effectus reagentium inquirendi, nonnulla & revelavit & oſtendit ad oculum, mira me cupido inceſſit per literas Te alloquendi favoremque Tuum aucupandi. Detinuit partim a ſcriptione nominis mei ignobilitas, partim injuriæ temporum, quæ regnum *Sueciæ* turbarunt, nec adhuc dum turbare ceſſant. Nihilominus, cum admodum nuper *Stutgardiæ* lætum nuncium accepiſſem, Te per ſummi Soſpitatoris immenſam gratiam ex ipſa quoque populatrica contagione peſtifera ſalvum eluctatum eſſe, calamum ecce arripere atque has Tibi lineas deſtinare non erubeſco, ſpe certa fretus eximiam Tuam humanitatem etiam audaculo mihi præſidio futuram. Argumentum ſcriptionis hoc eſto: Deus Tibi clementer largitus eſt vaſtum ingenium, invictum laborem & experientiam per tot annorum decurſum conſummatiſſimam. Plane ſunt ad palatum, quæ de rerum principiis commentus es, eo magis, quod minime nitantur ſpeculationibus puris, ſed cognoſcendi cupidos in rem præſentem ducant. Annos Tibi Neſtóreos ex animo precamur; at vero, cum omnium rerum denique ſit finis, & ſecundum naturæ curſum Tibi, beatæ æternitatis Candidato, aliquando hinc migrandum ſit, obſecro Te, Patrone Magne, fac eam orbi Medico Tuisque cultoribus gratiam, nec utiliſſimas Tuas meditationes & experimenta Chymica, Acta nimirum Laboratorii *Holmenſis* in publicam edere lucem differ, ne, morte prævertus, Tecum perire facias, quod nominis im-

Digitized by Google

immortalitatem Tibi, toti vero familiæ Medicæ tantum emolumenti pariturum est. Per novem jam menses, Valetudini Principis nostri hæreditarii præfectus, in *Italia* hæreo, nescius, quando mihi a Ser. Duce meo revertendi copia cessura sit. Scire vellem, quænam fuerat illa pestifera in regno vestro contagio, quæ symptomata potiora, quæ remedia tam præservantia quam curantia fuerint adhibita, quam huis ejusmodi causam fuisse censeatis, & quæ huc spectant alia. Vestris rebus halcyonia, Tibique, o Decus *Holmiæ*, viridem senectam & serum in cœlum tuum reditum precor. Ita millies vive & vale. Scribo *Augustæ Taurinorum* ex *Pedemontio*, d. 1 Dec. 1711.

Perillustris & Excellentissime Vir, Sidus Septentrionale splendidissimum.

Literæ Tuæ animum meum afflictum magnopere exhilararunt, idque ego magis, quod tanto tamque præclaro dono comitatæ fuerint. Absit ut spernam tam nobile, tam eruditione Chymica plenum opus, ut, quod *Germania* reponat, non habeat. Quantumvis enim, ut ingenue Tecum, Vir summe, & sine fuco agam, non in omnibus calculum meum adjicere possim, id tamen imperitiæ meæ tribuo, per multa vero approbo, ut quæ de Vitriolo, multis aliquando in libro de eodem, ubi prodierit, quem meditor, mea quoque experientia confirmanda, item de dulcibus, quæ differis cap. xv & alia,

Digitized by Google

alia. Reliqua, destitutus iis, quæ ad experiundum requiruntur, potius me latere, quam falsa esse asseruerim. Hoc dubium mihi restat, an omnia ista, quæ igne ex rebus expelluntur, præexiterint, talia, qualia se exhibent, an ex particulis ista potius Syncriſei, seu simplici confluxu, quam vera generatione per ἀλλοίωσιν orta sint, & talia quæ redeunt, eadem confluxisse, qua una ratione uti in componendo nobis homuncionibus licet, nec Auctor omnium Deus cuncta una vice produxerit, in varia subinde transire & mutari, idonea, illud enim artificis, hoc creatoris opus. Non nego inexistisse (fibres enim nova creatio), sed mutari tamen & in alias subinde transire formas, hoc est non actu sed potentia fuisse omnia ista in rebus, unde educuntur existimo. Quis enim negaverit, igni esse vim molliores particulas armare spiculis & salia blanda in acutissimas convertere & penetrantissimas alias exurere, medulla privare & porosas aridasque reddere? Inde aquam ei contrariam infringere guttatas istas, & fractis destructisque salibus, in terreas convertere pulvisculumque innocuum, redeunte in circulum mox eadem scena. Potius experimenta ista & successus operationum, quarum spem facis & quibus hæc demonstrari possis, videre exopto. Teque, ut pergas in istis conatibus tam eximiis, omnium nomine doctorum virorum hortor & obsecro, nec dubito, maximum hoc, quod me

adhuc tenet, ſcrupulum iis ipſis amotum, neque in Tuas partes pertractum iri. Ser. noſtri Principis vacillare in nonnullis valetudinem ægre fero. A. D. *Leibnizio*, illuſtri illo omnium eruditorum patre, ſtimulatus, imo preſſus, Inſtitutionum Medicarum librum invitus ſuſcepi, neque feciſſem, niſi ſpem feciſſet a Ser. noſtro Adminiſtratore mihi obtenturum, unde vivam interea, cum reliqua mea omnia negligere interim cogor. Sed male cecidit alea. Duriſſimis enim procedendi modis D. B. *de Görtz*, primi Aulæ Miniſtri, non modo nihil obtinui, præter ſpem ſumtus impreſſionis, ſed etiam ipſum ſalarium quarta parte imminutum eſt. Itaque ad ſummam egeſtatem reductus ſum & miſeram vitam traho. Hinc dejectus animus vix ſufficit cœpto labori. Herbarium vivum, quod per *Angliam*, *Bataviam*, *Galliam*, *Italiam* collegi annorum 40 & ultra ſtudio, vendere cupio, ut meis proſpicere poſſim & vivere, ſed vereor, ut emptorem inveniam. Tria millia plus minus plantarum ſunt, ſingulari induſtria conſervata & ordinata. Accedit belli infortunium, quod ſalarii fundum exhauſit. *Danie* Rex, mitiſſimus alias Princeps, promittit deinceps Ser. veſtri noſtrique provincias &c. reditus Principales conſervaturum. Hoc ſolatio erit Juveni maximo (*), cujus adventum anhelamus, quemque audio affligi infortuniis noſtris. Itaque cum illuſtrus cuperem & ei aſſeverari, non tanta

eſſe

(*) Hertigen af Holſtein.

Digitized by Google

esse hæc mala, ut non brevi quiete concessa, resarciri possint. Vale.

Tui Celeb. Nominis

Kilonia, 10 Cal. Jul. 1713.

devotissimus cultor

Schelhamerus.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har begynt åtskilliga Collegia hos Professorerna Boerhaave, Albin och Rau, och är allena af wår Nation, och har här ingen Swensk warit, sedan sal. Ludeen, hwars bok de Lithogenesia Macri- & Microcosmi Hr. Archiatern kan hända redan sedt. Strax wid min ankomst til Amsterdam lämnade jag et exemplar af de medsända böcker til Hr. Clericus, som frågade, om deruti woro curiöse experimenter, jag swarade, ingen ting wara, som Autor icke sjelf experimenterat. Han log åt devisen öfwer kopparstycket Sola Dei &c., sågandes det wara Chymicorum proprium, at föragta det, hwarefter andra så högt tragta, sade sig ock undra, at man i Swerige ännu kunde tänka på studier, hwarest Mars så länge regerat. Dippel war då ej i Amsterdam, eljest hade han ock efter Hr. Archiaterns befalning fått et exemplar med. Boerhaven fik ock sina 8 exemplar, war mycket höflig och tackade för presenten. Alla obruera mig här med frågor om

Konungen och Sweriges tilstånd, hwilka jag ej kan gjöra tilfyllest ꝛc.

Leiden, d. 21 Jan. 1714.

ödm. tjenare

Joh. Rothman.

Ignosces audaciæ meæ, Vir Magnifice, quod ignotus ego Musarum Tuarum sacris obstrepere ausim. Occasionem hujus præbuit mihi Tractatus Tuus perquam eruditus & curiosus, nuper ad me, ut in diversas *Germaniæ* partes illum transmitterem, ab amico, civitatis Imperialis *Goslariensis* Pharmacopœo perlatus, cujus & Tuimet ipsius desiderium partesque meas ut exequerer, transmisi fasciculorum unum *Augustam Vindelicorum*, alterum *Tübingam*, tertium autem tradendo nostro *Lochnero* Celeberrimo. Continet sane libellus iste haud vulgaria & indicat eruditionem Tuam singularem & profundiorem in Chymia scientiam. Supplicibus ad Te his accedo literis, majorem in modum rogitans defectum meæ collectionis metallorum supplere, & seriem minerarum *Svecicarum* tam argentiferarum, quam cuprum ferrumque ministrantium, benigne transmittere, mihi enim mineræ e fodinis *Svetiæ* omnes ac singulæ adhuc desunt. *Lübecam*, unde impensas Tibi restituendas ordinabo, transmitti possunt. Porro me compotem quæso reddas figurarum s. delineationum regionis metallicæ, h. e. fodinarum omnium, e quibus argentum effoditur, faciei exterioris

rioris cum montibus vicinis & regione ad milliare tantum circum circa figuranti atque exhibenti; uti quoque alterius figuræ de cupri & adhuc alterius de ferri aliorumque fodinis, in situ naturali externo constitutis. si libuerit quoque illustrium aliquot tam argenti & cupri, quam ferri fodinarum singulatim communicare situm figurasque subterraneas, quæ a Mathematicis metallicis designari solent, ad Collegiumque Metallicum Regium annuatim transmitti, cum suis arte rarioribus ædificiis metallicis, eo gratius hoc mihi fore, quo magis inservire possint futuro meo operi, quod Historiam Metallicam *Europeam* Physico Geographicam curiosam aliquando proferat. Quando etiam huic operi veras fodinarum *Svecicarum* origines & antiquitates, & quæ huic faciunt observationes Tuas metallicas, Chronicam metallicam Sveciæ antiquam necessariaque alia addere velles, allaturus operi nostro lumen Nomini Tuo laudique æternum. *Norvegicarum* species minerarum & tabulas, loca fodinis conspicua exhibentes situsque quorundam subterraneos delineantes *Hafniæ* nuper obtinui, nihilque deest operi & collectioni meæ, quam *Svecicarum* ordo & series &c.

Ill. Nom. Tui

Norimbergæ, 1 Cal. Maji 1714.

observant. cultor

Joh. Fr. König

M. D. & Phys. Noricus Ord.

Digitized by Google

Vir Illustris, Excellentissime atque Experientissime.

Nominis Tui splendor & in orbe literario autoritas me pridem excitavit, ut ordini cultorum Tuorum inseri vehementer optaverim. Quæ autem mihi semper defuit occasio in Tuam perveniendi amicitiam, illa nuper tandem me potitum esse arbitror, quando primi speciminis Actorum Tuorum Chymicorum particeps factus, tam eximio dono velut invitatum me deprehendi ad observantiam meam Tibi declarandam. Et quemadmodum insigne istud munus Tuum gratus exosculor, ita promulside hac svavissima illectus, reliquum etiam ejusdem doctrinæ nectar degustare maximopere gestio, ac propterea, ut isti quam largissime expromendo vires & otium Tibi suppetant, Deum precor. Habebit certe sanior Chymia non minus quam Philosophia naturalis, quod Tibi acceptum referat, haud modicum incrementum, & utriusque cultores ultro fatebuntur, nobilissima illa studia multibi hodie magis fervere, quam in frigido Septentrione, *Hiernio* autore & vindice. Tua, Vir Illustris, doctissima sublimis ingenii monumenta apud nostrates bibliopolas hactenus frustra quæsivi, quorum tamen copiam ab Tuâmet ipsó mihi fieri tanto confidentius expeto, quanto minus eadem aliundo licebit acquirere. Qvod si præterea quippiam singularium regni vestri fossilium impertire Musæo meo digneris, non modo faciam, ut ingenti beneficio Tibi me obstrictum esse sentias, sed & ἀντίδωρον per-

Digitized by Google

perfolvam, quale volueris & mea præstare poterit tenuitas.

Ill. Nom. Tui,

Altorf Nor. d. 3 Maii 1714.

obſervant. cultor

Jo. Jac. Bajerus

Phil. & Med. D. hujusque Prim. Prof. Collegii Med. Norimb. Assessor & Poliat. Altorfinus.

Hochwohlgebohrner, Hochgeehrteſter Hr. Patron.

Ich habe durch den Hr. Secretair Preiß Dero Paraceve und kleines Schreiben erhalten. Für beyder bin instrument obligiret. Daß nur zur Edirung der Tentaminum ſelbſten mir ſo ſchlechte Hoffnung gemacht wird, darüber bin ich vom Herzen betrübt, und möchte wünſchen, daß mein H. Herr Patron mir das Mſcr. anvertrauen könte, nebſt denen Conditionen, wolte alsdenn die Edition entweder allhier, oder ob ich mit meinen Printzen noch vor Winters in Franckreich gehen ſolte, in Paris beſorgen, da Correctur. mich ſelber unterziehen und gewiß trachten, das alle ſphalmata ſo viel immer möglich, vermiedet wünde. Wenn unſerm Hr. Gmelin, der Zeit genug zu laboriren hat, der Proceß deßen M. H. H. Patron meldung thut, unter gewißen conditionen anvertrauet würde, iſt nicht zu zweifeln, er würde ihn dexterrime laboriren, und könte M. H. H. Patron den daraus ziehenden Profit pro rata

Digitized by Google

ta per wechsel übermachen. Aus dem Democrito Christiano ist endtlich ein Heraclitus non admodum Christianus geworden, und lebet derselbe meines wissens noch auf einem Dorfe unweit Utrecht alwo er practiciret; sonsten gehet es ihm, nach vernehmen, sehr schlecht. Eine gute aquam vulnerariam in- & externi usus hat er erdacht, den ich mich selber mit gutem nutzen vielmahls bedienet. Von Farner wil ich melden, daß, nachdem er meinen Hertzog um etliche 1000 Fl. gebracht man ihn habe weggehen heissen, da er denn sich, dem vernehmen nach, eine Zeit lang in Geneve aufgehalten. Vor ein Jahr war er wieder in Stuttgart, meldete ihm seine secrette gegenwart und offerirte ihm große thesauros, wo er ihm mit mittel unter die arme greiffen wolte; dieser war ihm aber zu klug. Wo er seitdem hingekommen, ist mir unbekant. Wundere mich sonsten, daß er sich in Schweden wieder angemeldet, maßen er sich allewege auf das höchste über seine Schwedische persecutiones geklagt und beständig gefurcht, man stelle doch Schwedische emissarios seiner Person nach. Ich habe viele indicia veri delirii alchymistici bey ihm gefunden ꝛc.

Haag, d. 21 Maj 1714.

gehors. Diener

Rosinus Lentilius.

Per-

Digitized by Google

Perillustris & Excellentissime Vir.

Opus, quod Ill. *Leibnizio* auctore bonis auspiciis conscribere cœperam, Institutionum Medicarum ad finem perductum jam est. Nunc autem perfectum in lucem edere non possum sine obstetricante manu. Neque enim tam lauta mihi hic contigit sparta, ut propriis id præstare queam sumtibus. Spes tamen est, me reperturum, qui eos repræsentet, si Ser. Princeps noster *Carolus Fridericus* recipiat in se & clementer promittat, ubi ditionum suarum compos factus fuerit, subiturum se vices Ser. Patruelis sui & pollicitationes impleturum. Id negotii ut mihi conficias, Ill. Vir, & nostrum laborem boni publici causa susceptum Ser. Principi de meliori commendes, est, quod Te rogem officiosissime atque obsecrem; quodsi obtinuerim, pretium ego operæ feram, simulque ipsi divino Juveni ad immortalem gloriam prima patescet via. Si voto excidam, futurum forte est, ut non inutilis, ut existimo, opella æternis damnetur tenebris, ego vero langvidam hanc senectutem, cui interim idonea parare subsidia neglexi, dum his unice invigilavi, ægre traham. Rex Daniæ stipendia nostra solvi jussit & injunxit serio, sed quibus fisci cura commissa est, indeque Commissarios se vocant (pessima latinitate), jussa illa segniter exequuntur nosque cum miseria confligere cogunt. Interim *Hannemannus* noster, septuagenarius senex, arcanum magnumque Chymicorum opus, cui per decennium jam incumbit,

Digitized by Google

bit, adhuc perſequitur. *Lutherus* quidam ex *Sveciâ* ad nos redux Tentamina & Experimenta Tua Laboratorii *Holmenſis* lucem vidiſſe refert. Ea oculis devorandi maximo teneor deſiderio &c.

Kilonii, 11 Cal. Nov. 1714.

cultor officioſiſſimus

Schelhamerus.

Perilluſtris & Celeberrime Domine.

Literæ Tuæ diu exoptatiſſimæ, quas d. 26 m. Aprilis dederas, non citius quam d. 12 hujus menſis mihi redditæ ſunt, cujus culpa quave intentione equidem haud dixerim, non enim eloqui audeo, quæ ſuſpicor. Qvæ ſi juſto tempore ad me perveniſſent, ut oblato beneficio frui & benigniſſimæ invitationi ex voto reſpondere potuiſſem, proh! quantum & quam verum gaudium cepiſſet Tuus *Schelhamerus.* At nunc, cum æſtatis maxima pars jam præterlapſa ſit, & æquor claſſibus ac prædatoriis navibus tectum, iter intutum reddatur, & quod haud poſtremum eſt, ſalaria noſtra a biennio prope, a Rege *Daniæ* quidem conceſſa, ſed a miniſtris iniquiſſimis nihilominus retenta non permittant excurſiones facere, coactus ſum tantum fortunæ beneficium e manibus demittere, quo nullum majus expectari a me poterat; ſi vel ſolum fuiſſet Ser. Principem, ſi Te, virum tantum, amicum (ſi nomen permittis) ſincerum, Medicum conſummatiſſimum cominus venerari. Exoſculor tamen oblatum

Digitized by Google

oblatum favorem, nec plane detrecto, fortaſſis ſi melior fortuna adfulgeat, Deusque vitam viresque concedat, proximo anno acceptandum, ni fata interim nobis reddant carum cœli pignus *Carolum Fridericum* noſtrum. Ceterum cum nihil ſpei ad edendum opus meum a vobis adluceſceret, conatus ſum *Lipſiæ* cuidam Bibliopolæ illud offerre, ſed fruſtra fuit & hæc opera mea. Videre mihi videor, fortaſſis iniqua mea fata obſtitura, ne lucem videat infelix partus. Qvem interim quotidie magis magisque exornare & additis neceſſariis ſuccincte recenſitis augere pergo &c.

Kilo, d. 30. Jul. 1715.

officioſ. cultor
Schelhamerus.

Wälborne Herr Archiater!

Det är wäl bekant, huru i ſlutet af förl. år Hans Maj:t ſå lyckel. har fått Elbingen bort på 8 dagar, och ſer ſaken nu ſå ut, at jag ſkulle tro, at alt kunde gå wäl, der ſom det rätt angrepes. At D. Micrander wil hafwa namn af Archiater, har jag aldrig hört, utan han kallar ſig Lif-Medicus. Ej heller får han här annan Titel. Jag wäntar på Hr. Broders ſupplique til Konungen, angående Præſidium i Collegio, då alt, ſom jag hoppas, ſkal utſlå til nöie, hälſt ſom Hans Excellence (*) befalte mig, at förſäkra Hr. Bror derom, at det ſkal

(*) Dr. Greſwe Carl Piper.

ske. Af Hr. Öfwerste Stadhållaren hörer alsintet om den saken, ehuru han om andra saker ouphörl. skrifwer hit. Tror altså, at Drotningens och Herstiginnans föreskrifter här icke behöfwas i denna saken. Hr. Bror må wara intalt, at jag skal härutinnan waka til Hr. Brors bästa. Wi ligga nu stilla här i Winterqwarteren så länge; men lära wäl snart få kuska omkring efter wanligheten. Uti Warschau tyckes det wilja gå wäl. Många finnas benägne, at fulgjöra Hans Maj:ts begäran. Det mästa jag frugtar är, at wi sielfwa gjöra Polerna kalsinniga genom de odrägeliga pålagorna. Det är swårt, at unna dem godt, som taga deras endaste goda bort. Gen. Lieutenanten Horn reste i dag til Warschau under namn af Kongl. Commissarius til at bewaka der Hans Maj:ts nytta, tillika med Residenten Wachschlager. Således är likneise, at något snart lärer blifwa utaf, huru det då utslår. Den ideen, Hr. Bror gifwer mig om Kongl. Rådet hemma, är sällsam och lofwar ej stor nytta, om deremot ej bot kassas. Jag har det ock föreställt Grefwe Piper, som synes wara deröfwer bekymrad. Men huru skal det kunna rättas, rebus sic stantibus!

Heilsberg, d. 20 Jan. 1704.

trognaste och hörsamste tjenare.

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag är säker, at om denna Konungen kommer en gång utur kriget, lärer han gjöra de förordnin-

Digitized by Google

ordningar, som tiena til hämmande af en så förbannad yppighet, som nu i Sverige finnes. Hr. Broder skal ej wäl kunna tro, huru Hans Maj:t har sig uti många saker ändrat, och förer det tal ofta, af hwilket man har orsak, at hugna sig. At General Schlippenback fått så nådiga bref af Hans Maj:t, wet jag ej at säga. Det är ej utan, at Hans Maj:t wil bibehålla dem, som han en gång antagit, wid sit wärde och myndighet, men han är ock en Herre, som är aldeles mägtig sina passioner, tiger wid mycket, som han ej gillar, sed manet alta mente repostum, och kommer wäl en gång fram. Om Grefwe Bielke har han utlåtit sig ofta helt nådigt, och kan gerna höra, när något ärligt folk talar wäl om honom. Jag är säker, at Hans Maj:t lärer wisa hans Söner nåd. Man får nu se, huru den saken blifwer hanterad, sedan Hans Maj:t befalt Grefwe Falkenberg, at säga sanna orsakerna til des utdragande. Om han har swarat, har jag ej ännu kunnat förnimma, men det kan dock ej länge hållas för mig dolt. I Warschau tyckes det gå wäl, och der icke af en särdeles ostadighet det wrider sig i giärden, lära wi snart få höra något stort.

Heilsberg, d. 7 Febr. 1704.

hörs. och trogne tjenare

O. *Hermelin.*

Wälborne Herr Archiater.

Jag har ej welat beswara åtskilliga Hr. Broders bref, til des man fåt förnimma, om den nya Collegii Medici Patronus har haft krafter och hjerta nog, at hindra Hr. Broders förföljare. Hans Excel. Gr. Piper förmodar det också, hwilken sig högel. förundrar öfwer den bekanta Herrens framfarande, om hwilket ock andra utaf Rådet hafwa hit roliga saker berättat. Jag frugtar, at detta lärer gifwa honom snart ultimam unctionem. Jag kan intet se, huru Hr. Öfwerste Ståthållaren kommer, at taga sig så mycket an Wingens sak, och hwad det honom angår, at qwälja den dom, som uti Rådet är gjord. Åtskillige sådane skrifter äro hitsände til Hans Excellence, D. Micrander och mig, men wi hafwa alla en lika tanka derom, och är ingen, som wil befatta sig dermed. D. M. i stället at dem framgifwa ref dem sönder, och wil aldeles intet hafwa, at gjöra med Wingens saker. Emedlertid kommo wi för några dagar sedan, at tala derom, då Gr. Piper med stort beröm Hr. Broder inför Hans Maj:t omtalte, och Hans Maj:t bejakade sjelf dertil, gående hela discoursen ut derpå, at Hr. Broder mycket arbetat til Sweriges nytta och heder, och borde derföre med någon nåd ihogkommas. Herr Broder må intet bekymra sig om den arghet, som några wisa, utan som Månan gå sin gång och agta ej hundglafs. Men jag wäntar

tar ånnu på efterrättelse om G. Gyll (*), Patrocinio.

Hellsberg, d. 3 Apr. 1704.

hörsamste tienare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag läser med stort nöje igenom den första af Hr. Broders Flockar. Gud gifwe, at man kunde något utwerka til dens understöd, som med så nyttige arbeten hedrar wårt k. Fädernesland, men det går så trögt hos oss, når det skal gälla til at understelpa så berömmeliga upsåt. Om Laboratorio har jag talt med Hans Excell. då Han låfwat det hos Hans Maj:t at föredraga. Skal ock om Amanuensis yrka på, så mycket jag förmår. Hans Excell. Gr. G. har hitsänt faseliga stora Paquet, och derbland et emot Hr. Broder, men de bliswa så länge et Inventarium här, til des man får sända dem tillhaka åt Sverige. Det är nog beklageligit, at der hemma går så oordenteligit til utt många saker, och särdeles wid sådana förrättningar, som hängde af en Öf. Ståthållares upsigt, men man mäste hoppas förändring. Här i Polen tyckes saker na anlåta sig wäl, och wore önskandes, at något företagande

(*) Härmed menas Greswe Christoffer Gyllenstierna, Kgl. Råd och Öfwerste-Ståthållare i Stockholm, som. dog d. 14 Jun. 1705.

gande med Danzig deras lopp icke hämmade, då jag skulle tro, at alt torde wäl afslöpa. Kommer Hans Maj:t så wida, at man får jaga efter Saxarne, och icke hindras af några mellankommande tilstötligheter, som likwäl nu synas mycket hota, kunde man hoppas, at snart få nappa kantz med den tyranniska Kyßen.

Heiloberg, d. 15 Maj 1704.

hörs. och trogn. tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har så genom Grefwinnan och Fru Presidentskan, som hos Hans Excell. sielf muntel. Hr. Bosins sak hemödat mig derhän, at drifwa, som han önskar, men finner en frugtan på alla ställen, för det Grefwe Falkenberg tilförene har berättat. Om jag kan komma dermed til ändskap, wet jag altså intet, dock läfwar Fru Presidentskan, at ännu försöka det ytterstа, då jag ock wil henne bistå, så mycket jag förmår. Grefwinnan synes gifwa mindre förhopning. Det är beklagligit, at en arg Fiscal skal få angripa folk efter behag, och sedan han lagt en klick på en menniska, låta saken stadna derwid. Wore det ej rådeligit, at Hr. Bosin sielf sökte, at saken skulle uptagas och slitas? Jag lämnar det til Hr. Broders widare betänkande. Gud wet, at jag härwid giort alt det, jag kunnat, men det går så til, at man sålar myggor och swäljer cameler.

ker. Jag wet ej, om Hr. Broder deraf har kunskap, at D. Ribe skal bliswa Ord. Lif-Medicus. På tapeten är det, men ännu intet slutat. Det Hr. Broder skriswer om Ryßen, finner jag wara, ty wärr, alt för sant. Man får nu se, om Hans Maj:t något deraf bewekes, och sakerna så skickar, at han får motstånd. Det tyckes, at Hans Maj:t likwäl deröfwer är bekymrad, och torde werket wäl så kunna här sättas, at Hans Maj:t kan gå Ryßen på lifwet, allenast man wille följa goda rådslag.

Ravitz, d. 12 Apr. 1705.

hörsamste tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Hwad Hr. Bosin angår, så har jag intet kunnat komma widare dermed, efter Fru Horn altsedan hennes bröllop snart en gång icke warit ute, utan setat hela dagen hos sin sjukliga Man, hwilken nu likwäl bliswer bättre. Det ser nu så ut, at Hans Maj:t torde i år bliswa redig utur Polen. Gud gifwe widare lycka, och at Danzig oß ej uppehåller. Alt går här wäl och efter önskan, hwilket Czaren torde altså bringa på andra tankar.

Ravitz, d. 24 Maj 1705.

trognaste tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater,
Högtärade Gynnare och Broder.

Med Hans Excell: Gref Piper har jag talt om Amanuensi och har jag förhopning, at det skal wäl utflå. Hr. Bror må wäl tro, at jag intet sparar, at giöra de föreställningar derwid, som behöfwas. När Hans Maj:t kommer hit igen, skal jag söka, at få sint derpå. För det bekymmer Hr. Bror drager för min k. Hustrus hälsa, finner jag mig öfwer de förra bewista wälgjerningar mycket förbunden, och förtror henne widare näst Gud uti Hr. Broders tilförlåteliga omsorg. Jag har orsak, at wara rädd om den Makan, som min lilla egendom och Barn så wäl och förnuftigt hanterar. Hwad sal. Öfwer-Ståthållarens skrifter emot Hr. Bror angår, så mente Hans Excell. at Domaren derom måste ansökas, det jag ock finner wara tjenligast och den rättaste wägen för Hr. Bror, at komma dermed til sit ändamål. Hwem, som kommer i stället, är mig aldeles obekant. Kanske man wil efter wanligheten nedlägga denna tjensten, som med många andra skedt är. På detta sättet blifwer snart Meßefall i alla Collegier. Hwad Hr. Bror berättar om Rysien är beklageligit, och wore önskeligit, at de der hemma derom mera sig bekymrade. Ty härifrån är liten räddning at wänta. Man har den principen här hos oß: man måste skjöta hwad för handen är; de som hemma äro, få förswara sig sjelfwa. At

Hr.

Digitized by Google

Hr. Ankarstiernas anslag är olyckel. afstupit, är här redan bekant. Det kommer alt deraf, at intet Öfwerhufwud är, som kan befalla de andra efter som tiderna fordra, utan hwar wil giöra efter sit hufwud, hwilket på alla intet sitter rätt. Maidel tyckes wara orsaken til detta, som wid Retusari skedt är, efter han ej wille fulkomna sin låfwen, at gifwa mera folk på Flottan. Eljest tyckes Hr. Ankarstierna wäl och förnuftigt hafwa angripit werket. Han lärer än ytterligare försöka, men det är stor åtskilnad, sedan fienden en gång sedt hans upsåt och förslag. Den eldspiutande Tuben, som Ryssen har, är en gammal konst, som af en Grek Heraclio blef upfunnen i Seculo 7mo och sedan brukad alt in til man upfan krut och stycken. Man kan läsa mycket derom uti Scriptoribus Historiæ Byzantinæ och dem som skrifwit Expeditiones cruciatas. Utaf recentioribus har Maimbourg derom nog skrifwit uti sin Histoire des Croisades och om jag minnes rätt Tomo 3. Elden, som bekant är, kallas ignis Græcus. Om någon söker Privilegium på nya Apotek, skal jag det söka at hindra, efter de skäl, som Hr. Bror mig gifwit wid handen. Jag önskar intet högre, än at Gud wille förlåna Hr. Bror så länge lifwet, at des wackra, lärda och nyttiga werk komma uti dagsljuset, och at jag finge läsa dem alla igenom. Det är illa, at wi i Swerige så litet bekymra oss om det, som gifwer wårt Fädernesland både nytta och heder. Men så töra wäl de tider komma, på hwilka sådant kommer i sit rätta wärde.

Wi wete ännu intet, hwaresst Hans Maj:t rätt wist är, utan mena, at Hans Maj:t är rest til Preussen. För Danzig frugtar jag mycket. Der Hans Maj:t något derwid begynner, tror jag, at det är at förderfwa Staden med eld och afbränna Werderna. Det kan wäl nu låta gjöra sig, men det hafwer en elak påföljd i längden. Riksdagen i Warschau är begynt.

Kawitz, d. 12 Jul. 1705.

trognaste och hörsammaste tjenare

O. Hermelin.

P. S. Nu på stunden är Hans Maj:t hemkommen, och har ej warit i Preussen. Han lärer gå snart härifrån til Weixeln, efter man för wist säger, at Czaren dit ock drager sig.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har med stort nöje sedt Hr. Broders mening och förslag til den yppighets hämmande, som mer och mer tager öfwerhanden i wårt land. Det är altsammans godt och torde wäl stå, at werkställa, der Hans Maj:t nådigst dertil skulle samtycka; hwarom jag så mycket mindre twiflar, som Hans Maj:t sielf dertil ofta har wist et stort misshag. Jag skal taga min tid, det at frambära, och är säker, at jag utaf Hans Excell. får bifall, emedan han intet mindre bär en wämjelse til et sådant sielfswäld och öfwerflödighet. Det sista, som Hr. Broder nämner

ner om kåringarne, har jämwäl warit brukat hos annat folk, ehuruwäl hos dem lösagtiga konor det tillades, som nu I-kåringarne skulle bruka. Det är detsamma och skulle det utan twifwel göra största werkan. Jag påminner mig, at då man för det Kongl. Huset anhölt at få bära kläder af de förbudna tygen och Hans Maj:t det tog i betänkande, wiste man, at de Kongl. Personerna då skulle komma at klädas lika med C . . . skor, hwilkom allena det till den tiden ej war förwägrat, då sade Hans Maj:t, at det ingalunda wore anständigt, utan befalte Grefwe Piper, at föreställa det hos det Kongl. Huset, hwaraf och den klädedrägten kom at studsa. Det samma skulle och ske, der I-kåringarne blefwe klädde efter det nya modet. Om Begrafningar är det fulkoml. sant, som Hr. Broder skrifwer, at derwid ingen ting beſpares, förutan Guds Ord, af hwilket man dock wid sådane tilfällen borde draga den största nyttan och hugfwalelsen. Både denna och andra orimeligheter lära med Guds hjelp blifwa hämmade och afskaffade, der Hans Maj:t en gång kommer til någon större ro. Emedlertid wil man, så mycket giörligit är, sådant söka, at hindra. Angående Hr. Elfwings ansökande, så äro Cammar- och Bergs-Collegierna beordrade, at den saken företaga och afgiöra. Det är en förderfwelig sed, at Monopolia uti sådane saker skola tillåtas, åfwen som det och sker med klingbruken, hwaraf händer, at sådane hantwerk hindras eller til ens nytta och båtnad allenast underhållas, då många 1000 menniskjer eljest skulle

deraf kunna föda sig och waran lindrigare försälja. En som på et sådant bruk har fått Privilegium, wil det ewärdelig behålla, oansedt han 10 dubbelt sin omkostnad fått betalt och hela riket derutaf skulle komma at lida. Det Hr. Broder påminner om Presidentskapet i Bergs-Collegio, wisar så wäl Hr. Broders redelighet som förstånd uti det wåsendet. Några hafwa här utkastat sina krokar, til at få den förra Presidentens efterträdare uti Höfdingedömet dertil. Der Landshöfd. Gripenhielm hade lefwat, torde han hafwa blifwit närmast.

Pinsk, d. 11 Maj 1706.

hörs. och trogn. tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Saxen har gifwit oß mera syßlor, än någon ort tilförene, så at jag wäl derföre har orsak, at längta härifrån. Jag hoppas ock, at dermed ej så länge lärer dröja, emedan man nu är rigtig med Kon. August uti alla delar, och Regementerna så wäl klädde och bewärde, som de någonsin warit. Hans Maj:t har nu en sådan Armee, som Swerige näppeligen tilförene haft. Gifwer Gud lycka, så lärer Ryßen få badda hett och gjöra bakspräng tilbaka. Hans Maj:t lärer nu komma så mycket bättre, som längre drögsmål warit Czaren förunk. Det han gjort i Polen i år, har mera förderfwat hans Troppar, än förbättrat hans sak, hwilket det widri-

Digitized by Google

widriga partiet bragt afstå ifrån des upsåt, at wälja en ny Konung, och at i det stället anhålla om nåd, om de eljest den kunna få. Patkul är nu i wåra händer, men om han ännu lefwer, wet jag intet förwist. Han har i 8 dagar intet welat äta eller dricka, och nu på några dagar har man wid Hofwet ej haft kunskap om honom. Illa wore det, om han skulle så slippa. Han har bekänt, at Paykul först fordrat honom til Saxen, derest de öfwerlagt om detta kriget. Det war illa, at man det förr ej wist. Den förrådaren fik en alt för nådig dom, och wet jag ej, huru någon redelig Swensk har kunnat lägga sig ut för honom och förleda de Konglige, at taga sig en sådan Person an. Jag är säker, om det Kongl. Huset warit underrättad om des mordiska upsåt, at ombringa Hans Maj:t och alla des redeliga Krigsmän, at det aldrig fält et ord för honom. Men det kommer mig sälsamt före, at de, som hafwa nogare kunskap om des arga förslag och misgjerningar och kunna eftersinna, hwad påfölgder det skulle hafwa, om en sådan blefwe förskont, ännu wille beklaga des aflidande. Är intet Lagen klar nog i detta målet, til det ringaste för dem, som ej willa blunda derwid, eller låta förblinda sig? Ach huru många skulle icke Swerige få, som både nu och framdeles skulle willa följa hans exempel, der denne hade blifwit förskont? Det blefwe altid en tjenlig färg, til at öfwerskyla deras förräderi, der man finge betjena sig af de inwänningar, som denna sökte gjöra. Hwad Gullmakeriet

riet angår, så tror jag, at ej stor wetenskap med honom är begrafwen. Jag har läst Hr. Broders utgifna skrift deröfwer (*), men om jag skal säga rent ut min mening, så är Hr. Broders nit för sit Fädernesland mera at berömma, än at den kan betaga mig de twifwelsmål, som jag billigt derom ännu hafwer. Jag hade önskat, det jag ock sökte erhålla, at man welat lämna honom några Månaders frist, då jag är säker, at han sjelf hade bekräftat den konstens osäkerhet. Men nog härom. Hwad Hans Maj:t efter Sweriges Lag har funnit rättwist, dermed måste wi oss låta åtnöja, och tjena nu både Paykul och Patkul andra til warnagel, som orsak warit til så mycket oskyldigt blods utgjutande och til så många swåra olägenheter, som de wårt Fädernesland tilskyndat, för hwilket jag hafwer och in til döden skal hafwa en rättsinnig ifwer. Angående Stipendium för Hr. Linder, så har jag en och annan gång fåfengt bemödat mig derom. Tidernas knapphet och Stats-Contoirets skriande öfwer den stora medellösheten i Swerige ligger i wägen. Om tjensternas besättande i Gjöteborg och Lund är ännu intet slut fattat. D. Below är snart förtwiflad, och frugtar jag, at han lärer taga sig et oråd före, at lämna både Armeen och Swerige. På det sättet torde alla tre, neml. D. Bromelius, Elfving och Holstenius blifwa hulpne, och ändå den fjerde dertil. För Hr. Bosin har jag godt

(*) Den finnes införd i detta Swenska Biblioteket D. 1, s. 220 föl.

godt hopp, sedan Hans Excell. är kommen på goda tankar. Assessors tjensten i Åbo är bortgifwen åt Hr. Gyllenkrok, och måste altså för Hr. Segerschiöld en annan tid afwäntas. Mr. Celsing blifwer Auditeur så länge wid Öfwerste Hjelms Regemente. Om Presidentskapet i Bergs-Collegio höres ännu ej något, och tror jag näppeligen, at någon af dem, som Hr. Broder synes frugta före, lärer löpa bort dermed. Kan ske det förwaras åt den, som man ännu ej kan tro derom. Hr. Spens och Hr. Bure wore eljest efter mit tycke dertil skickelige. Den Titeln, Hr. Broder åstundar, synes mig skjälig. Jag har ordat derom, så wäl som om Hr. Broders utresa, och låfwade Hans Excell. sig wilja deßa både föredraga, ehuruwäl Hans Excell. om det förra twiflade, efter Hans Maj:t så sparsamt sådane Titlar utdelar, besynnerligen åt Civil betjenterne.

Ranstad, d. 13 Apr. 1707.

hörsamste tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Hr. Archiater.

Det lärer redan wara bekant, at Hr. Ruden fått Carlstad, och det på det Kongl. Husets starka förestrifter. Han är ock en lärd och redelig Man, som lärer kunna gjöra Gymnasio och Stiftet god tjenst. Men hwilka, som lära få bort Calmar och Wexiö, är ännu owist. Jag märker wäl, at alt yr-

Sw. Bibl. D. 3, A. 34.

Digitized by Google

kas derpå, at Norlind skal få någon annan lägenhet i Stockholm, och så lärer det wäl ock utslå. För wår goda Camen lärer wäl ock blifwa annan råd en gång, hwarom jag mig på det högsta skal winlägga. Det wore wäl, om Hr. Broder utgöfwo des Orthographie, på det de nygiruge, at ändra de gamla skrifarter, måtte få någon bättre grund, men jag skulle ock önska, at få weta någorlunda Hr. Broders tankar förut, om så ske kan. Jag tycker ej illa om det, som Hr. Doct. Swedberg har upsatt. Det mästa deruti är godt och wäl grundat, så mycket Grammatican angår. Och der öfwer det werket något skjärskådande widare skulle hållas, torde det så kunna inrättas, at man omsider skulle få en fast grund, at bygga uppå. Jag har förr sagt min mening om Bergs-Råds Titeln och tilstår gerna, at Hr. Broder den har wäl förtjent, wet ock wäl, hwad Assessores och Råd hafwa at betyda i andra land, men jag tror näppeligen, at man här dermed kommer fort. Hr. Broder kan ej tro, huru litet Civil-Betjenter blifwa ansedde hos oß, och skulle man snarare få en större tjenst än en liten Titel, som intet inbringar, och hwarmed Konungen intet afgår. Icke des mindre, som Rangordningen snart, och kanske i deßa dagar kommer, at företagas, skal jag tala derom och gjöra mit bästa. Om President i Bergs-Collegio är hos oß alt tyst ännu. Det rummet skal dock en gång besättas, och är jag af den mening, som Hr. Broder, at den ena af de twå, som förmenas wara på förslag, är skadelig och den andra

skickelig

[illegible] och wälförtjent. Hwad tycker Hr. Broder, om Grefwe Strömberg komme dertil. Den Herren har wäl ej mycken kunskap i sådane saker, men har dock nog förstånd och redelighet. Hwad de almänneliga saker angår, så är alt stilla. Ryßen håller sig wid sin gräns, och har allenast Partier ute, at höra, hwad det låter, men de töra ej långt komma. Regementerna äro nu i godt stånd, och sjukdomen har sagtat sig, så at Hans Maj:t kan nu gå med friskt och godt folk i fält. Man har med så mycket bröd sig försörgt, at folket dermed kan utkomma, til des man kan tränga in i Ryßland, så at Czaren har intet derföre, at han bränt. En stor magt har han tilsamman, men derhos skal wara en stor räddhåga. Wi hoppas altså, at Gud står Hans Maj:t och oß allom bi, när det kommer så nära. Grefwe Lejonhufwud lärer efter några dagar härifrån blifwa affärdad, men hwarest han i sommar skal föra werket, är ännu ej beslutit. Hans Maj:t tycker wäl om honom, som han ock förtjent.

Radoscowitz, d. 22 Apr. 1708.

hörsamste tjenare,
O. Hermelin.

Wälborne Hr. Archiater.

Gud uppehålle Hr. Broder så länge wid hälsan, at det wackra under händer warande arbetet må kunna bringas til ändskap. Angående Orthographien, som Hr. Broder skal wara sinnad, at up-

uplägga, så är det et nödigt och nyttigt arbete, och wil ej twifla, med mindre Hr. Broder derwid lårer wisa des wanliga snille och förstånd. Skulle ej tycka det orådligt wara, at man derutinnan går warsamt, och ej förhastar, at gifwa något skam i ljuset, förr än det blifwer goda wänner meddelt. At Högstsal. Kon. Gustaf Adolfs Bibel tages til rättesnöre, är wål, och måste hwar och en tilstå wår Swenska in til den tiden hafwa warit renast, men deruti tör ock wara något at påminna. Hwad de många h skola gjöra wid ändan af orden mig, Gud ꝛc. och annorstädes, har jag aldrig kunnat begripa, och ej heller finna, at något felar uti sådane ords rätta utnämnande, fast sådane h för icke äro. De dubla Vocaler, som man wil intränga allestädes, synes ej mindre kunna utelämnas; til det ringaste kan man dem uti de mäste orden wara förutan. Doct. Swedberg har wål något i sin bok, hwarwid wore at påminna, men jag kan på mit samwete derjämte ej annat säga, än at han går på så god grund merendels, at man så lätt ej lårer kunna den kullkasta. Och som wårt upsåt härutinnan bör wara, at uphjelpa och hyssa wårt språk, och icke träta med hwarandra, så wore mågta wål gjort, at hwad härwid företages, wänligen med hwarannan måtte öfwerläggas. Ehwad en här uti föreskrifwer, lårer ej, och ej heller bör det almänneligen antagas, förr än det af Kongl. Cancelliet eller af wisa Förordnade blifwer gillat och godt funnit. Jag beklagar at jag ej får wara så når, at

jag

jag ock kunde få säga mina enfaldiga tankar. För Hr. Linnerius är ännu god liknelse til Calmar och wet jag ingen härtils wara nämd, som dertil synes wara närmare. Så snart man får någon ro, lärer den saken ock komma til slut. Nu är man begrepen, at fullfölja den härliga Seger, som Gud d. 4 sistl. har förlänt Hans Maj:t. Fienden löper undan med förskräckelse, sedan han försökt, med hwad folk han har at gjöra. Jag kan wäl säga, at näppel. har Swerige haft en tapprare Konung, och näppel. någon Konung haft brafware folk. Sådane hafwa de ock bort wara, när de så oförwägit rufade på fiendens myckenhet, som stod på så fördelagtiga orter. Jag har ej kunnat hålla mig, at skrifwa några wers deröfwer, som jag nu sänder ꝛc. Mohilow, d. 13 Jul. 1708.

hörsamste och trognaste tjenare.

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater,
Gunstige Herr Broder.

Utom det nöje jag har för mig enskylt, at läsa dem, som beskedeligen skrifwit de Anima, ty näst Guds Ords betragtande är mig ingen större lust, än at slå mina tankar neder uti besinnande af min Själ, och om wi stundom begynna at gjäsa något öfwer en ofta fåfäng wetenskap, tycker mig intet närmare wara, än at gå in uti oss sjelfwa, och

se, huru ganska mycket där är oß obekant, då wi säkert ändra oß. Utom det säger jag, har jag ock deße dagar med stit set på dem, som haft den meningen om tribus essentialibus partibus Hominis (om hwilken jag hoppas närmare blifwa underwist genom Hr. Broders wakra arbete och djupsinnige utgründande), har ock satt mig til at skrifwa af några loca Patrum Ecclesiasticorum & Philosophorum veterum efter begäran til Hr. Broders tienst; men jag fan sedermera huru widlöftigt det war, och sedan huru nödigt för den, som derpå arbetar, at se sielfwa Auctores, på det deras ord in måtte tagas uti den meningen, som de wilja, at de skulle tagas. Derföre, som de antingen finnas i Stockholm, eller wi wänta oß den förmån, at se Hr. Broder hos oß här i Upsala, wil jag nu allenast antekna dem, som den meningen haft, jämte tiden, på hwilken de lefwat.

Flor. p. C.N. A. 167. *Irenæus*, Episcopus Lugdunensis L. V. c. 9. *Perfectus Homo constat carne, anima & spiritu &c.*

A. 300. Lactantius Firmianus de vita beata L. VII. c. 12. *Non est idem mens & anima &c.* de Opificio Dei c. 18. *Sequitur alia & ipsa inextricabilis quæstio, idem ne sit animus & anima &c.*

A. 370. Didymus Alexandrinus, Lib. de Spiritu Sancto, qui locum 1 Thess. V: 23. ita prorsus explicat ac interpretatur.

Heracleonitas Valentini heretici asseclas docuisse in homine præter corpus & animam ter-

tertium quid repetiri auctor est Epiphanius de Hæresibus c. 16, quin & Valentinum ipsum in illa fuisse sententia docet Tertullianus Lib. de Præscriptione c. VII.

A. 770. Paulinus Aquilejensis contra Felicem & Elipandum p. 19, 23 & 24. ed. Joh. Titii. Rabbinorum & Kabbalistarum eandem esse opinionem docet b. Joh. Gerhardus T. VIII. Locorum Theol. Loco de Morte, §. 76 & Joh. Franc. Buddæus.

Ex recentioribus adeundi Joh. Amos Comenius Phys. C. XI. p 194. Jac. Thomasius & Christianus filius in Hist. Sapientiæ & Stultitiæ T. III, mensibus posterioribus A. 1693 p. 23 seqq. Joh. Franc. Buddæus in Introd. ad Hist. Philos. Ebræorum p. 390 seqq. Plotinum & Nemesium Philosophos in eadem sententia fuisse notum est. Men deße alle, huru de kunna förswara sin mening, lämnar jag därhän och til Hr. Broders lärda omdöme, som deras skäl i grund förstår ꝛc.

Upsala, d. 15 Maj 1708.

trognaste och hörs. tjenare

E. Benzelius Sonen.

Bref

6.

Bref om S. Brynolph, Biskop i Skara och hans Lefwerne (*).

Min Herre.

Ju sällsyntare de i Femtonde Seculo i Sverige tryckte Böker äro, enkannerligen sådane, som höra til wår Historia, eller deruti kunna gifwa lius; desto mera förtiena de, at närmare kännas, och lat noga beskrifwas. Älskare af Swenska Literaturen kunna fördenskul ej annat, än wara Herr Cancellie-Rådet von Stiernman förpligtade för den möda, han gifwit sig i sit wackra Tal, om de Lärde Wetenskapers Tilstånd i Swearike under Hedendomen och Påfwedömet, at upräkna de Böker och Skrifter, som hos oss blifwit tryckte ifrån år 1483. til och med år 1519. och han kunnat öfwerkomma.

Ibland deße Böker nämner han p. 117. Biskopens i Skara S. Brynolphi Lefwerne; men, ej mot sin wanlighet, med så få ord, at man lätteligen kan finna, det bemälte Bok icke kommit honom under ögonen, eller åtminstone, at han, wid sit Tals sammanskrifwande, dertil ingen tilgång haft. Hon är ock i sanning så sällsynt, at in til denna tid, allenast et enda Exemplar deraf warit i Swerige bekant. Detsamma ägde framl. Öfwersten, Herr Eric Gyllengrip; och

(*) Detta Lärda Bref wet är mig tilsänt af en Onämd Hand, witnar om sin Författares ej mindre grundeliga insigter i Fädernesslandets Handlingar, än utmärkta gåfwa, at granska sit åmne, och in åres med största förbindelse.

Digitized by Google

och när hans Böker, in Februario 1737 genom Auction försäldes i Stockholm, inropades det af Presidenten, Friherre Gustav Rålamb, för en emot des raritet swarande ansenlig summa. Det kraftigaste skäl, hwarmed jag kan bestyrcka omtalte Boks sälsynthet är, at Jesuiterne, som i Antwerpen gifwa ut de widlöftiga Acta Sanctorum, et uti sin art förträffeligit Werck, ehuru de talrikaste Bibliothequer til deras Samlingar stå dem öpne, aldeles ingen kundskap haft om detta S. Brynolphi Lefwerne: ty den Berättelsen de om förenämde Biskop infört i första Tomen för Februarii Månad p. 925 är, efter Godofr. Henschenii egit widgående af honom, sammanplockad utur Johannis och Olai Magni, Bastovii och Vexionii Skrifter.

Som jag ägt den förmon, at utur Friherrl. Rålambska Bibliothequet få nyttia ofwannämde Exemplar, torde det icke wara Min Herre, såsom Kännare och Forn-älskare, oangenämt, om jag om denna Bok, des beskaffenhet och innehåld, lämnar en tilförlåtelig kundskap. Hon har intet Titulblad; men i des ställe ser man, Fol. 1. verso, et Trä-stick, föreställande St. Brynolph, klädd i en fotsid Rock, Klof-hatten på hufwudet, och sittiande i sin Cathedra; framför sig har han et bord, eller pulpet, hwarpå ligger en öpen Bok, uti hwilken han synes skrifwande. Öfwerst läses: Sanctus Brynolphus Episcopus Scarens: Öfwerst på andra Bladet står: Incipit Vita Beati Brynolphi condam Episcopi

Sw. Bibl. D. 3, A. 35.

Digitized by Google

Scarum. In regno Swecie. vna cum miraculis et atteſtationibus. pro eiusdem Canonizatione factis; och wid ſlutet: Thelos huius opuſculi. Boken är in quarto och beſtår af 67 Blad; hon har intet Årtal, Ställes eller Tryckares namn, inga numererade ſidor eller Blad, inga reclamer, få ſignaturer, men alleſtädes initialer. När jag til deſſe omſtändigheter lägger Bokſtäfwernes form och ſtällning, jemte de monga abbreviaturer, och at utom punctum, inga andra ſkiljetekn förekomma, tror jag mig deraf kunna med ſäkerhet döma, at hon är tryckt inemot ſlutet af XV. Seculo. Så ſammolikt detta är, med ſå liten wißhet kan man determinera, når, och hwareſt hon i dagsliuſet framträdt. Jag gißar likwäl, at ſådant ſkedt wid paß. år 1498. icke i Sverige, utan i Nürnberg; ty ſamma år blef åmeligen, efter många och långwariga anſökningar, wår Brynolph, af Påfwen, Alexander d. VI ibland Helgonen inſkrefwen, och wid ſådant tilfälle kommo deſſe handlingar närmaſt til mätto. När jag åter angifwer Nürnberg för orten, grundar jag mig derpå, at ſom då warande Skara-Biſkop Brynolphus (III) Gerlaci, hos en Boktryckare i bemelte Stad, med namn Georgius Stunchs, eller Stonchs, åfwen år 1498. låtit uplägga ſit Breviarium Scarenſe, hon förmodeligen på ſamma ſtälle, och hos ſamma Man har låtit trycka ſin Företrädares, den H. Brynolphi leſwerne. Hade jag detta Breviarium til hands, kunde, förmedelſt tryckets och papperets

lem-

jämförande, saken kanskie något närmare utrönas. Doch nog härom: Jag kommer nu til Bokens Innehåld.

Uppå almänna Mötet i Costnitz, giordes af Swenska Sändebuden ansökning, at Biskop Nils i Linköping, död år 1391. Biskop Bryngel i Skara, afsomnad år 1317. samt Fru Zegrid i Skeninge, som lämnat det jordiska år 1282. måtte blifwa canonizerade och för Helgon erkännas. Denna ansökning understödde på det kraftigaste, så wäl Kon. Eric af Pommern och hans Gemål, som Archie-Biskoparne i Upsala, Lund och Drontheim. Efter Påfwens Johannis den XXIII. afwikande ifrån Costnitz, utnämdes wissa Deputerade, och ibland dem, den berömda Johan Gerson, hwilka fingo i befalning, at nogare undersöka om de föreslagne personers lefwerne, wandel och bedrifter, och at med utlåtande inkomma, huruwida den yrkade Canonization kunde bewiljas. Betänckandet föll icke ut til de Swenskes nöge: Gerson, som wid detta tilfälle framgaf sin Bok de probatione spirituum, förmådde de församlade Fäder, at närmare besinna sig, och Canonizationen upsköts til en annan tid. Likwäl committerades Biskoparne i Opslo, Åbo och Wäxsiö, genom en Bulla, gifwen i Costnitz, V. Kal. Maji A. MCDXVI. at i Swerige, serdeles uti de respective Stiften, upspana sådane bewis samt deröfwer ransaka, hwarmed förenämde Personers helighet och giorde Järtekn kunde til fullo bestyrkas, samt at derom hos tilkommande Påfwen aflämna Berättelse,

Hwad som nu i detta Underſöknings-mål förelupit, nemligen så wida det angår Biſkop Brynolfs perſon, ſådant beſkrifwes utförligen i denna Bok.

Första Documentet, som förekommer, är en af nyßnämnde Biſkopar d. 10. April 1417. i Skara underteknad Skrift, hwaruti de intyga, at af Konungens tilförordnade Procurator, och hwilken å hans wägnar underſökningen biwiſta ſkulle, för dem blifwit upted, den af Mötet i Coſtnitz utfärdade Bulla, hwilken de til alla delar funnit i ſit rätta ſkick och wäl behållen; ſamt at wid det dem anförtrodde göromål, de til Notarier, ſom handlingarne om händer hafwa ſkulle, antagit fyra perſoner ſom namngifwes, och hwilka de lätit aflägga trohets ed (juramentum fidelitatis). Härpå följer den åberopade Bulla; och ſedan komma punkterne öfwer hwilka ſkulle ranſakas och Witnen afhöras. Deße punkter äro öfwer 50 til antalet. De 5. eller 6. förſta angå Brynolphi Börd af Hög-Adelig Ätt, ſamt Gudfruchtige och emot Kyrkan gifmilde Föräldrar, hans upfoſtran, aderton års ſtudier i Paris, upförande under den tid han war Kanik i Skara, Decanus i Linköping och änteligen Biſkop i förſtnämde Stift; och om under de 38. år han föreſtått detta wigtiga Embete, han detſamma ſåſom en trogen Herde förwaltat. Det ſkulle också efterfrågas, huruwida han ſå wäl af egne Medel, ſom elleſt ſtiftat nya Præbender, eller förökt Stiftets och Biſkops-Bordets Inkomſter. Man wille också hafwa beſked om hans Skrifter, om hwilka ſåges; „quod - - ar-

ma

ma hostis antiqui ocia videlicet et voluptates evitare cupiens, tempora sua laudabiliter distinxit, nunc orationibus et contemplationibus devote vacando, nunc cantum et hystorias de spinea corona, præcipue ob laudem et reverentiam cuiusdam spine de corona domini sibi per regem Norwegie sincera caritate directe ac etiam de beata virgine, de sancto Eskillo martire et de sancta Helena martire compilando &c.„ (*) och förmodeligen har detta gifwit anledning, at på det fram för Boken stående Trästick föreställa Biskopen skrifwande. Såsom bewis til des stora fromhet och tolamod anföres, at då han i Barndomen af sin Amma fådt förgift (fuisset intoxicatus), hwarefter han sedan altstadigt af Matkar häftigt warit plågad, han icke allenast med mycken undergifwenhet i Guds wilja, funnit sig i denna olycka, utan också med godhet öfwerhopat den slemma Qwinsperson, gifwandes henne sit rikeliga uppehälle. Wil man hafwa bewis på det, som Jo. Messenius berättar, Scond. Illustr. T. IX. p. 42. at wår Biskops förmågo gådt så långt, at han upwäckt en Man från de döda, så finner man i de angifne punckter, at sådant skedt twå gånger. Berättelserne härom förtiena, at ord för ord införas. Den första liuder sålunda: Cum quidam officialis beati Brynolphi ab inimicis letaliter vulneratus, si-

 ne

(*) Jag följer, hwad orthographien angår, originalet i det närmaste, rättar likwäl de groswaste Tryckfelen, hwarmed Boken är öfwerhopad: abbreviaturerne kan jag icke exprimera.

ne confessione et sacramentis aliis obijsset, prefatus sanctus Brynolphus in spiritu cognoscens, ipsum in peccatis decessisse, ad funus mortui accessit, et super eo ad terram prostratus, misericordiam dei cum lacrimis et orationibus devotissime imploravit & in christi nomine mortuum vocavit, ipsumque tangens precepit ei ut surgeret. Mortuus autem ille mox surgens et ad pedes s. episcopi humiliter procidens confessionem de peccatis suis dicto sancto B. fecit. Qua peracta et ab eodem episcopo absolutione suscepta ad feretrum unde surrexerat rediens & in locum suum pristinum se reponens, animam suam de perditionis periculo domino commendabat„. Anbra exemplet är detta: - - - „cum quidam miles Tornerus cryda nuncupatus, Avunculus beati Brynolphi, propter excessus suos ab eodem episcopo excommunicatus, occasione huiusmodi excommunicationis in eum iuste late familiaribus dicti episcopi Brynolphi multas violentias et damna fecisset, et tandem armata manu et hostili adeo eos quod fugere non valerent invasisset iidem familiares vim vi repellendo eundem militem interfecerunt et amaricati de iniuria eis illata ipsum membratim dilaniaverunt. Quod audiens predictus beatus Brynolphus, ac cupiens animam ipsius interfecti a peccato mortali improuise decedentis saluam fieri, ad funus eiusdem accessit et membra collecta ad claustrum Warnheim portari fecit, ubi solus intrans ecclesiam per suas orationes a deo impetrauit ut defunctus ille surgeret. Qui surgens procidit ante pedes dicti epi-

Digitized by Google

episcopi; peccata sua ipsi confessus fuit, factaque confessione et absolutione ab ipso beato Brynolpho recepta se ad feretrum veopsuit (*) a perditionis eterne periculo ut pie creditur liberatus„. Jo. Messenius säger widare l. c: at man almänt war i den tro, at Biskop Bryngel kunnat wända Watn i Wind: detta förholler sig wäl icke aldeles så, doch har utan twifwel följande omständighet til denna sägn gifwit anledning: „- - - cum semel ieiunare in pane et aqua, forte supra vires corporis, disponeret, jussissetque sibi aquam de puteo fratrum minorum Scarens. deferri, allatum reperit in sapore fore optimum vinum, et cum de nuncii huiusmodi incurialitate dubitasset, iterato alium nuncium ad eundem puteum destinauit ut sibi denuo aquam ferret, que reportata ad eum optimi vini saporem habebat prout prius. Tercia autem vice cum alium nuncium sibi fideliorem iterum pro aqua misisset, nuncius idem eciam optimum vinum reportauit. Idemque sanctus Brynolphus pietati diuine referens debitas gratiarum actiones sensit permissa erga eum diuinitus fore facta miraculose et de eodem cum dei timore potauit„.

Deße åro de förnämste Jertekn som wår Biskop giort, innan han S. Dorotheæ dag, eller d. 6. Febr. 1317, lemnade det jordiska. Efter döden, skedde wid hans graf ej mindre betydande underwerck; det wore för långt at här upräkna dem, som redan angifne, nu, genom Witnens intygande, skulle bekräftas.

(*) Wanda står i Originalet.

träfftas. Blinde hade där fått sin syn igen, dumbar tungans bruk, och rasande Menniskior sit förstånd. Krymplingar, lame, och af slag rörde, hade ej mindre än Spetelske och af diefwulen anfächtade, blifwit helbregde. När uti Siönöd Westgötha Biskopen kallades til hielp och undsätning, sagtade sig stormen, och man lopp med en fogelig wind in i hamnen. Watn, uti hwilcket man lagt några af hans ben, war et beprösfwat botemedel emot hufwudwerck och döfhet.

Sedan nu sättet huru wid ransakningen förhållas borde war fast-stält, instämdes, til den 12te och följande dagar i April Månad, då warande Biskopen i Skara, Brynolph II. tillika med Domprobsten, Decanus och Capitlet, deras Fulmächtige, Procuratores och andra, at wid undersökningen wara tilstädes. Likaledes instämdes också alla de personer, af hwad kön, ständ eller wärdighet de hälst wara mände, som enthera til Witnen woro åkallade, eller elleft wid denna handel hade något, ware sig för eller emot, at påminna. Ransakningen tog sin början på sagdan dag: Alla Witnen, ibland hwilcke woro både andelige och werldslige personer, afhördes edeligen [illegible] och deße witnesmål utgöra öfwer tre fierdedelar af Boken. De äro til större delen, och nästan allesamman grundade, icke på egen förfarenhet, utan på andras berättelser och almänna rychtet (fama communis). Den goda Biskopen tilegnas här långt flere underwerck än som uti Undersökningz puncterne finnas wara angifne. Märk-

wärdige

[illegible] Berättelser blandas om hwar annan; men på det jag ej måtte blifwa för widlyftig, wil jag allenast anföra en af hwarthera slaget. Til de förra räknar jag den, som angår en af wår Biskops Skrifter, jag menar hans så kallade Hystoria de S. Helena. Anledningen han tagit sig, at sammanskrifwa detta Arbete, förtäljes af hans Efterträdare i Embetet Brynolphus Caroli, på följande sätt: „cum - - - venerabilis Pater dominus Brynolphus ex nobilibus et potentioribus tocius regni Swecie esset oriundus et genitus, sibique vndecim essent fratres milites strenui et potentes (*) Rex magnus dictus Ladusslaas, qui iam Stokholm. Upsalens. dyoces. dicitur choruscare miraculis, nescitur qua occasione recepta dictorum fratrum septem decollari fecit. (**) Quo per dictum beatum Brynolphum comperto, timens fortassis simili occasione et tanto presertim quoniam iura et libertates ecclesie solebat defendere a prefato domino rege seu aliis assissinis verisimiliter supplantari, cedere ad tempus tanto furori consultius estimabat. Ueniens proinde in Alwastrn. monasterij Cistercien. ordinis Lin-

 copn.

(*) Häraf skulle man sluta, at West-Götha Lagmannen Algot ägt tolf, i stället för ellofwa Söner, som honom eljest tilägnas.

(**) Historien har ej förtegat det, hwarom Witnet föregaf sig icke wara underrättad, neml. at Algot och hans Söner, för Folke Grips Jungfru-rån fallit i Konungens onåd: se Jo. Messenii Scand. Illustr. T. II. p. 64. T. XII. p. 139. och Herr von Dalins [illegible] Hist. T. II. p. 302. 303.

Sw. Bibl. D. 3. A. 36.

[illegible] dyoces. Postquam ibidem [illegible] pau-
sam traxisset, melius recollectus, ad sedem suam re-
dire disposuit, iter arripiens per Uasten vbi nunc
situm est Monasterium Sanctarum Marie et Birgit-
te ordinis sancti Augustini sancti Saluatoris nuncu-
pati, Lincopn. dyoces. et percepto ibidem quod
a dicti Regis familiaribus - - - insequeretur Uen-
tusque sibi contrarius reluctaretur quo mediante
stagnum dictom Uether satis latum et longum trans-
fretari necesse haberet uidensque se cum suis in
tantis periculis constitutum votum fecit beate He-
lene speciali patrone Uesgotorum quod si ab huius-
modi periculis evaderent, in dei et eius honorem
specialem hystoriam compilaret et subito prospero
ductus vento venit ad ecclesiam dicte sancte Helene
martiris in Skiodwe sue dyoces. 1. vigilia. Assum-
ptionis beate virginis & festum ipsius assumptio-
nis cum debita solennitate et veneratione reue-
renter peregit, Rex autem prefatus cum tunc es-
set in castro suo Axewal personaliter constitutus hoc
precepto (*percepto*) venit ad eundem dominum
Brynolphum quasi iam in virum alium melius re-
formatus, veniam ab eo humiliter postulans de of-
fensis. Et ex tunc confederati se mutuo in domi-
no sumopere diligebant. Dictus itaque testis ad fa-
ciendum nobis plenam fidem de hystoria predicta,
eam in medium produxit et occultata (*oculata*) fi-
de demonstravit cuilibet intuenti. Que quidem hy-
storia sic incipit, Salue decus patrie mater deo gra-
ta ad laudem Uesgotie celitus donata.

Et

Et ibland de sälsamste Biskop Bryngels Underwerck, och som för des löjelighet förtienar at anföras, är det som honom en Man tilägnar wid namn Nicolaus Guttormi, hwilken war „militaris, et ex utroque parente nobilis, capitaneus ex parte domini nostri regis super maiori parte communitatis in ciuitate et dyoces. Scaren. existentis„. Uppå tilfrågan, hwad han hade sig bekant angående de af oftanämnde Biskop giorde underwerck, swarade han, at ibland många sådane han hört berättas, det märckwärdigaste wore detta: „quod cum dominus Boecius dictus hetta, tunc episcopus vexionensis refocillacionis gratia, seu alia de causa dictum venerabilem patrem, dominum B. episcopum Scarensem visitasset et ipsum in manerio suo episcopali Lekkia fulgariter (*vulgariter*) nuncupato personaliter reperisset, idem dominus B. inter alia pecijt ab eodem domino Boecio vexionen. quod sibi gradarium suum dimitteret pro precio competenti. Quo simpliciter negante, instabat iterum Brynolphus prout ante fecerat, quod dictum gradarium sibi modo et condicione premissis dimitteret, alioquin ipsum gradarium idem dominus Vexion. secum ad propriam dyocesin minime reportaret. Ipso autem Vexionensi hoc pro nihilo et ridiculo reputante, iam cum eiusdem diei hora vespertina quidem nocti vicina subintrasset, dictus gradarius in stabulo locatus per caudam prurientem obicere quo officiatum erat hostium (*) stabuli faciliter et casualiter

Nn 2 amouit,

(*) Cärer skola läsas *obicem quo obseratum erat ostium.*

amouit, et inde exiens venit in campum, qui mox lupi aderant vociferantes et varios ac magnos vllulatus emittentes, quibus quidem vllulatibus per dictos dominos Episcopos auditis et perceptis, dixit dominus B. Scarensis prefatus, Ecce frater et domine mi, isti cantant vigilias pro anima equi tui. Cum autem ad inquirendum veritatem super hoc famulos emisissent, ipsum equum sive gradarium a lupis profectum, et mortuum, prout idem dominus Scarensis dicto domino vexionensi spiritu prophetico predixerat, inuenerunt „.

Efter sluten Ransakning d. 22. April, anhöllo närwarande Procuratores, at en wiß dag måtte utsättas, på hwilken Witnenes utsager offenteligen skulle kundgöras, och alla de än yttterligare instämmas som deremot, enthera munteligen, eller skrifteligen, jäfwa wille. Härtil beramades d. 25. i samma månad; och som på sagdan dag och stund, ingen infant sig som det ringaste hade at andraga, ty stöts Förrätningen i Skara, och Commissarierne med deras följeslagare, försogade sig til Wadstena Kloster, Linköpings Stift, at där anställa en ny undersökning.

Här lades dem för ögonen de ställen utur S. Britas Uppenbarelser, uti hwilka hon bekräftar wår Biskops helighet. Exemplaret af dessa Uppenbarelser, som Prior i Wadstena framtedde, beskriftes således: „Liber celestium reuelationum beate Birgitte alias Brigide quondam fundatrici et spirituali patrone eiusdem Monasterii in Wasten. dum in humanis ageret diuinitus factarum in pergameno et lit-

tera

tera ytalica conscriptus, quatuor fenacula argentea deaurata et Zonis cericeis auro contextis affixa et admodum manuum formata habens. A cuius quidem libri, vtroque latere super balneo cerico ab extra inter solem et lunam deauratos et stellas argenteas hinc inde insertas perpendiculariter vt prima facie apparuit continebantur hec verba liber celestis revelationum dei, cuius etiam prologus in octavo folio a principio numerando sic incipit Stupor et mirabilia audita sunt in terra nostra &c finis autem eiusdem libri in rubro talis est Explicit vltimus liber celestium reuelationum christi ad sponsam beatam Birgittam „. Stället, som angår Biskop Brynge, uplästes utur andra Bokens sidsta Capitel, och på samma ställe står det ännu i alla tryckta Uplagor. Framgafs också en annan Bok skriftwen på papper, af den bekanta Petrus de Alvastra, och kallad *Liber attestationum beate Birgitte*, hwaruti samma intygande fans wara stadfästat; likwäl, til yttermera wisso, blefwo åtskillige lefwande Witnen, Munckar och Nunnor, afhörde, som åfwen bekräftade det samma.

Härpå följa åtskillige Underwerck, som skedt kort för än Undersökningen anstältes. De äro samlade i Skara Stift, och af enahanda beskaffenhet med de förre. At ej flere Witnen blifwit afhörde [illegible] dermed, „Tum quia in magna mortalitate que erat sub anno domini millesimo tricentesimo quinquagesimo moriebantur homines vtriusque sexus, saltem plerique seniores quasi in omni-

 bus

bus finibus mundi, maxime autem in partibus iſtis, tunc et in poſterum per varias plagas et peſtilentias, Teſtes plures Nobiles et Plebei clerici et laici de medio ſunt ſublati qui ſeriem plenioremque vite et ſanctitatis dicti Brynolphi - nouerunt certius informandam, tum quoniam teſtes notoriali magis ſufficientes ſunt circa Regalia tributa et armorum exercicia pro defenſione patrie occupati. Alii verisimiliter tunc tempus vernale in agris excolendis plurimum remorantur. Alii autem per nimis longam diſtantiam videlicet extra regnum et ultra XL. vel C. miliaria almanica moram trahunt, adeoque huiusmodi ſacri et pii negocii inquiſitionem ſine grauibus eorum leſione et rerum temporis peritu-rarum iactura et periculo commode nequiant intereſſe &c.

Til ſlut läſes de tilförordnade Notariers widlyftige, och med en hop då för tiden brukelige formaliteter, upfylte underſkrifter. Sidſta Documentet är Påfwens Martini V. Bulla utfärdad i Coſtnitz, förſta året efter hans uphöjelſe på Påfwiſka Stolen, och ſtäld til Biſkoparne i Oſlo, Åbo och Wägsö, ſom å nyo befulmächtigas at förrätta Underſökningen til hwilcken de af Mötet warit utnämde, hwilckets Beſlut, för öfrigit, til alla delar gillas och ſtadfäſtas.

Innan jag ſlutar detta Bref, bör jag anmärka, at ehuruwäl mången torde ſätta nog litet wärde på denna Bok, hon icke deſto mindre, i framför åſyftade andra Skrifter, ſom i deſſe ſednare år äro utgif-

se, eller ännu efter handen i dagsliuset framdrages, förtienar at å nyo aftryckas, emedan derutti ganska mycket förekommer, som kan tiena til upłysning uti wår politiska- så wäl, som Kyrko-Historia uti XIV. och XV. Seculo. Ibland ofwannämnde Öfwerste Gyllengrips Böker fanns en Handskrift med Titel: *Observationes Historicæ ad vitam et res Brynolphi I. Scarensis Episcopi* (*). Om Örnhielm, eller någon annan lärd Man deße Anmärkningar sammanskrifwit, och uti hwilckens händer detta Manuscript kommit at stadna, har jag ej kunnat upspana; men det wet jag, at om en Ihre eller en Bring skulle wilja på et dylikt arbete anwända några stunder, man då kunde giöra sig Räkning på, at få se et Mäster-stycke. Förbliftwer ꝛc.

d. 19. April 1759.

(*) Se Förteckningen på hans Böker p. 205, n. 92.

7.

7.

Swenska Land-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie Rådet och Riddaren m. m. And. Ant. von Stiernman. Första Fortsätning.

8. Åke Axelsson (a) Natt och Dag, Friherre til Jiå, Herre till Göksholm, och Rinckestad, Häradshöfdingens i Östra Härad i Småland, Herr Axel Johanssons (b) til Göksholm och Kaflås och Ingrid Jöns Dotter Bondes Son til Trancberg och Stenholm. De lärda wetenskaper, denne Herre wid Upsala Hög-Schola, under den widaberömde Johannis Messenii insicht först inhämtat, har han sedermera merckeligen förökt wid åtskilliga utländska Academier, och i synnerhet Tübingen, hwarest han år 1614 igenom allment tryck framgaf ett wackert snilles prof på Latin om den Kongl. Arfsrättigheten. (c) Efter sin hemkomst til Swearike, antog Konung Gustaf Adolph honom först til sin Cammar-Junckare, och sedermera til Cammar-Råd.

Är

(a) Kallas i Caroli Ogerii Ephemerides, sive iter Danicum, Suecicum, Polonicum p. 268. Och Axelsson.

(b) Blef år 1598 i Hofwa Gästgifware gård, där han tingtade, af en matbit, som fastnade i halsen, dödqwäfd och på wägen, då han dådan fördes i en Lik-kista, oppwaknad medelst skakningen, och af bettan förlossad.

(c) Bibliotheca mea Suio-Gothica Tom. 2. pag. 286. ubi plura.

Digitized by Google

år 1627. wardt han Ståthollare på Calmar (d) och år 1630 Vice Præsident i Kongl. Swea Hoffrätt. På de tre Riksdagar, hwilka höllos å rad i Stockholm år 1631 och 1632 i Februari och Novembris månader war han Landt-Marskalck, (e) och i anseende til deß då betygade försigtighet, nit och oweldughet wid de då warande granlaga tider och omständigheter, blef han år 1633 den 12 Apr. kallad til Swea Rikes Råd och Assessor i nyßnämda Hoffrätt. År 1634 utnämd jemte Herrar *Axel Oxenstierna*, *Herman Wrangel*, *Sten Bielke*, *Johan Axelsson Oxenstierna &c.* (f) att antingen sluta fred

(d) Här fås en Ståthollare igen, som är blefwen förbigången i *Erici Catonii* disputation de arce Calmariensi pag. 19 seqq. Till kunna läggias, Herrar *Mats Soop*, *Hans Drake*, *Jesper Andersson Cruus*, *Conrad von Falkenberg*, *Gabriel Gyllenancker*, *Göran Ulfsparre*, *Carl Philip von Sack*. Löjeligt är, det *Catonius* i ofwannämde disputation åberopar sig *Andreæ Gallenii* oration de encomio Calmariæ, tryckt i Åbo år 1658 in 4to och intet har sett, att samma Oration war då dedicerat till då warande Landshöfdingen i Calmare län, *Carl Philip Sack*, den han på sin Landshöfdinga längd aldeles utesluter, utom förenämda Herrar. En oförswarligt fel begår *Catonius* åfwen pag. 16 när han säger, *Johan Sparre* wara *Gustaf Olsons* son til Torpa, som war en *Bielbock*.

(e) Om hwad på deßa Riksdagar afhandlades och beslöts, kan läsas i mina så kallade Riksdagars Besluts första del. pag. 822-840.

(f) Se frammanföre pag.

Digitized by Google

eller förlängia stilleståndet med Polen. Är 1638 stillade han tillika med Riks-Rådet Herr *Gabriel Gustafsson Oxenstierna* och då warande General Majoren och Krigs-Rådet *Lars Kagge* det uproar, som här och där i fäderneslandet wår begynt för den pålagda lilla små tullen af alla till sala ifrå landet inkomna waror (g), med hwilket det sålunda hängde ihop. Uppå 1638 års Riksdag, beslöts ibland annat, huru och på hwad sätt kriget emot Romerska Keisaren skulle kunna widare utföras; och som därtill de wanliga inkomster på långt när ej wille förslå; så blefwo nye utwägar oppsökte, ibland hwilka war ock denne en, att likmätigt 1622 års Riksdagsbeslut, skulle tull och accis af alla äteliga och förnöteliga waror, hwilka till torg, marcknad och kiöpstad fördes, utgifwas, och därutöfwer författas en taxa och wärdering rättad inuppå twå och trettionde penningen. (h) Detta Beslut och Ordning blef wäl igenom allment tryck utgifwit, men som det samma intet efter wanligheten kom så hastigt, som borde, uppå predikestolarne att oppläsas, så begynte en del af den enfaldiga och okunniga gemene Man tro, att det samma intet wore på Riksdagen af Riksens Ständer bewilliat och fastställt, en del åter satte sig offenteligen häremot, hwar med giordes en begynnelse i Elfkarlby marcknad om mid-

(g) Jordani Edenii Vindiciæ pro innocentia Vermlandicæ gentis injuste accusatæ, editæ Upsaliæ A:o 1645 in 4to.

(h) Se 1638 års Riksdags Besluts 6 §, och Kongl. Maj:ts Ordning och taxa uppå lilla tullen och accisen.

Digitized by Google

midsommars tiden; dårest en oförwägen Mölnare förwägrade sig att utgiöra denna påbudna tullen och accisen. Man hade wäl tänckt, att detta ogräs skulle hafwa blifwit i sin första oppkomst aldeles utrotat och förqwäft, sedan bemälte Mölnare detta sitt dierfwa företagande på Upsala torg med sitt hufwud betala moste; dock oachtat alt detta, rotade det sig alt mer och mer i landet, så att wid Korsmeßo marcknad uti Hofwa, hände det, att när allmogen dit kom, och fantt för sig emot wanligheten på marcknads platsen ei allenast tullhus, bodar och bomar wara oppsatta, utan ock, att det fordrades tull och accis, så blef den därutöfwer så wred och illskefull, att den hopetals begynte anfalla de dit förordnada tullbetjenter, hwilke då med flygten sitt lif räddade, och bönderne således ej på dem alla fingo utöfwa sin sammansworna hämnd och bitterhet, nederrefwo de i stället de där oppsatta hus och bomar och dem i stora högar oppbrände. Detta Wästgötarnas exempel efterfölgde de enfaldige Wermlands bönderne kortt därefter i Matsmeßo marcknad uti byen Bro, dårest Drottning *Christina* hade något förut låtit läggia grunden till staden Christinehamn, då de enhelleligen sig sammanroterade och på lika sätt nederrefwo de oppsatta tullhusen, men ej som Wästgötarne, förfölgde eller något ondt tilfogade Kronans betiente, utan allenast raskade efter en Borgare därsammastädes, men til börden en Lybeckare, wid namn Per Flygge, hwilken de förmente endast och allenast wara opphofsmann til den-

na nya tullen, efter som han den emot wisa wilkor hade sig förpachtat, och ganska få däruti orten weste allenast af denna allment giorda Tull-ordning, i anseende hwartill Wermländingarne blefwo wid undersökningen i Carlstad på M. Suen Benedicti Elfvedalii, då warande Kyrkioherdas och Dom-Prosts i Wermland bewekliga och wältaliga föreställningar frigiorde ifrån alt straff, däreft Wästgötarne moste se förut twänne af sina Opprorsmän blifwa lagda på stegel och hiul. Efter denna förrättning wardt Herr Åke Axelsson år 1639 Cammar-Råd. år 1643 den 17 Maii Riks-Marskalck, år 1647 d. 15 Januarii tillika Häradshöfdinge på Gottland och år 1644 Lagman i Nerike: fick 1651 den 5 Febr. afskied ifrån Riks-Marskalcks embetet för des ålderdom och kropps swaghet skuld. År 1652 d. 20 Apr. benådade Hennes Maj:t Drottning *Christina* honom med Friherre namn, samt skänckte honom til Friherreskap åtskilliga hemman, gårdar och mantal i Iä sokn i Österbottn belägna. Född i Nerike 1593. † 1655. Gift 1mo år 1616 med *Elsa Oxenstierna*, Riks-Rådets och Gouverneurens öfwer Estland, Friherre *Gustaf Gabrielsson* Dotter til Fiholm och Rinckestad med *Barbro Axels* Dotter *Bielke*. til Häradsåter aflader. 2do år 1653 den 2 Febr. uppå Stockholms slått med Kongl. Hoff-Jungfrun *Anna Cruus*, Dotter af Landshöfdingen öfwer Calmare län, *Jesper Anderssön Cruus* till Wernstad och Lundby och *Ingeborg Peders Ryning* til Lagnö. Med sin förra Fru, hade han 1mo Friherre *Axel Åkesson*

Natt

Digitized by Google

Natt och Dag till Göksholm och Rinckestad, som efter idkada studier och utrikes resor, blef först Auscultant i Kongl. Råd-Cammaren, så Cammarherre, och år 1641 d. 15 Maii skickad med bref til Churförsten af Brandenburg. Född på Rinckestad 1617 d. 19 Junii. † 1642 d. 26 Sept. i Wadstena ogift.

2do *Gustaf Åkesson Natt och Dag.* † ung 1637 d. 24 Martii i Stettin, begrafwen samma år d. 13 Aug. i Medellösa kyrkio.

3tio *Barbro Åkes* Dotter *Natt och Dag*, gift 1mo med Riks-Rådet och Amiralen, Friherre *Hans Claesson Bielkenstierna* till Niurunda † 1662. d. 30 Julii blef hon Riks-R. och Præsidentens i Åbo Hoffrätt Friherre *Knut Jonsson Kurcks* til Lempelä andra Fru, hon begrofs 1680 d. 24 Dec. i S. Nicolai kyrkio i Stockholm, men federmera bisatt i Österhaninge kyrkio.

4to *Beata Åkes* Dotter *Natt och Dag.* Gift 1mo 1652 med Riks-R. och Cammar-Rådet Friherre *Carl Matsson Soop* til Limingo † 1655. 2do med Riks-R. och Præsidenten i Dorpts Hoffrätt, Friherre *Gustaf Larsson Sparre* til Kroneburg, som † 1690 d. 19 Martii. Med sin senare Fru hade allenast 2 barn.

1mo Friherre *Åke Åkesson Natt och Dag* til Jiå, Herre til Finsta, Wernstad, Siögerås, Åkesberg, Hielmarsnäs och Arnö: Kongl. Camarherre. Född 1654. † i Franckrike 1676 uti Octobris månad ogift, och med honom gick denna Friherrliga Ätt ut på swerdsidan. Förlåswad war han med Fröken

Anna Maria Guſtafs Dotter *Soop* til Limingo, til hwilken han 1676 den 14 Oct. giorde ſitt teſtamente. Hon fick ſedan til Man, 1mo Kongl. Rådet, Fält-Marſkalcken och Præſidenten i Kongl. Krigs-Collegio, Greſwe *Axel Wachtmeiſter* til Målsåker † 1699 d. 24 Julii. 2do år 1706 den 10 Junii med Riks-Råd, General Gouverneuren öfwer Drottning *Hedwig Eleonoras* Lifgedinge, Præſidenten i Swea Hofrätt och Åbo Academie Canceller, Greſwe *Eric Carlſon Gyllenſtierna* til Skeninge, ſom † 1723 d. 6 Junii. 2do *Chriſtina Akes* Dotter *Natt och Dag*.

4. *Lars Sparre*, Herre til Kawelecht, Dåderö, Berqwara, Ulfåſa och Hökerum. Förenämde Herr Carl Sparres Broder (a), född år 1590 den 1 Januarii: blef år 1601 ſmåſwen hos Konung *Carl* den *IX*:de. 1606 Camar-Junckare. Wid högſtbemälte Konungs Likfärd år 1612 ifrån Nyköping til Strengnäs bar han fanan för Weſtmanland. (b) År 1615 den 7 Sept. ſkickad i Rikſens Råds namn i angelägna rikswärdande ärender til Nederland (c) år 1617 Konung *Guſtaf Adolphs* Camar-Juncker, i hwilken beſtällning han hade den näden at oppwachta Hans Maj:t år 1619 på des wigtiga reſa til Halmſtad, där då ifrå den 25 Februarii intill den 2 Martii höllts ett kärligit och förtroligit ſamtal med den ſtore Konung *Chriſtian* den fierde i Danmarck. (d)

Wardt

(a) Swenſka Bibliothekets tredie del pag. 1.
(b) Videkindi hiſtoria om Konung *Guſtav Adolph* pag. 69.
(c) Deß inſtruction. mss.

Wardt år 1622 Drottning *Maria Eleonoras* Håfmåstare. År 1627 den 26 Febr. Assessor i Swea Hoffrätt, sammå år Ståthollare på Jönköping och öfwer des län. År 1628 Hoffrätts-Råd i förenämnda Hoffrätt. År 1634 den 14 Oct. Landshöfdinge öfwer Upland blifwandes då Stockholms stads Ståthollare embete aldeles skildt ifrån Upsala Landshöfdingebömme efter 1634 års Regerings-Form (e) hwilket län, när han i siu år berömligen hade förestått, kallades han år 1641 den 14 Aprilis till Riks-Råd och Assessor i oftenämnda Hoffrätt, samt tillika år 1644 den 30 Maii till Häradshöfdinge i öfra Satagunden i Finland, sedan han förut till allas fulla nöje warit ser gånger Landtmarskalck på 1633. 1634. 1635. 1636 och 1638 årens Riksdagar i Stockholm, samt 1640 års Riksdag i Nyköping. Hwad godt och nyttigt där då uträttades, kan läsas i min andra del af Riksdags besluten ifrån pag. 841 inntil pag. 971. han afsomnade år 1644 den 18 Dec.

(d) Enn sanfärdig berättelse, om then öfwermåttan herlige sammankomst och herramöte, som emillan the twänne höghe Potentater, The stormächtige, höghborne Furster och Herrer, Herr *Gustaf Adolph* den *II.*, Sweriges, Göthes och Wendes, ꝛc. Konung, ꝛc. ꝛc. och Herr *Christian* den *IV.* Dannemarcks, Norriges, såsom ock Wendes och Göthes Konung ꝛc. år 1619 den 25 Februarii vthi Halmstad i Halland i Dannemarck skedde, sampt hwad ther hoos sigh hafwer tildragit, och huru thet alldeles är tilgångit, till enn ewigh åminnelse aff trycket vthgången. Stockholm Anno MDCXIX. in quarto pagg. 6.

(e) Peringskiölds monumenta Uplandica tom. 1. pag. 101.

Digitized by Google

Dec. hans efterlämnade barn blefwo år 1647 den 6 Martii opphögde i Friherrligit stånd.

Öfwer Herr *Lars Sparre* har Christian Heidenrichius i sin Rosa Suetica ceu Præconium Anagrammaticum tryckt i Stockholm 1641. in 8vo skrifwit fölliande:

Laurentius Sparre, Supr. judic. Vicepræs.
Anagramma.
Ah Tu lenis perrarus.
Multos perpetui sydere nominis
Laudato decorat gloria, literis
Enutrita bonis: Pallas enim viros
Æquat Pierios sibi.
Multos clarat amor doctiloquentium
Et cultura virûm sedula, facer
Fugisset meritæ laudis honor nisi
Vatum lumine fulgurent.
Num quis magnanimi sciret Achilleas
Iras? Hectorei robora pectoris
Quis nosset? Modulis absque sonantibus
Alte Mæoniæ fidis.
Et Tu Sparre nites lumine duplici,
Lenis mente vires, porro scientia
Perrarus solida, consilio et gravis,
Leges juraque libras.
Horum perpetibus vindiciis micans,
Umbro-

Rättelse på Arket 35.

S. 273, r. 14 läs: Vastovii.
275, r. 7 läs Ingrid.

Umbrosum rigidi clima silentii
Evades, nitidam Pegasio ætheris
Sulcans remigio [illegible].

Gift 1mo med *Merta Baner*, född på Diursholm 1593 in Martio (f). † i Stockholm af lungsot 1638 den 29 Januarii; Dotter af Riddaren och Riks-Rådet *Gustaf Axelsson Baner* til Diursholm † 1600 och Grefwinnan *Margareta Suantes* Dotter *Sture* til Stegeholm (g). 2do med *Karin Båt* (h) Vice Præsidentens i Swea Hoffrätt *Jacob Jacobsson Båts* Dotter til Ståflö, med deß förra Fru *Homfrid Pers* Dotter *Pik*.

Med den senare Fruen hade han inga barn, men med den förra följande.

1mo *Suante Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Berqwara och Dåderö; om honom mera här nedanföre.

2do *Eric Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Berqwara och Håfwerö, Riks-Råd, Præsident i Åbo Hoffrätt samt Lagman öfwer Calmare län, Gottland och Öland. Född 1624 den 15 Junii † 1673 den 12 Oct. gift på Stockholms slått 1650 den 24 Martii med Drottning *Christinas* Cammarjungfru *Barbro Fleming*, sedermera Kongl.

 Hoff-

(f) Jsogæi Likpredikan öfwer Ofwersten Friherre Ture Sparre. Peringskiölds cit. lib. pag. 105.

(g) Grefwinnans Margaretha Stures egenhändiga förteckning på sin slägt Mss. i mitt bokförråd.

(h) Doct. Johan Gostaf Hallmans Båtiska ättartal.

Digitized by Google

Hoffmästarinna. Dotter af Riks-Rådet, Öfverståthållaren öfver Stockholms slått och stad, Amiralen och Lagmannen öfver södra Finne Lagsagu, *Claes Larsson Fleming* til Willnäs och Norrnäs † 1644 d. 26 Julii, med sin förra Fru, *Anna Jörans* Dotter *Sneckenborg* til Norrnäs † 1637. Herr *Eric Sparres* ättegren gick ut med deß yngsta Dotter *Anna Johanna Sparre*, Riks-Rådets och Præsidentens i Åbo Hoffrätt, Grefwe *Johan Creutz* til Håfwerö förra Fru, † 1713.

3tio *Gustaf Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Dåderö och Hökerum, Riks-Råd och Præsident i Kongl. Dorpts Hoffrätt, född 1625. † 1690 den 19 Martii. gift med Friherrinnan *Beata Åkes* Dotter *Natt och Dag*: se här framman-före. Med deras Dotter, *Elsa Barbro Sparre*, Landshöfdingens öfver Gottland, Grefwe *Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas* til Croneborg Enkie Grefwinna, som † 1731 den 23 Nov. gick deras gren ut.

4to *Ebba Sparre*, född 1626. gift 1652 med Riks-Rådet, och Generalen af Infanteriet, och Krigs-Rådet ꝛc. Grefwe *Jacob Casimir dela Gardie* til Läckö och Arensborg ꝛc. som blef år 1658 den 7 Oct. ihjälskuten med en stycekula i löpargrafwarne af Köpenhamns belägring, på sitt ålders trettionde år.

5to *Carl Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Ulfåsa och Marienburg, General öfver defensions werket emot Norrige på wäster-norr-och Jemtlands sidan, samt Lagman öfver Wästernorrland, Lappmarcken, Herjedalen och Jemtland,

Digitized by Google

lund, född 1627. † 16 . . . Gift 1mo med *Maria Båt*, Stäthollarens *Bo Gustafssons* Dotter til Follenås med *Anna Seveds* Dotter *Ribbing* til Fästarid. 2do med *Catharina Lucia von Minnigerode*, Dotter af *Hans Jobst von Minnigerode* til Bocklenhagen, Saltz der helden och Silkrode uti Turingen, född 1592. † 1632. och *Margaretha von Falkenberg*. Med sin förra Fru hade Hr. *Carl Sparre* otta barn, och med den senare sin barn. Uti hans sona-sons dotter, Riks-Rådets Friherre *Carl Gustaf Jacobssons Sparres* Dotter *Ulrica Sparre* med Grefwinnan *Elisabeth Derith* aflader grönskar ännu des gren.

6to *Peder Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Näsby och Resta, Riks-Tygmästare, blef 1675 giord til Grefwe i Franckrike, hwilken nya wärdighet aldrig blef af Konung *Carl* den *XI.* stadfästad. Född 1628 den 12 Martii † 1692 den 4 Apr. begrafwen uti Riddareholms Kyrkian. Gift med *Ebba Margaretha de la Gardie*, R. R. och Fältherrens ꝛc. Gr. *Jac. Pontusson de la Gardies*, Dotter til Läckö och *Ebba Magn.* Dotter *Brahe* til Ridboholm. Uti Franckrike lefwa nu för tiden Hr. *Per Sparres* barna-barns-barn, hwilka bekiänna sig til den Romerska Catholiska läran.

7mo *Christina Lars* Dotter *Sparre*, gift med Landshöfdingen öfwer Calmare, län och Öland, Friherre *Joran Ericsson Ulfsparre* til Häredssäter.

8vo *Margaretha Lars* Dotter *Sparre*, Riks-Rådets, Præsidentens i Swea Hofrätt, samt Lagmans öfwer Carelen, Friherre *Bengt Claesson Horns* til Åminne första Fru, född 16 . . . gift 1652 den

10 Nov. † uti Rewel 1660 den 9 Dec. och där i Domkyrkion begrafwen 1661 den 20 Januarii.

5. *Eric Gyldenſtierna*, Friherre til Uhleberg, Herre til Nynäs, Steninge och Åhrrähs. Son af Herr *Carl Ericsſon Gyldenſtierna*, til Nynäs, Åhrås och Swaneholm, Aſſeſſor i Kongl. Häfrätten i Stockholm † 1621 den 12 Febr. (a) och Fru *Anna Kibbing* † 1629 (b) Landshöfdingens öfwer Elfsborgs län, *Chriſtopher Nilsſon Kibbings* (c) Dotter af Linmared och Nörsberg; Herr *Eric* war född på ſin Mödernes gård Linmared 1602 den 10 Dec. och har efter wäl idkada ſtudier i Stockholm, Academierne Helmſtadt, Leiden och Oxfort, beſedt de förnämſta Europæiſka ſtater och riken, i ſynnerhet Dannmark, Tyſkland, England, Holland och Franckrike: och ſedan han uti tu år hade uppehållit ſig i Paris, at widare fulkomnas uti ſina ſtudier och andra Ridderliga öfningar, blef han år 1626 Volontaire under Franſka Gardet, gick med Konung *Ludvit* den *XIII* de i fält och biwiſtade år 1628 belägringen och eröfringen af Rochelle, tog 1629 ett hederligt afſked ifrån Franſka krigstienſten, i tanka at fortſätta ſin reſa til Italien, men måſte under wägen med den ſamma afſtå, för ankomna tidningar om deß Fru

(a) Iſaci Rothovii Likpredikan öfwer Carl Gyldenſtierna.

(b) Joh. Gartman elogium poſthumum æternitati Dn. Erici Gyldenſtierna devote miſſum. Holmiæ 1658 in folio.

(c) Er. Emporagrii Likpredikan öfwer Eric Gyldenſtierna. Stockh. 1659 in 4to.

Digitized by Google

Fru Moders dödeliga frånfälle: och återkom således efter otta års utrikes resor sistnämda år lyckeligen til Stockholm: wardt derpå år 1630 Konung *Gustaf Adolphs* Cammarherre. 1631 befald att följa Hennes Maj:t Drottning *Maria Eleonora* öfwer til Wolgast, som då reste ifrån Swerike att besöka sin Herre och Gemål: så snart han war öfwerkommen, blef han afsärdad i några angelägna ärender til Churfursten *Johan Georg* af Sachsen och deß Furstinna: samma år, efter det namnkunniga och segerrika slaget wid Leipsig, hwilket han manneligen biwistade, afsickades han til högstbemälte Drottning at beledsaga Hennes Maj:t til Konungen, som då war stadd i Francfurt am Main: samt sedermera opwachtade Hans Maj:t i alla slagtningar, schermützler, partier, slott och städers intagande. År 1632, då han ock blef brukad i åtskilliga wigtiga förrättningar til åtskilliga Chur- och Fursteliga Hoff: följde derpå högstbemälte Konungs lik til Wolgast och strax der efter skickad af Hennes Maj:t Drottningen til Churfurstarne af Sachsen och Brandenburg. År 1633 om sommaren förordnad ei allenast til Marskalck för Churfursten af Brandenburg *Georg Wilhelm* och deß Son *Fridric Wilhelm*, när högstbemälte Konungs lik ifrån Wolgast blef utfört, utan ock uti siekfwa lik-processen til Marskalck för det Swenska och Tyska Ridderskapet, då liket sattes i Gallejan, att föras til Orlogsskieppet, som det til Stockholm öfwerföra skulle. Blef år 1634 den 8 Martii fullmyndigt Sendebud til Muscou, jemte Riks-Rådet och Gouverneuren i Estland Herr Phi-

lip Scheding, Öfwersten Herr Henric Fleming, samt Kongl. Secreteraren Andreas Buræus (d), att på H. Maj:t Drottning *Christinas* wägnar förnya förbundet och pacterne emellan Swearike och Ryßland, med hwad mera; då honom blef anbefalt, att tillika med Arendt Spiring och förenämde Buræus att holla en underhandling med de Hollstenska Gesanter Philip Crusius (e) och Brigman, samt Gesandtwis med dem resa til Persien (f) angående handelen, men denna resa kom intet at gå för sig, för andra emellan kommande orsakers skuld. Efter återkomsten ifrå Ryßland, följde han år 1635 på befallning Franßöska Gesandten Mr. d' Avaux (g) til Dantzig och därifrån til Stumsdorf i Preußen, därest handlades om fred emellan Swearike och Polen; hwarifrån han efter 14 dagars wistande hemskickades med wigtiga bref och mundteliga berättelser. Häruppå blef han 1636 i Februarii månad Riks Camar-Råd. 1637 den 27 Octobris Landshöfdinge uti Carelen, Wiborgs och Kymmenegårds län. 1641 och 1642 på Riksdagen i Stockholm Landtmarskalck (h). 1642 den 3 Maii Häradshöfdinge öfwer Jöstis Härad;

(d) Deras instruction af förenämda år och dag. Mss.

(e) Han gick sedan i Swenst tienst, och blef Burg-Grefwe i Narwen &c. samt stamfader för den ädla Cruſenstiernska ätten.

(f) Olearii Persiſche Reisbeschreibung.

(g) Ogerii Ephemerides &c. pag. 256.

(h) Se uti mina Riksdags Beſluters andra del pag. 979–1010 hwad då blef beſluttit och afgiort.

Digitized by Google

tad, och den nästföllande 14 Julii General Gouverneur öfver Ingermanland, Kexholms län, Narwen och Ykentaka. År 1645 den 24 Januarii Riks-Råd; samma år förordnad, jemte för:de Herr Scheding och Grefwe Gustaf Oxenstierna, då warande Gouverneur i Estland, til Commissarius emellan Riddersk apet och Adelen, å denna, samt Borgerskapet i Reste å den andra sidan. Samma år återigen Riks Samar-Råd. 1647 afsänd andra gången som Legat til Ryssland, då han den honom oppdragna angelägenhet til Hennes Maj:ts högsta nöje och fäderneslandets ömsteliga säkerhet med en sådan beröm lig flit och skicklighet utförde, at han ej allenast fick så behagliga swar med sig tilbakars, som han sielf önskade, utan ock förut blef med en hos Ryssarne tilförende owanlig och ohörlig pracht af sjuhundrade til häst wäl utpryddе Bajorer til Muscou införd, och honom, där tolftusende Strelitzer på bägge sidor om wägen stälte i ordning med stycken och mindre gewärens lossande fägnade och emottogo, samt i wäl utstofferade rum på thet härligaste tracterade: (i) och då han därifrån år 1648 den 29 Januarii återkom til Stockholm, gick han på Kongl. befallning samma år uti Junii med Riks-Rådet och Amiralen Herr Eric Ryning til Stetin, at därifrån med Kronans Örlogsflepp inhämta och beledsaga Drottning *Maria Eleonora* hem til Sverige, som år 1640 hemligen och snöpplig en gick utur riket, med Dannmarcks hem-

(i) Herr Eric Gyldenstiernas relation om denna des Beställning. Mss.

hemliga underhandling, hwilken med en Dansk utskickad Bojort ifrå Trosa stad lät affärda Hennes Maj:t til Gottland, samt därifrån med 2 Danska Örlogsskepp (k) til Danmarck, ehwaresi hon förblef til Junii månad 1643 (l). Efter så många lyckeliga och hedersamma förrättningar både in- och utrikes, benådade Drottning *Christina* år 1651 den 26 Maii med Friherre wärdighet, samt åtskilliga Kronans gårdar och heniman i Ulo sokn uti Österbottn belägna til Friherreskap: blef år 1652 in Februario Hofrätts-Råd i Swea Hofrätt. 1654 den 30 Januarii Præsident i Åbo Hofrätt. 1655 Præsident i Reductions Collegio. 1657 den 23 Januarii Lagman i Tiohärads lagsagu, samt den nästfölljande 31 i samma månad General Gouverneur öfwer Finland, men fullmachten blef ej utgifwen. Död på sin gård Nynäs wid Nyköping, dit han sig för den grasserande pestilentiens skuld hade begifwit, år 1657 den 23 Oct. af stenen, rosen och en häftig bröstwerck. Begrofs i Riddareholms kyrkian 1658 d. 10 Octobris.

Gift uti Stockholm år 1636 in Januario, med *Beata von Yxkull* † 1667 Öfwerstens *Conrad von Yx-*

(k) Mina Riksdags Besluters andra del pag. 984. 985. Pufendorfii Commentarii de rebus Svecicis. Ej. Commentarii de rebus gestis *Friderici Wilhelmi* Tom. I. p. m. 31. seqq. huru de Danske willia konstigt bemantla detta deras hemliga giöromål, kan läsas uti Baron Holbergs Danmarcks Riges Historie Tom: 2. pag. 822. och Nils Slanges Historia om Konung *Christian* den *IV.* Tomus IVtus pag: 1018. 1043. 1093.

(l) Slange cit. lib. Tom. IV. pag. 1132.

Digitized by Google

Yxkulls Dotter til Pademorm och Pusujerwi, med *Elisabeth Christers* Dotter *Oxenstierna* til Steninge och Biörckewik aflader. Med denna sin Fru *Yxkull* hade han tretton barn.

1mo *Christian Gyllenstierna*, född 1637. † barn.

2do *Eric Gyllenstierna*, född 1644 den 12 Julii. † 1645 den 5 Januarii.

3tio *Conrad Gyllenstierna*, Riddare, Friherre til Ulaborg, Herre til Nynäs, Åråsa, Curden, Johannisborg och Wartofta, Landshöfdinge öfwer Calmare län och Öland, extraordinarie Ambassadeur til Nyßland, samt sist Præses i Rikens Ständers Commission † 1684. och begrofs först 1686 den 25 Martii i Riddareholms kyrkian. Gift 1mo 1669 den 18 Nov. med *Märta Christina Ulfsparre* (m) boren Friherre Dotter til Herresäter, Jungfru til Näs, Nyborg och Rösteen. Född 1654 den 20 Aug. † 1671 den 12 Febr. i barnsång, efter en dödfödd son. Dotter af Landshöfdingen Friherre *Göran Ericsson Ulfsparre* til Herresäter ꝛc. och *Christina Lars* Dotter *Sparre* til Kafwelächt. Med Herr *Conrad Gyl-*

Qq *len-*

(m) Öfwer detta giftermål, skref den namnkunnige Lucidor den Olyckelige, en tryckt Bröllopsskrift, kallad Gilliare-Kuahl. Denna skrift blef wäl strax förbuden för des för mycket lösgifna tanckar, men wardt likwäl år 1688 införd i de då opplagda Helicons blomster ꝛc. af Johan Andersin: då åter ett nytt förbud utkom imot denna skrift, som utgiör i för:de opplaga, Litera B. ty skall man finna ganska sällan uti något exemplar, förenämda skrift.

Digitized by Google

lenſtiernas ſon, Friherre *Eric Conrådsſon Gyllenſtierna* til Nynäs, Major af Kongl. Swenſka Garde, ſom blef ſlagen ogift 1709 den 29 Junii wid Pultawa, gick denna Friherrliga ätt ut, ſom uppå Riddarehuſet är introducerad i Friherre claſſen under N:o 18.

4to *Guſtaf Gyllenſtierna* Friherre til Ulaborg, utgaf år 1665 uti Upſala en lärd diſputation de Ortu ſtatus politici et norma politica vivendi, och blef efter utrikes reſor, år 1669 Cammarherre. 1671 den 19 Decembr. Cancellie-Råd och Præſident i Juſtitiæ Reviſionen, Född år 1646 den 13 Aug. † ogift år 1672 den 26 Octobris.

5to *Chriſtopher Gyllenſtierna*. Friherre ꝛc. Kgl. Råd, Öfwer-Ståthållare i Stockholm, blef 1687 den 10 Dec. Greſwe: ſkref ſig Greſwe och Herre til Ericsberg, Strömsbro, Ericslund, Tyreſiö, Gallnäs, Farſtad, Retzitza, Wåßby, Krapperup och Örria: war år 1697 Kongl. Förmyndare i Konung *Carls* den *XII* minderårighet. Född år 1647. † 1705 den 14 Junii i Stockholm, begrafwen i Tyreſiö kyrkio. Gift 1mo 1669 den 17 Aug. med Greſwinnan *Guſtaviana Johanna Oxenſtierna* Guſtafs Dotter til Kroneberg † 1675 den 7 Aug. begroſs 1676 den 7 Aug. i S. Nicolai kyrkio i Stockholm. 2do år 1696 in Oct. med Printzeſſan *Catharina*, född 1661 den 30 Nov. † 1720 den 6 Maii, Phalts-Greſwens Hertig *Adolph Johans* Dotter af Stegeborg, med des ſenare Furſtinna Greſwinnan *Elſa Eliſabeth Nils* Dotter *Brahe* til Wiſingsborg, ſom i ſitt förra gifte ätte Riks-Rådet och Riks-Cancelleren, Greſwe *Eric Axelsſon Oxenſtierna* til Södermöre.

Digitized by Google

dermöre. Herr Grefwe *Gyllenſtiernas* Greſliga ätt introducerad uppå Riddarehuſet i Greſliga claſſen under N:o 24. utgick med deß enda ſon af ſenare giftet, Grefwe *Carl Adolph Gyllenſtierna* til Ericsberg, Lagman på Gottland, född 1699 den 19 Januarii. Ogift. Ihjälſtucken i Carlscrona år 1733 den 16 Febr. af Capitaine Lieutenanten af Amiralitetet, Friherre *Wilhelm Kraſſow.*

6to *Chriſtina Gyllenſtierna*, dog 1669 den 27 Apr. 21 år gammal.

7mo *Michael Gyllenſtierna* † barn.

8vo *Carl Gyllenſtierna* Friherre, Kongl. Råd och Gouverneur öfwer Drottning *Hedvig Eleonoras* Hoff-Stat och Lifgedinge, blef 1687 den 10 Dec. Grefwe; ſkref ſig Grefwe til Steninge, Friherre til Limmared, Herre til Bielkeſta, Alliö och Öhrnäs. Wardt ſiſt 1718 den 30 Dec. Præſident i Swea Hoffrätt och 1719 tillika Åbo Academie Canceller. Född år 1649 den 4 Febr. † i Stockholm 1723 den 6 Junii barnlös. Begrofs ſamma år i Riddareholms kyrkian. Med honom gick denna Greſliga ätt ut under N:o 24 på Riddarehuſet. Gift 1706 den 10 Junii med *Anna Maria Soop.*

9no *Maria Gyllenſtierna* † ung.

10mo *Eliſabeth Gyllenſtierna*, Riks-Rådets och Öfwer-Ståthollarens, Friherre *Claes Rålambs* til Byeſta, ſenare Fru, född 1658 den 16 Octobris gift 1672 in Decembri. † 1708 den 22 Junii.

11mo *Catharina Gyllenſtierna* † barn.

12 och 13. Twänne Fröknar, † barn, hwil-

så den tiden kallades Jungfrur, efter som Fröken titeln, intet war i så allgement bruk, som nu, utan tilhörde då allenast Konunga barn och krönta Drottningar, som til exempel Drottning *Christina*, hwars titel war: Wij *Christina* med Guds nåde, Sweriges, Götes och Wendes utkorade Drottning, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken öfwer Ingermanland. Om man råkar nu at kalla den ringaste borgare dotter jungfru, så får man straxt se en sur lip, och skulle man i hastighet tilläggia min ärliga jungfru, i stället för dygdädla, så anses det, som en högmåls sak, där likwäl ärlik för detta har warit den förnämsta heders titel, hwilken fordom dags krönta Drottningar tillades, som ses af Häradshöfdingens Kettil Niclissons fastebref på Kingelöth skrifwit år 1404, ehwareft orden så liuda: Ärliken oc Wälborin Furstinna, Drottning *Margreta* Sweriges ꝛc. ꝛc. Drottning. Brefwet är i beholl i Kongl. Maj:ts och Rikssens Antiquitets Archivum.

6. *Henric Fleming* (a) Herre til Lectis, Ekeby, Isenhoff, Fagernäs, Telliſta, Wademois och Lais i Liſland. Son af Stålhollaren på Åbo slått och Landshöfdingen öfwer Finland, *Claes Hermansſon Fleming* til Lectis, Hannula, Nykoskis och *Elin Henrics* Dotter *Horn* til Kankas och Hapaniemi (b).

Född

(a) Om denna ädla ättens förmenta urgamla ursprung se mitt Swea och Göta höfdinga minnes förra del. pag. 9 & 10.

(b) Min gamla Finska Slägtebok in Folio, Mss.

Digitized by Google

Född war han år 1584 den 15 Aug. och blef efter idkåda studier och utrikes resor, år 1607 Konung *Carls* den *IX:s* Camarjuncker. 1612 Ryttmästare för Uplands Ryttare, följandes därpå Konung *Gustaf Adolph* på åtskilliga fälttog uti Ingermanland, Liffland och Nyßland, in til år 1614, då han blef skickad som en Subdelegatus med Kongl. Engelska Hoffjunckaren Thomas Smitt emot de fullmyndiga Ryska Sändebuden, hwilka kommo ifrå Nougården at handla med de Swenska om en ewig fred (c), som ändteligen slöts år 1617 i Stålbowa: för sitt wälförhållande wid denna freds underhandlingen befördrades han samma år den 30 Decembr. til Ståtthollare på Wiborgs och Nyslotts befästningar samt öfwer des län. År 1618 den 14 Febr. tillika Öfwerste för krigsfolcket i Carelen. År 1620 den 14 Aprilis Landshöfdinge öfwer Ingermanland och Ståtthollare uppå Narwa fästning och öfwer des län, samt Iwanogorod, Jama och Coporie befästningar, då han den nästföllande 2 Nov. på befallning belägrade fästningen Dorpt. År 1622 den 16 Januarii Öfwerste för hela Finska Rytteriet och det Carelska fotfolcket. År 1628 Vice Amiral. År 1634 den 8 Martii Gesandt til Muscou, då han kom först i ogunst för sin fritalighet, emot det anslagna underhållet, och at i deß ställe utnämndes Hr. *Eric Gyllenstierna*, men som Herr *Fleming* det samma afbad, så togs han til gunst igen, med det beslut,

(c) Videkindi tio års Ryska Krigs historia. Ejusdem historia om Konung Gustaf Adolph pag. 302.

at de bägge skulle resa åstad (d): efter hemkomsten ifrån Nyland, kallades han år 1638 til Assessor i Krigs-Rådet samt Munsterherre i Swearike och Finland. År 1643 til Landtmarskalck på Riksdagen i Stockholm. År 1644 når kriget brast ut emot Danmarck; oppdrogs honom samma år den 18 Febr. försvars werket (e) på grentsen emot Jemtland, med befalning (f), at bringa samma landskap under Swenska Kronans lydno, hwarunder det tilförende hört och legat, hwilket han ock så kiäckt och lyckeligen uträttade, at samtelige Inbyggiarne därstädes den 12 och 20 Martii åstade sina hulds- och trohets eder: hwaruppå han strax oppkallades, då honom andra gången anförtroddes Landtmarskalcks staffven för Rikens Ridderskap och Adel, som til en allmen Riksdag i Stockholm war sammankommit. Hwad då blef beslutit, kan läsas uti de oftaberopada Riksdags besluter. För sin frikostighet emot kyrkior har han lämnat efter sig ett kiärt och tacksamt åminne. Til S. Jacobs kyrkio i Stockholm har han gifwit en wacker predikestol jemte den södra kyrkioporten. (g) I Finland har han ej allenast år 1641 låtit upbyggia af

(d) Se 1634 års Råds Protocoll.

(e) Jo. Henr. Boecleri historia belli Danici & Bergenhielmii index.

(f) Des instruction. Mss.

(g) Adolphi Johannis Grundel de Stockholmia urbe Suio-Gothorum principe pars 1ma pag. 47. Gregorii Hallenii memorabilia Wirmoensis in Finlandia territorii pars prima pag. 32. 33.

Digitized by Google

af egna medel ett ansenligit Capell Mitois benämnd, hörande under Wirmo moderkyrkio, utan ock wist mongfaldiga andra prof af sin Christeliga gifmildhet emot Åbo och Wiborgs Domkyrkior, samt Töfsala (h). Han afsomnade i en wälsignad ålder år 1650 den 7 Nov. och ligger begrafwen i Wirmo kyrkia i Finland under ett prächtigt epithaphium af hwit marmor (i).

Gift 1mo år 1607 med *Ebba Båt*, Härads-höfdingens *Erland Johansson Båts* Dotter til Fituna (k) med *Margaretha Dionysii* Dotter *Beureus* til Wällinge, som åtte förut *Johan Gyllenanckar*. 2do år 1633 den 3 Aprilis med *Sigrid Kursell*, Lands-höfdingens öfwer Nerike, *Jost Kursells* Dotter til Siösa och Risberga med *Ebba Esbiörns* Dotter *Lilliehök* til Memm aflader.

Af förra giftet woro följande barn: (l)

1mo *Johan Henricsson Fleming* til Lectis, Lais och Siöndahl, Öfwerste för Österbottens Regemente och Commendant på Calmare. Född på Fituna 1609 den 24 Junii. † i Stockholm 1646 den 29 Junii barnlös. (m) Gift 1643 den 5 Sept. på Stockholms slått med *Kirstin Carls* Dotter *Gyldenstierna*

(h) Hallenius cit. l. pag. 31.

(i) Hallenius cit. l. pag. 23.

(k) Johan Göstaf Hallmans Båtiska åttartal.

(l) Här af kan rättas och ökas den ofullkomliga ätt-tafla, som är inryckt hos Hallenius cit. disp. pag. 66.

(m) Stephani Callii Likpr. öfwer Öfwersten Herr Johan Fleming tryckt i Stockholm 1646 in 4to.

Digitized by Google

stierna til Åhrås och Nynäs, Kongl. Hoffjungfru, född på Nynäs 1612 den 20 Sept. † på Limmare 1644 den 24 Sept. efter ett dygns siukdom, sedermera år 1645 den 29 Sept. i St. Jacobs kyrkio i Stockholm (n), där ock hennes Man ligger, begrafwen (o).

2do *Elin Fleming*, Friherrinna til Herrelunda, Fru til Fållnäs och Diursnäs. Född år 1611 den 3 Febr. på Fituna † 1688 den 22 Julii ligger begrafwen i Ösmo kyrkio med bägge sina Män under ett prächtigt epitaphium af swart marmor (p). Gift 1mo år 1643 d. 22 Nov. med Öfwersten *Waldemar Yxkull* til Diursnäs och Sarslax. † 1649 den 14 Januarii. 2do år 1652 den 12 Nov. med General Majoren och Gouverneuren i Riga, Friherre *Nils Båt* til Herrelunda, Herre til Fållnäs och Diursnäs (q).

3tio *Eric Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Fituna, Strömsnäs, Rijksten, Swedia och Pikala. Född på Fituna år 1616 den 19 Febr. blef 1654 den 12 Maii Friherre, som Præsident i Bergs-Collegio, sist år 1655 in Sept. tillika Riks-Råd. † på Rijksten 1679 den 19 Apr. och begrafwen i Stockholms stora kyrkio år 1680 (r), men sedan nedsatt i sin

(n) Ejusdem Likpredikan öfwer Fru Kirstin Gyldenstierna, tryckt i Stockholm 1646 in 4to.

(o) Steph. Gallii Likpredikan öfwer förde Fleming.

(p) M. Andreæ Geringii Monumenta Ösmoensia. Mss.

(q) Jonæ Billovii Likpredikan öfwer Friherre Nils Båt.

(r) Carl Carlssons Likpredikan öfwer R. R. Friherre Eric Fleming, tryckt i Westerås år 1680 in 4to.

Digitized by Google

i sin graf i Sorunda, under ett prächtigt epitaphium af marmor. (s) Gift 1mo med *Maria Eleonora Soop* til Ekeby och Lindö, Cammarherrens *Benct Åkesson Soops* Dotter til Lindö, Åkerholm och Floda, född på Lindö 1621 den 26 Nov. † 1651 den 12 Jan. af hetsig feber: begrafwen 1652 d. 13 Sept. i Kärrbo sóknekyrkia. (t) 2do år 1653 med *Christina Cruus* til Strömsnäs, Fituna och Ribsten, Landshöfdingens *Jesper Andersson Cruus* Dotter til Edby ꝛc. Af Riks-Rådet Friherre *Eric Flemings* förra gifte, lefwa inga manlige efterkommande: men af det senare, sone-sons-söner och döttrar.

4to *Claes Fleming* til Lais, Ullene, Lettis, Åkerholm och Flosta, Amiralitets Capitaine. Född 1617. † 1668 utan söner. Gift med *Ebba Soop*, förenämde Herr *Benct Åkesons* Dotter til Lindö.

5to *Henric Fleming* til Lais, Isenhoff och Annerstad. Öfwerste af Biörnborgs reg. fick 1674 den 21 Nov. General Majors afskied. Född 1625 den 21 Decembris. † 1697 den 3 Maii, begrafwen i S. Jacobs kyrkio uti Stockholm (u). Gift med *Catharina Cruus*, Landshöfdingens *Jesper Andersson Cruus*

(s) Sorunda kyrkios merckwärdigheter. Mss.

(t) Olavi Laurelii Likpredikan öfwer Fru Maria Eleonora Soop, tryckt i Westerås 1652 in 4to.

(u) Joh. Georg Rüdlings det i flor stående Stockholm. tom. 1. pag. 157, ehwaresst han orätt berättar honom wara blefwen Friherre år 1654. ꝛc.

Digitized by Google

Dotter til Edby. (x) Af deras barna-barn, och barnabarns-barn lefwa ännu afkomlingar.

6to *Erland Fleming*. † ung.

7mo *Merta Fleming*, til Bornö, Östanå och Edeby, Assessorens i Swea Hofrätt, Friherres *Carl Henric Wredes* til Elimä, Herres til Talvaste-by, Aniela och Hammenäs Fru, gift 1635. (y) † 1666.

8vo *Margaretha Fleming*, gift med Assessoren i Åbo Hofrätt *Johan Hansson Stålhandske* til Attu, Gasterby och Perno, som † 1680 och ligger begrafwen i Pargas kyrkio (z).

Af senare giftet hade Öfwersten Herr *Henric Claesson Fleming* til Lectis ꝛc. twänne barn, neml.

1mo *Maria Fleming*, gift med Majoren *Eric Bagge* til Nyningsholm och Memm.

2do *Jacob Fleming*, til Wademoisa, Hällbo-näs, Tellieståd, Memm, Hånö och Fagernäs. Lands-höfdinge öfwer Wästerbottn. Född 163 = = = † 1689 in Augusto. Begrofs 1689 den 1 Dec. i Riddare-holms kyrkian (aa) Gift 1mo 1665 den 7 Maii med *Beata Margaretha Båt*, Riks-Rådets och Riks Skatt-mästarens, Friherre *Seved Bäts* Dotter til Herre-lund, född i Stockholm 1647 den 11 Junii. † af hetsig

(x) Carl Lithmans Likpredikan öfwer Fru Catharina Cruus.

(y) Olai Skoughs Likpredikan öfwer Assessor Carl Henric Wrede, tryckt i Stockholm år 1656. in 4to.

(z) Pargas kyrkios merckwärdigheter. Mss.

(aa) Joh. Possieths Gråmunckaholm ꝛc. Mss.

Digitized by Google

hetsig feber 1671 den 18 Maii: (bb) ado år 1675 den 26 Sept. med *Sophia Bonde*, Riks-Rådets och Riks-Skattmåstarens Friherre *Gustaf Bondes* Dotter til Laihela, född 1653 den 8 Septembris. † 1687 den 2 Aprilis i barnsång (cc). Af Herr *Jacob Flemings* descendenter på fäderne äro nu inge igen.

7. *Gabriel Oxenstierna*, Friherre til Kimitho, Herre til Smedby, Hoff och Nordwik. Född på sin Mödernes gård Stureforsa i Östergöthland år 1618 den 7 Junii (a). Deß Herr Fader war *Gabriel Gustafsson Oxenstierna*, Friherre til Kimitho, Herre til Tyresiö och Stureforßa, Swea Rikes Råd, Drotset, Förmyndare, Præsident i Swea Hoffrätt, samt Lagman öfwer Wästergötland och Dal † 1640 d. 27 Nov. (b) begrafwen i Tyresiö kyrkio. Son af honom och des första Fru, *Märeta Tures* Dotter *Bielke* til Åkerö och Stureforßa, har han uti idkada studier uti det il-

Nr 2 lu-

(bb) Martini Blochii Likpredikan öfwer Fru Beata Margareta Båt, tryckt i Stockholm 1672 in 4to.

(cc) Joh. Vulteji Likpredikan öfwer Fru Sophia Bonde, tryckt i Stockholm år 1687 in 4to.

(a) Olavi Laurelii Likpredikan öfwer Friherre Gabriel Gabrielsson Oxenstierna, tryckt i Stockholm år 1648 in 4to.

(b) Johannis Loccenii oratio funebris in obitum Gabrielis Gustavi Oxenstierna L. B. Regni Sveciæ Drotseti & Senatoris, edita Upsaliæ 1641 in folio. Erici Oxenstierna Axelii f. oratio funebris mœstæ recordationi Gabr. Oxenstierna Gustavi f. dicta. Holmiæ 1641 in folio. M. Petri Petri Luctuosa memoria in sanctissimos manes ejusdem Heroïs. Mss. orig.

Digitized by Google

lustre Collegium, som då florerade i Stockholm, samt i Academien i Upsala, giort så berömliga framsteg, at han ej allenast på sidstnämnda ställe utgaf en lärd disputation år 1634 in 4to de Juris prudentiæ natura, (c) utan ock wardt samma år Rector illustris wid samma Academie, (d) hwilket heders embete han med största berom förestod uti halftannat år (e). År 1637 anträdde han sina utrikes resor igenom Danmarck, en god del af neder Tyskland, Nederländerne, Franckrike, Italien, England och Holland, dem han fortsatte in til år 1640, då han återkom och wardt af Drottning *Christina* strax antagen til des Camarherre: och som han under sina resor hade inhämtat en besynnerlig erfarenhet i många främmande språk, jemte en nödtorftig kundskap i stats-saker, så lämnades honom tillstånd, at i Kongl. Senaten anhöra de allmenna rådslagen. År 1643 skickades han til Fältmarskalken Gref-

(c) I mitt bokförråd Bibliotheca mea Suio-Gothica Tom. IIIius. Mss.

(d) Joh. Enbergs Beskrifning om Upsala stad. pag. 171.

(e) Han har om detta sitt Rectorat utgifwit, i Stockholm år 1636 in 4to, en beskrifning under titel: *Gabrielis Oxenstierna junioris L. Baronis de Kimitho Rectoratus Ubsaliensis*, hwilken står af 116 sidor, utom titel, contenta och gratulationer: innehåller utom åtskilliga programmata, efterföljande Orationes. 1ma Oratio inauguralis. 2da in recitatione Legum dicta. 3tia in funere Regis Gustavi Adolphi. 4ta de modo ac ordine studendi. 5ta Consolatoria in obitu Gustavi Adolphi. 6ta in grassatores. 7ma de Spiritu Sancto. 8va de boni Regis virtutibus. 9na de Concordia.

Digitized by Google

Grefwe *Lenhard Torſtenſon*, ſom då war ſtadd i Tyſkland, med angelägna bref och befallningar. År 1645 förordnad til Riks Camar-Råd, och ſamma år på Mötet i Stockholm til Landtmarſkalck (f) och år 1646 den 23 Nov. Præſident i Dorpts Hoffrätt. Han afſomnade uti Stockholm i ſitt båſta ſkede, innan reſan gick för ſig til Liſland, år 1647 den 25 Febr. och begrofs 1648 den 9 Januarii i Åkers kyrkio (g) uti Rodslaget, hwilken des Enkefru å nyo uppbygde år 1650. Öfwer honom har en Tyſk wid namn, *Chriſtianus Heidenrichius* ſkrifwit följlande Anagramma. (h)

Gabriel Ochſenſtiernius, Lib. Baro
En, en is urbis gloria eſt.

Phœbe, Caſtaliæum pater ſororum,
Tuque Hamadryadum gregis canora
Virgo Calliope, ecce, gratus aris
Imponam meritos, pios honores,
Veſtris ſedulus, ut ſyram ferire
Sæpe Mœoniam favor benignus

(f) Uti mina Riksdags beſluters andra del, pag. 1082-1087 kan läſas hwad då wardt afhandlat.

(g) Olai Laurelii öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan in 4to.

(h) Roſa Suetica, ceu Præconium Anagrammaticum Stockholmenſe, pingui Minerva leviter adumbrata a Chriſtiano Heidenrichio Germano.

Non patitur grandes naſos roſa parva, procul ſint
Qui monſtrum naſi ſesquipedalis habent.

Holmiæ Suecorum anno 1641 in 8vo.

Digitized by Google

Veſter jam dederit, virisque carmen
Nuper magnificis ſonare amicum,
Si novem mihi faverint ſorores,
Et novem mihi faveris ſororum
Præſul ulterius, mihi carmæna
Nox et ſomnium erit Poeticorum
Nec Te quis colet magis virorum.
Verum Tu cytharæ meus futurus
Oxenſtierniades, quis es roganti
Phœbus paucula, multa mi, regeſſit:
En Gabriel proavûm propago ſummûm,
En Eſt Gloria præpotentis urbis.
Vivax *Gloria*, multa ſic virebit
Poſthac ſecula et undique (heus) abunde
Æternas magis indies et horas.

Gift bleſ Friherre *Oxenſtierna* år 1645 den 8 Febr. med *Brita Kurck*, Riks-Rådets och Præſidentens, Friherre *Jöns Knutsſon Kurcks* Dotter, til Lempelå, med des förſta Fru *Merta Guſtafs* Dotter *Oxenſtierna* til Fiholm, och lämnade allenaſt twänne barn, hwilka efter hans död blefwo opphögde i Grefligit ſtånd och wärde år 1651 den 10 Nov. och ſkulle ſkrifwa ſig til Croneborg.

1mo *Märta Oxenſtierna*, född 1646. Gift 1669 den 27 Julii med Öfwerſten Friherre *Evert Guſtafsſon Horn* til Kanckas, ſom † år 1687 den 25 Dec.

2do *Gabriel Gabrielsſon Oxenſtierna*, Greſwe til Croneborg ꝛc. Herre til *Margretæ*-lund, Sundby, Hoff, Sundholm och Nordwik, bleſ efter idka-

da

da studier och tre års utrikes resor år 168 : : : Assessor i Kongl. Commerce Collegio; och sidst år 1673 Drottning *Christinas* Gouverneur öfwer Öland och Gottland. Född år 1647 den 11 Augusti. † 1700 den 7 Junii: begrafwen i förenämnda Åkers kyrkio. Gift år 168 : : : med *Elsa Barbro Sparre*, Riks-Rådets och Præsidentens, Friherre *Gustaf Larsson Sparres* Dotter til Croneburg, med Friherrinnan *Beata Åkes* Dotter *Natt och Dag* til Jå.

Uti Grefwe *Gabriel Oxenstiernas* barna-barn grönskar ännu denna Grefliga Croneborgska grenen.

8. *Benct Skytte*, Friherre til Duderhoff, Herre til Grönsiö och Marby, Riddare. Son af Riks-Rådet, Præsidenten, Academiæ Cancelleren, och Riddaren, Friherre *Johan Benctsson Skytte* (a) til Duderhoff, Herre til Grönsiö och Strömsrum, och Friherrinnan *Maria Jacobs* Dotter *Neaf* eller *Nef.* Herr *Benct Skytte* war född år 1614 den 30 Sept (b). Efter wäl idkade studier och aflagda åtskilliga wackra lärdoms prof wid Upsala Academie, gick han år 1629 med Kongl. Swenska Hofrådet och Generalen, Friherre *Jacob Spens* til England, som då ifrån Swea rike förskickades som Ordinarie Ambassadeur: och då Ambassadeuren efter ett halft års wistande dårå orten, af Konung *Carl Stuart* tog afskied, blef *Benct Skytte* uti högsthemälte Konungs

(a) Messenii theatrum Nobilitatis Suecanæ pag. 73.

(b) Peringskiölds Monumenta Uplandica. Tom. 1. pag. 104.

nungs Camare slagen til Riddare, som skiedde på det sättet, utan stora högtideligheter, at Konungen slog honom på axelen med ett swärd och gaf honom sedan det samma, swarandes, när *Bencts Skytte* tackade, c'est pour l' amour de votre pere. (c) Sedan denna resa war lyckeligen och wäl ändad, så reste han öfwer til Dorpt, at där ännu widare fortsättia sina studier, efter hans Fader då war General Gouverneur öfwer Ingermanland, Lisland och Carelen: anträdde år 1631 sina utrikes resor och blef under de samma på sitt nittonde ålders år, af Drottning *Christina*, år 1633 den 4 Decembr. kallad til des Cammarherre: wardt år 1638 Revisor och år 1640 Cammar-Råd i Räkninge-Cammaren. År 1646 den 12 Junii Landshöfdinge öfwer Upsala län, och år 1647 den 25 Sept. tillika Landshöfdinge öfwer Stockholms län, som då blefwo ett höfdingadömme. År 1647 förde han med ett besynnerligit och allment beröm Landtmarskalksstafwen på Riksdagen i Stockholm. (d) År 1648 den 17 Junii upphögdes han til Riks-Råds höghet och wärdighet, och behöll derhos Landshöfdingadömet til följande året, och ibland annat rätt, han där giorde, är ock det, at han inrättade landswägar ifrån fyra Upsala stadsportar. (e) År 1648 den 3 Octobris kalladdes han til Canceller för Kongliga Academien i Dorpt.

(c) Riks-Rådets och Ofwerståthollarens Friherre Schering Rosenhanes egenhändiga Lefwerne, Mss.

(d) Hwad då afgiordes kan läsas i mina Riksdags beslutes Andra Del pag. 1087-1105.

(e) Peringskiöld l. c.

Digitized by Google

Dorpt. Är 1649 skickades han til Danmarck at wara å Drottning *Christinas* wägnar wittne til Konung *Fredrics* den Tredies Dotters, Printsseßans *Sophia Amalias*, Dop. Herr *Skytte* stod til en tid i en besynnerlig nåd och utmärckt ynnest hos högstbemälta Drottning, så at han ock af Hennes Majestät slogs til Riddare af Deß år 1651 i Stockholm stichtade Amaranth Orden. Men som alla Hofftrappor åro gemenligen hala och farliga för gunstlingar, så råkade han det fölliande året uppå de samma, at halka och stöta sig: och kom han år 1652 så wäl hos Hennes Maj:t i onåd, som hos sina Embetsbröder Herrar Riksens Råd i widrig tancka för fölliande orsaker (f); nemligen 1mo, det Secreteraren Arnold Messenius (g) hade bekiänt på honom, som är groft och toucherar Kongl. Maj:ts Höghet. 2do Resan han hemligen tog sig före til Constantinopel, som intet anstod en Rådsperson. 3tio Kongl. Maj:t kom ihog de orden, som Messenius hafwer bekiänt på honom,

(f) 1652 års Råds Protocoll af den 4de och 5te Octobris.

(g) Om denna Messenii handel kan läsas Memoires de Mr. Chanut tom. 2. pag. 371 - 380. item pag. 396. 397. 398. samt tom. 3. pag. 364. Pufendorf de Rebus Suecicis pag. 978. l'histoire de Charles Gustave Roi de Suede par S. de Prade pag. 274. 275. 276. Johan Palmborg om Messenierne. Mss. Lars Persson Riddermarcks skrapa öfwer les anecdotes de Suede. Mss. Leben der Königin *Christina* pag. 34 - 39. och mina anmerckningar til Warwinge Historier om Konung *Sigismund* och Konung *Carl* den IX:de. tom. 2. pag. 196. 197.

Digitized by Google

nom; at han skulle hafwa sagt: om Hans Kongl. Höghet, Prinz *Carl Gustaf* hade hierta, skulle han komma til regementet, med mera. 4to At han låt Messenius ställa Riksdags beslutet och communicerat med honom de saker, han intet borde, och 5to hans ogudachtighet; wardt därpå, af Secreteraren Johan Stiernhök (g) an-

(g) Til *Secreteraren Johan Stiernhök* at wara *Actor* emot Herr *Bengt* Skytte.

Christina rc. Wår Vanest rc. Alldenstund Secreteraren Johan Stiernhök, framledne Arnold Messenius, öfwer hwilken så wäl som hans Son, som Eder intet okunnigt är, Wi för någon tid sedan hafwe warit förordsakade, at låta för deras grofwa brott skull gå en laglig dom och skarp execution, hafwer näst för sin död uptäkt och bekändt på Herr Bengt Skytte några grofwa saker, hwilka där de honom Herr Bengt Skytte kunde öfwertygas, Wi icke annorlunda kunne skatta än för Crimina læsæ Majestatis, och ty skulle gifwas Oss så mycket större ordsak sådant emot honom at ifra. Hwarföre såsom Wi i anseende af des wiktighet hafwe måst resolvera til saksens förskiutande under en Commissorial Rätt, af den at ransakas och judicialiter erklännas uti; Altså är wår Nådiga wilja och befallning, at I giöre Eder färdig, til at (då den saken uptagen blifwer) å Wårt wägnar agera emot bemälte Herr Bengt Skytte uti de puncter, som således af Messenio emot honom moverade äro, gående därmed på det samma och så noga om, som I pröfwe saksens qualitet Eder dictera; därpå sedan bemälte Commissorial Rätt Lag och Rättwisan likmäteligen sententierandes warder. Detta efterkomme. Befalle rc. Datum Stockholm den 5 Novemb. Anno 1652.

Christina.

N. Tungel.

anklagad för en därtil förordnad Commissorial Rätt (h) i synnerhet för det, Messenius för sin död om

(h) Bref til efterföljande, at uptaga Herr Bengt Skyttes Sak.

Gref Per Brahe.
Herr Eric Gyllenstierna.
Herr Seved Båt.
Herr Eric Rynning.
Herr Knut Posse.
Herr Axel Lillie.
Herr Herman Fleming.
Gref Gustaf Leyonhufwud.
Gref Arwed Wittenberg.
Häf-Cantzler Herr N. Tungel.
Secret. Joh. Silfwerstierna.

Christina ꝛc. Wår Ynnest. Alldenstund Herr Riks-Drotzet, framledne Arnold Messenius, öfwer hwilken så wäl som hans Son, som Eder intet okunnigt är, Wi för någon tid sedan hafwe warit förordsakade at låta för deras grofwe brott skull gå en laglig dom och skarp execution, hafwer näst för sin död uptäkt och bekiändt på Herr Bengt Skytte några grofwe saker, hwilka där de honom Herr Bengt Skytte kunna öfwertygas, Wi icke annorlunda kunne skatta än för Crimine laesæ Majestatis; och ty skulle gifwas oß så mycket större ordsak sådant emot honom at ifra, hwarföre såsom Wi i anseende af des wiktighet hafwe måst resolvera til saksens förskiutande under en Commissorial Rätt, af den at ransakas och judicialiter erkiännas uti; och därtil förordnat jemte Eder Vice Præsid. och samtelige Häf-Rätts Assessorerne några af Wårt älskelige Riks-Råd så ock Cancellie Collegio, såsom ock befalt Wår Secreterare Johan Stiernhök at å wåre wägnar wara emot bemälte Herr Bengt Skytte Actor i samma sak; altså

Digitized by Google

honom uptäckt och bekiänt hafwer: men han förswarade så sin sak, att han fri och oskyldig blef erkiänd, alla de emot honom inlagda skrifter annullerade &c. (i) samt tilträdde igen sitt Råds Embete; wardt 1655

notificere Wi Eder sådant härmed nådigst, och wele at I nästkommande den 10 Nov. träde med bemälte de flere Commissarier öfwer samma Herr Bengt Skyttes sak tilhopa, låte honom komma för Eder, tagen därföre i förhör alt hwad af Messenio emot honom moverat är, grundeligen examinere och sedan låte deri gå en dom, som des beskaffenhet fordrar, och Lag och Rättwisan likmätig är. Detta I således wele efterkomma. Gud befallandes ꝛc. Datum Stockholm den 5 November Anno 1652.

Christina.

N. Tungel.

(i) Til Häf-Rätten i *Stockholm*, at *annullera* alla de *Documenter* och Skrifter, som Herr *Bengt* Skytte inlagt hafwer och emot honom inlagde äro och utlefwerera hans *Original Acter*.

Christina ꝛc. Wår sonnerliga Ynnest ꝛc. Tro Män Herr Riks-Drotzet och Præsident, samt Assessores i Wår Häf-Rätt härsammastädes; Eder är ju uti friskt minne then Action, som i förleden höst förehades i Rätten emot Herr Bengt Skytte, och af Eder då i saken är gången en sentents och dom, förmedelst hwilken han fri och oskyldig blef erkiänd. Nu ändock fuller ordinarie inge acter och actiteter, som i Rätten äro ventilerade och afdömde, borde komma därifrån, men riktigt och wäl asserveras och til råda hållas; medan Wi likwäl af wisse considerationer och på Herr Bengt Skyttes underdåniga anhållande hafwa resolverat, at casseras och annul-

1655 den 30 Junii Gouverneur i Estland, då han samma år skickades af Konung *Carl Gustaf* uti ett högwigtigt ärende til Littauerne och Hertig *Jacob* af Curland (k) att förmå honom att skillia sig ifrån Konungen i Polen, och i det stället antaga Konun-

leras skola alla de handlingar, documenter och skrifter, som i berörde sak uti Rätten äro inlagde och pro & contra ventilerade, utan til at tagas och behållas däraf några Copier; hwarföre är härmed Wår nådige wilja och befallning, at I sådant efterkommandes annullere alla de acter, skrifter och documenter, som både Käranden och Swaranden inlagt hafwa, icke tagandes och behållandes däraf några Copier, men låtandes hela denna actionen både til sielfwa saken, så wäl som til de därigenom anwäxande consequentier af de pro & contra wäxlade skiäl och däröfwer ändtligen uti så måtto blifwa aldeles uphäfwen och mortificerat: til hwilken ände I ock hafwe til at handhafwa honom och dem hans nu och framdeles, at ingen honom eller dem härföre något wederligit, mindre något, som til deras Äros förkränkelse i hwarjehanda måtto lända kunde, förekastar, qwäljer och anfäktar. Skulle ock under de acter och skrifter, som Herr Bengt Skytte inlagt hafwer någon original act wara, som honom nödwändig wore at få behålla; Tå äre Wi Nådigst tilfreds, at I honom dem extradere och utleswerera låte. Wi hafwe Eder detta til efterrättelse i den saken icke welat förhålla, befallandes Eder härmed Gud alsmäktig synnerligen och samteligen nådeligen ꝛc. Datum Stockholm den 18 Maji 1653.

Christina.

A. Oklow.

(k) Caussæ, quibus Rex Sueciæ motus Curlandiæ Ducem in custodiam abstraxit, editæ Anno 1657.

Digitized by Google

gen i Swearike för skyddsherre, samt låta de Swenske Soldater blifwa i deß land ingwarterade. (l) Detta förrättade han med sådan flit och ifwer til sin Konungs högsta nöje, att höghemälte Konung blef förorsakad att tacka honom skrifteligen år 1656 den 17 Januarii, i de nådigsta utlåtelser. År 1662 den 30 Julii oppdrogs honom tillika med Gouverneuren och General Lieutenanten Friherre Harald Stake en angelägen förrättning i Bohuslän, som angick samma läns wälferd och angelägenheter. År 1663 den 14 Febr. blef han Lagman öfwer Ingermanland, samma år den 31 Martii Præsident i Wismarska Tribunalet, samt den nästfölljande 18 Julii tillika Legat i Tyskland. Wid 1664 års Riksdag i Stockholm (m) wardt han den 5 Aug. affatt ifrån sitt embete för någon plågad oläslig skriftwärling med Hertig *Adolph Johan*, som då ändteligen wille blifwa Riks-Marsk. Härefter förnötte han med flitigt studerande sin öfriga lifstid på sina gods och gårdar, där han i denna sin lungna hamns stillhet betrachtade, det werldslig höghet och ära är intet annat, än et meteoriskt blixtande, som i största hast löper ifrån öster til wäster, har stort skien men litet warande, samt därjemte på långt håll beskådade och dömde om andras, och jemwäl hans owänners wälförtienta skleppsbrott, utan at nu mera fruchta sig hwarcken för lyckans ostadighet, för höga Herrars

(l) Om denna beskickning kan läsas Pufendorf de vita & rebus gestis Regis Caroli Gustavi pag. 196.

(m) 1664 års Riksdags journal, Mss.

rars afund, eller stora och merckwerdiga ändringar i Regerings sättet. Han † omfider i Stockholm 1683 d. 23 Julii och med honom gick denna Friherrliga ätt ut på swerdssidan. Gift på Stockholms slått 1636 den 8 Decembr. med *Christina Sparre*, född 1619. † 1659. Ståthollarens öfwer Östergöthland *Carl Ericsson Sparres* Dotter til Sundby, Stäringe, Allmenäs och Säby, med des förra Fru *Margaretha Axels* Dotter *Natt och Dag* til Giöksholm † 1623 den 7 Aug. Med sin Fru *Sparre*, hade allenast Friherre *Benct Skytte*, twänne barn, neml.

1mo *Maria Bencts* Dotter *Skytte*, som † barnlös och haft til Man General Gouverneuren, Grefwe *Gustaf Adam Johansson Baner*.

2do *Hedvig Bencts* Dotter *Skytte*. † ung.

Han war en ganska lärd och wältalig Herre, och har giort sig äfwen hos den lärda werlden odödelig, medelst fölliande skrifter.

1mo Dissertatiuncula de argumento, quod fœminæ officium Legati mandari possit. Upsaliæ Anno 1626 per Eskillum Mathiæ in 4to.

2do Oratio, qua probatur, utilitatem pro justitia in administratione rerum publicarum colendam, ibidem eodem anno junctim cum quatuor aliis dissertatiunculis similium argumentorum a fratribus Johanne & Jacobo pronunciatis. Upsaliæ anno 1626 in 4to per Eskillum Mathiæ.

3tio Oratio de incarnatione filii Dei & ratione profligandi aut refutandi hostes, qui ei contradicunt, habita in Academia Upsaliensi & edita ad calcem

Olof Bronis

Digitized by Google

cem actus inauguralis professionis Skyttianæ, una cum duabus fratrum Johannis & Jacobi de simili argumento. ibid. Anno 1626. in 4to.

4to Gratulatio cum voto pro salute Regis & Regni Ordinum in Comitiis Holmiæ congregatorum, dicta in nova Nobilitatis Sueciæ Archeo in aula Equestri die conversionis Pauli, anno 1627. edita eodem anno junctim cum duabus similis argumenti orationibus habitis à fratribus Johanne & Jacobo Skytte. Holmiæ typis Ignatii Meureri.

5to Oratio panegyricam laudem *Gustavi Adolphi* Regis exhibens. Amstelodami 1631 in folio.

6to Quæstiones de hodierno statu, honori Academiæ Dorpatensis, munificentia invictissimi Regis *Gustavi Adolphi* in Livonia jam surgentis, ad publicam disquisitionem propositæ, in collegio majori, Dorpati anno 1630. in charta patenti.

7mo Oratio in excessum *Gustavi Magni*. Lugduni Batavorum ex officina Bonaventuræ & Abrahami Elsevier anno 1635 in folio.

NB Recusa reperitur in syntagmate parentationum *Gustavianarum*, Lugduni Batavorum anno 1637 in 12mo. Reperitur & hæc oratio anno 1635 ibidem in 4to a Marco Zuerio Boxhornio recusa typis Elsevirianis, qui hanc parentationem *ob nimiam suam facundiam & singularem judicii acrimoniam* in titulo commendat.

8vo Relatio de statu Moscovitico Regi *Gustavo Adolpho* Anno 1631 die 12 Septembris oblata. Mss. i Kongl. Maj:ts och Rikens Archivum.

Digitized by Google

9no Skiäl til beweka de Engelska at träda uti närmare Commercie handel med Sweriges undersåtare, och per conſequens, närmare förbund med Sweriges krona, upſatte af Herr *Beuck Skytte* och til Reſidenten Lejonberg öfwerſända den 15 Maii år 1662. Mss.

10mo Sol præcipuarum linguarum ſubſolarium. Mss.

9. *Suante Sparre*, Friherre til Ervneberg, Herre til Berqwara och Däderö, Riks-Rådets *Lars Ericsſon Sparres* Son (a) til Kawelett, Däderö, Berqwara, Ulfåſa och Hökerum † 1644 den 18 Dec. med deß förra Fru, *Merta Guſtafs* Dotter *Baner* til Diursholm † 1638 d. 29 Januarii. Hans Barn bleſwo år 1647 den 6 Maii benådade med Friherre ſtånd och wärdighet. Född år 1623 den 13 Martii (b) har igenom mögna ſtudier, hwaraf han år 1641 medelſt en i allmänt tryck utgifwen wältalig Parentation på Latin, öfwer Riks-Rådet, Generalen, Fältmarſkalcken och Riddaren, *Johan Baner* til Mohammar gifwit ett nögachtigt prof, (c) ſamt utrikes reſor, giort ſig ſå ſkickelig, att han, år 1648 d. 23 Febr. efter ſin återkomſt til fäderneslandet, är bleſwen kallad til Vice Præſident i Åbo Hofrätt,

(a) Peringſkiölds monumenta Uplandica. tom. 1. pag. 105.
(b) Von Stiernmans Inſcriptiones Strengnenſes. Mss.
(c) Von Stiernmans Bibliotheca Suio-Gothica. Tomus 3tius Mss.

Digitized by Google

och år 1649 den 25 Aprilis til Landshöfdinge öfwer Upland och Upsala län, samt Stäthollare på Upsala slått. Uppå de tre Riksdagar, hwilka höllos i Stockholm år 1649, 1650 och 1651 har han warit Landtmarskalck (d). Afsomnade år 1652 den 15 Maii, begrafwen i Strengnäs Domkyrkio. Gift med *Göran Bät*, Stäthollarens på Calmare slått, *Bo Gustafsson Bäts* Dotter til Follenäs, Skärieholm och Öija Kongl. Hoffmästarinna, med *Anna Seveds* dotter *Ribbing* til Fästarid (e). Hans efterlämnade Barn, woro

1mo *Lars Suantesson Sparre*, Friherre til Eroneberg, Herre til Bergwara och Nygård, Cammarherre † 1709. hade til Fru *Charlotta Soop*, Friherre *Carl Mattisson Soops* Dotter, med hwilkas Dotter *Beata Merta Sparre*, Riks-Rådets, Grefwe *Claes Ulfsson Bondes* til Säfwestaholm, Enkefru, som † 1742 den 2 Maii, gick denna Friherrliga gren ut.

2do *Merta Suantes* Dotter *Sparre*, gift 1mo med Ryttmästaren Grefwe *Leonard Axelsson Lillie*, til Lillienborg, som † 1667. 2do med *Sten Nilsson Bielke*, Friherre til Korpo, Herre til Gäddeholm, Gräfsnäs, Mällå, Örbyholm och Tånga, Riks-Råd, Riks-Skattmästare, Præsident i Bergs-Collegium, Lagman öfwer Westmanland, Bergslagen och Dalarne, samt Academiens Canceller i Dorpt, som †; 1684.

S.

(d) Hwad då där wart afgiort, kan läsas i mina Riksdags Beslutets Andra Del. pag. 1105-1174.

(e) Hallmans Båta Ättens Minne pag. 20.

Digitized by Google

8.

Strödda Anmärkningar i Swenska Historien. Andra Fortsätning (*).

45. I Swenska Bibliot. D. 1, s. 62 har jag infört Prof. Mich. Enemans Lefwerne, sedan inrykt några bref från honom, rörande hans Orientaliska resa, och har en wacker Samling af hans Bref til Prof. Ol. Rudbeck den Yngre, som skola med det första meddelas. Emedlertid har jag funnit några anmärkningar om honom, som jag här will meddela. Det är bekant, at Herr Superintendenten Jo. Ge. Schelhorn utgifwit Commercii Epistolaris Uffenbachiani Selecta (Ulm och Memmingen i 5 delar fr. 1753 - 56 i 8), som innehålla de förträffeligaste anmärkningar och undersökningar i alt det, som rörer Lärdoms-Kunskapen, uti hwilken både til egen insigt och samlande Hr. Zach. Conr. von Uffenbach, Borgmästare i Frankfurt wid Main, ej hade sin like i hela Tyskland. Han dog 1734. Han förde en lärd och förtrolig brefwärling bland andra med Joh. Henr. Majus Sonen, Österl. Språkens Prof. i Giesen, som dog 1732. Man kan märka, at då han 1709 gjorde en lärd resa til Danmark, war han wid det tilfället sinnad, at besöka Sverige, men blef härutinnan hindrad af nyßn. syßlas anträdande i Gießen. I et bref til Hr. von U. dat. d. 30 Mart. 1714 skrifwer han om wår E-

(*) Den Första står i Sw. Bibl. D. 2, s. 348 föl.

neman ſåledes: *Vivit inter nos Svecus, ex Oriente huc delatus, vir egregius, multarum linguarum peritus & moribus ſuaviſſimis. Is in Italiam, juſſu regio, vel Belgium & Angliam meditatur iter, quod, ubi ſuſceperit eſt, per veſtram neceſſe eſt tranſeat civitatem; atque hac occaſione, adparatum tuum inſpiciet orientalem, ipſe multis orientis ſpoliis, & Turcicis maxime atque Arabicis, onuſtus. Retulit ille, magno pretio in Turcia vendi Alcoranum, 40 ſc. vel 50 imperialibus, quod jure mireris. Scio equidem, Joh. Scaligeri temporibus, 70 vel 80 imo & 100 imperialibus æſtimatum fuiſſe unicum exemplum Coranicum; at noſtra ætate durare eam adhuc caritatem vix credidiſſem. Quare meas nunc video divitias, antea ignotas, tui paterna ex hereditate duo obtinget Alcorani.* Se Com. Epiſt. Uffenb. D. I, ſ. 380! Hr. von Ll ſvarar ſ. 386 ſåledes: *Dn. Eneman, de quo nunciaſti, me compellavit, meamque libreriam ſupellectilem perluſtravit. Probavit ſe mihi talem uti ſcripſiſti. Miratus autem ſum hominis non ſolum eruditionem atque experientiam, ſed & humanitatem, quæ tanta eſt, ut ejus ſimilem ex hac natione vix unquam invenerim. Svecica enim gens, climatis an naturæ vitio neſcio, elatior moroſiorque eſſe ſolet. Ea vero, quæ ſecum ex oriente tulit, ſpolia viſu admodum jucunda mihi fuere; optaſſem autem, ut reliqua, quæ in patriam transvehi curavit, quorumque indicem monſtravit, cernere quoque licuiſſet.* Detta wiſar, at wår Eneman ei warit mindre beleſwad ån lärd. Det härda och förhaſtade om-

dömet,

Digitized by Google

dömer, som Heßiska Orientalisten i et annat bref af d. 16 Apr. 1714 fäller öfwer Swenska Nationen, såsom hade hos oß den tiden ej funnits någon höflig menniſka och *pauci vere eruditi*, kan ſes därſt. ſ. 392. Om Enemans wiſtande i Holland nämnes i D. 3, ſ. 53. och 54. Han ägde emedlertid i Prof. Majus en upriktig wän, och hwilken såsom ſtor Orientaliſt kände wärdet af hans från Öſterlandet hemförde inſigter och ſamlingar. Han beklagar derföre högel. hans haſtiga död efter hemkomſten til Upſala, om hwars orſak et falſkt rykte utſpridt ſig utomlands, ſom dock så mycket mindre ſkadar hans Fäſtemö Catharina Rudbeck, med hwilken han lät wiga ſig på ſotſängen, ſom det är aldeles ogrundat och Hr. Schelhorn i en ſärſkilt D. 4 ſ. 285 bifogad så kallad: Obſervatio de Michaele Enemanno Sueco befrior dem begge. Ingen ting kan wara så artigt, ſom at ſe, huru wära begge Lärde jämra ſig öfwer den hederliga Enemans öde och förluſten af *præcipua virtus* hos hans unga Fru. Prof. M. ſkrifwer därom ſ. 282: Enemannius, *Svecus ille, qui ante hunc annum tuam invisit Bibliothecam, forte memoriæ tibi adhuc eſt, cujus mortem nunc tibi nuncio. Pervenit in patriam, obiit munus linguarum, duxit uxorem magnis parentibus natam & opibus gaudentem, ſed* virtute præcipua *carentem. Vix enim Enemannus trimeſtre cum ea cohabitavit ſpatium*, ſtatimque pater factus eſt. *Quæ non ſperata* calamitas *tanto adflixit opere amicum illum noſtrum, caſtitatis honorisque, ſi quisquam alius, ſtudioſum,*

ut mortem ſibi inde contraxerit. Cujus præmaturum fatum valde me conſternavit, quum non exigua commoda ex ejus amicitia ſperaverim. Hic revocanda illa quæſtio: ſitne literato ducenda uxor? *Decepti ſunt hujus ordinis tam multi* prudentes *viri, neque errorem fraudemque vel ſapientiſſimus evitare poterit, niſi qui tanta pollet vi odora, ut in penetralia mulierum ſeſe ingerere queat. Sæculi noſtri ratio, & parum pudicus in ſexu inferiore habitus, magna illa phylacteria, quæ nimium dilatant, ut corporis molem tegant, ſpem faciunt homini, muſis dicato levem potiundi ea, quæ circulos non turbet. Sed quid hæc ad te? cui ad reliquam felicitatem addita ſuprema illa eſt, conjunx teres atque rotunda, qualem tute optaſti, qualemque Pythagoras non reſpueret. Plane enim, quæ de viro bono ille ſenſit, ad eam coſtam tuam pertinere videntur. Quid hæc ad me? cui muſinandum eſt, velumque obducendum, quod idem Pythagoras auditoribus ſuis, nondum ad ſublimia provectis, oppandit.* Härmed ſlutar Prof. Matus, ſom war ogift, ſit bref, dat. d. 8 Mart. 1715. Hr. von U. ſwarar d. 16 föl. utt ej mindre hjertröraude utlåtelſer, och fördömer med upricktigaſte nit dem, ſom ofreda en årlig Mans båſta egendom. Han ſäger ſ. 296: *Aſt quorſum me rapit indignatio; alius ſuccedat & quidem juſtiſſimus ob triſte* Enemanni, *quod nuncias, fatum mœror. Meliori ſane longiorique ob virtutem, eruditionem, experientiam, eque longinquis orientis oris parata ſpolia dignus erat vir optimus. Optandum fuiſſet, ut antequam ma-*

Digitized by Google

malam istam herbam (*fœminam dicere volo, quæ herba Botanicis:* noli me tangere *appellata eruditis esse solet*) *attigisset, in vestra Academia mortuus hospes fuisset, eique vel tibi etiam, amice charissime, quæ secum ferebat, cimelia legasset. Sed auget nunc utique infelicium literatorum numerum.* Molliter ossa ejus cubent, cuculo vero illi, qui ova in nidum ejus posuit, nulla sit quies; *sed velut noctua, omnibus bonis exosa avis, circa Athenarum rudera, quæ noster invisérat amicus, oberret.* Uti den bifogade Apologien för Catharina Rudbecks dygd finnes et ställe, som angår wår Eneman, och som jag från s. 288 föl. wil tillägga. Det lyder sålunda: *Arbitror, lectoribus meis jucundum fore, hoic recognoscere, quæ de eodem* Fridericus Thom (om denna Mannen äger jag ingen underrättelse) *A.* 1715 *d.* 15 *Nov.* Giessa *ad b.* Uffenbachium *nostrum perscripsit:* ---„ *Post anni vero spatium Argentoratum, postea Parisiorum Lutetiam proficisci in animo habeo, ubi locorum paratissima mea officia consecrata habebis; interim scio, in illis terris amicos alios nec defuturos. Grata tunc forte officia tibi præstitissem, si de Septentrionali re literaria certiorem reddere te potuissem.* Upsaliam *enim tendebam. Sed fautoris mihi conjunctissimi* Michaelis Enemanni, *Ling. Orient. Professoris Upsaliæ celeberrimi, mors præmatura, per longam ad terras orientales peregrinationem inducta, præsentesque bellicæ Svecorum turbæ obicem proposito meo posuerunt. Enemannum Francofurti te convenisse nullus dubito. Vir erat ingenio alacri gaudens,*

gravi

Digitized by Google

gravi prudentia temperato, ſtatusque hiſtoriæque terrarum orientalium peritiſſimus, qui tam phyſicis quam aliis illorum gentium pretioſiſſimis rariſſimisque monumentis, præcipue nonnullis Turcarum manuſcriptis, ſtatum imperii Ottomannici publicum deſcribentibus, ciſtarum aliquas repletas habuit. Omnia hæc Sveciæ Regis juſſu ſumtibusque magno labore ac periculo quatuor annorum ſpatio, ipſe collegerat, jureque donationis munificentiſſimæ (nam decem millibus florenorum æſtimabat) Orientis hæcce ſpolia Upſaliam feliciter, ut ipſe me literis certiorem fecit, ſecum apportaverat, & quibus nonnulla Amſtelodamo ab ipſo mihi transmiſſa in memoriam viri hujus cuſtodio. Manuſcripta ejus accuratiſſime conſignata, quæ hic loci videre mihi contigit, quibus vero ultimam manum admovere ipſi non fuit integrum, mortem viri orbi erudito magis deplorandam reddunt. Erant inter ea 1) *Deſcriptio Palæſtinæ*, 2) *Deſcriptio Conſtantinopoleos cum deſignatione ſtatus jurisque publici Ottomannici præſentis*, 3) *Catalogus Cimeliarchii ſui orientalis & alia. Primum optime cum* Hadriani Relandi Palæſtina *nuperrime edita conferendum fuiſſet. Siquidem accurato ſtudio, quo Enemannus, Relandum pariter opus conſcripſiſſe præſumendum eſt, quippe hic Ultrajecti fidem ſocium* Henricum Lub, *per ſeptendecim annos in ipſa Palæſtina verſatum, a quo multa potuit expiſcari, habuiſſe conſtat.* 3 *Lettres de Critique, d'Hiſtoire, de Litterature &c. ecrites à divers Savans de l'Europe par Mr.* Gisbert Cuper (*Amſterd.* 1742, 4) ſinnes och et ſtälle, ſom

som rör wår Eneman. Hr. Cuper skrifver til Hr. Abboten Bignon i Paris, i et Bref, dat. Deventer d. 12 Aug. 1714, s. 337: *J' ai eu depuis peu la visite d' un Chapelain du Roi de Sveda, qui s'est refugié aussi à Bender avec Sa Majesté: il a par ordre de son Maitre voyagé dans l' Asie, la Syrie & l' Egypte, il en a rapporté de belles depouilles, à ce qu'il m'a assuré. Il a appris les langues orientales & s'en va à Upsal, pour y prendre possession du Professorat des dites langues. Il m'a promis de me communiquer les Inscriptions, qu'il a copiées & les decouvertes qu'il a faites, aussitot qu'il sera chès lui, ou il les a envoyées par mer. Son nom est Michael Eneman & il a fort bien etudié à ce que j'ai pu voir par ses savans discours. Il à apporté aussi* Euthymii Panopliam *graece primum editam Tergobysti Walachiæ, cura Chrysanthi Patriarchæ Hierosol. sumptu Nero & ex recensione Athanasii Dristræ Episcopi.* Om detta arbetet finnes efter det Exemplar, som Eneman hade med sig från Turkiet, en omständelig berättelse i *J. A. Fabricii Bibliotheca Græca, T. 7* (Hamb. 1717, 4) s. 460 fol. I Joh. Ge. Kerstlers Neueste Reisen D. 1. (Hannov. 1751, 4) s. 41 står, i anledning häraf, at kåta märka sig på bara kroppen fol. Auch Protestanten nehmen aus kurtzweil dergleichen Andencken von dannen (Christi Graf) mit zurück, und hatte dergleichen der Königl. Schwedische Reiseprediger und nachmaliger Upsalische Professor Eneman auf einem Arme aufzuweisen,

Sw. Bibl. D. 3, A. 43.

welcher mich versicherte, wie er gesehen, daß ein eifriger Pyriste sich die Figuren von denen 12 Aposteln auf seinen Leib und darunter den Verräther Judas auf die posteriora zeichnen laßen, über welche vielfältige Zerritzungen seiner Haut er ein solches Fieber bekommen, daß er seine neugierige und hoffärtige Andacht beynahe mit dem Leben bezahlen müßen.

46) Då jag i föregående Num. nämt något om Hr. von Uffenbach, wil jag i denna införa några ställen och anmärkningar, rörande Swenska Saker, som jag funnit i hans merckwürdige Reisen durch Nieder-Sachsen, Holland und Engeland, utgifne i 3 delar af samma Hr. Schelhorn och tryckte i Ulm 1753-54 i st. 8, försedde med många kopparstycken. Detta är ostridigt den förnämsta lärda Rese-Beskrifning, som ännu utkommit. Hr. von U. reste i följe med sin Broder åren 1709, 1710 och 1711, och upteknade de minsta omständigheter, af hwilka wäl en del trötta Läsaren, men wisa tillika de insigter och den noggranhet, Hr. von U. ägt, och med huru mycken säkerhet man kan bygga på hans berättelser. De angå mäst lärda saker, och i synnerhet rara böcker och handskrifter, men til et bewis på det jag redan sagt, så hwem skulle wäl tro, at finna bland långa förtekningar på gamla Manuscripter en omständelig beskrifning på sättet, at baka pankakor i Travemünde (D. 1. s. 59), och i anledning af en äten kalfstek i Oxford se en annans berättelse införd, huru man i Italien gjöder kalfwar med äggmjölk (D. 3 s. 172). Deßa Anecdoter figurerade wäl bättre i en Kokbok, men

wisa här endaſt Hr. von U. upmärkſamhet. Emedlertid är denna Reſebeſkrifning ganſka märkwärdig, och, ſom ſagt, wil jag utur denſamma nämna några ſtällen. D. 1. ſ. 30 beſkrifwer Hr. von U. rummen på Slottet i Caſſel 1709 och ſäger om Arf-Prinſens, ſom ſedan blef Konung Fredric 1 i Swerige: Des Erb-Prinſen Zimmer iſt ſehr ſchlecht, und faſt ohne meubles, theils weil er ſolche nicht liebet, theils auch ſich nicht gern alhier, ſondern lieber in Feldzügen, und wann er hier iſt, auf der Jagd aufhält. Om Grefwinnan Aurora Königsmark ſtår ſ. 137: Die jetzige Prödſtin (i Qvedlinburg:) iſt die Gräfin von Königsmark, die ſich zwar wegen ihrer äußerlichen guten, dicken und anſehnlichen Taille wohl, aber wegen ihrer bekanten Aufführung um ſo viel weniger hiezu ſchicket. På Biblioteket im Dom zu Hamburg finnes bland andra handſkrifter en: *Codex chart.* in folio daumens dick lateiniſch: *Hiſtoria Johannis Sveconum Regis* ex Archivo Svecico. Mera ſtår ej härom i D. 2 ſ. 103. S. 146-162 beſkrifwes Städe, ſom då ännu war i Swenſka händer, med alla des lärda märkwärdigheter. Detta förtjenar at läſas. Hurudrotn. Chriſtina förökt ſit Bibliotek i Stockholm med köpta och ſamlade Manuſcripter ifrån Bremen wid 1650, kan ſes åtſkilligt ſ. 175 och 176. I följe af ſ. 187 ſkulle man tro, at Swerige betungat Bremen och Verden med för dryga utlagor och gjort landet mindre nögt med Swenſk höghet. S. 193 finner man den lärda Anecdoten, at D. Joh. Fr. Mayer haft det förſlaget, at på den för Lutheriſka Orthodoxien

vien sä wälsinnade Konung Carl 11's omkostnad lätta uplägga *Annales Baronii cum notis variorum & omnium*, dazu nicht allein diejenigen, so ihm ex professo refutiret, als welche ohne dem niemand völlig prästirt hätte, kommen sollen, sondern auch alles, was die Gelehrten hin und wieder dagegen geschrieben, erinnert und verbeßert hätten. D. 3 s. 246 stär under London: Wir fuhren zu einem Schweden, namens Boet in S. James Street. Er ist der berühmteste Emailleur in Engeland, bey welchem der junge Zinck von Dresden arbeitet. Man hatte uns gerühmet, daß er die Schlacht von Höchstätt sehr groß in Arbeit habe; allein es ist nicht so wohl die Schlacht selbst, als nur ein Emblema auf selbige, da die Königin Anna auf einem Throne sitzet, Marleborough führet Teutschland an der Hand vor die Königin, gleichsam Dank zu sagen vor ihre Errettung, Frankreich fliehet davon, Eugenius nahet sich auch zu dem Throne ꝛc. Es ist aber dieses Stück noch nicht in Arbeit, sondern nur bloß mit Oelfarben auf Tuch entworffen. Es ist in allem ungefehr eine Teutsche Elle breit und drey viertel hoch. Hr. Boet zeigte uns einige große und schöne Porträte, als von der Königin, dem Hertzog von Marleborough, Printzen Eugenio, dem Schwedischen Gesandten in Engeland (Gref Carl Gyllenborg) ꝛc. J. Amsterdam besökte han Hr. Anton Grill, hwarom stär s. 660 föl. Den 21 Mart. (1711) Morgens kamen wir endlich einmahl bey Herrn Anton Grill an, nach dem wir uns oft vergebens bey ihm anmelden laßen. Er ist Eßayeur, welches so viel

 als

Münz-Wardein ist. Er führte uns erstlich in sein Comtoir, allwo er zwey ungemein schöne Papegoyen hatte. Sie waren gar hoch von Farben, der eine war auch außerordentlich, und schier wie ein Welscher Hahn so groß, der andere war klein, es könnten aber beyde gar wohl reden. Wir hatten vermeynet, sowohl Medallien als Mineralien bey ihm zu sehen, allein er hatte die erstern allezusammen vor etlichen Tagen an Herren Stosch verkaufft. Wie er sagte, sind es nur sechzig Loth silberne, meist Frantzösische und Holländische modernen gewesen. Unter seinen Mineralien hatte er verschiedene kostbare sonderlich Indianische und Norwegische Stuffen. Unter den Indianischen waren über zwanzig köstliche gediegene Gold-Stuffen und aus Norwegen zwey Kästgen voll vortrefflicher gediegene Silber-Stuffen. Es ist sich zu verwundern, daß sich in so kaltem Lande, wie Norwegen, dergleichen findet. Er hatte sonst fast alle sorten von Kupfer, Zinn, Bley und andern Mineralien; es fehlten ihm aber, wie er sagte, Eisen-Stuffen und Horn-Silber. Er zeigte uns darauf einen ziemlich großen Schrank voller Kunstsachen. Darunter war eine ziemliche Anzahl von modernen Steinen und getriebener Silber-Arbeit, doch waren die Sachen so sonderlich nicht. Auf einem Bücherbrett hatte er etliche schöne Abgüße von Gips, wie auch etliche Statuen von Metall. Hierunter war gar schön ein Apis von Ertz, einen Schuh lang und ungefehr einen halben hoch. Er hatte auch auf einem Fuß einen schönen silbernen Pocal vergulds und getrieben, mit allerhand

gegoßenen Bildern gezieret. Oben auf dem Deckel stunde Gustavus Adolphus in ganzer Statur. Der Becher war in allem wohl anderthalb Ellen hoch. An der Wand hiengen schöne Landschaften mit der Feder gerißen auf Pergament. Sie waren etwa eine Elle ins quadrat. Wir konnten kein Zeichen oder Namen des Meisters, so sie gemacht finden. Herr Grill wußte ihn auch selbst nicht.

47) I *Histoire de l' Acad. Roy. des Sciences & Bel. Lettres* för År 1756 (Berlin 1758, 4) finnes s. 533 föl. infört et Åminnelse-Tal eller Eloge öfwer Kongl. Preuß. Stallmästaren Hr. Pet. Christof. Carl von Keith, nyßn. Academies Curator, som dog d. 27 Dec. 1756. Hr. Prof. Formey, som säsom Acad. Secreterare skrifwit detta wackra Lofminnet, börjar Hr. von Keiths Lefwerne s. 534: „*Pierre Christophle Charles de Keith* naquit le 24 Mai de l' année 1711 à Poberau en Pomeranie. Sa famille etoit originaire d' Ecosse. George de Keith, son Trisayeul, avoit eté Colonel au service de cette couronne & epoux d' une Dame de la maison de Stuart. Il eut pour fils Guillaume de Keith, qui sortit d' Ecosse en 1606 à l' age de 19 ans, & entra comme Capitaine de Cavalerie au service de Svede, ou un de ses parens, André de Keith, Baron d' Ingtewaldt, après avoir rempli les premieres charges de l' Etat, etoit parvenu au rang eminent de Senateur. George de Keith, fils de Guillaume, fut Lieutenant dans les Gardes Svedoises. Il eut pour fils Jean Christophle, qui s'etablit en Po-

Digitized by Google

Pomeranie & epouſa Eliſabeth Vigilante de Wodteke, de la maiſon de Sidau; union dont notre illuſtre defunt fut le precieux fruit„. Till detta ſtället har Hr. Cancellie-Rådet och Rfd. von Stiernman meddelt följ. anmärkning: Anders Keith war aldrig Riks-Råd i Sverige. Han ſkref ſig Friherre til Dignewald, Herre til Forsholm och Finſtad, inkom ifrån Skottland 1570 ſom Ryttmåſtare för Skotſka Ryttarne, dem Kon. Johan 3 hade låtit werfwa, blef 1574 d. 30 Apr. Slottsfogde på Wadſtena Slott, 1576 Kongl. Hof-Commißarius, 1583 Legat til Angland, 1587 Riddare och Kon. Sigismunds Hof-Råd, underſkref 1593 Upſala Mötes Beſlut, blef ſ. å. d. 26 Oct. Häradshöfd. i Brokinds Härad och fik derpå Kon. Sigismunds ſtadfäſtelſe d. 12 Nov. 1594. Flera eller större ämbeten har han aldrig beklädt här i riket. Han dog i Stockholm 1597 barnlös. Till Fru hade han Eliſabeth Grip, Riks-Rådet Börge Nilſon Grips Dotter til Winås och Terna. Keiths hus ſtår ännu qwar här på Oſterlånggatan N:o 140, hwareſt hans och hans Frus wapn äro i muren uthugne, med öfwerſkrift: *Auxilium noſtrum in Domino. Andreas Keith. Eliſabeth.* I Konung Sigismunds tid war der den Papiſtiſka Kyrkan, hwarom ſe Kon. Sigism. och Kon. Carl 9 Hiſtorier af J. Werwing, D. 1 ſ. 253„.

48) Af ſamma Gynnande Hand är ock följande meddelt: „Hr. Baron Holberg berättar i Dännemärckiſche und Norwegiſche Stats und Reichs Hiſtorie ſ. 553, at den bekante Prof. Caſpar Weiſſerus

serus i Lund blef halshuggen, för det han gratulerade Kon. Christian 5 wid des fienteliga ankomst til Skåne med Danska och Latinska wersar, hwilka han således slutade:

Perge Triumphator reliquas submittere terras,
Sic redit ad Dominum, quod fuit ante suum.

Men denna berättelsen är aldeles origtig, som kan ses af Weissers bifogade trykta och sälsynta Afbedelse- och Försäkrings-Skrift i Folio, och utwisar, at hans dödsstraff blef förbytt i ewigt förwisande af Swearike och de derunder liggande provincier; gik derpå i Dansk tjenst, blef Theol. Lector wid Gymnasium i Christiania och dog der först 1686. Se mera om honom i von Döbelns Hist. Acad. Lundensis s. 291 och 292, och Alb. Thura Idea Hist. Literariæ Danorum s. 86.

Jagh undertecknadh Caspar Weisser för detta Professor Pœseos widh Academien uthi Lundh, Rector Scholæ dersammastädes, sampt Pastor uti Fülie, bekenner hermedh offentlig för hela werlden, alle i gemehn och en hwar i synnerheet, så närwarande som frånwarande, så födde som ofödde, at jag mera af lättfärdigh ostadigheet rördh, än någer skiähligh Orsaak dher till drefwen, hafwer uti förleden Aar 1676 den 16 Augusti, Heelt obeläncksambt några Carmina på Latin och Danska Tungomåhl aff mig sielf samman skrefne af Trycket läthit utgå, och dhermedh icke allenast wiist der särdeles förnöijelse och glädie, som Jag öfwer Sweriges Rikes och dheß

Un-

Vuthersåthares Betryck och Undergång samma Tijd hade fattat, uthan och dhen ringa wyrdnadh och heel förkolnade kierleck, Jag emoot min Allernädigste Konung och Herre draga mände, aldeles uptäckt och tilkenna gifwit, i dhet Jagh medh samme förargelige Skrift 1) Gratulerar och Lyckönskar Konungen i Dannemarck och dhes Wapen, som han doch emoot ingen annan hadhe fördt än emoot min Allernädigste Konung och rätta Herre, Sweriges Crono och dhe derunder liggiande Provincier. 2) Måste Jagh bekänna migh uthi samma Skrift tillåggia K. Mt. och beskylla lijka som Landet under dhess Regemente hadhe således warit under Ook och betryck opprimerat, att Undersåtharne fördenskull hadhe Orsaak at sucka, och sättia dheras Hopp till Konungen af Dannemarck, såsom dheras förmehnte Frelsare, och öfwer dhes Wapens lyckelige fortgång sigh hierteligen frögda och siunga Glädie sånger.

3) Kan Jagh och intet benecka, dhet jag samma min Gratulations Skrift sluther medh en Lyckönskan och andrijfwande förmahning till Konungen af Dannemarck, at han wille fahra fort och bemächtiga sigh Resten aff Landsens Festningar, på dhet han således som rätte Ägerman mätte komma till sitt igen; indigiterandes dhermedh, lijka som Hans Kongl. Maijst. aff Sverige min Allernädigste Konung dhesse Länder intet Justo titulo possiderade, och besuthe, hwarigenom medh mycket mehra, som hemelte min förargelige Skrifft medhförer, såsom

jag mehra än nogsamt mig har blottat och icke allenast tilkenna giswit dhen förkollnade kierleck och onda Hiertelag Jagh emoot Hans Kong. Maijst. Sweriges Crono och den Swenska Nation dragit hafwer, uthan och min troheeds Eedh, som Jag min Allernådigste Konung och Herre har swurit, aldeles stält uthi förgåtenheet och uthur Ögonen, wijfandes således mig wara en Trolös Man, och grooff Meenedare; Altså kan jag och intet uthan offentligen hermedh bekänna, mig för sådane ofwanberördhe Brått och heelt scandaleuse förseelser, wähl hafwa förtient at undergå dhet Straff, som dhen Höge Kongl. Commissorial Rätten her i Malmö mig rättwijseligen har dömdt och kiänt skylldig at lijda och undergå, nembl. offtaberördhe min Skrifft som ett förargeligt pasquill aff Bödheln blifwa opbrändh och Jag sielf halßhuggen; Men aldenstundh dhet hafwer behagat Hans Kongl. Maij:t aff synnerlig Clemence och Nådhe, i anseende till min Hustrus trägne anhållande och Förbön, uthan min Förtienst, samma Straff efter föregående offentlige Revocation aff ofta berörde min Skrifft medh ewigt förwijfande aff Sweriges Rijke och dhe dherunder liggande Provincier at förlindra, och således mitt Lijf mig Nådgunstigast at skänckia. Ty har Jag om så mycket mehra orsack, sådan Kongl. Maij:tz emoot mig ertedde Höge Nådhe, medh all Underdånig devotion, Wyrdnadh och Tacksamheet at erkenna, och ihugkomma, som Jagh, och hermedh samma min otijdige Skrifft såsom ett scandaleux och förargeligt pasquill, revocerar,

cerar, annullerar och offentligen åtherkallar, som och alle och en hwar af Sweriges Rijkes Inbyggiare och trogne Undersåthare, hwilcke Jag med offta berörde min förargeliga Skrifft på dhet högste læderat och förtörnat hafwer Respective och Allerödmiukeligast will hafwa ombedit, at dhe detta mitt store förseende och Brått för Christi skuldh migh wille förlåtha och tilgifwa, förobligerandes Jag mig i krafft aff detta, at aldrigh effter detta eller dhenna Dag medh Skriffter, Ordh eller gerningar något at företaga låtha, stempla eller stempla låtha, som Hans Kongl. Majjst. Sweriges Crono, eller någon dheß Undersåthare af hwadh Nampn eller wilckor dhe då helst wara kunna, kan lända till skada, præjudice, förklenelße eller eftertahl i någon måtto. Uthan och i fall jag medh slijkt blifwer treffat och angripen, då at wara underkastat dhet högste Straff som öfwer migh uptänckias kan, och aff heele Werlden för en den argaste Skiälm och lättfärdigste Meenedare blifwa hållen och ansedder, som till mehra wißo Jagh detta medh min högste Saligheets Eedh, och egen Handz underskrifwande bekräfter och stadfäster, Malmö den 8 Decemb. Anno 1677.

Casparus Weisserus.

49) Biskop D. Joan. El. Terserus är en mycket merkwärdig Man i wår Swenska Kyrko-Historia. Hans Lefwerne finnes i Hr. Biskop D. Rhyzelii Biskops-Chrönika D. 1, s. 139 föl. Til des närmare uplysande wil jag meddela twänne Stycken,

ſen, ſom blifvit mig tilſände af Eloq. och Poeſ. Lectoren i Weſterås, Hr. Mag. Jac. Boethius. Det förra är et Bref från Biſk. Terſerus til Mag. Daniel Laurentii Helſingus, Prost i Lexand; och det ſenare et Utdrag af et Stycke af ſamma Biſkops Dagbok, begge tagne af originalerne; och lära läſas med nöje af dem, ſom känna och gramſka den lärda Terſeri döden.

Biſkop D. Jo. El. Terſeri Bref til Mag. Daniel Laurentii Helſingus, Prost i Lexand.

Reverende & Clariſſime Dne Mag. Daniel, Frater & amice dilecte.

Literas Tuas in *Lixand* 1 Febr. hujus anni ſcriptas recte, procurante *Elao*, accepi, amoris Tui erga me & fraterni affectus locupletiſſimos indices: quæ, quo rariores abs Te accipere ſoleo, eo nunc erant prolixiores. Ad ſingula earum capita reſpondere nec vacat, nec neceſſe duco, præcipua tamen præterire impium & indecens foret, præſertim cum indefeſſum tuum ſtudium oſtendant amplificendi meum & familiæ meæ decus & ornamentum. Quod electionem ad Archi-Epiſcopatum attinet, non ignoro plurium in me conſpirare vota, nec fortaſſis immerito, ſi quis labores meos pro patria, Eccleſia & publico bono exantlatos conſideraverit, & ſi comparatio inſtituenda eſſet inter me & collegas meos, non deſunt, quantum novi, qui palmam mihi forent delaturi. Quod autem eam animi moderationem

Digitized by Google

nem tribuis; quod ab omni ambitionis culpa ſim alieniſſimus, in eo rem acu, ut dicitur, tetigiſti. Notum Tibi eſt, per quot gradus, ad hoc officium, quod nunc ſuſtineo, perveni, ſancte tamen jurare poſſum, me ad ullum ampliorem locum occupandum, nec os, nec calamum, nec pedem unquam moviſſe, ſed mea ſorte ſemper fuiſſe contentum. Oblatos etiam honores ſcis me magno niſu deprecatum fuiſſe, nec niſi coactum admiſiſſe. Ita nunc, ſi ſummus ille in Eccleſiaſtico ſtatu mihi offerretur locus, eum certe deprecari conarer, non tantum ob ingraveſcentem ætatem, licet etiam priores tres ordine Archiepiſcopi ſeptuageſimum tertium ætatis annum agerent, cum iſti muneri primum admoverentur, quem etiam ego hoc menſe Martio ingredior: ſed multæ præterea rationes ſunt, quæ me ab illo munere acceptando dehortantur; primo crebræ migrationes *Aroſia*, ut noſti, *Aboam*, *Aboa Upſaliam*, inde rurſus *Aboam*, deinceps *Holmiam*, ab una Eccleſia ad aliam; poſtremo huc *Lincopiam*; quin certe & vires & facultates mihi exhauſerunt, jam earum pertæſus fixam ſedem ſpero me hic habiturum. Altera ratio eſt, quod ſicut *Aboæ* binas magnis ſumtibus extruxi ædes, nec minoribus *Upſaliæ*, ita hic longe maximis bina mihi comparavi prædia ruralia, quorum utrunque mille conſtat imperialibus. Et nunc occupatus ſum extruendis utrobique novis ædificiis. Hiſce me oblecto, hæc jucunda ſunt ſenectutis meæ otia. Unde tertium emergit argumentum & cauſſa recuſandi, ſi offerre-

Digitized by Google

tur, novam provinciam. *Upsaliæ* non inelegans habueram, te etiam teste, urbicum prædium, sed illud filio, p. m. *Unoni* cessit, & nunc in aliam, nempe *Stigzelianam* transiit familiam. Si illuc mihi migrandum esset, de novis comparandis ædibus mihi esset cogitandum, idque in limine senectutis: nam *Brunnianas* ædes toto animo cohorresco Taceo lites, rixas, æmulationes, quæ fato quodam videntur homines istius loci, etiam natura pacis amantes, divexare. Si hujus loci amœnitatem istis commutarem difficultatibus, tum certe vel insanus essem, vel cum ratione insanirem. Sed divinæ providentiæ id in solidum tribuo, quæ ut summas meas adversitates in summam felicitatem vertere consvevit, ita nuper in quorundam Magnatum offensam incurrere sivit, quorum opera ab infortunio isto & molesta migratione liberarer. Ex literis tuis, ut etiam aliorum relatione studium tuum prorsus laudabile, in amplificandis & exornandis sacris ædibus Ecclesiæ *Lixandensis*, cognosco. Nihil autem mihi magis volupe esset, quam oculis usurpare, quod auribus jam diu perceperam, & nisi officii me distinerent negotia, non gravate istud susciperem iter, ut jam senex senes aspicerem, cum quibus olim pueris puer colluctatus sim; & Ecclesiam illam salutarem, cui Avus 40, Pater 20, Socer 47, & Affinis aliquot annos præfuerunt, & cui patris mei ex filia nepos cum laude præes Et cum animus Tibi sit, ex me vitam & progeniem meam cognoscere, eam ex Historia, quam de ortu & vi-

tæ

Digitized by Google

tæ cursu *Joannis Elai Tersæri Upsaliæ* contexere cœpi, hic vero continuavi, strictim exhibeo. Avus meus paternus (nam matris progeniem non moneris) erat *Ingelbertus Olai*, natus in *Tuna Helsingiæ*, inclyto Sveciæ Regi *Gustavo* primo a Sacris Concionibus, factus est Sacellanus in *Umeâ* & vice Pastor sub Rege Gustavo, qui illinc Pastorales reditus, ut ex aliis majoribus parœciis, in regni fiscum recepit, quæ ideo, (referente Doct. *Joan. Lenæo*) Regales dici cœperunt. Inde vivente adhuc Gustavo translatus est ad Pastoratum *Lexandensem*, quem, ut & Præpositi officium administravit 40 & tribus annis. Primam habuit Conjugem *Brigittam*, Pastoris in *Dilsbo* filiam, ex qua unicum suscepit filium, Patrem meum, cui ex avo materno impositum est nomen *Elaus*. Hic Elaus natus est in *Umeâ* A. 1554, qui a noverca ejusque filiis odio habitus reliquit adolescens paternam domum, Nobiles discipulos in *Germaniam* secutus, *Possellio* inprimis Gr. Ling. in Acad. *Lipsi.* Prof. usus est præceptore. Cumque aliquando, absoluto privato collegio deprehensus esset ter sero venisse, nomen *TERSERI* ei a Præceptore impositum esse testatus est ejus olim sodalis & amicus *Petrus Drivius* Pastor deinde *Arbogensis*. Ex *Germania* reversus in aulam concessit, factus Regi *Johanni* 3:tio a secretis. Inde ob turbas Liturgicas & gliscentes factiones, relicta aula, ad affinem suum Episcopum *Aroseniensem Olaum Stephani* se recepit, & A:o 1593 Scholæ administrationi præficitur. Ad *Lixandensem* Pastoratum,

Digitized by Google

tum, vivente adhuc Patre (qui in media concione ſacra mutus factus eſt), promotus, totam paternam familiam diu aluit. Paſtoris & Præpoſiti officio functus eſt 19 annis. Obiit anno hujus Seculi 17 tempore coronationis. *Guſtavi Adolphi.* Liberos ex *Anna Danielis*, filia Paſtoris in *Wijka*, habuit *Petrum*, *Brigittam*, *Gudelinam*, *Danielem*, *Ingelbertum*, *Annam*, *Margaretam*, *Eliſabetam*, *Adolphum*, *Joannem* ex matris patruo, *Jöns Danielsſon* Swinhufvud, provinciæ præfecto ita nominatum. Annus nativitatis cujusque annotatus reperitur in perpetuo Calendario Patris mei, quod Calendarium in Bibliotheca M. *Unonis Troilii* aſſervabatur. Ego anno 1605 menſe Martio in novo tunc temporis ædificio, medio prope inter *Hiortnäs* & templum Eccleſiæ loco natus ſum. Poſtea mater mea enixa eſt filium *Georgium*, et filiam *Catharinam*, qui in infantia exſtincti ſunt. Ex altero conjugio ſuſcepit Pater meus, uti Tibi notum eſt, *Johannem*, *Elaum* & *Jacobum*. Patri meo tam in Conjugio quam Paſtoratu ſucceſſit *Uno Troilius*, A. 1618. Sequente anno 1619 receptus ſum in Scholam *Aroſienſem* ab *Erico Holſtenio*. 1623 in Scholam *Örebroenſem* a Mag. *Jacob. Rudbeckio*. 1626 redii *Aroſiam*. 1627 ſecutus ſum Epiſc. *Joh. Rudbeckium* ad *Eſthonicam* viſitationem. 1628 in album ſtudioſorum *Upſalienſium* relatus, ab Archiepiſc. Doct. *Petro Kenicio* vocabar ad informandum filium tunc unicum, *Johannem Kenicium*. 1631 ſacris ordinibus initiatus Sacellaniam in *Lexand* tunc vacantem ſuſcepi: Anno v. 1632

Digitized by Google

1632 Lectoratum Græcæ Ling. in Gymnaſ. *Aroſienſi*. 1633 in *Germaniam* profectus *Wittebergam* perveni 29 Maji, *Jacobi Martini* convictu una cum *Laur. Stixelio* uſus. Exeunte anno cum eodem *Helmſtadium*, 1634 *Jenam* ad D. *Joh. Gerhardum*; quum *Stixelio* comite ſuperiorem *Germaniam*, *Lotharingiam*, *Galliam*, *Angliam* & *Bataviam* peragraſſem, redii *Helmſtadium*, domo & convictu gaudens B. *Horneji*. 1637 *Aroſiam* redii. 1638 uxorem duxi *Eliſabetam Troiliam*; eodemque anno Theologiæ Lectio mihi demandata eſt in Gymnaſio *Aroſienſi*. 1639 una cum *Petro Olai Dalekarlo* Magiſterii gradum *Upſaliæ* ſuſcepi. 1640 vocatus ſum ad Profeſſionem Theologicam inſtaurandæ Academiæ *Aboënſis*. Ejusdem anni 18 Septemb. natus mihi eſt in *Lixand* filius primogenitus *Elaus*. 1642, die 18 Decemb. ſecundo genitus *Aboæ*, *Uno*. 1648 juſſus a *Chriſtina* piiſſima tunc temporis Regina S. Theol. gradum ſuſcipere *Aboæ*, nec non ſecundum locum inter Theologos *Upſalienſes*. 1650 d. 4 April. depoſitionis ritum una cum *Svenone Laurentii* fratre Tuo ſubierunt *Elaus* & *Uno*. Ex hoc tempore ob *παῤῥησίαν* in Comitiis *Holmenſibus* multorum odio expoſitus eram, quod nec dum apud quosdam deſerbuit. 1655 4 Junii obiit conjux mea, *Eliſabeta Troilia*. 1657 12 Julii ſecundas adii nuptias cum *Maria Grubb*, *Petri Clementis* Paſtoris *Normelöſenſis* filia, ex qua 1658 16 Maji natus mihi eſt *Petrus Terſerus*. Eodem Anno per literas Regias,

Sw. Bibl. D. 31 A. 45.

Digitized by Google

Gothoburgi datas, vocatus sum ad Episcopatum *Aboensem*. 1664 ob Catechesin meam a malevolis, partim etiam indoctis censoribus injuste damnatus, & ab Episcopi officio remotus, consedi fere per annum in rurali mea Ecclesia *Pargas*; Salario tamen eodem, quo antea, fruens. 1665. 1 Julii per Regias literas vocatus sum ad Ecclesiam *Riddarholmensem*. 1669 ad *Claremontanam*. 1672 ad Episcopatum *Lincopensem*, quem jam, Deo benedicente, & animi & corporis viribus valens administro, annum ætatis agens septuagesimum tertium. Anno 1669 celebratæ sunt nuptiæ *Elai Terserii* cum *Ingebor Tolstadia*; nec non *Haquini Fegræi*, tunc temporis Juris Professoris in Academia *Upsaliensi*, cum *Margareta Terserea*. *Elaus* jam tum receptus erat in Collegium Numulariorum, Banco dictum, inque Comitiis *Holmensibus*, consentientibus regni ordinibus Commissarius constitutus est Anno 1672 & hoc officio adhuc fungitur. Anno 1669, 13 Oct. depositionis ritum subiit *Petrus Terserus Upsalia*, ubi etiamnum bonis literis operam dat, & ad studium Politicum, me etiam adprobante, animum adjungit. Ao 1672 ineunte, per regias literas vocatus est *Uno Terserus* ad Profess. Oriental. Lingg. quam egregie administravit usque ad 3 diem Sept. Anni 1675, quo die *Upsaliæ*, me aspiciente, ærumnosam vitam pie clausit, postquam vixisset annos 33, menses 9, dies 7. Corpus ejus in maxima ordinum frequentia, urgente id uxore ejus, sepulcro paterno illatum est.

Ha-

Digitized by Google

Habes charissime Frater, quæ desideras, carptim ex magno volumine de ortu & vitæ meæ cursu excerpta. Unde, quæ Tibi ex usu sint, enotare poteris, & in templo *Lexandensi* posteritati commendare. Ad levandos sumtus meo nomine *Elaus* centum thaleros cupreæ monetæ contribuet, fortassis etiam aliquot suo. Saluta meis verbis uxorem tuam, *Emfredam*, & si quid literatum ad matrem dederis, velim ei plurimam salutem meo nomine dicas. Vos omnes & singulos diligenter salutat Uxor mea, nec non quæ statura matrem antecedit filia nostra *Elisabeta*. Deus vos omnes conservet.

Tuus

Dabam raptim *Lincopiæ*,
21 Martii 1677.

Joannes Elai Terserus.

Extract af et Stycke af Bisk: D. Joan. Elai Terseri Diarium.

Anno 1663.
Mart.

18 Redii ex visitat. 19. abii ad Pargas, & oblata est mihi ex charta famosa Enevaldi Lit. A. 25 Concionatus sum Aboæ. 26 Oblata est mihi Lit. B. Literas dedi ad P. Brahe de visit. Cajan. una cum actis & descript. Kiemi, Pald. Caj. Sotcamo & Brahestad. ad Matth. Biörnki. cum descr. Kiami &c. Braheo tradenda. 27 Publico Senatus decreto inhibi-

hibita eſt editio. 28. Diſp. de Deſcenſu Chriſti ad inf. 30 Tamen exhibita eſt D. Enevaldo prima Correct. Lit. C.

Apr.

14 Citabar Holmiam ad cauſam dicendam de editione Catechismi.

Maj.

15 til Stockholm med Exemplaren inbundna 60 ſt. obundne 200 och några. Citerat til Stockholm til th. 18 Maj, tå ock min Catechiſmus blef af Regering och Råd läſen.

Jun.

4 Fick jag förſt copia af Senatus Academici bref emot mig. 24 inlade jag mina beſwär emot D. Enev. ſamt documenta uti Rådet. 26 St. Böndagen kallade R. Drotzen mig til ſig och bad mig förlikas med D. Enevaldo. H. Gr. Exc. wille saken ſå moderera, at wi både ſkulle blifwa behållne; men jag ſade thet intet kunna ſke.

Jul.

6 Bleſ upkallat i Conſiſt. och fik höra uplåſas Theol. cenſur mot min Catech. men intet bleſ jag hörd ej heller fik jag copia. 7 war jag i Conſiſt. begärade deprecatio. Präſes ſade: om boken icke hade warit på Swenſka, hade ingen förargat ſig öfwer henne. 8 inlade jag i Rådet min ſupplication. 9 preſenterade Conſiſtorio min förklaring öfwer de 15 puncterne uti theras cenſur. Men begärtes bättre. Eftermiddagen offererade jag en annan, men then bleſ ock ogillat, utan begärtes, at jag ſimpliciter

citer wille gilla theras censur, ty then kunde intet förändras, så begärte jag dilation til Måndagen, då jag offererade en annan declaration, men hon blef ån intet gillat. 14 Tisdags morgonen begärte jag dilation til kl. 4 efterm. men Theologi ginge up och valedicerade. Inlefwererade jag min supplic om Censura Aboensium emot D. Alani beskyllning, then och uplästes i Consist. 15 inlefwererades åter min declaratio, men blef ån intet gillat. 17 inlefwererade min supplic genom Hr. Eric Sparre til Gr. Mehr. Blef ock min långa Disputation och querela emot processen i Rådet upläsen. Men alt sådant half mig intet, utan Suspensions brefwet lofwades mig af Secret. Klingstedt dat. den 19 Jul. 20 inlade jag en supplication tillika med min declaration öfwer 15 puncterna, bedjande, at de måtte öfwerskickas til Censores separatim. 28 blef suppl. til K. M:t samt declarationen upläsen i Rådet. Fik jag Kongl. Bref til Biskoparne.

Aug.

6 Begynte jag läsa Swenska Psalmboken. 10 til Upsala. 11 Exhibui lit. Regias una cum supplici ad Regem libello & declaratione breviori, nec non prolixiori latina Archiepiscopo & Consistorio Upsaliensi. 17 til Westerås. 25 Exhibui declarationem breviorem Episcopo & in Consistorio. 27 sände Archiepiscopi samt Laurelii brefskickade med min breviori declaratione til Ep. Lincop. 30 Redii Upsaliam.

Sept.

4 Til Stockholm. 5 Exhibui D. Emporagrio declarat. meam una cum literis latinis. 8 til Upsala. 10 Archiep. med Consist. samt Emporagrio beslöto gifwa attest til R. M:tem om min declaratio, men d. 12 blef thet mig af Archiep. förnekat. 14 fik jag copia af Archiep. bref til Episcopos, inlade en annan declaration, af D. Emporagrio något tilökat. 15 kom til Ekholmen och talte med R. Cancellario. 16 kom til Stockholm.

Oct.

3 Cum Erico Benzelio communicavi errores cum textu & Catechesi, item meam declarationem latinam. 6 inlefwererade min supplication om ordre til Bisperne och Censores, at gifwa sin mening tillänna om min declaration. 14 blef min suppl. upläsen och resolverat i Rådet. 17 från Stockholm.

50) Här wil jag införa några märkwärdiga Bref. Assessor Eric Odelstierna har oförnekeligen warit en af wåra största Bergsmän, och hwars alt för tidiga död ej nog kan saknas. Om hans besynnerliga skickelighet witna utom mycket annat de bref, som han på sina utlänska Resor skref hem til Swerige, och af hwilka jag warit så lyckelig, at få en ansenlig Samling til Hr. Landshöfd. Hjärne, som redan är inrykt i Del. 1 och 2 af detta Bibliotek. Nyligen har den wittra Philos. Adjuncten i Upsala, Hr. Mag. Jon. Apelblad, haft den wänskapen för mig och tilsänt mig twänne ofwannämde Assessors originale Bref

Bref til Gref Jak. Wende, Kongl. Råd och Præsident i Bergs-Collegio, och sistn. Collegium. Det förra är skrifwit från Venedig, hwarest han war i början af 1691, som kan ses Sw. Bibl. D. 2, s. 321. Hans Lefwerne finnes D. 1, s. 900. Från samma wärda Hand meddelas ock et original Bref från den bekanta Cuper til Hollänska Residenten Christian Const. Rumpf, som i sin Republiks namn uppehöll sig i 30 år wid Swenska Hofwet och dog i Stockholm 1706, en ej mindre lärd än här i Riket fördeles älskad Man. Från Hr. Nils Sanz Ascan Sivers har jag ej längesedan fått et original Bref til Kongl. Rådet m. m. Gref Nils Gyllenstierna, som med nöje meddelas, efter det uplyser några omständigheter, hörande til Kon. Carl 12 wistande i Turkiet.

Högwälborne Grefwe,

Höggunstige Herre.

Af medföljande til Eders Grefl. Excellentz och Kongl. Collegium lärer E. Gr. Excell. förnimma hwad med min resa lijder och efter jag förmodar med första den efterrättelse som jag af E. G. Excell. mig förbristat begära lärer jag sedan skynda min resa länger bort. Största orsaken hwarföre jag E. G. Excellentz dermed beswärat är at kunna med mig bätter öfwerläggia här i orten om intet den profiten som Venetianerne af Kaiserligit järns utförsel till

Orient

Orient hafwa nutit för trijgets begonnelse och den Livornesern och Frantzsosen nu af Swenskt järn hemfaller ej skulle kunna bringas de Swensche i händerne, hälst efter jag wet sälre Capitalister som medel och transport där an wäga wilja och dät utu första handen hämta om de först om omkostningarna där i orten blifwa kunnige, hwar till dem beweler att deras Capitalier som tilförende i slijk handel warit brukade och för trijgets längwarigheet skull nu måste liggia ofruktsamme där til emplojeras kunna förmenande sig under Swenskt pass niuta frihet i sjön och om Swenskt järn wijd deße conjuncturer börjar blifwa dijtfördt, kan dätt federmera ej så lätteligen blifwa utstött. Ehuruwäl jag wäl wet hwad att skeppund järn och koppar i Stockholm gäller så har jag dock icke kunnat fidera mig sielf angående extra omkostnader som wijd tullen och utförßlen torde requireras om en främmande farkost skulle komma dät att afhämta, och all den efterrättelse som jag min Correspondent gifwer skal så menageras att hon eij skal lända Sweriget til någon præjudice.

Dät torde kansche wara wärdt att eftertänkia om icke de Swenske kunde inrätta någon Commercie til deße orter så wäl med deß järn och koppar som och med de waror som utu Archangel och Moschau hijtföras af de Danske och däremot sådan föra andra waror til egit och flere orters behoff i östersjön såsom rijs, olja, paper, Corinter, mandlar, wijn ꝛc. som Holländarena här afhämta och i östersjön föryttra, hwilket twifwelsutan de Dansche

lära

åra efterſträfwa efter man både i Venedig, Livorno och här åhrligen ſeer 4 a 5 Danſke ſkepp men ſällan något Swenſkt, och ehuruwäl med Danſke flaggor flera ſkepp nu komma, kallande ſig Glückſtader och Altenauer och opwiſſande Danſke paß, ſå är det dock merendels Hamburger och Holländſche effecter, hwilka Frantzoſerne wäl viſitera men dock låta paſſera i regard til Danſka paßet, och att undſlippa Turkiſke Caprerna följa de gemenligen efter då Genueſerna afgå, ſom bättre äro wäpnade.

Man talar wäl myckit i öſterſiön om de contrabande waror ſom däriſrån af de Swenſka Frankriket tillföras, men då man ſeer hwad wiſd deſſe orter dageligen paſſerar finnes Holländarens iſſwer icke wara ſå hettzig, efter icke allenaſt Genueſer ſkepp medh bly, koppar, järn, ſalpeter och krut ifrån Holland, Engeland och Hamburg oftare ankomma och Frankriket tillföra, utan och . . . ſielfwe den traſiquen driſwa ehuru de eij wilja hafwa det nampnet. Det är intet många weckor ſedan en Holländare medh krut ladad ſökte att förryttra det til Frantzoſerne här i hambnen, men efter godzet war eij af det bäſta ſlaget och Franſka Reſidenten eij anſtodh, gick han därmed til Livorno, där han wäl blef af Spanſke Factoren betalt ſom ſig eij ſå noga bekymrade om godzets godhet allenaſt det ſåg ut ſom krut. Hwad de eljeſt med Franſka warors förbtudande prætendera att ſkada Frankriket, eluderas på alt ſätt igenom den hemliga Negoce ſom medelſt Genua och Liuorno

till alla orter med Fransk waror drifwes att man både i Tyskland och annorstädes snart nu niuter båtter köp på Fransk brocader, band, Sarg ꝛc. än tilförende och dåt åro les commerces secretes, som Frantzoserna så mycket vantera sig af med mera som jag icke så dristar mig att beschrifwa.

Så schönt land som Italien är så stor armod är hos gemena mann, ty efter Öfwerheten och prästerne wilja alla lefwa wäl så kan ej annars wara än att undersåtarne måste gifwa här, och efter folket är fruktbart och hälre wilja wara tiggare i deras egit land än försöka sig i fremmande tienst, så tigger och i Italien liten och stor dels för brist på arbete dels af medfödd lättja, men når de applicera sig till någon handtering så excellera de och gärna därutti, hwilket af deras jordbruk, trägårdzsköttzel, bygnings wetenskaper, allahanda redskapz rätta fabricerande &c nogsamt ses att dän som wille resa främmande länder igenom att allemäst beskåda allahanda fördelar i œconomien, skulle finna här så wäl som annorstädes många saker att notera som äfwen i wåra länder med nytta kunde practiceras. Genuesarne har lärt dem konsten mycket wäl att åtskillige Manufacturer af ull, silke, garn ꝛc. som ifrån Holland tilförende hitfördes göras nu här bättre, sedan de Holländsche handtwerkzmän förskrifwit, dåm en tid wäl tracterat och sedan handteringen af Italienerna är wordin begripin hafwa de gifwit Holländaren sitt afsked, äfwen så kunde man till Sverige ifrån Brescia och Milan låta komma mågre som

i järn

i järn och stål så konstigt arbeta, att deß schöne gewär och andre järn redskap för ansenliga penningar försäljas, hafwande arbetet emellan sig delt att qwinfolcken snart så perfecte däruti som manfolken konsterne öfwa, men wijd bätter tilfälle mera, förblif.

Eder Gresl. Excell:tz

ödm. tienar.

Er. Ods.

Högwälborne Greswe, Kongl. Maij:ts Råd och Præsident

sambt

Högwälborne Edle och Wälborne Herrar Assessorer.

Sedan min afresa ifrån Venedig förledin Martij månad har jag städze wistatz här uti Italien och besökt de förnämbste orter som för mig warit angelägna att sce undantagande Napoli dijt passagien för contagions skuld ännu är försperradh och ehuruwäl icke mänge bergwärck i Italien äre i gångh så är det dock af Mineralier mera imprægnerad än många andra orter, wijsande därtill nogsamt proff igenom deß myckna marchasiter, swaflische strömar, warma bäder, brinnande bärgh och allahanda slagz colorerade marmor och ädlare stenar, som dels utu jorden, delz utu wattnet upgräfwas och tilredas. Af metaller betiänar sig hela Italien ifrån främmande län-

länder undantagande järn som finnes delz i Bretcia under Venetianern delz på ön Elba och uthscheppas till åtschillige orter som på denna sijdan widh Tirreniſche och Liguſtriſche hafwet åro belägne. Samma järnmalm finnes på en ort benämd il Rio under Spaniſch Juriſdiction tilhörande Fürſten af Piombino Ludovici och gråfwes med sådan förmån att ju diupare de sänka ju ädlare är deras malm, föres sedan öfwer hafwet til masugnarna widh Piombino, Fellonica, Prato &c. och dän däraf fallande vena eller tackjärn sändes til åthschilliga orter i Romanien och Toſcana sambt Napoli på hambrarne att förſmijdas delz til groft stångjärn delz til allahanda här brukelige Manufacturer och som Italienern i Mechanicen gärna söker allahanda Compendier så har han sig en stor förmån därigenom till wägа bracht att de wijd en del af maßugnarna och måſta hambrarna i Romanien ej hafwa af nöden några blåshålgar, utan medelſt cascater af watnet generera wädret igenom en trumma som utan interſtitio gifwer stadig och fullkommen blåſter och låter regera sig åfwen som ordinaire hålgor, til hwilket jag menar dem hafwa tagit tilfälle af deras giuochi d' aequa såsom i Tiuoli och Frescati där allahanda diurs stämmor igenom wattn preſenteras som nogare widh hemkomſten kan beſchrifwas. Förutan deße hambrar som med tackjärn fourneras åro en stor mycкenhet de allena af förbrukat järns opfriſkande underhålla, hwilket för lüderligit köp i landet ſammanſökes åfwen som lijnklutar til papersbruken

och

och således förnyas både järn och stål. På ön Corsica är wäl minera af järn och koppar men af Genueserne hårdt förbudin att bearbetas på det igenom ädlare metallers yppande angräntzande Potentater icke måtte få behag at ön dem ifråntaga. Uti Lumiere några mijl ifrån Civita Vechia är det wijdlöftige Alunbruket marchese Nerli tilhörigt där alun, victriol och swafwel i myckenhet och allestädes begärlig qualitet tilwärckas, och som Italien i anseende til landetz fruktbarhet och schönhet billigt skattas för en delice af de Europeische länder så meriterar hon icke mindre samma nampn i regard til de schöne stenar af diasprer, calcedoner, agater, marmrer &c. som på åtschillige ställen anträffas att den som will see hwad naturen förmår i producerande af schöne bergarter och hwad nytta en provincie af deß bearbetande kan hemfalla, måste intet lemna Italien osedd, efter man där både finner reliquierne af de utländsche stenar som ifrån Orient och Occident i forne tijder äro sammanbrachte såsom ock ännu Furstendömen i Italien anträffas som deß considerableste inkomster af stenar niuta såsom Massa Carara, des marmor til widt aflägne orter årligen försändes.

Ön Elba ehuru ymnig hon är på järn malm, och oachtat de stora kolskogar som i Florentinische finnas så är hon dock icke mächtig att hindra det ju Swenskt järn på en och annan ort ses och i myckenhet förbrukas. Ty såsom den delen af Medelländische hafwet som Italien kringflyter har 7 hambnar där främmande skepp kunna anlända som är Triest

Messaren Ailhörig, Venedig, Ancona och Civita Vechia Påfwisch, Napoli Spanisch, Liuorno Storhertigens af Florence och Republiquen Genua; och ägarne af bemälte porter gärna söka hwar för sigh att igenom ample friheter och bättre förmåner draga commercien til deras stadh, så kunna de eij annars än tillåta allahanda främmande waras tilförsel där hon icke til deras landz importantare præjudice länder, derföre emedan Triest och Venedig på den öster sidan åt Adriatische hafwet förse halfwa Italien med Kaijserligit järn delz igenom flusser som gå ifrån Venedig öfwer Ferrara til Bolognen, delz öfwer Ancona där Judarne så wäl Koppar som Järnhandelen allena under sig hafwa, så har wäl Fursten af Piombino sökt med sin minera att bespisa hela den wästra delen åt Tirrenische Golfo, men efter Storhertigens interesse är at underhålla Liuorno med titel af Porto Franco för allahanda waror och Genuesern alltid håller med den som bästa köpet gifwer, så sees på dese orter magaziner så wäl af Swenskt som Italienskt järn, warande dock i Liuorno den åthskilnad att järn är en af de Florentinische contrabande waror; ty emedan il grand Duca är medägare af mineren d' Elba och för sin egen räkning låter alt järn som i sitt land consumeras försmälta och smijda; så har ingen främmande lof att i hans gebiete försälja något Swenskt järn, utan måste fritt nederlag i Liuorno under Hertogens nyckar och har frihet der til andra angränzande orter att förbytta. Samma handel står

al förſta delen i Judarnas händer, hwilka i Liuorno hafwa ſtor frijhet, kläda ſig omärkte ſom andra Cavallierer och äga de bäſta palatierne i ſtaden och ehuruwäl de Franſke, Spanien, Genua, Malta, Holland och Engeland hafwa deras Conſuler där i ſtaden, wåga dock deras expeditioner intet opp emot den trafique ſom af Judarna drijfwes på Meſſina, Palermo, Sardinien och andre orter i Leuanten, därtil ortens beqwämlighet och Storhertigens förſorg gifwit anledning, i det 3 mijl ifrån Liuorno i Piſa ett fullſtändigt Skepzbyggerij är anlagt där dock merendels Galärer til Hertigens behoff byggas och skeppen köpas hellre utu Holland, har ock i Liuorno så godt ankarſmijde lätt inrätta att Genua och flere ſjöfarande ſig därifrån betiäna, til hwilkets förſta inrättande Gunder utu Amſterdam äro wordne förſchrefne ſom Italienerna ſamma handtwerk underwijſt hafwa.

Kopparen ſom i Italien conſumeras kommer delz ifrån Ungern öfwer Venedig delz på denna ſidan ifrån Swerige, ſom på hambrarne här och där fabriceras och ſändes til Sicilien, Corſica, Sardinien och in i Franckrijket öfwer Marſeille. Den Ungerſche ſees mäſt wijd Ancona och Romanien och den Swenſke wijd Liuorno och här i Genua, är och wijd denne tijden mog begärlig ſom af innelyckte taxa kan ſes, deſs like hwar wecka förmyas til Köpmännernas efterrättelſe. Wijd deſſe krigztider är wäl intet ort ſom ſå ſtor wytta af Commercierne niuter ſom Genueſern, efter han ſtår wäl med Franckrijket och

obe-

obehindrad får transportera mercancierne til och i-från Holland, England och Hamburg, där igenom de ock så wijda bracht att de öfwer 40 wäl wäpnade Skepp i siön hafwa och när Holländare och Ängländare som då och då ankomma fruchta sig att wijd tilbaka resan blifwa af de Franske oppaßade, sälja de heller deß fartyg för en billig betalning åt Genuesern än de tiltro sig att undslippa 12 Fransche örligschepp som Creutza för hambnen wijd Liuorno och 20 Galerer som wijd denne Porten gyrera, förutan den hazard de måste undergå af Corsarer och Turchische Caprer. Men om Konungen af Franckerijket fulföljer den dessein som förmenes wara fattader att oprätta en frij port i det nyligen conqueterade Nizza så lärer det intet wara Genuesern til litet afbräck då hela Lombardien igenom Nizza kan propideras, hwilket en af Genuesernes considerableste handel til dato warit. Åthminstone har Franckrijket wijd deß sidste bombardering så myckit uträttat att Genuesern nolens volens måste taga en wiß quantitet salt af honom åhrligen och förfares här medh saltet så strängt att om en privat fördristar sig til sitt husbehoff sammanskrapa det salt som hafzwattnet ibland om sommaren lämbnar på wrak och rijs, blir han til Galeren condemnerad; wore önskande att östersiön wore wijd Stockholm så = = af Sole så skulle den intet så förachtas. De Romansche saltgrufwor äro wijd Civita Vechia där wattnet af solwärmen först utdrages och saltet raffineras i Rom.

Sedan

Digitized by Google

Sedan jag på deße orter mig lärer hafwa innan kort expedierat har jag en förtretelig reſa för mig inn och utu Franckrijket och ſedan til Spanien, ſeer och ingen annan utwäg ähn att jag nödgas gå inn igenom Marſeille och der igenom tilbakars til Genua, efter Marſeille allena är paſſage för främmande och därifrån fållan fartyg gå öfwer til Spanien hwarutinnan man måſte rätta ſig efter tilfället och efter jag nu här bekommit penningar är jag något bättre til mods än förr och lärer ſträcka dem ſå längt jag hinner och förmodar att E. Greſl. Excell:tz och Kongl. Collegium intet förundrar ſig det jagh förledin winter ofta därom anhållit, emedan hwar och en lärer weta huru man i främmande orter är til ſinnes då medell felas. Jag lärer elieſt nu på en tijd mer ſe ſtäder än bergwärck til deß jag Gud will kommer til England och om jag i medlertijdh får ſe Spaniſche Galliotterne anlända med Indianſkt ſilfwer och gull til Cadis, lärer jag dät giärna önſka, recommenderar mig i medlertijdh uti E. Greſl. Excell:tz och Kongl. Collegij wanliga faveur, förbliſwande

Eders Greſl. Excell:tz
och
Kongl. Collegij

Cadix, d. 9 Junij 691.

ödmiuke Tienare
E. Ods.

P. S. Capitein Leuante ſom här war född och
A a a boende

Digitized by Google

boende år för några år sedan dödh 14 dagar efter deß tilbakakombst utu Ungern, har först warit skeppe Capitein, sedan Consul för de Genueser i Constantinopel, och då han där fallerat, applicerat sig att smälta koppar.

CH. CONSTANTINO RUMPFIO
Viro Amplissimo.
S. D.
GISB. CUPER.

Goesius mihi reddidit exemplaria carminis, quod vernaculam in Linguam felicissime & elegantissime transtulit *Vollenhovius*; quorum nonnulla una cum effigie S. R. argento impressa, id enim Te petere prioribus litteris memini, Viro καριεστάτω reddam quamprimum. Temporis nimis grandem jacturam facis, dum eorum excerpta mittis, quæ in *Lactantio* a me observata sunt, neque enim dubito, quin omnia ea digesserit diligenter ὁ μακαρίτης, cui non modo multum, verum etiam Σεβαστάτω *Aboensium* Episcopo debere me profiteor, quod editione *Lactantij* publice testaturi sunt, sibi non displicuisse, quæ subcisivis horis & Reip. arduis negotiis immersus, commentatus fui olim. *Bælius* ad me remisit Atlantica, scribitque illa sibi placere mirum in modum, & palam se facturum in Ephemeridibus mensis Januarij, quid dignum scitu & præclarum

clarum illo opere contineatur; quo minus illi manus admovere possim ipse, facit occupatio.

Ut Reformati in *Gallijs*, ita *Augustanæ* confessioni addicti in Episcopatu *Salisburgensi* exilio puniuntur, & tanquam hoc parum foret, pijs hominibus objiciuntur Veneficia, magicæ artes, incantationes, & nescio quæ infanda crimina, uti ex ijs perspicies, quæ ad ordines misit *Valkenerius*. Scilicet eam sortem *Christus* ipse & *Christiani* experti sunt. Nam *Christum*, horresco referens, magum fuisse, clandestinis artibus omnia miracula perfecisse; *Ægyptiorum* ex adytis Angelorum potentium nomina & remotas furatum esse disciplinas; libros de magia ad *Petrum* & *Paulum* scripsisse, apud *Arnobium* & *Augustinum* calumniantur Gentiles & *Judæi*; & *Christianos* audivisse genus hominum superstitionis maleficæ, & maleficos ex *Suetonio* & *Juvenali*, ne Patrum testimonia & quæ *Albigensibus* proavisque nostris objecta fuere enarrem, constat. Nec dum in consilium itum est de Provincia *Danica*; Vale, *Hagæ* Com. ipsis Nonis Febr. MDCLXXXV.

Cum ad tabellarium has litteras mittere vellem: ecce mihi tuæ, quas 20 Jan. scripsisti, afferuntur, quibus alio tempore respondebo. Dom: *Haaren Frisios* petijt.

Digitized by Google

Högwälborne Herr Grefwe, Kongl. Maij:tz Råd, Fältmarskalk och General Gouverneur

Gunstige Herre.

Jag wil intet försumma at giöra hos Eders Höggrefweliga Excellence min ödmjuka upwaktning, jämte öfwersändande af hosgående Hans Kongl. Maij:sts nådiga Fulmakt på Fältmarskalks Embetet, samt Kongl. Maij:sts ordres om et och annat, ländande til Krigsmagtens förmerande och uprätthållande.

Jag wet fuller intet om denna höga beställning, i anseende til otaliga därwid hängande swårigheter, wid närwarande förwirrade tilstånd, lärer Eders Excellence sjelf förekomma så angenäm, som hela Sweriges Rike och alla des Inbyggare lära sig otroligen fägna öfwer sådant Kongl. Maij:sts wal af Eders Excellences Person, såsom fast den endaste, uppå hwilken allas ögon och hopp sig för tiden med skäl kunna wända, til det lutande werkets uppehållande. Eders Höggrefl. Excellence lärer gunstigt tillåta, at jag bland alla frögderop, som deröfwer i Riket warda upkommandes, blandar denna min ödmjuka och trogna lyckönskan, icke allenast mot Eders Excel. sjelf öfwer en slik hög och ansenlig befordran, utan ock mot hela Fäderneslandet, öfwer den unsätning och uprättelse, som jag med innerlig glädje ser för det samma deraf böra härkomma. Utom den förre Råds och General Gouverneurs lö-

nen

Digitized by Google

men är fuller ingen annan för Fältmarskalks embetet blefwen af Hans Kongl. Maij:t bewiljad, men Stats Contoiret har befalning at tildela Eders Excel., Fältmarskalks Fält-tractamente efter Staten, som af hosgående Copia kan ses. Jag låter ännu min omätteliga frögd utbrista, och beder Gud, at han med hälsa, krafter och wälmåga så många år ännu täckes Eders Excel. uppehålla, som han täncker at giöra wårt arma Fädernesland barmhertighet och bistånd. Jag wil icke heller lämna Eders Höggrefl. Excel. til des nödwändiga efterrättelse obemält, at Ottomanniska Hofwets både utlåtelser och förfarande emot oss, sedan olyckan, eller snarare lyckan bragte oss in i des länder, hafwa warit så benägna, hjelpsamma och wänliga, så at wi hafwa orsak til hoppas, det de, både til wårt bistånd så wäl, som deras egit oemotsägeliga interesses i akttagande, torde utbrista i fejde emot Moscau, warandes til ytterligare påyrkande af sådant, en Extr. Envoyé af Kongl. Maij:t til Constantinopel afsänd. Til at uprepa wåra senaste Campagners förlopp, samt den sista flemma ödes dagen wid Pultava, wil eller kan jag mig intet företaga. Det skulle falla icke allenast för widlöftigt och alt för jämmerfult, utan för swårt at föra i pennan de egenteliga orsakerne til wåra så ogemena olycks händelser. Om jag en gång får den lyckan at personligen upwakta Eders Höggrefl. Excel. så kan flikt bättre munteligen ske, samt sådana omständigheter berättas hwilka warda förordsakandes en djup förundran, men hos efterweriden knapt worde finnandes

tro, dut en beſkedelig och ſanfärdig penna de ſamma en gång ſinge uptekna. Det ſynes at lyckan ännu icke trötnas wid oß, efter denna wår lilla hop här i Turkiet är blefwen både unſägnad och beſkyddad, ſå wäl ſom ock Hans Kongl. Maij:t bliſwit utlofwade tilräckeliga ledſagnings Troppar, at ſkaffa oß igenom til wåra närmaſte gränſor eller krigsfolk. Wi hafwa jämwäl ſtor likmäſe och ſanlikt hopp til et almänt Fredsbrott å denna ſidan mot Ryßland, warandes Ottomanniſka Hofwet upfyllt och brinnande ſåſom af benägenhet och wälwilja mot oß, ſå med bitterhet och ilwilja mot Ryßarne. Dock kan man om detta Fredsbrottet ännu med ingen rätt ſäker wißhet berätta. Hans Kongl. Maij:t wår hjeltemodige Herre, ſom af des ſår i foten aldeles lätt är, mår wäl och låter ſpörja den rätta egenſkapen af ſtora och höga Gemöter, hwilka af motgången aldeles intet bliſwa nederſlagne och modfälte: tyckandes mig, ſom bereder han ſit ſinne för des trolöſa fiender ännu många blodiga bad. Gud den högſte gifwe oß lycka! detta faller oß här bedröfligt, at wi aldeles inga beſkedliga tiender kunna hafwa ur den öfriga ärbara werlden eller från Fäderneslandet, från hwilket brefwen nu i 15 Månader för oß utebleſne äro, hafwandes wi förutan tienderna om Konung Auguſti Fredsbrott och infall i Polen, eljeſt ingen beſkedelig kunſkap, huru omkring Rikſens gränſor ſtår til; och ſom til de utlofwade ledſagnings Troppars härſtällande ingen wiß tid är nämd och utfäſt, Turkarne jämwäl i almänhet ſkyllas för långſamhet,

ſå

så tör wäl hända at wi komma ännu en tid å deßa orter, at dwäljas och således kunna få til oß expresser om några utsändes. Ur denna aflägna werldenes wrå faller altså ganska swårt at få bortsända bref. Fördenskull, så wäl som för de orsaker, at man är owiß med hwad för en lägenhet eller express Hans Kongl. Maijst, som i alla förehafwande otroligen hemlig är, tör wilja afsända denna Expedition til Eders Excel., så hafwer jag tagit mig et oråd före, det jag eljest aldrig hade understått mig til, at i detta Eders Excel. paquet innesluta hosgående bref til min Swärfader, och et til min Hustru, at de deraf måga se at jag är i lifwet. Jag beder fördenskul ödmjukeligen Eders Excel. sådan djerfhet intet illa uptager, utan genom des Cancellie, täckes samma mit lilla paquet til Stockholm säkert låta affärda, medan mig är angelägit, och dem lärer wara kärt at sådant wäl framkommer. Jag önskar, at anten Eders Excel. täktes gifwa mig wid handen eller at lyckan måtte låta mig finna sådana för mig mögeliga och gjörliga tilfällen til tienst och årkänsla, som jag hafwer oskrymtad hog och böjelse, at med wördnad, nit och åhoga städse wara

Eders Högareflige Excellences

Bender wid Nister strömmen
d. 30 Nov. 1709.

ödm. och hörs. trogne tjenare
S. Hylteen (*)

P. S.

(*) Han följde då Cancellie Staten, blef sist Landshöfdinge i Christianstad och dog 1738.

P. S. Såsom uti Pultawiske olyckan bland annan förlust, jämwäl det Instrument är förlorat, hwarmed Kongl. Sigillet under Fulmagterne tryckes, så täckes Eders Excel. sända des Fulmagt til Cancelliet i Stockholm at der med Kongl. Sigill underslås. Här är ock et wår Nådigste Konungs bref til Konungen af Polen, hwilken nu lärer wara i Pommern, såsom man förnummit genom Riowske Woiwoden och Öfwerste Zülich, hwilka med något folk hit til Walachiske gränsorne hafwa anlänt. Och som jag sådant Bref ej säkrare kan adressera, så täckes Eders Excellence om des fortskaffande draga försorg.

til Stade.

Den Tredje Delen af det Swenska Bibliotheket slutades i Stockholm d. 16 Jul. 1759.

STOCKHOLM,
Tryckt hos NYSTRÖM & STOLPE 1759.

Digitized by Google

Förtekning

På de Handlingar och Stycken, som finnas i Tredje Delen af det Swenska Biblioteket.

1. Swenska Land-Marskalkars Historia af Canc. Råd. och Röd. von Stiernman sid. 1.
2. Handlingar, angående Jungfru Anna Åkerhielm 25
3. Korta Lefwernes-Beskrifningar om Swenskar 66.
4. Landshöfd. Bar. Salom. von Otters Lefwernesbeskrifning 114.
5. Samling af Bref, hörande til Swenska Historien. Andra Fortsätning. 138.
6. Bref om St. Brynolph, Bisk. i Skara, och hans Lefwerne 272.
7. Swenska Land-Marskalkars Historia. Första Fortsätning 288.
8. Strödda Anmärkningar i Swenska Historien. Andra Fortsätning 331.

Rätte-

Digitized by Google

Rättelser.

S. 40, r. 23 läs: 13 Sept. 1688.
127, r. 14 läs: 40000.
273, r. 14 läs: Vasovii.
275, r. 7 läs: Fru Ingrid.

Digitized by Google

Det Swenska Bibliotek,

Utgifwit
af
Carl Christoffer Gjörwell.

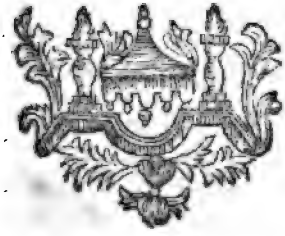

Fjerde Delen.

* * * \

Imprimatur.

N. von OELREICH.

Digitized by Google

Förtekning

På de Handlingar och Stycken, som finnas i Fjerde Delen af det Swenska Biblioteket.

1. Stycken, hörande til Presid. Frih. von Höpkens och HofCancel. Hr. Carlesons Österländska Resa sid. 1
2. ArkeBiſk. D. Er. Benzelii den Yngres Bref-Samling 38
3. Swenska Landt-Marſkalkars Hiſtoria, af Hr. Canc. R. och R. von Stiernman, Fortſättning 2 180
4. Handlingar, hörande til RiksR. Frih. Bengt Ekyttes Leſwerne 199
5. Gouvern. And. E. Hästhufwuds Leſwerne 229
6. RiksMarſk. Gr. Lars Kagges Leſwerne 254
7. ArkeB. Doct. Er. Benzelii den Yngres Bref-Samling, Fortſätning 1 276
8. Swenska Landt-Marſkalkars Hiſtoria, af Hr. Canc. R. och R. von Stiernman, Fortſättning 3 317
9. Bref om Landshöfd. Bar. Sal. v. Otters Leſwerne 351

Rät-

Digitized by Google

Rättelser.

S. 57, r. 5, läs: Heinsio
71, r. 3, läs: Transæus.

Digitized by Google

Det Swenska Bibliotheket.

Fjerde Delen.

I.

Stycken, hörande til Presidentens m. m. Frih. von Höpkens och Hof-Cancellerens m. m. Herr Carlesons Österländska Resa, åren 1733 och följande.

Den största belöning och kraftigaste upmuntran för mig är ostridigt den Godhet, hwarmed mina arbeten blifwit uptagne af det upłystare Almänna, men i synnerhet den Ynnest, som flera Höga Herrar behagat hugna mig med, för den sielfwilligt åtagna möda, at uti detta Swenska Bibliotheket samla och utgifwa Handlingar, hörande til Swenska Historien. Ibland deßa utbeder jag mig denna gången, at få nämna Hof-Cancelleren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Nordstierne Orden, Högwälborne Herr Eduard Carleson. Denna Herren har icke allenast befordrat mit första insteg wid det Kongl. Bibliotheket härstädes,

Digitized by Google

utan ock alt sedan tillåtit mig, at under Des upłysta ögon börja och fortsätta flera arbeten til det Almännas tjenst, hwarwid mig de råd och upmuntringar ständigt blifwit meddelade, som jag här med skyldigaste wördnad erkänner och aldrig kan förgäta. At betyga deßa tänkesätt, har jag nu et så mycket mera önskat tilfälle, som nyßnämde Herre lämnat åt mig, til utgifning i detta Bibliotek, åtskilliga Stycken af Des egenhändiga Berättelser och Bref, upsatte på sin Österländska Resa åren 1733 och de följande, då Herr Hof-Cancelleren i följe med nu mera Presidenten i Kongl. Maj:ts och Rikens Cammar Collegium och Commend. af Kongl. Nordstierne Orden, Friherre Carl Fredric von Höpken, genomreste hela Levanten, och sedan i flera år, som Kongl. Swensk Envoye, wistades i Constantinopel. En af deßa Herrar upsatt, och i Pera wid Constantinopel d. 22 Febr. 1736 underskrifwen, samt til Hennes Högstsal. Maj:t Drotning Ulrica Eleonora öfwerskickad: Beskrifning om sin Resa ifrån Cypern til Jerusalem, finnes wäl i handskrift flereståddes, men torde framdeles blifwa här efter Originalet, det Almänna meddelt. Emedlertid gjöres en början med följande Stycken, som på et så ganska utmärkt sätt hedra denna Samling och ej mindre förtjena det Almännas upmärksamhet än lära upwäcka des åstundan, at genom mig anhålla om de öfrigas unfående.

Digitized by Google

1) Oförgripeliga Tankar angående Israels Barns Utgång utur Egypten, samt Resa til berget Sinai.

Utaf de åtskillige Skribenter, hwilka gifwit deras meningar i dagsljuset angående den wäg, som Israeliterne wandrat wid deras utgång utur Egypten, har ännu ingen kommit i wåra händer, som ej felat därutinnan, antingen emot sjelfwa landets rätta belägenhet, eller också gådt ifrån den Heliga Skrift uti de märken, som hon oß därom gifwer.

Israeliterne gingo ut ifrån Rameſſes, som war i landet Gosen och i granskapet af den då warande Kongl. Hufwudstaden Tanis benämd.

Somlige hafwa satt denna Staden i Öfra Egypten, men når man funnit orimligheten af denna sats, så har sedan den allmänt antagne meningen warit, at det war Tanis wid sjön Menzale, icke allenast för namnets öfwerenskommelse, utan också för det, at det war Hufwudstaden af Nedra Egypten i de senare Dynasternas tid och regering. Orimligheten af deßa bägge meningar wises klarligen utur den Heliga Skrift. Ty om Staden legat i Öfra Egypten, så hade Philisteernes land ej kunnat wara i granskapet (Exod. 13:17), och om hon legat så långt neder, så har omöjeligen wåstan wådret kunnat föra alla gråshopporna til röda hafwet. Deß utom gjorde Israeliterne trenne dagsresor ifrån denne orten til det röda hafwet, och efter denna satsen bor-

de nödwändigt ändan af Golphen sättas öfwer en grad högre til norr, och altså en ändring göras i hela Geographiska planen af detta landet.

Under wårt wistande på deßa orter och i synnerhet på wår resa til Sues wid röda hafwet hade wi tilfälle, at noga lära känna belägenheten af landet, och sedan wi jämfört den samma med den uplysning som den Heliga Skrift oß därutinnan gifwer, föllo wi på en mening, som wi tycke wara mera bewisslig än de, hwilka warit hårtils antagne.

Det är mycket likligare til at tro, det någon annan Hufwudstad warit i nedra Egypten, som också kallades Tanis; och är intet så ogrundat, at den första Staden som blef bygd i nedra Egypten, når Curudes regerade, haft det samma namnet, hwilket intet förhindrar, at icke det Tanis wid Menzale warit Hufwudstad uti de senare Dynasternes tid.

Denna första Staden synes hafwa warit i negden af Memphis och altså i granskapet med Philisteerne och wåstan om röda hafwet, hwilket altså kommer ganska wäl öfwerens med de ställen af Exodus, som wisa falskheten af de andra meningarne.

Denna wår sats bestyrkes af en gammal Arabisk Skrift som finnes i det så kallade Sultan Barcocks Bibliothek i Cairo, näml. at Matharåa, som ligger 3½ timas resa ifrån Cairo och af Araberne kallas Ain al Schams, Solenes kiälla, war af de forna Egyptier kallat Tadis och af Hebreerne on Tamis, samt war Pharaonernes Hufwudstad, som en gammal, lärd och i Orientaliska Språken så wäl som

Histo-

Digitized by Google

Historien förfaren Man Hadgi Juruph, en Angelsk Renegat, oß berättat.

Landet Gosen låg efter den Hel. Skrifts utsago wid Pharaos Stad på den sidan, som wetter til det förlåfwade landet och Arabien.

Ifrån Gosen gingo Israeliterne i trenne dagar til Etham, hwilken skriften säger ligga wid ändan af öknen; hwarutaf wi sluta, at detta lägret warit på andra sidan om Agerond, hwaräst öknen af Egypten slutes, och en annan begynner, som sträcker sig til Sorendel, hwilken belägenhet rätt wäl kommer öfwerens med det, som om öknen Etham står skrifwit. Från Etham wille Gud at Israeliterne skulle gå tilbakas, samt komma och lägra sig wid sjökanten midt emot Hiroth eller Phihahiroth (Ex. 14: 2); af orsak at när Pharao såg dem där i trångslen, skulle han söka til at stänga dem in (Ex. 14: 3). Denna ort som låg emellan Magdalen och sjön, är så belägen, at wiken af röda hafwet på den ena sidan, och bärgen, som komma ifrån Agerond, formera en Angle. Wid Phihahiroth gingo Israeliterne öfwer röda hafwet och sedan de wandrat tränne dagar igenom öknen af Etham, kommo de til Mara (Num. 33: 8). Om Israeliterne, som kommo från Etham til Phihahiroth och sedan de gått öfwer sjön, skulle kunna kommit tilbaka, så måste nödwändigt denna öknen utbreda sig på östra kanten af röda hafwet, hwilket fastställer den meningen, som wi hafwa om Ethams belägenhet, nämligen där hwaräst E-

gyptiska öknen lycktar och en annan begynner som sträcker sig til Gorondel.

Således, och denna wägen synes det trowärdigt, at Israeliterne kommo til röda hafwet. Nu wela wi undersöka huru de widare fortsatt deras resa, sedan de kommo op utur det samma hafwet, wid de källorna, som Araberne ännu af gammal sägen kalla Mosis brunnar. Skriften säger, at sedan de kommit op utur det röda hafwet wid Sedur, gingo de igenom öknen af Etham och anlände den tredje dagen til Mara. En så ansenlig myckenhet med folk hafwer efter alt utseende ej kunnat resa mera än som 5 mil om dagen (man räknar gemenligen i hela Levanten sådane mil, som hålla 3 Italienska mil), nu som Mosis brunnar intet ligga längre ifrån Gorondel än 16 mil, så kan man med skäl sluta, at Gorondel är det samma som Mara, hälst som här (hwilket om Mara skrifwit står) äfwen många springande watten-ådror finnas, hwaraf en enda gifwer friskt watten, alla de öfrige äro af en gansla bitter smak.

De Christne, som bo på berget Sinai, hafwa af gamla berättelser, at Tor skal warit i forna dagar Elim, hwilket war den första station som Moses gjorde med Israeliterne ifrån Mara, men Skriften räknar allenast en dagsresa ifrån Mara til Elim, och ifrån Gorondel til Tor äro 30 goda mil, hwilket Israeliterne aldrig kunnat rest på en dag. Om man nu wil sätta så mycken tro til dese berättelser at taga Tor för det gamla Elim, så måste man

då

Digitized by Google

då tro, at Israeliterne kommit utur röda hafwet på et ställe, hwarifrån de kunnat aflagt i 4 dags resor denna wägen, hwilket skulle wara 20 mil på denna sidan om Tor och 30 mil på andra sidan om Sues, och då wore det omöjeligt at finna något ställe i Egypten, hwarifrån de kunnat gå ut, som wore gränsande til Philisteernes land, och som tillika woro 3ne dagsresor ifrån röda hafwet belägit. Där är en dal 5 mil ifrån Gorondel, Thaibe benämd, hwaråst många springkällor finnes; hwilken man med mycket större skäl kunde anse för watnets skull, samt också för belägenheten af orten, som är just en dagsresa ifrån Mara. Den femte dagen lägrade de sig wid sjön på et ställe som nu bär namn af Maraka, hwilket är et stort fält om 7 a 8 mils längd och 2 a 3 mils bredd, som ligger en dagsresa, näml. 5 mil från Thaibe. Och såsom det är trowärdigast at Israeliterne hafwa landstigit utur röda hafwet wid Sedur, så kan man också därutaf sluta, det (efter wår gissning, at de rest fem mil om dagen) den fjerde dagen kommo de til Thaibes dal, som är 20 mil, och den femte dagen efter Skriftens utsago, wid sjön til Marakas fält, 25 mil därifrån belägget, hwilken wäg är deß utan den endaste de kunnat taga i deße stora öknar. Ifrån sjön gingo bemälte Israeliter på 4 dagars tid til Raphidim, hwilket måste wara en ort, som nu förtiden kallas Raphaid och ligger ungefär 19 mil ifrån Maraka. Det som styrcker oß i denna meningen så mycket mera, är icke allenast namnens öfwerenskommelse, utan

taw också denna dalens läge; aflägsenheten därifrån til bärget Horeb och Sinai kommer också wäl öfwerens med det som hände den tiden i Raphidim, när folket knorrade öfwer brist på watten. Raphaids dal ligger ungefär 4 mil ifrån Horebs berg; hwilket bekräftas af det Språket så mycket mer, då Gud sade til Moses: Gå fram för folket. Denna orten är mycket lägre än Horebs berg och den stenen som wises ännu wara den samma, hwarutur Moses lät rinna watten, hwilket också nödwändigt borde wara, om eljest watnet skulle kunna komma til lägret; och ännu i dag rinner der et watten ifrån Horebs berg igenom denna dalen.

Det är mycket-swårare, at finna hwad wäg Israeliterne gått ifrån Maraka til Raphaid. Om de hafwa följt sjökanten at komma til utloppet af floden Pheiran wid Elka dal, så hade de nödwändigt bort lägra sig ännu en gång wid sjön, hwilket om så wore, skriften wäl skulle hafwa omtalt. Denna wäg är nu förtiden den wanligaste, därföre är det mycket likliggare, at de gått från Maraka til den bekante Inscriptions dalen. De 4 dagarne på hwilka de gått ifrån Maraka til Raphaid fördela wi således, at det första lägret war i Sin eller Inscriptions dalen, hwilket är den berömde platsen, hwaräst så många namn äro uthuggne i berget, som ännu ingen har kunnat läsa, men gissa dock at det är det språket som Israeliterne den tiden brukade; den dagen gingo de fem mil. Det andra war Daphca halfwägs emellan den förra dalen och en ort Kerm

be-

Sv. Bibl. Del. 4, f. 9.

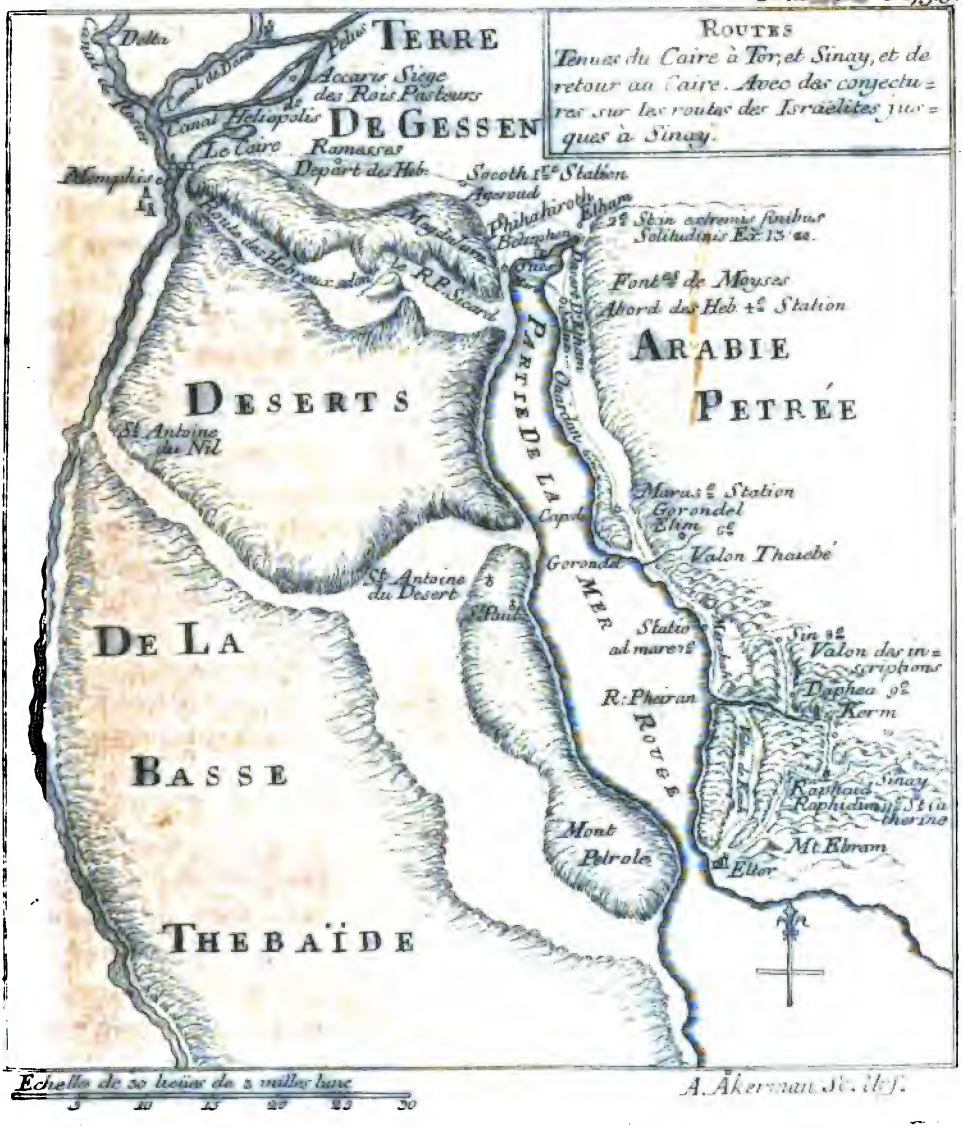

Digitized by Google

Digitized by Google

benämd; den dagen gingo de 4 mil. Det 3dje war i Alus, som war beläget antingen däräst nu Kerm ligger eller däromkring, och gingo de den dagen 4 a 5 mil. Änteligen det 4de war Raphidim, nu för tiden Raphaid, hwilken dagsresa war 5 mil.

Deße äro dels wåre egne ofördgripelige tankar, dels ock oß meddelte af en i Cairo boende Medicus D. Mainardi benämd, som kom ifrån berget Sinai, då wi woro i Sues, tillika med en Fransysk Köpman Mr. Ovelli benämd, bägge rätt curieuse män, med hwilka wi reste tilbaka til Cairo och formerade tilsammans denne hosgående Charta, hwilken wi tore försäkra wara accuratare än någon, som härtils om det Landets läge utkommit (*).

*** *** ***

2) Relation om Resan ifrån Cairo til Sues och det Röda Hafwet.

Under wårt wistande i Stora Cairo, hade wi föresatt oß at göra en resa til det röda hafwet och förnämligast til den derwid liggande berömde Sjö- och Handelsstaden Sues; wi betjente oß derföre af en Extra-Caravan, som förde en Utskickad ifrån Pachan och tillika en af de största Caffe-Köpmän i Cairo, Cheraibi Chelibi benämd, af hwilka den förra hade af Pachan på den Ängelske Consulens recommendation befallning, at hafwa om oß på wägen en noga-

(*) Den kal utgifwas framdeles på en gång med Titulbladet.

Digitized by Google

omsorg. Med den senare hade wi också förut gjort bekantskap igenom de Ängelske Kiöpmänner som wi woro adresserade til. Wårt resetyg bestod af trenne Cameler, en som wi sielfwe rede uppå i twänne korgar som hängde på bägge sidorne; den andra för wåra saker och twänne betienter neml. wår Tolck och en Skåtsk Målare Thom. Hume benämd; den tredje för friskt watten, och kostade oss alla tre 6 Ducater.

Wi reste altså ifrån Cairo den 12 September. 1733 och hwilade om natten i en Ogvelle eller härbärge, som ligger ungefär en half mil ifrån Staden, när man går igenom Stadsporten Babnassar. Hwaråst infant sig samma afton en Caravane af 7 a 800 Cameler, som gick också med samma lägenhet til Sues.

Andra morgonen ganska bittida begåfwo wi oss alla i et följe på resan; och sedan wi rest fyra och tiugu mil (Franska mil som göra tolf Swenska ungefär) til öster, wände wi oss något litet söder åt, och gingo så länge igenom stora öknar, til dess wi åntligen tredje dagen om middagen kommo til en ort Agerond benämd, som säges warit i forna dagar Staden Heliopolis. Nu för tiden är det endast et fyrkantigt Slott, som tienar allenast til Magazin, at hålla wägkost för de Soldater, som beledsaga Caravanerne til Mecca. Därwid är en brun at wattna Camelerne, men som watnet är saltaktigt, så tienar det ej at dricka för de resande. Wi fullföljde där ifrån wår resa til Sues, sedan wi

wi lagt bakom oß 4 a 5 mil S. O. alt stadigt igenom öknar. På högra handen hade wi en rang af ofantligt höga bårg af hwilka wi hade sedt begynnelsen 4 eller 5 mil på denna sidan om Agerond och hyckades 5 eller 6 mil på andra sidan om Sues wid kanten af röda Hafwet. Hwarwid wi observerade at deße berg sträcka sig öster til wäster ifrån Agerond til Cairo och Syd Syd-öst ifrån Agerond til Sues. Af deße uträkningar funno wi at Sues ligger 6 eller 7 mil mera söder ut än Cairo; hwilket kommer öfwerens med en mycket lärd Jesuits tankar, Fader Sicard benämd, som afmätt bägge orternes högd och sätter 25 minuters Lat. skilnad emillan dem; sättandes Sues til 29 gr. och 30 minut. och Cairo 29 gr. och 5 minuter.

Uppå denna wägen winlade wi oß om at gifwa akt på Israeliternes wäg igenom deße orter, när de gingo utur Egypten, resandes därföre alt stadigt med Bibelen i den ena och Landt-Chartorne i den andra handen, men såsom wi hade bättre tilfälle därtil wid återresan, då wi woro i sällskap med twänne Franßoser, som kommo ifrån bårget Sinai, hwilka därjämte yppade för oß sina tankar angående den öfrige delen af Israeliternes gång, med hwilka wi giorde några små afwägar utur wår led, så hafwe wi giort en särskilt beskrifning därom och sluta så ut altsammans här.

Wi gingo, som sagt är, ifrån Cairo til Sues i trenne dagar. Om morgonen af 3die dagen mötte wi en Caravane, som kom ifrån Sues och gick til

Cairo, af samma storlek med den wi woro uti. Och upkom en träta i spetsen af bägge Caravanerne, som gjorde at alla de andra togo til gewär, hwarmed alla Araber af denna sidan äro wäl förseddе, skiöts på bägge sidorne ungefär trettio musqvet skått förrän de kommo ifrån hwarandra.

Wi hörde wid detta tilfälle, at deße orter äro ganska farlige at resa uti, så wäl i anseende til röfware, som det beständiga kriget, som är emellan Araberne ifrån Lor och de som bo på denna sidan, hwilka enär de mötas, aldrig skona hwarannan, hwilket gör at man aldrig refer denna wägen, om man intet är til stort antal. Pachans folk stälde sig strax omkring wåra Cameler på det at ingen skada oß måtte tilfogas. Det berättades oß därjämte, at under den tiden skeppen i Sues fara til Gidda eller komma därifrån, så äro gemenligen 2 eller 3 Caravaner om weckan på wägen, elleſt är allenaſt en hwarje månad.

Halfannan mil förr än man kommer til Sues ſer man en byggnad, hwaruti är en brun, med ſaltaktigt watten ganska nyttigt til at watna Cameлerne med, som då äro i Caravanerne. I Staden ſins intet något friſkt watten, utan wiſt folk hämtar det öfwer et bärg, som ligger 6 a 7 mil därifrån på andra sidan om hafwet eller wägen til Sinai bärg och ſälſer det därefter mycket dyrt. Wi betalte en half Seviliane eller ſpecie Riksdaler för en kanna watten.

Staden Sues beſtår af ungefär 300 hus wäl nog

nog bygde, men ganska illa underhållne, emedan innewånarne icke uppehålla sig där hela året igenom. De som ständigt wistas där, äro en Aga från Pachan i Cairo, et Compagnie Fotfolk eller Janißairer och et Compagnie af Cavallerie eller Azab, hwars och et commenderat af en Odabachi eller Lieutenant, några små Köpmän som sälja Tobak, Pipor och Caffe, samt watten, Meloner och bröd, hwilket är al den deliee som detta folket tractera sig med, och eländige Handtwärkare. Alle de öfrige äro dels Araber, som paßera därigenom, dels Sjöfolk, dels ock Factorer ifrån Caffe-Köpmännerne i Cairo, som gå därifrån enär deras affairer äro slutne. Den tiden som Skeppen komma eller gå bort, räknade wi, at antalet af Innewånarne bestå, af ungefär tretusende personer, men den öfrige tiden af året, som mästadelen bruka at fara bort derifrån, skal näppeligen räknas trehundrade. Där äro 30 Christne Familier, alle Greker, som dels bo der hela året igenom, dels komma dit för wißa ärender. De äro förbundna, hwar familie för sig, at hålla en Caffie eller Arabisk wackt til at förswara sig emot anfall. Araberne hålla denna orten så i deras wåld, at så snart det göres dem något förnär, få taga de i besitning det friska watnet och twinga därigenom Turkarne, hwilka ej kunna wara det samma förutan, at gifwa dem den ersättning som de begära.

Innwånarena berättade oß, at Staden förut warit bygd wid ändan af Golfen på en högd, som wi gingo at beße, men kunde ej finna några märken

däraf; hwarken genom murar eller några andra lemningar; det är fuller wist at wi intet torde gå öfwer alt af fruktan för Araberne; man kan också tro at igenom den långa tiden, sanden öfwertäckt alla qwarlefworna däraf.

Nu för tiden är Staden bygd nedanför ofwannämde högd på en halfö, så at ändan af Golfen formerar en hamn Nordost af Staden. Denna hamn, för des låga watten, eller ock för des Ebb och Flod, kan intet hålla andra fartyg än små Galleior; de Skeppen som lasta, ligga ungefär en half mil ifrån Staden söder ut.

Nu för tiden räknas i Sues trettio twå Skepp, som gjöra resan til Gidda. De äro gemenligen af 5 a 6000 qvintalers storlek, där skal ock wara af 10 a 15000 qvintaler, men wi hafwa intet sedt det samma. Til byggnaden äro de tämmeligen lika wåra Skepp, endast at fram och bakstammarna äro något högre. Wi sägo några som woro bygde i Mecca af Europeer, deras Tackel är af Palm-wide, eller et slags bark utaf Palmträd, de hafwa intet mera Artillerie än endast twänne 2 pundige Canoner til at salutera med. Deras segel äro af Bomuls duk, blå och hwit, som fabriceras i Egypten. Deras provision af watten hålla de i twänne stora Cisterner bak i Skeppet, således bygde at sielfwa Skeppet gjör en sida af samma Cisterne. Styret är af en underlig byggnad: nedanföre är det mycket bredt och tager op åt småningom utaf; och i stället at styrpinnen hos oss sättes ofwanpå Styret, så sätta de honom på en

en tredjedel nedan wid, så at han står långt utur Skeppet. Sedan regera de det samma med twänne tåg, som de låta gå på bägge sidorna af Skeppet.

Skeppen gjöra årligen en resa til Sjdda, hwarest de föra åtskilliga Europeiske waror, men i synnerhet en stor myckenhet af Sevillianer och bringa tilbakas Caffe, Specerier ꝛc. Tiden på hwilken de fara hort, är gemenligen ifrån Augusti til December; och sker deras återresa ifrån Mars til Junii. Orsaken hwarföre de wänta på deße twänne årsens tider, är, at, såsom de lasta ända til brädden och altså intet äro i stånd til at lovera, så äro de twungne at wänta på de årsens tider, som winden är gynnande, hwilket är endast på deßa förenämda terminer. Det händer ibland, at då de draga för länge ut med lastningen, tiden går förbi; eller de wanliga windarne tryta, i hwilka händelser de måste ligga stilla, ehwarest de äro til et annat år.

Skeppen hafwa allenast et däck, hwilket när det är fullastat under, så fylla de äfwen däcket ofwanpå ända til brädden af fartyget. De gåfwo oß några skäl dertil, neml. at såsom man i Röda Hafwet intet kan lovera för de många klippors och sandbankars skull, så är öfwerlastningen intet skadelig, enär den intet är omättelig. Och såsom Pachan med wåld fordrar af Skepparne penningar, som de ej kunna undwika at betala, om de annars wilja fortsättia deras resa och ej bliftwa underkastade stora afgifter; så hafwa de därföre frihet at fordra frakten af Köpmännerne förän de resa, hwilket gjör at de taga in så

mycket

mycket waror, som Skeppen möjeligen kunna hålla, utan at bry sig om de gjöra långa resor eller ej, hwilket dock Köpmännerne kunde förneka dem, om frakten ej betaltes förån efter sluten resa.

Frakten är gemenligen en Seqvin Gingers eller ungefär 15 Dal. K:mt, för hwar säck, som håller 2 Ardab (*) af hwad slags waror de måge wara, men ibland lägges så stora afgifter på dem, at de äro föranlåtna förhöja den samma ända til twänne Seqviner.

Af de förbenämde 32 Skepp, höra några Turkiska Keisaren til, hwilka tjäna til at föra den wanliga tributen ifrån Egypten til Mecca; des utom äro där 4 små Galeior i ganska slätt tilstånd, som för några år sedan blifwit bygde, til at ränsa sjön och ledsaga Skeppen som gå til Gidda. Pachan är förbunden at underhålla de samma, hwarföre han njuter inkomsten af tullen i Sues. Han winner mycket därpå, emedan honom tilstånd gifwes, at taga för alla ut och ingående waror 10 Procent, åfwen också för contante penningar. Det berättades oß som en stor hemlighet, at en Ligue war gjord emellan Cherifen i Mecca, en stor Prins af Hiemen och Stora Sultan, til at bemägtiga sig de orter, där Caffe wäxer, och därigenom förhindra Europeernas Handel, sedan de ensamt slagit under sig denna wara. Cherifen skulle gifwa 10 stora Skepp, Sultan 6 utrustade Galeior och Prinsen af Hiemen 15 eller 20000 Man. Men om denna föresats blifwer wärkstält, lämnas til tiden. An-

(*) 1 Ardab gör ungefär 300 Angelska Lispund.

Angående Röda Hafwets namn åro många underliga gißningar. Somliga resande hafwa påstådt, at det kommer af en röd sand, som rörres up när det blåser och gifwer åt watnet en rödagtig färg. Under wårt wistande i Sues hafwa wi noga underrättat oß därom, men funnit, at både grunden så wäl som watnet åro af samma färg och natur, som alt annat watten i Ocean. En gammal lärd Arab, Hagi Rsuf benämd i Cairo, har försäkrat oß, at detta haf har fått sitt namn af Pharao, som med Egyptierne följde efter Israeliterna och drunknade däruti; hwilken mening han sade sig tagit utur åtskilliga Arabiska Manuscripter och Historier, som ännu äro i behåld. Sant är det, at uti de Arabiska gamla Manuscripter finnes många traditioner, som hafwa gemenskap med wißa händelser i den Heliga Skrift, fast än en del af dem åro så förmörkade, at man utan möda ej kan känna dem igen; dock sluta wi häraf, at det ej är otroligit, det detta Lands Inwånare weta utaf Moses och Israels barns utgång utur Egypten, samt Pharaos och Egyptiernas fördränkande i det Röda Hafwet.

En slags omogen Corall finnes alt omkring detta hafwet gulaktig til färgen och ibland hwit, som formerar sig i grenar til åtskilliga slags figurer. Wi hafwa tagit däriffrån många wackra stycken, som wi hafwa i Ångeland. Men at denna Corall är blöt och mjuk under wattnet, samt at den samma blifwer

C hård,

Hård, så swart den kommer i luften är en opdictad osanning.

3) Beskrifning öfwer Tryckeriets inrättning i Constantinopel, och des nu warande tilstånd.

År 1726 såg man en liten skrifwen Tractat komma ut i Constantinopel, som utförde widlöftigt alla de förmåner, det Almänna skulle hafwa utaf ett Tryckeries inrättande. Samma Tractat kom omsider i Stora Vizirен Ibrahim Pachas händer, hwilken sedan han med nöje läst den samma och mycket berömt Auctorens tankar (som han war en öfwermåttan wettgirig Vizir), upwiste han den samma för den då regerande Sultan Achmed 3. Bemälte Keisare förklarade däröfwer sit nöje och befalte Mufti (Öfwerste Prästen), at säga sin mening härom. Auctorens namn war då redan bekant, at wara en Ibrahim Effendi, som förutan de Orientaliska Språken war åfwenwäl mägtig det Latinska tungomålet. Mufti förklarade igenom en Tetua (eller beslut, teknat med des egenhändiga underskrift), at et Tryckeries inrättning wore ganska nyttigt, samt berömde mycket Auctoren för des invention och härutinnan wista nit för det Almänna.

Sexton af de förnämsta Lagkloka i Riket, hwilkas meningar också inhämtas i alla wenliga saker, gjorde det samma som Mufti, näml. berömde

så

så wäl inrättningen af et Tryckerie, som sielfwa Autoren, hwilken brakt samma sak uppå banen.

Härpå utkom et Käjserligit Privilegium uppå et Tryckeries anläggande i Constantinopel, hwilket blef sedermera bekräftat igenom en Hatte-Cherif (som Käjsaren skrifwer med egen hand), hwarpå sedan i kort tid werket blef anlagt af Ibrahim Effendi, som hade låtit redan förut komma nödiga arbetare ifrån Tyskland, samt Stylgiutare som gjorde bokstäfwerna, så at han strax begynte at arbeta. De Werk, som ifrån första början alt in til denna dagen äro tryckte i Constantinopel, äro i ordning följande, tillika med deras pris utsatte näml.

1) Första begynnelsen blef gjord med et Lexicon på Turkiska och Arabiska, kallat Logati-Vancouli. Auctoren war Mehemed, en uti den Mahometanska Lagen mycket förfaren Man, som war född i Van, en Stad i Provincien Azerbigian och dog uti Medina Lulnabi i Arabien. Denna Bok är ej annat än en öfwersättning uppå Turkiskan af et Arabiskt Lexicon Sahih Giauhari kallat, uti hwilket alla gamla och swåra Arabiska ord äro uttydde uppå sådan Arabiska, som då almänt taltes. Det war upsatt af Ismael Hemads Son, som war född uti Staden Farab i Provincien Mauaralnehr. Man för i detta Lexicon Turcico-Arabicum en lång förteckning uppå alla denna senare Auctorens wärk, så wäl som Mehemeds, detta wärks Auctor. Methoden, som är brukad och i akttagen wid detta Lexicon, är ganska sällsam och förtjänar at omröras. Ty

först fördelar Auctor hela wärket i 28 Capitel, efter de 28 bokstäfwerne i det Turkiska Alphabetet och samlar tilhopa i det första Capitlet alla de ord, som ändas uppå den första bokstafwen och så widare. Sedan delar han hwart och et Capitel eller division i 28 subdivisioner, hwaruti han observerar, at i den första samla alla de ord, som begynnas på den första Bokstafwen, i den andra de orden som begynnas på den andra bokstafwen och så alt utföre. Däreftter fördelar han ännu hwar och en af deßa subdivisioner uti 28 flera divisioner, hwaruti han följer samma ordning med den andra bokstafwen, som han uti de förra afdelningarna giort med den första. Priset på detta Lexicon blef af Kåjsaren sjelf utsatt til 35 Riksdaler försåldes dock sedermera i Constantinopel för 25 Riksd. Det består af 2 Volumer in Folio. Den 1 Tom. är 666 pag. och den andra 756 pag.

2) Det andra Wärket, som är utkommit ifrån detta Tryckerie, är en Historia under titul af Schat Aliti Barsi Assar Albihar eller Tufetul Kibar. Auctoren däraf är en Hadgi Kalfa eller Kalib Chelibi benämd, som är första Secretaire uti et Cancellie. Detta Wärk innehåller en Berättelse om alla Turkarnas märkwärdiga Sjötåg uti Archipelago, Swarta Hafwet, Arabiska Golfen, samt uppå Euphraten. Han gjör tillika en Beskrifning, om åtskilliga slags fartyg deras nytta och bruk, samt anförer wid slutet en Alphabetisk Förteckning på alla Turkiska Amiralen. Denna Boken är utsirad med 5 Kopparstycken

ken och är af 75 pag. in Folio, sälies för tre Piaster.

3) En Dagbok skrifwen på Latin af en Jesuit Miſsionarius, och sedermera förökt samt öfwersatt på Turkiska af Ibrahim Effendi, war det 3dje Arbetet, som i detta Tryckerie utkom. Detta Wärk är bekant under namn af Aghuanian, emedan det innehåller förnämligaſt en Beskrifning om Aghurianerne, deras ursprung samt upror, som äro et gammalt Folkslag i Persien. Ibrahim Effendi har lagt därtil de Persiska omhwälfningarna, samt åtskilliga andra artiga saker. Det är 97 pag. stor in Folio förutan Företalet, och försäljes nu för tiden för 2 Piaster 20 Paras.

4) En Beskrifning om Wästindien eller America war det 4de Wärket under namn af Teuariki Indi Garbi, hwars Auctor är en Chatif Chelibi benämd. Detta Wärk handlar om åtskilliga Geographiska ämnen efter de gamlas systeme, som man ej hade härtils rätt förstått, utom Americas upfinnelse af Spaniorerne, deras resor och det förnämsta som de där förrättat de första 50 åren. Förutan 4 Geographiska och Cosmographiska Chartor är denna Bok utsirad med åtskilliga afritningar af några slags djur, som skola finnas i Wäst-Indien. In Qwarto 91 pag. och kostar 3 Piaster.

5) Sedan utgafs Tamerlans Historia, under namn af Janghi Timur eller Timur Tarikhi; den lärda Murteza med det tilnamnet Netmezadi, född i Bagdad, är des Auctor. En berömd Arabisk Skri-

hent Areb Schah benämd war den förſta, ſom uppå några anmärkningar, ſkrefne med Tamerlans egen hand, ſammanſtref denna Bok på Arabiſka. Men hans ſkrifart war ſå högtrafwande och ſå ſwår, at knapt någon förſtod hans Bok. Därföre företog denna Murteza ſig at öfwerſätta honom på Turkiſka, på det at en hwar måtte kunna förſtå honom. Det är en in 4to om 129 pag. ſäljes för 3 Riksd.

6) Det 6te Wärket i ordningen war Egyptens Hiſtoria (ſå gamla ſom nyare), Miſzir Tevarik kallad. Auctoren är Ruleili, ſom warit Secretaire wid Pachans Hof i Egypten. Detta Wärk, ſom är merendels et utdrag utur gamla Arabiſka Handſkrifter (hwartil Auctoren haft god lägenhet), handlar förſt om Egyptens tilſtånd ifrån werldenes ſkapelſe til ſyndafloden och derifrån til Circaßiernas förſtöring, på det ſätt, ſom de Arabiſka Auctorerne det berätta. Sedan handlar han om Circaßiernas förſtöring utaf den Turkiſka Käiſaren Sultan Selim, hwars Actioner han åfwenwäl beſkrifwer, och gifwer aldraſidſt en förteckning på alla de Pachar, ſom Porten ſkickat at regera Egypten. Det beſtår af 2 Tomer in 4to, den förſta om 65 pag. den ſenare 51 pag. koſtar 3 Riksdaler.

7) Därnäſt kom ut Kalifernes Hiſtoria, Gulchana Koulefa eller Kalifernes Roſenkrants kallad. Denna Hiſtoria är författad af den ſamma Murteza ſom ſkrifwit Tamerlans Hiſtoria. Han gjör förſt en Beſkrifning om Babylons grundläggning, ſedan gifwer han en förteckning uppå alla Kaliferne, dår-

härnäst uppå alla Turkiska Kåjsarena alt in til Sultan Achmed 3, gjörandes en kort beskrifning om deras märkwärdigaste bedrifter, in Folio 130 pag. priset år 5 Riksdaler.

8) Det 8de Wärket war en Grammatica på Turkiska och Fransyska eller en kort method at lära det Turkiska Språket. Auctoren är en Anonymus och dedierar detta Wärk åt Cardinalen Fleury, bestående af 194 pag. in 4to, säljes för 3 Riksd.

9) Theatrum Mundi eller Dgian-Nouma skrifwit af Kiatib Chelibi, en mycket berömd Skribent ibland Araberne. Detta är en Geographisk Beskrifning af werlden men i synnerhet af Asien, upfylt med wackra Geographiska Kartor, hwilka när de äro illuminerade, så kostar wärket 44 Riksdaler.

10) Takrimen Tewarik eller Sultanernes Historia in Folio kostar 5 Riksdaler.

11) Nizanmie, skrifwen af Ibrahim Effendi handlar om åtskilliga de Europeiska Magternas Krigsmaximer, samt medel at förhindra upror och inbördes buller, med några Auctorens reflexioner, säljes för 1 Riksdaler.

12) Fu Youzat Miknatis-i-ye eller Beskrifning om Magnetens wärkan och bruk, är öfwersatt utur Arabiskan, priset är 1 Riksdaler.

13) Twänne Geographiska Chartor, den ena öfwer det Caspiska Hafwet och den andra öfwer det Swarta Hafwet, hålles för wara rätt accurat.

14) Nahime eller en Historia om alla Ottomanniske Kåjsarena in til den nu regerande Sultan

tan Mahmoud. Dekta Wärk består af 2 Band in Folio, hwartil Ibrahim Effendi med åtskilliga andra bragt det samma, vanfedt at det först war skrifwit i 300 Tomer, som förwaras i Kåjserliga Biblioteket. Det berättas at en Sultan, åt hwilken den första widlöftiga Auctoren öfwerlämnat sit wärk, befalte honom draga det tilhopa til 80 Tomer, hwaröfwer han så förargade sig, at han straxt gick hem och dog. Detta wärk sälies för 25 Piaster.

Ibrahim Effendi har berättat oß, at han wil företaga et stort Lexicon uppå alla de mäst brukeliga Språken, så wäl i Orienten som Europa, om han kunde finna förlagsmän därtil.

Denna Ibrahim Effendi är en ganska flitig och arbetsam Man och driffwer nu hela Tryckeriet med 5 sina Söner, ty alla de Tyska betienterne iupo ifrån honom i det sista uproret. Och är det förundrans wärdt, at de på så kort tid kunde lära hela konsten, så at de nu mera intet behöfwa några främmande Arbetare.

Constantinopel, d. 20 Julii 1735.

Digitized by Google

4) Bref til Kongl. Commercie-Collegium.

Högwälborne Herr Baron och Presidենt (*) så ock Hög- och Wälborne Herrar Commercie-Råder, Assessorer och Commissarier.

Så snart som wi hade haft den åran, at ifrån Venedig i ödmjukhet upwakta Högwälborne Hr. Bar. och Presidenten samt Högloss. Commercie Collegium, fortsatte wi wår Levantiska Resa därifrån med et Ängelsk Skepp, som wi hade betingat, at lägga an wid alla de förnämsta Handelsstäder i Venetianske Golfen, så wäl som i Albanien och på kusten af Morea, hwilken resa sedan wi hade lyckeligen fullbragt til wår största satisfaction, ankommo wi til Cypern, til hwilken ö wårt fartyg förnämligast war befragtat. Wi uppehöllo oss intet längre där, än til des wi förmente wara fullkomligen underrättade om tillståndet af des Commmerce och Manufacturer; då wi sedan förfogade oss til Seide, S. Jean d'Acre och Jaffa med et fartyg, som war befragtat til förenämde orter. Ifrån Jaffa togo wi en tour igenom det förlåfwade Landet til Jerusalem och så tilbakas igen. Och som wi funno en god lägenhet, at gå til Egypten med et Ängelsk skepp hörande til det Levantiska Compagniet, togo wi det tilfället i agt och gingo så öfwer til Damiatta, som är näst Alexan-

(*) Hr. Baron Daniel Niclas von Höpken, som dog 1741.

Digitized by Google

dria den förnämsta Handelsstaden i Egypten. Hwarifrån, sedan wi besedt åtskilliga Städer uti Delta eller Nedra Egypten, wi omsider kommo hit til Cairo d. 15 förl. Månad. Under wårt wistande här hafwa wi esomoftast gjort små resor, at se alla de häromkring befinteliga Antiqviteter, dels at tilfyllest giöra wår egen Curiositet, dels ock at så mycket mera fördölja wårt förnämsta ändamål, hwaruti om wi det ringaste skulle låta märka oß, wi wißerligen skulle illa paßera wår tid, hwaraf man har friska exempel. Och som wi med en utskickad ifrån Baschan af Egypten haft et godt tilfälle, at bese Sues wid Röda Hafwet, som är allenast trenne dagsresor härifrån, så hafwa wi åfwen gjort en liten resa til denna så berömda Sjöhamnen, under föregifwen orsak, at gå til Sinai och Horebs berg. Men sedan wi besedt denna ofwannämde stad, fingo wi en god förewändning at gå hit tilbaka igen, i det at Araberna, som nu lefwa häromkring, begynt at föröfwa öpen fienteligbet och besätta alla wattukällor på wägen, til at förhindra farten för alla resande. Hwilket upror, som det är orsaken til en stor omhwälfning i handelen härå orten, så hafwa wi ej hållit otjenligit, at gifwa en litet utförligare berättelse härom, hälst som näppeligen få lära weta rätta sammanhanget af denna saken. Den förnämsta gren af Handelen i Egypten är Casse, som under namn af Levantiskt Casse behåller ännu företrädet för alt annat. Det kommer ifrån Arabien, antingen sjöwägen öfwer Röda Hafwet ifrån Gidda til Sues

och

och så landwägen hit, eller och öfwer land med Caravaner ifrån Mecca och Gidda. Och som Araberna äro Måstare öfwer hela den Tracten, så äro bägge dessa wägar farlighet underkastade för detta rofagtiga folk, som hålla al den intägt för rättmätig, hwilken de med wåld kunna sig tilägna. Turkiska Käjsaren är nödsakad, at erlägga til dem en årlig skatt, änskjönt de äro hans egna Undersåtare, på det at så wäl Caravanerne som Skeppen på Röda Hafwet måtte få gå oanfäktade fram och tilbaka. Ehuruwäl de hålla ej altid så noga detta aftal, utan bryta det under den ringaste förewändning, hwilket de ock nu nyligen gjort allenast för en liten träta emellan 2ne enskylta personer, en Arab och en Turk, af hwilken träta de sedan tagit sig tilfälle, at bemantla det öfwerwäld, som de nu föröfwa. Och som inga fartyg wåga sig at gå ifrån Sues til Gidda, så länge detta buller påstår, änskjönt tiden nu är inne (efter som Augustus och September äro endast de 2ne månader, som nordan wäder bläser, hwilket kan hjelpa dem öfwer), så har priset på Casse märkeligen stigit, neml. den korta tiden wi här warit 8 Piastres per Fardel eller 300 skålp. Ängelsk wigt, emedan det då wi ankommo galt 28 och nu 36 Piastres. Och hafwa de drifwit med denna wara en fulkomlig Actie-Handel, så at hon stigit och fallit något hwar dag, alt som man kunnat sprida ut rykte och tidningar om hopp af en förlikning och stilleständ, samt skeppens afgång från Sues. Dock synes det, som Araberne skulle snart blifwa twungne,

 at

at hôra stål, sedan som Baschan af Egypten har låtit förklara dem, at han i widrig händelse wil förbjuda al Spannemåls tilförsel til Gidda, hwarigenom Araberna skulle dô af hunger; efter som de sjelfwa ej hafwa någon spannmål, utan måste det alt komma från Öfra Egypten. Detta har fuller altid warit et säkert medel, at hålla Araberne i tygelen, men Turkarne tôras ej oftare betjena sig af detta hårda steget, ân i största nôdfall för frugtan af någon farligare påfôlgd.

Hwad eljest angår så wäl Caffe handelen som al annan Handel i detta land, förbehålla wi oß, at omständeligen lägga det för Högwälb. H. Bar. och Presid. samt Högl. Kongl. Commercie Collegium uti wår Rese Relation, emedan nu hwarken tiden eller omständigheterna tillåta oß at så utföra det, som sig bör, ej heller at wåga det på en så lång och owiß resa, som härifrån til Swerige. Wi ärna nu med förSta begifwa oß härifrån til Alexandria och sedan til Smirna och Constantinopel, så at wi så snart som möjeligit är må kunna sluta wår Lewantiska Resa. Emedlertid hafwa wi den åran, at med djupaste wördnad förblifwa

Högwälborne Herr Baron och Presidentens

samt

Höglofl. Kongl. Collegii

Cairo, d. 24 Sept. 1733.

ödmjukaste tjenare

C. F. von Höpken. E. Carlsson.

til Stockholm.

Digitized by Google

5) Bref til Riks-Rådet m. m. Hr. Grefwe Gustaf Bonde.

Högwälborne Herr Grefwe och Riks-Råd.

Wi hade den åran, at den 27 Mart. med förra wördnad emottaga Eders Excellences Höggunstiga skrifwelse af d. 10 Decemb. sistl. och har det högeligen fägnat oss, at Eders Excellence med Höggunstigt wälbehag ansedt wåra korta swar uppå de frågor, som det behagat Eders Excellence at låta sända oss.

Det är wist, at Egypten är ett land, som förtjänar fram för alla andra en wetgirig resandes uppmärksamhet och så mycket besynnerligare granskning, som man ännu ej har en enda pålitelig och sanfärdig Berättelse om des tilstånd och minnesmärken. En lärd Jesuit Pere Sicard war den samma, som kunde hafwa fullkomligen förnögt den lärda werlden med en accurat Beskrifning om så det Öfre som det Nedre Egypten, hwartil han, genom många års wistande der och under den tiden gjorde resor, samt förfarenhet i Språken, Historien Mathesin och Ritkonsten med mera, war ogement skickelig; men han hade den olyckan, at han under sina granlaga undersökningar måste sätta lifwet til igenom pästen år . . . . Des samlingar äro sedermera sände til Franska Hofwet, men hwad bruk man däraf gjort, det lär man häst kunna weta i Paris. Wi hafwe sedt uti Aviserne nämnas en Beskrifning om Egypten af Mr. Maillet, men samma Bok är ännu ej kommen i wåra händer; doch wele wi

wo, at den torde wara fullkomligare än någon annan Beskrifning, man ännu sedt, emedan wi wete at des Auctor residerat, som Fransk Consul, många år i Cairo, äfwen i Pere Sicards tid, och har således haft godt tilfälle, at blifwa underrättad om det landets tilstånd. Om Paul Lucas wärk hafwa wi ingen särdeles god tanka, mycket mindre om hans Person; om hwilken wi i Alexandria hört följande berättelser af en gammal Fransk Köpman Rousse benämd. Han war Kockpojke hos samma Köpman och blef därifrån Underkock hos den Franska Consuln, men kunde ej länge hålla sig i den posten för des stora benägenhet til dryckenskap, hwarföre hans Herre afskickade honom til Marseille. Wid bortresan århöll han af Consuln en gammal Mumia, som länge legat i et Magazin, med hwilken samt några få Medailler och andra slags penningar, som han samlade af den Franska Nation, han, så snart han ankom til Frankrike, förfogade sig til Hofwet wid början af detta Seculo och gaf sig ut för en ifrån Levanten kommen uppmärksam resande. De naturliga gåfwor, som han måst hafwa haft at insmälla sig, samt en ogemen drifighet och djerfhet, wunno honom en tilgång hos Madame la Ducheſſe, åt hwilken han skänkte sin Mumia och uttydde för henne alla på Likkistan stående Hieroglyfer, hwilka han påstod sig wäl förstå, och tillade, at kroppen som kistan innehöll war den Pharaos Dotter, som hade funnit Moses.

Denna Dame, mycket förnögd öfwer denna uppfinnelsen, presenterade sin nya Antiquarius för Konung Ludwig 14, hwaråfr han blef confronterad med den förs-

sta

sin Tolken, som fötte at wisa hans bedrägeri; men Furstinnan, som war redan intagen för honom, pålade Tolken tystnet, förebrående honom des okunnoghet och utwerkade för Paul Lucas et underhåll, at med titul af Kongl. Antiquarius resa tilbaka til Levanten at samla gamla mynt och gravererade stenar för Konungens Cabinet. Uti den afsigt har han gjort twånne resor til Levanten, där han, ehwarest han farit fram, gjort sig ganska illa känd hos alla genom många falskheter och bedrägerier. När han sedan kom tilbaka til Paris, lät han någon Munk eller Jesuit, som warit i Levanten, skrifwa ihop sina resor, åfwenwäl til de orter dåreft han aldrig warit, såsom ibland andra det Öfre Egypten, hwareft alla främmande, som bo i Cairo, förfäkrat sig, at hän, under des wistande där, aldrig ens tänkt at gå. I denna Berättelsen hoppas wi ej lära misshaga Eders Excellence, eftersom det angår en person, som synes göra någon figur i Republica Litteraria och kan ske är den aldra owärdigaste, som någonsin förtjänt högkommelse uti den samma. De Gamla äro ej mera trowärdige eller pålitelige, än wår tids Skribenter. Wi hafwa förundrat oss, huru Diodorus, Strabo och andra kunnat så ofta och så mycket förse sig, äfwen uppå afmätningar och orternes belägenhet; och kunna wi ej annat tro än at dessa män ej giordt sig den mödan, at sjelfwa undersöka hwad de beskrifwa, utan at de nögt sig med at resa til Alexandria, där stadna och låta någon Munk (som wanl. är endaste

hafte den tiden, hwilka wiste något) gjöra sig klare om det öfriga af Egypten, til hwilket de satt tro och utgifwit sedan deras Beskrifningar, som hade de sjelfwe sedt alt.

Wi hafwa under wårt wistande i Egypten gjort oss så mycken möda, som warit möjelig, at kunna utleta sanningen och blifwa underrättade så wäl angående det landets forna tilstånd, som om des närwarande belägenhet; och skola wi, så snart som wi få tid och rådrum at sätta wåra samlingar i ordning, hafwa den åran at insända de samma til Eders Excellence, hwilket wi äro skyldige ej allenast en så nådig Förman och Gynnare, utan ock en så berömlig Präses af den Kongl. Wetenskaps Societeten.

Emedlertid höra wi ödmjukeligen förnöja Eders Excellence uppå des höggunstigt gjorde förfrågan, om ibland Araberne ej ännu finnas några lärde Män och älskare öfriga, som brå uppå sina lärda Förfäder, hwilka uti Mathesin, Chymien, Astronomien, Medicin och Historien sig så odödeliga namn förwärfwat? Egyptens Inwånare äro nu för tiden åfwen så olärde, som de öfriga Mahometaner, hwilket ej kommer af någon naturlig dumhet, ty i naturligt snille och qwickhet bråss de uppå sina förfäder, men det förakt, som de äro uti hos de rätta Turkarne, hwilka styra dem som slafwar, den ringa upmuntran för lärdom och wetenskaper, som är i Turkiet i gemen, samt åfwen sjelfwa den Mahometanska Läran, hwilken strängeligen förbinder al

annan

annan lärdom än den, at wäl kunna förstå Alcoran, gjör at man nu i stället för de många wetenskaper, hwilka fordom florerade här, ej finner annat än en tiock och mörk okunnighet. Det är fuller uti Stora Cairo et Universitet inrättat, som kallas Dyame Elaschar, en stor och kostbar Byggnad med en skön Mosqve därtil hörig och hålles i så stor wördnad, at ingen Christen får rida förbi, utan måste stiga af sin åsna och gå til fot, til des han är kommen förbi. Detta är sätet för 4 stora Mahometanska Helgon eller Hufwuden för de 4 förnämsta Secter af den Mahometanska Läran, näml. Chafit (deras första Autor, som skal wara begrafwen här), Malcki, Hambali och Hanefi. Förutan Alcorans hemligheter tillika med den Mahometanska Lärans stridigheter, underwises också ungdomen i Astrologia Judiciaria, som är nu förtiden Turkarnes favorite studium, litet i Logican, Astronomien och Historien. Detta Collegium har ansenliga inkomster sig tillagne, så wäl af Turkiska Kåisarena, som af många enskylta, somliga i Spannemål och Victualier, andra igen i contante penningar, lika som wid wåra Universitetter. Det är funderat af Saladin år 1176, efter Ben. Schonas utsago, därföre kallas det också Salehiah. Af lärde Män hafwa wi känt kanske den endaste, som finnes i hela Egypten, en Ungelsk Renegat Hadgi Jusuf benämd, som har alt ifrån barndomen warit där, och war några och 70 år gammal. Den samma Mannen war helt mäktig

Digitized by Google

alla de Orientaliſke Språken, hade i 40 år flagit ſig helt och hållit til ſtudierne och ägde många wackra kunſkaper, och hafwe wi honom at tacka för alt det wi lärt och inhämtat under wårt wiſtande i Cairo. Hwad Biblioteker widkommer, ſå har ſamma Man berättat oß, at uti Cairo ſkola finnas ſtora Samlingar af gamle Arabiſke Manuſcripter, ſå at en ſtuderad Perſon, ſom komme dit och wore det Språket mägtig, ſkulle kunna gjöra många wackra uptäckningar. I ſynnerhet ſade han, at hwad den Orientaliſke Hiſtorien angår, ſå hade Grekerne aldrig wetat rätta ſammanhanget af denſamma, utan hade tillika bedragit oß med ſig. Och til et exempel, translaterade han för oß utur et gammalt Arabiſkt Manuſcript följande märkwärdiga Relation om Alexander Magni bewekande orſaker at intaga Perſien, hwilket wi taga oß den friheten, at här införa för des beſynnerlighet ſkull.

Bechmen, Konung i Perſien, beſåf ſin egen Dotter hwilken födde Darab. Men ſom han ej allenaſt ſkämdes för denne blodſkam, utan ock fruktade för ſine underſåtare, ty höll han detta tyſt och lät ſwepa in Barnet i en wagga, ſamt kaſta det i floden. Darab blef uptagen af en Ullewalkare, hwilken födde honom up för någon tid. Walkarens huſtru, ſom märkte uppå et diamant armband, ſom Darab hade på armen, at han war en Prins eller af förnäm härkomſt, berättade honom det ſamma; hwarpå han ſom äfwenwäl kände ſig wara född til något högre ſtånd, lämnade ſin Foſterfader och begaf

gaf sig til Hofwet, hwaråst han förnam at Bechmen war dödd och hade lämnat Riket åt sin Dotter, som hade tillika warit hans Drottning. Han blef ärkänd för Bechmens Son och tog spiran af sin Moder. Kort därpå gifte han sig med en annan Konungs Dotter (hwars namn eller härkomst ej nämnes), men som hon hade en illa luktande anda, så förskjöt han henne genast, ånskönt hon war redan haftwande. Hon blef tagen til äkta af Philip i Macedonien och brakte til werlden Alexander Magnus, som Philip mente wara sin egen Son. Alexander blef upfostrad under Aristoteles och wiste i sin ungdom et stort mod, så at han red på Bucephalus, hwilket förut ingen hade kunnat göra. Philippus blef därföfwer afundsjuk på honom och tog sig tilfälle, at bliswa ond på honom och slog honom en örfil, hwilken Alexander beswarade med många flera och hanterade sin Fader illa. Men sedan han hade litet besinnat sig, gick han til Aristoteles och berättade hwad som war passerat, såsandes at Philippus kunde omöjeligen wara hans rätta Fader, emedan han då aldrig hade kunnat begå en så ful gärning, som at bära händer på honom. Aristoteles wiste ej gifwa honom bättre råd, ån at gå och fråga sin Moder, hwilket han ock gjorde och fick weta rätta sammanhanget, nämligen at han war Darabs älste Son och at Darius som då regerade i Persien war hans yngste Broder, som Fadren hade fåt med en annan Drottning, samt at den Persiske Thronen hörde honom til. Och häraf kom at Alexander företog den Per-

siska Expeditionen; sedan han förrut corresponderat med alla Höfdingarne, af hwilka måstadelen låfwade at understödja honom uti detta des rättmätiga krig, som de ock gjorde ꝛc.

Om detta är sant, så slås omkull alt hwad wi lära af de Grekiske och Latinske Skribenterne, af hwilka, som är märkwärdigt, många tala, fast än mörkt om de twifwelsmål som man hade at Alexander war Philippi rätta Son (*). Wi hafwa talt med Grefwe Bonneval härom, som också sagt at alla Orientalske Skribenter komma öfwerens, at Alexander Magnus war Darii äldre Broder, och har wist til Herbelots Bibliotheca Orientalis, hwarest det samma bestyrkes.

Det är intet utan, at icke många Bibliotheker af gamla Manuscripter finnas ännu i Cairo. Wi hafwe sedt et särdeles stort som förwaras i den så kallade Sultan Barcocks Mosque; men som wi ej woro de Orientaliske Språken mägtige, så kunna wi ej säja något mera därom. Konungarne af Frankrike och Stor-Hertigarne af Florens hafwa tid efter annan låtit utleta många rara Manuscripter utur Levanten och hafwa nu däraf de största Samlingar i Europa; men så tro wi, at ännu skulle många nyttige och artiga uptekningar stå at gjöra, om man sände hit någon skickelig ung Person, som kunde fulkomligen lära sig de Orientaliske Språken och sedan gjöra en resa omkring Levanten, hwartil wi

(*) Vid. Just. lib. 12. Rollin Hist. Ancienne Tom. VI.

Digitized by Google

wi skulle kunna gifwa en sådan Person god handledning och underrättelse.

Angående de gamla Grekiske Käjsarenas Bibliotek som skal förwaras i Seraglion, så förbehålla wi oß at få ödmjukeligen gjöra Eders Excellence en fulkomlig berättelse därom, när wår Ibraim Effendi kommer hit tilbaka; ty wi weta at han, då han begynte at inrätta sit Tryckerie, fik tilstånd at visitera det samma. Nästan hwar och en, som wi nu frågat därom, har gifwit oß en olika berättelse. Somlige säja, at i Sultan Mahomed 4:s tid, då Seraglion bran, också detta Biblioteket brunnit op; andre säja at det blef allenast skadat, andre igen, at där skola finnas stora Samlingar af rara Manuscripter, Reliquier, Medailler och graverade stenar, men at det är omöjeligit, at någonsin få leta däruti eller se de samma. Konungen af Frankrike sände hit för någon tid sedan twänne lärde Män, til at få någon kunskap härom, hwilka hade budit 10000 Piaster, til at få komma in och leta ut Original Manuscriptet af Titus Livius, som de förmente wara i detta Bibliotek; men de kunde intet winna sin önskan.

Men wi frukta at falla Eders Excellence beswärlige med et alt för långt Bref, därföre bedja wi allenast ödmjukeligen, at få öfwerlämna Eders Excellence wår Rese-Beskrifning til Ephesus och Scala Nova år 1734, tillika med de Inscriptioner, som

Digitized by Google

wi samlat den tiden, hwilka ännu ej blifwit utgifne. Wi hafwa den åran m. m.

Eders Excellences

Constantinopel, d. . . . 1736.

ödmjukaste tjenare

C. F. von Höpken. E. Carlsson.

til Stockholm.

2.

Herr Ärke-Biskop Doct. Eric Benzelii den Yngres Bref-samling.

Ibland de många och stora förtjenster, som Sal. Hr. Ärke-Biskopen Doct. Eric Benzelius den Yngre ägde, war den för den lärda werlden ostridigt den käraste, at Han hade en ej mindre outtröttelig häg-åm granskad smak, at samla och nyttja lärda minnesmärken. Man menar ej här med hans ansenliga och utwalda Bokförråd, som nu tilhörer Gymnasium i Linköping, utan i synnerhet hans förträffeliga Samling af Handskrifter, särdeles Bref, hwilken han med egen hand har satt i ordning och låtit binda tilhopa i flera Band. Denna werkeliga Lärdoms Skatten äges nu af Sal. Hr. Ärke-Biskopens Son, den förtjenta och af sin lärda

Af-

Digitized by Google

Afhandling om Joh. Duræus och andra Academiska Arbeten bekanta Theologiä Professoren i Lund, Hr. Doct. Carl Jesper Benzelius, som härmedelst gifwer det Almänna det angenäma löftet, at utti detta Swenska Biblioteket låta meddela större delen af sin Sal. Herr Faders Bref-samling, hwartil detta år en början, som tilräckeligen witnar om des wärde, och upwäcker en säker längtan, hos alla Älskare af Fäderneslandets Historia och Lärdomens öfriga delar, efter des fortsätning. Denna Bref-samling består först af Originale eller efter Originalerne afskrifne Bref från och til Personer af högre och lägre ständ, men alla märkwärdiga och til större delen Swenskar; hwilka Bref Sal. Hr. Ärke-Biskopen sielf samlat och bewarat; och sedan af de Bref, som blifwit skrifne af In- och Utländska Lärde til wår almänt bekante och almänt hedrade Ärke-Biskop. De senare ärnar Hr. Doct. Benzelius med det första utgifwa särskilt, men de förre eller des Sal. Hr. Faders erhälne Bref från inrikes Lärde, som stiga til et wäldigt antal och handla i synnerhet om Fäderneslandets Antiquiteter, Handlingar i Medeltiden och Lärdoms Historia med flera dithörande ämnen, äro andra Delen af den Bref-samling, som nyss. Hr. Doctor så benägit tillåter mig införa uti detta Bibliotek och dermed så wäsenteligen pryda flera des Delar efter hwarandra. Med mycken tacksamhet erkänner jag äfwen den wänskapsfulla möda, som den lärda och arbetsamma Rector Scholä i Lund H. Mag. Gustaf Sommelius haft, då han med ter-

gen

gen noggranna hand afſkrifvit de här efterföljande Bref, ſå at Läſaren med fullkomlig ſäkerhet kan lita på deras trowärdighet til alla delar. De fyra förſta Brefwen inryktes til prof i Swenſka Mercurius Aug. 1758 ſ. 158 föl. men meddelas äfwen härſtädes, ſåſom på ſit rätta ſtälle.

Margareta medt GUdz Nåde, Suerigz Göt och Wendz &c. Drotning. Wår ſynnerlige gunſt tillforende. Wij haffue forſtått, utaff eders ſcriffuelſe kåre Axell, ath eders kåre Huſtru (Gudi ſce loff och prijs) nu wåll förloſſet är, huilcket wy utaff hiertedt ganſke gerne hördt haffue, Gudh Alzmectig werdigz unne henne ſnarligen ſin helſe igen. Item kåre Axell, ſom j lathe forſtå, ath i någett ſwage åre ock forthenſkuldh begåre, ath wi wille undſettie eder medt några retticke till lekedome, ſå giorde wij thz ganſke gerne, um wij ellieſt någon retticke her tilſtädz hade, och um i endeligz ſådane retticke for nöden haffue, dhå forſer wij oſſ, ath wij ſkole wåll finne rådh thertill i Stockholm. Men wij haffue fornumett, ath retticke är forbuden ath bruke till fomblige ſiukdomer, och ther i wele giffue oſſ tilkenne, huru thz haffuer ſig medt eders ſiuckdom, anthen ſame ſiuckdom är eder medt hethe eller kiöld opåkommen, wele wij dhå gerne medt dele eder huad rådh eller låkedom, wij till hielp ther emott wette kunne, och udi huad motto wij kunne ware eder till willie, ſchole i oſſ icke

icke obenegne fornimme, Gudh eder her medt befdz. Dat. opå vårtt slott *Gripzholm* then 18 Martii Anno C. 1551

utanskriften

Till oss elskelig Erlig Wälbyrdig Man *Axell Ericsson* till *Henesöther* gunstn

Erich medt GUdz nådhe Swerigz Gotz och Wendz utvald Konung. Wår gunst tilförende. Wij giffue tigh tilkenne Anders Göstaffzon, att thenne breffwijsere Peder Håkensson i Werpeshult i Sternerilt Sochn haffuer waridt her för oss och underdåneliga berettadt, att en benempd Matz Mannesson bygger honom och hans granner till förfong medt ett torpestålle han haffuer satt, och igen tåpt all fåstig badhe till watn och march, haffuer och för:de breffwijsere giffuet tilkenne att ther haffuer waridt tolff manna syn upå efter lagen, the ther haffue dömtt ogillt at han ther bygge schall. Och huar saken sigh så haffuer mhå tu säije the Matz Manneson til att han drager tåden medt thz han bygt haffuer, medt thet förste åndoch han wårt breff haffuer att han thz upbyggie mhå, så förmeldes ther doch i dennem, att thet icke schall skee någon bolby till förfong. thette tu så bestalle schaltt. Dat. *Calmar* 6 Maij Anno 59

utanskriften

Till wår trotjenere och Fogte udi Ubo håredt *Anders Göstafzson* gunstelig

F *Sophia*

Digitized by Google

Sophia mådh GUdz nåde, Sueriges, Götes och Wenndes Princissa, Hertiginne till Sachsenn Engerrn, och Westphalenn. Wår synnerlige Gunst och Nådige benegennheett thillförenndes. Och kunne eder Göstaff Gabrielsson icke gunsteligenn förholle ath efther thett Wij hafuue af ehnn gunstig och nådig benegennheett lofuuedt och tillsacht Daniell Hansonn till Ströö, att wele holle Hans bröllop medt thenn Edele och Wålbyrdige iungfru Imerentzye Benuchtz dotter, huuilckett Wij (udi then Helige Treefaldigheetz nampnn) hafuue achtett ath skee schall thenne nestkommennde Söndagh. Therföre wele Wij her medt hafuue udaf eder gunsteligenn begeredt, ath i wele giöre Oss så mychitt till willie, och ware obesuuerede till ath besöchye Oss till bemelte Bröllopz högtijdt, Oss förmoeder ath i thette wårtt budh och gunnstige begerenn ingelunde uthenn synnerlighe förfall (thett Wij icke förmode) warde ath wedersache, Huadt godt Wij eder kunne beuuise giöre wij thett alltydt gernne, och befhale eder her medt Gud thenn Alzmechtigeste. Datum Wår gårdt *Echolsunndh* thenn 1 Augustij Anno Lxxxi.

Sophia.

utanskriften

Thenn Edele och Wålbornne *Göstaff Gabrielsson* till *Fånöö* gunsteligenn

Carl

Digitized by Google

Carl medh GUdz Nådhe Swerigis Rijkis Arf-Furſte, Hertigh till Sudermanneland, Nåriche och Wermeland. Wår ſynnerlige gunſt och nådige willie tillförende. Wij kunne idher gunſteligen icke förholle Göſtaff Gabrielſon att Gudh Alzmechtig haffuer nådeligen och wåll förloſſett Högborne Furſtinne wår Elſkelighe käre Hus-Frue widh then Liffzfrucht ſom H. K:tt aff Gudh warit welſignet medh, och giffwit Oſſ en ungh dotter och effther Wij åre till ſinnes att lathe ſamme barn effther Guds befalningh och Chriſteligh ordningh komme till dopett nu neſtkommende förſte Söndag - - - - ſom är den 22 Aprilis, ther till Wij godhe Herrer och Wånner kallet hafue, ſom Oſſ till åhro och tjeniſt på förne tijdh wardhe ſigh och her lathe finnes . . . Så är wår gunſtighe willie och nådighe begåren att i ſampt med edher . . Frue, wele och få på ſamme tijdh komme tilſtådes, och göre idher medh . . . och flere ſom man hytt förmoder Juſtige och gladhe, aff ther godh . . Gudh Alzmechtigh dhå teckis förlåne, frögdendes idher ſampt med . . . för then welſignelſe, ſom Gudh haffuer Oſſ ladt widerfaris. Thermed i göre Oſſ myckitt till willie och till ſynnerligit behagh. Gudh eder befallendes Datum *Nyköpingh* then 13 Martii Anno 1582.

Carolus.

utanſkriften

Till Oſſ elſkeligh Erligh och Welbördigh *Göſtaff Gabrielſon* till *Fune* gunſteligen

Johan then Tridie medh GUdz Nådhe Sueriges, Giöthes och Wendes Konungh, Storfurste thill Finlandh Carelen Ingermanlandh och Solonskij Pechijn uthi Rydzlandh och öffuer the Ester i Liffland Hertigh. Wår besynnerlige ynnest och nådige benägenheet tillförene Effther thet Giöstaff Gabrielsson wij förnimme, att then giffthermåls saak emellan then Edle och Wälbördige *Caspar Tysenhwsen* och Wälborne Fru Måretha, huilken een thydh långh haffuer waridt hoos wår Elskelich kiäre Husfru och Drothningh åhr öffuenthaledt samptycht och bewilliett aff Eder, edre föråldrer slächt och wänner, Och förbe:de Caspar Tysenhwsen haffuer uthi underdånichett låthidt thala oss till, att wij wille nådigest hålla theris bröllop, Så åhre wij icke allenest för then thienst the både Oss och högbe:ne wår Elskelige kiäre Drothningh giort och bewist haffue, ther till benägne, uthan och i anneth mhere att bewijse them wår ynnest och nåde, Och haffue wij uthi then Helige Tvefaldigheetz Nampn then 9 Söndagh effther Trinitatis, huilken åhr then 12 dag i Augusti månedt, achtedt hålle Bröllop åth Wälbördige och Wälborne Caspar Tysenhwsen, och förste eder kiäre syster Jungfru (*) Måretha här på Upsala. Åhr förthenskuldh wår nådige wilie och begiären, att j sampt eder kiäre Husfru komme till förbe:de thijdh här thillståndes, haffuandes medt Eder edre tiänare wål uthstofferede, och - - - - - håller.

Ther

(*) Ofwanföre kallas hon Fru.

Ther medh göre j thet Eder uthi thette fall egner och böör, och oss åhr behageligitt, Gudh befalandes. Schriffuit på wårt Slott *Upsala* then 31 Julii Anno 82 uthi wår regiementz thijdh på thett fiortonde.

utanskriften

Till wår troo man och underſåthe *Giöstaff Gabrielsson* till *Fånöö* gunsteligen

Min wenligha helsenn medh Gudhi forsendh, och ödmiukligh tackſåijelſe för bevista welgerninger, huilka till att förſkölla, jagh effther min ringha förmågen altijdh gerna will finnas weturligh Thernäst kan jagh idher icke wenlighen forhålla, kåre Akee Johanſon ſampt idhers kåre Husfru, Fru Kirſtina, att ifrån then tijdh idher Suågher och tilförlatna godhe wen Johan de Mornaij, och jag ſkildes ifrån idher, och andra godha wenner uppå Berchwara, alt in till thenna dagh, haffue (genom GUdz Nådh och Förſyn) temmeligh godh helſe och ſundheet hafft, och uthi wåra reſorr godh löcko och framgångh, huilkit ſamma om idher welbyrdigheet och andra godha wenner igen att ſpöria, wij af hiertat begåre. Och haffue wij nu i finnett att giffua oss medh thet förſta här ifrå Roſtoch, för någhra oorſaker ſkull, och draga widhare up i Landet, ther man kunne ſtillare wardha, och bettre legligheet bekomma till att ſtudera. Ty Johan haffuer nu allaredho i thetta ena året uell kommit

figh före, och inkommen uthi sina studier, så att man förhoppas att han icke förgeffues stora penningar förtåra skall. Och må iagh thet samma säija för idher, kåre Åke, som iagh hans kåre Modher, Fru Anne och tilskref, at iagh (migh så saante Gudh hielpe) alldrigh hadhe trodtt, att han så skulle kunnat sitthia inne och studera, som han i thenna förgångna winter giordtt haffuer. Jagh haffuer een godh förhopningh att han medh lårdom och wijsheet faast skall tröda i Fadhers footsporr, som man plåija säija. Vidhare kåre Åke Johansou, dragher idher well till minnis, att then tiidh idher kåre son Johan lille på Berchwara födh waar, thå frågadhen i migh till, hwadh tekn på then tijdhen waar, och om jagh icke ther hadha tillfelle att stella hans Natiuiteet Så swarade jagh, såsom i well werhe, att jagh ther medh idher och andra godha wenner gerna wille haffua tjentt, hadhe iagh ther elljes hafft några aff mina böcker, och the astronomiske tafler, som iagh ther till behöffuadhe. Dok sadhe iagh migh thett welia medh tijdhen göra. Och effter iagh thett så medh een haft räkadhe uthloffua, haffuer jag sedhan tenktt, att iagh thett såsom een Suensk loffuen hålla moste, om i migh icke för een Dansk liughare (huilke offtha seija, ock utloffua thett inttet år eller skee kann) skella skullen. Therföre haffuer iagh nu effter tijdsens legligheet medh temmelight flijt och arbete Johans lilla (Idher kåre Faders) Natiuiteet stellt, och then effter mitt ringa förståndh såå uthlagtt och förklarart,

att

att iagh hoppas i thett, ſampt andre godhe wenner well förſtå ſkolen. Och endoch meſte partenn plåija ſlijk materie ſcriffua på Latin, icke allenaſt på thett hon ther egõnom ſkall haffua theſte ſtörre anſeandhe, uthan ock for then ſkull, att man alt icke kan wendha på Suenſko eller ander Modhersmåll, ſå haffuer iagh likuell ſå möghit ſom mögeligit haffuer waritt, ſtörſta parten ſatt på Suenſko på thet andre godhe wenner ſamme Natiuitet och förſtå ſkole. Ty iagh tenkte widh migh ſielf, att uthan tuifuell haffuer ock then godha Fruen Fru Kirſtin, och Welbyrdigha Jungfru Jungfru Brita Peders dotter och luſt till att låſa ſamme ringha uthtydningh. Thetta mitt ringha arbete och föråringh ſkickar iagh till Edhers Welbyrdighett nu i then förhopningh och meningh, att i thett ſåſom een ringha doch wellmeent tienſt gunſteligha anamme. Kommer iagh medh tijdhen heem i Suerighe igen och i begäre flere idhre barns Natiuiteter befkriffuas, ſå vill iagh ther uthi finnas J. W. altijdh tienſtachtigh. Jagh haffuer och for then ſkull låthit ſetthia ther ſå mökit oſcriffuit pappijr hoſſ, på thett i ther flere hooſſ kunnen inſcriffua låtha. Therföre råther iagh och förmaner idher, att i granneligha uthfrågen idhers barns födelſe tijdher, ok låther them antighen efterſt, eller fremſt uthi thenne Natiuiteets book uptekna, thet kommer iu offta framdelis uthi eens lifstijdh, at man thett gerna wetha wille. Theslikeſt woro oſſ gott, att i låthe uptekna, når någhit aff idher barn råka falla

uthi

uthi någhin naturligh heffrigh siückdoom, eller når sigh någhit annatt merckeligitt tildragher, aff huilka slijka omstendigheter och hendelser, man om eens menniskos födelse stundh mökit dömma kan. Men iagh wilt nu inthet lengher uppehålla idher medh thenna min scriffuelse, uthan will hår medh haffua idher, sampt J. W. Husfru, kåra Söster Jungfru Brita, och elskelighe barn, Gudhi befalandes till långwarigh helse och lifs sundheet. Datum *Rostoch* then 3 Junij Anno 1586.

J. W.

altijd tienstacktigh

Nicolaus
Ringh Småländing

utanskriften:

Erligh och Wälbyrdigh mann, *Åke Johansson* till *Tydhön*, thetta breff ödmiukligha tilscreffuith,

Min wälwillige wenlige helsen, och huad mere gått som iagh kan och förmå med Gudh Alzmechtig altid tilförende. Eders sampt Eders Elskelige kåre Huusfrues och kåre barns långwarige lijfz sundhett år migh aldeles kår att förnimme. För min Persons wälmåge, såsom och för min kåre Fåste Jungfrues helse och väl tillstånd, tackar iagh den Alzmechtige Gud altid gerne. Önsker ded samme

af

af eder altid förnimme. Kere Göſtaf Gabriellſſon beſynnerlige förtrogne gode wenn, Jag tuiflar inted att i min ſyſte ſkriffuelſe bekommitt haffue, med den Polnſke Caſtellans uthſende ifrå Wenden deraf i förnimme huad jag hafuer gordt till ſaken, hoos min allernådigſte Konung etter eder begåren, och huad jag ånn ytterligare göra kann, vill jag inted förſume, enår ded helſt gifz tilfelle att tale och handle derom, efter ſåſom iagh kan rame edert beſte i den motto, och i kune nöijes medh. Theſſ förinnen beder iagh nu att i vele icke hafue migh miſſtånckt, att iagh icke gärne ſkulle ville fördra derupå, utan heller aldeles forlatendes eder dertill att iagh ingen legenheet will förſume. Och ſåſom eder wål kommer ihug, om den wagn ſom min N. Furſte Hertig Sigismundus, nådeligen ſkånckte migh med all theſſ tilbehör, huilken iagh ſkulle anname wed Råſle Slott, den i och låfuede att lata förfärdige till mitt behof. Så efter iagh nu till min bröllops högtijd (ſom nu med GUdz Nådige tilhielp ſkall ſke om neſtkommende S. Johannis Baptiſtæ tidh) gärne wille hafue förde wagn, hijt till Swerige, dår han och aldeles är mig mykit nyttig. Derföre är min wenlige begåren till eder att i wele beſtelle derom, ſå att förne wagn motte med ded förſte bliſue färdig och reede, dår han ånnu icke wore ſå färdig med all tilbehör, ſom dårtill tjener (thz iagh dog icke förmoder) och ſeden ſtrax med ded förſte, ſenden udöfuer till Stockholm. Wijdere

dere kere Guſtaf Gabriellſon, aldenſtund iagh och år til ſinnes att inlöſe och bettala ded harneſk ſom blef gifuid till Råſle Domkyrkie, eft. Salige och framlidne Her Ponti dödelige afgång, huilked iagh och till för:de min bröllops högtid achter att bruke, Derföre år her med min ganſke flijtige begären till ed. att i på mine vegner wele förhandle med för:ne. Domkyrckios förmän, ſom Domkyrckiones inkomſt och indöme föreſtå, att the wele oplata migh för:ne harrneſk för een lydeligh och ſkålig bettallningh, efter dhed dogh icke kan utan ſkade och fördårf hengie der öfuer eett åhr eller halftannad här efter, och på ded, att iagh motte ware wiſſ om köped, måge i tillfåije dem 40 eller till ded högſte 50 daler derföre. Och om i kunne komme till köps och öfuereens med dem, begårer iagh gårne, att i wele ſende migh ofte för:ne harrneſk hijt udöfuer med det andre ſom iagh begårer hijt till migh. Udi huåd motto iagh kan göre eder till willie heremot igen, ſkole i altid finne migh wålwilligh och tackſam för ſådane och andre bewiſte wålgärningar. Befalendes Eder her med, ſampt med min kåre Syſter Fru Barbro och begges edre kåre barn udi GUdz Alzmechtiges beſkerm till all lycko ſom wålmågo ganſke wenligh. Datum *Waſtena* thenn 7 Aprilis Anno 1587

Din wälwillige Broder och gode wän alltidh

Claus Biellcke

Kiä-

Kiäre. här Göste Gabrellſſon GUd Dån Altzmäcktigeſte befaller iagh eder till liff och ſiäll och begärar giärna at i wille ſå wållgiöra at efterlata mig til en tre håller fira läſter af dän Spanemål ſom komer edre Bror Barn til och nu ligher icke långt här ifrå efter jagh hafver förnumet at han ſkal ſäljes barnen til goda jagh wil ſå wål låta betalan i höſt anten mäd ſpanemål håler påningher ſom någhen anen och begårer at i wile giöre ſå wål och låta dåne min utſände tjånare få dårpå ſvar huilken och nu bäſt vet berätа eder huru däd vil nu här behöfves Gud eder befalandes datum *Benhamar* dån 26 martſi anno 1595

Gunnel M. S.

utanſkriften

Dån ädele och wälbårne här *Göſte Gabrellſon* däne ſedel til hände

Benevolo Lectori
cum debita honoris præfatione
S. P. P.

Admodum jucunda eſt Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti parabola, quâ regnum cœlorum confert homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit & vendidit omnia, quæ habuit & emit eam Matth. 13: v. 45. 46. Quadrat hæc pulcherrime in Sacroſanctæ Theologiæ Studioſos, qui neque labori neque ſum-

Digitized by Google

tibus parcentes, in id toti incumbunt, ut nobiliſſimam veræ pietatis gemmam ſibi acquirant. Opus vero eſt ſtudio indefeſſo & animi promptitudine ſingulari. Ut enim qui aurum in montibus quærunt, non circa extremitates occupantur, ſed & ipſa penetralia contendunt; ita qui vel frigide laborant, vel ab incepto ſe retrahi patiuntur, nunquam potientur nobiliſſima Divinæ Sapientiæ gemma. Quod diligenter ſecum reputans doctrina & virtute ornatiſſimus juvenis dominus *Olaus Laurelius* Weſtrogothus Suecus, ubi animum ſuum ſtudio Theologico applicuiſſet, id operam dedit unice, ut induſtriam ſuam & aſſiduitatem præceptoribus ſuis approbaret. Quam cum & vitæ ſobrietate & morum probitate exornaret, effecit, ut commilitonibus charus gratusque exiſteret & ab omnibus amaretur. Talem igitur in Tertium annum ſeſe apud nos gerens & prælectiones diſputationesque publicas & privatas ſingulari ſtudio frequentans, ſeque opponendo & reſpondendo exercens, facile a me obtinuit, ut in patriam rediturum honeſto teſtimonio patronis ſuis & fautoribus commendare vellem. A quibus, qua par eſt, obſervantia, etiam atque etiam peto, ut clientem hunc ſuum favore paterno complecti pergant, ipſiusque pia ſtudia & honeſtos conatus benigne promovere: Ut enim veræ pietatis ſtudioſum ſeſe nobis hactenus approbavit & a profanis opinionibus & commentis humanis alienum teſtatus eſt, ita ſpero, eandem doctrinæ ſinceritatem ipſum etjam in poſterum, per DEI Gratiam,

di-

Digitized by Google

diligenter conſervaturum, & grata mente accepta beneficia celebraturum, fideliqué ſtudio eccleſiæ & ſcholæ Chriſtianæ inſerviturum eſſe. Quod ut fiat, iter ipſi felix ſub umbra alarum DEI, & Diuinam benedictionem ex animo precor, offerens viciſſim officia mea omnibus & ſingulis, qui a me humaniter rogati ſua in ipſum beneficia conferre dignabuntur, eosdemque Divinæ protectioni devote commendo. Dabam *Gieſſæ* Heſſorum V Maji Anno Chriſti M.DC.XVII: quem enumerat hic verſus vanis Papicolarum prædictionibus oppoſitus:

MartInVs perget ſpLenDere LVtherVs In orbe

Balthaſar Mentzerus
S. S. Th. D. & Profeſſor.

Reverende & Clariſſime Vir.

Proſpiciens fore, ut filio meo Erico brevi Hoſpes cum menſa & diverſorio mutandus ſit, cogitavi de alio ipſi comparando vitæ ſtudiisque ejusdem accommodato, idque tempeſtiue, dum plerique ſtudioſorum abſunt & menſæ vacant. Nemo vero omnium eſt, apud quem filium meum manere cupiam ac málim (quando is, cujus nunc opera utitur, diu id agere nequeat) quam te. Si eſt locus in menſa ac ædibus tuis, qui pateat filio meo ejusque magiſtro morum & præceptori, quæſo, id mihi humanitatis ac fauoris exhibeas, ut recipere non recuſes, facturus eo ipſo officium mihi gratiſſimum

meque ad gratitudinem obſtricturus. Proviſurus lubens ſum, ne detrimento id ſit familiæ tuæ, Eoque nomine injunxi Magiſtro morum filii mei ut tecum de re ageret & ſtatueret. Quod ſi vero id rationibus tuis domeſticis non conveniat, tum hoc meum petitum accipe, quod ſit teſtimonium confidentis mei in te affectus, neque dubitem, quin meos conſilio ſis adjuturus. Raptim *Stocholmiæ* die 5 Auguſti An. 1637

R. D:tis Tuæ

amiciſſimus

Axelius Oxenſtierna

utanſkriften:

Reverendo atque Clariſſimo Viro D:no M. *Olao Laurelio* S. Theologiæ Profeſſori in Regni Academia Ubſalienſi,

Ehrewyrdige och Höglärde Herr Doctor

Näſt min wånlige och wållwillige hållſan, ſampt huad mehra godt jagh aff Gudh Alltzmechtigh någon tijdh kan och förmå nu och alltidh tillförende, Huarföre iagh H:r Doct:n medh denna min ſchriffuelſſe, nu åhr worden förorſakadt att bemöda, tilldrager ſig uthi detta fallit, att emådan ſåſom iagh uthi underdånigheet haffuer Hen: Kongl: Maij:tt Min Allernådigſte Dråtningh ett breff tillſchreffuet, huarutinnan iagh haffuer migh underſtådt,

ſtådt, att underdånigeſt påminna Hen: Maij:tt om några Theologije ſaaker, huarom Hen: Kongl: Maij:tt warder fuller utan tuifuel medh Hr Doctoren Diſcurera. Åhr fördennſkulldh icke aff nöden att iagh Hr Doctoren medh min ſkrifwelſe derom lenge oppehåller; utan flitwenligen begiårer, dåt Hr Doctoren tåchtes bewijſa migh den höge wenſkapen och be:te breff Hen: Kongl. Maij:tt uthi underdånigheet öfvergifua, fattandes dår utöffuer Hen: Maij:ttz Nådige willie och förklaringh. Uthi huadt Måto iagh kan finnas Hr Doctoren till tienſt och wenſkap dår till åhr iagh ſtådhze williգh och Redebogen; Befallandes Hr Doctoren och oſſ alla hår medh uthi GUDHS kraftigeſte beſkydh till all önſkeligh wällgångh alltidh förblifuandes

Hr: Doct:

Till tienſt, willie och wållbehagh

Carl Carlſſon
Gylldenhielm

Tåckes Hr Doctoren förnimma Particularia af min ſchriffuelſe ſå kan Hr Doctoren ſådant widhlyfftеligen Ehrfara aff denne min Tjånare och Tyſke ſchriffuare Hans Georg, huarom iagh flit wenligen beder att Hr Doctoren wille munteligen medh honom tahla och giffua honom Audiens.

utanſkriften:

Hen: Kongl: Maij:ttz min allernådigſte Dråtningz Trooman och wållförordnat Hoff Predikant, den Ehr-

Digitized by Google

Ehrwyrdige och Höglårde Herre *Erico Gabrieli Emporagrio* S. S. Theologiæ Doctori min tilförlåtne synnerlige godhe wenn dette wenligen.

A *Stockholm*

Frater Optime

Litteræ quas xv Junii Suderackera ad nos dedisti nobis xxv Julii traditæ sunt, ex iis de valetudine tua certior factus sum, & lætus intelligo te a D. Wittio honorifice exceptum: qui ex ipsius familia sunt xxvm Junii scribunt te in principio Julii Stocholmiam cogitare, neque de eo jam dubito cum intelligam pacem inter Suedos & Danos esse concluſam, quod facit DEUS. Ab uxore, quæ Spadæ est litteras accepi, quibus testatur medicos de valetudine filiæ bene sperare. Venerunt & a juniori filio litteræ, quæ ipsum jam Francofurti esse testantur, sed hæc omnia melius ex ipsius litteris, quas ad te scripsit intelliges. Reigersbergius in Selandiam abiit, nos Reliqui valemus. Galli post captum Mardicum Cinckæ adsedent, qua potiti sperant se in interiora Flandriæ posse irrumpere atque ita Picolomineum ad prælium cogere aut fame macerare. Nostræ naves prope Dunkerkam in statione sunt & portum Ostendanum mari obsessum tenent ut ita omnes illuc sua mercimonica vehere volentes, etiam neutrarum partium accedant. Princeps nihil dum hactenus egit, forte Cinkæ deditionem expectat,

Digitized by Google

pectat, ut exinde majorem terrorem hostibus incutiat. Heri Graswinkelius ad successionem muneris olim tui, quoad advocationem Hollandiæ civilem ex decreto Ordinum cum dignitate muneris pervenit: criminalis notio Meinsio eadem cum dignitate cessit, ita omnia congeminantur. Plura jam non habeo. DEUS te tuosque sospites, tibique benignam Reginam & regni Adsessores præbeat, ut alio honore decoratus ad nos remees. Vale. Raptim. *Hagæ* XXVIII Julii ibq.

Tibi obsequentissimus Frater

Guilielmus Grotius

utanskriften:

Myn Heer d. *Groot* Raed van H. M. van Sweden

tot

Stockholm

Reverende Domine Amice observande

Ab eo die, quo huc cum funere defunctæ conjugis meæ adpuli, sæpius expetii tuum colloquium, idque mihi obtenturum speravi in prædio meo Tijdöön, quo diverteram tribus abhinc septimanis. Verum in absentia mea ita habitæ fuere res meæ domesticæ, ut ad debitas conjugi meæ exequias in templo & domi ad excipiendos hospites nihil invenerim parati: unde mutata sententia differre nostrum

collo-

colloquium ac converſationem in tempus commodius coactus fuerim. Exſpecto & expeto tuam præſentiam in deducendo funere, nec dubito quin promptus advenias. Fuiſti multis annis uxori meæ atque mihi a confeſſionibus ab illa ac me ſemper in honore & amore habitus, nec quisquam qui de dilectæ conjugis meæ vita moribusque ſincerius ferre teſtimonium poſſit. Quod in invitando tardior ſim, id toti propinquitati & meæ confidentiæ adſcribe. Vale in Chriſto, & me ſolito amore proſequere, certus quod perpetuo ſim & futurus

Reverendæ D:tis Tuæ

Dabam in prædio *Fiholm* d. 15 Oct. 1649.

amiciſſimus & ſtudioſiſſimus
Axelius Oxenſtierna

utanſkriften:

Reverendo & clariſſimo viro D:no *Olao Laurelio* S. S. Theologiæ Doctori & Epiſcopo Arohſienſi amico meo obſervando.

Monſieur

Il y a enuiron quinze jours, qu' ayant obtenu la liberté par une faueur tres particuliere de Monſieur de Mercy, je me ſuis fait porter icy pour acheuer de me faire guerir de mes bleſſures, qui ne ſont pas encore en eſtat de me permettre de pouvoir marcher. J'eſpere pourtant que dans quinze

Digitized by Google

ze jours j'auray assez de force pour aller trouuer l'armée, laquelle est en marche vers Nurnberg, ce qui me fait juger que le dessein est sur le haut Palatinat, les Bauarois refusans de terminer l'affaire par un seul combat la costoyent par les Terres du Marquis d' Anspach. En France tout va à souhait, M:r le Comte de Harcourt ayant de nouveau deffait l'armée Espagnole, & Mardyck s'estant rendu plustost qu'on n'auoit esperé. J' espere de Vous escrire bien tost par une voye plus courte que celle cy àsauoir celle de Nurnberg à Hambourg & demeure

Monsieur

à *Francfurt* 4/8 Juillet 1645.

Vostre tres obeissant fils & serviteur

D. de Groot

utanskriften:

à Monsieur Monsieur *Grotius* Conseiller de la Reyne de Suede à *Stockholm*

Reverendissime Domine

Cum proximo tabellario rite tuæ mihi redditæ, ubi tantas arctæ necessitudinis notas mihi imprimis, ut frustra coner, verbis tam benignum in me animum remunerari. Calamo itaque simplici, cor-

de ſincero, animo ad omnia prompto, paria reddere ſtudebo. Gratiſſimum mihi Te humaniter habitum a toties Tibi laudato Grotio, & meum nomen tanto heroi non fuiſſe injucundum. Hambræum autem mihi ſemper amantiſſimum aſſiduo cogito, atque nunc ipſi ſcribo, ut chambiorum literas ad me dirigat, quibus ego me mox ſatisfacturum polliceor. Literæ tuæ, eadem cura ac fide, qua meæ transmiſſæ ſunt. Magnus Cancellarius poſtquam Upſaliæ valedicenti filio affuiſſet, æger domum eſt regreſſus, ubi in febriculam incidit, quæ in Eryſipelatis malum, crus pro arbitrio vexans, converſa eſt, unde nuptiis Generoſiſſimi ex fratre nepotis, cum Illuſtriſſima Comite de la Gardie adeſſe non potuit. Vix dici poteſt, quanta ego perfuſus ſum voluptate, cum iterum audivi, a Rege, Delfinoque Illuſtriſſimum Comitem noſtrum ita honorari. DEUS huic, ad maxima nato heroi, diu patriæ, virtutibusque ſuis Excelſis incolumem ſervet atque fælicem. Devotas Ejus Illti cum Generoſiſſimo D:no Axelio Tureſon meo nomine ſalutes defer atque ſervitia. De re Generoſ. D. Leienhuſſud & ejus Ephori (quos ſalvere pl. iube) in Cl. Hambræi literis ſcripſi. Mylonius noſter multas tibi per me ſalutes aſcribit. Cæteris popularium & faventi (*) ſingulis ſtudia mea Te delaturum etiam non rogatum, non dubito. Ego reddam Tibi vices, & efficiam ſedulo, quantum in me eſt, ut cognoſcas, Te nunquam ſatis mihi imperare, me nunquam ſatis Tibi

(*) Rect. *faventibus.*

Digitized by Google

bi inſervire atque amare poſſe. Vale vir æternum mihi colende, & ſecurus eſtó quod

Amſtel. 16 Martii 1643 — totus quantuscunque ſim totus tuus ſim

Haraldus Appelbom

nova habebis a Generoſ. D:no Axelio Thuronis

utanſkriften:

A Monſieur
Monſieur *Ericus Emporagrius* Suedois
à *Paris*

Monſeigneur

Je n'ay rien à adiouſter aux Gazettes ces incluſes, ſi non qu'il s'eſt eſmeu une ſedition à Montpellier contre les collecteurs de quelques nouveaux impoſts, ſi grande, que la preſence du Gouverneur de la province n' a pas eſté capable d' empecher le meurtre de quelques uns, ni le pillage et deſtruction de quelques maiſons. Les habitans des villes circonvoiſines teſmoignent eſtre diſpoſé de meſme ayant fait ſcavoir à ceux du dit Montpellier, qu'ils tenent — & s'aſſeurent de leur ſecours, en cas qu'on les veuille preſſer d' avantage. L' Euesque du dit Montpellier qui du temps de Henri 4 auoit la reputation d' eſtre un Excellent predicateur, preſcha mardi dernier au Val de Grace deuant la Reine, et quoy qu'il ſoit ſeptuagenaire, il ne laiſſa pas de rempor-

ter beaucoup de louange. Il eſt logé chez moy, où je luy ay preſté les ouvrages ſacrés de Voſtre Excellence dont il fait grande eſtime. Au reſte, noſtre imprimeur continue à nous enuoyer 9 eſpreuues par chaque ſemaine, et nous promet de n' entreprendre aucun autre ouvrage auant que d' auoir entierement acheué le Voſtre. S'il garde ſa promeſſe, comme j' eſpere, qu'il fera, Nous en pourrons veoir la fin auant celle de cette année. DIEU face, que nous receuions bien toſt le reſte de Voſtre Coppie, et que les premieres Nouvelles qui nous viendront, ſoyent celles de Voſtre heureux abord en Suede, afin d' en faire part aux amis de Voſtre Excellence, qui les attendent, comme nous, auec beaucoup d' impatience. Voilà, ce que - - - - - - - à quoy j' adjouſteray le Voeu continuel que jè fais pour le bon ſuccès du Voyage de Voſtre Excellence en qualité

Monſeigneur

de ſon tres humble tresobeiſſant
& tres obligé ſerviteur

E. Mercier

Paris *ce* 15 *Juillet*
1645.

utanſkriften:

A Monſeigneur Monſeigneur Grotius *Conſeiller de la Reine de Suede en ſes Conſeils d' Eſtat et priué et cy devant ſon Ambaſſadeur près ſa Majeſté tres Chretienne*

à Stockolme

S. I. C.

Digitized by Google

S. I. C Adſpectu vere ſmaragdino perſtrinxiſti oculos meos, ſacerrime Myſta, quando, veluti alter Hermes Hyperboreus, ſmaragdinam tuam mihi tradidiſti Tabulam 9 d. m. 9bris Anno elapſo, quarta, poſt Kirſtenij, manu feliciter acceptam. Crede mihi Claris. Vir, chariſſimum hoc tale Cleinodium fuiſſe, futurumque ſemper; tum quod Tanta & a Tanto, quanti ego facere debeam, non invenio; tum quia ſacris hiſce Myſticis Animus, etſi adhuc non ſatis inſtiatus aut excultus, mirè paſcitur meus. De harum Analogico & Anagogico intellectu, profunde, ut decet, eruendo, genium ſubſolicitare tuum hic jam ſuperſedeo; cum certa, literas ad te perferendi, nondum adſit occaſio: qua de certiorem ut me facias, etjam atque etjam rogo. Perquam commode autem id fieri poterit, ſi Literæ tuæ Gedanum, ad Dn. Martinum du Pré, Mercatorem Batavum, in platea canum; vel ad Dn. Johannem Butowſky, duobus milliaribus a Dantiſco, in officina ferrarii Liblau; vel ad Dn. Johannem Friedewaldum, ſcabinum in Regiomontio; vel ad Dn. Benjaminum Cruſium, Philoſophiæ & Medicinæ Studioſum, ibidem apud Matheſeos Profeſſorem Dn. Linemannum convictorem &c. deferantur. Exinde namque rectà me compellare poterunt. Itaque breviores iſtas exploratorias, fortuito huic vento Rigam expoſui transvehendas: poſtea pluribus Tecum, ſi lubet, acturus. Interea Vale & Vive,

Digitized by Google

ve, in DEO vivo; in quo & nos omnes (θεοπνέυστως) vivimus, movemur & ſumus. Ego verò

Divinorum in Te καρισματων

Wratislaviæ Sileſior. Metrop. 22 d. m. Martij p. ☉ in ♈ Ao juxta Charact. Chald. - - Rom. CIↃIↃCXLI

devotus ac perpetuus permanebo cultor

Abraham de Franckenberg

utanſkriften:

Nobiliſſimo & Clariſſimo Viro Dn. J. T. *A. Buréo*; in Regia Suecor. Upſaliâ Profeſſori Excellentiſſimo Domino & Fautori ſuo plurimum obſervando *per Amice.* *Upſal* in Schweden (*)

(*) Af Bureus är annoterat: Framkommit 26 Julii 1641. Min Torpare Måns leſwererade hijtet.

ΨALEM (*).

Nominis Tui, Vir Claris:e ſtudioſus, dudum, quam quæſivi occaſionem nactus ſcribo. Cauſam, DEI ſapientiam, quæ & Te Sui & me Tui cultorem dignata eſt, haud negabo. Teſtes erunt & Fama Scanziana, ab A. C. 1618 mecum alta mente repoſta, & Tabula Kerubinica, ipſa manu tua propria, A:o 1639 Kalend. Januar. mihi, Wratislaviæ

(*) Detta Bref finnes ock tryckt i wår Arke Biſk. Diſp. kallad: Notitiæ Lit. Sect. 1:mæ P. 2, Upſ. 1718, 4:o ſ. 38.

Digitized by Google

viæ dum adhuc degerem, inſcripta. quod utrumque ſcriptionis genus & charum munus tam amo quam te ipſum. Unicum me male habet, meum ad hæc talia non defæcatum nec limatum ſatis ingenium ac judicium: notas etſi quasdam myſticas Dictionum atque Numerorum, ſagaci, quantum potui, perveſtigatione divinaſſe mihi videar. Altiora quippe ſunt, quæ deſydero, puta CLavem illam Apocalypticam, qua ad interiora itur voluminis. Neque enim certo conſtat, an per Nuncios, Signa, Sydera, Stellas, Radios; Libri, Capita, verſus, dictiones, literæ, totius SCRIPTURÆ Biblicæ; ſive etjam, unus ipſe Ἀποκαλύψεως LIBER, olim a Græcis in XXIV Sermones & LXXII Capitula diſtinctus, vel certa quædam intervalla & momenta Seculorum, Annorum, Menſium, Dierum, Horarum, aut quæ tandem ArcAnA per myſticum hoc cælum ſubintelligantur? Neque Propheticus ille Spiritus, absque certa Analogica Bibliorum Sacrorum concordantia; qualem elapſo ſeculo, Paulus Brunus alias Lutenſaccus, Pictor & Organiſta Noribergenſis, in Opere ſuo mirabili, Oculis Auribusque Beatis intimare conatus eſt; percipi poteſt: ut demum recte cum Iſraëlitarum ſapientibus concludamus: non eſſe in LEGE (tam N. quam V. Inſtrumenti) unicam Literulam, e qua non magni SAPIENTIÆ montes ſint ſuſpenſi &c. Quod ſi itaque Sapientiſſime Vir in DEI Triunius noſtri gloriam, & verbi Ejus ſalutarem ac mirabilem intellectum, Myſtica & Ka-

Digitized by Google

balistica tua Dona ac Studia, mihi aliisque desyderantibus veræ Theosophiæ cultoribus adhuc luculentius & opulentius communicare velles, grata mente & bona Fide susciperemus. Rara namque sunt istiusmodi ARCANA Biblica, apud nostri Generis & Seculi Homines; ita ut vix e millibus uni vera pateat ARA Fœderis Seraphici. Aperientur autem Thesauri Aquilonis, per ORIentem ex Alto: quo Te, VIR SIGNATE, visitarum minime dubito. O mihi si liceat Tecum EOAM. Quid ni? nonne Tempus ADEST Visitationis Nostræ magnæ? Revertamur ergo ad DOMINUM; ut Finis Redeat ad Principium. ANIMA nostra ex DEO, certe non potest requiescere, nisi in proprio suo CENTRO, quæramus ergo Sabbathum: h. e. CHRISTUM, & Ejus Meritum, unicum solatium Animarum nostrarum. Reliqua deinceps, ubi responsorias accepero, plenius & planius enarrabo. Vale VIR θεοσοφώτε & fave

Tui

Gedani d. XXVIII VIIbris A:o eXIte eX BABEL Vos oMnes qVI DILIgItIs ZIon In Interiori

obsservantissimo

Abrahamo de *Franckenberg*
à Silesia Exuli

Literas, Hafniam ad Balthasarum Köningk vel Georgium Maës vel Dn. Ericum Beckerum Inspectorem Regium mittendo, nostras, utrinque recte expediemus.

utan-

Digitized by Google

utanskriften:

Pietate & Sapientia Clarissimo Dn J. T. *A. Burêo* SS. LL in Regiâ Upsal. Acad. Professori vigilantiss:o Amico suo honorando

Franco Upsal (*)

(*) annoterat af Bureus

Framkommit 12 Jan. 1643 sent om quellen.

Reverendissime Dn. Doctor,
Fr. & amice observande

Instrumento Gallico nostrum nunc superaddo. non licuit mihi emendare errata typographi, si aliqua in eodem, reperiuntur. Nunc adest Ratificatio Cæsaris. Gallica expectatur. pridie huius diei Stralsunda scriptum fuit, navem e Suecia quatridui itinere venientem, attulisse nova illa, quòd sc. Hansonius fuisset expeditus, gratiæ actæ DEO in templis & solennitates aliæ factæ. Quæ res persuasit huic conventui etjam Suecicam Ratificationem venturam. Nescio qui fiat, cur de nostris dubitent! Nullam habent caussam! interea omnia parantur ad executionem. Tranquillitati universali in Europa, seu potius in melioribus Europæ partibus, obstat bellum Gallo Hispanicum. Non quidem apparent magnæ caussæ & spes ad compositionem. Ego tamen præsagio aliquid esse in promptu, quod rem adeo optatam sit promoturum. Buck - - - nova mandata expectat, Interea Bnrgundicus prolixa & indecen-

Digitized by Google

ti protestatione iuri Hispanico prospicere voluit. Papalem nuper misi! Ignosce & dictioni latinæ & festinationi. Sic impedimenta alia suaserunt. De meis rebus nihil addo, contentus prioribus. Hoc tantum adiectum velim, sc. quod pro omnibus in me & meos collatis, futurus sim DEBitor

Rev. V. Dignitati

Monasterii d. 26 Nou. st. vet. Ao 1648.

gratissimus & dicatissimus

M. Biörnklau (*)

Lutetiæ Parisiorum 24/14 Maji 1666.

Reverendissime Dne Doctor

In prioribus meis 24 Febru. Lutetiæ Parisiorum datis prolixe sat retuli reliquias peregrinationis meæ Germanicæ, nec non Helvetiam peragratam, Galliam ingressam, Lutetiam aditam: ubi continuo isto a tempore vixi, victurusque in autumnum, quo autem deinceps, nescio, pendens siquidem totus a sententia Tua in prioribus expetita. Solemnem suum in hanc civitatem ingressum 1/8 hujus habuit Comes Königsmarckius & 1/8 insequenti ad aures Regias admissus comitatu stipatus ingenti, ultra centum & quadraginta homines constante, inter quam immensam aulicorum multitudinem, ne ultra duo Sueci, magno nostrorum dedecori, Legationis tam caput Germa-

(*) Uppå detta brefvet fins ingen utanskrift, ej heller finnes annoterat, til huem det varit.

Germanum esse quam Secretarium & omnes reliquos, unde ea Germanica a Gallis auditur Legatio. Nec dubito quin in tanta Suecorum copia, alium huic rei conficiendæ tam aptum invenirent, cui regis regnique nostri negotia apud aulam Gallorum expediunda committerent ac isti, cui nescio quæ mala lues nasum vitiavit, ut non sine molestia auscultantis eloqui novit. Probe noris, quem indigito. Sed video fatum Germanorum in Suecia præcipuas obtinere partes, cum secretissima quæque regni negotia iis apud exteros perficiunda Principes committuntur. Sic ad præsentia Ratisbonensium comitia Regis nostri ablegatus Snolski, noster in Germania apud Francofurtenses Residens Habbæus, Germani: Ex eadem natione, nuntius nuper ad aulam Cæsaream missus Palbitscki, & Legationis Anglicanæ Secretarius Polus, sunt. Iis moribus tamen nationem contemnimus propriam non solum, verum contemtum exterorum eidem conciliamus, exteris Reipublicæ negotiis admotis, indigenis minus quasi idoneis repudiatis. Sed sentient brevi fructum inconsideratæ suæ in exteros recipiendos facilitatis ex uno improvida Christinæ facilitate ad Secretioria admisso, cui Suecia multis bene cognita beneficiis, nos deferente, partes sequuntur austriacas, ambitu an ambigua fide non dicam. Cujus animum a nostris alienatum, non futilibus deprehendi argumentis apud eum cum vixerim, cujus etiam rei causas ex vario mecum habito sermone collegi, qui prætendebat se non fuisse in Suecia pro digni-

Digitized by Google

tate habitum, nec promissa ipsi honoraria subsequuta pecunia. Veterem itaque gratiam apud Suecos dormientem cum sentit, novam apud Cæsarem, Regem Galliæ, Electoremque Moguntinum quæsiuit & invenit. Cæsari enim & Moguntino a Secretis est & Regis Galliæ liberalitatem quotannis agnoscit. Creatus insuper a Cæsare Comes Palatinus. Hanc novam Cæsaris gratiam, nullo alio melius modo sibi devincire existimatur, quam si arcana molimina Suecorum, & internicina contra Austriacam domum odia tam Cæsari quam universo orbi aperiat. Cujus sui propositi meliorem se non posse nancisci occasionem optime vidit, quam si Hippolithum a Lapide, immane dictu, quantum & odium & nocumentum domui Austriacæ turbulentis istis temporibus conciliantem refutandum in manus sibi sumeret. Quod non difficile factu, cum eorum temporum consilia, ipsi in Suecia non saltem viventi, & cum magnatibus Reginamque ipsam de his conferenti, sed sub titulo Historiographi in Archivum regni nostri admisso, in proclivi sunt. Inde instrumenta ei documentaque omni fide majora, quæ ille tum summa cum diligentia collegit. Sed non nocet, & utinam hac fini istoc malum staret, quo nunquam desinamus Germanos venerari, ad magnos evehere honores eisque arcana regni nostri committere. Curavi ego per tertium exscribere animadversiones ejus in Hippolithum ad Lapidem non saltem, verum collegium quoddam ejus privatum habitum de notitia sacri Romani Imperii, in quibus

in

Digitized by Google

in Suecos non minus invehit, quam positiones Hippolithi a Lapide valde exagitat, nec sine fastu in autorem debachatur, qui ipsi est Franszeus Tuus Waxalienſis, qui, ut ejus verbis utar, pennam saltem admovit operi dictantibus Cancellario Oxenstierna & Salvio. Desiderarem a R:da T:a D:te informari, num is ipse verus existat Scripti istius Autor, quod prodiit Germanico flagrante bello, sub titulo de Ratione Status Imperii Romano Germanici Hippolithi â Lapide. Ego scripti istius habui antea autorem Dn Lillienstromium. Tu, nisi grave sit, ab ipso quære, & me de his informa. Si iste liber D. Franszei ingenii fœtus sit, animadversiones ejus viri inter reliquam meam suppellectilem e Germania ad vos missas, ad primum meum in Sueciam reditum habebit vir de nostra patria optime meritus, si fata cum tamdiu rebus humanis interesse sinant, cui mea officia per Rdam Tm Dm nunciare cupio non minus, quam ardorem quem sentio, subacti istius ingenii limam super virulentas has animadversiones auscultare. D. Odhelius adhuc morbo detinetur Francofurti, nullam vel levem hactenus sentiens ex Medicina opem. Vale Excellentissime Vir cum clarissima Domo, & me Tuum habe, qui erit Tuus

Gripenklo (*)

utan-

(*) Namnet är bortrifwit, men af Sal. Arke-Biſk. ditſkrifwit. Denna Gripenklo kan ej wara annat, än en Son af Presidenten Magn. Gripenklo (om hwilken se Hr. Cancellie-Råd. och Ridd. wer Stiernmans Matrikel D. 1, ſ. 568,

utanſkriften:

Magno Upſalienſium Theologo Doctori *Carolo Lithman.*

Upſaliam.

Plurimum Reverende ac Præclariſſime D:ne Benzeli *Fautor omni bonoris & amoris cultu æternum proſequende. Salutem & officia paratiſſima.*

Altiſſimum hoc ſilentium, quod invito ſanè toties fruſtra repetita ſcriptio impoſuit, feliciter rupit Tua, Vir pl. R:de epiſtola 21 Martii mihi reddita. Qua vix alia unquam gratior allata eſt, maiorive perfudit lætitia nihil minus ſperantem; poſt tam longas aliorum moras, quam Tuos deſideratiſſimos ſermones. Nam ut & hos expetiiſſe me iam pridem oſtenderim, cum ad Te meas literas darem, de reditu tuo felici in patriam certior factus; nihil tamen mihi ex iis polliceri licuit, utp. quas magis, ut officium & amorem teſtarer, ſcripſi, quam novam moleſtiam Tibi in gravioribus nunc vel maxime occupato crearem. Neque enim neſcio, quot quan-

---

R. 727), ſom då warit ſtadd på ſina utrikes reſor, men ſedermera dödt för F dren. Detta ſärdeles märkwärdiga Bref är wäl tilſörne tryckt i Hr. Hof-R. Arckenholtz Mem. de Chriſtine T. 2 i Bih. ſ. 62, N. 31 efter en utur Palmſkiöldianis i Upſala tagen affſkrift, men utan at det nämnes, från hwem det warit ſkrifwit, hwarföre det här å nyo omtryckes.

Digitized by Google

quantaque negotia expediunda ſemper occurrant, novos honores, novaque munera (quæ Tibi Vir pl. Rev:de fauſta feliciaque velit DEUS O. M.) adeuntibus. Quid vero? quas ne quidem meis datis, & ut certa ſpes erat, ritè acceptis, ſperare debui, eas nunc, male interceptis meis, legere contigit. Quo profecto non aliud certius favoris Tui in me conſtantis documentum optarim, quem & in poſterum ut non mea merita, quæ nulla, Tuam tamen conſtantiam mihi incorruptum ſervaturam ſpero, poſtremo quidem dignitate inter Tuos, fide tamen & officio nemini ſecundo. Et quia de hujus ſcribendi officii gratia magis jam conſtat, compenſabit priorem negligentiam futura diligentia. De itineris ſtudiorumque meorum ratione quod quævis Vir pl, R:de rem mihi facis gratiſſimam, neque enim ſine aliquo voluptatis ſenſu inde colligere licebit, quæ Tibi hactenus ſemper commendata voluiſti & in quibus promovendis conſilio, ope & auxilio fideli nunquam non paratus fuiſti, eadem nec dum Tuæ ſolicitæ curæ ſubducta eſſe, ut proinde certa mihi ſpes ſit, cujus bonis ſemper conſuluiſti, eidem nec in poſterum defuturum Te ſemper quoque grato futuro. De primis itineribus non attinet ſcribere per alios haud dubio jam pridem notis, quæ vero hæc exceperunt nulla prope, nam ex quo Tubingam ingreſſi ſumus ſcil. 29 Decembris 665 longius iter non ſuſcepimus, circumjectis tantum locis notabilioribus perluſtratis cum thermis & acidulis quæ

plures ut constat in his terris dantur. Longiorem hanc in uno loco moram brevissimam mihi fecerant - - - - - - mensa & ædibus exceptum, eruditione sua rara facilitateque diutius detinet. Neque enim hujus favorem in me tum diligentiam fidelitati junctam satis deprædicare possum, & hanc occasionem nactus meis studiis commodissimam, eidem ne deessem, qua potui diligentia per hoc tempus cavi, absolutisque jam maxima sui parte collegiis apud eum susceptis, abitum meditor, sed quem cambiorum mora adhuc impedit. De itineris futuri ratione nondum satis constat. Scripsit in novissimis Pl. Rudus Rudbeck velle se, ut sui per æstatem futuram Italiam me comite peragrent inde in Gallias abituri. Sed hæc omnia hæsitanter, intra breve certiora expecto, quæ accepta, ne te lateant diligenter curabo. Reditui in patriam sequentem Bono DEO annum destinavi, ut sub cujus finem triennium illud, de quo convenerat, exit. De Libris Tubingæ editis hoc & superiori anno sic habe. Specimen Jansenismi a D. Osiandro exhibitum est, in quo præmissa historia Jansenismi notataque iniquitate processus Jansenio instituti, tum fallibilitate Papæ contra Tanneri assertiones octo demonstrata tandem subjungit quinque illarum propositionum discussionem cum annexa epicrisi orthodoxa. Excipit hoc Ejusdem Tractatus de Lumine Gloriæ, illis de Lumine Naturæ & Gratiæ sive de DEO in Lumine Naturæ & Gratiæ revelato jungendus. De Grotii scriptis nihil in particulari scripserat, nisi

quod

Digitized by Google

quod passim in suis operibus ejus Theologiam novasque interpretationes biblicas notet. Tum Collegium privatum in Ejus de Jure B. & P. nuper absolvit, in quo gravissimos ejus creberrimosque in eodem opere errores tam - - - nianorum quam Pontiff. Scholam sapienter indigitavit refutavitque, nec illis omissis, quæ Grotius ex Moralistis securius adduxerat. De consummatione seculi nuperrime opusculum publico dedit, in alio jam occupatus de Lege tam Naturæ quam Triplici Mosaica, quod brevi absolutum prodit. His defunctus in Jansenii scriptis examinandis pergere decrevit. D. Melchioris Nicolai contra septem characteres Lutheri a Forero Jesuita exhibitos opus posthumum jam sub prelo - - - - a D. Wöllflin emissum. Quæ præter hæc prodierunt, minoris sunt momenti. D. Tobias Wagner Academiæ Cancellarius, qui inquisitionem in syncretismum non ita pridem edidit, disputationem super verba Johannis: Verbum Caro factum est conscripsit nuper, in qua, ut est homo contentiosus, quia controversiam - - - - - - i senses & Tubingenses agitatam revocat, interveniente mandato Principis ne publicetur cautum est. Cætera studia, ut eorum Jurisprudentiam civilem excipiam in qua excellentem habent D. Lauterbachium, frigent sane, imprimis vero Philosophica. Nam qui tamdiu hic iam maneo, ne uniecam quidem philosophicam materiam publice disputatam vidi ne dum ut aliquid in his scripserint. Hi igitur ut novorum istorum Philosophorum do-

gmata examinanda vel refutanda ſuſcipiant tantum abeſt, ut & horum ſcripta eos legiſſe vix credam. D. Oſiander tamen nec in horum ſcriptis peregrinus, quod ex publicis non minus quam privatis laboribus colligi poteſt, principia eorum utut improbet, multa tamen ſunt, quæ in particularibus ultro amplectitur. Nundinæ Frankfordenſes nihil ſingulare, quantum ex Catalogo colligere licet, exhibuere, nec libri prodituri eximium quid promittunt. Quamvis ſtudia præſertim politica hic minus vigeant, quia tamen exercitia alia maxime florent, magnus hic eſt concurſus illuſtrium nobiliumque, ut alios taceam, juvenum, & in his non pauci noſtræ nationis, vel Collegii illuſtris vel Univerſitatis cives, nam duo diſtincta corpora nunc hæc, Gen. Comes Leyonhufwudh cum ſuo Gyldenadler Tres de Snoilſky Reſidentis noſtri filii, Reyterkreutz, Schytthielm, Radoir. Durees & Stamus, quorum ille Nobilis Smolandus hic Holmenſis Lapicidæ filius fuga ſe nobis male ſubduxere inſalutatis omnibus, ære alieno ſatis magno, brevi licet ſpatio, contracto. Durees Heidelbergæ hactenus vivit, Stam Viennæ, ſed hujus ut audio miſera erit conditio pecuniis conſumptis. Argentorati detinentur adhuc Barling, Hammarſköldh cum ſuo Ephoro & alii nonnulli ignoti mihi nominis Smolandi. De annulo ſignatorio beatæ memoriæ D. Odhelii nihil quidem adhuc conſtat, ſpes tamen certa eſt brevi me de hoc certiorem fore, negotio hoc amico cuidam fideli Filiorum de Snoilſky Ephoro, qui Francofurtum

Digitized by Google

rum abiit, commiſſo, quod ut diligenter curaturus ſit ſcio. Non te nunc pluribus tenebo Vir pl. R:de, ſi vero quæ in poſterum occurrant Te digna officio meo ne deſim diligenter cavebo. Salutem tibi comites mei officioſe dicunt. DEUS Te ſalvum atque incolumem in bonum eccleſiæ ſuæ, Academiæ patriæ amicorumque nobis quam diutiſſime ſervet!

T R:tiæ

Tubingæ die 2 Aprilis 667.

addictiſſimus

Andreas Grubb.

Reliquis Præclariſſ. Dn. Profeſſ. patronis benigniſſ. ſcriberem, ſi modo de officii gratia conſtaret, nam intempeſtivum moleſtum eſt. His ut officioſiſſimam dictam velim ſalutem, ita ab iisdem excuſationem ſilentii ſpero.

utanſkriften:

Viro plur. Reverendo Præclariſſimoque D:no Magiſtro *Erico Benzelio* Profeſſori Theologiæ Ubſalienſi dexterrimo fautori ſuo honorando hæ officioſe

à *Ubſala*

Min Wånlige Helſſan, ſynnerlige benågenheet och hwadh mehra godt iagh förmår med Gudh Alzmechtigh. Ehrwyrdige och Höglårde Hr Biſkop. Alldenſtundh iagh Hans wånſkap alltijdh i ett godt

Digitized by Google

eſtime hållit hafwer, och intet kunnat på någon ort i een rund tijdh dhen ſamma tillbörligen recolera, ehuru wåll jagh förmente att kunna widh berammade möthe i Giötheborg vinna Hans behageliga nårvarelſſe och goda omgånge, dock emedan det tvifvels uthan för Hans högha ålder, tunga kropp, och den långa wägens beſwår, ſigh intet giöra lått, hafwer Jagh med min Secreterare Daniel Plaan ſom efter min gunſtiga permiſſion reeſan genom den orten anſtåller, ſine private åhrender widh Ubſala att förråtta welat min Högtbewågne affection emot Honom ehrwyſa och conteſtera dhen begiårligheet och länchtan iagh hafwer att förſpöria Hans Lyfz ſundheet och goda wållſtåndh, leſwandes i den gode förhopningh Eders Ehrwyrd:tt alltijdh ſå hår efter ſom tillförene ehrhåller eet godt correſpondence och all godh wånſkap continuerar, inter tviflandes uppå min ſtadighwarande affection och eftertrachtande, att kunna af någodt tillfälle wårkeligen ſee låta, huru mycket Jagh Hans goda wånſkap æſtimerar, och huadh åſtundan Jagh hatuer till att ehrhålla eet godt förtroende, förſåkrandes honom att willja å min ſyda alltydh dher hän cooperera, och iåmpte allſkiöns wållfårdz lyckönſkan och troligt anbefallande under Gudz krafftige, och nåderijke protection, beſtåndigt förblifua

Eders Ehrewyrd:ttz

Stegeborg d. 31 Julij A:o 1660.

wånwillige

Adolph Jahan

PfaltzGrefve

uran-

Digitized by Google

utanſkriften:

Den Ehrewyrdige och Höghlärde Hr Doctori *Olao Laurelio* wällförordnadt Biſkop uthi Wåſteråhs Detta

à *Wåſteråhs*

Joſephus Scaliger Julii Cæſ. Fil. *Eliſabethæ Weſtoniæ* S. Doleo fatum meum, mea cariſſima puella, cui vix ſero contigit ſcire, quod alii jam dudum ſciunt. Quamvis enim ea nobis dolere non debeant, quæ ſine culpa noſtra accidunt: eſt tamen aliquid, in quo nulla culpa noſtra eſt, & tamen, quin id doleamus, facere non poſſumus. Te tantum virtutum miraculum tot ſummis Viris notam, mihi autem uni hactenus incognitam fuiſſe, quare non doleam, qui ignorationem meam excuſare non poſſum, niſi prius veniam petam, & mihi ultro ſupplicium dem? pene prius mihi contigit admirari ingenium tuum quam noſſe. Qui enim primus admirationem tui excitavit mihi, is eſt vir nobilis, tui ſtudioſus G. Martinius a Baldenoffen. Is dedit mihi cauſſam mirandi, admiratio ſcribendi. Quare & tu noli quærere, cur fecerim, quod ut facerem, ſola admiratio a me expreſſit. Scribo, quia diſſimulare non potui, quomodo me affecerint poëmatia tua in ea ætate, in eo ſexu concepta. quorum alterum rarum eſt, alterum inuſitatum: utrumque vero omni mortali magis mirandum, quam optandum. Præterea reliquæ dotes, totum linguarum commercium, quæ non a te edoctæ, ſed tecum na-

tæ

tæ esse videntur, ut præsenti stuporem incussissent, ita absenti mihi animos fecerunt, ut mihi iter patefacerem ad amicitiam tuam: quam ut expetam fecit virtus tua: ne autem frustra sperem, tui beneficii erit. Vale præstantissima Virgo. *Lugduni Batavorum* III Non. Nouembris Juliani

utanskriften:

Nobilissimæ ac præstantissimæ puellæ *Elisabethæ Joannæ Westoniæ*

Pragam Boemorum.

Illustrissime Comes, Eminentissime Cancellarie, Domine & Mecænas Maxime.

Quæ profuit plurimis ad magna quævis, ad stuporem usque inclaruit omnibus, nemini unquam bono intercluſa fuit, benignitas tua, Heros Celsissime, ea mihi tandem quoque ante aliquot annos felici admodum auspicio affulsit. Ex illo tempore, dici profecto non potest, quantum didicerim merita tua agnoscere plane Heroica, in Rempublicam Literas ac denique ecclesiam vere Christianam. Sed non sumam ea mihi nunc prædicanda, quæ satis novit & continuo admiratur major meliorque orbis pars, cui recte facta curæ & mens ineſt non nimis ingrata. Illud tacere nequeo, ardens insedisse semper mihi desiderium, fauore tuo ductuque in studiis Theologicis provehi. Cujus voti si compos evasero, nihil non vel

con-

consequutum vel consecuturum arbitrabor, quo quidem mihi ad metam opus fuerit. Cæterum, quia jam invisendæ videntur Academiæ Regionum Regnorumque exterorum, id ut bona Illustriss:æ V:æ Excell:æ cum venia fiat, demisse rogatum venio. Animus est mihi celebriores Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Hollandiæ, aliarumque regionum lustrare Academias, ac Theologiæ non solum, verum etiam Linguarum Orientalium penitiora, quantum fieri poterit, perquirere, atque ea inprimis persequi, quæ Polemicæ Theologiæ sunt potissima. Sed quia præter sumptus, quos adipiscor, publicos ex S:æ R:æ M:tis larga clementique manu, cui omnia studiorum meorum subsidia debeo, nihil plane ex privato habere possum, vereri necesse est, bono proposito necessaria tandem fortasse defutura. Est vero non infrequens, eos inprimis, qui in officiis Academicis juventuti servierunt, quum ejusmodi Peregrinationes literarias suscipiunt, reditus officii sui interea obtinere. Aliquot jam anni sunt, quod ego juventutem Academicam variis Collegiis privatis, Didacticis & Polemicis, pro tenuitate mea exercui, & quidem fere semper gratis, ut ita pauperibus etiam studiosis sese exercendi libera pateret occasio. Idem quoque similiter, postquam Illustriss:æ V:æ Excell:æ approbatio decretumque Senatus Academici concorditer Adjunctura Theologicæ me admoverunt, summa, qua potui, fide atque industria præstiti. Ab illustrissima proinde Vestra Excellentia submisse humiliterque contendo, ut quod meis in hoc

Digitized by Google

officio Antecessoribus, aliisque concedi solet, mihi quoque benigne concedat, ac hujus officii salarium, quod neque per se magnum, neque etiam (ut cætera) auctum est, clementer mihi permittat, in annum præsentem, cujus jam jam nonnulla pars Exercitiis Academicis est tributa, & proxime subsequentem. Sicuti magno mihi emolumento erit subsidium illud, ita operam omnino dabo, ut tanta Illustriss.æ V.æ Excell.æ Gratia in perenni apud me gratitudine maneat & fidissimo præconio. DEUS v. Divinis Ill.æ V.æ Excellentiæ meritis dignissimum retribuet hostimentum. Id quod & ego in votis habebo perpetuis eroque quoad vixero

Illustrissimæ Vestræ Excellentiæ

subjectissimus ac devotissimus

Ericus Odhelius (*).

Högwördige Herr Biskop, Höggunstige Patron

Den ödmjuka skyldigheet som jag här till dags ifrån dhe aflägne orter ej har kunnat hos Högwördige Herr Biskoppen aflägga, där till har jag nu anteligen tillfälle, som hastigast att acquittera mig, sedan jag Gudi loff för twänne dagar sedan är ifrån Skåne lyckeligen hemkommen. Jag har i denna Sommar igenomwandrat Curland, Semgallen, Lithawen, Preusen, en stor dehl af Pohlen, Schle-

(*) *Ingen Utanskrift finnes, men Ärchebiskopen har sjelf annoterat:* Erici Odhelii Senioris ad Axel Oxenstierna 1648.

Digitized by Google

Schleſien och Pommern, och ſå mycket mig görligit warit remarquerat det ſom till mitt propos kunnat tjåna. Karaiterne har jag å några orter uthi deras boningar och Synagoger beſökt. De uppehålla ſig uthi Lithawen uti Ståderne Birſen, Pozvole, Niewomieſticz, Troky, Korone &c. ſom och *in minore Polonia* uthi Luſuc. Dhe åre både *facie, ſtatura & ceremoniis* ifrån de andre åthſkillde. Ett ſtoort haat år bågges emellan, ſlijkt ſom är emellan Turker och Chriſtne. Deras Synagoger åre i gemen bygde *ab ſeptentrione ad auſtrum, imo vrbi turi faciem verſus auſtrum dirigunt, quia in ea plaga Hieroſolymas reliquerunt, cum eos abduceret Salmanaſar.* Att dhe åre *oriundi ex decem tribubus*, dår till har jag ſtore ſkål. Deras ſprååk år Tartariſka eller blandat Turkiſka, på hwilket de och exponera den Hebråiſka texten. Jag håller ſå före, att dhe måtte wara uthi Lithawen inkomne wid ſamma tid ſom *Tartari Muhammedani*, hwilke dår hafwa ſine Mesgidas och ſtore privilegia. Dhe Rabbiniſke Judarne uthi hele Pohlen taala Tyſka, men deſſe oachtadt att de boo uthi en ſtaad med dem tilſammans, och hafwa hwardere ſine Synagoger, ſåſom uthi Furſtlige Staden Birſen, förſtåå doch Karaiterne intet ord Tyſka, *tanta ipſis reliquorum eſt averſio.* Uthi ſin *Cultu religionis ſacrorum* wiſa dhe en ſtoor devotion, *cum proſternationibus & manuum elevationibus, qui immunditiam contraxerant*, bliſwa beſtåendes *in portica Synagogae, religioſiores Synagogem nudipedes ingrediuntur.* Icke allenaſt

Digitized by Google

Pentateuchus uthan och alle de andre böckerne åre hos dem authentique och uti ſtor veneration. Doch göra de ſig ej den mödan att ſjälfwa affkrifwa *codicem ſacrum* uthan kjöpa af de andre Judarne, *qui forte laceros & longo uſu attritos vendunt codices, & in deſcribendis libris prae aliis excellunt.* Deras Machſor eller Euchologium år *ſuperiore ſeculo* tryckt hos Bombergum uthi Venedig in 4:o. De öfriga *libri morales* eller *textuales*, hos Soncinates uthi Conſtantinopel, deribland den förnämſte booken år kallad *Adderet Elijahu* (*cujus etiam mentionem alicubi facit Seldenus*) uthi folio, hwilken på ſamme ſätt tracterar *articulos fidei* eller *modum exponendi*, ſåſom Maimonides gjordt uthi ſin *Moreh Nevochim.* Detta folket åre till ringa antaal, af orſak att dhe wid barndomen reſa uthi krig, att ſåledes undwika den förfölljelſe af de andre Judar. Böcker äre hos dem tämmeligen rare och koſteſamme, måſtedehls handſkrefne. *Qui eruditi apud illos ſunt, ſane in ſtudiis excellunt.* Jag förmodar att fram bättre kunna göra en nogare relation om deras tillſtånd. Uthi Königsberg lätt jag mig wara angelägit att fråga effter Sal. Profeſſoris Odhelii qwarlåtenſkap, men ſom Profeſſoren Hedio då wid tiden war bortreſter, kunde jag ej få ſtor kundſkap derom. Sedermehra wid deſſ hemkomſt, bekom jag igenom gode wånner af Hr. Hedio den efterrättelſen, att Bookföraren Plener ſkulle om bemälte ſaker hafwa att beſtålla. Jag begeck altſå med Hr. Plener ſom war uthi Dantzig, att han

ſtraxt

ſtraxt beordrade till en Engeländare uthi Königsberg, hoos hwilken Sahl. Odhelii coffert wore deponerad, att den ſkulle uthan hinder ſåndas till Dantzig. Heröfwer reſte jag bort upp åth Schleſien. Jag will nu ej annat förmoda, än att cofferten ſedermehra, med Hr. Pleners drång år till Stockholm öfwerkommen; hwarom jag till Högwyrdige Herr Biſkopen widare ifrån Stockholm ſkrifwa ſkall. Jag måſte på en paar dagar reſa öfwer att beſtälla om mine ſaker ſom öfwer ſjöen ſkickade äro, och förnämligaſt att göra min uppwaktning hos *Illuſtriſſimum Cancellarium*. Uthi öfrigit anbjuder jag min ſkylldige tjänſt till Högwyrdige Herr Biſkopens kåreſte Söner här å orten, recommenderandes mig uthi Högwyrdige Herr Biſkopens wanliga höga gunſt, och förblifwer altid och ſtädſe

Högwyrdige Herr Biskopens

Upſala, den 14 Nov. 1690 ödmjuke hörſameſte tjänare,

G. Peringer (*)

Monſieur (**)

Jag ſkall på dhet alldraſlijtigſte be om urſecht, att jag nu ſå långt efter åth beſvarar dhes ker-

L 3 komb-

(*) Detta Breſwet är til Ärkebiſk. D. *Eric Benzelius* den Äldre, ſåſom då warande Biſkop i Strengnäs.

(**) Detta och alla de nu följande Breſwen äro til Hr. Ärke-Biſk. D. *Eric Benzelius* den Yngre.

Digitized by Google

kombne ſkrifvelſe, ſom för en vecka ſedan eller mehra migh tillſtålt blef tillijka med Skyttens *peregrinatione ſancta*, för huilken jagh år honom rått mycket obligerad; ſå ſnart jag öfuerkommer något, ſom tjänar i hans kram, ſkall jag intet underlåta dhet att communicera, för huilken orſak jag jembvål nu vill påminna om dhen uthlofuade Catalogen uppå ett och annat Suenſkt arbete eller dhet ſom concernerar i någor måtto Suenſka Hiſtorien, huilket han allareda åger eller och deſidererar, då jag kan få der af ſå mycket bättre tillfälle att efterſökia dhet ſom felar. Det var mig rått okiårt, att jag intet hade lågenheet att långre eller bettre entretenera Mons. Benzelii Broder, då han var hos mig, efter jag juſt då på ſtunden ſkulle gå på Slåttet och hade något angelåget att förråtta. Jag hoppas en annan tijd fåå ſee honom hoos mig, då han kommer hijt.

Bonde Humeri diſſertation om Cœlo Heraldico har jag intet kunnat fåå, efter Author intet har något exemplar igen, ſkulle Monſ. Benzelius kunna komma öfuer den ſamma hos någon af hans landzmån, ſkulle han göra mig ett ſårdeles plaiſir, om jag kunde dher af få part för materiens rarheet ſkull, imedlertijd ſkulle jag gerna vetta, huareſt dhen är tryckt och huad åhr, på dhet jag kan låta förſkrifua dhen ſamma tillijka med andre tractater ifrån Tyſkland. Skulle M. Benzelius öfverkomma in duplo ramum 4tum Olivæ Septentrionalis eller och dhet omtalde Breviarium Strengnenſe

nenſe dherom han ſade ſig hafua någon förhoppning, ſå år han ſå godh och har mig i minnet. Elljeſt hade jag och gerna communication af Stiernhielms bröllops beſvår, ſom Hr. Benzelius ſade ſig hafua, ſåſom och af Epitaphio öfuer St. Ragnild i Tellie dhet han vijſte migh, om dhet man utan alt för ſtor incommoditet ſig kunde göra låta. Jag ſkall gerna ſtrax ſkicka dhet tillbaka igen. När Hr. Benzelius får tilfelle att tala med Prof. Obrecht, ſkall jag bee, att han ville af honom fråga om ett poëma Guſtavus Magnus kallat, ſom Nic. Heinſius ſkall hafua giordt, dhet jag hafuer ſedt citeras, men finner det intet igen ibland andre hans poëmata ſom finnes uplagde in 8vo, hade jag fördenſkull luſt att vetta, om dhet år a part tryckt eller och i huad format. Kunde Monſ. Benzelius och ſå fåå tillfälle, att förſkaffa ſig Hr. Biſkopens dhes k. Faders ſuar om den upvuxne - - - - - och orden Miſerere mei, ſå åſtundade jag högeligen att få jembvål der af part. Monſr. Benzelius år ſå god och urſechtar mig att jag med ſå mycket på en gång beſvärar honom, Han ſkall hafua lijka frijhet, enär honom behagar, att påminna mig om ett och annat, ſom af honom åſtundas. Huad mera ſom kunde vara att omſkrifva nödgas jag remittera till en annan poſtdag, efter jag nu af några godhe vänners beſöök är förhindrad. Ber i medlertijd om förlåtelſe att

jag

Digitized by Google

jag så haſtigt och illa ſkrifuer för tijdens korthet ſkull. Förblifuer altid

Mons. Benzelii

tjenſtſkyllдige tjenare
E. Palmſchiöldh.

Hög:de. Hr. Benzeli

Jag har honom min Hög:de Herre een alt för ſtor obligation för dhen godhet han har behagat vijſa emot mig ſå väl med ett ſå prompt öfverſändande af dhen åſtundade ſkriften ſampt booken, ſåſom och gifne tillſäijelſer om communication af flere curieuſiteter, önſkandes jag intet högre, än att jag måtte haa tillfälle och genom någon behagelig tjänſt vijſa honom dher emoot min ſkyldige tacksamheet; Imedlertijd ſkulle dhet vara mig mycket kjärt, om något af dhet ſom hoos mig finnes in duplo, måtte vara honom till någon tjänſt. Dhen booken, ſom mig tillhanda kom var fuller intet dhen ſamma ſom jag mente, emedhan dhen ſom jag åſtundade har titel af hiſtorie om orſakerne till K. Sigismundi affettelſe och är mycket vidlöftigare än denne, varandes och ſenare tryckt; och ſkulle jag fördenſkull gerna önſka, att jag ſå högt kunde obligera honom M. H. Herre, att dher en ſådan book ſkulle honom hädan efter in duplo förekomma, han ville dhen för mig upköpa. Jag har med all flijt ſökt förnimma Authoren till dhet nyligſt uthgifne Epigramma de ſole in Suecia

Digitized by Google

cia non occidente, men kan dhet intet fåå vetta, ej heller vetta dhe dhet på trycket. Hr. Olivenkrans kan det intet vara, emedan han år i Holland, ſnarare troor jag att dhet år Secret. Lillienſtedt. Mons Benzelius ſkulle alt för mycket obligera mig, om han efter ſin lofven ſkulle vela gee mig part af dhe i ſitt bref omtalda curieuſe verſer, af hvilke jag intet har någon communication haft, i ſynnerhet ſkulle jag fägna mig åth att fåå med nåſte poſt ſee dhe verſer, ſom åre ſkrefne öfver Reginam parturientem, lapſum Regis och Kongsöhrs Kyrkio-byggnad i ſynnerheet, ſåſom och flere dylike curieuſe Epigrammata. Huad Mons Benzelius kan åſtunda af nyſſ uthgångne Kongl. Förordningar, curieuſe ſkrifter eller annat, huad dhet och vara må, dher om må han fritt med poſten advertera mig, då jag ſkall anten ſtrax, ſå framt jag ſjelf äger dhet, communicera honom ſådant, eller och göra min flit att med dhet allraförſta förſkaffa honom dhet ſamma och dher han är af ſådane ſkrifter, ſom vid beſynnerlige tilfällen finnes utgifne, liebhaber, då tuiflar jag intet, at ju en ſtor hoop af ſådane lårer finnas hos mig in duplo, dhe dher alle ſkole ſtå honom til tjänſt; ſå framt jag icke miſſbrukade hans godhet, bode jag gerna om communication med nåſte poſt af dheſſe ofuanberörde verſer, ſåſom ock några flere dylike, dher dhet elljeſt med icke alt för ſtor incommoditet ſig göra låter, han ſkall haa, ſom

Digitized by Google

sagt är, fritt tillstånd, så i detta som alt annat af mig åfuen att requirera, huad af honom kan desidereras, då han och skall finna, att jag icke mindre är beredd än skylldig vid gifvit tilfelle vara

Mons. Benzelii

Stockholm d. 11 Octobris 1695.

tjenstberedvilligste tjenare

E. Palmschiöldh.

Dher något curieust anten in antiquitatibus eller historiis patriæ eller in jure och elljest skulle genom trycket i Upsala uthges, är han så god och notificerar mig der om, han skall säkert haa det samma att vånta af mig igen; och dher dhet intet faller honom olägligit, lårer jag hådan efter som oftast besökia honom med mine bref och gee honom om huad, som in re literaria förefaller, rapport, allenast jag får vetta, huarpå han år curieus, och huar om han vill blifua underråttad.

Hög:de Hr. Benzeli

Jag beer honom på dhet flijtigste om ursecht, att jag nu först besuarar dhes med förra post mig tillhanda kombne skrifuelse; måste och nu her hoos alldeles betaga honom dhet fåfänge hoppet han i sitt senaste förmåler sig hafua fattat om några sådane bref ifrån mig, som skulle tjåna honom i någor måtto til upbyggelse eller undervisning, ty slij-

Digitized by Google

ſlijke kunna af mig med intet ſkiähl förvåntas, ſom på then ort viſtas måſte ther ringa eller intet tillfelle gifues, att öfva ſig i dhe ſaker, theraf lärde folck kunna hafua något plaiſir, uthan förgåtes ſnarare thet litzla man tillförene lärdt, förefalla ockſå ſtundeligen ſå mångehanda ſyslor och förråttningar, att man må vara gladh om ett lijtet moment allenaſt blifuer enom öfrigit till att ſkrifua gode vånner underſtundom till; men till att kunna göra dhet medh behörigt eftertånkande, huarigenom the frånvarande icke allenaſt må ſke nöije, utan och anledning gifues till att öfuer een eller annan curieus materie yttra ſine lärde tankar, dhet hade man vål orſaak högeligen att önſka och åſtunda, men är heel fåfengt att förmoda. Dhen omtalde Maji månad ſom handlar om våra Suenſke Mynt, finnes nu för tiden intet mera till köps, efter ſom alt för få exemplar deraf vore inkombne, ſå ſnart flere ankomma, ſkall jag intet underlåta, at förſkaffa honom dheraf ett efter min lofuen. Dhen hiſtorien ſom på Frantzöſka nyligen är uthgången om K. Guſtaf Adolphs och K. Carl Guſtafs bedrifter, är för några åhr tillförenne tryckt i Paris och uthgifuen af en ben. Prade, är nu allenaſt i Holland omtryckt, han finnes nu intet heller till köps, dock låter han hådan efter lättel. bekommas efter han ſå nyligen är uthkommen elljeſt är en Apologie på Frantzöſke för Dannemarck uthgifuen emoot dhen tractat ſom ey länge ſedan på Engelſka och ſedan på fle-

Digitized by Google

re ſpråk blef publicerad om Danſke ſtaten; Jag har den ſamme ännu intet fått ſe; Hos Wankijfs Enka tryckes Hr. Bilbergs obſervationer öfuer des Norlendiſka reſa, ſom äro rått curieuſe. Något mera har jag intet för dhenna gången att berätta, utan förblifuer ſlutel.

Mons. Benzelii

tjenſtſkyldigſte

E. Palmſchiöldh.

Högtårade Herre

Jag år honom Min H. H:re mehra obligerad, än jag ſåija kan, ſom behagar med ſådan beſynnerlig flijt continuera Dhes angenäma correſpondence och alt ſtadigt fägnar mig med allehanda behagelige curieuſiteter, der jag likväl på intet ſätt år capable att regalera honom med något ſom kan vara honom till tjänſt, i ſynnerhet har jag honom ingen ringa obligation för dhen anledning han uti ſitt ſenaſte mig gifuer, till att igenfinna ett och annat, ſom tjänar till mitt propos, och vill jag önſka, att jag på något ſätt må kunna dhet af honom förtjäna, att han ån vidare i ſådan ſin godhet för mig må villia fortfara. Han kan alldrig troo, huru högt jag mig fägnar dheröfuer, att jag någon funnit ſom icke allenaſt är begifuen på ſamma ſtudium ſom jag, utan och med en ſå egemen flijt och ijfuer drifuer dhet ſamma, dhet

jag

Digitized by Google

jag dock hittils fåfängt defidererat hoos många, huilke doch ville paſſera för dhe curieuſeſte. Jag låter mig gerna af dhes undervijſning rätta uthi min mening om authore till Epigramma de ſole non occidente; ehuru ringa ſådana piecer af många skattas, ſå finner jag lickväl af dhem ſamma ett beſynnerligit plaiſir, hälſt emedan man lätteligare af dhem än af ſtoore utharbetade värck och tractater kan känna een och annans eſprit. Angående Hiſtoriam Gothicam, har jag hoos dhe vid dhenne tijd här i Staden varande Bookförare intet funnit något ſärdeles curieuſt. Peterſens origines Gothorum & Cimbrorum i Dannemarck nyligen tryckt, voro allaredan i ſommars hijtkombne elljeſt bliſuer uthi Monadtlige unterredung för Maji månad af innevarande åhr uthförligen förmält om Hr. Brenners Myntebook och en omſtändelig ſpecification införd på alle Medailler i K. Guſtaf Adolphs tijd uthgifne, huaribland 2:ne finnes, ſom Hr. Brenner intet veet af. Om M. H. intet har deraf allareda part, ſå vill jag med förſta lägenheet öfuerſända dheraf ett exemplar. Om min H. H. vill ſända mig en förteckning på alla dhe böcker och tractater, ſom han anten åger uthi Hiſtoria och antiquitatibus Gothicis eller och åſtundar bekomma, ſå kunde jag hafua mig dhen till rättelſe vid ett och annat förefallande tilfelle, emedan eſom oftaſt ſådane bööcker hållas faale, dhem jag intet kan för honom upköpa, ſå länge jag är oviſſ, huilke af honom deſidereras. För dhen till-

ſeijelſen han mig giör om Theatridio Wattrangii tackar jag honom mycket flijtigt men ſom jag förnimmer, att han ſielf eij äger dhen ſamma, ſå ſkulle jag vara alt för ohöflig, om jag ſkulle villia emoottaga den offerten, ſom hoos mig lijka högt conſidereras, ſom hade jag bekommit ſjelfua booken: ty jag vill ingalunda, att han ſkall för min ſkuld umbåra något dhet allraringaſte af dhet, ſom han ihtet har in duplo. Dhet är mig rått okiärt, att jag eij kunnat ännu bekomma tillfälle att öfverſända dhe 2:ne böcker, jag ſidſt ſkref om, alldenſtund jag ſå ſkambligen förſummade ſidſte jachten och det af ſådan orſaak, att jag talte med en Jacht karl, ſom lofuade komma till mig och athempta dhem, men han höllt intet ord, och vijſte jag ſåledes intet af, för än jachten var bortta. Med förſta tillfälle ſkola dhe lickväl öfuerſändas, huarom Hr. Adlerfelt har låfuat göra ſig flijt. Hr. Peringſchiölds arbete är ſå vijda avancerat, att dhen förſte delen är deraf allareda till tryck fullkombl. fårdig; Snorre Sturleſon är till 3:ne delar tryckt. Jag tackar på det flijtigſte för dhe öfuerſände tryckte ſaaker. Jag ſkal gerna ſå för detta, ſom annat finnas tackſam. Om jag i någor måtto kan vara honom till någon tjenſt eller underrättelſe uthi Hiſtoria eller antiquitatibus Gothicis, må han intet tuifla, att jag ju altijd lårer finnas beredd, honom uppå anfordran derutinnan betjåna. Imedlertijd beder jag att han vill alt framgent continuera ſin behagelige correſpondence,

ſå-

såsom och hålla mig för dhen, som alltijd skall finnas

Min H:de Herres

tjenstberedvilligste
E. Palmschiöldh (*).

Min H:de Herre.

Jag är honom M. H. Hre alt för mycket obligerad så väl för dhen öfuersände booken som dhe medföljande verserne och afcopierade brefuen. Jag beer om förlåtelse, att jag intet förr suarat honom dherpå. Dhet är roligit, att jag haft tilförene åfven samma booken af Mr. Sparrman tillåns och dheruhr excerperat dhet förnembste, men så var dhet likväl väl, at jag å nyo feck låna henne, efter dher var ändå mycket som jag förr intet dheruti observerat eftersom jag intet feck så länge haa booken borta. Så snart min Herre kommer till Upsala skall booken blifua med all tacksamhet öfversänd. Verserne öfuer Amaranthe Orden äro rätt

(*) Datum fins huarken på detta brefuet eller det tredje i ordningen, men f Ärkebiskopen har sjelf derpå annoterat: 1695 *in Novembri*, men på det första finnes ingen annotation, dock lärer det vara ällst, efter det står först, och vill jag erindra, at jag följer ordningen af boken, emedan jag finner flere af de Palmschöldske brefuen odaterade, och utan annotat. af S. T. Benzelius, när de äro skrefne.

Digitized by Google

rått curieuſe, dhem jag och ſtraxt communicerade med Herr Brenner ſom fägnade ſig mycket dher öfuer att han fick ſe dhem. Önſkeligit vore att man finge vetta, huem dher till vore author. Hade jag varit Reſpondens till m. Herres oppoſition, hade jag viſſerligen förſuarat mig med dhen exception, att ſå frampt verſerne ſkulle gälla för probatione emoot Reſpondentis theſin, ſkulle man med viſſe omſtändigheter hafua vijſt, att ſådane verſer voro länge ſedan ſkrefne, och icke nyligen componerade till att ſtyrka oppoſitionis contraire meining. Jag ſkulle gerna hafua part af dhe argumenter ſom ſå väl Gref Gyllenborg ſom Hr. Benzelius hafua fördt angående Suenſka Riddareorderne, efterſom dhe ſamme kunde till äfventyrs gifua tillfelle till någon närmare underviſning i ſamme materie. Dhet ſamma åſtundar och ſå Hr. Brenner. Jag ſkulle vål nu vidare om ett och annat förmåla, men jag vill dermed låta anſtå till en annan tijd, efterſom jag juſt år occuperad af en och annan ſom jag nödvändigt måſte nu på ſtunden afbörda mig, efter jag tencker rått nu begifua mig ſom ſnaraſt på landet öfuer en vecka heller annan. Imedlertid ſkall jag på dhet allra tjenſteligaſte bee Hr. Benzelium, att han tecktes continuera i ſin vanliga godheet och rapportera huad curieuſt honom möter; ſåſom ock för mig uphandla huad ſom kan förekomma af curieuſe Suenſka tractater och Hiſtorie böcker. Täcktes och vara ſå god och gifua mig en copie af dhen under-

Digitized by Google

derrättelſe ſom Hr. Biſkopen hafuer meddelt en förnäm Herre uppå dhes förfrågan om dhen antiquitet ſom ſkall finnas uthi en Kyrcka, ſom jag nu intet kan påminna mig, dhet var en roos eller huad det var, ſom ſkulle finnas. Huad mig möter, ſom kan tjåna uthi Herr Benzelii kram ſkall jag intet underlåta att communicera. Nåſt en mycket flijtig och tjenſtl. hälſning till Herr Biſkopen och alle andre ſom mitt nampn känna befaller jag honom uti Guds beſkydd och förblifuer ſtedſe

Min H:de Herres

tjenſtſkyldige tjenare,
E. Palmſchiöldh.

Jag kan intet utſäija, med huad förnöijelſe jag förnimmer att ſå väl Monſ. Adlerfeldt ſom Monſ. Benzelius och flere hafua med ſå ſtoort berömm och alles contentement förrättat ſin diſputation, huilket ockſå lärer mycket recommendera dhem.

Doctor Mayer ifrån Hamburg är i deſſa dagar hijt ankommen till att förſambla tillſammans uhr Kongl. Archivo några acta och Documenter tjänliga till dhet arbete han ſkall under händer håfua in hiſtoria reformationis religionis noſtræ, och har han allareda bekommit copier af några breff ſom äro växlade emellan K. Guſtaf dhen förſte och

N Churf.

Digitized by Google

Churf. af Saxen öfuer Religions wäsender såsom och bland annat ett Doctor Lutheri afgångne breff till K. Gustaf dhen förste, huaraf jag också en copie herhoos har velat bijfoga, alldenstund dhet af Hans Maj:t sjelf och alle andre her å orten högst estimeras, hafuandes Hans K. Maj:t lårit affertia dhet samma på Suenska. Jag hade dhen lyckan att finna dhet samma igen bland en hop gamble chartequer. Dhet är elljest ett rätt original med D. Luthers hand helt och hållit skrifvit och med dhes Sigill förseglat. I desse dagar resa härifrån till Nya Sueriige dhe unge Prästerne, och få dhe dhenna gång med sig allenast Catecheſen, som nu nyligen är tryckt. Monſ. Benzelius var så god och lät mig bekomma ett exemplar af dhen i Strengnes nyl. tryckte tractat kallad palma pacifera och dher jag intet vore alt för incommod skulle jag ock bee att emoot någon annan tractat få ett exemplar af Hr. Biskopens Hiſtoria Eccleſiaſtica, efter hår finnas inga exemplar deraf mera, utan allenast ett i en bookläda, som är både illa macullerat och derhos på mycket groft papper, elljest vet jag intet, huareſt några flere finnas till köps. Förlåt mig, att jag härutinnan misbrukar eder godhet.

Hög:de Hr. Benzeli

Jag är honom öfuer måttan mycket obligerad som har tagit sig den mödan at suara till alla puncter, som voro anförde uti min senaste skrifuelse, och

har

Digitized by Google

har jag ey ringa plaiſir af dhen öfuerſända Catalogen uppå dhes Suenſka böcker, huaribland åtſkillige finnas, ſom jag ſjelf intet åger, varandes dhet mig rätt kärt att jag nu viſt veta kan, huad han tillförene har och huad ſom felas, efterſom jag hådan efter ey heller lårer manquera att förſkaffa till dhes tjänſt, huad jag finner vara dher ſammaſtådes uthlåtit, och lickväl tiäna för dhes curieuſitet. Jag vill förmoda, att något torde ibland mina papper ånnu efter handen kunna ertappas, ſom kunde göra en lijten begynnelſe till ſådant, ſå framt jag elljeſt finge ſå mycket tijd och råderum att jag finge löpa alla mina ſkrifter och handlingar igenom, Dock nu i haſtighet har jag remarquerat deſſe följjande ſmå tractater, ſom intet finnas på dhet öfuerſände regiſtret upförde neml.

Schefferi de ſitu & vocabulo Upſaliæ Epiſtola defenſoria ad Comitem Guſt. Ad. de la Gardie Holm. in 8:vo.

Rugmans Monoſyllaba Islandica.

Apographum donationis teſtamentariæ M.D. Gardie Holmiæ 1672 in folio.

Catalogus Librorum, qui in antiquitatibus & hiſtoria patriæ ſub imperio Regis Caroli XI. publicati ſunt. Holm. 1690 in fol.

Crantzii Vandalia Colon.

Doch år dhet intet någon ſynnerlig god edition. Så frampt dheſſe deſidereras, ſkole dhe med förſta jacht öfuerſändas, elljeſt har jag ockſå in

duplo Edm. Figrelii poſtea Gripenhielm dicti, tractatum de ſtatuis illuſtrium Romanorum, men dheruti felas ett arck.

Uthi Wexionii deſcriptione Sueciæ lårer för Monſr. Benzelio fela ett helt ark neml. litera JJ ſom innehåller en hop addenda och corrigenda uti ſjelfue booken, huilket arck kan ſnart affkrifuas, om ſå nödigt pröfuas, ſkulle och han Monſ. Benzelius begåra ſamma book tillåns af Prof. Lagerlöf, ſom jag viſt veet åga henne efter jag haft henne af honom tillåns; Dhet lårer elljeſt vara hel ſuårt att komma öfuer dhenne book på nytt, efter hon är alt för mycket rar.

Af Tractaten eller apologien för Fontanger har jag nu intet mera ån ett exemplar igen huilket dock af mig för en eller annan vecka ſedan nödvändigt måſte lembnas i en Dams händer, af huilken jag ſuårligen lårer kunna dhen återbekomma; elljeſt är dhet ſå mycket ſuårare att öfuerkomma flere exemplar ſom booken icke allenaſt är af vårt Fruentimber mycket begärlig, efter dhen är ſkrefuen till dheras förſuar och dhes uthan mycket galant ſkrifuen, uthan åro derat ganſka fåå knapt 50 exemplar tryckte, dhem author ſtraxt hafuer uthdeelt till ſine gode vänner. Om Herr Axel Oxenſtierna må, ſom ſiſt af Monſ. Benzelio blef berättat, vara viſt author för dhen under hyppoliti a lapide nampn uthgångne tractaten och af huem han låtit dhen ſamme i pennan författa, åſtundade jag gerna någon närmare efterrättelſe, efter

efter som elljeſt här för all ſanning blifuit ſagt, dhet Tranſæus von Roſeneck ſkulle dhervid förd pennan; kunde man med godt maner af Herr Obrecht förnimma, huad grund han hafuer till ſin mening om Chemnitio, ſå ſkulle jag gärna åſtunda deraf en ytterligare communication.

Dher dhet intet fölle Monſ. Benzelio alt för beſuårligit, ſkulle jag gerna be, att han ville låta mig efter handen med jachten eller elljeſt öfuerbekomma dhe programmata, ſom anten här till på någon tijd eller och hådan efter kunna uthgifuas af Prof. Lagerlöf, Obrecht och nu varande Rectore Illuſtri, eller och andras, ſom kunna angå några ſolennes actus vid Academien.

Aſſeſſor Brenner låter nu utſticka i koppar dhe Danſka Mynt, huilka icke mindre ån våre Suenſka bevijſa Sueriges rätt till 3 Chronor; dhe Mynten åro elljeſt mycket rare och af dhe Danſke i dheras värk förtegne och elljeſt med flijt undanſtungne, efter dhe ey komma dhem väl till paſſ, oförtöfuat lårer Hr. Brenner uthgifua en fullkomlig ſeriem af dhe Götheſka Mynten.

Dher Monſ. Benzelius ſkulle hoos någon öfverkomma Iſogæi Lijk-Predikan öfuer R. Amiralen Gref Guſtaf Otto Stenbock, ſå ville han ha dhen godheten och mig dhen ſamma förſkaffa af ägaren emot 2, 3 eller flere andre rare predikningar öfuer dylijke förnåme Miniſtrer, efter jag för en viſſ orſak och att betjäna en god vän ſkulle behöfua dhen ſamma.

Gallicæ Linguæ Profeſſor vid Ubſala Academie ſkall nyligen öfuergifuit till H. K. M. en Oration eller huad dhet är, huarutinnan han ſkall deducera H. K. M:s Genealogie ifrån Carolo Magno, huarom jag gärna ſkulle blij närmare informerad, uthan tvifvel lärer dhen vara tryckt i Ubſala, och ſom berättes, ſkall vara ſtucken i koppar. Man torde fåå tillfelle att tala herom med honom ſjelf.

Kunde jag fåå någon lijten underrättelſe om dhe tractater ſom Monſ. Benzelius ſade dhes Broder äga angående jus publicum patriæ noſtræ, ſkulle jag mycket fägna mig, dhet var mig rätt ökärt, att jag ſenaſt intet hade lägenhet att mera tala med Hans Broder ſom lärer om detta ſom annat kunnat gifua mig något curieuſt vid handen. Jag är för det öfrige altijd

Min H:de Herr Benzelii

tjenſtſkyldigſte tjenare
E. Palmſchiöldh.

Högtädde Herr Benzeli

Jag kan intet tillfylleſt betacka honom min godhe Monſ. Benzelius för deſſ hafde möda och beſuår för mig med dhe begärte Skrifters reenſkrifuande och öfuerſändande. Jag ſkall gerna förſkylla ſådant med all tackſamhet. Rolfs och Götriks Saga ſampt Cantiones antiquas ſkall jag med dhen näſt her efter afgående Upſala jachr ſkic-

Digitized by Google

ſkicka honom till handa. Sol laborans ſom är giord för 1 eller 2 år ſedan af Monſ. Rönnou är mig allareda för detta af en god vän communicerad, har alldrig varit tryckt: tackar imedlertid Min H:de Herre för dhes tillbud att villja dhen ſamma mig öfuerſända. Dhet med förre poſten omtalde epigramma de ſole in Suecia non occidente hafuer Bilberg giordt, efter ſom han förnummit att dhes förra Skrift in expeditionem Borealem, ſom af min Herre mig tillſkickades, var i haſtighet ſkrefuen och ey ſå väl uptogs ſom han ville. En annan gång ſkall jag ge honom närmare efterrättelſe om ett och annat, ſom tiden är mig nu för knapp. Jag är alltijd

Min H:de Herres

tjenſtſk. tjenare

E. Palmſchiöldh

Min H:de Herr Benzeli

Jag är rått glad, att Herr Benzelius vill vara ſå god och complettera mine Symbola Heroica Laurini, huaruthinnan hos mig är defect alt ifrån pag. 4 ſom lycktas nederſt med dhe orden q ſapientes pro och till pag. 13 huilken öfuerſt begynnes med dhe orden ſanguinem ſpiritumque; ſkulle Herr Benzelius efter ſin lofuen villja låta affkrifua och mig tillhanda ſända huad dher emellan felar, gör han mig en ſtor vänſkap, efter jag är

är så begifuen att fåå detta vårcket complett för de Symbola som han har dher infört. Dhe carmina, som skola stå efterst har jag fuller intet, men driftar mig inter att begära dhem, efter det blir alt för mycket att afskrifua. Stiernhielms bref, som Monſ. Benzelius var så god och lånte mig skall jag med nästa poſt tillbaka sända, emedan jag här förgåtit att taga af dhen samme copie. I bookläderne finnes för tijden inge särdeles rare böcker, ehuruväl här nu åre 3:ne fremmande bookförare föruthan dhe ordinaire, men så hafua våre egne rått så rare och ändå rarare böcker ån dhe fremmande; hela min Marknad har intet varit högre än till några R.Dr., en rar Danſk book har jag fått köpa neml. Lyſchanders Genealogias Regum Daniæ in folio tryckt på Danſk 1622 för temmelig godt prijs. Elljeſt köpte jag en book på Frantzöſka nyſſ uthgången, som intituleras Hiſtoire des revolutions de Suede, som temmelig curieuſt och dherhos raiſonabelt tracterar våre Suenſke handlingar ifrån dhe ällduſte tijderne, så frampt Monſ. Benzelius intet har allaredan köpt dhen samma, skall jag dhen samma upkiöpa, så frampt några exemplar ännu finnas öfrige, dock i fall dhe skulle vara upkiöpte, komma doch snart flere inn, åstundandes jag fördy vetta med förſta poſt, om Monſ. Benzelius dhen allaredan hafuer eller ey. Pufendorfs Hiſtoria Caroli Guſtavi lårer innan kort vara här till köps. Jag har allareda

sett

Rättelſer: ſ. 57, r. 5 läſ: Heinſio ſ. 71, r. 3 läſ: Tranſæus

Digitized by Google

ſett titul bladet på henne, hon lårer komma att koſta in emot 20 R:Dlr. för dhe många Kopparſtycken uthi henne finnas. Elljeſt veet jag intet om Hr. Benzelius har ännu köpt ſig Petræi Originæs Cimbricas & Gothicas åhr 1695 uthi Leipzig tryckte. Annat nytt veet jag nu intet att berätta. Aſſeſſor Brenner har i deſſa dagar öfverkommit en hoop med rare penningar af våre gamblaſte Suenſke Mynt, men om han deribland funnit några ſom han intet förr har, veet jag intet, efterſom jag på några dagar intet fått tala med honom. Hr. Keder har nu nyligen fått af Hans K. M. åhrlig penſion af 600 Dlr. Smt. till dhes något ordinairt Aſſeſſors ſtälle i Archivo förefaller. Prof. Olof Rudbeck har hår i Slottz Kyrkan låtit höra ſin grofva röſt i preſence af Konung, Drottning och hela dhen Kongl. Familien och dhet i Söndags. Palmroot har omſider fått profeſſionem Linguarum Orientalium. Jag ſlutar med förſäkran dhet jag är ſtedze

Min H:de Herr Benzelii

tjenſtſkyllige och beredvilligaſte tjenare
E. Palmſchiöldh

Præclare juvenis, Amice in paucis jucundiſſime

Serò admodum reſcribo, quia ſerò mihi literæ traditæ ſunt tuæ, gratæ ſupra quam verbis exprimere

Digitized by Google

mere poſſum, cum quod officiorum pleniſſimæ tum præcipuè quod a Te profectæ. Impenſe mihi de Amico tam ſincero gratulor: uti enim prius ex rebus, quæ mihi accidebant, adverſis dolorem ſolebas ſentire magnum, ita nunc ex ſecundis, decreto nuper mihi a clementiſſimo Rege noſtro ſalario trecentorum annuatim Thalerorum imperialium, non minorem capis voluptatem. Macte animo hoc, mi Benzeli, penitusque imbibe, quod amori reſpondere amore, &, quantum in me eſt, commodis ſtudere tuis nunquam ſim deſiturus. S. R. M. curis noſtris ordinationem Cimeliarchii ſui numarii clementiſſime commiſit. Conficiendum hoc eſt partim ex iis numiſmatibus, maximam partem æreis, quæ olim ex direpta arce Pragenſi huc allata in Bibliotheca aſſervabantur Regia, partim ex numero ſat amplo argenteorum ac non paucis aureis, quæ olim a Chriſtina Regina Amſtelodami oppignorata Rex ante annum reluit, partim etiam ex locupletiſſima collectione argenteorum & æreorum Gyldenclowiana. Separantur falſa ac mutila, & quæ ex probis gemina in uſum ſeponuntur Academiæ Upſalienſis. Spes eſt fore, ut propediem Regio quoque Theſauro accedat inſtructiſſimum omni metallo Numophylacium Flemmingianum. Pro ingenioſis opuſculis Lagerlœfvianis magnas ajo gratias, repoſiturus aliquot numiſmata antiqua, quando rurſus te licebit amplexibus excipere meis. Te ſalutat Cl. V. El. Brenner. Vale Proborum delicium ac

Mu-

Digitized by Google

Musarum Decus; Literisque me subinde tuis refocilla, mirifice enim in iis recreant animi ille candor & doctrinæ elegantia. Iterum vale. Dab. raptim *Holmiæ* d. 24 Novbr. A:o 1696

T. ex asse
Nicolaus Keder.

Hög:de Hr. Benzeli

Sedan mitt senaste åro mig tvenne breff till handa kombne ifrån Min Hög:de Herre begge accompagnierade med åtskilliga curieusiteter, för huilka jag honom på det tjensteligaste vill hafva betackat, och beder om urseckt, att jag nu först suarar på dhet förre. Hr. Mag. Esberg har uppå Hr. Benzelii anmodan communicerat mig registret uppå dhe böcker, som genom auction försålljas skola, dhet ochså Hr. Prof. Obrecht mig med posten har tillhanda sändt, tackar lickvål Hr. Benzelius, som jembväl dheruthinnan vist mig sin benägenheet. Ibland dhem alla som jag har allareda fått part af, skulle jag allenast desiderera Theatrum Nobilitatis Messenii, så frampt Hr. Benzelius skulle sjelf äga dhen samma, bode jag gerna, att Hr. Benzelius låter genom någon god vän bjuda på dhen samma, efter dhet är een min gode vän, som bedt mig dherom, ty sjelf har jag dhen samma förr och vill han hafva honom för huad prijs dhet och vara må. Eljest finnes på registret upsatt en Historia Suecica Christophori Beerns in 12:mo

huad dhet må vara för en, hade jag väl luſt att vetta, kan ſke dhet torde vara dhen ſamma, ſom finnes jembväl på ſamma regiſter, neml. Beerns beſkrifning om Suenſka Konungars bedrifter på Tyſka huilken jag äger. Men på den händelſe att dhet ſkulle vara någon annan Scriptor, ſå tillſtår jag mig dhen alldrig tillförene hördt nämbnas, mindre ſedt, och ſkulle fördenſkull vara deſto mera begirig, att vid dhetta tilfelle få dhen ſamma mig tilhandla, för huru högt prijs dhet och vara må, ſå frampt Hr. Benzelius dhen ey ſjelf af nöden hafva ſkulle; åſtundar fördenſkull att blifua herom af Hr. Benzelio underrättad. Hontheri Epiſtler har jag alldrig ſedt, och ſkulle altſå gerna vetta, huad dhe ſamme tractera. Barlæus har ſkrifuit ett vidlöftigt Poema till K. Guſtaf Adolphs beröm, ſom finnes ibland andra hans Poëmata. Om Balzacs Poëmata är mig alldeles okunnigt; kan väl vara troligit, att han jembväl något ſkrifuit till Sueriges beröm. Dher Hr. Benzelius ſkulle råka Bibliothecarien Hr. Magiſter Eenberg, beder jag tjenſteligen han ville å mina vägnar hellſa honom och berätta, dhet jag vid förſta tillfelle ſkall gifva honom underrättelſe, ſå vijda jag dhen uhr Archivi acter hempta kan, om dhet han mig tillſkrifuit hafver. Är ſtedze

Min H:de Herr Benzelii

d. 1. Decembris 1696. tjenſtberedvilligſte tjenare
E. Palmſchiöldh.

Mon-

Digitized by Google

Monsieur

Vous ayant perdu, Monsieur, j'ai perdu aussi toute la connoissance Suedoise. J' ay pourtant toujours trouvé la compagnie d' honnetes gens. Un bon homme qui etoit en chariot avec moy de Cell, me logea chez un de ses amis à Braunschweig. De la il me prit en son carosse à Wolfenbuttel, où je m arretois un jour & demi pour voir la Bibliotheque. Apres je retournay à Braunschweig y voyant aussi la Bibliotheque du Duc Rudolph, qui est au chateau Swartzhoff. Un vieux valet de chambre en a la clef. Le Prince a eu un soin particulier de ramasser tous les Ecrits de Luther, lesquels sont enclos ou rangez dans une chambre, qui porte le nom de Camera Lutheri. Vous le pouvez voir de ces vers, que je copiay là, les trouvant dans une vieille Bible, remarquable par l' Ecriture de Luther & de Melanchton à son front. Je vous les envoye pour satisfaire à vôtre curiosité & pour vous inspirer l' envie de vous informer aussi de cette Bibliotheque. Je vous assure, que vous aurez là des choses en la Theologie, que vous ne trouverez en aucun autre lieu. Si vous voulez suivre mon conseil, vous prendres le chemin par Helmstedt. Je ne restay pas là qu' une nuit. L'Université me plait. De Braunschweig jusqu' à Halle la voiture me couta deux ecus. J' avois bien de contentement en ce chemin là, étant en compagnie avec une Venus d' ici. Je crois que je sejourneray dans cette ville jusq' au mois de

Digitized by Google

Mars ſ'il plait à Dieu. Je trouve icy de bons vivres, des habiles Profeſſeurs & auſſi une belle commodité pour apprendre la langue Françoiſe. Je ſuis logé chez un Miniſtre François, qui ſ' appelle Couller. Strasbourg eſt ſi eloigné d' icy, & j'echapperay mieux les diables de Huſſares au printemps qu' à la fin de l' automne. On ma dit que le Roy de France y veut reformer la Religion. Vous pouvez donc bien juger avec quel profit je pourrois demeurer là. Vous ne m' accuſerez pas de l' inconſtance d' avoir ſi tot changé ma reſolution. Quand on la change en mieux, on eſt toujours excuſé. Que je deſire, Monſieur, de vous embraſſer icy. C' eſt une Univerſité bien frequentée, & vous ne regretterez pas de l' avoir vue. Vous pouvez commodement partir d' icy à la foire de Leipſig. Mais faute d' avoir l' occaſion de vous parler de bouche, je le feray pourtant ſouvent par mes lettres. Je vous conjure de me rendre la pareille, & de me donner au plutôt de vos nouvelles. Quand vous ecrivez en Suede n'oubliez pas, ſ' il vous plait, à faire mes recommendations. Si vous trouvez quelque choſe de hare, ayez la bonté de m' en faire part auſſi. Mais pour les antiques monnoyes je m' en puis bien paſſer. Je ne vous fais pas icy de grandes proteſtations de mon amitié, j' eſpere que vous connoiſſez mon naturel, qui eſt d' etre ſincere & con-

Digitized by Google

conſtant. C' eſt pourquoy je vous ſupplie d' etre perſuadé, que je ſuis avec eſtime

Monſieur

Halle le 8 Aout 1697. v. très h. & très obeiſſant ſervit.

Nicol. Sternel *)

Suo Erico Benzelio, Muſarum Helmſtadenſium b. t. cultori dexterrimo impigerrimoque

Auro contra mihi caræ erant tuæ heri ad me perlatæ. Pertinax omnium meorum familiarium hactenus expertus ſum ſilentium. Gaudio autem obruebar, cum uno eodemque tempore Benzelii mei amicorumque in Suecia vitam jam tolerantium literis me beari viderem. Quot ibi mutationes poſt noſtrum diſceſſum? Accipe hæc pauca. Tribuni Equitum Legatum Dn. Baner, Tormentariæ rei Tribunum Dn. Falkenhielm, Dn. Secretarium Ehrenhielm, Dn. Olderman Profeſſorem Upſalenſem &c. ad ſuperos demigraſſe. Banerio Dnus Styltenhielm eſt ſuffectus. Ardens febris contagioſa totam fere Holmiam occupaverat. Officiales cohortis prætoriæ plerique partim mortui partim morti vicini. Adhuc imminere regno noſtro annonæ caritatem proh dolor! veremur. Per totam Bothniam occidentalem ſegetes aëris inclementia abſumptæ. Dii meliora! Felices nos, qvi é longinquo hæc tantum audire poſſumus, jucundo interea intervallo

*) D. N. Sternel dog ſom Superintendent i Hernöſand 1744.

Digitized by Google

ter Muſas Academicas inque gremio Palladis fruentes otio. Iter tuum Hannoveranum ex voto tibi ſucceſſiſſe lætor. Contingant tibi Helmſtadii tam dulces dies, qualis mihi ibidem unica illa nox erat. Studio Hebraico ego hic torqueor. Publicam Lectionem D:ni Breithaupti ſuper Epiſtolas Pauli audio, ejusdemque etjam Collegio privato in Hiſtoria Eccleſiaſtica utor. Dn. Thomaſius hactenus mihi fama tantum notus. Catalogum Profeſſorum Hallenſium transmitto, ut inde de Academiæ hujus habitu judicare poſſis. Helmſtadienſium ipſe mihi in tranſitu comparavi. Profeſſores hic omnium facultatum adprime ſunt ſeduli. Linguarum addiſcendarum commodo occaſio. Nundinas ne Lipſienſes tu videre cupis adeo per orbem Europæum decantatas? Menſtruo Helmſtadii exacto ſpatio, poteris commode huc excurrere atque Lipſiam una mecum petere Witteberga modico, ni fallor, diſtantem intervallo. Tolerabiles ſumtus huic itineri impendes. Videri meretur etjam hæc Academia, licet D:no Majero noſtro Hamburgenſi parum probata. Spero me brevi habiturum occaſionem te, unicum meum jam in Germania amicum, hic complectendi. Sine te exorem, non pœnitebit facti. Meo hic excipieris hoſpitio. Viduo utor lecto ſed tantæ magnitudinis, ut in eodem natare poſſim. Sæpe ad me ſcribas, quodque ſcire mea interſit communices, reſponſum non diu exſpectabis. Optime vale meque ama, qui

Hala d. 10 Sept. A:o 1697.

Tuus Totus
Nicol. Sternel.
Hög-

Digitized by Google

Hög:de Hr. Benzeli.

Så kårt dhet mig var, att åter få fägna mig af dhes kårkombne bref de dato d. 17 Septembris ſiſtl. och af det ſamma intaga och förnimma de förnöyelige rapporter mig dherutinnan göres af ett och annat curieuſt, ſå ogerna måſte jag tvårt om dheraf jämväl erfara att mitt ſvar på dhes förre ey ſkal vara framkommit, dhet jag dock efter Herr Benzelii egen gifne anledning har tillſtält Herr Aſſeſſoren Odhelio redan för lång tijd ſedan, huaruti jag aldraſkyldigſt betackade honom för dhes hafde möda och beſvår med dhe upnembde Tractaters inkiöp, at dhem jag en del alldrig tillförene ſedt eller hördt nempnas men een deel högeligen åſtundar, ſå frampt dhe af Herr Benzelio umbåras kunna, eljeſt åre dhe ſamme ännu ey öfverkombne ifrån Hamburg, dherom jag låtit een och annan tijd efterfråga. Penningarne ſkole utan drögsmål blifva Herr Aſſeſſoren tillſtälte, och kan min Herre utan någon min vidlöftige berättelſe noglampt ſjelf tenckia, huru högt jag blifver honom obligerad, ſå för dhet redan dhervid hafde beſvär, ſåſom ock för dhen godheten han hådan efter på ſamma ſätt efter min förmodan och önſkan hafvandes varder. Har och i ſynnerhet ſtor orſaak honom att betacka för dhe anmärkte rummen af Winſtrupii Poematibus, dem jag väl en gång ſedt, dock intet åger. Skulle Herr Benzelius teckias ån vidare ſammaledes gifva mig vid handen, huad han hos andre

dre dylijke och helſt mig okunnige Scriptores, fådant angående, finner, vore dhet mig en öfvermåttan kår och angenem ſak. Om dhe benemde läderſtycken kan jag för tiden intet gifva någon annan efterrättelſe, än att ſådane läderſtycken ſkole ännu viſas uthi Konſt Cammaren uthi Dantzig, huareſt Hans Excell:es Gref Bengts Secreterare Staude beråttar ſig dhem för icke lång tijd ſedan ſedt, och elljeſt finnes och några uthi SkogCloſters Ruſt-Cammar, huilke få väl ſom dhe förre ſkole varit brukade uthi Tyſke kriget; men hos Hiſtoricos har jag ännu ey igenfunnit något om dheras bruk. Elljeſt ſkal jag bland annat nu höget recommendera Hr. Benzelio, att han med all möijelig flijt remarquerar huad curieuſt på een och annan ort ännu kan vara åfrigit anten af Monumenter eller annat till Suenſka Nationens heder, ſåſom enkannerligen, att uti Dreſiſke Konſt Cammaren uti Sachſen eftertråga ett conterfei, huarpå K. Carl Guſtafs dröm ſkal vara afmålad, med några bijſogade galante verſer, dhem jag gerna hade ſnart communication af. Elljeſt ſkall vid Rheinſtrömmen in emot Oppenheim vid åbredden en Statue vara dhe Suenſke till heder upreſt, hvaruppå ſkall ſtå ett Leijon med draget ſvärd och några gamble ord derhoos. Detta torde meritera något närmare efterſee. Sammaledes om icke vid Lützen något teckn ännu finnes efter dhet dher hållne feltſlaget. I Prag lärer också finnas något remarquabelt, i ſynnerhet de orden under en Port: huc usque furor Gothorum &c. Jag lemb-

nar

Digitized by Google

har obemålt ett och annat mehra, som af een så curieus och literat peregrinant bättre lärer observeras, än af mig här uprepas. Ännu har jag intet fått tillfelle att göra mig informerad om dhen med Wolfenbytelska Envoyen öfversände Isländiske Chrönikan. Jag kan intet tro, att här i Sverige nåntin lärer vara uthgången någon Isländisk Bibel, ty jag kan intet se, cui bono? men uthi Danemark påminner jag mig sedt een vara utgifven. Elljest är Islandica bijfogad Ulphilæ Novo Testamento uti dhen Edition, som här utgången är. Några Suenske Tractater, som jag in duplo äger och besynnerl. af Messenii Skrifter skulle jag öfversända min Herre tillhanda, men jag seer ingen säkerheet med dhem, efter dhet går så origtigt med våra bref. Dock skall herom närmare confereras med Herr Odhelio, på huad sätt så väl dhe samma som dhen begärte Jter ad Portam Ottomannicam och Rugmans Monosyllaba måge kunna öfuerskickas. Jag har med flijt frågat efter Mollers tractat de Scriptis Suecorum, i synnerhet hos Liebezeit, men dhe vetta af ingen annan än dhen han för några år sedan utgaf under namn af Isagoge ad Historiam Literariam Cimbricam och dhes tillförene in quarto utgifne Prodromus Cimbriæ literatæ och åro uthi dhen förra några dhe Suenskas scripta upråknade, men dock icke till någon stor myckenhet. Resenii Bibliotheca fournerar mycket, som kan tjåna till Supplementa af Suecia literata Schefferi. Gerdesii Tractat och Hedræi de Jure Suecorum, har jag sjelf,

Digitized by Google

men dhe andre upnembde saker hafver jag intet sedt. Herr Benzelius obligerar mig högt, om han teckes gifva mig tillkänna, huad öfuer vår Sal. Konung eller elljest blifuer dherute tryckt; een Parentation har jag sedt som är tryckt öfuer H. K. M, om jag mins rätt uthi Helmstad. Gref Bengts Oration vid Jubelfesten tryckes nu à part på Wankijfs tryck. Personalierne öfver Sal. Konungen äro redan tryckte, äro upsatte af Secret. Schmedeman.

Stockholm d. 23 Octobr. 1697.

E. Palmschiöldh.

Monsieur mon cher amy.

Jag har varit i tusende ångest öfuer Ehrt långsamma uteblifvande, intet vettandes, huart min Herre anlent, men Edert sidsta kiärkomna af d. 3 Nou. tilbrachte mig så mycket större fågnad. Argumenta silentium excusantia trutina charitatis sunt ponderanda, och gålla denna gången, men intet mera. Gud ske lof at vij lefva förnögda på begge sijdor. Intet har jag här att berömma mig af något lustigt sällskap, med huilket jag i Sverige var vahn at mig divertera, uthan snarare af en rolig ensligheet. Mag. Salan ankom för någon tid sedan och blifver här öfver vintern. Wi råkas ibland i Collegierne, men elljest intet stort. Ehrenström förväntes och enthera dagen. Laga så, att Landsmännerne snart komma tillsammans, när J tillfyllest pröfvat den linfligheet, som Helmstedt meddelar. Herr Doctor

Smids

Digitized by Google

Smidt är mycket renommerat, och gratulerar Ehr öfver en så god vård. Jag vill intet mycket omtala det Academiska väsendet här på orten, uthan lemnar det under Edert egit ompröfvande. Doch huad mig angår hoppas jag alldrig ångra den resolution jag fattat att här förblifva. Hoc ingenue fateor, me ex Breithaupti Lectionibus nunquam nisi meliorem discedere. J måste och till det ringaste blifva här en månat. In emot Påsk lycktas de Collegier, som jag nu begynt, då jag om Gud vill, reser här ifrån till Leipzig och blifver der marknan öfver, sedan förfogar jag mig något litet till Wittenberg. Jag öfverskicker åter några verser, som kunna tjena för en liebhaber, så framt de intet tillförene äro bekanta. Skicka mig och något nytt tilbakars. Om J afskref i Hamburg Drottning Christinas tuenne Fransöska bref till Sarravium, vore väl, om de mig communicerades att jag finge visa dem åt min Värd. Beder tjenstel. att opkiöpa för mig följande tractater och med första tillfälle öfverstyra, neml. en Tractat af Calixto de Tolerantia Religionum, ni fallor in 4:to. Conring ad L. Codicis Theodosiani de Studiis Liberalibus urbis Romæ & Constantinop. Ejusd. Diss. de iis quæ in studioso quovis requiruntur, qui in Academia velit studiorum fructum capere. De Antiquit. Academicis cum ejusdem argumenti supplementis Liber unus. Adde, si placet, de Nummis Ebræorum paradoxa. It. de Rep. Ebræorum ac de initio Anni Sabbatici & tempore messis Ebr. Söker basta kö-

pet och betingas med sohrman att han dem bringar mig till handa hoos Fransöska Prästen Mons. Collet. I morgon disputerar Mons. Thomasius de Jure Principis circa hæreses, huilken Disputation och lårer gifua Theologis något att göra. Jag vill Eder den samma öfversända, såsom och denna: an Hæresis sit crimen, och det som deremot år skrifvit, om Eder så behagar. Låt mig och få part af de rara Disputationer, som i Eder Academie ventileras. Jag betalar gärna huad det kostar. Får J något serdeles nytt ifrån Sverje, så lätt det och komma hit öfuer, oansedt jag sjelf har ofta bref derifrån, särdeles af Gyllenstolparne som låta mig veta både nytt och gammalt. Mag. Salan hällsar. En annan gång mera. Adieu.

Halæ d. 10 Nov. 1697. Tuus ex lege solduriorum

N. Sternel.

Clarissime D:ne Benzeli, Amice AEstumatissime.

Tabellario imputandum, quod serius jam respondeam. Circa superioris enim septimanæ finem demum allatæ sunt tuæ, svavissimæ illæ quidem, non tantum ob facundiam, sed etjam singularem, quem præ se ferebant, Tui erga me amorem. Coëmti Libri non potuere non esse grati ei, qui omnes suas in libris collocat delicias. Egregium hi pabulum animo præbent, corpori vero pallorem inducunt. Nescio utrum melius mortuorum vel viven-

ventium amore languere. Tussi per aliquod tempus capitisque dolore laboravi, nec adhuc satis pristinæ restitutus sum valetudini. Caussam hujus mali ego aëris inclementiæ adscribo, sed contubernales lucubrationibus tribuunt. His facile modum ponerem, si adfuerit amicus, cum quo aliquando horas nonnullas fallere possem. Neminem mihi potius optarem, quam meum Benzelium, cujus sermonibus amplexibusque, si uti liceret, certissime me convaliturum credo. Carolum XII Regem nostrum Clementissimum gubernaculis Patriæ jam admotum esse, sine dubio novisti. Solemne coronationis sacrum elapsa 14 l. 15 hujus mensis in Templo St. Nicolai Holmensis celebratum accepi. Quam grave onus ætati tam teneræ! Largiatur ipsi ad negotium tam arduum vires atque benedictionem Rex ille Regum. Defuncto Patriæ Parenti gloriosissimo carmen funebre hic vidi compositum nomine Academiæ Lipsiensis, & aliud etjam a Wittebergensi, ubi in templo arcis Panegyrim eidem habuerat Kirchmajerus. Accessit nuper etjam popularis quidam, Petter Abrahamsson dictus, qui tibi plurimam salutem nunciat. Magister Salanus hic degens fratrum natu maximus est, minimus vero nuper vitam cum morte commutaverat. Scio te filium esse obedientissimum, adeoque Reverendissimi Parentis consilio de relinquenda Julia tua non ægre obtemperaturum. Digne postea hospitem tam optatum excipiet Hala nostra. Interea lætum tibi festum adprecor,

no-

Digitized by Google

novique anni faustum ingressum, progressum atque egressum. Vale

Hala Magd. d. 22 Dec. 1697.

T. ex asse

Nicolaus Sternel.

Hög:de Hr. Benzeli.

Uthi största hastighet skal jag denna gång besvara edert kårkombne bref de dato 6 Jan. sistl. Min Herre obligerar mig öfvermåtton högt om han för mig colligerar, huad dherute kan finnas både gammalt och nytt i någor måtto concernerande våre Svenska handlingar recommenderandes jag i synnerhet så nu som tillförene dhe upsatte böckerne och flere dylijke, såsom Thesauri Historia Gothorum, Lindenbrogii LL. antiquas. Garizolii Adolphida &c. Jag består gerna huad dhe kåsta, så vid inköpet, som öfverförslen, ehuru högt dhet och stijga må, helst emedan alt hopp mig nu är betaget genom Hr. Obrechts högt beklageliga dödh, som för några vekor sig tilldrog, dem samma elljest att bekomma, än allena genom Min Herre. Hans Excell. Herr Rålamb har väl till Kongl Cancelliets efterrättelse författat, som Min Herre berättar, en vidlöftigare berättelse om Constantinopolitanska reesan, men jag tviflar mycket, om dhen lärer vara ämbnad till tryck, eftersom den innehåller ett och annat besynnerl. angående des förrättning, som intet

tet kan få allmänt debiteras. Jag skal till nästa lägenheet göra mig herom underrättad. Secret. Peringskiölds förre Deel af Sturleson är nu färdig, ett vastum volumen, sälljes för 10 a 12 Dal. Dhen andre Delen lärer snart följa. Theodorici vita är ännu intet fullkomligen aftryckt, för dhe vidlyftige noterne, som dertill läggias, hwilka redan äre till 2 Alphabet, deruthi blifva inryckte alle Exterorum testimonia om Gothorum förste ursprung och uthgång af Sverige, om åthskillige dheras expeditioner så till Grækeland som Italien och flere orter, hwilket alt bestyrckes med wåre gamble inhemske Runske och andre monumenter, ett rätt curieust värck. Han har i desse dagar fått Kongl. Majts bref till Stats Contoiret om prompte medel till dess colligerade Monumenters aftryck, och lära innan kort Monumenta Uplandica först uthkomma. Gref Dahlbergs Suecia Antiqua & Hodierna, beskrefven på Latin och Suenska af Profess. Lagerlöf, dherutinnan alle Städer, Pallais, antiquiteter och curieusiteter uthi Sverige finnas författade och uthi kopparstycken affatte, är på Wankijfs tryckerij under händer, och lärer förmodeligen innan detta åhrs fluut förste deelen uthkomma, som innehåller generalem descriptionem Sueciæ Geographico-Historico-Politicam och specialem Uplandiæ med alle Monumenter, som finnas uthi Stockholm, Upsala &c. Kopparstyckerne till samme förste dehl, som äre några hundrade, äre redan både stuckne och störste deelen

Digitized by Google

len aftryckte. Kongl. Perſonalierne och huad mehra, ſom anten redan är tryckt eller härefter blifver, Sal. Konungens begrafning, Kongl. Maj:ts ſmörjelſe Act (ſå kallas dhen, emedan Konungen allenaſt blef ſmord, och hade Cronan på ſig förut) ſkall alt förvaras till Min Herres tjenſt; om alt detta blifva ſå curieuſe och omſtändelige berättelſer tryckte, ſom nåntin tillförene ſkole finnas uthgifne. Dhe förnemſte, ſom vid dheſſe tillfellen något ſkrifvit åre Herr Olivencrans, Fahlſtröm, Bilberg och Mad. Brenner. Nytt ver jag intet mig nu att påminna, förutthan huad för detta redan lärer vara bekant om Stats-Secreterarnes Pipers och Polus avancement till Kongl. Råds tjenſterne och Grefve-Ståndet, behållandes dhe begge ſine förrige beſtellningar. Profeſſionerne i Upſala åre ånnu vacante. Om Min Herre kommer öfver een tractat, ſom på Pomerſke Adelens vägnar är uthgifven under nampn af Gryphe vindicato opponerad dhet ſcripto, ſom här uthgeck på Kongl. Maj:ts vägnar, önſkade jag, att dheraf ett exemplar för mig uphandlas måtte, ſåſom och af alt annat, ſom öfver Sal. Konungen kan derute vara publicerat. Jag ſlutar nu med trooinnerlig lyckönſkan till dhes föreſatta reſa och alle andre goda deſſeiner, förblifver ſtädſe

Min H:de Herres

Stockholm d. 9 Febr. 1698. redebognaſte tjenare

E. Palmſchiöldh.

Digitized by Google

Stockholm d. 23 Febr. 1698.

Högtährade Herre Gunſtige Gynnare

Efter min Herres afreeſa här ifrån Stockholm äre mig åtſkillige des angenåhme ſkriftelſer handlande, af hwilka jag ſå mycket ſtörre hugnat tager ſom jag jämte Hans goda tillſtånd merker honom i des föreſatta godheet ſtadigt emot mig continuera, och frögdar jag mig ſärdeles öfwer min Herres lycklige ſucceſſer uthi wårt Rei Nummariæ ſtudio, att han den korta tiden på de fremmande orter har kunnat upſpana åtſkillige af de rareſte Suenſke mynt, hwilka härtils i ſitt fädernesland hafwa warit unique, och ſom Phoenices ſkattade. I ſynnerhet gratulerar jag min Herre för det ſtora mediations wärket han förrårtat emellan de twenne ſtridige Konungar, ſom ungefär för 200 åhr ſå itwrigdt med hwar ſin krigshär anföllo hwarandra wid Brennkyrkia, men nu omſider genom min Herr Benzelii induſtrie och flijt ſå reconcilierade och förenade, att de till en ånda, och i lika dignitet och wärde i en lijten ſkinnpung följes åt till Sverige, att præſidera hwar för ſin ſuite i Herr Benzelii cabinet. Det wore önſkeligit, om ånnu ett par ſådane för Brenner kunde upſpanas, där de äfwen bättre än wid Brennkyrka ſkulle förlijkas. Och må Min Herre intet ångra, att Han till detta ſtudio nogon tid anwänt, emedan man nu omſider i detta Seculo fruchten och nyttan deraf merkt, hwarföre och denne wettenſkapen hos de lärdaſte Männ i de cultiverade

Nationer högt skattas och i värde hålles, hafvandes jag til den ända, och så mycket mehra att incitera honom till continuation af detta studio afslatt en liiten sparbyssa med Benzelii nampn påteknat, huar i jag med all flijt förvarar de rareste dupletter jag nonsin kan öfverkomma, huartill jag allaredan en vacker begynnelse af åtskilli geKonungar som för Unionen på detta sätt fördt 3 Cronor, och ibland dem en Svercherus, Magnus Ladulås och flere, men sårdeles en bracteatum af Knut med sulla bokstäfver (huilken gemenligen plägar slå knut på det bandet som formerar en complet seriem af våra Suenska Konungars Mynt, att det samma gemenligen moste uzijras med en obehagelig skarpning), Dessutan är der aflagt en Ericus XIV med Danska och Norska Vapnet med åtskilliga flere, alt detta prætenderar jag hafva en fullkomligare Vettenskap om huad som rart är eller hos Min Herre desidereras än någon annan, och må Herr Benzelius intet tvifla, at icke han framför alle andre af mig i sådant tilfälle skall ihogkommas. Förmodar derjemte att Min Herre når Han något in duplo öfverkommer som hos mig kunde fattas, han i lijka motto mig intet förglömmer, serdeles kan det ske i sådane som utom lands åre slagne och dog till vår nation höra som i synnerhet 1.) de som af våre Göther antingen i Italien eller Spanien åre slagne. 2.) Gustavi Adolphi i Tyskland uthgångne. 3.) Drottning Christinæ i Rom slagne, hwilka gemenligen in-

finnes af koppar. Min Herres bref på Geheim-Rath Leibnitz vägnar till min Cousin. Herr. Brenner, som till Persien är förreest, har jag längst för detta honom tillstelt, och det till öfverflöd tvenne åtskillige gånger, den första Min Herres egit bref, och den andra en copia af det samma, på det att om dett ena skulle förkommas, det dog genom det andra må ehrsetvias, tvijflandes jag så mycket mindre på des richtige forthkomst, som han sig på de förnemste orter hela vägen igenom goda vänner gjort som brefven på begge sijdor forthskaffa. Jag har sedermera åtskillige bref ifrån de orter han genom passerat af honom bekommit, så väl från Nougorden, Muscau, sjöden Occa, som nu sidst från Casan hufvudstaden i Ceremissier Tartariet och lärer Hr. Leibnitzes postulata honom få mycket lättare förekomma att beställa, som han sådant längst för sin afresa sig i sinnet satt och redan förut mig en del supporterat, så att jag intet tvijflar honom på Hr. Leibnitzes postulatis gifva ett nöyaktigt svar och besked, der Gud honom lijfstijden förunnar. Han lärer med Guds hjelp vara hemma, förrän detta seculum, som nu löper till ända, flutes. Imedlertid väntar jag dageligen svar på Herr Leibnitz bref, det jag straxt Min Herre vill tillstella: hans sidste Casaniske bref innehåller nogra tänkverdiga passager, huarföre jag nogot der uthur med hans egne ord vill införa: Casan ved Volga d. 14 Novemb. 1697. "Ifrom det vi d. 22 Sept. ifrån Muschov afginge, tilla vij d. 22 Octob. hit till Casan i Tartarien ankomne,"

"hafve vij Wolga, Occha och Muschov floder utföre "passerat 1300 Wirst eller 260 mihl och äre vij "nödgade här att blifva stilla, efter vintern för oss "vijdare fortgång tillslöt, så ehuru väl vij här äre "bettre logerade än vij kunnat förmoda af öfver-"motton höflige Officerare sardeles Tyska Öfverstar, "som här ligga i Guarnison, har likväl vår åstun-"dan varit större att komma längre fort - - - - - "hvarföre och Envojen förmodt Wojwoden här att "han i vinter skall ha skjutz till Astracan - - - - - "eljest kan jag intet underlota, att Herr Assess för-"stendiga den heder och höflighet mig är bevijst af "Metropoliten här i staden, som är här efter Ryska "Politien i anseende mera än Försten eller Knesen "här i staden, denne är vist en raritet för hela Ryss-"land, jag tör seija ganska Grækiska församblingen, "efter der alle andra kunna intet annat än sitt egit "språk, så är denne Latin, Grækiskan och Hebrei-"skan så mechtig som sitt modersmåhl," huc usque Henricus. Jag får för knappheten af tiden, efter kl. rätt nu slor siu intet mera skrifva utan spar det öfriga till en annan gong. Gudi troligen befalat.

M. Högt:de H:res

Tienstskyll.

E. Brenner.

Hög:de K. Broder.

K. Broders bref af d. 8 Junii lå väl som d. 2 7:bris äro väl ankomne; och de innelyckte till sine ågare straxt öfuersande. Det förre har legat någon tid

tid förlagt på poſthuſet, derföre Biſkopen alleraſt derpå ſuarat, men det ſenare fick han nu förſt i ſöndags, lärande jämväl derpå med förſta något ſuara. Så ſnart Olof Rudbeck någon ſkrifver, ſkall det jämväl blifva förſtållt, der på Ol. Benzelius lärer yrkia, ſom nu är i Upſala och förfärdigar ſitt exercitium de Commerciis Sueciæ. Medaillerne och Böckerne, ſom begärtes, äro ännu intet affände af orſak att Biſkopen icke ännu hitſänt de, ſom af honom deſidereras, men han väntas hit efter 8 dagar, då jag ſkall intet vända igen, förr än ſådant bringas till ändſkap, på det Herr Leibnitz må njuta parolle till geda. För de gifne rapporter om ett och annat curieuſt är jag obligerad och önſkar veta om denne Herr Struvius gör nu ſå ſtoor figure, ſom han för några år ſedan gorde, då han paſſerade för en Adepto, ſå framt han är den ſamme, ſom gift ſig i Holland med en rijk Dame, med näſta ſkall jag ſkrifva honom till och ſuara på deſſ bref. Det gör mig ont att Glitcher intet bättre förtbragte böckerne till Herr Menke och må man tröttas att beſtälla något åt främmande orter, då det ey bättre fortkommer, doch ſkall jag å nyo ſända, huad ſom vårdt är at påſes. Struvii diſſertation de auro fluviatili lärer jag ey hafva fedt utan förmodar få den medelſt K. Broders addreſſe. Den proceſſen, ſom communicerad är, lärer vara rijkare på papperet än i ſjelfva effecten, ty man måſte altijd hålla ſlijke proceſſ krämare ſuſpecte, ſärdeles i Tyſkland, där de ſitt egit ſkrå hafva och många för-

förmente gullmakare ströfua som andra tiggare och bedragare igenom landet och ljuga så länge till des de inbilla sig sjelf säga sandt; och när man seer noga efter, så finnes största delen af deras varor i Doctor Bechers Glücks-Hafen. Dock måste man dem ey alldeles förackta, efter man ibland anträffar något, som duger. Här passerar intet särdeles. Prosten Boëtius är nu förd på tarkosten, som skall transportera honom till Nöteborgh, sedan han blifvit förskont med lifvet. Dess hustru med sina 6 barn har här tagit af honom afsked och många af köpmänner och andre härvarande hafva samlat penningar åt honom. Molin reste för några dar sedan tillbaka till Dorpt, och lät flitigt hälsa, längtar jemte de öfrige Professorerne, som till största delen äro här, så derifrån, att han gärna ville emottaga sämre, om han finge, hällst sedan de af discentibus knarken antal eller nöije hafva, och dertill skal nu Universitetet utan motsäijelse transporteras till Pernau. Skyttianus Upsaliensis är ännu ingen blefven, utan Hermelin och Upmark äro de närmaste. Bibliothecarien. Jaches har måst inventera Bibliothequet ifrå sig till Liljeblad, föregifvande sig villja resa till Tyskland. Här hafver Gudi lof i detta åhr varit något bättre åhrsväxt än de förre, men så är dock spannemålen myckit dyr ännu, efter så mykin åker legat oodd. Ett Norskt ungt quinfolk af ungefär 20 åhr har i Wässmanland låtit föra sig kring landet, fallande lika som i bråtet Kl. 10. och 6 om dagen, derefter hon Kl. 11 och 7 stijger op och

pre-

Digitized by Google

predikar i tijma i ſönder, talar intet emot Guds ord utan förmanar till bättring, och varnar för ſynder, deſſ emillan talar hon intet ord och ſynes ey heller höra, men vill intet göra beſked för ſig, huar hon är hemma eller huarföre hon predikar, och ſå länge folck har fådt höra på henne, har där varit 50 a 60 perſoner i ſänder ifrå åtſkillige orter ifrå landet, men nu får ingen höra henne mer än Präſterna och någon Medicus. Tajart har nyligen piſkat henne hårdeligen, men hon börjar efter ſjukdomen åter predika. Mera härnäſt förblifver

K. Broders

Stockholm d. 21 Septembr. 1698. T. T.

E. Odhelius.

Monſieur

Dhet upſät Hr. Benzelius fattat, att tillhoopaſambla och med tiden edera Dr. Chriſtinæ Epiſtler, är mig ſå mycket kärare att förnimma, ſom jag ſtådſe högeligen önſkat, att någon ſig dhen ſamma mödan påtaga ville. I deſſe dagar har jag juſt kommit öfver Claud. Sarravii Senatoris Pariſienſis Epiſtolas tryckte Araufioni 1654 och dedicerade Drottning Chriſtina, en rätt rar book, huaruthinnan jembvål tvenne hennes Epiſtlar till benembde Sarravium p. m. 305. & 337. och en till dhes Enkia

ad

ad calcem libri infererade finnas, hwilke 32ne Epistler nogsampt indigitera hwad estime som denna Drottning har hafft för slijke lärde Män, dhem hon som sine æquales & amicos har tracterat. Uti dhen Oration, som finnes baak efter Olivecranezes tabb. Grotianas, är ock en hennes egenhändige Epistel till Grotii Enkia inryckt. Elljest fås en hop hennes handbref införde uthi dhe Memoires som Fr. Amball. Chanut har lärit uthgå. Tör hända att och ibland mine chartequer några af hennes Epistler finnas, men dhe lära vara skrefne till Stats personer sasom Richelieu och Mazarin &c. Le Genie de Christine, som Hr. Benzelius omnämner, har jag aldrig sedt, undrar vid hwad tijd den samme må vara uthkommen. Utom min påminnelse vet jag nogsamt, att Herr Benzelius af vanlig curieusitet intet underlåter att, så mycket som möyeligit är, förskaffa sig på alla orter notitiam omnium illorum tractatuum, som angå wårt Suenske wäsende, och lärer fördenskull intet manquera att åtminstone antechna titlerne af dhe böcker, som intet stå att bekomma. Slutel. förblifver städse

Herr Benzelii

Stockh. d. 12 Oct. 1698. redebogneste och skyldigste

E. Palmschiöldh.

Högt-

Högtärade Kære Svåger.

Jag gläder mig af Högtärade Kåra Svågers hälsa och välstånd, tackandes honom för det omaket han haft att skrifua mig till och inthet förgätit mig och sitt fädernesland, bidiandes ok honom ville hälsa alla både lärde ok olärda, som mit namn ihogkomma. Eljest huad våra antiquiterer anlanga finner jag af Högtärade Kære Svågers skrifuelse, att de lärda mennen antingen inthet ofta läsa igenom Atlanticam, eller ok inthet minnas alt huad de läsa, ty det visses deraf att de villia hafua våra Suenska kommit ifrån Babyloniska tornets förbistring genom Tysland, huilket voro väl så hederligit salom dett att de hade kommit genom Tartarit, Rysland, Finland och Lapland, ehuru iag inthet veet, huilket dera landet skulle sit bättre ut, Tysland eller Rysland, emedan de då voro lika grymma af skogar, strömar, backar, berg ok vilddur, ok äi af nogot folk upbrukade, men vij kunna inthet gå mot allas våras Historier, som utrykeligen med Plutarchi Ogygia instemma, ok alla Grækers historier ok Scalder, att Satur satte sig först vid Ijshafvet, ok hans son Thor eller Jofur flytte sitt säte sedan bättre neder til Upland och Upsala, sedan seer man ok af vägen som de uplökt att komma hijt nor, så skedde det genom floderne, ifrån de bergen Caucaso eller Gordiske bergen, som logo emillan Caspium Mare och Pontum Euxinum tilstå alla att de följde Euphratem utföre til att på slätten uti Chalden byg-

gia Babyloniſke tornen. När nu de blefuo ſkingrade, huem ſkulle neka, att icke en ſtor deel af folken togo hållet den vågen ſig före att draga den tillbaka ſom de för farit igenom ok dem bekant, än nogon annan, ok huar likare att ſedan följa Volga upföre lengſt nor, än fara up genom Pontum Euxinum ok åt veſter genom Danubium, ty hade de den vågen gåt up genom Tyſland, hade ok våra förſta utogh ſket genom ſamma floder, men nu viſes ſå at Herodoto, Plutarcho, AEſcylo, Jornande ok alle våra Sagor, ſå ok i ſenare tider af Adamo Bremenſi Kung Sagorna, att de meſtedel äro ſkedde genom Finland ok Ryſſland in i Caſpium Mare ok Pontum ok dåt genom Floderna ok ej landvågen, ſom år viſt i T. I. ok II. men ſärdeles T. III. Atlantices, ok derföre Tacitus rätteligen ſagt, att fordom när migrationes ſkedde, ſå blef dåt igenom floderna och hafuen förråttat. Ok år dåtta ſkälet inthet att mena vägen vore ſuår genom Finland och Lapland för ſkogar ok berg, huilket år ſant än i dag, men ſåſom dått inthet ſkedt till lands, utan genom floderna, ſå ſkeer dått än i dag ok i denna ſommar. Ty dått år allom bekant, att de up i Torne, Kalis, Jo, Cimi, Ula, Lula, hafua båttre köp på Perſianiſke varor ſom komma up genom Volga, ok ſedan genom Duina eller Vina till Colmogon eller Archangel, ok ſedan genom vita hafvet eller Gronviken (Cronium Sinum) up genom Kimi flod til Riphel ſtigen (Riphei Montis Portas ſ. pylas) der de allenaſt $\frac{1}{8}$ mijl draga ſina botar öfver, ok ſå genom

nom Ula flod ok träsk fara in i Wåsterbotn, ok selia Persianiske, Rysse, Hollenske ok Engelske varor, som komma til Archangel för bättre köp ån de hafua dem i Stocholm. Ok åro ännu tvenne floder som de fara igenom Finland ok Lapland up i Granviken årligen, men ai så, ofta som genom denna, ok denna år som Edda talar om i de aldra ælste tider når vora kommo in, så ok når Gylfue mötte Oden öfuer Riphelstigen ok Argonautæ foro igenom, hafua derföre våra fader aldrig viliat haft nogon landväg fordom i hela Sverige, på det ingen flende skulle komma fort, för ån i K. Bröt Omund ok Olof Trätilias tid vid pas Anno Christi 500, hwilka beggie fingo namn deraf, att Omund bröt vägar ok Olof tälgde ok hög neder trän. Ok derföre seer man att alla slactningar fordom mest skedde til siöös, så att de drogo många gongor hela flottan up genom den ena flodon ok insiön i den andra ok slogos. Om man läser, att de slagit en gong til lands der nogon slåt varit, så skal man [illegible] om 100 slactningar til siöös. Dett voro här för longt att införa, huarföre beder Högtärade Kära Swåger dem alla att de flitigare läsa alla 3 Tom. Atlantices särdeles den 3, ok om jag lefuer, den fjerde Tomum. Kirkmejeri scripta får jag aldrig, uthan bookförarena motte dem beholla, som han mig sänder. Beder likväl H. K. Swåger ville tacka honom antingen munteligen eller skriftteligen, så ok D. Vedelium, hwilken jag genom H. K. Swåger skal med förra communicera huru min förra Son vart utskurin.

Digitized by Google

Eljeſt vil jag både på min och hela Facult. Medicæ vägnar ſå ok hela Conſiſtorii bidia Högtärade Kiära Suåger villa helſa Commelin i Amſterdam, ſärdeles af mig och min Son ok fråga huru högt alla Tomi af Horto Malabarico komma att koſta ſom åro till 12 ſtycken, om icke flere ſedan utgongne åro, ſå vil Academien giöra en Vexel öfuer genom ſamma perſon ſom Högtärade Kära Suåger bekommer ſina vexlar ok gifva aſſecurations penningar att de kunna komma ſäkert öfver. Vij hafua här in duplo I. ock II. Tomum ſå att vij dem intet behöfva, uthan alla de andre följande. Högtärade Kära Svåger giör Academien ok des Bibliotek en ſtor tjenſt ok ſkola ſådant gierna vetta att aftjena. Förblifuande ſtädſe

Min H. K. Svågers

Upſal. 17 Nov. 1698. trogneſte ok tjenſt. tienare.

O. Rudb.

Olaus Rudbeck maj.

H:de K. Broder.

Att jag Kära Broders af d. 1. 9:br. ſom för 14 dar ſedan ankom eij ſtrax beſuarade har väntan på Herr Biſkopens bref förvållat, ſom varit förreſt. Det andra ifrån Herr Ol. Rudbeck har kommit volant ifrån Ol. Benzelio, och är något gammalt, men dock efter anſeende höglärdt. Olaus arbetar alt ännu på ſin diſput. och om han intet får penningar, ſå vet jag ey huru han kan fortkomma med nå-

Digitized by Google

någon utreſa, dock ſörjer vår Herre! I dag väntas Biſkopen hijt til continuation af Bibel görningen. Här berättas af Capitain Ehrenſchantz, ſom på befalning varit i Zweybrück och beſichtigat fäſtningarne, att der ſkola vara vackra mineralier, ſom gifva anledning till goda grufvors uptagande, derföre om Kära Broder när han kommer i neigden vid Frankfurt eller Heidelberg får någon kunſkap derom, ſå låter han mig få veta ſamt om eljeſt i Pfaltz några ſärdeles värk nu äro i gång af metaller. Biſkopen har nu lofvat att föra de begärte böckerna med ſig, och ſå ſkall unga Angerſtein ſom i deſſa dagar reſer till Tyſkland ſkaffa dem Herr Leibnitz ſäkert i händer. Profeſſ. Lagerlöf dödde här om dagen och des ſtälle ambiterar Prof. Hermelin, ſom redan fått omſorg om Sueciæ Antiquæ & Novæ förfärdigande och gör ſig hopp om Obrechts änkia. Vid Jaches afreſa inventerades Bibliotheket til Liljeblad, ſom des nycklar förſeglade hos ſig hafver och ännu intet determinerat, huru dermed blifwer, utan jag ſkal med Biſkopen obiter derom tala och ſe i huad termer därvid något står att göra och må man Herr Broder continuera ſitt ſtudium Theologicum, då han ſäkert blifver hulpin utom Dorpt och Åbo, derifrå ingen förloſſning. Der äro ännu till 10000 böcker i behåll och ibland dem många vakra, men potiſſima pars conſumta. Obrechts böcker äro alla i behåll. Zedelen har jag låtit præſentera Secr. Sternell, ſom lofvat med mig derom tala, och ſkall jag vidare ſökia dertill lägen-

Digitized by Google

genhet: på reſten af ſtipendio ſkal ock tänkias, faſt medlen nu blifua öfuermottan knappa i Stats-Contoiret. Man har ännu intet fådt ſuar af Moſcoviten om den årnade Legations antagande, utan väntas dageligen, och om det kommer, ſå går reſan för ſig i tillkommande månad. Major Palmquiſt har blifuit Öfuerſte i Wiſmar och i des ſtälle Numers Major. Herr Pålhammar år i värket, att medelſt Hans Maj:ts godtfinnande inrätta ett nytt och mächta djupſinnigt inventerat opfordrings vattukonſts värk i Fahlun, ſom når det blir kunnigt lärer gifua Mathematici nog ſpeculationer. Jag förblifuer

K. Broders.

Stockh. d. 18. Jan. 1699. T. T.

E. O.

Hög:de K. Broder.

Jag hafuer fårnummit, att Kåra Broder för tijden ſkall viſtas i Holland och förmodar dårföre, att han ſin reſa igenom Tyſkland väl tullåndat, ehuruväl här nogſamt är bekant, att kriget och den dyra tijden åfuen tillfogat de reſande på de orter några incommoditeter. Det fägnar mig myckit, att Kåra Broder ſänder mig något af Kieslingii arbeten och ſkulle elljeſt giårna önſka kunſkap, huru han ſig i ſin profeſſion förhåller, och huad ſtudia han egenteligen tracterar. Om de Zwejbrückiſka bergverken hafua åfuen vij i Collegio fådt någon rap-

rapport af Capitain Ehrenſchantz, och Hans Maijt låter beordra Gref Oxenſtierna att gifua derom ytterligare kunſkap. Wij hafua i förra vekan i Sahlberget anträffat en ſilfuermalm af 240 lod i centren, des like till rijkhet man tilförende ey förnummit här i landet, varande märkeligit, att ju rijkare ſamma malm varit på ſilfuer, ju mera Mercurii currentis har han ockſå hållit. Mag. Bergius, ſom är en ſtark Zelotes in non tolerandis Reformatis låter med ſitt förtal af trycket publicera några ark af Sal. Laurelii arbete angående ſamma ſak. Om den bevuſte affairen angående Bibliotheket har jag confererat med vederbörande och är det en ſak, ſom wål kunde låta ſig göra, men det är intet åt att rått myckit reflectera derpå, ty når wår HErre hjelper Herr Broder hem, ſå will jag hällſt råda honom att engagera ſig vid Hofuet och bli der Präſt eller och antaga någon profeſſion i Upſala, ſom på tjänligit ſätt både låra låta ſig göra. DEUS providebit! Kära Bror, efter årligen ifrån Sumatra kommer med flottan till Compagniet i Holland anſenlige partier gullmalm, derifrå man ockſå några åhr hijt till Sverige låtit en del komma, ſå behagade Kära Broder nu giöra ſig igenom någon bekant wål kunnig, om i detta år eller förledit ſlikt till någon myckenhet är anſkaffat, om det ännu är i behåll, huem det mäſt opköper med huad mera, huarom Eſſayeurn Grill wål kan gifua kunſkap, ſom åth ſin Farbroder Balſar Grill ſådan handel i des lifstid dref. Secreter Öller blef hårom dagen här

 död,

Digitized by Google

död, och honom lärer väl Secreter Strandins eller Ehrenstral succedera. Biskopen Benzelius reste med Dom. Olaus öfuer Pingesthälgen till Stregnes och lärer snart komma hijt igen att påskynda Bibliens revision, derpå första arket nu 9 åhr varit under händer att tryckas. Herr Commissarien Ihsenstierna lärer fuller accommodera Kära Broder väl med penningar, tiden tillåter nu intet mera, utan jag önskar stadig god välgång och förblifuer

K. Broders

Stockh. d. 9. Junii 1699. T. T.

E. O. (*)

Min Hög:de Herre

Jag tackar mycket tjenstteligen, så för dhes kårkomna bref, som bijfogade curieusa tractat, den jag med allraförsta skall åter tacksamligen sända tillbakars, enår jag fått excerpera derutur ett och annat, som för mig ån återstår. Dhet är till beklaga att den samma intet skall vara till fångs, der dock desuthi finnes allehanda vackra saker, och besynnerligen ett så angelåget document om Sveriges gräntz och præeminentz för dhe andre Nordske Rijker. Jag undras om intet sjelfua originalet blifuit ibehåll. Det vore elljest en inestimabel skada. Prof. Rundius berättes och hafua ägt ett öfuermåttan raart

(*) *Eric: Odhelstierna*, Assessor i Bergs-Collegio, dog 1704.

Digitized by Google

raart och curieuſt Manuſcript på Pergament af Wiger Spans flycker med *Suenſke Bookſtäfuer* ſkrifuit. 1. huarom han altijd varit mycket ialous, och icke velat en gång vijſa dhet för någon, ſom mig är ſagt, dhet vore ſkada, om och dhet vore förkommit, innan det vore ederat. Den af Hr. Benzelio nampngifne Vita ſive legenda cum miraculis divæ Katherinæ är allenaſt en appendix till vitam abbreviatam St. Birgittæ begge ederade af Olao Magno Gotho i Rom 1553. derföre dhet ordet Holmiæ ey kan ſtå ved ändan. 2. om Herr Benzelius ſedt noga efter lärer han haa funnet att denne St. Catharinæ legenda är det 5:te bladet af Lit. B. 3. förty ſjelfua tractaten är tryckt in octavo regali. Denne tractat har Scheffer aldrig vettat af, mindre ſedt; men nembaar allenaſt efter Meſſenii berättelſe om ett epitome revelationum St. Birgittæ publicat. Romæ in folio, den han doch tillſtår ſig ſjelf aldrig bläſuit varſe. Sjelfua inſcriptionen af dhenne St. Birgittæ Vita har jag at en god väns exemplar, ſom mig för någon tijd ſedan blef communicerat ſålunda uptecknat: Incipit vita abbreviata prædilectæ ſponſæ Chriſti ſanctæ Birgittæ de Regno Sueciæ continens in ſe certas revelationes Divinas cum aliquibus miraculis, på andra ſidan ſtår ett kortt Olai Magni förtahl ex ædibus Birgittæ 1553. Vid ändan af St. Catharinæ Legenda var ett blad eller annat bortta uppå dhet exemplar, ſom jag haft till låns, huarföre jag ey heller kan veta, huad efterſt harſtådt. Af dhem jag igenom läſithar jag intet kun-

nat märkia att någon Ulpho varit Author till den bijfogade St. Catharinæ vitam, utan tycktes mig, att *Olaus Magnus* 4. ſjelf ſammanfattat begges vitas af libb. revelationum dem han i förtalet berättar ändå ey varit på tryck uthkombne. Mareta Clauſadotters vita Birgittæ är mig helt obekant, och ſkulle fördenſkull gårna åſtunda om den ſamma någon ytterligare undervijſning 5. Om Runeſtenar har jag aldrig varit ſorgfällig, och derföre ey heller bekommit om dem någon kunſkap; uthan lårer man, huad dem angår, behöfva att tillijta Herr Peringſchiöldh, ſom af dhem ett ſå rijkt förråd har och dher han vill kan gee mången vacker efterrättelſe både uthi det ena och andra ſom hörer till våre forne Svears och Göthers Pelegrims och hårtårder uth till terram ſanctam. Dhet vore önſkeligit, att Herr Benzelius måtte haa ſin tijd behållen för det behageliga och nyttiga vårcket in re literaria Patriæ ſom ſå många ſkulle fågna ſig af. Af mine ringe Collectioner ärnar jag innan kort framgifwa ett lijtet ſpecimen ſå godt ſom jag hinner med; vij måſte animera huarandra att efter all förmågo arbeta på det, ſom kan gagna publico, faſt intet vij alla kunne vara lijka vuxne och capable dertill, tamen laudanda eſt voluntas. Att Olaus Petri har haft det tillnampnet Phaſe minnes jag inter, att hafva fedt hos någon annan ån Schefferum i des Suecia literata pag. 19. der han ſäger honom ſå kallas in matricula Vitenbergenſe, den mig ey obekant är; tancker dock göra mig herom bättre informerad

till

till hernäst. Till den retorsions och geensvars skrift, som åhr 1609 blef uplagd, troor jag, att Messenius vist lärer vara author, om icke K. Carl 9. sjelf, 6. Dhet mig intet synes så olijkt, när jag anseer dhet maneer han brukat i sin öfrige Suenske och tydske poësie. Samma skrift lärer, som jag menar, vara en refutation af den kortte Suenske Rim-Chrönika, som är gjord om K. Carl 9:des hårda regement och består af några ark allenast, men jag har intet väl fådt göra mig om innehållet af denne tryckte apologia bekant, efter jag intet har dhen få vid handen. Emoot den tractaten pro Rege, lege & grege, som långt tillförene uthi K. Johans tijd blef upsatt af Hr. Erik Sparre och handlar om en helt annan materie, nembligen om den disput, som på den tijden var emellan Konungen och Hertigen öfver jurisdictionen uthi Förstendömen, kan denne Apologie intet vara ställd, ey heller emoot Slachtare bäncken, som först åhr 1617 af trycket uthgeck, men den tractat som Messenius uthgaf och kallas detectio fraudis Jesuiticæ är af en heelt annan beskaffenheet, varandes fullkomlige inscription denne: Detectio fraudis Jesuiticæ in quodam libello famoso contra Regem Carolum IX, ac simul genuina nebulonis cujusdam Henrici Holmii ex barathro Pontificio prodeuntis & libellum famosum in Sveciam dolose transmittentis delineatio, per Joh. Messenium Holmiæ 1610. 4to. Denne är utgången på latin och lijka som Messenii palinodia, som den och af Eric Jöranson Tegel kallas, derutinnan Messenius

 täncker

tänckter göra sig heelt frij ifrån dhe misstankar man ey uthan orsaak hade om hans hemblige correspondence med Jesuiter och Papister, ty af Hans Tomo 9 eller så kallade testamente, kan man see, huad för en Man han var, deruthi han uppenbarligen bekänner sig till den Papistiska läran, och säger sig jembväl dööd i den samma, och ehuruväl han här och der i sine tryckte Skrifter sökt sådant fördölja, har han dock alt stadigt underhållit hemblig correspondens och Skriftväxling med Papister och Jesuiterne, såsom och dem tillsändt sitt conterfey uthstucket uti koppar, samt Wadstena Closters beskrijfning och delineation med klagan öfuer des desolation och ödeliggiande.

Perspicillum bellicum, som Hr. Benzelius frågar om, är först tryckt på Tyska. Jag vet intet quo authore, men på Suenska blef det affatt och tryckt i Amsterdam genom Anders Pederson Kämpe, som och der sammastädes på Suenska uthgifvit den andre förargelige tractaten kallad Theologisk Probeereung, dher han uthi Förtaalet mycket grymt faar uth uppå det Suenske Prästerskapet, bägge tractaterne blefuo åhr 1670 af Kongl. Regeringen förbudne och confiscerade. Det är den samme Anders Person Kempe, som åhr 1675 i Hamburg uthgifvit den anatomicerade Graanen, om huilken och Schefferus i sin Svecia Literata pag. 266. förmåler. Author vitæ St. Bothvidis har varit Herr Örnhielm sjelf okunnig. Ännu har jag ey heller fådt tijd att stoort spana efter, huem den må hafva varit. Här om

om dagen fann jag, huru som Erkedjäkne-dömet i Upsala blifvit af K. Göstaf den I. indragit till Croman, och des inkomster anslagne till Prästet i Upsala, efter dhet gamble testament skulle upsättias på Suenska. Vidh tillfelle önskade jag fåå af Hr. Benzelio någon närmare beskrijfning af Laurentii Petri Gothi i Wittenberg år 1559. uthgifne tractat den han kallar Stratagema Gothici exercitus, jag åstundade gärna vetta, huad stratagema det är, som han deruthi beskrifver, eller och om Author icke är dhen, som sedan blef Ärchebiskop. Skulle och gerna förnimma, om Hr. Benzelius uthom landz blifvit varse någon lijten book på Italienska om K. Carl Gustafs krijgs expedition, huilken efter befallning först blef här hemma upsatt på latin af då varande Actuario här vid Kongl. Cantzelijet Jacobo Wattrang men sedan åhr 1662 uthsänder till Dominum de Gualdo, som den låtit affättia eller sjelf affatt på Italienska och trycka uti Venedig. Så skulle jag och begära een lijten underråttelse, huru det blef med dhet Slavoniske Lexicon, som Hr. Sparvenfeldt lembnat quar i Rom och skulle der med Påvens kostnad tryckias, om deraf något kom uth och vid huad tijd, och huad smått, som Hr. Sparvenfeldt ellest deruthe uthgifvit. Mehra fåår jag intet denna gång tijdh att skrifva, uthan vill spara sompt till här näst; Sluter emedlertijd med min vanlige försäkran, at jag är

Hr. Benzelii

Stockholm d. 23 Sept. 1702. redebogneste tjenare

E. Palmschiöld

Digitized by Google

De Numerr, som i texten somlige ståås stå innatte, utmärka de anmärkningar, som Sal. Ärchebiskoden in margine här och der tillsatt, och som nu följa:

1. Nei, uthan på gammal god Götska.
2. Thet står ther.
3. Falsum.
4. Falsum.
5. Habet hunc Tractatum Palmskiöldius ex Ampl. Brennero descriptum.
6. Non est Messenius, alioquin in Testamento suo illius meminisset.

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecarie

Ehuruväl jag, tör hända, lärer vara ibland dhe sidsta, som aflagt sin gratulation hoos Hr. Bibliothecarien till des nyligen åthniutne vällförtjänte befordran; så troor jag dock, att neppeligen någon kunnat vara mera deröfver glad och förnögd, än jag, som i så långliga tijder tillbaka har att fägna mig så väl af dhes goda bekanskap som förtrogne vänskap och nu förmodar mig vid Bibliotheket hafva een upricktig ock säker vän; den jag hedan efter drifftigt och med förtroende kan anlijta om huarjehanda begärlige efterrättelser. Men jag kan intet lätteligen döma huilkendera jag i detta måhl mera skall gratulera, anten Reipublicæ Literariæ och des alumnis öfuer det att Bibliothecarii Functionen

Digitized by Google

nen med ett så vårdigt och lijka som af naturen dertill formerat subjecto åter blifuit besatt, eller Hr. Bibliothecarien sjelf, som i så måtto vunnit den lyckan, som elljest ganska få ernå, att han kommit rätt uti sitt element och till den Post han alltijd varit måst hugad och inclinerad till. Jag tvifflar ingaledes, att ju Hr. Bibliothecarien, som han hår uthinnan hindt sitt måhl, han och lärer hedan efter med desto större ijfver och bettre eftertryck kunna fortsättia och fullkombna sine vackra anslag och företagne arbeten, enkannerligen huad Historiam rei literariæ angår. Af Herr Bibliothecariens sidsta angenäma och curieusa bref, seer jag Herr Bibliothecarien vara abuserad uthi sin mening om mitt upsät att vela uthgifva något angående scripta nobilium, huarvid jag redan länge observerat den svårigheet, som Hr. Bibliothecarien ihugkommer, varandes ganska många som af gammal adelig Slecht och herkompst, hafva sedan stannat uthi andeliga Ståndet vid förnemblige åmbeten och genom sine vackra och lärda skrifter äre deruthi nampnkunnige blefne, såsom ibland andre dhe af den Rudbeckianiske familien, dem jag af ett troverdigt gammalt Slächteregister har sedt vara herkombne af een adelig stemma uthi Hollstein, som och Doct. Joh. Rudbeckii Son Assessoren i Refvelske borgrätten (een af mine speciale vänner) efter Riddarhuus Directeurernes vittnesbörd om Rudbeckianiske familiens richtige adelskap blef för några få åhr naturalise-

nad och på Riddarhuuſet intagen. Men förutham detta, finner jag vår Suenſka nobleſſe (ſå trampt af denne heders grad något mera nu kan ſkattas öfrigit ån blotta nampnet) mera lofvård för dhes krigsbedrifter än för några ſtudier eller publicerade lårda vårck, ty några fåå undantagne, beſtåå våre förnemblige Herrars, eller andras af adelen ederade arbeten, merendels uthi en hoop orationer och diſputationer, den dhe i ungdoms åhren anten ſielfue med omoget förſtånd eller och aliena opera ſammanfattat, och fördenſkulld föga beröm deraf hafua kunna, omſkönt dhe ſkulle blifua orbi literario bekandte, emedan dhe åndå intet kunna anſees och råknas för några utharbetade vårk eller arbeten af vårde. Min deſſein år allenaſt att i all ſom ſtörſta kortheet och enfalldigheet uthgifva ett regiſter på dhet jag af våre Suenſke handlingar ſamblat eller elljeſt öfuerkommit och dhet med ſamma frijhet och under lijka titul, ſom andra dhe dher tijd efter annan låtit uthgåå catalogos på ſine till auction anſlagne böcker, ſom jag och förmodar uthan eftertahl och criſi kunna ſke, omſkönt jag med ſamma mitt regiſter intet haar med dem iuſt eenehanda åndamåhl. Det olyckeliga öde, ſom många härlige och ineſtimable piecer åre underkaſtade genom ägarenas ialouſie och obenägenheet, dhem med flere att communicera, beklagar jag af hiertat och må Herr Bibliothecarien dhet fritt och ſåkert troo, mig ſå långt derifrån vara, att jag ſkulle, åſom jag lickvål af mångom oförſkylt beſkylles, ve-

la

la beſmittas med ett ſå laſtvärdt och för publico högſt ſkadeligit bruuk, att jag faſt mehra oförd röjeligen är finnad i vårket vijſa, mig länge hafva omgådt med dhe tanckar, på huad ſätt jag bequämligaſt ſkulle kunna till publici tjänſt och nytto emploijera dhe ringa ſå mine egne ſom andras med min egen hand merendels affkrefne curieuſa Hiſtoriſka Värck, dhe till en ſtoor del kunna kanſke vara obekante, och aldrig tryckte finnas, huarföre jag och omtänkt vara vill, hu u dhe innan kort på ſådant ſtälle ſkola blifua deponerade, der huar och een efter åſtundan må hafva lägenheet ſig att betjäna af dem ſamma. Detta vil jag ſub roſa hafva Herr Bibliothecarien låſom min förtrogne vän föruth kundgiort, på dhet han må låta falla den vidrige tanka, ſom med honom många andre oförſkylt torde fattat om mitt humeur och upſåth, innan dhe dhet ännu rätteligen känna. Af den mig nu mehra vid handen gifne närmare beſkrijſning om vita Sanctæ Catharinæ tillſtår jag mig vara öfuertygad, att det exemplar Hr. Sparvenfeldt äger, är af annan edition än det jag haft till låns. Det ena, ſom jag märker, är tryckt in 4to med Munkeſtyl här i Stockholm, det andra åter ſom jag ſedt och Monſ. Lars Benzelius nu har communication af, är af Olao Magno med dhes præfation uthi Rom uthgånget in regali octavo med ſamma caracterer, ſom dhe andre hans värck in folio tryckte der uthe. Men ſå troor jag ändå, att vita St. Catharinæ är enahanda i både editionerne, ſå vida jag kan döma af

den uthi Hr. Bibliothecariens förre bref anförde rubric, som ord ifrån ord stämmer öfuerens med den som finnes framför dhet exemplar, som jag har till låns. Att dhen omtalte retorsions eller Geensvars Skrift är Messenii och ingen annans alster, har jag vid des närmare skårskådande och genomläsande befunnet, varandes den stält emot en af Jesuiternes orden, som låtit i Lübec genom Gottskalk Casten af trycket uthgifva en Smådeskrift på K. Carl IX, dhes Gemåhl sampt menige S. R. Ständer, och som jag giffar, lårer dhen Jesuiten hafva varit en Suensk af Nation, Henricus Holmius vid nampn, såsom han af Messenio nembnes i des på latin uthgångne detectione fraudis Jesuiticæ. Elljest har ingen så väl som Messenius kunnat beskrijfva och afmåla Jesuiternes illfündigheter och stemplingar, varandes ingen liknelse dertill, att K. Carl 9. såsom min giffning sidst var, skulle sjelf lagt handen dervid. Messenii Testamente har jag väl en gång sedt hos Secret. Peringschöld men aldrig bekommit deraf någon afskrift huarken genom honom eller Hr. Bibliothecarien, så att jag fördenskull ey heller mig kan påminna, huruvijda dhenne retorsions skrift kan under dhe andra af honom deruthi nampngifne skrifter, dhem han retracterat, blifva begrepen. Af Closter Lasse har jag väl en confessionem Christianam & avitam (som han den kallar) trium Regnorum Septentrionalium de via Domini, editam Cracoviæ 1604, men aldrig har jag hört honom uthgifvit någon sådan libellum famosum, som af Messenius re-

fute-

ſuteras, elljeſt är retorſions ſkriften förſt år 1610. af trycket utkommen och förmäler att ſmådeſkriften ſkall vara kort tillförene i Lübec tryckt. Uthi dhet Brennerſke Manuſcriptet om St. Brithas Slächt finnes intet dhen mening, ſom Hr. Bibliothecarien inför om Margreta Clauſa dotter, måſte altſå det vara af een helt annan beſkaffenhet, huarat jag tyckes för någon tijd ſedan ſedt en gammal afſkrift uthi Archivo för branden; begynnelſen af Hr. Brenners Manuſcript lyder ſåledes: Hær æpthir ſkriffvas aff wora hæligha Modh'r Sta' Birgitta Moder. Modh'r oc ſidhan the Hælgha barnen oc barnabarnen ſom utkome waro aff Hña Hælga bryſte. In Nomine Domini Amen. mz Guds nadh haffw' iak tæncke h'r ſamanſkriffwa wara kæra Modh'r St'a Birgitta Slækt, ſwa mijkijt Jag haffw' aff ſannindha mænniſkiom hördt &c. Jag ſkulle gerna wetta, huar det var, ſom Hr. Bibliothecarien berättade, att Doct. Lutheri bref till Guſtavum I. ſom jag igenfann, ſtår infördt, huarom jag tjenſteligen beder att Hr. Bibliothecarien ville gifva mig underrättelſe, ſåſom och huad Miſſale Hr. Bibliothecarien ſade en gång ſig åga ſamt huilka editioner af Revelationibus Birgittæ åro dhe bäſta, emedan dhe undertijden förekomma, och jag intet vet, huilkendera är bäſt. Jag fåår för annat hinder ſkulld intet vara denne gång vidlöftigare, ehuruväl jag ett och annat hade elljeſt att ihugkomma, beer och mycket om urſeckt för det jag ſå i haſtighet och ovulligt ſkrifver och fåår intet hafva tanckarne tillhoopa. Näſt en mycket

tienſtel. helſning till Hr. Erchebiſkopen, förblifver efter min vanliga förſäkran

H. Bibliothecariens

Stockholm d. 17 Octobr. 1702. hörſamſte tienare

E. Palmſchiöldh

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecaire

Jag har förfärdigat en liten Piece, huarutinnan jag yttrar mina tankar om en rar Runiſk ſilfuerpenning (ſom är införd och beſkrefuen in Britannia Camdeno-Gibſoniana) och till des illuſtration bijtogat några andra afritningar af åtſkilliga vackra gambla Engelſka Sterlingar, ſom ey tillförende i något verck åro publicerade. Och ſom jag gierna ſee ſkulle, att denna Piece kunde in Actis Eruditor. Lipſienſibus få ſe dagsliuſet och jag ingen bekantſkap har med den Man, ſom dirigerar ſagde acta (huilkens Namn och Characterе jag intet väl minns) ty täcktes min gunſtiga Herr Bibliothecaire, efter des vanl ga godhet, förmedelſt 3 eller 4 Rader till den ſamma, förſkaffa åt detta mitt lilla och ringa verck un bon accueil. Jag förväntar med det förſta ett gunſtigt ſvar ſamt ett litet bref till otuanſagde Man och förblifver däremot ſå länge jag lefver

Edle och Högt:de Herr Bibliothecariens

Stockh. d. 28 Apr. 1703. lydigaſte Tiänare

N. Keder

Digitized by Google

Högtärade Herre

Des angenähma bref af d. 30 ſiſtledne har jag undfått och ſer deraf min Herres lyckeliga ankomſt till London. Jag har uphört med ſuar till Min Herre angående Moriſons Tractatum Botanic. i förmodan att få min Herres vidare befallning här öfuer, då min Herre vore penningarne öfuerſändande. Den förſta delen vet min Herre vara uplagd för 20 åhr ſedan, hwilken fördenſkuld Hr Rudbeck alluredan lärer poſſidera; den ſenare genom Herr Bobart tryckt kåſtar 5 liv. hwilket är ett oryggeligit pris, det jag ey allenaſt af Hr. Bobart och Mr. Hall, men och Hr. Grabius af andra, ſom det kiöpt, vid efterfrågan förnummit. Hr. Grabe halſar Min Herre hörſamſt, ey hafwandes ſjelf tillfälle att ſkrifwa Min Herre till. Bref från Min Herre hade han förleden wecka jemte de 2 l. 4 ſh. med Hr. Günter från Windſor öfuerſände. Inedita af Philone har jag länge ſedan färdigt ſkrefwit och med ſtörſta flijt och achſamhet collationerat, hade och velat det förleden weka öfuerſända, men blef contramanderat af Herr Grabe, ſom ſade ſig hafwa lofwat Min Herre wijd des afreſa att willja det ſjelf med MS. conferera, ſade mig och i gåår, att han ey har tijd dertill förr än ſijſt i denna månaden. Skulle Min Herre behöfwa det förr täcktes han låta det weta, ſå ſkall det ſtraxt öfuerſändas, jag förſäkrar Min Herre att det är ſå wäl med MS. jemfört, ſom det kan någon tid blifwa. Jag har ſkrifwit af Eſaias Abbas Orationer, och confererat dem

5:te

5:te och 6:te, förmodar och innan 14 dagar att hafua dem redo. Dr. Tharington af Heart Hall och Mr. Parker af Trinity-Coll. hälsa Min Herre öfuermåttan, begge beklaga, att de ey kunde taga afsked af Min Herre vijd deff afresa och önska se Min Herre än en gång i Oxford. Åtskillige andre, som begge Millii, Herr Potter och Besworth anmähla i lika måtto deras hörsamma tienst till Min Herre. Hr. Besworth reste förleden fredags uth på landet, och lemnade mig detta sitt innelychte bref at öfuersända. Herr Connion deffliikeft hälsar Min Herre ödmiukeligen, recommanderandes sig och sitt huus, som nu med fåå giäster är försedt, till Min Herres gunstiga befordran, så frampt han i London skulle förnimma någon, som åmar besöka Oxford. Adieu

M. Hres

Oxford d. 9 Junii 1700. hörsamste Tienare altijd

And. Rinman (*).

Högtährade Herre

I går afton, sedan kl. var 9 fick jag Min Herres bref huaraf jag seer Min Herres ändteliga sluut att lemna Engeland, huilket mig sinnerl. bedröfuat,

(*) Uppå ett denna Rinmans bref har Sal. Archebiskopen under des namn satt denna annotation: *Probstens i Eggeby Sevrd Rinmans Son, hade varit min Amanuens i Oxford.*

uat hålſt jag här å orten ey vijdare må förnöya mig af des umgånge, hoppas dock ey tillika med denna ſkildnaden miſta Min Herres gunſtiga benågenhet emot mig, men att jag, om ſå år Guds villja, i framtijden må betjäna mig af den ſamma i Sverige, ſkall imedlertijd ſökia giöra mig värdig till den godhet jag redan ſå ymnogt af Min Herre njutit, alltijd fägna mig af des välgång, och af hjertat önſka Min Herre en lyckelig reſa och lycka omſider i Sverige till en vällförtjent befordran, in ſumma till alla des berömliga deſeigner Guds Nådiga bijſtånd. Min Herres bekanta här i Oxford önſka alla giårna att ſe Honom ån en gång här i Engeland, ſårdeles den redelige Suenſk hjertade Mr. Parquer af Trinit. Coll. ſom altijd betygar ſin affection till Min Herre. Mr. Bedsworth år ey ännu igenkommen; behagar Min Herre ſkrifua honom till, ſkall bretuet till honom ſåkert fortkomma. Hade jag fått Min Herres bref några timmar förr, ſkulle Moriſons werk och de 3 Böker Min Herre hos mig lämnat, näml. Catal. MStrum, Avicenna och Lexic. Golii Arab. blifvit med Carriern ſom i dag afgick öfuerſände. Nu måſte jag afvachta näſtkommande tijsdag, medlertijd ſkall jag om ſöndag gifua Min Herre underråttelſe om huſet, der ſamma Carrier ankommer i London, på det om Min Herre dröijer till näſtkommande onsdag, kunde han vijd ankomſten ſtraxt låta afhämpta dem, i des de elljeſt ey ſå haſtigt torde blifua brachte till Herr Lyels huus.

Parænesis &c. skal åfuenväl blifua tillika öfuersändt. Der af Es. Abbas har jag sulbracht, men [illegible] ey collationera det så snart, att der, oansedt [illegible]arna ville, kan om tijsdag öfuersändas. Jag [illegible] ån ey collationerat något wijdare af Philone, men skall efter collationen af Es. Abbas det oförgröyeligen angrijpa. Mr. Grabe vill att jag först skulle taga Ephr. Syrus under händer, huaröfuer Min Herre täcktes ån vijdare yttra sin mening. Gifue Gud mitt tillstånd vore något drägeligare, att jag kunde tjåna Min Herre som jag borde och högst önskade. Jag skref aldrig så tråget, som jag nu några vekors tijd giort, och har jag dragit mig tämeligen når uth af Hr Grabii debet, han har nu anförtrodt mig correctionen af sin Irenæus vijd tryckerijt. Elljest har jag mig företagit, att horis intermissivis till ånda bringa, huad som resterar af Ara Multiscii Schedæ de Islandia, huilket Wormius (han som skötte så väl Engelländarnes Manuscripter) uplagt här i Oxford på Academiens omkostnad, men lemnadt det vijd sin echapirung ofulkomligit, ey uthan stor skada för Academien. Wich since it has got amongst the English Learned a Character of a most noble piece of Antiquity, i thougth no better way to oblidge some desiring Gentleman, than to satisfay their expectation by accomplishing this piece of work. Så snart jag kan åndat skall ett exemplar blifua öfuersändt till Min Herre. Bemälte Wormius har commenterat öfuer 6 Capitel af denna Historien, men lemnat 4 orörde. Hans fehl är, att

Digitized by Google

att han giärna förtijger många nödiga relationer, uthan huilka saken är lemnadt mörk och obekant, endaſt ſådanne ſom han ſeer ey kunna uthan de Danſkas neſa och Sweriges beröm införas. Undertijden röijer han ſin ſvartſiuka tämmeligen groft, då han emot någon Suenſk Hiſtorie tycker ſig hafua tillfälle. Om jag med maneer kan inbringa något häremot, lärer jag ey underlåta. Elljeſt om jag vill bringa in en diſcours öfuer denna Hiſtorien på tijo ark eller mehr, har jag lof dertill. Grabius vardt ordinerad af Biſkop Lloyd, ſom jag i ſenit ſiſta bref propheterade, och drager nu ſin präſterliga habijt, förl. Onsdag introducerades han i Chriſt. Ch. till Chaplain. Jag åſtundade i ett mitt förriga bref förnimma om Min Herre ville hafua den delen af Moriſon, ſom var uthgifuen af Hr. Moriſon ſielf för 20 åhr ſedan tillika med huad Hr. Bobart uplagt, det ſenare år Pars Tertia, ſc de Arboribus. Totius Operis pars prima är ännu ey uplagd, berörde 3 pars de Arbor. uplagd af Bob. var för några vekor ſedan ſåldt för 5 pound hvilket ſå Mr. Bobart ſom Mr. Hall med edh bedyrade, men är nu tillbaka gångit till 3 pound. Jag kom nu från Mr. Bobart, han hälſar Min Herre ödmiukel. och rådde mig, att jag innan 8 dagar ey ſkall upkiöpa ſamma värk, efterſom imedlertid förmodas blifva af Vice-Cancellario ett viſt prijs ſatt. och uthan tvifvel några Sh. mindre. Båge dehlarne kåſta nu aldraringaſt 6 pound, huilka för 6 eller 7 vekor ſedan kåſtade näſtan dubbelt, orſaken var att Vice-

Cancelairen har förbudit dem sälljas, till för några vekor sedan. Jag kan väl tänka Min Herre ey åstundar mehr än huad Mr. Bobart uplagdt neml. den sista dehlen. Huarföre Min Herre åhrfökes att låta mig veta, huru de öfrige 2 pound må blifva tillbaka stälte. Boken skall blifua, som Min Herre i sitt bref åstundat, väll förvarad och förseglad öfnersänd jempte revers - - - Hall om priset och försäkran att booken år complett. Jag vil ey upkiöpa boken innan nästkommande Måndag i förmodan att dessinnan hafua några ord från Min Herre så trampt han ey är nögd med bemälte dispoſition. Mr. Hegwood hälsar Min Herre tjenstl. som jämvel Mr. Grabe. Adieu

M. H:s.

Oxford d. 12 Jul. 1700. hörsamste tjenare

A. Rimman.

Eximie Domine

Lætor quidem Te salvum & incolumem ad Tuos rediisse, Tibique eam felicitatem mirum in modum gratulor; sed nescio tamen, Tuamne an meam vicem doleam eo nomine, quod mihi voti reo non licuerit Te reducem, tuisque ex virtutibus ornatum, Laurea Magisterii excipere. Ecquid enim mihi optatius fuisset, ac si Te, post tam longam & felicem apud exteros peregrinationem in Academia Upsaliensi cernerem inter bonarum artium Magi-

Digitized by Google

giſtros a me creatos, forte principem tenuiſſe locum? Sed quod animus meus mille modis Tui cupidiſſimus Tibi optavit, id temporis iniquitas ac difficultas itineris diſtulit. Gaudeo tamen brevi, ut ſcribis, mihi copiam præſentis Tui fore; & interea novi hujus anni auſpicium tam felici ſidere Tibi exortum volo, ut non modo aſpicias exitum quam feliciſſimum, ſed annos in poſterum Tibi quam plurimos ex voto numeres. Vale & ama

Tui

Upſal. 2 Janu. 1701. amantiſſimum

Forelium (*)

Clariſſimo D:no Erico Benzelio
Salutem & Officia

Quas Upſaliæ ad diem XXVIII Auguſti dediſti literas Clariſſime Domine, poſt biduum ejus, cum ex itinere Biörkwikenſi Strengneſium rediſſem nactus ſum. Per illæ quidem mihi gratiſſimæ, quia præterquam quod undique præclaram tuam eruditionem ſpirant, propenſiſſimo tuo in me affectu exuberant. Gratias itaque quas unquam poſſum gratiſſimas Tibi mi ſuaviſſime Benzeli ago habeoque tam pro inuſitata tua in me ſemper humanitate & conſiliis optimis, quibus obſequens ſi vivo declaraturus ſum, quantum tibi debeam, Reſcripſiſſem dudum, ſed

(*) *Hemming Forelius*, Prof. Poëſ. i Upſala, dog 1708.

Digitized by Google

abfui ex urbe proxime, cum Tabellarius publicus heic ad vos tranſiret: Quid itaque in rem tuam Clariſſime D:ne peragi a me dum abfuerim potuit, paucis accipe. Et gratulor quidem Tibi mi clariſſime Benzeli quod præclaro inſtituto inſiſtas, de Literatis noſtris bene merendi: valetudinem integram & vitam concedat tibi indulgentiſſimum Numen, propediem & eruditam Eruditorum a te exſpectamus Hiſtoriam, & plures egregias tuas lucubrationes, cum eruditio tibi, multa Literariæ Hiſtoriæ peritia, commercia cum doctis elegantiſſima, amoenum otium & invictus de literis bene merendi ardor adſint. Auſpicato itaque omine perge mi Benzeli obſcuritatem famæ jam jam ſubitura nomina vindicare tuumque inter illuſtria illa eruditionis decora, quibus ſeptentrio noſter feliciter per aliquot ſecula caput extulerat, adſerere. Habes magnis tibi veſtigiis præeuntes æque ducentes parentes, avos, atavosque? In Hoffkadienſi Bibliotheca, dum ruri eſſem, hæc quæ inſerta ſunt, exſcribi feci; lineas, ut voluiſti, primas & ultimas cujusque MSti Codicis. Primus continet *vitam Guſtavi Erici* ad Annum 1533. Secundus Acta quæ ſunt poſt obitum *Johannis* Regis. III eſt quoque Regis Guſtavi vita plurima fere continens ad verbum, quæ in Erici Göranſons impreſſa hiſtoria occurrunt. IV eſt Chronicon Rythmicum *Vitam Erici Satyrice* deſcribens; indicem quoque aliquot librorum Vetuſtorum, quos apud affinem meum Paſtorem in Huſeby reperi. Relationem quoque quandam curioſam de S. AEſchillo

a Majo-

Digitized by Google

a Majoribus traditam in ecclesia Bergboënsi simul mitto. Excerpsi quoque quaedam ex Msto codice qui annales Sueticos referunt, quae ad Historiam Ecclesiasticam videntur aliquid facere & non prorsus contemnenda illa, si placuerit, quoque transmittam. Quo fato b. *D. Paulini historia arctoa* conscripta nuper a Nobil. Åkerhielmio accepi, hanc esse plurium ingenii opus, a Lectoribus Stregnensibus, inter quos singulos singula pensa Paulinus distribuerat, compositum, unde dicebat idem Nob. Vir styli diversitatem observare licet. Declarationem quandam in *Pater Noster* Amstelaedami 1691. editam forte vidisti atqui sine nomine, quae tamen Auctorem agnoscit Illustriss. Dn. Joh. Kreutzium, si antea non habueris, aliquando tum communicaturus. Plurium Eruditorum vitas consignatas habeo, per aliquod tempus colligendis illis incubui, sed quae ultro se tibi offerent, si non displicuerit. Et si post haec aliquid simile forte fortuna invenero, summa fide communicabo. Nam ut, si recte memini, antea indicavi, vitas eruditorum nuper praeteriti seculi colligere coepi: multum a desidero Georgii Stiernhielmii & Vidkindi, aliqua quidem comperi sed non mihi satisfaciunt. Doct. L. Wallii vitam mihi quidam nuper promisit, quam propediem quoque habiturus sum. Vale mi clarissime Benzeli & me, ut coepisti, ama. Devotissima mea obsequia meo nomine Reverendissimo Dn. Parenti tuo Archi-Episc. & Dominae Matri commendes perofficiose rogo. Vale

le iterum commune meum Musisque delicium; qui sum Tibi amore & obsequio

devinctissimus

Strengnesii 8 Sept. 1701. *J. Bromii.*

Clarissimo Viro Domino Erico Benzelio S. & O.

Quod sero nimis scribam, mi Eruditissime Benzeli, minus quidem id ei convenire videbitur, qui officiosissimas debet gratias æternum, non pro nuperis solum, sed perpetuó exhibitis beneficiis plurimis. Tanto itaque majori sollicitudine angitur mihi animus, verens ne parum gratus habear, qui, a quo discessi Upsalia nihil ad Te mi svavissime Benzeli aut literarum dederim, aut negotiorum expediendorum rationem reddiderim. Verum negligentiæ istius non tam inficior culpam, quam veniam officiose precor. Quam quoque fatenti reo concessum iri certo certius confido, cum non extra culpam sit male ordinatus heic apud nos veredariorum publicorum accessus & abitus. Nunc itaque quod in præsens dilatum est, paucis exponam quæ circa commissa mihi negotia efficere potui. Procopii Vandalica ed. Grotiana ad Te perferenda Cl. Dn. habet Marstrómius junior, qui mihi promisit se illum librum usibus Tuis libenter relicturum. Lactantium vero suum adeo non concedet Thunius no-

noſter; ut jam jam diceret ſe eum repetere velle. Neqve Biblia Guſtaviana nunc reperiuntur apud Senatorem urbiculæ noſtræ Nils Olſon, cum redemerit ea idem, qui pignoris loco antea reliquerit, aliique vendiderit, a quo vix extorquebuntur. Sunt enim jam in poſſeſſione Telonarii. Mitto autem incluſas iſtulæ vitas aliquas eruditorum noſtrorum, uti 1. Johannis Matthiæ. 2. Terſeri. 3. Joſephi Fougdonii. Moreti non dum recepi, quamprimum recepero, mittetur & illa, & ſi quas alias reperturus forte fortuna fuero. Ragvaldi Hiſtoriam Reformationis fruſtra ubique quæſivi; addixit autem mihi Præpoſitus noſter Cathedralis confeſſionem b. m. *Epi* Johannis Matthiæ Calovio miſſam, cujus ἀπόγραφον a Calovio ſibi conceſſum Germania olim adtulerat memoratus Dn. Præpoſitus. Literas quoque & Bullas Pontificum quorundam in Sveciam miſſas dixit ſe habere Dn. Præpoſitus Telgenſis, quarum mihi copiam fore, cum occaſio fuerit ad ipſum hinc excurrendi, promiſit. Præterea nuper reſcivi in Bibliotheca b. m. Dni Kanuti Kurkii non paucos inveniri libros Sueticos Mſtos, quorum catalogum exhibebit mihi Dn. Colling. Exſpecto quoque propediem Chronicon quoddam Mſtum ſed quale & cujus ſit adhuc ignoro. Remitto jam, mi Optime Benzeli, cum ſumma gratiarum actione, libros, quos per benignitatem tuam tam diu commodatos uſurpavi. Præterea obnixe rogo velis, mi Benzeli, devotiſſimi gratiſſimique animi mei apud Reverendiſſimum Parentem Archi-

Digitized by Google

Episcopum esse interpres. Quod superest DEO O. M. Te omnesque præclaros conatus ex animo commendo. Vale ταῖς μέσταις καὶ μοι στρατηγῶν vale

Clarissimo Nomini Tuo

Dabam *Stregnes.* 26 Sept. 1702. omni observantiæ genere addicto

J. Bröms (*).

Monsieur, mon tres honnoré Amy.

Jag fick nu på stunden af Min Herres broder Mons. Olaus Benzelius Min Herres angenåhme skrifuelse; huaraf mig år måchta kårt förnimma, det högvyrdige Herr Biskopens berömlige och länge våntade arbete Breviarium Hist. Eccles. redan år under pressen. Μεγάλῃ κάρις αὐτῷ. Gud gifue dertil sin mildrika nåde och välsignelse. Jag råknar det ock billigt för en adfection, att Min Herre har behagat hedra mig med dess fråga om Raymundo Martini Auctore Pugionis fidei, och Raymundo de Sabunde siue Sebeyde, huilke Scaliger Μνημονικῷ τινι ἁμαρτήματι haar confunderat: varandes fast 150 års intervallum dem emellan, i det Raymundus Martini A. 1278, Raymundus de Sabunde s. Sebon, huars Theologia Naturalis nog år bekandt A. 1430 skolat florera. Åfven så haar Magnus Scaliger deruthinnan irrat sig, att

(*) Lector Gr. Lingv. i Strengnås, dog 1722 som Superintendent i Carlstad. Hans Latin torde på et och annat ställe behöfva hjelp.

Digitized by Google

att han ment Petrum Galatinum sitt vårk de Arcanis catholicæ veritatis copierat af denne Raym. de Sabunde: huilket doch merendels är utskrifvet af Porcheti de Salvaticis (som samma tid med Galatino lefvat) victoria contra Judæos: tilstående Porchetus ingenue sig hafva följt uthi samma arbete Raymundum Martini, huarom man i alle stycker kan hafva behörig efterrättelse hoos Joh. Morinum in Exercitationibus Biblicis pag. 16 til 20. huilken först detta Galatini Plagium omständeligen optäckt. Är intet Morini book vid handen, så finnes hela denne passagen anförd af Hottingero Hist. Eccles. Parte quinta l. sec. XVI p. 98. sq. äfven det samma berättar Christoph. Cartwright Præfatione Adnotationum in Genesin p. 36, 37, 38. Thomasius de Plagio Literario §. 436. Olearius Abaco Patrolog. in Raymundus Martini & Raymundus de Sabunde, såsom och Guil. Cave in Chartophylace Ecclesiastico så under dess namn, såsom och Petri Galatini & Porcheti Salvatici, andre Scriptores gitter jag nu i hastigheet icke nämna. Jag hugnar mig och deråt, att hans Högvördighet uti sit vårck reflecterar på den Grækiske och Österländske Församlingens nuvarande tilstånd, huilket andre gemenligen plåga måchta sparsamt touchera. Huad confessiones vi och deraf hafua, de äro mäst singulorum hominum, såsom hoc seculo Christophori Angeli, Metrophanis Critopuli, Cyrilli Lucaris, Zach. Gergani &c. Publicæ i vår tiid är ὀρθοδόξος ὁμολογία τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς, som A. 1643 uthför-

förligen öfver alle fidei Christianæ capitibus är sammanfattad och af alla fyra den Österländske Kyrckans Patriarcher, samt Petro Mogila Metropoliten i Kiow, och många andre Grækiske Biskoper samhälligt underskrefuen, som nu är i Leipzig på trycket, icke annat än jag veet. Den andre och nyaste är Synodus Jerosolymitana adversus Calvinistas hæreticos pro reali potissimum præsentia Carnis Christi in S. Coena A. 1672 celebrata, & Græce ac Latine iterum edita Parisiis A. 1678. 8. Sed quid ego γλαῦκας ἐς Ἀθήνας efter gamble ordspråket? lickviss som huar handtvärkare älskar כלי אומכותו så kan jag och intet annat än mig fägna, huad til mitt gamble handtvärk hörer; får jag i helgen vil Gud tiid, så tänker jag som snarest rycka öfver til Strengnääs, och då haa den åran att opvachta hans Högvyrdighet, och om ett och annat mig informera. Befallandes i medlertiid hans Högvyrdighet samt Min Herre uthi Guds nådige beskydd, samt förblifvandes

Monsieur Mon Maitre

Upsala, 1 Decemb. 1694. Vôtre serviteur tres obeïssant

Norrmæn

D:no Erico Benzelio, *amico optimo s. pl. d.* J. A. Bellman (*)

Fusius paulo, forte & Gallorum more, quibus interfum, elegantius scribere me decebat, eo, quod nunc

(*) Lår vara *Joh. Arent Bellman*, Prof. Eloq. i Upsala, död 1709.

Digitized by Google

nunc primum ad Te ſcribendi voluptate fruor ſed verborum fucum, ſcio, parum penſi habes, brevitatem vero imperat res ipſa. Latine ſcribo, quia a ſeculi moribus Te alienum novi, nec faſtidire, quæ ſapiunt Academiam. Quod feliciter res egeris tuas in Germania, ex Domino Sternel gratiſſimum mihi fuit cognoſcere. Voto etiam meo ſi pondus ineſſe velit DEUS T. O. lætum Tibi & ex animi ſententia, quod reſtat, iter futurum auguror. De rebus meis ſi forte requires, breviter accipe. Januario menſe e Suecia per Daniam tetendi una cum Dno Comite meo in Hollandiam, ubi 3 menſes ſubſtiti & ultra, Lugduni præſertim. Poſt, luſtrato celeriter Belgio tam foederato quam Hiſpanico, Angliam adivi; ſed inde poſt 6 hebdomadum moram egreſſus menſe Aug. huc acceſſi, brevi Andegavum iturus, ſed poſt 3 menſes huc rediturus. Academia Pariſienſis floret qualitercunque. Legitur, diſputatur a mane ad veſperam: quid & quomodo non vacat dicere. Multa proba, pleraque aut vana aut falſa omnino proponi audias. Doctorum numerus ingens, diſcentium vero incredibilis. Sunt viri etiam plane eruditi, ſed pauci admodum. Humaniora Studia & Linguæ Orient. pæne exulant cum Hugenotis, quanquam 2 Prof. Hebraicæ, 1 Syriacæ & 1 Arabicæ ſunt hoc loco magni nominis. Viros novi, non nomina, niſi Dni Chapelain & Goduin, qui ſunt Hebr. Ling Profeſſores, ſed ætatis valde provectæ. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudium omnium maxime hic in pretio eſt coliturque. Bibliothecis & numero-

sis & splendidis totus pæne sum addictus. Dni Baluzius, Mabillon, du Pin, Natalis Alexander clarent præcipue scriptis suis, ac parant quotidie novum aliquid. Data occasione Honoratiss. Parentibus ac reliquis Tuis, quos potissimum tanere mihi noveris, plurima ac obsequiosissima de me salute impertias obnixe rogo. De cætero nihil mihi erit unquam diutissima amicitiæ tuæ fruitione gratius, Benzeli honorande; efficiam quoque, si DEUS utrique nostrum vitam ac felicem reditum concesserit, ut amandi me constanter ac inter Tuos numerandi caussam nancisearis justissimam. Vale ac redama. *Parisiis* d. 2 Octob. 1698.

Fratri Suavissimo E. Benzelio *S. p. d.* C. Skunk (*)

Promtissimus ad literas tuas cum superiori tabellario respondissem; nisi, quæ de iis libris, quorum mentionem in tuis ad me literis feciſti, certi quid simul ad te referre constituissem. Propterea etiam huc usque responsum distuli, ut etjam, si novi quid scriptu dignum his in nundinis occurreret, vel præstantiorum librorum quædam editiones procurarentur, eadem occasione rescisceres. Ceterum doleo utramq; spem meam fefelliſſe. Nam nec rariores quidam libri ad has nundinas advecti, nec editi sunt aut perfecti alii alicujus pretii. Etjam multi vecto-

(*) Prof. Moralium i Upsala.

Digitized by Google

vectorum, qui ob itinerum molestiam adhuc exspectantur, nec advenere, incertum quoque est, an aliquos adferant rariores. Itaque de tuis primum audias. Iterata editio Breithauptii Inst. Theol. primum circa Paschatem haberi potest: de Schurzfleischio ut & Thomasio, quoniam ipse certe nihil intelligere potui, nec ipse audeo affirmare. Nec alicujus momenti hic quidam editi. Carpzovius in vindicatione Orthodoxæ explicationis Biblicæ contra Nicolai Arnoldi Lucem in tenebris non ultra v. Dissert. promovit, cum xxv absoluturæ totum opus expectantur. Etjam futuris nundinis Paschalibus dicuntur junctim prodituræ. Ittigius, a quo multa sperari possunt, nihil, ex quo Lipsiam advectus sum, publicavit. Aliqua Eristica Pietistas, uti appellant, & Antipietistas inter circum volitant, quæ pleraque non emerim cassa nuce. Mirorque etjam, qui Doctorum numero salutari volunt, sic & se & sacra velle prostituere, ut & huc usque fecere & videntur facturi. Nota & dudum atro carbone notata Germanorum cacoethes scribendi, quam licet dudum perspexerim & apud me damnaverim, in totum tanto magis jam præsens & melius persentiscens damno. Legi von Hardtii Ephemerides; sed an nimis judaizet, Theologi judicent, mihique videtur prorsus e quibusdam locis S. S. non sensum efferre sed iis inferre. Upsaliæ liber, certo scio, non prodiisset. Holmia literas nuper accepi. Quæris quid novi? Arrhenius de Templo Upf. Antiquæ disputaturus Schefferi sententiam propugnavit. Disput.

ſput. a juniore Rudbeckio prohibita. Arrhenius tn. invito aut ſpreto Rectore cum Academiæ fores clauſas reperiret, ferro aperuit & circa decimam horam diſputavit. Sic nova de nihilo naſcitur hiſtoria. Ceterum, quam cenſuram incurrat ob contemtum Rectoris ipſe adhuc ignoro. Bibliothecæ Upſ. ante abitum meum præfectus erat L. Normannus. In Obrechti locum ſuffectus eſt J. Upmarkius, literis Regiis munitus, unde de familiæ vocandi jure conſtat. Lagerlöfvii decumbentis e gravi morbo videtur brevi imminere fatum: quem tn. diutiſſime ſoſpitem vellem, optaremque, & ſine dubio cum me omnes boni. Plura nova mihi non perſcripta. Tu mi frater, quocunque in loco noſtros inveneris, fac diligenti a me ſalute impertias. Pariſiis inventurus Bellmannum, Högvallium, Adlerfeltium valere cum D. Comitibus jubeas. Nos medio Auguſto, Venetiæ, DEO Propitio, erimus. Roges etjam noſtros, ut eo maturent iter, & tu etjam, ſi poteris, ut facillime compenſemus, quod e noſtra converſatione per locorum intercapedines interruptum. De cætero felix & tibi proſperum iter annumque auſpicatiſſimum voveo. Da feſtinanter, pro more, danti veniam. Vale & iterum vale. *Lipſiæ* d. 7 Jan. 1699.

P. S. Magnam mihi gratiam feceris, ſi rariores aliquos libros comparaveris, ubi inveneris, ſi modo permittat orumena. Seb. Schmidii faſciculum Diſput. in 8:vo fruſtra hic quæſivi, ſi Francofurti, ubi editus, inveneris, quæſo mihi emas. Memor etjam eſto Jobi Ludolfii. Iterum vale. Pritius edidit Orationem Inauguralem continentem

Digitized by Google

tem controverſiam Archi-Epiſc. Cameracenſi de Salignac Feneloni motam. Sed pauca habet & perfunctorie iſta tractavit. Ad finem fere Martii hic ſubſiſtimus, interea velim quæ poteris nova ad me ſcribas. Tertium vale. Dn. Chriſtiernin tibi ſalutem diligenter dicit atque bene valere jubet.

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecarie

Af mig ſjelf underſtod jag intet thenna driſtighet. D. Allix gör mig hopp om urſecht, förſäkrande ſig om Hr. Bibliothecariens benägenhet i all ting för ſin ſkull. Han har några hundrade exemplar af Nectarii Verſion, ſom han ärnat för Frankrike, men kan intet för krigstijden. Nu önſker han them någorſtädes diſtraherade och tänker lägligit i Svårje. Ehuruväl jag ſagt någon olägenhet dervid, doch håller han then ey hinderlig för ſalo, når han har ſå god vän med förſtånd om utvägar, ſom han håller Hr. Bibliothecarien före. Efter jag är obligerat then goda Doctoren, ſå väl ſom merendels alla reſande blifva, ſå har jag ey annat kunnat ån låta them öfverkomma genom min Köpman i Stockholm Hr. Grubb. Sändas alſå härmed 50 exemplar af Nectarii verſion och 12 exemplar af D. Allix's Pſaltare. Och håller Hr. Doctoren then förra för 22 a 24 Sch. then ſenare af 18 a 20 Sch. Han menar, at en och annan vän af Hr. Bibliothecariens egne torde hafva hog för them, eller åthminſtone kunde blifua någon permutation med andra böcker ſom

Digitized by Google

voro curieuſa, eller torde valueras i Engeland. Vore jag i Svärje, eller ſnart komme, ſkulle jag göra min flit tillika, att betjäna then benägne Mannen. Imedlertid har jag ſkrifvit till min Couſin Mr. Charles Schulten, att han gör ſitt bäſta i hvad han kan, för diſtraction, ſå framt Hr. Bibliothecarien deſidererar. Elljeſt beder jag fliteligen att Hr. Bibliothecarien intet tillräknar mig thenna incommoditet, ſom vill följa af någon omſorg härvid.

Hvad angår Herr Bibliothecariens bref til Dr. Hickes, ſom Mr. Schulten öfuerſände mig, leſuererade jag ſtrax; ſände ock tillbaka ſvar genom min köpman, thet jag väntar vara framkommit.

Efter Herr Bibliothecariens order genom Mr. Schulten i flera bref har jag fliteligen manat på Mr. Rinman, hvilket ſvar jag öfuerſände i mitt bref till Upſala.

Cyrillus är ännu intet aldeles färdig. Jag har för min afreſa till Holland gifvit all direction, huru han må komma fort till Svärje med de andre böcker, ſom Mr. Rinman har i commiſſion.

Dr. Hickes Värk kan intet bli färdigt förr än efter ett halft år. Cottoniana Bibliotheca är tillſluten efter Sal. Cottons död, och han hindras för några böcker, ſom han derutur behöfver.

Mr. Neocorus går fort med Lexicon Suidæ och har 20 ark igen af förſta tomo, och en 3dje part af then andra, reſter then tredje, men jag hoppas han

han ſamlar alt i then andra. Monſr. Schulten vill vijſa, huad han uträtter i ſin edition.

Hr. Grabius har ändat Dr. Bulls traditio primitivæ eccleſiæ de Divinitate JEſu Chriſti, och talar intet annat om, än en ny edition af LXX, inbillar ſig få P. Olearii collection, ſom jag tror vara then båſta. Jag undrar på Hr. Grabius, ſom underſtår ſig til ſådant arbete utan fullkommen apparatu. Thet år långt tala om hans project. Scriptores Rei Ruſticæ bli curieuſligen uplagde i Cambrigde. D. Hody vill ſuſt - - - - en tåmlig aſſertion de Hiſtor. LXX interpr. uti ett volumen af 4 böcker.

Jag underſtår mig intet gå till vidare recenſion af re literaria för tiden uti all ſlag af lårdom; men jag hade önſkat, att jag hade haft närmare tillträde till Herr Bibliothecariens gunſt för detta. Huad jag elljeſt af händelſe och ohörſad ſkrifuit, hoppas jag blifver vål uttydt för D. Allix ſkull, ſom början och åndan år till theſſa haſtiga rader. Jag reſer nu til Holland &c. och tager then tour, ſom tijden gifver; imedlertid hoppas finna i Herr Bibliothecarien en gunſtig gynnare, ſom mig ſå hos ſig ſjelf ſom hos Högvördigſte Herr Årkiebiſkopen vål recommanderar, för huilkens och Herr Bibliothecariens lif, hållſa och vållſtånd jag troligen beder Gud och förblifver.

H. Bibliothecariens

London d. 9 Maij 1703. ödmjuke tienare

Joh. Schult (*)

(*) Under denna Mannens namn har Sal. Årchebiſkopen an-

Adle och Högtårade Herr Bibliothecarie

Det år mig af hjerta kårt, at min lilla tjänſt varit min Högtårade Herre til behag, och lårer jag framdeles altid finnas villig uti hvad jag kan. Däremot tackar jag hörſammel. för deſs goda tillbud, det jag giårna emottager, hålſt huad brefvåxlingen oſs emellan angår. Brefuet till Syſterman hafver jag beſtålt igenom Hr. Mejer, huilken uti ſitt bref, ſom hårhoos tölljer lårer gifva efterråttelſe om de böcker han hafver utaf Min Herre uti förvar. Vij känna redan huarandra, men vår gemenſamma vänſkap med Min Herre lårer ånnu gifva oſs anledning till ſtörre umgånge och förtroligheet tillſammans. Hr. Leibnitz hafver ey öfvergifvit hoflefvernet, utan ſynes nu uppå ett åhr faſt mera hafva ſlagit ſig dertil, emedan han alt ſedan varit uti Berlin hos Churfurſtinnan af Brandenburg, huilken gör ſtort väſende af honom. Elljeſt är han ock dår Preſident uti den Academie des ſciences, ſom dår nyligen blifvit inråttad. Med hans arbete uti detta huſets handlingar lårer fuller gå något långſamt, ſedan H. Eccard ey år honom mera hårutinnan til hjelp. Sin Bibliothecarietjenſt uti Wolfenbyttel miſte han förledit åhr vid det laget, ſom bågge huſen voro vårkeligen uti fiendſkap med huarandra; doch år ånnu

noterat: *obiit Hadrianopoli, anno, ſi probe memini,* 1713. Til honom, ſåſom Theol. Adjunct i Upſala, finnes et bref från Prof. Eneman i Svenſk. Bibl. Del. 1. ſid. 73.

Digitized by Google

nu ingen annan uti hans ſtälle. Jag vet ej, om min Högt. Herre ſedt de verſarne, ſom han i fiohl ſände till oſs ifrån Berlin öfuer ſlaget vid Cliſſow. Uppå all händelſe ſkrifver jag dem härhos:

Carole principio Guſtavis major in ipſo,
Qui Tibi non vane credis adeſſe DEUM,
Detumuit Thetys Cui Cimbrica, Moſcus & ingens
Et, cum Sauromata complice Saxo ferox,
Magnus Alexander puerilibus invidet annis,
Peneque Romana eſt Fabula quicquid agis,
Jam quid erit? vocat imenſum Te Gallus in orbem
Et propè nudatus milite Teuto patet,
Parte alia jus fasque vetant, jurandoque vincta
Imperii, Europæ & non temeranda ſalus.
Hactenus in puris fulſiſti candidus armis,
Et Tibi juſtitiæ maxima cura fuit.
Hoc Tu macte animo! ſic Tecum militet æther,
Nec Tibi ſint reſides ad pia bella manus.
Trans Alpes Rhenumve move victricia ſigna,
Facque habeat Cæſar, fac tua jura DEUS.

Utaf detta tillfälle kunde jag tala om en annan lård eller rättare ſagt bel eſprit här vid hofvet, ſom heter Hortenſio Mauro en Italienſk Abbot, och hafver åtſkillige gånger gjort ſkiöna verſer öfver Konungen; men kan ſke min Högt. Herre gör ey ſtort väſende af ſkalder. Abboten Herr Molanus mår väl och förröker dagel. ſitt koſtbara cabinet, ſom han nu värderar åtminſtone för 60 tuſend Rdlr. rariteten af hans Tyſka Medailler obetalt. Jag ſkall beſtälla hälſningen till Herr Böhmer; här om dagen

ſkref han mig till, at Min Herre hade låfvat honom Herr Brenners Hiſtoriam Sveciæ par medailles och bad mig påminna derom. Jag hafver redan talt med Förſter om Vaſtovii vite aquilonari, ſom han låfvat att ſkaffa mig ifrån Jena, om han mer är dår till fångs, de andre tvenne böckren finnes här ey, men kan ſkie framdeles. Jag hafver nu ey tid att ſkrifva något om nya böcker, huarutaf ey heller många af värde ſynas och måſte altſå dermed beſpara till en annan gång; Imedlertid torde ock någon ifrån Leipziger mäſſan inkomma: Den gode Herr Cronſtedt lårer Min Herre detta brefvet tillſända, och hafver jag för Poſten ſkull, ſå väl ſom för flere hosgående bref måſt göra det ſå litet, huarutinnan min Högtärade Herre behagade mig ej förtänkia. Meningen är likfult god och min vördnad för des ſtora vetenſkap och andra egenſkaper ey derföre mindre, ſåſom jag ock med all uprichtighet alt framgent förblifver

Min Högtårade Herres

Hannover, d. 5 May 1703. hörſamſte Tiånare

Reuterholm (*)

(*) Baron *Nils Reuterholm*, då Kongl Svenſk Commiſſ. Secret. i Hannover, blef ſiſt Landshöfd. i Örebro, dog 1756.

Digitized by Google

3.

Swenska Land-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren m. m. And. Ant. von Stiernman. Andra Fortsätning (*).

10. *Christer Bonde*, Friherre til Laihela, Herre til Bordsiö, Imseholm och Springestad, född på sin fädernes gård Espelunda år 1621 den 12 Decembris. Han blef ej allenast af sin Herr Faders lefwande röst, då han ännu war ett barn, utan ock med de tiltagande åren, af sina stora och förtreffeliga förfäders exempel och påminnelse, (af hwilka Swearike har sett på sin Konunga stol fem mägtiga Konungar) oppwäckt til höga saker, så at man då redan lätteligen kunde se deras dygder och förtjenster blifwa i honom å nyo lefwande. Efter fem års anlagda Studier wid Upsala Academie, anträdde han år 1638 sina utrikes resor, och under de samma, först uti twänne år fortsatte på Academierne i Oxford och Leiden sina wälbegynte lärda wettenskaper och andra Ridderliga öfningar. Efter återkomsten år 1641 in septembri, blef han Assessor i Bergs-Collegium och år 1644 den 21 Martii tillika Vice-Landshöfdinge öfwer Nora och Linde bergslager, sin Fader til hjelp, som intet altid kunde wara tilstädes för sitt Riks-Råds embete, ej heller för sin höga ålderdom skull för-

(*) Första Fortsätningen finnes i Sw. Bibl. D 3. s. 288.

förmådde resa til alla orter och widt där i länet aflägna bruk, med befallning att stadigt residera wid Nora. År 1645 den 10 Nov. kallades han wäl til rätt Landshöfdinge öfwer Norastads Landshöfdingedömme, men som år 1648 den 28 Martii för godt fants, att läggia Nerike och Nora bergs län tilsammans i ett höfdingadömme, så wardt han då Landshöfdinge öfwer Nerike och Ståthollare på Örebroslått, i Gustaf Lejonhufvuds ställe, som för sin ålderdoms skull, då därifrån fick ett nådigt afskied. År 1652 på Riksdagen i Stockholm förordnades han til Landt-Marskalck (a) hwilket swåra och angelägna embete han så wäl och försichtigt förde och förestod, att han det följande året wardt upphögd til Riks-Råds höghet och wärdighet: samma år den 21 Julii kallades han at tillika wara Assessor i Commercie-Collegium. År 1655 Commercie-Råd, då han blef skickad som Legat extraordinaire til England och Protecteuren Cromvel. (b) Denna honom uppdragna beskickning förrättade han til Konung *Carl Gustafs* fullkomliga nöje, at högstbemälte Konung, som då war stadd uti Frauensburg i Preußen, ej allenast benådade honom med åtskilliga gods och gårdar i de orter, utan ock förordnade honom til Præsident i General-Commercie-Collegium, i den afledne Grefwe Eric Axelsson Oxenstiernas ställe. År 1657 handlade han på Kongl.

(a) Hwad där då beslöts, kan läsas i mina Riksdags-Besluters Andra Del pag. 1185 ♂ 1207.

(b) Se Des instruction af år 1655 den 14 Junii. Mss. Histoire de Charles Gustave par Sr. de Prade pag. 289.

Digitized by Google

Kongl. befallning med Riksens Ständer i Wästmanland, Nerike och Wermeland, om medel och förskott til krigets utförande emot Riksens fiender (c). Efter hwilken förrättnings lyckeliga afslutande, honom å nyo år 1658 oppdrogs en annan i Skåne, Halland och Blekingen, angående handelens och commerciernes upphielpande och befordrande i de orterne: men som samma år Konung *Carl Gustaf*, efter Roskildska Freden, å nyo måste gripa til wapn emot de Danska, medelst deras egit förwållande, så kallades han af sin Konung til Seland ibland några andra af Herrar Riksens Råd, och blef där brukad i åtskilliga högstangelägna commissioner, enkannerligen i underhandlingen med England; och då han war med den sammas bearbetande måst syßelsatt, föll han den 30 Aprilis år 1659 i en hetsig Feber i Helsingör, som honom den derpå nästföljande 9 Maji försatte utur det timmeliga i det ewiga fredswercket, på sitt åtta och tretionde ålders år: begrafwen år 1660 den 15 Januarii i *Gustavi* kyrkio i Göteborg (d); och sedermera bisatt i Kiärbo kyrkio. Han war en Gudfrugtig, rättrådig, wältalig och lärd Herre, och har jag sedt hans egenhändiga dagböcker eller diarier, hwilka han ifrån ungdomen, alt in til Deß sista sjukdom,

 har

(c) Beslutet och bewillningen läses i förenämnda Besluters Fjerde Del pag. 1272 - 1280.

(d) Zachariæ L. Klingii öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan.

har hollit om sina resor, tjenster, förrättningar och äfwentyrer. Af hwilken mening, denne Herren war, när Konung *Carl Gustaf* år 1654 rådslog och öfwerlade om Swearike, och emot hwem det skulle bryta löst, kan läsas på andra ställen och i synnerhet, hos Friherre von Puffendorf, ehwarest han de rebus a *Carolo Gustavo* Sveciæ Rege gestis pag. 41 införer Hr. Christer Bondes votum utaf Råds-protocollet. Wid detta tilfälle, moste jag nämna, at alla de politiska raisonemens, hwilka Puffendorf så wäl i förenämnde bok, som i deß Commentariis de Rebus Svecicis, införer, äro ingalunda hans egna, utan blätta Latinska öfwersättningar, af wederbörandes då inlagda skrifteliga voteringar, eller ock mundteligen gjorda wid protocollerne.

Son af Riks-Rådet, Gouverneuren i General Bergs Amptet och Lagman i Carelen, *Carl Philipsson Bonde*, Friherre til Laihela, Herre til Bordsiö, Insjöholm och Espelunda, född på Säckestad år 1581 den 25 Octobris. † 1652 den 29 Febr. (e) begrafwen i Rinckeby kyrkio. Och des förra Fru, *Beata Oxenstierna*, född år 1591. (f) † 1621. Riks-Rådets och Cammar-Rådets, Friherre *Gustaf Gabrielsson Oxenstiernas* doter til Fiholm och *Barbro Axels* dotter *Bielke*, til Rinckestad.

Hr.

(e) Simon Skragge Epicædium æternatæ Beatitudini Dn. Caroli Bonde &c. Holmiæ in Folio.

(f) Nicolai Jacobi Bothniensis Likpredikan öfwer Fru Beata Oxenstierna, tryckt i Stockholm år 1622 in 4to.

Digitized by Google

Hr. *Chriſter Bonde*, blef gift I:mo år 1643 med Ebba Lejonhufvud † 1651 den 14 Januarii, Landshöfdingens, Friherre *Guſtaf Ericsſon Lejonhufvuds* dotter til Ådö och Hielmarsberg, med deſs förra Fru, *Catharina Eries* dotter *Sparre*. II:do år 1654 den 17 Decemb. med Elſa Cruus, född på Landbygård 1631 7 - Martii † 1714 den 9 Maii (g). Landshöfdingens öfver Calmare län, *Jeſper Anderſon Cruus* dotter, til Edby, med Ingeborg Peders dotter Kyning til Lagnö. Af förra giftet tre, och af det ſenare fyra barn.

I:mo. *Guſtaf Chriſterſon Bonde*, född 1644 den 21 Junii † 1655.

II:do. *Carl Chriſterſon Bonde*, född 1645 den 9 Aug. † ſamma år den 25 Dec.

III:tio. *Beata Chriſters* dotter *Bonde*, Landshöfdingens öfver Nyland och Tawaſtehuslän, Friherre *Axel Roſenhanes* til Lagmansholm och Kilanda, född år 1647 den 12 Junii. † år 1694 den 26 Aug. begrafwen i Fullestad.

IV:to *Chriſter Chriſterſon Bonde*, Friherre til Imſeholm, Herre til Bordſjö, Catrineholm och Häſtegård, blef efter idkade ſtudier och utrikes reſor, år 1697 den 23 Aug. Aſſeſſor i Swea Hof-

 Rätt.

(g) Andr. Lebetins Liſpredikan öfwer Fru Elſa Cruus. Strengnäs 1716 in 4:to.

Rätt. År 1699 den 18 Oct. Lagman i Wermeland † 1722 och med honom gick denna Friherrliga *Bonde* ätten ut på swerdssidan. Gift år 1689, med *Anna Catharina Wrangel*, Öfwerstens, Friherre *Adolph Herman Hermansson Wrangels* dotter med Elisabeth von Roosen.

V:to *Carl Christersson Bonde*, Capitaine på Engelska Örlogsflåttan † 1689 ogift.

VI:to *Ingeborg Christers* dotter *Bonde*, † ogift.

VII:mo *Ebba Catharina Christers* dotter *Bonde*, född på Imselholm år 1658 den 12 Nov. † år 1663 den 25 Maii (h).

II. *Erik Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Fitilna, Strömsnäs, Riksten, Swidia och Pikala (a). Född år 1616 den 19 Februarii på sin mödernes

(h) Olai Laurelii Likpredikan öfwer Jungfru Ebba Catharina Bonde, hållen år 1663 men tryckt i Stockholm 1664 in 4to.

(a) Om denna ätts ursprung, se mitt Swea och Göta Höfdinga-Minnes förra Del. pag. 9 & 10. Om de Tyska Flemingar, hwilka föra i wapn en warg i blått fält, som står på bakfötterna och håller emellan framtassarne ett lugg-hjul, eller en gammal torner-ring &c. Han widare läsas Joh. Micrælii Altes Pomerland Tom. 6 pag. 484, 485, 486. De Adeliga och Grefliga Flemingar i Skottland, ifrån Flandern bördige, föra åter en röd spärre uti silfwerfält: &c. Alex. Nisbets Heraldry pag. 152.

Digitized by Google

nes gård Edeby (b) i Salems sokn i Södermanland, af Hr. *Henric Fleming* (c) och Deß förra Fru, *Ebba Erlands* dotter *Båt*. Efter idkada studier under private Præceptorer, så anstälte han år 1632 en nyttig resa, igenom de förnämsta och flästa Landskaper i sitt fädernesland, den han i twåne år med mycken omhuxan fortsatte, samt iackttog deras naturliga förmåner och egenskaper, men i synnerhet gjorde han sig ej allenast kunnig om Riksens Bergslager, grufwor och bergwerk på åtskilliga orter, utan ock om stora Kopparberget och Sätersstad, hwarest då war i full gång, gårmakeri, myntet, harneskmakeri och andra flera Manufacturer. År 1634 fick han tilstånd, att föllja med som Cammarherre på den Kongl. Swenska Ambassaden til Ryßland (d). År 1635 afsändes han med Assessoren i Bergs-Collegium *Hans Philip* til Pitheå Lappmarck, att där sammastädes uptaga och i stånd bringa Nasa Silfwer-berg (e) som war det första, som där i orten opptagit år: Här

 up-

(b) Att Herr *Eric Fleming* är född på ofwannämnda gård, Edeby, som uti tryckta personalierne, kallas Ekeby i Södermanland, kan ostridigt bewisas af hans egenhändiga lefwernes beskrifning, den jag äger, och inscription på des oppsatta Friherre wapn i Sorunda kyrkio, och har altså M. Gregorius Hallenius i Memorabilia Wirmoensis territorii pag. 65 orätt, som säger honom wara född på Lethis.

(c) Se Deß lefwerne här frammanföre Sw. Bibl. Del. 3, pag. 308.

(d) Se här frammanföre l. c.

(e) Joannis Schefferi Lapponia, pag. 363 och den å-

Digitized by Google

uppå wardt han samma år förordnat til Auscultant i förenämnda Collegium, med tilstånd, att alla rådslag, samt anställningar til bergwerckens rätta skiötsel och drifwande biwista. Wardt år 1637 Assessor därsammastädes. År 1639 reste han ut att gjöra sig noga kunnig om bergwerckens tilstånd och beskaffenhet i Lüneburg, Sachsen och Bömen, och sedan han den fullkomligen hade inhämtat, gick han til Holland, att där uti Mathesi Practica och Mechanicis, så mycket, som til hans gjöromål tjente, gjöra sig underrättad: härifrån fortsattes resan til Luich och Achen, och därifrån igenom Braband och Flandern til England, där han besåg deß bergwerck och tilwerckning af tenn och bly, samt gallmey och stenkols grufworna uti provincierne Dewenschier, Cornwall, Wälls England och Bristoll, såsom ock Neucastell och Edenburg, med där om belägna bergsbruk i Skottland, då han sedermera reste därifrån til London och Paris. Wid sin återkomst ifrån sina utländska resor, wardt han år 1643 jemte sin Assessors beställning, tillika Commissarius i Bergs-Collegium och Riksens bergslager. År 1651 den 30 Aprilis Landshöfdinge öfwer stora Kopparberget, Såter och Näsgårdslän, samt Östra och Wästra Dalarne. År 1652 den 17 Martii tillika Præsident i General Bergs Amptet, samt Cammar-Råd. År 1654 den 12 Maji Friherre, samma år af Drottning *Christina* förordnad til Landt-Marskalck på Riksdagen i Upsala wid högstbemälte Drottnings sjelfwilliga afdanck-

beropade Herr Eric Flemings lefwerne, det jag in originali nu för tiden äger.

Digitized by Google

danckning ifrå Regementet, samt Konung *Carl Gustafs* Kröning, hwilket grannlaga kall och embete han så berömmeligen förestod, att honom åter anförtroddes Landt-Marskalcks-Stafwen år 1655 på Riksdagen i Stockholm, samt uti Drottning *Maria Eleonoras* begrafning, och sedermera den därpå följande högstbemälte Konungs och des Gemåls, Drottning *Hedvig Eleonoras* Biläger (f). Wardt däruppå samma år in Septembri Riks-Råd och Commissarius i Reductions Collegium, jemte förenämnda Præsidentskap. Ar 1657 handlade han tillika med Herr *Christer Bonde* med Riksens Ständer i Wästmanland, Nerike och Wermland, om medel och förskott til krigets utförande emot Riksens fiender: år 1658 skickad til Wästergöthland att afhöra inbyggarnes beswär, år 1668 i en Commission wid stora Kopparberget, och år 1669 til Skåne, att där igenom laga process och domar afgjöra de uppwuxna widlyftiga twister emellan Swenska och Danska undersåtare, angående Anderums Alunbruk. Att förtiga monga andra honom oppdragna förrättningar; fick på begjäran år 1678 afskjed ifrån Reductions Collegium: Uti hans tid woro Bergslagarne i ett förtreffeligit wälstånd, hwarigenom Rikets Krätsel och inkomster förmerades. Han är den endaste af de tretton Herrar, hwilke hafwa warit Præsidenter i Kongl. Maj:ts och Riksens Bergs-Collegium, som ifrån barndomen, igenom in- och utländska resor, skaf-

(f) Hwad widare på dessa twänne Riksdagar beslöts, kan widare läsas i mina Riksdags Beslutens Andra Del. p. 1208 - 1259.

fat sig en fullkomlig och grundelig kunskap om Bergwercken, samt ifrån Auscultant uti nyßnämnde Collegium tient sig opp til Præsident. Han har och warit en gudfruktig, from, sanfärdig och redelig Herre, den sig mycket förbarmat öfwer de fattiga, samt mycket kostat på kyrkior, hwilka han dels å nyo uppbygt, dels wid makt hollit och begåfwat (g). Han † omsider på sin gård Riksten år 1679 den 19 Aprilis af en annan dags Feber på sitt sextionde fierde ålders år: begrofs år 1680 i St. Nicolai kyrka i Stockholm, och sedermera nedsatt i Sorunda kyrka, ehwarest öfwer honom år uppsatt ett prägtigt gråsminne af Marmor, med denna påskrift.

Epithaphium.

Memoriæ. Perenni. Sacrum.
Quam. Virtutibus. & In. Patriam. Clarissimis.
Ad. Posteritatem. Si. Quæ. Grata. & Futura. Servabit.
Sac. Reg. Maj. Regnique. Sueciæ. Senator.
Collegiique. Regii. Quod. Rem. Curat. Metallicam. Præses.
Illustris. Excellentissimusque. Dominus.
Dn. ERICUS. FLEMING.
Liber. Baro. In. Lais. Dn. In. Fituna. Edeby. Riksten.
Strömsnäs. Swedia. & Pickala. &c.
Editus. Is. Fuit. In. Edeby. Sudermanniæ. A. MDCXVI. d. 9 Febr.
Parentibus. Dn. Henr. Fleming. Ebbaque. Erlandi. Filiâ. Bäth.
Avita. Generis. Nobilitate. Ac. Per. Affinitates.
Summis. Illigata. Familiis. Illustrissimis.
Puer. Indolem. Egregiam. Literis. Excoluit. Privatim.

Ad-

(g) Carl Carlsons Likpredikan öfwer Hr. Eric Fleming, tr. i Wästerås in 4to.

Digitized by Google

Adultior. Rarò. Sed. Prudentiæ. Patriæ. Noſcendæ. Factus. Deſiderio.
Fodinas, Metallorum, Duce, *D. Carolo Bonde*, Præcipue. Luſtravit.
Ita. Paratior. Obſervandis. Alibi. Eatum. Commodis.
Germaniam. A. MDCXXXIX. Inviſit. Primum. Poſt. Hollandiam.
Ubi Neceſſarias. Inſtituto. Diſciplinas. Sectatus. Mathematicas.
Brabantiam, Flandriam. Angliam. Cum. Scotia. Inque. His.
Stanni. Lithanthracumque. Raras. Adiit. Fodinas.
Galliam. Spectavit. Ejusque. Cum. Diſciplinis. Artibusque. Suis.
Domum. Redux. Ne. Omitteret. Familiæ. Propagatæ. Decus.
A. MDCXLIII. Auſpicato. Sibi. Junxit. Matrimonio.
Virginem. Generoſiſſimam. Dn. *Mariam. Eleonoram. Soop.*
Eaque. An. MDCLI. Sublata. E. Vivis.
An. MDCLIII. Pariter. Generoſiſſ. Virginem. Dn. *Chriſtinam. Cruus.*
Utramque. Ex. Familiis. Antiquis. Sanguineque. Ortam. Clariſſimo.
Quæ. Parentem. Eum. Fecere. Liberorum. XIV.
Priorum. Filiorum. Henrici. Johannis. Erici.
Filiarum. Brigittæ. & Ebbæ.
Poſterior. Filiorum. Axelii. Petri. Claudii.
Filiarum. Hedvigis. Eleonoræ. Ingeburgis. Mariæ. Chriſtinæ.
Helenæ. Margarethæ. Sigridis. Mertæ. & Elſæ. Ebbæ.
Hactenus. Privata. Tetigimus.
Publica. Majoraque. Sunt. Quæ. Sequuntur.
Juvenis. Cubicularii. Titulo. In. Moſchoviam. Eſt. Secutus.
Jll. D. Phil. Scheding. *Chriſtinæ.* R. Ad. Ducem. Magnum. Oratorem.
Reverſus. Domum. Impetravit. Facultatem. Auſcultandi.
Quæ. Tractantur. De. Metallicis. Negotia.
Per. Commendationem. Reg. Cancel. D. Axelii. Oxenſtierna.
An. MDCXXXIV. Auctoritate. Miſſus. Publica. In. Lappiam.
Primamque. Ad. Id. Tempus. Ibi. Cognita.
Fodinam. Argenti. Naſa. Dictam.
In. Pithenſi. Marchia. Fecit. Aperiri.
Conſtituto. Inde. A. *Regina. Chriſtina.* Collegio.

Uw. Bibl. D. 4. A. 24.

Digitized by Google

Quod. Curaret, Rem. Metallicam,
An. MDCXXXVI. Inter. Primos. Ejus. Factus. Eſt. Aſſeſſor.
Sexeanio. Poſt. Dignatione. Auctus. Commiſſarii.
Quicquid. Per. Regnum. Omne. Ad. Metalla. Pertinet.
Longo. &. Periculoſo. Labore. Luſtravit. &. Ordinavit.
Cujus. Præmium. Accipit. Munus. Regii. Præfecti.
Per. Cuprimontes. Säther. &. Näsgårds. Diſtrictum.
Item. Daliam. Utramque.
Tandem. Dicti. De. Negotiis. Metallicis. Collegii.
Juncta. Præfectura. An. MDCLII. Conſtitutus. Præſes.
Splendidum. Ordinis. Equeſtris. Mareſchalli. Munus.
Sibi. Juxtà. Paſſus. Eſt. Imponi. Functus. Eo.
Primum. In. *Reginæ. Chriſtinæ.* Abdicatione.
Poſt. Coronatione. Nuptiisque. Regiis. *Caroli. Guſtavi.*
Demum. &. In. Funere. *Mariæ. Eleonoræ.* Reginæ.
Ita. Conſecutus. Eſt. A. Rege. Carolo. Guſtavo.
Ut. An. MDCLV. In. Illuſtriſſ. Regni. Senatorum. Ordinem.
Et. Collegii. Reductionis. Commiſſarium. Allegaretur.
Quibus. Cunctis. In. Muneribus.
Ut. Erga. Deum. Pietatem. Erga. Regem. Fidem.
Erga. Patriam. &. In. Ea. Singulos. Amorem.
Servatis. Procuratisque. Legibus. Sanctionib. Privilegiis.
Maxime. In. Eorum. Qui. Metalla. Tractant. Uſum.
Summo. Eſt. Teſtatus. Studio.
Ita. Si. Quid. A. Se. Factum. Laudabiliter. Gratiæ. Divinæ.
Si. Quod. Secus. Suæ. Id. Eſt. Hominis. Infirmitati.
Unice. Adſcribi. Voluit.
Obiit. Anno. MDCLXXIX Die. XIX Menſis. Aprilis.
Quatenus. Vir. Tantus. Potuit. Obire.

Nam

Digitized by Google

Nam. Anima. Quidem. Ejus. Vivit. Deo. In. Coelis.
Rerum. Gloria. Geſtarum. In. Recordatione. Proborum.
Corpus. Quieſcit. Sub. Hoc. Marmore.
Sociandum. Animæ.
Cum. Vox. Judicis. Suprema. Insonuerit.

Scripſit. Upſaliæ. Joan. Scheffer. Argentoratenſis.

Invenit. & Fecit. Nicol. Milligh.
S. R. M. Sculptor.

Herr *Eric Fleming*, blef gift I:mo år 1642 den 16 Julii, med *Maria Eleonora Soop*, född år 1621 den 26 Nov. † år 1651 den 12 Jan. Cammarherrens *Benct Åkesſon Soops* dotter, til Lindö, Åkerholm och Floſtad, med *Brita Erics* dotter *Sparre* til Sundby. II:do år 1653 med *Chriſtina Cruus*, Landshöfdingens *Jeſper Andersſon Cruus* dotter til Edeby, med *Ingeborg Pers* dotter *Ryning* til Lagnö.

Barn af förra giftet.

I:mo *Henric Ericsſon Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Lindö, Nedanäng och Tuna. Amiralitets Capitaine, blef Romerſk Catholſk. Född år 1644 den 23 Nov. † i et Kloſter 172 . . . gift med *Chriſtina Lewenhaupt*, Riks-Rådets och Fält-Marſkalkens, Grefve *Guſtaf Adolph Lewenhaupts* dotter til Raſaborg och Falkenſtein, med Grefwinnan *Chriſtina Jacobs* dotter *de la Gardie* til Läckö:

II:do *Johan Fleming*, til Lindö och Edeby, född år 1646 den 10 Julii på Lindögård, † ibid. år 1652 den 22 Aug. begrafwen i Sorunda kyrkio.

III:tio *Brita Fleming*, född år 1647 den 29 Junii † 1648 den 8 Januarii.

IV:to *Ebba Fleming*, född 1649 den 24 Martii, gift med Vice-Præsidenten uti Kongl. Bergs-Collegium, *Philip Jönsson Bonde* till Borrö och Diula.

V:to *Eric Fleming*, Friherre till Lays, Herre till Edeby och Lindö, född på Lindögård, år 1650 den 29 Junii. † på Edeby år 1655 den 5 Nov. begrafwen i Sorunda kyrkio.

Barn af senare giftet.

I:mo *Hedwig Eleonora Fleming*, Friherrinna til Lays, Fru til Signelsberg och Bastö, Lagmans, Friherre *Hans Rålambs* til Högsjö förra Fru, född i Stockholm år 1654 den 28 Oct. gift 1680 den 18 Nov. † 1688 den 20 Febr. (h).

II do *Axel Fleming*, Friherre til Lays, Ekeby och Riksten, Vice-Præsident uti Reductions-Collegium, född på Ekebygård år 1655 den 4 Nov. † år 1714 den 4 Nov. gift med *Elsa Elisabeth Baner*, Riks-Rådets, &c. Friherre *Suante Suantesson Baners* dotter til gamla Carleby, Diursholm &c. med Friherrinnan, *Margaretha Peders*

(h) Åke Rålambs oratio piæ memoriæ Dn. Hedewigis Eleonoræ Fleming dicta &c. Holmiæ 1688 in 4to.

Digitized by Google

ders dotter *Sparre* till Kroneberg. Ifrån Hr. *Axel Flemings* barnbarn grönstar ännu denna Friherrliga stamm.

III.tio *Ingeborg Fleming*, född år 1657 den 25 Julii † 1725 den 14 Martii, gift med Friherre *Carl Adolph Adolphsson Wrangel* till Lindeberg.

IV:to *Per Fleming*, Friherre till Lundby, twilling, född i Stockholm år 1657 d. 25 Julii † ogift år 1721 har warit Major i Holländsk tienst.

V:to *Maria Christina Fleming*, till Nolinge, född på Fituna år 1658 den 22 Sept. † år 1743 in Januario ogift på Nolinge.

VI:to *Helena Margaretha Fleming*, född i Stockholm år 1660 den 30 Junii gift med Ryttmästaren *Eric Gustafsson Natt och Dag*, som † 1693.

VII:mo *Sigrid Merta Fleming*, till Strömsnäs, född år 1663 den 19 Januarii † ogift år 1733.

VIII:vo *Claes Fleming*, född på Rijkstén år 1664 den 15 Maij † år 1665 den 17 Februarii.

IX:no *Elsa Ebba Fleming*, född på Pickala gård år 1667 den 2 Aug. † år 1729, gift med Hof-Marskalcken *Per Bagge* til Lagnö, som † år 1712 den 26 Februarii.

Digitized by Google

12. *Guſtaf Poſſe*, Friherre till Arnäs, Herre till Helleklis, Herborum, Hofſtad, Sichelſjöhoff och Strömsberg. Född i Stockholm år 1626 den 29 Maii (a). Son af Præſidenten i Göthа-Hofrätt, ſamt Lagman öfwer Norre Finne lagſagu, *Knut Föranſſon Poſſe*, Friherre till Arnäs, Herre til Helleklis, Hammarſtog och Sichelſjöhoff, född på Hammarſtog år 1592 den 2 Martii † därſammaſtädes år 1664 den 5 April (b) och Fru *Ingeborg*, Ståthållarens på Elfsborgs Slått, Herr *Torſten Lenartsſons* dotter till Forſtena och Riſſta, med *Merta Nils* dotter *Poſſe* till Gammalstorp aflader. Efter wäl anlagda ſtudier uti ſex och ett halft år wid Upſala Academie och en där år 1641 hollen Latinſk Oration de rectæ informationis utilitate (c) ſamt fem års reſor igenom Tyſkland, Holland, England, Franckrike och Italien, anträdde han wäl wid ſin återkomſt i Fäderneslandet, år 1648 hos Drottning *Chriſtina* Cammarherre tienſten, den Hennes Mayeſtät honom frånwarande hade nyttdragit, men blef ſtrax därpå, i en angelägen förrättning, til då warande Generaliſſimus af Swenſka krigsmachten i Tyskland, Prints *Carl Guſtaf* til Executions Tractaten i Nürnberg afſärdad; wid återkom-

(a) Joh. Baazii tryckta Likpredikan öfwer Riks-Rådet, Friherre *Guſtaf Poſſe*. Tryckt i Stockholm år 1677 in 4:to.

(b) Carl Guſtaf Frediani Uplands kyrkiors merckwärdigheter pag. 13.

(c) Joh. Loccenii programma, Upſaliæ editum An. 1641 in charta patenti.

Digitized by Google

tomsten tillträdde han sin förra beställning: Wardt år 1653 den 10 Jan. Landshöfdinge öfwer Jönköpings län, och år 1654 den 22 Jan. Landshöfdinge öfwer Cronobergslän, som då i samma månad lades åter under Jönköpings län (d). År 1657 Landt-Marskalk på det Herremötet uti Jönköping med Ständerne af Östergöthland och Småland (e), hwilket kall han så wäl förestod, att Konung *Carl Gustaf* därföre fattade till honom ett så nådigt tycke och behag, at han kallades år 1658 in Septembri till Geheime Råd, med befallning att strax förfoga sig till Helsingör, på det han så mycket närmare kunde wara högstbemälte Herre till hand, under hwilken tid, han då i synnerhet blef brukad i Deß Cancellie och andra honom uppdragna högwigtiga ärender in till år 1659, då han den 27 Dec. blef ifrå den stora Commissionen i Malmö förskickad till Göteborg, att gjöra om hela detta ärendet en omständelig berättelse. År 1660 wid den utskrifna Riksdagen i Göteborg, anförtroddes utur Hans Maj:ts egna händer honom Landt-Marskalksstafwen, hwilken han så berömligt och försigtigt förde, att högstbemälte Konung, ej allenast i lifstiden däröfwer har betygat ett särdeles nådigt wälbehag, samt näst för sin död honom till Riks-Råd utnämnt och förordnat (f), utan ock samtelige Rikets Ständer haf-

wa

(d) Mitt Swea och Götha Höfdingaminnes Förra Del, pag. 339.

(e) Beslutet kan läsas i mina Riksdags Beslutes Andra Del pag. 1281 seqq.

(f) Kallelse bréfwet blef först utfärdat den 20 Februarii år 1660.

wa haft till honom ett besynnerligit förtroende, i anseende til Deß berömvärda oppförande wid en så grannlaga och merckwärdig Riksdag, hwarwid så mångfaldiga kloka rådslag förehades, så wäl för den store Konungens hastiga och beklageliga dödsfall, som ock för den grund, som då lades till den därpå följande högstangelägna freden: han har ock som fullmägtig i Herrar Riksens Råds och Ständers namn förrättat den sorgeliga Acten med Riksens Regaliers nederläggjande jemte högstbemälte Konungs lekamen i Deß likkista, samt uti Stockholm, når Hans Maj:ts utfärd utur Slätts-kyrkian skie skulle, hollit i deras Majestäters Drotning *Hedewig Eleonoras*, Drotning *Christinas*, Kongl. Regeringens, Riksens Råds och Ständers närwaru ett bewekligit och wältaligt Åminnelsetal. År 1664 den 13 Octobris blef han Hof-Rätts Råd i Åbo, och den nästföljande 26 uti samma månad Hof-Rätts Råd i Jönköpings Hof-Rätt, samma år den 21 Decembris Lagman öfwer Norra Finne lagsagu, och sist år 1665 den 1 Augusti Præsident i sistnämnda Hofrätt. Han bragte, medan han war Præsident, igenom sin sorgfällighet, Jönköpings stads kyrkia samt Hofrätts huset till fullbordan. War en lärd, wältalig, from och rättrådig Herre. † i Stockholm, rörd af slag, efter ett dygns förlopp; begrofs år 1677 den 26 Junii i Riddareholms kyrkian, och sedermera bisatt i St. Nicolai kyrkio uti Arboga (g).

Gift

(g) Jacob Benjamin Lohmans Arboga kåmning pag. 85.

Digitized by Google

Gift I:mo i Stockholm år 1651 den 2 Januarii med *Maria Eleonora Baner*, född 1632 den 17 Maii † uti barnsäng år 1660 den 6 Decembris. Riks-Rådets och Marskalckens, *Axel Gustafsson Baners* dotter till Herborum med deß första Fru *Barbro von Saletta*, II:do år 1662 den 9 Julii med *Merta Berndes*, Riks-Rådets och Öfwer-Ståthållaren i Stockholm, Friherre *Johan Berndes* dotter till Ecollentunaholm, och Assessorens Friherre *Johan Johansson Sparres* Änckie Fru, född år 1639 den 21 Januarii. Gift I:mo år 1659 den 19 Aprilis. Hon blef år 1687 den 6 Junii Drottning *Hedewig Eleonoras* Hof Mästarinna, och år 1694 den 1 Januarii Kongl. Printsessornas Hof-Mästarinna, † i Stockholm år 1717 den 18 Octobris (h).

Barn af förra giftet.

I:mo. *Knut Posse*, Friherre til Arnäs, Herre til Helleris, Herborum och Sichelsidhoff, fick efter idkada studier wid Upsala och Lunds Academier, år 1675 den 3 Febr. försäkring att blifwa Härads-Höfdinge i Wästrasyslet, blef år 1676 Lieutenant af Wästmannelands Reg. bewiskade samma år twänne sjödrabbningar emot de Danska. År 1677 den 10 Februar. Ryttmästare öfwer ett compagnie Wästgöta Ryttare. Född på Jönköpings slått år 1655 den 17 Sept. † i Uddewalla

Gw. Bibl. D. 4, A. 25.

(h) Gustaf Adolph Humbles öfwer denne tryckta Likpredikan i Stockholm år 1717 in quarto

Digitized by Google

af hetsig Feber år 1677 den 25 Apr. och berättar Peringskiöld orätt honom där wara af sienden slagen (i). Ligger begrafwen i St. Nicolai kyrkio i Arboga.

II:do. *Lenard Posse*, Friherre till Arnäs &c. blef år 1675 den 15 Oct. Häradshöfdinge öfwer Östra fyllet i Wärmeland, i sin Herr Faders ställe, som det afstod. Wardt sist Drottning *Ulrica Eleonoras*, den äldres, Cammar-herre, född år 1656 den 15 Sept. † ogift 1689 den 26 Dec. begrafwen i St. Nicolai kyrkio i Arboga. Med honom gick denna Friherrliga Possiska ätten til Hedensund ut, som är på Riddarehuset under No. 25. introducerad.

III:tio. *Gustaf Posse*, Friherre, född år 1657 † 1658.

IV:to *Christina Posse*, född år 1658 †
gift med Adam Schulman.

V:to *Ebba Posse*, född år 1659. † barn.

VI:to *Ebba Posse*, född 1660 den 1 Dec. †
gift I:mo med Öfwerste-Lieutenanten *Johan Kruus* till Daneby. II:do med Majoren *Johan Kuhlenhielm*.

Barn

(i) Joh. Baazii Likpredikan öfwer honom hollen och tryckt i Stockholm år 1677 in quarto.

Digitized by Google

Barn af senare giftet.

I:mo *Ingeborg Gustaviana Posse*, född i Stockholm år 1663 den 1 Maij † 1676 den 1 Aprilis.

II:do *Charlotta Posse*, född år 1664.

III:tio *Anna Elisabeth Posse*, född på Hellekis år 1665 den 12 Junii. † år 1704 den 16 Nov. (k) gift år 1694 den 21 Januarii med Landshöfdingen Friherre *Åke Ulfsparre*, som † 1701 den 21 Julii.

IV:to *Carl Posse*, Friherre, född år 1666, Ryttmästare, slagen i Morea år 1688 ogift.

V:to *Merta Posse*, född år 1667 † 1728 in Decembri, gift med Majoren *Gustaf Ulfsparre* til Tisenhult.

VI:to *Hedwig Posse*, Kongl. Hof Fröken, född år 1667 † i Stockholm 1725.

VII:mo - - - - *Posse*, Friherre † ung.

VIII:vo - - - - *Posse*, Friherre † ung.

IX:no *Maria Eleonora Posse*, † ogift, begrofs i Riddareholms kyrkian år 1695 den 7 Aprilis.

13. *Per Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Ängsö, Skälmora, Trollebo, Ericsstad och Aspenäs. Född i Stockholm år 1633 den 10 Novembris, Riks-Rådets och Præsidentens i Göta Hof-

(k) Daniel Nordlinds öfwer henne hållna och tryckta Likpredikan i Stockholm år 1704 in folio.

Digitized by Google

Rätt, Friherre *Peder Ericsson Sparres* till Kroneberg † 1648, Son, med des förra Fru *Elsa Posse* † uti barnsäng år 1633 den 15 Nov. Herr *Arvid Lagesson Posses* dotter til Engsö, Stäringe och Wennernäs af Brita Gustafs dotter Båt (a), til Follenäs. Och fast än denne Herre hade den olyckan att mista sina Föräldrar i sin späda ungdom, så blef han likwäl så lyckelig, at Hennes Maj:t Drottning *Christina* tog sig sjelf hans Förmynderskap an, utnämnde lärda Män, hwilke honom i bokeliga konster och wetenskaper underwisa skulle, samt sedermera befalte honom år 1652 att anträda sina utrikes resor, dem han med all flit och åhoga igenom Danmarck, Tyskland, Holland, England, Franckrike och Italien fortsatte in til år 1656, då han till Swerige återkom, och wardt straxt af Drottning *Hedevig Eleonora* antagen til Cammarherre och följde samma år Hennes Maj:t til Preußen och Polen, som då ditreste att besöka sin Gemåhl, Konung *Carl Gustaf*. Under denna beswärliga resa, då han hade någon frihets stund ifrå sin dageliga uppwachtning, förnötte han sin tid ej bärt i flärd och fåfängia, utan anwände den samma på ädla wettenskaper. Han öfwersatte då ej allenast några böcker af Q. Curtius så lyckligt på Swenska, att månge hafwa twiflat, om Auctor warit lyckeligare att yttra sin mening på Latin, än han som Tolck den samma träf-

(a) Magni Pontins öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm, år 1670 in 4to. Haquini Fegræi Fågerstiernas Oratio funebris honori D. Petri Sparre consecrata. Holmiæ 1670 in Folio edita, pag. 14.

Digitized by Google

träffat och utfört, utan ock sammanskrifwit med en wacker och jämn Latinsk styl den oförliknelige högstbemälte Konungs tappra Fälttog i Polen, med jemnförelse af *Alexandri Magni* namnkunniga segerwinningar (b). År 1658 den 25 Maij förordnades han till Vice-Præsident i Swea Hof-Rätt, år 1660 den 18 Martii Gouverneur öfwer Lifland, samt Landt-Marskalck på Riksdagen uti Stockholm (c). År 1661 gick han till det Käjserliga hofwet som Envoyé Extraordinaire, att handla och afsluta några mål, hwilka angingo den Oßnabrüggiska Freden. Efter sin återkomst, blef han andra gången år 1664 Landt-Marskalck wid Riksens Ständers sammankomst i Stockholm, som räknas billigt ibland de märckwärdigaste och nyttigaste Riksdagar, hwilke äro hollne uti Konung *Carls* den *XI* minderårighet (d). Wid slutet af denna Riksdag, opphögdes han till Riks-Råds och Cancellie-Råds embetet. Herr *Per Sparre*, som berömmes i sin tid hafwa warit ett fullkomligit Mästerstycke af en wälwärt, skiön och wältalig Man (e), afsomnade i Vehrden år 1669 den 7 Junii under sin resa

 till

(b) Fegræus citato loco pag. 23.

(c) Hwad där då beslöts, kan läsas i mina Riksdags Besluters Andra Del. pag. 1333 - 1409.

(d) Hwad åter där afhandlades, läses åfwen i förenämnda Bok pag. 1419 til pag. 1531.

(e) Fegræus cit. l. pag. 19. Gertneri a Gartenbergs liber épigrammatum primus, pag. 46.

Digitized by Google

till warma badet i Schwallbach, och blef det följande året 1670 den 15 Maii begrafwen i Riddareholms kyrkian i Stockholm (f).

Gift år 1667 den 17 Martii med *Sigrid Horn*, Riks-Rådets, Krigs-Rådets och Riddarens, Friherre *Claes Christersson Horns* dotter till Åminne med Friherrinnan *Sigrid Bencts* dotter *Oxenstierna* till Mörby och Lindholmen. Fru *Horn* hade warit förut gift år 1652 den 27 Julii med Riks-Rådet, Friherre *Georg Paitkul*, som † år 1657 den 1 Febr. Med senare giftet hade hon följande barn.

I:mo *Eric Pedersson Sparre*, Friherre till Engsö, Herre till Ericstad och Aspenäs, den Halte Sparren kallad, Drottning *Hedevig Eleonoras* Cammarherre, född år 1660 † 1736 barnlös, och med honom gick denna Friherrliga gren aldeles ut: til Fru hade han *Aurora Uggla*, Capitains, *Bencts Svenssons Ugglas* dotter till Sidberg och Dagsnäs &c.

II:do *Johan Pedersson Sparre*, Friherre till Engsö och Grönsö.

III:tio *Claes Pedersson Sparre*, † ung.

IV:to *Giörel Margaretha Pers* dotter *Sparre*, född i Stockholm år 1665 den 9 Aprilis † på Aspenäs

(f) Pontin cit. loco.

nås år 1672 den 8 Martii, begrafwen i St. Jacobs kyrkio 1672 den 15 Sept. tillika med sin syster (g).

V:to *Sigri Catharina Pers* dotter *Sparre*, född i Stockholm år 1667 den 24 Maji † där sammastädes år 1672 den 5 Aprilis.

4.

Handlingar, hörande til Riks-Rådet m. m. Baron Bengt Skyttes Lefwerne (*).

Christina med Guds Nåde, Sweriges, Göthes och Wendes Drottning, Stoorfurstinna till Finland, Hertiginna uti Estland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin-Pommern, Caßuben och Wenden, Furstinna till Rügen, Frw öfwer Ingermanland och Wißmar ꝛc.

Wår wänliga helsan, sampt hwadh mehra kärt och gott Wij förmå medh Gudh alzmächtigh tillförende. Högborne Furste Elskelige Käre Frände, Hwad Oß vthi förledne åhr

(g) Magni Pontins Likpredikan wid de Högwälborna Jungfruers och Systrars, Görel Margareta Sparres, och Sigri Catharina Sparres borna Friherre döttrars begrafning, tr. i Stockholm år 1672 in 4to.

(*) I Sw. Bibl. D. 3, s. 319 föl. finnes denna Herres Lefwerne infört ibland Swenska Land-Marskalkarne, beskrifne af Hr. Cancellie Rådet och Ridd. van Stiern-

åhr hafwer förorsakat, att låta gå en lagligh doom och skarp execution öfwer Arnold Messenium och hans Son, det hafwer Eders Kärlighet, uthan twifwel, för detta nogsampt förstått. Nu såsom bemäldte Messenius, then äldre, hafwer, så dagar för sin dödh, då han in för Oß och några af Wårt Elskelige Rijkz Rådh blef examinerat, jämwäl och sedan, för twenne förnämlige Präster, som honom till Rätteplatzen vtfölgde, frijwilligt och beständigt bekändt, som skulle Hr. Bengt Skytte hafwa haft med honom scabiose discurser om Wår stat och Regemente, och att han, icke mindre än Messenius, gärna sedt och åstundat en Regementz förandring j Riket; Altså och ehuruwäl Wij hafwe, för en och annan consideration skull, haft stoort betänckiande, att låta denna saak emoth bemäldte Hr. Bengt Skytte koma till någon publique examen och Rättegångs process; såsom och ganska ogärna dertill resolverat; Dock likwäl, emedan benämnde Messenij bekännelse, om Herr Bengt Skytte, är öfwer alt rychtbar blefwen och af ett sådant efterträncklande och estime, som föruthan andre considerationer, icke obilligt gifwer hele Senaten en ombrage och wederwilja, att hafwa Skytten hoos sigh sittiendes i Collegio, förr än han sigh lagligen öfwer sådan nu mehra rychtbar grof beskyllning befriat hafwer. Hwarföre hafwe Wij inthet kunnat förbijgå detta att Hr. Bengt Skytte in pleno Senatu att förehålla, och der, den skähl och argument, som han utförligen till sitt förswar inwändt hafwer, medh nåde och största patientie anhördt, hwilke, emedan de eendels icke synes wara funderade och sufficiente nogh, till hans befrielse; Så

man; och åfwen hans Proces från 1652 til 1654 anförd och med åtskilliga Documenter uplyst. Nu äro mig af samma benägna Hand dessa originale Handlingar lämnade, som ej heller tilförene warit trykte, men alla angå denna märkwärdiga Proces, och därföre förtjena härstädes et rum.

Digitized by Google

Så åre Wij, för den orsaak skull, och efter samptlige Rådets sälige inrådande, förorsakade wordne, att låta saken komma för en ordenteligh Rätt, der att åntagas och wijdare skärskådas. Och aldenstund han in för Oß och sittjande Rådet sigh mycket hafwer beropat på Eders Kärlighets witnesbörd, berättandes, som skulle Eders Kärlighet hafwa tillbudit sigh emot honom, att sielf wela, der så behof gjordes, med Eedh betyga hans oskyldigheet, och derhoos sagt sigh alltijdh hafwa haft betänckiande och regard, medh honom, Skytten, något confidenter att omgåås, hälst derföre, efter Eders Kärlighets wål wiste honom wara en af Wäre förtrognaste och hoos Oß j stoor gratia. Derföre och ändoch Wij wål wete, Eders Kärlighet wara af den höge descretion och förstånd, åre och ellieſt uthan deß nogsampt försäkrade derom, att Eders Kärlighet detta hwarcken tänckt och mindre emoth Herr Bengt Skytte sagt hafwer; wele och icke heller förmoda, Eders Kärlighet wara af Oß den ringaste orsaak gifwin, till något betänckiande eller wederwilia, att plåga medh wåre förtrognaste något confident omgånge: Doch-likewål hafwer Oß synts sakzens wichtigheet fordra Eders Kärlighet härom att förståndiga. Och på det Wij så mycket klarare liuus måge hafwa j saken, så begåre Wij och här hoos wänligen, att Eders Kärlighet behagade låta Oß förnimma, om och uthi hwadh saak Hr. Bengt Skytte hafwer sökt hos Eders Kärlighet något witnesbörd, och hwad swar af Eders Kärlighet honom derpå gifwit är; Såsom, j det öfrige, Oß meddela Eders Kärlighets rådsamme betänckiande, hwad Eders Kärlighet förmenar tjenligaſt wara j denne saak wijdare att göra. Wij

Digitized by Google

åre och förbliswe Eders Kärlighet medh all godh wänskap och affection bewägne. Och befale Eders Kärlighet vnder Guds trogge protection, till all prosperitet, wänligen. Aff Stockholm den 14 Octobris An. 1652.

Eders Kärlighets

affectionerade Frencka
och gode Wän
CHRISTINA.

Utanskriften.

Den Högborne Furste och Herre, Herr Carl Gustaff, Sweriges, Göthes och Wendes vthkärade Printz och Arffurste, Pfaltz Grefwe wid Rhein j Beijern, till Gülich, Clewe och Bergen Hertig m. p. Wår Elskelige Kåre Frände och synnerlige gode Wän.

Med Hertig Carl Gustafs egen hand.

Præsent. Wijsby den 28 October 1652. genom Hennes Kongl. Majts vthskickade Hoffjunker Ferßen.

Riks-Rådet Friherre Bengt Skyttes Bref til Hans Kongl. Höghet Prins Carl Gustaf.

Högborne Förste, Nådigste Herre.

Eders Kongl. Höghet wille icke med onåder uptaga, att jag hwad med mig passerat är underdånigst refererer. När jag Kongl. Majt i Rådet för nogon tid upwachtade, befalte Kongl. Majt mig, at jag mig för Messenij beskyllningar förklara

klara skulle; mig och bad så länge träda uthur Rådet, det jag efter nogra discurser om min oskyldighet hörsamligen gjorde. För par dagar sändes mig Messenij angifningar skrifteligh; i går blef jag upfordrat, och i Kongl. Maj:ts och Rådets närwaru gjorde mit tal. At ehuruwäl jag mycket oskyldigt hade lijda måst en tijd bort äth; dock anskodandes menniskelig uselhet, hwilcken icke de högste mindre ringaste befrijade aff elaka tungor; doch hugnade jag mig af ett rent och gott sammwet, sedan af en Heroisch och Rättwijs Öfwerhet, sampt lag och rätt; Förmenandes att efter förbemäldte angifningar i blotta ord och inthet bewijs stodo; mig nogsampt dem wederläggia kunna, när jag til dem nekade; ty den som angifwit dem han moste bewijsa; doch till öfwerflöd att betyga min oskyldighet wille jag bewijsa med förbenämnde Messenio mig hafwa stått i uppenbara fiendskap en god tijd för min uthresa, för Munsöd godzen, dem han förlåningzwijs innehaft och mist hafwer. Och wed min uthresa honom icke med ord eller ögon wärda welat, mindre sådan tilskrifwit; honom och min uthresas orsaker falskeligen hafwa angifwit, nembligen efter jag befarade ett upror skulle komma uthi Rijket, af Kongl. Maj:ts intenderade afsägning af Regementet, jag mig då så länge wille absentera, in till deß alt woro stält i gott och rooligt wäsende. Hwilchet falskt wara jag der med bewijsste, att jag halfft åhr för Crönungen Kongl. Maj:t om min resas förlof bad för min gamla krukdom i liene och nya accidente, att jag föll och dånade i förenembde Herrars närwaru. Fich och i förstone, som jag det communicerade åtskilliga af Rådet, men af Kongl. Maj:t blef befalter att blifwa qwar öfwer Crönungen; med förtröstan, att jag däreffter skulle få uthresa; såsom Kongl. Majst mig och det tilsade strax efter; och då wara en discurs hållen om en resa till Orient, hwar om att deliberera Kongl. Maj:t mig till Hans Exellence Rix-Cantzleren sände, dän det höllt sulla rådeligit, mån icke för än tractaterne i Lü-

beck och investituren i Tyskland woro öfwerståndne. Hwar på Kongl. Maj:t mig privato nomine det att förrätta nädigst paß och tilstånd giftwit hafwer, med commission några privat ärender med det samma att förrätta; hwilchet efter Messenius icke hafwer kunnat dichta, ett infallibelt argument är, att han af min resas sanna orsaker ej wiste; och altså uthaf fruchtan af torturen mehra än för sanningen skull på mig det lugit hafwer (såsom jag twenne edswurne witne derom hafwer) såsom och att han föregaf mig Eders Kongl. Höghet i harnisch emot Hennes Maj:t att sättia bewekt hafwa; hwarföre hafwer jag deremot mig beropat på Eders Kongl. Höghet mig föresagde discurs, att Eders Kongl. Höghet icke allenaßt mig för Kongl. Maj:t med eed befrijat hade, utan och sagt sig hafwa en billig regard, hwad Hans Kongl. Höghet mig skulle committere och sätja, för den stora confidentz han altid trodde Kongl. Maj:t till mig sättia, som Eders Kongl. Höghet mig i Gripsholm sade första gängen, om Han sig nädigaßt kan ihugkomma. Och efter Kongl. Maj:t detta sidsta ordet wille uptaga, sade och sig wela Eders Kongl. Höghet härom tilskrifwa; beder jag underdånigst, att Eders Kongl. Höghet det så förklara wille, som icke mig til någon ogunst hoos Eders Kongl. Höghet eller Hennes Maj:t kunne lända; efter jag allenaßt dermed intenderat hafwer att betyga, att jag icke med Eders Kongl. Höghet i sådan confidens hade stått, som man mig beskyller; uthan att och Eders Kongl. Höghet in suis privatis icke alt mig hafwer tiltro welat, hwad Hans Kongl. Höghet med Kongl. Maj:t wille negociera, som det och icke är skedt. Uthan föllier icke derföre, att efter Eders Kongl. Höghet hafwer haft en regarde på mig, att Eders Kongl. Höghet skulle hafwa nägot i sinne haft emot Kongl. Maj:t, som ingen skall kunna det med orden och sanningen tyda; och icke igenom sig eller en annan bättre hoos Kongl. Maj:t sina ärenden föredraga. Eders Kongl. Höghet beder jag underdånigst om denne förklaring till

miet

Digitized by Google

mitt förswar; sedan om ett lofwat nådigst witnesbyrd, om den troheet och flijt jag altid haft hafwer att styrka och lägga till kärlech och enighet emellan Eders Kongl. Höghet och Hennes Maj:t, det Eders Kongl. Höghet med monga mina bref till sig betyga kan, därom jag ödmiuckeligast beder. Jag wet nu inthet om Rådet till någon offentlig proceſſ emot mig Kongl. Maj:t styrkia; Men der det sker, wil jag mig, som en ährlig karl förswara; och hafwer twenne lögner redan refuterat: en att jag för Cröningen haft i sinnet at styrkia Eders Kongl. Höghet, att med en Armé öfwerfalla Rijket; sedan att jag med Meſſenio skulle i min uthresa hafwa correſponderat; hwilket begge på mig af en schälm Kongl. Maj:t är berättat wordet; så har jag och frågat, om någon Kongl. Maj:t har berättat, att jag hwar wecka Eders Kongl. Höghet har tilskrifwit; så finnes att jag mine bref ej till dem, uthan en annan har dreſſerat, och att ingen det Kongl. Maj:t har med sanning berättat. Gud förlåte dem, som till sådan onödig lögn orsaken äro; Och wil jag uppå Gud och min rätta sak byggia; och wänta hwad derpå föllier. Beder Eders Kongl. Höghet mig iche i min oſkyldighet förlåta wille, uthan så här efter som här till förbliſwa en nådigst Herre. Jag leſwer och döör

Eders Kongl. Höghetz

Stockholm, d. 12 Oct. 1652.

underdånige och trogne tiänare

Bengt Skytte.

Præſent, Wisby den 28 Octobris 1652 genom Herr Axel Sparre.

Digitized by Google

Högborne Förſte, Nådigſte Herre.

Att jag detta andre breſwet ſkrifwer, giſwer mig orſak den fruchtan jag hafwer, att det förſta må uptagas; önſkar och att ſwaret på det förſta bref mig må a part tilſkrifwas, ſå att jag det allom tee kunde, om dit ſå behöfdes; men a part och Secreto på detta. 1. Om Eders Kongl. Höghet mig icke (ſom Han i Gripsholm mig nädigſt ſade) hade purgerat hoos Kongl. Maj:t med eed, och derhos mig wijdare det att gjöra nädigſt tilſagt, derhos ſäijandes ſig, utaf den Confidents, ſom Kongl. Maj:t til mig droge, hafwa burit en billig regard, hwad Eders Kongl. Höghet mig ſäija, communicera och tiltro wille; hwar af icke följer en diffidentz til Kongl. Maj:t, uthan billig regard och för betrachtning, ſom en moſte hafwa till alle ſine ord och gårningar mindre til den Miniſter, ſom man med en Drottning i ſina anten privat eller andra ſaker wil tractera; är och Eders Kongl. Höghet reputerligit, att Eders Kongl. Höghet en ſådan har faverat, ſom Eders Kongl. Höghet aldrig annat hade affport, än att han mera på Hennes Maj:ts än Eders Kongl. Höghets ſijda har warit inclinerat. 2. Om Eders Kongl. Höghet något om mig talt hade, anten för Kongl. Maj:t eller Greff Magno &c. ſom behöfdes att förklaras till min oſkyldighets bätare bewis, och at Eders Kongl. Höghet behagade det gjöra i ett a part atteſt, hälſt om Greff Magno; att jag aldrig om honom hade talt med Eders Kongl. Höghet för deß uthreſande till Tyſkland eller ſedan; uthan allenaſt litet för min uthreſa begärat en Commendation till honom, at recommendera mig Kongl. Maj:t till att blifwa qwar wid min Cantzlijtjänſt, det han och efterkommit hade, till mit contentement. 3. Ehuruwäl jag icke tror att detta lär moveras, efter Greff Magni namn är uthſtrukit uthur protocollet till mig ſchichat; där doch i det ſkrefne ſtod, att jag derföre ſkulle wara uthreſt, för det Meſcontentement jag hade

de af Gref Magni stora gunst och min mindre; hwilket rimar sig litet med det förra; doch skadar inthet att man på alla händelser sig försäkrar. 4. Att Eders Kongl. Höghet behagar de alla mina bref så till sin Herr Fader som sig att upleta, och wäl förwara låta, att de icke komma i omilda händer; fast jag wet inthet däruthi stå, uthan som loftigit och berömligit är. 5. Om Eders Kongl. Höghet själf eller Deß Secreterare, som Deß nådigste paß och commendationer gifwit hafwer, om den har för nogon mentionerat; hälst om den commendation till Duca d' Amalphi, den jag icke brukat har uthan hijt hem med mig fört, efter jag af inga Käyserliga guarnisoner blef molesterat: och altså den icke behöfde. 6. Att Hans Kongl. Höghet wille sända mig en vidimerat copia af sin Secreterare, på denne copian af Eders Kongl. Höghets commendations bref till Förſten Ragotsky. 7. Att jag icke tre gångor eller fyra Eders Kongl. Höghet hela tijden som jag uthe war skrifwit hade och det samma aviserat, som till Kongl. Maj:t af mig skedt är; och det som til Kongl. Maj:ts och Rijkens tiänst kunde lända; 8. Att Eders Kongl. Höghet wille twenne sina atteſter mig tilsända ett landwägen till sin Herr Bror, att han det med sin egen tiänare mig i händer lefwererade; och ett siöwägen, med denne min Syſters prädikant.

Där Eders Kongl. Höghet wille och Kongl. Maj:t för mig tilskrifwa, bodo jag gärna på det bäſta sättet ske kunna; sedan der Eders Kongl. Höghet till Gref Per, Gref Magno, Riks-Cantzlären, Herr Johan Matthiæ eller nogon annan in mei favorem skrifwa wille, det hemskiuter jag alt Eders Kongl. Höghets bättre betänchiande; icke därföre att jag nogot diffiderar min rättwiſſa saak, uthan att beweka dem till att låta den deß snarare komma til en god endschap; och att Eders Kongl. Höghet det erkänna wille.

Jag

Jag lefwer i den ödmiuke tilförsicht att Eders Kongl. Höghet gör sin högsta flijt att hjelpa mig, efter jag i denna saak förnämbligast beskylles för Eders Kongl. Höghet, och han bäst däruthinnan mig befrija kan; Jag beder Gud, som alla oskyldigas Förswarare, så och min är, att han Eders Kongl. Höghet wille med all ewig och timelig wälfärd igen frögda. Förblifwer in till min graf

Eders Kongl. Höghets

Stockholm, den 19 Oct. 1652.

ödmjukaste och trognaste tiänare
Bengt Skytte.

Præsent. Wisby den 29 Octob. 1652 genom Herr Axel Sparre.

Högborne Förste, Nådigste Herre.

Med sidsta post af den 12 hujus, har jag Eders Kongl. Höghet med posten sendt ett bref till Eders Kongl. Höghet under min Swägers Herr Axel Sparres Covert; hoppas det wäl wara öfwerlefwererat. Detta nödgas jag till siöös öfwersenda, efter jag ännu ingen resolution har bekommit, om min saak skall för rätta uptagas eller ey; doch äro Rådet dertill öfwertalte att det både Kongl. Maj:t och mig skulle reputerligare wara, där jag offenteligen absolverades af det rychtet, Messenius mig i kommit hafwer, ehuru wäl att det icke är publica fama, som man wet certum authore, och en sådan, som i all lag bör ogillas; sedan äro inge skäl af Messenio producerade, och alltså mera en pasquill än annat like Messenii angifningar, och äro de emot ingen annan publicerade,

rade; fast både Fader och sonen derpå dödt hade, hwij emot mig? Hafwa och iche warit wärde holne för min ankomst en *citation*, mindre nu sedan jag hemkommen är, och min anklagare lifwet afhändt är, den hade bort lefwa, om man hade welat en laglig *process* med mig ingå. Doch förutan alt detta, och att hwar bör hollas oskyldig, in till deß annat bewijses; hafwer jag mig tilbudit med 20 witne att bewisa *Messenium* hafwa stått i fiendskap med mig öfwer halft annat är för min uthresa, mig iche tre gongor med honom sådan talt hafwa, och det *publice* om hans godz wederlag på Munsön, som Kongl. Maj:t mig gaf för Magöö, honom iche hafwa welat *valedicera*, eller nogot bref i halft annat är för min uthresa eller sedan med honom wexlat hafwa; honom och iche wist af min uthresa, mindre deß orsaker, som Kgl. Maj:t och E. Kongl. Höghet ensamme wiste; elljest hafwa honom dem kunnadt säija; mig och hafwa mina *original concepter* af *Proposition* 1649; och så ögonskenligen kunna bewisa *Messenii* witnes lögn; fast han derpå död är; efter han har bekendt sig i rådhoga för strechebenchen sådant giordt hafwa, föruthan lätfärdighet, haat och hop till att niuta stora *recompenser* efter sin död, för de sina; och sin Siäl har han ment *salvera* der med, att Kgl. Maj:t honom försäkrat hade, att ingen skulle *Messenii* witne till ondo niuta. Därpå jag twänne Edsworne witne kan *producera*; fast alt är öfwerflödigt, efter en ärlig karls witne gäller iche uthan bewis, mindre en skälms; Emedan denne *Messenius* förnembligast mig beskyller för E. K. Höghet, som jag min uthresa derföre anstält hade, att bringa E. K. Höghet till Regemente, i harnesk emot Hennes Maj:t och att jag så länge wille uthe wara som Kgl. Maj:t siälf wille *resignera* Regementet ꝛc. (man sijr huru detta henger tilhopa, att wela bringa E. K. Höghet i harnesk, och att wela bli uthe efter Kgl. Maj:t wille afträda godwilligt Regemente) och ehu-

Digitized by Google

ruwäl det synes som jag ensammer beskyltes, doch på det ingen mätte kunna taga nogon *suspicion* på E. K. Höghet (som jag och will hoppas) att E. K. Höghet anten sådant af mig hört och förtegat hade, eller elljest behag till sådant haft; efter H. K. Höghet både till min uthresa mig med paß och *recommendationer* här försedt, och sedan wid min hemkomst *inviterat*, och all nåd betedt; på det och min oskyldighet må hela werlden deste kunnigare wara; såsom jag wid Gud och min salighet wet mig ifrå sådana tanckar mindre ord eller gärningar frij wara. Dy beder jag E. K. Höghet på det ödmiukeligaste; att E. K. Höghet mig sitt nådige och snare *attest* gifwa wille, sig inthet annat af mig hördt eller spordt hafwa, än det som kunde lända Kgl. Maj:t, Fäderneslandet, och alla des så wäl högre som ringare stondz *Patrioter* till åhra, tiänst och gagn. Mig med sådana oroliga tanckar aldrig hafwa warit beswärat; så wirt E. K. Höghet det kunnigt woro, iche heller wid min uthresa, uthan den hafwa *communicerat* E. K. Höghet så wäl som Hans Kgl. Maj:t ett halft år tilförene, och efter det astal det och förrättat hafwa; och i stälfwa wärket betygat *Messenii* angifningz falschhet, och att jag förnämbligast dermed hade E. K. Höghet sagt mig sökia att kunna behaga H. Kgl. Maj:t och deste bättre tiäna mitt Fäderneslandt; detta och hwad mera E. K. Höghet finner nödigt att thogkomma, hemschiuter jag under E. K. Höghets behag och så ofta försäkrade nåde, och beder att H. K. Höghet mig inthet i min rättwisa saak förlåta wille, uthan hoos Kgl. M:t och andra hielpa till det bästa; Jag schall sådant i min Graf weta att berömma, och befaller E. K. Höghet med alt det han sig stälf önscha må, Gudhi den Högstas bescherm, och mig deß wanlige gamla nåde troligast och ödmiukeligast, förbi.

Eders Kongl. Höghetz

Stockh. d. 19 Oct. 1652. ödmiuk. och trognaste tiänare

Bengt Skytte.

Præsent. Wisby d. 29 *Octob.* 1652 genom Herr *Axel Sparre.*

Digitized by Google

Hans Kongl. Högbet Carl Gustafs Bref till Hennes Kongl. Maj:t.

Stormechtigste, Nådigste Drottning.

Eders Kongl. Maj:t kan jagh underdånigen icke förhålla, migh wara Eders Kgl. Maj:tz Skrifwelse, genom E. K. Maj:tz HofJunker *Fersen* tilhanda kommen, uthi hwilken E:s K. Maj:t behagar gifwa migh tillkänna, E. K. Maj:t wara genom *Messenii* dhen Äldres kort för hans dödh giorde Bekännelse förorsakat, att låtha *inquirera* om the beskyllningar, som Herr *Bengt Skytte* påkompne äre; Såsom ock emådan han hafwer sigh beropat på thet witneßbörd som Jagh honom bådhe huruledes han sigh om then saken, som elliest uthi andre förde *discurser* emoot migh anläthit hafwer, gifwa kunde, hafwer E. K. Maj:t för Sakens wichtigheet skull, inthet kunnat förbijgåå migh dhärom förståndiga, och mitt underdånige Swar dhäropå at begåra. Såsom Jagh nu finner mijn Skyldighet wara, att göra E. K. Maj:tz nådige willie häruthinnan ett nöye: Så hafwer Jagh förmeent icke wara otienligit, E. Kgl. Maj:t till bättre Efterrättelse *in particulari*, dogh kortligen at berätta, hwadh sedan Herr *Bengt Skyttes* seeneste ankompst heem i Rijket, emillan migh och honom är *passerat*. Och alldenstund Jagh förr en kort tijdh sedan, bådhe till at aflåggia mijn underdånige Skyldigheet hoos E. K. Maj:t, som till att taga afskedh af Sal. RijkzMarschen Grefwe *Jacob de la Gardie*, uthi hans swåre Siukdom, blef förorsakat at begifwa migh till *Stockholm*; Så hafwer Herr *Bengt Skytte* andre dagen om morgonen kläckan 5 sigh hoos migh anmält; och efter Jagh tilförene hadhe Efterrättelse, at han widh sin hemkompst är hoos E. K. Maj:t blefwen *admitteradh*, hafwer Jagh inthet betänkiande dragit, hans *visite* såsom uthaf en RådzPersohn att emottaga, och strax efter hans aflagde helßning, migh hoos

 honom

honom befrågat, om han sin Skyldighet hoos E. K. Maj:t hadhe förrättat? Hwilket han icke allenast migh berättade, at wara skedt, uthan och betygade at emoot E. K. Maj:t sigh hafwa underdånigst förklarat öfwer dhe beskyllningar som honom hadhe warit påbördade, och sådant af E. K. Maj:t uthi nåder optagit wara; och efter Jagh för mine *Visiter* skull icke hadhe tijdh at afbijda meera *particularia*, som therwidh förefalla kunde, *abrumperade* Jagh tå samme *discurs* och opskjöt till en annan gång at förnimma hwadh han om sijn *Justification* i dhen saken hadhe att berätta, efter som och E. K. Maj:t sigh förmodeligen wäl kan uthi nådher påminna, hwadh för *discurser* dhärom förefalla kunde, tå jagh efter middagen samme dagh, hos E. K. Maj:t mitt underdånige afskedh tagа monde. Sedan hafwer Herr *Bengt Skytte* sökt migh uthi *Gripsho'm* at *visitera*, när Jagh war ifrån *Ulfsund* hemkommen, då Jagh för serdeeles Skåål och orsaker inthet kunde underlåtha, förr än Jagh till någon *particular materia* hadhe migh medh honom inlåthit, at gifwa honom tilkänna, det som om honom af en eller annan kunde wara migh förekommit och honom påbördat; och emädan uthi samme Beskyllningar, om mitt namn, som jag någorlunda förnummit hafwer, endels bliswet *mentionerat*, och det sålunda misbrukat; Så kunde han sielf bäst skönia och eftertänkia, huruwijda Jagh migh uthi idkesam *frequentation* och omgånge medh honom kunde inlåtha, inn till dheß han hadhe sigh för sådana tillmätningar tilbörligen *purgerat*, eller jagh kunde afstaga hwadh uthgång dherpå bliswa kunde, hwarmedh och uthi *respect* på E. K. Maj:ts willia sålunda kunde *acquieseeras*, i dhet öfrige wäl weetandes, haruledes på E. K. Maj:ts och Sweriges Cronas wägnar, migh borde så wäl honom som andre Riks-Råds Personer wyrda och hedra, så och honom *in particulari remonstrerandes*, at sådane tillmälen, icke anstodhe at låtha beroo, hwarofwa han icke allenast emoot migh betygadhe, sigh sådan mijn meening

wäl

wäl optaga, uthan och gaf migh yttermeera tilkänna, hwadh som till berörde hans *Justification*, på ett och annat sätt tiena kunde; om hwilket efter migh icke tilstodh at dömma, wiste Jagh mig thär widh at *comportera* såsom sigh borde. Endtligen sedhan han medh åthskillige *discurser*, hadhe samme saak *producerat*, och sigh ibland annat påminte, huruledes dhetta Tillstånd, hadhe giordt medh hans Persohn och förrige Tijdher een förandring, hwilket han med åthskillige omständigheter förestälte; At och jagh migh påminna wille, huru han hafwer låthit sigh *employera* uthi några migh angående Ehrender, som förr mijn uthresa hafwe warit af E. K. Maj:t honom befallte, hoos en och annan at *agera*; hwartill Jagh, så wijda dhe hafwa warit migh bekände, icke mindre hafwer kunnat, än dhärtill bejaka, honom *remonstrerandes*, hurulunda jagh sielf icke hafwer altijdh kunnat *penetrera*, huruwijda af E. K. M:t han på en eller annan ort, hadhe thär till warit förtrodd, eller *committerat* sigh at uthlåtha; Thärföre Jagh otienligit hafwer acktadt, migh uti sådane *discurser*, om ett eller annat emoot honom *particularius* at förklara och *explicera*, besinnandes at sådant sigh uthan E. K. Maj:ts *particulare* Tillstånd eller weetskap icke wäl rijma kunde, emådan thet först stodhe at förwänta, hwadh uthslagh ett eller annat winna kunde, heller hwadh förandringar Tijdernes och tillfällens omskiftelse, kunde underkastadhe wara; dhärnäst hafwer han efter åthskillige förde *discurser* (hwilkes förweetande E. K. Maj:t sielf bäst kan eftertänkia) uthi sine för dhetta så mundtligh som skrifteligen *passerade* saker och *Actioner*, sampt förrige omgänge, welat sigh på migh beropa, och emoot migh *contestera*, at han icke allenast hafwer warit migh *affectioneradh*, uthan och uthi ingen mätto söndrat sigh ifrån dhen underdänige, trogne *devotion* och plicht, hwarmed E. K. Maj:t han framför någon annan, hafwer altijdh warit tilgedhan och förbunden, hwartill jagh honom tilkänna gaf, at så myckit Jagh om hans förde *discurser*,

så och förrige omgenge förspordt hadhe, hadhe jag sådant, mundteligen emot E. K. Maj:t senast om hans Persohn nogsamt förklarat och *contesterat*, och uppå all fall, så myckit jag migh om dhe förre tijdher påminte, sanningen till Styrkio kunna göra till gott Witneßbörd hwarjom all skäligh nöyacktighet; Förthenskull hafwer jagh icke allenast welat migh beroopa på dhet E. K. Maj:t Jagh senast som förbemält är, *refererade*, uthan och E. K. Maj:t medh oppreppande af samma *discurs* hermedh ödmiukeligen dherom tillkänna gifwa; Sidst Emädan E. K. Maj:t nådeligen behagar, att fordra mitt betänklande öfwer thetta förehafwande ährende; Så skulle jagh gerna göra E. K. Maj:t häruthinnan ett ödmiukeligit åthnöye, thär jag om *Messenii* saker hadhe haft någon uthförligh eller egentligh *information*. hwilken allenast är migh genom gemeent ryckte och några Enskyltes berättelse, thärwidh omständigheeterne gemeenligen *variere*, tilkommen; Twiflar elliest intet dhet E. K. Maj:t sielf uthi nådher förmärkia wille, i hwadh *intention*, Jagh dhen till migh ankompne skamlöse Skrift för ett åhr sedan, monde lätha E. K. Maj:t *insinuera*; och såsom dhet är besunnit af *Messenio* at härröra, och widh hans *examen*, een eller annan saak hafwer kunnat förefalla, som min Persohn eller nampn antingen *directe* eller *per indirectum* hafwer berört, jämwäl och några andre blefne angifne; Altså skulle jagh gerna hafwa önskatt, at igenom E. K. Maj:t befallning, hafwa kunnat nää dhärom någon wiß efterrättelse, hwarefter jagh sedan kunne wara funnen wederreda, at göra E. K. M:t alt tilbörligit nöye, såsom och mitt *comportement*, framdeeles emoot en och annan säleedes anställa, som dhet icke alleenast migh bäst kunnat anstää uthan och såsom dhet hadhe kunnat lända E. K. Maj:t till ett nådigt behagh; men emedan Jagh moste betänkia E. K. Maj:t hafwa haft sine skählige hinder att dhet icke hafwer kunnat skee, hafwer jagh låthit anstå sådant at begära, och förbijda till dheß E. K. Maj:t kunde lägligit

rigit falla, migh någon *information* dhärom att meddela låthas; Och bedher fördhenskull E. K. Maj:t ödmjukeligast, at hwadh min Persohn här uthinnan hädhe uthi dhet förre, så wäl som nu widh dheße tilfällen kunde ogå, motte migh på Ed. Kgl. Maj:ts Befallningar uthförligen tilkänna gifwas, och icke tilbjudas at någon till sijn Snoks hyskönande, uthi een eller annan måtto, mitt goda namn och ryckte, nu eller framdeeles bruka och uthi en hoop *quicquidlier* och baakdanterij, som här till kunde hafwa warit förelupne eller wijdare förefalla kunne, och til *Realia* inthet höra, migh till mehn inblanda motte, uthen at E. K. Maj:t efter dheß gifne nådige Förträstningar, migh häruthinnan emoot slijkt handhafwa wille och icke tillåtha migh at blifwa uthsluten, till *Communication* af dhe saker, som min Persohn och Namn i någon måtto *concludere* och angå. Och såsom jagh lefwer uthi dhen underdånige och otwifwelachtige förhoppning, at E. K. Maj:t är dhär till bewägen, och elliest förmodhar at E. K. Maj:t uthi mine alt härtill förde *Actioner*, altijdh hafwer täckts förspörja, hwadh underdånigh *devotion* och förtrooligh tillförsicht till E. K. Maj:ts nådige *Affection* och ömmärdnat, jagh alt här till satt hafwer och ännu beständigt sätter, altså skall jagh aldrigh låtha hoos migh någon otacksamhet spörja, uthan wedh en fast och stadigh dhyga, städse förklara wedh hwadh wördnad, *devotion* och underdånigh Erkännelse, Jagh ansett dhe mångfaldige nådhetekn, som af E. K. Maj:t Jagh undfångit hafwer, efter som Jagh så wäl nu som altijdh E. K. Maj:ts nådige *disposition*, all mijn timmelige wälfärd, tillroor och tillförodt hafwer, underkastar och underkastat hafwer; uthi hwilken godhe Mening och ödmiuke sinne, Jagh befaller E. K. Maj:t Gudh dhen Allsmächtige, till all långwarigh godh helsa, och tijls sundhet, tyckosampt och rooligit Regemente, sampt all annan Kongeligh lycke, *prosperitet* och wälgång. *Wisby* dhen 30 *Octob. Ao* 1654.

Eders Kongl. Maj:ts

Underdånig, trogen hörsam Tienare

Carl Gustaf P. S.

Digitized by Google

Stormechtigste, Nådigste Drottningh.

Eders Kongl. Maj:t kan iagh ödmiukeligen icke förholla, att Herr *Bengt Skytte* hafwer migh sammeledes i desse dagar tillskriswit om sijn uthjländne *Examen* inför Eders Kongl. M:t och Rådet, och huru han sigh hafwer welat beropa på dhet Wittnesbördh jagh honom om hans förrige *Actioner* gifwa kunde. Emedan iagh hafwer onödigt achtat widlyfteligen therpå at swara, utan det låta beroo widh then *particular* Berättelse, som iagh medh thenne min hoosgående skriswelse till E:s Kongl. Maj:t om samme saak giordt hafwer; Så hafwer jagh honom således korteligen theruppå swarat, som bijrogade *Copia* (hwilken Eders Kongl. Maj:t jagh till een nådigh efterrättelse tillskicka welat) förmåler. Förmodandes att Eders Kongl. Maj:t låter sigh sådant i nåder behaga, och härmedh befallandes Eders Kongl. Maj:t uthi Gudz den Aldrahögstes beskydd till all längwärig helsa och lijfs sundheet. ꝛc. ꝛc. *Datum* den 30 *Octob.* 1652.

Carl Gustaf.

Hans Kongl. Höghets, Prints Carl Gustafs Bref til RiksRådet, Friherre Bengt Skytte.

Carl Gustaff ꝛc. Wår wälwillige Helsan och synnerliga benågenheet med Gudh Allzmäcktigh tillförende. Wälborne Herr RijksRådh; Wij weele honom wälwilleligen icke obemålt låtha, dhet Wij hafwe Siöledes ifrån Ölandh bekommit Herr RijksRådets Skriswelse, *daterat Stockholm* den 12 *Octobris* och dheruthaf sedt, huruledes Hennes Kongl. Maj:t, Wår Nådigste Drotning är blefwen förorsakadh att ransaka om dhe Beskyllningar, som *Messenius* then Äldre hafwer weelat Herr RijksRådett påbörda, och huruledes Herr RijksRådett

wid

wid utſtändne *Examen* inför Hennes Kongl. Maj:t och Rådhet, Haſwer weelat ſigh beropa på dhet witnesbörd Wij kunde honom giſwa om hans förrige *Actioner* och *comportemente* emoth Oß, hwilket han till ſitt förſwar bruuka kunde; Så kunne Wij honom icke förhålla, att emådan Wij haſwe ſå wål mundteligen tillförenne, ſom nu ſkrifteligen dheropå emoot Hennes Kongl. Maj:t Oß beroopat och *explicerat*; Så achte Wij onödigt, ſådant häruthi wijdare att apreppa, uthan haſwe honom härmedh påminna weelat, at ehwad Herr RijksRådet till ſin Saks förſwar, ſå mycket ſom Honom kan anſtå på Oß at beropa, och han ſigh ſielf weet till påminna, om Wåre alt härtill förde *Actioner* och *diſcurſer*, thet han ſådant wille ſigh ſå wijda bruka, ſom thet till ſielfwe ſaaken kunde tienligit wara, men thäriblandh inthet inmängia något ordeſätt eller berättelſe, ſom thenne Herr RijksRådets *Examen* inthet angår, och kan till eſwentyrs faſt meera på ett dubbelt förſtändh wrångt och uthtydt bliſwa, uthan häruthinnan ſåleedes *procedera*, att Wårt nampn eller Wåre *Actioner* icke motte bliſwa uthi nägre orimmelige Saker inblandade, hwilket han uthi widrigt fall, wille wederreeda wara at beſwara och therföre giöra tillbörligh *Satisfaction*. Befalle Herr RijksRådett härmedh i Guds beſkydd, wälwilleligen. *Wisby* d. 30 *Octob.* 1652.

Herr RijksRådets

wänwillige
Carl Guſtaf P. S.

Durchleuchtigſte Förſte, Nådigſte Herre.

Thill thet, ſom jag, medh alla Sweriges Rijkes inbyggiare är förbunden, förbinder mig deſte mehra Eders Kongl.

Ee Hög-

Digitized by Google

Höghets så i mot som medgong mig betygade stadige och berömlige ynnest och nåde; iche allenast att bewisa Eders Kongl. Höghet all underdånig trohet och hörsamhet; uthan ock att bedia innerligen Gudh den Aldrahögste, att hans outsäjelige godhet wille Eders Kongl. Höghet med all önskelig wälgong och ewig sampt timmelig wälsegnelse tusenfalt igen belöna. Och alldenstund ett nytt åhr nu tillstundar, förlåna, att Ed. Kgl. Höghet, thet så begynna, fullborda och ända motte, att iche allenast thetta, uthan monge efterföljande och otalige åhr motte aflöpa, till Guds den Högstes åhra, Kongl. Maj:ts och Fäderneßlandsens bijständh, Eders Kongl. Höghets egit wälbehag, wälstond och odödeliga beröm, sampt till alla de sinas, och ibland dem, min störste hugnadt, förswar och lycksalighet; then jag medh Guds hielp hoppas, efter en wäl uthfördt och wunnin dom, af mina för detta uthan bewijß och orsak motståndare, att kunna så förswara och erholla. Underdånigt bedjandes, att E. K. Höghet sig iche till någon widrig *affection* emot mig igenom widriga berättelser (som alt för myckit emot mig, deß Gudi wari klagat, wankat hafwa) wille beweka låta, uthan låtha sig till hiertat gå min förfölljelses orätta orsaker, och medh sin nådhe så mychet mehra mig härefter än som för befrämja, som min oschyldighet iche allenast hos alla *opassionerade*, uthan sielfwe mina mißgynnare är mehra än för bewijst, uppenbarat och betygat worden, jag och aldrig annan *Intention* hafwer haft, eller ännu hafwer, än att lefwa och dö trogen och ödmiuk Kgl Maj t, E. K. Höghet och wårt kåre Fäderneßland; såsom det tilförende af min Salige Faders och alla de mines, sampt hela min lifstids tienster nogsampt är betygat wordet. Det öfriga hemschiutandes till Öfwerstens *M:s Wurtz* mundtlige *relation*, förblifwer jag såsom tillförende så och här efter mehr och mehr

Eders Kongl. Höghetz

Stäke d. 29 *Dec.* 1652. underdån. och ödmiukaste tiänare

Bengt Skytte.

Digitized by Google

Hans Kongl. Höghet Carl Gustafs Bref till Hennes Maj:t Drottning Christina.

Stormechtigste, Nådigste Drottning.

Eders Kongl. Maj:t blifwer jagh förorsakadh, medh dhenne Skriftwelse ödmiukeligast at orwackta, och uthi underdånigheet at berätta, huruleedes jagh af Herr *Bengt Skytte* här är osförmodeligen besöckt blefwen; och såsom samme Hans ankompst migh hafwer förorsakat at gifwa honom tillkänna och *remonstrera* låtha igenom Twänne *Cavaliers*, dhet han wäl wiste, huru Jagh borde *considerera* hans för detta giorde ogrundadhe Berättelse, hwilken Eders Kongl. Maj:t för ett halft åhr sedan monde *notificera*, och såsom han så wäl tillförenne skriftteligen som nu mundteligen skulle wela förmena, at weela opå annat ordesätt och *form explicera* och sådant endskylla, så hafwer Jagh betänkiande sådan Hans *Justification* att ansee eller *attendera*, uthan migh at tilhålla till then *notification*, som mig af E:s Kongl. Maj:t skedd är; Alt här till hadhe Jagh förwäntat och förmodat dhet E. Kongl. Maj:t migh opå min giorde ödmiuke Begäran och Swar ifrån Wißby, medh theß nådige Swar och uthförligh *information* uthi thenne Saken hadhe wärdiga melat, enkannerligen om thet ehwad Herr *Bengt Skytte* om mine *Actioner* och förde *discurser*, medh theß omständigheeter berättat hafwer; men emädan sådant E. Kgl. Maj:ts Swar opå mijn giorde begäran, Jagh ännu icke bekommit hafwer, hadhe Jagh therföre förbijdat tillfällen att sielf mundteligen E. K. Maj:t sådan mijn begäran *reiterera*, och ödmiukeligast at föredraga, till hwilcket at förrätta, lägenheeten migh än hinderligh warit hafwer; icke desto mindre blifwer Jagh förorsakadh wijd thenne Herr *Bengt Skyttes* uthreesa, honom tillkänna gifwa, att han sijn reesa således motte inrätta, att han altijdh wille och kunne wederreedo finnas, tilbörligen att

stå til Swars för så ogrundade och obetänkte Berättelse, som hwarken medh mine Ordh eller *sensu* öfwerens komme, eftersåsom E. K. Maj:t uthi Deß Skrifwelse om hans giorde Berättelse sådant förmåler; Ty kunde Jagh medh the saker, som migh såleedes förkleena och så högt *iouschera*, inthet *acquiescera*, inn till theß af E. Kongl. Maj:t een annan förklaring om hans giorde Berättelse, angående min Persohn bekomme, uthan therefter sträfwa, at sådanne tillwijtelser, motte efter theß beskaffenheet opå tilbörliget wijs optagas och ifrån migh wältras, emådan till hans *particulare* endskyllan eller *Justification*, som han kunde förmeena at frambåra, Jagh migh aldeles icke kan dhertill hålla eller benöya låtha, mycket mindre sådanne *excuser præferera* för dhen *notification* och Berättelse, som E. K. Maj:t migh uthi Dheß skrifwelse, reeda uthi thenne saak giordt hafwer, medh mindre Jagh af E. K. Maj:t om hans förde ordesätt och theß omständigheeter, een annan och uthförligh underrättelse bekomme; Ty heemstälte Jagh till hans egit eftertänkiande, om han sielf nödigt *æstimerade*, sådan Förklaring af E. K. Maj:t migh at betees wille begåra, dherefter Jagh sedhan migh rätta och *resolvera* kunne, ehwad migh stodhe at giöra. Han hafwer häropå mycket söckt at *excusera* sigh, och medh åtskillige *contestationer* af sin *intention* och oskyldigheet migh weelat *declarera* sijn *affection*, ersöckiandes at dhär något *passerat* wore, thet Jagh sådant hans olyckelige tillständh och obetäncksamheet wille tillskrifwa; Dhärjempte migh tillkänna giswit, dhet E. K. Maj:t honom wijd sijn afreesa ifrån *Stockholm* förtröstat hafwer, uthi bästa måttan medh E. K. Maj:ts nådige Skrifwelse till migh honom at ihugkomma, och till migh *addressera* weela; Men at E. Kgl. Maj:t hadhe warit igenom theß uthreesa uthom Stadhen förhindradh, sådan Skrifwelse widh hans afreesa till migh at afgå och förfärdiga låtha; Theßlijkest thet E. K. Maj:t then öfwer honom förde *process* hadhe befallat alldeles the *Acta* nedertysta och dödha

dha låtha; Altså hadhe han icke wijdare tilkaal härom af migh förmodat: Therpå Jagh honom haſwer låtit till et ſwar tillkänna giſwa, at Jagh om dhen *proceſſe* ſom öfwer honom är hållen worden, migh icke haſwer at bekymbra, eller therom weeta theß uthſlag, och ehwad ſedermeera theruthinnan af Hennes Kongl. Maj:t kunne wara *diſponerat*; allenaſt befinner Jagh dee ordaſätt, ſom E. K. Maj:t uthi dheß Skriſwelſe till migh omberördt haſwer, wara af honom ſå ogrundadhe och oliike förebragte, at hwarken the ſåleedes någonſinn af migh äre förde, eller uthi mit ſinne kompne, ey heller medh min *ſenſu* öfwerenskomma, uthan äre tillwijtelſer ſom mitt namn och rychte förkleena och *touſchera* ſå högt, at Jagh ſådant icke bör opå migh beroo låtha; ty wille han utan någon *addition* af widlöftigh *excuſation* och endſkyllan uthi Saaken, ſådant ehwad Jagh honom ſåleedes haſwer föredraga låthit, *fideliter* E. K. Maj:t at berätta, och Deß nådiga Förklaringh häröfwer begära och migh dhenſamma förderligſt at tilſkicka och *communicera*; hwilket han ändteligen opå ſigh tagit haſwer at förrätta; Jagh för min Perſohn haſwer nödigt at wara förmeent ſådant theßlijkeſt E. K. Maj:t underdånigſt at föredraga och erſöckia, dhet E. K. Maj:t the ſaker och tilwijtelſer ſom migh ſå högt *touſchera* och mine förde *Actioner* ſynes *denigrera*, ſåſom och alt annat eftertänkiande af ſigh föda kunde, thet E. K. Maj:t ſådant icke nedertyſta eller beroo låtha wille, emådan E. K. Maj:t uthaf mijn Skriſwelſe ifrån Wißby, nogſamot erſedt haſwer, huruledes Jagh Hr. *Benet Skytes* giorde Berättelſe och Ord-*förm*, ſåſom E. K. Maj:t dhenſamma uthi Dheß Skriſwelſe förmåler, alldeeles förſkatter ſåſom een ſak hwilken hwarken af mig talat är worden ey heller medh mijn meening i någon mätto öfwerenskommer. Jagh haſwer allt här till anſtådt at wijdare *urgera* ſamma ſaak, för än Jagh E. K. Maj:t om ett och annat mundteligen för dheß omſtändigheeter och *particulariteter* ſkull kunde föredraga, af

hwad tilfällen een och annan *discurs* för dekta emillan Honom och migh är *moverad*h worden; Men emädan Jagh förnimmer at Herr *Bengt Skytte* nu will uthreesa, och till esmentyrs een längligh reesa will opå sigh taga; Ty länder till E. K. Maj:t mijn underdånige Begäran, att Jagh motte af E. K. Maj:t om mit för dhetta giorde till E. K. Maj:t ifrån Wißby skriftelige anskickande, bliswa medh dheß nådiga Swar och underrättelse *honorera*dh, och han opå sådant fall tilhällen at *præstera* thet som honom uthi slijk mätto wederbör; Sådan mijn för dhetta giorde ödmiuka begäran, will Jagh alldeles hafwa till E. K. Maj:t härmedh *reitererat*. Jagh lefwer uthi then underdånige tillförsicht til E. K. Maj:t, thet E. K. Maj:t dhenna mijn underdånige begäran anse och icke tillstädja, at någon mitt gode nampn och ryckte medh sådane eftertänckelige förwijtelser och ogrund till theß *Justification* bruuka och inwickla skole, uthan at E. K. Maj:t migh emoot sådan Förtaal och *injuria* wijdh alla tijdher, efter theß gifne nådige försäkring, tillbörligen beskydda och handhafwa wille: uthi then underdåniga tillförsicht lefwer Jagh städhes, at sådant och lijkt Eders Kongl. Maj:t migh icke försakar. Imedlertijdh förbliswer inn till min dödsstund.

Eders Kongl. Maj:ts

Borgholm d. 30 *Maji* *A:o* 1653.

Underdånige, trogne, hörsamme Tienare

Carl Gustaf P. S.

Hans Kongl. Höghets, Carl Gustafs Bref til RiksRådet, Friherre Bengt Skytte.

Carl Gustaff ꝛc. Wår wälwillige hälsan och synnerlige Benägenheet, medh Gudh Allsmächtigh tilförenne. Wälborne

Herr Herr RijksRådh. Herr RijksRådett warder nogsampt förandes sigh til sinnes, hwad Wij uthi förlupne tijd haswe honom i förstonne tilskriswit ifrån Wißby, och sedermeera låthit honom opå Borgholm igenom twenne *Cavallieri* förehålla dhet *ressentiment* Wij hadhe fattat öfwer dhen olijka och ogrundadhe berättelse, hwilken Herr RiksRådet hadhe låthit Hennes Kongl Maj:t förekomma, som hwarken medh Wår meening eller ordasätt kunde förlijknas eller komma i någon måtto öfwerens; Såsom ock huruledes Wij sedhan haswe låthit til Hennes Kongl. Maj:t ländo, hwad som Herr Rijk Rådett sigh sielf tiltrodde at kunna häruthinnan till sitt förswar hoos Hennes Kongl. Maj:t een annon Förklaring förmå och uthwärkia, hwilcket såsom han sigh wäl kan påminna, icke wara efter hans giorda löfte *præsterat* och efterkommit; så haswe ocksä Wij uthi medlertijdh Oß sälunda welat häruthinnan *comportera*, såsom Wij haswe kunnat anse sakens wicktigheet till att wara lijkmätigt och eenliget, ehuruwäl Hennes Kongl. Maj:t haswer godt synts wara, at Oß til saksens hijläggiande uthi nåder belånga; Alltså emädan Högstbemälte Hennes Kongl. Maj:t och nu sedermeera haswer Nådeligen behagat dheß förre till Oß giorde nädige begäran at *retterera*, och Hr. RijksRådett, nogsampt kan *considerera*, medh hwad för een högh skyldigheets *obligation* Wij äre Hennes Kongl. Maj:t förbundne och tilobligerade, hwilken Wij gierna *defererе*, hälst när Wij och hoos Oß kunne besinna, thenne oreeda förmodeligen mera uthaf hans obetänckssamheet, oförstånd och förseende härröra, än som af illwillja och argeligit uppsäth; så haswe Wij fördhenskull sådant Hennes Kongl. Maj:ts anmodande til at wederbörligen *honorera*, intheт welat underlätha alt detta, hwad som uthi så måtto är *passerat*, at *remittera* och opphäfwa, uthi then mening, att Herr RijksRådett medh underdänigste tacksamheet Hennes Kongl. Maj:ts *clementz* sådant wille tilskriswa, och sigh opå Hennes Kongl. Maj:ts giorde Begäran full-

kom-

komligen förlätha; såsom och bewijsa Hennes Kongl. Maijt all Wyrdnadt, ähra och troheets lydno, och taga sig härefter wäl til wara, at Hr. RijksRådets *Actioner* motte til alt dhet bästa wara *regulerade*, och han icke wijdare förorsaka något, som til eswentyrs framdeeles kunde föra honom större obestånd tilhanda, än thetta som nu sålunda efterlåthit och opháfwit är. För dhet öfrige, såsom Wij altijdh tilförenne gierna haffwe weelat see Herr RijksRådett til dheß wälgång wara beträmjat; så weele Wij också härefter yttermeera inthet underlåtha, at låtha emoot honom påskina all godh willie och benägenheet, uthi dhet som honom på hans embetes wägnar, och eljest till hans bästa kan wara nyttigt och tildrägeligit. Och Befalle honom härmedh Gudh Allzmächtigh. Af Bråborg den 31 *Martii Anno* 1654.

Durchleuchtigste Förste, Nädigste Herre.

Eders Kongl. Höghets emot mig så schrifteligen som mundteligen igenom Des *Secreterare* betygade näde erkänner och optager jag med den högsta och ödmiukaste ährewyrdning och tachsamhet, som någonsin af des trognaste och ödmiukaste tiänare sche kan; ibland dem jag mig aktid beflitat haffwer at wara, och deste mehra härefter beflijta schal, som E. K. Höghet mig nu haffwer behagat Deß näde emot min ringhet at förnya och stärkia, på hwilckens stadighet jag aldrig twiflat haffwer, och ännu icke twiflar, uthan fullkommeligen med all som största underdänighet och trohet mig på densamma förlåter. Uthaf hwilken jag och fattar den ödmiuke tilförsicht och begäran, att E:s K. Höghet til deß nädes betygande wille nogon sin tiänare befalla mig schrifteligen och *in specie* at *communicera* de *Puncter*, som jag hos E. K. Höghet är före beschylter wor-

worden, och här till förkindrat hafwa Eders Kongl. Höghets altid bewiste och högst önskade emot mig nåde; icke i den mening att jag därmed något söker, som kunde förringa des *Stim*, den jag härmed wijdare betygar mig altid dragit hafwa och ännu draga så hög som hon mennischeligen och med högste rät dragas bör, och uthan hwilchen jag heller inthet dhetta samma af E. K. Höghet begärat, allenast på det att jag deste högre orsat fingo E. K. Höghets nåde att tilbörligen erkänna, högre ähra och berömma, der jag emot den något emot min willie och mening brutit hade; det jag doch så nu som altid tilförende emot E. K. Höghet med Gud och mit rena Samwet betygar mig aldrig wera mig giordt hafwa; uthan twärt emot mig altijdh beslijtat att efter min schyldighet E. K. Höghets des för uthan högste nampn att allestädes uphöija, berömma och betiäna, som alla o*assionerade* så innom som uthom Rädz, ja alla Riksens Ständer uthi åtschilliga Rixdägar nogsampt betyga kunna, när där på fordras, och med dem jag om E. K. Höghet, efter Kongl. Maj:ts befallning och min schyldighet hafwer haft at uthi de wichtigaste ärender at *negociera*; önskandes at Gud min Siäl så nådig wille wara, som jag E. K. Höghet troligen ment och tiänt hafwer, och ännu wijdare efter min högsta möijelighet och schyldighet ärnar at *continuera*. Inneslutandes mig så i detta som i det öfrige uthi Eders Kongl. Höghets förste pääkfde och nu sidst förnyade nåde på det alraödmiukaste och troligaste; förblijwer jagh nu som altid tilförende in til min dödsstund

Eders Konungslige Höghets

Af *Upsala* d. 8 *April* 1654.

Underdänigste och ödmiukaste tiänare

Bengt Skytte.

Sw. Bibl. D. 4, A. 29.

Digitized by Google

Durchlenchtigste Förste, Nådigste Herre.

Den underdånige *respect* som jag billigt drager till Eders Kongl. Höghets högt önschade emot mig nåde, tuingar mig med deße så rader underdånigst E. K. Höghet om des *continuation* at bedia, och der jag något emot E. K. Höghet brutit hade. E. K. Höghet det nådigst tilgifwa wille; hålst efter jag med Gud och mit rene Sammet kan betyga at jag det aldrig af någon ond och arg mening giordt hade; uthan schall detta erkenna för den största nåde och lychsaligheet, som mig i denne werldenne sche kan, till hwilchet mig deste högre hop gifuer E. K. Höghets mig för detta med des Förstlige hand försåkrade nåde, och at E. K. Höghet sig så nådigt hafwer om min ringe person emot RixsRåd Wälborne Her *Fleming* så ock Öfwersten Her *Slippenbach* wid des senaste afresa ifrå *Nyköping* förklarat, derföre jag E. K. Höghet på det underdånigste betacher, och deste högre orsak hafwer at stadigt *continuera* och förbliswa, som jag mig och här med troligast och ödmiukeligast förobligerar.

Eders Kongl. Höghetz

Nyköping d. 22. *April* 1654.

underdånigste och trognaste tiänare

Bengt Skytte.

Härtil fogas ännu följande.

Den 20 Decembris år 1651 anklagades Arnold Johan Messenius och des son Johan Messenius af Fiscalen Michel Olofsson, för Kongl. Swea Hofrätt, och fingo samma dag efterföllande dom.

Efter

Efter som Arnold Messenius den Äldre hafwer förr warit uti misshandel, och sådant är honom icke allenast eftergiswit, utan ock nu beneficerad af Kongl. Maj:t med Adeliga privilegier och hederlig beställning, detta alt oachtandes, så hafwer han lickwäl å nyo giort tre pasquiller, och dem ibland folket utspritt därmed at komma opror och illwillia åstad. Ty skall han androm oroligom til warnagel, med swärdet dödad warda. Sonen Johan Messenius, som hafwer giort et ohörligit pasquill, däruti Hennes Kongl. Maj:t, Hans Kongl. Höghet och den Kongl. för detta warande Regeringen, samt andre förnäme Herrar blifwa carparade, därmed at komma oppror åstad och misförstånd ibland de Höga: Dy skall hans högra hand först afhuggas och näglas wid käken, sedan hufwudet och det tillika med kroppen, som skall parteras i fyra delar, sättas på sem hiul.

Ex originali von Stiernmanniano.

Inholles hos Hans Kongl. Höghet Prins Carl Gustaf uti underdånighet.

Först betygas att jag dör uti en brinnande kiärlek til Hans Kongl. Höghet, den jag mina hela tienst igenom nu uti monga är, stadeligen draget hafwer; och är jag aldrig skyldig med tanckar eller giärningar til pasquillen, som utgick, däroppå jag gladeligen dör, och offrar en reen ställ Gudhi, utan jagh hafwer altijdh haft den skylldige meeningh om Hans Kgl. Höghet, att H. K. H. aldrig af andra människior, eller ehuadh orsaak thet wore, låte förledha sigh emoot Hennes Kongl. Maj:tz willia, till någon gärningh.

2. Så aldenstundh salige Her Rijchs-Ammiralen, hafwer af the godz, som han tillförende hade testamenterat i Små-

 land

land Hans Kongl. Höghet, aswittrat mig 16 Hemman däraf, genom sin förandrade willia, till ewärdelig ägendom, och sagt Biskopen Doct. Johanni Mathiæ, att han giorde det fördenskuldh, emedan sahl. Konungh Carl, hwilkens historia jag beskriuer, war så wäll Hertigens Moorfader, som Richz Ammiralens Fadher, och borde jagh fördenskulldh af bäggiom belöhnas; Wärket är i Kongl. Maj:ts händer, måstadels färdigt, och hwad fattas, äre fullkomlige Documenter af migh därtill skaffadhe: Sielfue Richz Ammiralens breef hafwer Hans Excell:tz Greswe Magnus af migh bekommet, och tuiflar inthet, åt thet dädan ifrån lefreras min k. Hustro tillhandha.

3. Antwardas medh vnderdänig tillförsicht Hans Kongl. Höghet min fattige Hustrus och barns wällfärdh uthi nädige händer, däremoot warder Gudh Hans Kongl. Höghet, all befordring rijkeligen wedergällandhe.

Hans Kongl. Högheetz

Så i lijfwet, som uthi siste andedrächten
trogne tienare
Arnholt-Johann Messenius.

Ex orig. von Stiernm.

Anhålles hoos H. K. Maj:t vnderdånligen efter H. K. Maj:tz förtröstning.

1) Kongl. Maj:t tächtes låta hafua nädig omwärdnat om mina fattiga barn, löhn tagandes af Gudh sin Himmelske Fadher igen.

2) Mine Godz och Adeligh frijhet conserveres mine Döttrar, efter inthetdere migh igenom Lagh och doom frådömdt är, därföre jagh H. K. Maj:t allraunderdänigst betackar.

3) Min

2) Min fattige Hustru försörias med nåde-åhr och åhrligh pension, för sahl. Johannis Bothvidi skull, item att hon bekommer min heele resterande åhrslönhn för åhr 1651.

3) Kongl. Maj:t wille wärdigas för Gudz skulldh och efter giorde nådige förtröstning hiällpa till min gåldz betalningh, som belöper sig 2500 Riksdaler, åtänckiandes dee mänge sköne Documenter, som jag medh flijt hafuer förskaffat Hennes Kongl. Maj:t tillhandha.

4) Påminnes ock Hennes Kongl. Maj:t om min begrafnings nådige befordringh medh någon möjeligh hederligheet.

Kongl. Maj:tz

Ängersamme vndersåthare med trohet
in i dödhen
Arnholt-Johann Messenius.

Om Messenierne kan widlyftigt läsas i mina anmärkningar till andra delen af K. Sigismunds och Konung Carls den IX:s Historier pag. 191 - - 197.

5.

Minne efter framledne Wälborne Herr Anders Ericßon Hästhufwud, til Ranaker, Sjöberg, Härlingstorp och Nyhusen, Swensk Gouverneur i Riga med Pernowske och Wendiske kretsen i Lifland, samt öfwer Ösel och Arensburg, så ock Häradshöfding öfwer Östra Härad i Småland *).

Ff 3 Fast-

*) Denna märkwärdiga Biographie är upsatt och meddelad af en wård Hand, som i sit Lugn fyßelsätter sig med dylika Samlingar til allmänhetens tjenst och nöje.

Gastån hwarken förfäders eller efterkomandes namn bewarat denna Herrens åminnelse ibland oß, bör dock en tacksam efterwerld ej låta bristen af deße lånte ljus utsläcka ihogkomsten af egne förtjenster; igenom hwilka Gouverneuren Hästhufwud sielf förwärfwat sig all rätt, at intil senaste tider pryda wår Swenska Historia.

En händelse, som tilskyndat mig de originale Handlingar, hwarutur efterföljande berättelse är samlad, har tillika nu pålagt mig en plikt, hwilken för 100 år sedan bordt och då bäst kunnat fullgöras; men det har nästan altid warit sant, at omnis ætas suorum est incuriosa. Tacit.

Anders Erßon (så kallades Gouverneuren Hästhufwud förut) är född 1577 d. 14 Septemb. på Westgötha Dal uti Carlstads Stift samt Bälstad Prästegård och Församling, hwarest hans fader Herr Ericus Olaj war Kyrkoherde. Modren het Gertrud Raßmus dotter, hwilka låtit honom underwisas wid både Skolar och Academier. Häruti beskod wäl alt hans arf; men det räntade anseligen. Mera finnes ej anteknadt om hans förfäder, som här ej mindre än annorstädes är en olycka för Historien, ty få Slägter, utom Adelsståndet, hafwa förwarat sine förfäders åminnelse, och sällan Adelen de sine, innan de blänkt med hjelm och sköld, ehuru mångens oadlade fäder torde til femte och fjette led redan funnits den äran wärdige, som deras förtjenster warit bekante, hwilket ock skulle spara mången sanningskär slägt-kännings möda, wid wiße tilfällen a).

Är

a) Se N. 16 p. 16 och 17 Tom. I uti wår förtjenta Riddares

År 1600 kom Anders Erßon i tjenst hos Fältmarskalken Herr Anders Lenartßon til Forstena och Restad, hwilka Torstensönernas gamla Herresäten äro nära belägne in til hans födelse-ort. Obekant är hwad hans syssa här war, men det wet man, at wåre gamle rike Herrar i stället för annan ofta skadelig prakt, anwände sina håfwor på en widlyftig betjening til mången mindre förmögen mans goda upfostran, som i brist deraf, aldrig med tiden så märkeligen gagnat fäderneslandet, som detta med otaliga exempel intyga.

Anders Erßon nyttjade så denna lägenhet i Torstensons hus, at hans ädelmodige Herre snart fann honom ämnad til större förrättningar, och altså sit ändamål wunnit, anmälte honom derföre i Konung Carl 9tes Cancellie, hwarest han 1602 genast antogs til Secretarius referens. Året derefter sändes han, at som Kongl. Commissarius ifrån Westerwik och Tjust districtet utreda Småländska krigsfolket til Polska fälttåget åt Lifland.

Konungen hade sedermera beslutat, at låta åter upbygga det gamla Kongshuset i Skara, kalladt Skaraborg, hwaröfwer med des Län, wår Anders Erßon år 1605 sattes til Styresman.

Denna förrättning warade til 1611, då Konungen kallade honom til Armeen, som wid Calmar-sidan låg emot de Danske. Här brukades han under Fältherren Jesper Matson Krus, med den fördel i åtskillige krigstjen-

Hare Carl Rådet von Stiernmans Matrikel öfwer Swea Rikes Ridderskap och Adel.

tjenster, at wår husaktige Konung Carl då redan skänkte honom några Krono-hemman. De Romares smak, at nöja sig med några små löf och kransar, hade ännu ej hunnit allmänt fram til Norden.

Är 1612 förordnade Konung Gustaf Adolph Anders Erßon til Ryttmästare öfwer 300 Westgötha Ryttare, och när samma år Konung Christian i Dannemark wille med sit Cavallerie i egen person wid Sköllinge Kyrka infalla i Swenska hären, commenderades han allena med sine Ryttare at afhålla fiendens högra flygel, hwilket skedde så manligen, at 200 Danske Adelsmän skola med deras bästa Cavallerie blefwit på platsen och Konung Christian med möda undkommit sjelf samte til Warberg. Tredje dagen derefter rykte Fältherren Krus för Nylöse, der fienden sit bästa fotfolk inlagt. Här blef wår Ryttmästare sänd öfwer älfwen at bloqvera staden, hwilket, oaktade fiendens flere utfall, med den werkan skedde, at fienden måste nöjaswa Nylöse och lemna ifrån sig 8 Fanor med alt gewäret.

Sedan freden i Knäröd 1613 d. 4 Maji ändat det kriget med Dannemark, kallades Herr Anders Erßon af Konungen til Hofwet, och då Ryska fegden war börjad, brukades han 1614 uti belägringen för Nowogrod, samt året derefter under Pleskow med Artilleriet, det han, jämte et Regemente fotfolk och prowjanten lyckligen framförde på lådjor öfwer Peipus sjön, oaktads fiendens täta försök sådant at hindra.

Efter Ryska nederlaget och wid Konungens intåg ifrån segerfältet i Narwa, blef 1615 d. 10 Nov. Herr

An-

Anders Erſon benådad med Adelig Sköld och samma dag förordnad til Ståthållare öfwer Nyſſe-Narwa, Iwanogorod, Jamo och Caporie, med dertil hörande land och Län, som klarligen wisar huru hans upförande behagat den store Konungen.

Adels-breſwet finnes in originali, men skrifwit, som de flere i äldre tider, uti allmänne ordaſätt, utan at beſynnerligen namngifwa de Adlades förtjenſter. Några hafwa trodt, at Häſthufwuds namn och wapnet härflutit antingen ur en i Bolſtad hans födelſe-ort belägen Sjöhäſtfjorden kallad b), eller deraf, at han wid något trängande tilfälle, då Konungens egit dyra lif skal ſtått i fara, med ſit ſlagſwärd afhuggit et fiendtligt Häſthufwud, på hwilket Hans Maj:t ſedan ſkal pekat och ſagt: Der ligger dit Adels-wapn Anders Erſon. Kanſke at bägge derivationerne äro riktige, men ſkada, at man derom ſå ringa kunſkap igenfinner.

Efter Stolbowiſte freden den 13 Febr. 1617 blef Herr Häſthufwud i ſine Gouverneurs beſtållningar til år 1620, då Konungen updrog honom, at ſom deſs Commiſſarius ſamla krigsfolket ur Finland, hwilket han 1621 öfwerförde til belägringen för Riga. Här fick han befalning, at på Holmarne i Dynen med 8 Compagnier til fot och alla Skeps-Capitainer hindra fienden, at kaſta undſättning i fäſtningen, ſom lyckeligen werkſtäldes, och ſedan Riga med det mera war intagit, jämte

Gg

b) Se p. 79 uti Laur. Heſſelgrens i Upſala år 1718 utgifne Diſputation *de Dahlia*.

te Curland, blef han 1621 Ståthållare och Commendant i Mietau med 1000 mans besättning. D. 18 Novemb. fick han i detta mål en Instruction, som synes förtjena at komma i ljuset, men här torde bli för widlöftig; och då kort efter Konungen under hemresan anlände til Narwa, påminte han Gouverneuren å nyo genom bref af d. 16 Jan. 1622, at försvara Mietau i det ytterſta tils Konungen återkomme. Brefwet är derföre besynnerligen märkwärdigt, efter Hans Maj:t deruti skrifwit deße ord med egen hand: Låter tiden icke warda eder lång; om Gud det täckes, så wele wi innan kort wara hos eder, och sedan eder tjenst med gunst förskylla. Gustavus Adolphus. Detta utwisar både postens angelägenhet och Konungens lit til mannen, den han war anförtrodd.

De öfwer Herr Hästhufwud skrifne Personalier berätta om des förhållande i Mietau, at sedan Konungen war afrest, kom Pålska Fältherren Furst Radziwil i Decemb. 1621 och belägrade staden med en här af 12000 man, men kunde i 8 månader alsintet uträtta, ehuru han med stormande och andra försök dageligen gjorde sit bäſta. Imedlertid blef besättningen både derigenom och sjukdom så medtagen, at af 1000 man och 6 Capitainer ej flere woro i lifwet, än 2:ne sargade Capitainer och 24 soldater, af hwilka til slut allena 16 woro friska. Med deßa skal Hästhufwud dock behållit fästningen i 8 weckors tid; men sedan 2:ne man til fienden öfwerlupit och tilståndet berättat, war ingen annan utwäg, än han måste capitulera, dock med wilkor som hans förhållande tilhörde.

San-

Sanningen af denna hans mandom torde de tiders handlingar widare bestyrka, och at Hästhufwud genast derpå d. 22 Aug. samma år 1622 förordnades til General Stäthållare öfwer 5 befästningar, Narwa, Iwanogorod, Jamo, Capori och Nöteborg, wisar tydeligen, at hans upförande måste warit så betydande, som denna Konungens besynnerliga nåd. Det är skada at man sällan finner anteknadt sätt och medlen, hwarigenom stora bedrifter gjorde åro, hwilket dock wore wäl så nyttigt som kunskap om utgången, ty under öfwerstyrelsen af Guds Försyn, hafwa människor ofta stor del i det förra; men ej sällan lyckan allena i det senare.

Innan wår Hästhufwud tilträdde sit nya ämbete, brukades han, at jämte några Herrar af Rådet sluta det twåäriga stilleståndet med Polen, så at den skarpsynte Konungen äfwen fann honom skickelig til sådant slags granlaga förrättningar, hwarwid hans wäl anwända ungdom måste kommit til paß.

När Polska kriget åter 2 år derefter 1625 å nyo angick, war Gouverneuren med sit underhafwande Finska fotfolk och et af honom wäl anlagdt batterie på norra sidan om Dorpt ej litet behjelpelig, til den stadens och fästningens lyckeliga eröfring af Fältherren Gref Jacob de la Gardie, som med Rytteriet äfwen war ditgången ifrån Riga, och igenom et sit batterie så ansätte staden på andra sidan, at sedan muren af Hästhufwuds Canoner war brecherad, måste den gifwa sig i Swenska händer.

År 1626 wid krigsmagtens öfwergång til Preußen, sändes Herr Hästhufwud ifrån Pillau, at under Riks-

Amiralens Baron Gyllenhjelms befäl, med en del af Flottan, som Vice Amiral bloqvera Dantzig. Åter nytt ämne för hans wett och mandom. Men Dantzig, Sjömagternas ögnasten, har i alla tider tämmeligen begått sig, ofta wid bistraste utseende.

Härifrån kallades Herr Anders Erßon til fältlägret, och fick fullmagt af Dirschau d. 20 Julii, at wara Gouverneur öfwer Braunsberg, Heilsberg och Ermlands Stift. Pålska Fältherren Casenofski belägrade derpå Braunsberg med 8000 man och sköt en stor breche, samt hade hemligt förstånd med 600 i staden warande Catholske inwånare, som gjorde nog skada, men sedan Gouverneuren lätit utjaga dem, förswarade han sig med sina 300 mans besättning manligen, tils Konungen sjelf förde honom undsättning, och då gaf honom til ewärdelig ägo fästningen Neuhausen i Lifland, så at Hästhufwuds förtjenster ej hunno så fort wisa sig, som icke Konungens nådebetygelser följde derpå. En wärdig och ärerik täflan Herre och tjenare emellan.

År 1627, sattes han til Gouverneur öfwer Marienburg med lilla och stora Werder i Preußen, och året efter d. 7 Aug. 1628 fick han fullmagt, at uti afledne RiksRådet Herr Svante Baners ställe wara Gouverneur öfwer Riga med dithörande land och Län. En post som altid warit af största wärde, och den wår Hästhufwud 18 års tid med all heder förestod.

1629 befalte Konungen honom genom bref ifrån Jönköping af d. 20 Martii, at åter som en af deß Kgl. Commissarier sluta stillestånd med Litthauerna, och derom

om af Fältherren Hr. Gustaf Horn taga widare besked. Härigenom banades wägen til den stora sexärige wapnhwilan, som emot alt Österrikiskt bemödande den 15 derpåföljande Septemb. lyckeligen blef slutad med Polen, och gaf wår store Konung tid, at igenom frälsandet af Tysklands Frihet, bereda sig och sit folk en ära, som alt loford öfwergår.

1635 den 18 Augusti blef Gouverneuren General Commissarius i Lifland. Hwaruti det ämbetet bestod finnes ej omrördt; men hans waksamhet war här af nöden, ty ChurFursten i Brandeburg, drifwen dels som deltagare i Pragiska freden, dels af et hjertans begär efter Pommern, det Swerige altid troddes åstunda, och at således äfwen på Lifländske sidan oroa de Swenske, då deße i Tyskland, som mäst fäktade för hans och hela det Rikets ro och wälfärd, förutsände sin General Herman Roth om sommaren 1639, som med några träppar wid Jungfrauenhof helt oförmodeligen gick öfwer Dynen och i landet, som intet ondt wäntade, en tämmelig beströrtning åstadkom. Men Gouverneuren Hästhufwud mötte honom genast med 400 man fotfolk och 80 Ryttare, som hade den lyckan at ruinera fienden och rensa landet, hwarefter han ständigt lät patroullera hela Dynen utföre och lemnade härom, så förut som efteråt, behörigt besked, både til General Gouverneurerne derute Hr. Gref Bengt Oxenstierna och Hr. Philip Scheding, och hem til Öfwerheten, med begäran at Garnisonerne förstärkas och honom mera Rytteri tilsändas mätte. Regeringens swar ifrån Westerås d. 19 Julii 1639 innehåller många bewis, at Gouv. Hästhufwud

åfwen i detta fall warit sig lik, hwarefter Lifland blef anfäktadt och han i ro alt tils 1645, då honom d. 26 Septemb. anbefaltes, at den 31 nästa October af Danska Commissarierne emottaga Ösel med Arensburg och underliggande ör och tilhörigheter, hwilket, med det mera, afträdde til Swerige uti Brömsebro den 13 Aug. samma år, igenom et, näst det Roschildska af wåre nyttigaste fredsslut i senare tider. Öfwer Ösel och des Län förordnades Hr. Hästhufwud åfwen til Gouverneur, som han i tre år förestod. Men för des ålder och många utståndne beswär, samt sedan Drottning Christina uti Julio 1648 skänkt Gref Magnus de la Gardie Arensburgs fästning med några Åmter på Ösel, begärte och fick han et nådigt afsked ur Kronans tjenst.

Han lefde derefter i ro på sine gods i Wästergöthland, sårdeles Ranaker och Härlingstorp alt til 1655, då Kon. Carl Gustaf d. 2 Julii förordnade honom til Ledamot uti det Reductions Collegio, som enligt 4 §. i samma års Riksdags beslut af den 25 Junii skulle wisse Donations mål skärskåda, och lade grunden til K. Carl 11:tes stora påföljande werk i detta ämnet. Konungens ofwannämnde befalning til Gouvern. Hästhufwud bewiste så klart de omdömen, som hans wett och trohet förtjent, och at de af hans tjenstlösa lefnad ej fått utplånas ur den store Konungens minne, at Gouverneuren ej annat kunde, än glömma sine snart 80 år och i underdånighet lyda. Han infann sig d. 24 Aug. 1655 i Stockholm, då Reductions-werket började, och tu år derefter, med denna förrättning nästan af samma art som den sysla, uti hwilken han 52 år förut börjat

at

at tjena fäderneslandet, slutade Gouverneuren Hästhufvud sin lefnad.

Hwad man angående des enskilda omständigheter igenfunnit är det, at han år 1608 gifte sig på Herlingstorp ej långt ifrån Skara, under samma tid som honom af Kon. Carl 9:de war befalt, at upbygga det gamla Skaraborgs Slott. Bröllopet firades den 11 Sept. med Jungfru Anna Ollonsköld. Hennes fader war Herr Lars Jonßon til Härlingstorp, som 1602 i et document kallas Befallningsman på Höjentorps gård och blef sjelf benådad med Adelskap, som originale Adelsbrefwet af d. 27 April 1607 utwisar. Han dödde 1618. Modren het Brita Nilsdotter. Hon förde sin Mans eller Ollonsköldska wapnet och skref sig til Härlingstorp, der hon bodde och afled 1637.

Med sin första Fru Anna Ollonsköld lefde Gouverneuren i 33 år. De hade tilsamman et enda barn, Dottren Christina Hästhufwud, som war född 1614 den 8 Martii, gift 1628 med Generalen Hr. Johan Liljehök af Färdala, och afled barnlös året derpå 1629 d. 8 Oct. Hennes moder Fru Anna Ollonsköld dödde i Riga 1641 den 18 December. Hwarefter Gouverneuren gifte sig andra gången 1642 den 9 Octob. med Jungfru Brita Kasle på Dagsnäs, Landshöfdingens i Kronobergs Län Herr Bengt Erlandßon Kasles och Fru Malin Soops dotter. Med henne lefde Gouverneuren barnlös, tils han år 1657 d. 5 Maji med döden afgick i Stockholm, och denna hans andra Fru, Brita Kasle dödde på Härlingstorp 1663 d. 16 Junii, så at denna hedersmannen ej hade några bröstarfwingar.

Af

Af en des dels med egen, dels främmande hand skriftwen bok, som bär märke deraf, at hon flitigt warit läst, synes mig tydeligen, at Gouverneuren war mån om Christendomens både kundskap, kraft och utöfning, och at han både ägde och älskade wetenskaper.

Sine Sätesgårdar upbrukade han på de tiders bästa sätt, hwartil flere märken ännu synas. Sårdeles bära i denna stund några af honom anlagde Trägårdar de bästa bewis, at han om den hushållnings delen, som intil de tider warit fast öfweralt förfummad en synnerlig omsorg hade, och hwarigenom Trägårds-skötslen med goda fruktslag och wäxter i de orterna utbredt sig ansenligen. Ibland annat har han uti Ranaker och Härlingstorps trägårdar ifrån Riga låtit plantera et slags gräs, som här kallas Kiews och är wäl så tidig, men mycket tilräckeligare til Grönkål än både Näßla, Winterkraßa och flere af de aldraförsta wärwäxter. Denna ört, som sedermera i granskapet frodigt utwidgats, har öfwer 100 år tjent och ännu tjenar otalige människor til föda, då andre wäxter ej finnas. Flere sådane prof wore jag säker at kunna anföra, wår Gouverneurs nyttiga hushållning til åminnelse, om de nu mera igenfunnos.

Gods och land-ägendomar hade han af åtskillige slag: några woro köpte af enskyldte, men de måste och wäl många fick han tid efter annan af Konungarne, somlige 1) til ewärdelig ägo med full frälserätt och 2) under Norköpings beslute wilkor, andre 3) som köp til 3 à $4\frac{1}{2}$ procent, 4) några genom byte, 5) i pant för

för-

förſträckte penninge-lån och i betalning för inneſtående lön med andre Krono-fordringar m. hwarpå många originale Kunga-bref finnas ifrån år 1611 til och med 1655, ſkrifne i optima & forma & figura, ſå at jag ej wet, om ſärdeles flere titlar gäfwos, hwarunder Kronogods kunde i de tider förwärfwas; men det ſkedde af honom med all den ſlags rätt ſom i detta mål möjelig war, i anſeende til hans många, länglige, tappre och berömmelige Fäderneslandet bewiſte både Militair och Civil Tjänſter, ſom orden i ſjelfwa de ſiſta Kunga-brefwen lyda.

Af deſſe förläningar och andre gods, ſamt ſina många löningar och flera tilfällen, at öfwer 50 år ſamla egodelar, war han blifwen en rik man, det några hans egne minnesböcker utwiſa. Han kunde ſåledes med anſenliga penningelån biſtå nog många af ſina landsmän, äfwen åtſkillige af Rikets högſte Herrar och Män, ibland hwilka några, i ſynnerhet en, förde en näſtan Furſtelig Stat, hwarföre de ock ſingo förſkrifwa honom ränta til 8 för hundrade; men andre, ſom til ſin oumgängeliga nödtorft behöfde låna hans penningar, ſingo dem för 6 och 5 procent, ſom alt årligen ökte hans rikedomar. Men han lefde ändå ej öfwerflödigt, antingen efter han wiſte hwad det koſtat at redeligen förwärfwa egodelar, eller af naturlig böjelſe til ſparſam och förnuftig hushållning. Kanſke blef han också af några ſine ofwannämde gäldnärers lefnadsſätt öfwerlyſgad, at yppighets efterdömen äro otroligt ſmit-

sosamme, ty de angripa ej mindre folks sinnen än egendom. Således i et fattigt land desto skadeligare, som de redan i förtiden förmått aldeles ödelägga de rikaste länder och bäst etablerade Monarchier.

Gouverneurens gifmildhet intygar Altartaflan och flere skänker uti Skara Domkyrka, men et Testamente af några hundrade daler S:mt til ortens twänne Fattighus är deraf det wackraste bewis, som wore fullkomligt om man igenfunne ännu et, nemligen någon anstalt til fattiga barns underwisning i Christendomen, at läsa i bok och at bli närande lemmar i det allmänna.

Et sälsynt prof af ädelmod fick hans måg Generalen Herr Johan Liljehök förfara. Ty sedan hans första Fru Christina Hästhufwud, Gouverneurens enda barn, war utan arfwingar afliden, förklarade han Generalen Liljehök för sin arfwinge i stället, som hade han warit des son. Men sedan han som Riks-Tygmästare war wid Leipzig slagen d. 13 Oct. 1642, och Gouverneuren den 9 i samma år och månad trädde i sit andra gifte med Fru Brita Kasse, ändrades wål Testamentet til hennes fördel i det mästa, men Riks-Tygmästarens 4 efterlemnade barn med bägge deß senare gifsten, hwilka på intet sätt angingo Gouverneuren Hästhufwud, fingo dock af honom 12000 specie Riksdaler til skänks, med gods til 5000 R:dalers wärde, hwarförutan han til sönerna Friherrar Jacob och Anders Liljehök särskildt afstod både Nyhausen i Lifland, hwartil den senare sig ock sedermera skref, och alla de gods, hwilka

ka Gouverneuren under Norköpings beſluts wilkor innehade. Detta, ſom Drotningen ſtadfäſte d. 13 Mart. 1649 wiſar, til Gouverneurens ewärdeliga heder, at fadderſkapet här ej fick ända med barnets död (Se Bil. Lit. B.).

Sine ſyſkon och deras barn hade Gouv. Häſthufwud tid efter annan ihogkommit med några tuſende Riksdalers per-inge-hjelp och annan werklig undſättning; men det ſynes at deſſe, efter alla tiders wanlighet, tykt ſig af en ſå rik broder och blodsförwant böra få mer, ehuru de efter Lag ej hade fordran til det aldraringaſte. Deras ſiſta qwittobref af Bolſtads Präſtegård den 28 Jan. 1653 ſynes utwiſa bägge delarne, ty ſedan de uttryckeligen widgådt det ſenare, ſå önſka de Häſthufwud och hans Fru en god wälfärd; men ſig ſamtelig en god ändalykt, likſom word de ledſne wid detta liſwet, ſen hoppet ſlog dem fel om ſtörre delaktighet i ſin ſlägtinges egendom. Det är eljes klart, at hans Syſterſöner, bägge Herrar Lagercrantzar, woro af honom uppdragne til den wärdighet, ſom altid hedrar deras åminnelſe, och är ej mindre betwiſligt, at han för ſine brorſöners fortkomſt haft mycken omſorg, faſt deras namn ej bliſwit kunnige för eftermerlden, ſå at han ej heller ſinnes eterſatt den naturliga plikt, ſom för ſyſkon och blodsförwanter allom åligger (Se Lit. C.).

Hans ſiſta Fru Brita Kaſtes twänne bröder och 4 ſyſtrar (ſe Lit. D.), fingo efter henne hans wackra egodelar til arfs, hwaraf wäl Reductionen widkändes

det måsta; men deras erkänsla emot en så hedervärd Swåger, kunde derigenom så mycket mindre minskas, som det ingalunda war hans skuld, at de ej fingo njuta frukten af hans möda och kärliga wälwilja.

Herr Anders Ersson Håsthufwud hade således ifrån ringa början blifvit Gouverneur öfwer hela Ingermanland, öfwer Narwa, Iwanogrod, Jamo, Caporie, Nöteborg, Nyhusen, Mitow, Braunsberg, Heilsberg, Marienburg, Werder, Riga, Ösel och Arensburg, samt Ståthållare öfwer alla dessa orter tilhörliga Land och Län.

Han hade commenderat i fält til häst och fot, wid Artilleriet, wid Fortificationen, uti och utan för fästningar, äfwen til sjös som Vice Ammiral. Han hade warit Kongl. Krigs och General Commissarius, Ministre, Cancellie- och Cammar-man, Landshöfdinge, Domare och Architect, och uti alt detta skickat sig som waka bör. Han war rik man, men hwarken girig, karg eller slösare. Han war hushållare och derwid Patriot, rättwis, ädelmodig och gifmild, på hwilket alt tydeliga och originale bewis äro för handen. I synnerhet, och som Kronan för alt, bör ihogkommas, at han tyks fäkerligen warit angelägen om det enda nödwändiga. Hwad kan särdeles mer af en människa begäras, och månne icke en sådan Herres namn är wärdt at förwaras i ständig åminnelse äfwen til et litet prof af den Aldrahögstas hushållning, också i timmelig mätto, med människors barn.

Gou-

Gouverneurens bröst-stycke är i behåll, förträffeligen wäl målat, bättre än många senare tiders arbeten. Det wisar, at hans wäxt warit stor och ansigtet manligt, starkt och swartlagt, samt ögonen bruna.

Han ligger jämte bägge sina Fruar och enda doktren begrafwen uti sit eget wackra Graf-Chor wid södra dören i Skara Domkyrka, det Kyrkan ewärdeligen wid magt håller, enligt Biskopens Hr. And. Omänii och Consistorii förbindelse af den 18 Junii 1681, som tillika wisar at de, med Gouverneurens senare Frus arfwingar, ej förgätit wården om så wärde Personers aska.

Bilagor.

Lit. A.

Gouverneuren Håsthufwuds egenhändiga Lefwernes beskrifning, sådan som den finnes uti ofwan omrörde skrifne Handbok, och igenom hwilkets framkommande i ljuset, hans ändamål dermed öfwer 100 år efter deß död nu ändteligen winnas må.

In Dei gloriam sunt hæc fatalia *ad perpetuam rei* memoriam annotata. Andreas Erici Håsthufvud.

Anno 1577 die 14 Septemb. in provincia Dall ad Vestrogotiam natus.

Anno 1601 aut 1602 in S. R. M:tis R. Caroli Cancellario Referendarius.

Anno 1603 Commissar. & Prætor in Smolandia in districtu Westerwik per duos annos.

Anno 1605 Præfectus in diſtrictu Scharenſi ad 4 annos.

Anno 1608 matrimonialiter cum uxore mea copulatus in Hårlingstorp, cum virgine Anna Ållenſkiöld, filia Laurentii Jonæ viri nobilis & generoſi die 11 7:cb.

Anno 1611 in bellum contra Danos vocatus a S. Rege Carolo cum Campi Mareſch. Jeſpero Matthiæ.

Anno 1612 Capitaneus Equeſtris conſtitutus, Magiſter Equitum 300 equorum.

Anno 1614 finito bello Danico in Aulam vocatus a S. Rege Guſtavo Magno & Adolpho & S. R. M:tis Architriclinus conſtitutus.

Anno 1614 die 8 Martii nata eſt filia mea Chriſtina, mox baptizata, & eodem anno in bellum iterum contra Muſcos transmiſſus.

Anno 1615 a S. Rege Guſtavo nobilitatus Narviæ quando ex Campo hoſtili reverſus.

Anno 1615 Caſtellanus in Arcem Ivangorod in Ingria conſtitutus & usque in annum 1620 p:fui.

Anno 1620 Commiſſarius in Finlandia conſtitutus & cum militib. Finn. ad obſidionem civitatis Rigæ vocatus 1621.

Anno 1621 occupata Riga & Mitovia, Caſtellanus arcis Mitovienſis conſtitutus in Curlandia.

Anno 1622 Gubernator in Narva & provinciarum Ingriæ & Alentacka usque in annum 1626 a S. R. M:te confirmatus.

Anno 1626 conſtitutus Vice Admiralis in navigali obſidione contra Dantiſcanos.

Anno

Digitized by Google

Anno 1626 Gubernator conſtitutus Brunsbergæ & ſuper Diœceſin Ermlandenſ. in Boruſſia.

Anno 1627 Gubernator factus in Marienburg & ſuper inſulas majores & minores Werder usque ad d. 27 Julii 1628.

Anno 1628 Gubernator in Riga & ſuper ejusdem diſtrictum in Livonia, & ad Rigam veni die 27 Auguſti.

Die 25 Octob. 1645 demiſſ. a Riga & die 26 Oct. veni ad Oeſeliam ubi Gubernator conſtitutus.

Anno 1641 d. 18 Decemb. moritur uxor mea chariſſ. Rigæ.

D. 9. Octob. 1642 ſtod mitt bröllop på Dagnäs med Jungfru Brita Kaſſe.

Non opes, non gloria ſed ſola virtus & generoſa origo.

Lit. B.

Riks-Tygmäſtaren Friherre Johan Lilljehök (ſe Dr. C. Råd. och Ridd. von Stiernmans Matrikel Tom 1. p 70. n. 13. & p. 203. n. 1.) war gift 1. med Chriſtina Håſthuſwoud, ſom dödde barnlös 1629 d. 8 Octob. 2. med Ingeborg Bååt † 1657 d. 30 Decemb. 3. med Chriſtina Ulfſparre, ſom ſedan gift Herr Guſtaf Perſon Natt och Dag.

Deras barn woro:

2. Jo-

2. Jacob Liljehök g. m Brita Kruus ht utan son 1657.	2. Anders Liljehök, kref sig Friherre til Nerpis, Herre til Händelö och Nyhusen, det han af Gouvern. Hästhuswud bekommit. Detta lärer wara den Herren, hwilken gjorde sig så namnkunnig genom sin ogement dristiga Declaration, då han war Ambassadeur wid Brandeburgska Hofwet, och hwarom Pufendorf, antingen uti sin Hist. Caroli Gustavi, eller de Rebus Brandeb. talar, men den passagen är i de senare Editionerna utelämnad.	3. Ingeborg g. m. R. Rådet Gref Jöran Sperling, som efter hennes död war 2 gångor gift. Se Sw. R. Matrik. Tom. I. p. 26.	3. Beata Liljehök war ännu ugift 1662.

Deße fyra Herr Johan Liljehöks efterkommande woro de, som af Gouverneuren Hästhuswud fingo penningar och gods, hwarföre man dem och här welat uptekna, och til deras heder anmärka, at åtskillige bewis äro förhanden, det de sin wälgerningsman och hans Enkefru efter honom, med ärebetygelser och tacksamhet bemött både i ord och gerning så länge de lefde. Erkänslan plägar eljes rätt ofta uphöra sedan wälgerningen kan umbäras.

Lit. C.

Så mycket om Gouverneurens Syskon och deras efterkommande igenfinnes, har man här welat anteckna, dels til deras åminnelse, dels på det någon torde häraf få tilfälle, at mera efterspöka denna slägt, af hwil-

Digitized by Google

Hwilken til äfwentyrs flere berömwärde Män sin härkomst leda, åtminstone har jag welat meddela hwad mig i detta mål i händer kommit.

Herr Ericus Olai Kyrkoherde i Bälstad 1577. g. m. Hustru Gertrud Rasmusdotter.

Anders Ersson Kästhufwud f. 1577 d. 14 Sept. † 1657 d. 5 Maj.

Erasmus, Kyrkoherde i Edsleskog på Dal, g. m. Rakel Ericsdotter, wart änka 1638 Hon lefde ännu 1652.

Per Ericsson g. m. . . . † 1651.

Gudmund war Länsman 1651.

Elin g. m. Brynge Ericsson i Allebyn i Bolstad, de woro döde 1651.

Anna gift med Andreas Erici Pastor i Bolstad, war redan död 1651. Om de hade barn äro ej anteknade

1. Olof. 2. Eric. 3. Lars. 4. Andreas Erasmi. Dese 4 kallade sig Skog, och synes som de hafst några krigstjänster, i synnerhet Lars och Anders, hwilka woro i Riga hos sin Farbroder Gouverneuren Käthufwud.

Petrus Erasmi kallade sig Corylander, hade af Gouverneuren penningehjelp och war 1635 Präst.

Tyra döttrar hwilkas namn jag ej funnit.

Erie Brynielson war död 1649.

Elisabeth *) gift med Jon Olofsson. Enka 1670. Hendren Gouv. Hästhufwud gaf denna sin syster 1655 d. 24 Nov. Sjöbergs Sätesgård i Westergötland, som hennes Söner sedan tilhörde, men om de utan arfswingar aflede, skulle Sydsen hemfalla Fru Brita Kafle och hennes slägt, som ock skedde.

Olof blef Adlad 1647 den 8 Maji och 1649 introducerad. Kallades Lagercrantz, slagen 1656 i stormen under Kerholm, som Öfwerste Lieut. War barnlös, men gift m Margareta Bröger, som lefde Enka 1662. Se Sw. Matr. af Canc R. och Rid. Hr. v. Stiernm. T. I. p. 401. n. 398.

Eric Adlad 1647 d. 24 Novemb. och introduc. 1652 å wen. med namn Lagercrantz. War då Capitain. G. m. [illegible] som sedan fick Öfwerstes Pistolkors. Se Matr. T. I. n. 412.

Andreas Jonsson war hos Morbrodren Gen. Hästhufwud i Rysland, men om honom finns ej mera.

Brita Elisabeth Lagercrantz till Sjöberg, gift 1671 den 2 Mart. på Björcka med Capitainen Bengt Uggla, som war f. 1642 d. 12 Aug. på Påarp. Son af Majoren Sven Jöranzon Uggla til Påarp och Fru Margareta Bengtsdotter Kafle, Syster til Gouv. Hästhufwuds Fru Br. Kafle. Sedan Fru Brita Elisabeth Lagercrantz barnlös afsomnat, gifte sig Capit. Bengt Uggla andra gången med Fru Helena Regina Gyllengrip, och fick sin första Frus gård Sjöberg til arf efter sin Morbr. Gouverneuren Hästhufwud.

Af Gouverneuren Hästhufwuds gods äro ännu åtskillige i hans berörde senare Frus Arfwingars händer, men af Säterierna intet mer än Sjöberg och Härlingstorp, hwilka, som Köpegods blefwo i Reductionen berustade. En last, den Skaraborgs Län i hela Riket ensamt måste på några sine Sätesgårdar draga och hwarom flere gånger på behörig ort öfwerlagdt är.

Här

*) För rummets skull har denna första Dotren af Kyrkh. Ericus Olai måst flyttas hit på denna sidan.

Här torde ej wara otjänligt at införa en Genealogisk anning uti Uggle-Familien, emedan den slägten är med Gouv. Hårshufwud befryndad igenom hans Systersons ofwannämnde dotter Fru Lagercrantz. Hennes Man Capitainen Bengt Swensson Ugglas Faderfader Herr Claes Arfvidsson Uggla til Påarp och Saleby (en Sonesons son af Hr. Sten Sture Råd, Hans Claesson til Sjögård, som lefde 1470 med sin Fru Ingeborg Johansdotter), war år 1597 Ståthållare på Elfsborg och Landshöfdinge. Han war 2 gånger gift, först med Fru Estrid Herr Knut Bengtsson Hårds dotter, med hwilken han hade 5 Söner och ibland dem ofwannämde Capit. Ugglas fader, samt 2 döttrar. Efter hennes död 1595 eller 6 tog han sig andra gången 1608 til hustru sin hushållerska, en bondepiga Ingrid Ericsdotter, sedan han förut med henne aflat 3 barn, en son och 2 döttrar.

Denna Ingrid med hennes 3 barn testamenterade Herr Claes Arfvidsson af Saleby d. 14 Nov. 1608 halftannat hundrade daler, uti så godt mynt, at 2 mark göra et lod silfwer, utan alt widare arf i löst eller fast. Testamentet är jämte honom sielf underskrifwit af hans söner Hr. Jöran, sedermera Kammar-Råd, och Hr. Knut Claes söner, hwaruti han ibland annat förmäler, „at efter han ej kunde i sin sjuklighet „längre hålla hushållet med tjänstefolk wid magt, icke „eller wil förfoga sig under någon annans hand och sig „slätt öfwergifwa, förnimmer sig icke heller wara Man, „at begära sig någon Enka eller Jungfru af Adel (som

„wäl wara borde), och nu i sin ålderdoms swaghet up-
„rätta någon Fruskuswa, för sådans och flere sina
„ringa skåls skull, och efter han haft någon tid i sit hus
„och tjänst en årlig Dannemans dotter Ingrid Eriks-
„dotter, som hans hus med trohet föreståt och honom
„i sin sjukdom wäl skött, lyft och ledt, och ändock de
„af slägt och börd ej äro hwarannars likar, som han
„henne ock derföre hwarken emot sig eller sine barn haf-
„wa och hålla will, dock efter det sig så hafwer tildra-
„git, at de hafwa sig tri barn emellan, om dem han
„ej annat kan än draga faderlig omwårdnad, ty har
„han tagit denna Ingrid med bägges deras barn til
„äkta, icke at hålla efter något Adelsstånd, utan som
„en fattig hustru och hushållerska, sig och sine k. barn
„til en trogen, ödmjuk och wälwillig tjänarinna„ som
orden lyda.

Efter Herr Clas Arvidsons död gifte denna Ingrid Eriksdotter sig andra gången med en ringa person, sedan hon öfwer Testamentet fått en gård Enebacken kallad, om 3 Lisp. smörs ränta. Hennes Son Hillebrand Claesson blef upfödd hos sin halfbroder Stäthållaren Herr Jacob Liggla och hans Fru Anna Olofsdotter Stake, hwilke drogo för honom den försorg, at han kunde tjäna sig up til Major, och fick til hustru Fru Maria Jöransdotter Ekeblad. Han trodde sig då böra taga lika arf med halfsyskonen efter sin och deras fader, och förde derom år 1652 med dem proceß i Göta Hofrätt: men d. 29 Nov. samma år stadfäste Hofrätten Fadrens ofwande Testamente af d. 14 Nov. 1608.

Der-

Digitized by Google

Dermed gick Majoren Hillebrand Uggla til Revisionen, hwaresf d. 19 Oct. 1653 Drottning Christina gillade Hofrättens dom, som alt finnes in originali på det gamla Uggle-familiens gods Påarp. Men detta war ej nog, utan halfsyskonen wille ej heller erkänna Herr Hillebrand för Adelsman, hwaröfwer han sig hos Drottningen i underdånighet beswärade och fick derpå i Upsala d. 15 Nov. 1653 ef sådant swar, at „ändock Majo„ren Hillebrand Ugglas ständ och Adelskap kunde af en „eller annan orsak och särdeles fadrens gjorda disposi„tion, disputeras, likwist emedan han, ehuruwäl af „ofrälse qwinna, dock äkta sång född är och 1622 års „Privilegium per expressum undantager hwad för den „tid skedt war, han ock alt detta förutan, hafwer med „sin längliga troana tjänst gjordt sig af fäderneslandet „meriterad; ty wil Kongl. Majt åfwen af särdeles „gunst och nåd härmed sig förklara, at han bör och skal „hållas för en rätt Frälse och Adelsman, dock härmed „icke förstådt arfwet efter fadren, hwaröfwer redan „dömt är.

CHRISTINA.

Denne Majoren Hillebrand Uggla, son af den ofrälse qwinnan, lemnade efter sig 4 söner och 2:ne döttrar, samt uti dem en ganska talrik Posteritet in til närwarande tid.

Lit. D.

Fru Brita Rasles Bröder och Systrar.

1. Wice Presidenten i Götha Hofrätt Herr Erland

Kasle, g. m. 1. Brita Carlsdotter Månesköld. 2. Brita Wernstedt.

2. Capitainen Åke Kasle g. m. Edda Knutsdot. Soop.

1. Margareta Kasle, g. m. Majoren Sven Fördhsson Uggla på Påarp.

2. Märta Kasle på Bierka, g. m. Öfw. Lieuten. Elas Christopher Ekeblad til Wästol. Slagen 1658 i Preußen.

3. Anna Kasle på Härlingstorp † ogift.

4. Christina Kasle, g. m. Öfwersten Johan Jacobsson Uggla på Salebo.

6.

Riks Marsken Grefwe Lars Kagges Lefwerne *).

Lars Kagge, Grefwe til Sölfwitsborg, Friherre til Tockmajerfwi, Herre til Fjällskefte, Kaggeholm, Natersberg och Sjöstorp, Swea Rikes Råd, Riks Marsk, General Fältherre, President i Kgl. Krigs-Collegio, samt Lagman öfwer Östergöthland, föddes på sin fädernes-gård Kjellstorp i Westergöthland d. 1 Maji år 1595. Han härstammade af de gamle Kagge och Härde slägter, som då redan warit länge i heder och uti höga ämbeten giordt sig wäl förtjänta af Riket; men han bragte sit anseende ännu högre än alle hans förfäder, genom egen tapperhet och försiktighet, hwil-

*) Det är författat efter Riks Marskens widlyftiga och mig i original handskrift meddelte Personalier, för hwilka jag har at tacka Hr. Nils Henr. Aseau Sivers.

hwilket bör lända honom til så mycket större beröm, som han ifrån gemen soldat tjänade sig up, från det enä steget til det andra, ända til det högsta en undersåtare kunde nå. Hans fader war Nils Kagge til Kjellstorp, Fjällskefte, Swanseryd och Styrestad, Kammarherre hos Konung Carl 9:de, och modren Fru Brita Larsdotter Hård, som förde i wapnet en röd Sparre öfwer en hel gul Lilja och twå halfwa Liljor ofwantil emot Sparren i blått fält. De öfrige hans förfäder woro följande på

Fädernet.

Erland Matßon Kagga wälbyrdig Swen och Höfwidsman på Stäkaborg.	Catharina Arel Persjons dotter til Roßwik.	Peder Ericsson til Granhammar.	Catharina, R.R. och Ridd. Arendt Bengtssons dotter til Ekolsund.	Brun Svensson til Häggetorp och Tädene.	Elin, Bengt Djurssons dotter.	Sigge Larßon til Sundby och Skäffeby, Sw. Rik. Råd och Riddare.	Brita, Bengt Andersons dotter til Sjögeräs
Nils Kagge til Brogård, Landshöfdinge på Elfsborg.		Anna Pedersdotter til Granhammar.		Lenart Brunson til Bronäs.		Catharina Sparre til Sundby.	
Matthias Kagge til Kjelstorp och Bronäs. Konung Erics Ammiral.				Elin Linnarts dotter af Bronäs.			
Nils Kagge til Kjelstorp ꝛc. Konung Carl den Njondes Kammarherre.							

Möder-

Mödernet.

Oluf Pedersson til Segerstada, Lilljesparre, Höfdinge på Calmare år 1490.	Gunnila Hård, Lars Ivansons dotter til Halstryd eller Kalseryd.	Thord Björnson Store til Högelida och Torstorp.	Kirstin, Håkan Nilßon Totts dotter af Dannemark. Hon förde Tottewapnet. (*)	Knut Ribbing til Fästeryd. Befallningsman på Calmare och 1545 på Cronoberg.	Kirstin, Gustaf Matßons dotter til Lind och Tofta, förde Sparren och kring honom 3 röda rosor **).	Olof Arvidßon til Torpa. Sw. Rik. Råd, som uptog Stenbocke-wapnet	Karin Haraldsdotter Lake. (†)

Peder Hård, uptog möderne-wapnet. Sw. R. Råd och Rid. samt Befallningsman på Stockh. Slott.

Karin Store til Högelida och Torstorp.

Nils Knutson Ribbing til Swanseryd.

Anna Stenbock til Torpa. Drottning Catharinas Faster. (††)

Lars Pederßon til Segerstad. Höfwidsman på Nykjöping.

Brita Ribbing til Swanseryd.

Brita Larsdotter Hård til Kjelstorp och Swanseryd.

Första

*) Uti Personalierne kallas denne Thord för Iwar Store och hans Fru nämnes Kirstin Krabbe, Håkan Larßons dotter til Kisa; men är rättadt efter Herr C. R. och R. von Stiernmans Höfd. M. p. 21.

**) Sägs i Personalierne warit af Winstorpa Slägten; men se Höfd. M. p. 291.

†) Kallas af Hr C. R. och R. von Stiernman Karin Anders dotter. H. M. p. 226. Likaså af C. R. Peringsköld i Genealog. öfwer Stenbocke-familjen; men Karin Haraldsdotter af Messen. i Theatr. Nob. Svec. p. 37. Ornewinge Gen. Brahæa p. 43. Här i Personalierna och i Holmbergs Skrift öfwer Grefwin. B. M. Stenbock.

††) Kallas orätt i Personalierna för Brita Stenbock. Se H. M. p. 105.

Digitized by Google

Första ungdoms åren tilbragte han uti sina föräldrars hus, hwarest förnämsta omsorgen om hans upfostran bestod uti at lära honom sin Christendom. Til andra studier blef han icke egenteligen hållen, hälst han alt ifrån barndomen wisade mera hug för krigswäsendet än boken. Sedan togs han i huset til Herr Erie Ribbing til Hwargarn, hwarest han upfostrades til det 14:de ålders året, då Konung Carl 9:des Drottning Christina begärde och fick honom uti sit Hof. Det är just icke allmänt, at Hof-lefnaden gör ungt folk lyckeliga; men för den unge Kaggen, som förde sig up med största beskedlighet, slog det wäl ut. Han want under den tiden så stor nåd hos då warande Arf-Prinsen, sedermera den odödelige Konung Gustaf Adolph, at år 1611, när Danska fegden börjades för segelfartens skull til Lifland, och KronPrinsen på sin Herr Faders befalning skulle följa en del af Armeen neder åt Småland, begärde han af Drotningen at få Kaggen med sig, hwilket ock blef bewiljadt. För en yngling, som hade lust til krig, kunde fördelaktigare tilfälle aldrig gifwas, emedan han fick wara med wid Risby, upwakta den hjeltemodige Prinsen, samt biwista och se alla de förrättningar, som företogos af Swenska Armeen; hwilken efter de Danskes egen berättelse under Riks-Marsken Caspar Kruses anförande war 24000 man stark. Wid alla tilfällen der Kaggen war med, wisade han sig trogen och oförsagd, hwilket så behagade Prins Gustaf Adolph, at han tog honom aldeles til sig och gjorde honom til sin Lif- och Kammardräng. Men

Sw. Bibl. D. 4, A. 33.

detta kriget slöts innan kort nemligen år 1613 genom Fredstractaten, som afgjordes på Skånska gränsen wid Knäröd och Ulfsbeck.

Så snart det war til ända, wände Gustaf Adolph, som nu mera war utkorad Sweriges Konung, sina wapen emot Czaren Michael Foeodorowitz Romanow, til at understödja den rätt til Ryska Kronan, som Ryssarne sjelfwe genom sit eget wal lemnat hans Broder Hertig Carl Philip, men nu, för Hertigens länga utebliswande åter betagit honom. Uti denna fegden följde åter Kaggen med, biwistade belägringarne för Andowa och Pleſcou, tog wid et tilfälle en Ryſk Öfwerſte til fånga, sedan han förut med et skott blesserat honom, och lät förspörja åtskilliga tapperhets prof. Det behagade den unge Konungen så wäl, at han begäfwade Kaggen med en Summa penningar, och skickade honom til Förenta Nederland med föreskrift til Prins Moritz af Oranien på det denne modige Ädlingen der måtte få lära krigskonsten af grund. Til följe häraf reste han år 1616, kort förr än Stolbowska freden slöts, åt Holland och tog der tjenst wid Prinsens Gardie, hwarunder han gick tu år som gemen och det tredje som Gefreyter. Men han höll sig icke endaſt wid gewäret, utan han skaffade sig ock på den tiden, utom färdighet i Ridderliga öfningar, en grundelig insigt i Geometrie och Fortification, hwilket Konungen uttryckeligen befalt honom wid hans afresa.

Sedan stilleståndet med Spanien år 1609 war slutadt, hade Republiqven ingen fegd med någon. Det

war

war orsaken, at Kaggen icke fann sin räkning at länge tjena här, efter han intet tilfälle hade at föra til utöfning, hwad han hade lärdt. Han beslöt altså, at gå uti Konungens tjenst af Frankrike. Men som der ej heller war annat at syssla än med inbördes oroligheter, ändrade han ock den tankan och tog tjenst hos Chur-Fursten af Pfaltz. Denne Prins, som då blifwit wald til Konung i Böhmen, under namn af Fredric 5, hade i Nederland en Öfwerste wid namn Herman Frank, som der til hans tjenst wärfwade et Regemente. Dit wid lät Kaggen antaga sig för Fändrik och följde Regementet åt Böhmen, hwarest han wid åtskilliga skarpa scharmytslingar blef brukad. I synnerhet blef han under Grefwens af Mansfeld anförande commenderad med Regementet uti belägringarna för Modian, Preschewitz och Bisech, och war tilstädes wid deras eröfrande. När han sålunda uti fyra år försökt sig uti främmande land, begaf han sig genom Tyskland, Holland och Danmark hem til Sverige igen, och ankom til Stockholm i April månad 1620.

Wid den tiden stod Konung Gustaf Adolph i beredskap, at ofördrägt göra en resa åt Tyskland tillika med Pfaltz-Grefwen Johan Casimir. Som nu Kaggen, utom de prof han förr wisat, gjorde Konungen godt besked och stort nöje uti alla de stycken, Hans Maj:t efterfrågade, fick han ej allena jämte en Summa penningar en Fändricks plats wid Östgiötha Regemente, som då stod under Öfwersten Bengt Kasles befäl, utan Konungen befalte honom ock, at wara sig på den tilärnade resan följaktig. Detta war honom i synner-

het en makalös förmån, ty dels fick han derunder lägenhet at befe mäst alla de förnämsta Hof, städer och fästningar i Tyskland, dels kom han för sina wackra egenskaper hos Konungen i sådan utmärkt nåd, at när Konungen skilde alla andra från sig, til at wara så mycket mera okänd, behöll dock Hans Maj:t Kaggen altstadigt hos sig. Af denna nåd erhöll han wid återkomsten til Sverige det prof, at Konungen giorde honom först til sin HofJunkare, sedan, år 1621 uti Martii månad til Capitain Lieutenant, i Maji månad til Capitain och i Junii til Regements Qwartermästare wid förenämde Bengt Kasles Regemente.

Samma år når kriget med Pålen åter gick an och Konungen så godt som började fälttåget med staden Rigas belägring, följde han efter med Östgiötha Regementet. Under belägringen anförtrodde Konungen honom at förfärdiga en approche och galleri öfwer stadsgrafwen, hwilket han lyckeligen werkställde. Sedan denna fästning gått öfwer följde han Konungen för Mietau, som likaledes blef intagit, och Pålska Armeen slagen ur fältet. Emot wintren blef han tillika med Regementet commenderad til Perwau. Der hände, at då warande Öfwerstén wid Regementet Arwid Hård så wäl som Öfwerste Lieutenanten och Majoren oförmodeligen dödde. Konungen befalte derföre Kaggen at stå Regementet före och hjelpa Stäthållaren at noga akta både Staden och Slottet, hwilket med wanlig trohet blef märkställdt. Året efter, när Gref Johan Baner blef Öfwerste för Östgötharne, förordnades Kaggen til hans Öfwerste Lieutenant och följde åter

Konun-

Konungen för Mietau, der Pålska Armeen stod. Men wid samma tid slöts åter stillestånd mellan Sverige och Pålen: ty blef han med Regementet hemförlofwad och fick 3 år wara hemma i fäderneslandet: en förmon den han på lång tid icke åtnjutit.

Medan han nu war hemma fattade han tycke för Fröken Agneta Ribbing, Riks Rådet och Gouverneurens i Östergöthland Herr Lindorm eller Lenart Persson Ribbings til Mäßebo och Näs dotter med Fru Märta Bonde til Säckestad. Med henne blef han 1624 förlofwad; men för hans frånwara och många förrättningar, mereudels i främmande och fiendteliga länder, skedde ej bröllopet förr än år 1628. Ty år 1625 om wären tog Konungen honom allenast för hans person med sig til Lifland och förordnade honom til General Adjutant öfwer hela Infanteriet, til des Hans Maj:t intagit Birsen. Då befalte Konungen honom tillika med Öfwersten Eric Creutz samma fästnings förswar. Strax efter började Pålackarne belägra samma stad, men deße twå höllo sig så tappert, at de förswarade både sig och staden, til des Konungen lemnade fiendterna bätaillen wid Wallhof och der slog dem ur fältet. Genom den seger blef Birsen undsatt. O. L. Kagge fick sedan befalning at blifwa hos då warande Fältherren och Gen. Gouverneuren öfwer Lifland Gref Jacob de la Gardie och commendera 8 Compagnier af Westgötha och Smålands Knektar, hwilket han gjorde alt til des manskapet blef förlagt i Garnison. Derefter fick han lof af Fältherren at resa til Sverige.

Men nya hinder tilstöcte. När han kom til Narwa mötte honom Konungen och befalte honom blifwa qwar, samt föra befälet öfwer Narwa och Iwanogorod med des underliggande Län, til Gouverneuren Nils Aßerson Mannerskölds ankomst. Den måste han afbida til den 26 April 1626, då han omsider fick resa öfwer til Sverige. Men han war knapt hemkommen, förr än han undfick Konungens befalning at taga Östgötha Regemente til fot och dermed wara Konungen följaktig åt Preußen. I följe deraf skyndade han med manskapet öfwer sjön och war tilstädes när Pillau, Braunsberg, Frauenburg, Elbingen, Marienburg samt flere orter, dels med dagtingan, dels med stormande hand, bragtes under Konungens lydna. Den 2 Julii sände Konungen honom med 1500 musqveterade på prämar och båtar at intaga Dirschau. Det förrättade han lyckeligen utan någon manspillan, ty fienderna förskräktes af hans annalkande, förlupo staden och lemnade den i hans händer. När Konungen landwägen kom efter och med nöje förnam at Kaggens expedition så wäl aflupit, anförtrodde Hans Maj:t honom denna orten, den han sedan bibehöll hela sommaren och påföljande winter.

Året efter, 1627, när Konungen åter kom med Swenska Armeen åt Preußen igen, lade Konungen af Polen sig med hela sin Armee en half fjerdings wäg ifrån Dirschau. Som Konung Gustaf Adolph wäl såg i hwad fara staden och hans folk derigenom swäfwade, lät han förstärka Garnisonen med 2000 til fot och uptrog Kaggen at fortfara med sit Commendantskap, under

under det Hans Majt sjelf ryckte för Straesburg, belägrade och intog det. Imedlertid hade Kaggen både dag och natt at göra med de oroliga Polackarna, som hade sit läger så nära intil honom; men genom en ständig och outtröttelig wakſamhet hindrade han fienderna at något uträtta.

Mot höſten når Konungen ryckte til Swerige igen, loſvade han Kaggen at få följa efter. I anledning deraf kom han i Novemb. månad til Stockholm; men han blef ſtraxt beordrad at genom natt och dag ſkynda til Calmar och åtaga ſig ſtadens förſwar, emot Konungen af Polen, ſom i Dantzig och Putzig ſkaffat folk och ſkepp tilſamman, at dermed öfwerraſka denna fäſtning. Här förblef han til den 21 Decemb. då han blef afſänd, ſedan man ſåg at Polſka anſlaget ſtudſade. Sedan fick han omſider njuta någon ſtillhet, ſå at han år 1628 d. 9 Martii fullbordade det förr aftalda ägtenſkaps förbund, hwilket ſkedde på Mäßebo i Öſtergöthland. Men den krigslåga, ſom härjade andra delar af Europa, tilſyndade honom ſnart nya oroligheter.

Sedan den olycklige Böhmiſke Konungen Fredric 5 blifwit ſlagen år 1620 på Hwita Berget för Prag, hade ſegerwinnaren Keiſar Ferdinand 2 giordt ſig mäſtare af näſtan hela Tyſkland och ſå förtryckt Proteſtanterna, at Evangeliſka wäſendet ſtod i ytterſta fara. Wallenſtein hade nu med ſin Armee hunnit ända til Stralſund och anſatte det med ſå hård belägring, at ſtaden nödgades ſöka Kon. Guſtaf Adolphs och Swenſka Kronans förſwar, hwilket dem ock bewiljades. Den tappre Kaggen, ſom 3 dagar efter ſit bröllop blifwit Öfwer-

werste för Östgötha Regemente til fot, fick då d. 9 Novemb. befalning at gå med Regementet först til Calmar och så strax til Pommern. Detta efterkom han så ohrsummeligen, at han den 27 i samma månad war med hela Regementet i Stralsund. Här wankade nu tilfällen at wisa både mod och försiktighet, i det fienderna detta och hela följande året gjorde många skarpa anfall på staden; men de blefwo icke allenast manligen afwiste, utan dem tilfogades ock mycken skada genom de belägrades utfall. Omsider blef han d. 9 Decemb 1629 återkallad til Swerige igen, hwarest han fick dröja til des Konungen i Junii månad år 1630, för de Evangeliskes wälfärd samt sin och Rikets säkerhet, nödgades föra sin Armee på Tyska botten. Då följde Öfwerste Kagge med Hans Maj:t först til Ysedom. Då fienden derifrån war förjagad, blef han tillika med General Leßle commenderad på båtar och prämar åt Wollin, hwilken ort de strax intogo och besatte, efter fienden dagen för deras ankomst öfwergifwit densamma. Sedan befalte Konungen honom gå tilbakas til Ysedom och hålla Anklam och Wolgast blogverade til fiös: hwilket han äfwen förrättade med så god framgång, at fienderna måste öfwergifwa och inrymma honom samma orter. Året efter, sedan han warit Konungen följaktig wid Loitz och Demmins intagande, fattade han efter Fältmarskalken, Gref Åke Totts begäran anslag på Gripswald, hwarutur Keiserlige Commendanten Perusi med sina utfall ofta gjorde Konungens folk mycken skada. Til at wärkställa detta företagande gick han dit åt med 300 Ryttare och 500 Soldater. Då fienderna

na märkte hans antågande, kommo de honom emot i slagordning, men Öfwerste Kagge föll dem an med sådan lycka, at efter ett skarpt fäktande tog han Commendanten, som af et dödeligt skott war blesserad, til fånga, dref fienderna på flykten och följde dem in i den yttersta porten, den han med sit manskap besatte. Fjerde dagen efter då Fältmarsk. Tott kom dit, nödgades besättningen gifwa sig. Denna hjeltemodiga förrättning erkände Konungen med den nåd, at han förärade Kaggen et skönt gods.

Sedan befalte Konungen honom at blifwa wid den Meklenburgiska Armeen, och under Hertig Johan Albrecht af Meklenburg commendera denſamma. Men han fick icke blifwa längre derwid, än til des han eröfrat Slottet Mirow. Då undfick han Konungens bref at lemna alla Entrepriſer, ehuru godt hopp man kunde hafwa om dem, och ofördröjeligen ſecundera Hans M:t med 5000 man, emedan Keiſerlige Generalen Tilli hade ſatt ſig för Konungens läger med hela ſin Armee, i upſåt at beſtorma det. Han ſkyndade ſig fördenſkull med störſta flit til Hufwud-Armeen; när Tilli förnam at Konungen erhållit denna förſtärkning och war ſinnad at gå löſt på honom, drog han ſig tilbaka öfwer Elfwen wid Tangermünde, och bröd til at afſkära Konungen Paſſet emellan Pommern och Mark. Til at hindra detta, ſkickade Konungen Kaggen förut, at förſäkra ſig om Paſſet wid Havelberg. Wid ankomſten fann han der för ſig en del af Keiſerliga Armeen, med hwilken han några timar måſte fäkta, innan han kunde få faſt

Digitized by Google

fot. Han bemägtigade sig likwäl Paßet och höll det Konungen tilhanda, då Hans Maj:t twå dagar efter kom med hela Armeen och gick åt Alt Brandenburg. Derifrån blef han uteommenderad med 1000 Ryttare och twå Regementer Dragoner, til at intaga Zerbst, hwilket han med en ogemen lycka utförde, i det han innom 4 timars tid intog staden, nederhögg 300 och gjorde 400 til fångar.

Efter denna förrättning följde han Konungen til Wittenberg, i förhoppning at få qwarbliswa wid Konungens Armee. Men aldenstund Hans Maj:t befarade, at de Keiserlige skulle gå genom Magdeburg och komma honom på ryggen, befalte han Kaggen gå med sina Regementer åt Brandenburg igen och taga wara på de omkringliggande orter. Kort derpå erhöll Konungen den stora segren wid Leipzig, hwarefter Hans M:t befalte Kaggen wäl besätta Brandenburg och bloquera Magdeburg. Til den ändan intog han först Schönbeck, twå mil från Magdeburg, sedan belägrade han Saltz och twingade det at gifwa sig på nåd och onåd, och ändteligen slog han 9 Compagnier Ryttare för Wansleben, det han strax berände och inbekom, så at Magdeburg fort derefter måste gifwa sig i Konungens händer.

Utaf dessa berömliga och lyckliga actioner blef Konungen föranlåten, at uppdraga honom commando öfwer den Schlesiska Armeen, som då under Generalen Jacob Duwalls anförande war förenad med ChurFurstens af Saxen Armee. Men aldenstund Kaggen härutinnan undskyllade sig, skickades han med 6000 man

af

af Fältmarskalken Gref Baners Armee, at först biträda LandGrefwen af Hessen emot General Pappenheim, och sedan understödja Hertig Jöran af Lüneburg. På detta tåg gjorde han bemälte Furstar ansenliga tjenster, intog Heiligstadt för Hertigen af Lüneburg och twingade Duderstadt, at på nåd och onåd gifwa sig til samma Prins: blef ock af dem för denna undsättning ogement wäl undfången. Men midt under dessa förrättningar erhöll han Konungens bref och fullmagt, at begifwa sig til Magdeburg och föra öfwerbefäl i staden så wäl som de i des Stift liggande Slott och städer. Wid denna syslan blef han sedan qwar, til des den store Konungen uti slaget wid Lützen olyckeligen omkom. Då blef han af RiksCancelleren Gref Axel Oxenstierna förordnad til Öfwerste wid LifGardet och General Major under Hertigen af Lüneburg. Uti denna bestälning war han wid Rinteln, när Keiserl. Armeen under Grefwen af Gronsfeldts commando kom och bloqverade samma stad på andra sidan om Weserströmmen. Och som här tarfwades hurtigt och skyndsamt motstånd, tog han alt Rytteriet samt Dragonerna, satte 1000 Musqveterare bak på Ryttarnes hästar och gick under faveur af några Canoner öfwer Wesern in i fiendens approcher. Der grep han de Keiserlige an, lade ned 2000 på platsen och tog 2500 til fånga med 4 Corneter, 17 Fanor, alla Stycken, ammunition och bagage.

Kort efter belägrade Hertigen staden Hameln. När alla batterier och minor dertil woro färdige, gick General Kagge ut med en del af Armeen til at hindra fiendens undsättning. Under wägen blef han af de Kei-

ferligé angripen, men han förſwarade ſig ſå wäl, at fienderna blefwo ſlagne och drifne til rygga. Dock undfick han härwid et ſkott uti låret. Men härmed war man ej befriad från fienderna. Hameln war dem en angelägen ort, ſå at de ſökte med all magt uphäfwa belägringen, och kommo Generalerne Gronesfeldt och Merode ſielfwe med 15000 man i det upſåtet. Emot deſſa beſlöt Hertigen at gå i fält. När det ſkedde war Kaggen ännu icke friſk ifrån ſin bleſſure: men det oaktadt lät han hjelpa ſig til häſt och biwiſtade det blodiga ſlaget, ſom föreföll en mil ifrån Hameln, hwaruti Keiſerliga Armeen blef fullkomligen ſlagen och måſte lemna 7000 döde på platſen, 3000 fångar, 33 Cornetter, 49 Fanor, 20 Stycken jämte all ammunition och bagage: härpå måſte Hameln ändteligen gifwa ſig. I lika måtto blef ſtaden Oſnabrügg belägrad och intagen.

Härigenom woro deſſa orter renſade från fienderna. RiksCancelleren Greff Oxenſtierna fann derföre nödigt, at ſöka dem närmare i hjertat a deras länder. För den orſaken fick General Kagge ordres at med 3 Regementer til häſt och 2 til fot begifwa ſig up åt Båſern til Hertig Bernhards af Weymar Armee. Med detta folket kom han fram i October månad 1633, då man beſlöt at företaga ſtaden Regensburgs belägring. När nu denſamma ſkulle begynnas ſkickades Kaggen förut med 3000 man. Under marchen angrep han och intog ſtaden Kelheim med ſtormande. Derpå blef Regensburg inſpärrad och måſte efter några dagars förlopp gifwa ſig: och ſom Hertigen ſtrax efter reſte in i ſtaden, lemnade han åt Kaggen befälet öfwer hela Armeen.

Digitized by Google

meen. D. 1 Jun. 1634 belägrade han Donaſtauf. Derwid blef han ſkuten i halſen: men icke des mindre intog han Slottet efter 11 dagars förlopp.

Sedan Hertigen hade gjordt ſådan anſtalt wid Regensburg, ſom i den tiden lät ſig göra, ryckte han up med Armeen och antwardade ſtaden med derhos i Öfwer Pfaltz och Bäyern liggande Slott och Städer uti General Kagges händer. Men detta war en lika så wigtig ſom äfwentyrlig poſt. Ty icke långt efter drogo Keſaren, Churfurſten af Bäjern och de Spanſke ſin magt tilſammans, ſå at deras Armee räknades til 65000 man. Dermed anſatte de med all magt de kringliggande orter och belägrade ſielfwa Regensburg. General Kagge gjorde dem wäl alt det motſtånd, ſom kunde göras af en käck Öfwer-Commendant och Gouverneur: afſlog dem ock ſiu ſtarka och häftiga ſtormar; men dels blef han ſielf ſkuten i bröſtet, dels begynte krut fattas, dels ſåg han ſig ingen undſättning kunna förwänta. Derföre upgaf han ſtaden med et hederligt accord för ſig och beſättningen.

Inom 13 månader hade wår General fått trenne ſlott, på det ſätt at det ena icke war läkt, förr än han fick det andra. Det nödgade honom at ſöka tillſtånd til at på någon tid komma hem til fädernesländet: hwilket RiksCancelleren ſamtykte, ſå wäl i anſeende til hans många krigsbeſwärligheter och undfångna ſkador, ſom enkannerligen på det han måtte wara RiksMarſken til hjelp wid nödiga författningars görande emot Konungen af Polen, emedan ſtilleſtåndet med ſamma

Krona snart lopp til ända. Dermed tog han afsked från Tyskland och kom sent om hösten hem i fädernes landet. Wåren derefter blef han af Kongl. Förmyndarne och Regeringen förordnad til General Major öfwer Preussiska Armeen til häst och fot. I den beställning gick han under Riksmarskens anförande öfwer til Preußen och gjorde alla de anstalter, som et tilstundande krig med Polen syntes fordra. Men efter et stillestånd på 26 år då blef uprättadt båda Kronorna emellan, kom han om hösten tilbakars til Swerige igen, hwarest han kort derpå förordnades til KrigsRåd och Ledamot i Kongl. KrigsCollegio.

År 1641 blef han i anseende til sina förtjänster kallad til Riksens Råd. Tu år derefter, då Konung Christian 4 i Dannemark twingade Sweriges Krona at fatta wapen til sit rättmätiga förswar, förordnades han at under Fältmarskalkens sedermera RiksMarskens Gref Hinric Horns anförande wara General Lieutenant öfwer hela Armeen, hwarpå han i Skåne och Halland halp til at inkräkta Helsingborg, Landscrona och Laholm. Då Konungen i Dannemark sökte til at göra diversion i Westergöthland genom en Armee från Norrige, som anfördes af General Gouverneuren Hannibal Sehestedt, gick General Kagge emot samma Armee med en Corps troppar, satte sig efter RiksDrotzen Gref Pehr Brahes inrådande, som då war i Götheborg, med prämar och flottar öfwer in på Hisingen, slog der fienderna, tog af dem 6 fältstycken, och dref dem ur de skansar, hwarutur de orvat de Swenske. Året efter kom Konungen sjelf med sin skepsflotta för Göthe-

theborg, och drog starka partier ur Norrige och Halland, i upsåt at belägra denna staden. Men Götheborg blef icke allenast undsatt af General Rägge, utan han dref och General Sehestedt tillbaka öfver den stenbrygga han slagit wid Bohus öfwer Götha Elf, gjorde sig mästare af sjelfwa bron, gick deröfwer och slog läger utan för Bohus, det han efter all förmodan hade innan kort eröfrat, så framt icke freden wid Brömsebro kommit emellan.

Efter detta krigets slut förordnades han til Lagman i Östergöthland, efter Herr Pehr Baner, den 31 Dec 1644. År 1648 d. 29 Febr. kallades han til Fältmarskalk. 1651 hedrades han med Friherrt namn och fick Tockmasårfwi i Ingermanland til Friherreskap. Men tu år efter uphögdes han til Grefwreligt ständ, då han i förstone fick Mariestad til Grefweskap och sedermera Sölfwitsborgs Län uti Blekingen såsom en förhöjning. Hos Konung Carl Gustaf war han icke uti mindre nåd än hos Drotning Christina, i det högbemälte Konung för sit fälttog til Polen ofta inhämtade samt brukade hans råd, och i synnerhet wid sin afresa anbefalte honom Swenska krigsmagten. Men en swår sjukdom hindrade honom hela tiden at göra Konungen och Riket den tjenst han gerna önskat. Omsider år 1658, då Konungen inweklades uti krig med Dannemark, blef han emot allas förmodan så återställd til hälsan, at han efter hög Kongl. befalning kunde åtaga förswarswerket i Stockholm, det han förestod til slutet af år 1659. Då undfick han befalning at resa til Wennersborg, til at afwärja et infall utur Norrige, som Konun-

mungen af Dannemark ärnade företaga: som nu Konungen wid samma tid kom til Göteborg, mötte R.R. Kagge honom der och mottog ytterligare befalning derom. I anseende til sin höga ålder, ortens och tidens beswärlighet och flera wigtiga skäl, hade han gerna undanbedt sig denna expeditionen: men af kärlek til Konung och fädernesland, gick han utan försummelse åstad och rykte med Armeen öfwer gränsen in i Aggerhus Län. Det första han der gjorde war, at han uphäfde 2 Compagnier Dragoner jemte 1 Compagnie Ryttare, tog Officerarne til fånga och eröfrade Fanor och Estandarter. Derpå gick han med RiksTygmästaren Gustaf Horn för Hall, och sedan han recognoscerat orten, aftwingade fienderna tre skanser. Dem måste han wäl sedan förlåta, emedan fienderna erhöllo en ansenlig förstärkning utur Friedrichsstad: dock lät han likafullt uprätta några batterier, hwarifrån han beskjöt staden, och intog et blockhus som låg honom i wägen, nedergörande större delen af des besättning då den will. rädda sig med flykten. Ifrån detta blockhus lät han Canonerna flitigt spela på staden, hade ock aldeles kunnat sätta densamma i brand, om han icke dragit medlidande med de fattige inwånarne.

Imedlertid erhöll han kunskap, at Danske Generalen Bjelke och Öfwerste Reqvire woro i antågande at undsätta staden. För den orsaken affärdade han Riks-Rådet och General Lieutenanten Harald Stake förut, at underrätta sig om fiendernas styrka, och sedan han gjordt all nödig anstalt om belägringen, följde han sielf efter. Wid Borgs Kyrkogård fann han fienderna

nära

wäl förskanſade, lät ock der manligen angripa dem. Men ſom de Danſke ſtodo uti ſådan fördel, at de icke lätteligen kunde bringas derutur, och et häftigt owäder inföll, gick han med Armeen til Hall igen och nedergjorde under wägen åtſkilliga partier, ſom han här och der träffade i ſkogarna. När han dit återkommit, lät han å nyo förſöka en attaqve på fiendernas ſkanſar. De Swenſke gingo derwid på frimodigt med handgranater och andra til ſtorm tjenliga inſtrumenter; men fiendernas werk befunnos innanföre ſå förhuggne med bolwerk och bjelkar, at man utan ſtörſta mans och blods-ſpillan ej kunde öfwerſtiga dem. Desutom hade han den olyckan, at några ſtycken ſprungo och några blefwo eljes ofärdiga: altſå blef här intet uträttadt. Några dagar efter, ſedan han fått förſtärkning af Dalkarlarna, beſlöt han tillika med Generalitetet, at åter göra en ſtorm både på ſkanſen och ſtaden: men wäderleken blef då ſå widrig, at han hwarken fann det rådeligt ej eller at längre qwarblifwa med Armeen. Han nödgades fördenſkul uphäfwa belägringen och draga ſig åt Sverige igen, hwilket tåg war ſå ſwårt, at han icke utan ſtörſta lifsfara kom öfwer Öde-fiärden.

När han kommit lyckeligen in i Riket ſporde han den bedröfweliga tidning, at Kon. Carl Guſtaf genom döden afgått, hwarföre han efter gjord anſtalt om Armeen, begaf ſig förſt til Göteborg och ſedan til Stockholm, at med de öfrige Rikſens Råd draga för-

sörg om Regeringens förande efter Rikſens Ståndors på Riksdagen gjorda beslut. Samma år blef han på Riksdagen i Stockholm efter Gustaf Horns frånfälle, förordnad til RiksMarsk, och tillika til Förmyndare för den unga Konungen Carl 11, hwilket höga ämbete han med största åra och allas nöje förestod in til sin dödsdag. Den samma inföll i Stockholm efter 9 dagars sjukdom af Pleureſie, den 19 Novemb. 1661, då han war 66 och et halft år gammal. Hans Lik blef först bisatt uti S. Jacobs Kyrka. Derifrån blef det med stor prakt d. 8 Junii 1662 fördt til Riddareholms Kyrkan, och uti de Kongliges och alle förnämares närwaro begrafwit. Proceßen, som man wäl i wår tid kan anse för nog besynnerlig, war sådan:

Fyra Compagnier af Uplands Rytteri gingo främst.
Dernäst tre Compagnier af Uplands Fotfolk.
Et Compagnie af Kongl. LifGardet.
En Präſtaf. Lieuten. Johan Swinhufwud.
Scholan tillika med Präſterſkapet.
En Präſtaf. Capitain Appelbom.
Tropheer och Fanor, som buros af ombudne Officerare.
En Präſtaf. Ryttmäſtaren Bengt Lind.
En Pukare med 8 Trompetare.
En Präſtaf. Stallmäſtaren Paul Wudd.
Sex handhäſtar, som fördes af upteknade tjenare.
En Präſtaf. Major von der Roth.
Ridder-Fanan bars af Kammarherren Wulff.
Häſten fördes af upteknade tjenare.
Friherre-Fanan bars af Öfwerſte Prengel.
Häſten fördes af upteknade tjenare.
Greſwe-Fanan bars af Öfwerſte Taube.
Häſten fördes af tjenare.

Huf-

Hufwud-Wmeret bars af Öfwerſte Knorring.
Reds med Chyraß.
Häſten med hwita Korſet fördes af upteknade tjenare.
En Präſtaf. Öfwerſte Barckaij.
Et Hyende med Spårar, bars af Öfw. Hugo Hamilton.
Et dito med Stafwen, bar Gen. Major Yrkull.
Et dito med Wärjan, bar Gen. Maj. Fabian Wrendts.
Et dito med Hjälmen, bar Gen. Maj. Mardefeldt.
Skölden bar Gen. Lieuten. Uhlfeldt.
Präſtaf för Liket, Gref Guſtaf Oxenſtierna.
Sjelfwa Liket bars til ſkiftes af upteknade Officerare.
Sexton Anor på båda ſidor om Liket båros af ombudne Officerare.
Sorge-Fanan bars af Ammiral Uggla.
Häſten förde upteknade tjenare.
En Präſtaf. Matthias Pålbitſki.
Herrarne, ſom ſörgde.
Herrefolk ſamt Adelen och Borgerſkapet.
En Präſtaf för Fruentimret. Gref Königsmark.
Enke Grefwinnan leddes af Grefwarne Carl Lejonhufwud och Bengt Oxenſtierna.
Fru Wata Kagge leddes af LandRådet Klook.
Jungfru Märta Kagge leddes af LandRådet Ferſen.
Jungfru Greta Kagge leddes af LandRådet Frombolt Tieſenhuſen.
Fru Märta Ribbing leddes af Öfwerſten Hans Hinrich Tieſenhuſen.
Fru Maria Ribbing leddes af Herr Chriſter Horn.
Fru Chirſtin Ryning leddes af Herr Bengt Horn.
Jungfr. Maria och Beata Ribbing ſamt Chriſt. Mörner.
Fruentimret ſom gick i förgeſtälle.
Enke Drotn. Marſkalk, Kammarherrar och Hof Junkare.
Hennes Maj:t Drotningen leddes af Riks Marſkalken.
Gref Magni Förſtinna leddes af Lorentz Linde.

Furſteliga Fröken leddes af Gref Dohna.
Fruentimmer, ſom intet gingo i ſorgſtälle ſamt Borgare-huſtrur.
Et Comp. Soldater, ſom afwärgde wagnarne från folket.
Carreterna efter ordning.

Ifrån Riddareholmen blef Liket ſedermera förd til Floda Kyrka i Södermanland, der et präktigt Epitaphium öfwer denne wälförtjenta Herren är uprättadt. Inſcriptionerne kunna läſas i Herr C. Råd. och Ridd. von Stiernmans Höfd. Minne ſ. 276.

I anſeende til ſinnets egenſkaper, berömmes denne Herren för hjeltemod, rätträdighet och Gudsfruktan; och til kroppens beſkaffenhet har han warit ſtark, hwilket nog ſes af de många och ſwåra fälttåg han uthärdat.

7.

Herr Ärkebiſkop Doct. Eric Benzelii den Yngres Bref-Samling. Förſta Fortſättning *).

Denna Fortſättning ſkal innehålla en början af de Bref, ſom ſal. Hr. ÄrkeBiſkopen fått från utländſka Lärda. Hr. Profeſſoren Doctor Benzelius i Lund hade wäl ärnat, at utgifwa deſſa ſärſkil[illegible]men ſedermera behagat åfwen lämna mig dem, [illegible]ande i denna Samling. De här nu meddelade är från en Baron Leibnitz, en Jo. Albert Fabr[illegible]us i Hamburg, en Juſtus Chriſtof. Boehmer Evangeliſt

*) Början finnes i denna Fierde Del, ſ. 38. följ.

Digitized by Google

gelist Abbot i Lorcum, och en Thom. Manger, den samma Angelska Caniken, som utgaf Philo Judæus och så mycket misbrukade Sal. Hr. Ärke-Biskopens förtroende. Flera från andra berömda Män, upfylda med dylik lärdom och märkwärdiga underrättelser, skola framdeles få se i detta werk dagsljuset.

1. Från Gottfried Wilhelm Leibnitz, Friherre.

Mihi quoque, quando sententiam dicere jubes, propemodum ita videtur, consultius a Te factum iri, si Belgium & Angliam prius, deinde Galliam & Italiam adeas, præsertim cum mihi plus in rem tuam reperturus videare apud Anglos, ubi eruditio sacra magnopere floret.

Scripsit ad me D. Doctor Schmidius noster, Te paratum Hodœporicon Rålambianum latine vertere, si mittam mature; Ego vero mitto ea lege, ut si Angliam mox aditurus es, sed versionem differas in tempus aliquod otiosum, eamque Tecum deferas in Angliam ad Thomam Smithium, Theologum celeberrimum & Ecclesiæ Græcæ notitia imprimis insignem: Is enim hanc versionem adornari optavit, ita & rempublicam & illum Tibi obstringes.

Ample ad me scripsit Dn. de Sparwenfeld. Interea quæ memoras non attigit, ideoque illas notitias, quas literis Tuis inseruisti, Tibi soli debeo. Quod si ad Belgas ibis Anglosque, spero ante abitum mihi adhuc sive Gvelpherbyti, (ubi tria stadia esse spero) sive Hanoveræ Tui copiam fore. Ita enim fortasse Tecum licebit

circa literarias inquisitiones, quarum Tibi occasionem iber dabit, colloqui uberius.

Maxime Reverendo D:no Schmidio Magnifico Pro-Rectori vestro salutem a me nuntiari petō; proximis ipse respondebo. Vale. Dabam *Hanoverae* 22 Mart. 1698.

Responsum Tibi debebam dudum, sed fui distractior; spero tamen has adhuc in tempore Lipsiam venturas, ut Tibi reddi possint.

Cum crederem Tibi destinatum esse quamprimum in Belgium ire, putabam ipsam itineris lineam . . secus Brunsvigam Hanoveramque Tibi fore; sed cum Lipsiam prius adire e re Tua judicaveris, fateor alium longe peregrinationis Tuæ ordinem inde nasci. Et vero, dum viros egregios adeas, parum refert, quis sit primus aut postremus.

Lipsiæ invenies insignem Bibliothecam Manuscriptorum, in quam sæpe admissus fuit Dn. Arnas Magnæus Danus, Vir doctus; & spero Dn. Pfautzium Virum doctissimum & humanissimum non minorem erga Te benevolentiam esse ostensurum.

Catalogum editum Lipsiæ invenies, sed editio in 12mo præferenda, quod est plenior. Addita hic nomina aliquot Codicum, qui præ cæteris mererentur inspici, & de quibus si vacaret sententiam tuam [illegible]ndo optarem. Vale & rem bene gere. Dabam *Hanoverae* 24 Maji 1698.

P. S. Gratias ago, quod de Halensibus Manuscriptis quædam non spernenda indicas: & quod de famulo illo Finnonico, linguisque Tartarorum porro interrogasti.

Gra-

Digitized by Google

Gratissimas Tuas Jenæ 23 Dec. anni superioris datas rite accepi per D. Schmidium Theologum celeberrimum Helmstadiensem. Gaudeo Te bene valere & prospere agere, & Lipsiæ Jenæque reperisse apud viros doctos, unde animum discendi cupidum expleres.

Gratias ago pro notitiis Svedicis. Interea & ab insigni viro Domino de Sparwenfeld accepi literas, quibus significat Tomum III. Atlanticæ Rudbeckianæ prodiisse, & inesse quædam de migrationibus populorum, non abhorrentia a sensis meis, quæ Dno Sparwenfeldio ex meis literis erant perspecta.

Idem significat Finnonem illum juvenem, de quo quæsivimus, iterum Dno Fabritio itineris Persici comitem esse, atque adeo responsum vel ex Perside vel a reduce esse expectandum. Interea pro inquisitione Tua obstrictum me Tibi profiteor, & aliis nominibus multis.

Perplacent quæ de anecdotis Jacobi de Vitriaco, & expeditionum in Palæstinam scriptore notasti, poterunt que usui esse.

De Theophilo, cujus circa colores quædam exscripsisti, nihil aliunde mihi perspectum. Quæ Piasecius memorat, mihi quoque ex ipso citata de, nescio quo, Manuscripto Gothico in Hispania reperto, abhorrente a vestra lingua, aut fabulosa aut male intellecta puto. Homines linguarum imperiti, pro diversissimis habere solent, quæ sunt cognatissima. Illud non nego, dialectum Gothorum Mœsiæ Pontique Euxini accolarum, quæ in Codice Argenteo apparet, satis distare a dialecto veteri septentrionali, quam Islandi conservarunt:

runt: Fundum tamen linguæ eundem, id est Germanicum non Slavicum esse, dubitari nequit. Prætorius, Orbis Gothici scriptor, qui multum se Piasecii testimonio jactat, Sclavosque Gothos fuisse contendit, mihi de hoc argumento misere scripsisse videtur.

Recte faciet Dominus Danzius, si in Alcorano edendo elaboret. Idem faciunt alii diversis locis; ut Sikius Bremensis, Starkius Berolini, qui nuper caput unum versum edidit in specimen; quin & editionem Alcorani a P. Maraccio curatam cum versione & notis Patavii dudum sub prælo gementem, nunc absolutam puto.

Celeberrimo Anglorum Theologo Thomæ Smitho jam significari curavi Hodoeporicon per Te affore. Si Svecicum exemplum ad me redire posset, integrarem librum, a quo est avulsum; & poteris, si videbitur, committere alicui, qui Lipsiam aut Francofurtum ferat, unde ex nundinis ad me redeat, quod optime fit, si intelligam, cui dederis.

Dn. a Sparwenfeld optat, ut possis ipsos in Ægypto adire Arabes: idem ego svaderem, nisi metuerem saluti Tuæ, nam difficile est in itineribus tam longinquis valetudinem tueri. Feci per ipsum, ut ad Dnum Parentem Tuum perveniret, quam digne de Te sentiant amici mei. Gratissimam rem facies, si me itineraria & consilia & observata non ignorare patiaris. Vale. Datum *Brunswigæ* 14 Febr. 1699.

P. S. In Insula Melita habitant agricolæ Arabes. Facilis ex Sicilia illic trajectus: ibi linguæ vulgaris, sed haud dubie valde corruptæ, aliquis usus acquiri posset.

Binas

Digitized by Google

Binas a Te accepi literas, & cum prioribus Mss. versus Teutonicos satis antiquos in laudem B. Virginis, quos Domino D. Mejero Bremam transmisi.

Indicem Thesauri Antiquitatum Teutonicarum Schilterianarum non vidi, nec possum ex Tuis judicare, editum an ineditum habueris; præclara tamen continere non dubito uberioremque ejus notitiam desidero.

Formulæ Cassiodori Epistolarum nomine comprehendi solent, quas scilicet jussu Regis scripsit, ut mandata Principis continerent.

Reverendissimo Domino Parenti Tuo, ut perpetuæ meæ observantiæ testimonium perhibeas rogo, & pro Paulino & Bazio gratias repetas, qui satis mature venere, cum nihil urgeret. Eodem nomine Tibi sum valde obstrictus, quemadmodum pro Ms. Teutonico quoque gratias ago.

Tomus III. Rudbeckii nondum ad me pervenit. De sententiis ejus nonnullis nosti, quæ mea sit opinio. Sed ignosco illis, qui Patriæ amore stimulati, imaginaria quædam solidioribus admiscent; idque eo facio libentius, quod sæpe imaginariis illis meliora debemus, dum viri docti, studio miras quasdam suas præconceptas sententias tuendi, insignem eruditionis non vulgaris apparatum instruunt; fere ut in Chemicis vanæ Chrysopœias spei innumera experimenta ad rem medicam variasque artes utilia debentur.

Ignota mihi est scripta a Cochlæo vita Theodorici, nec scio an Cochlæus ille, quisquis est, dicere po-

Sw. Bibl. D. 4, A. 36.

Digitized by Google

tuerit quicquam de migrationibus Germanicarum gentium, quod valde in rem ſit, niſi eum perdita quædam monimenta habuiſſe credamus.

Literas Gothicas, quæ in Hiſpania diu ſuperfuere tandemque lege publica ſublatæ ſunt, eas fuiſſe credi poteſt, quæ in Codice argenteo habentur; a Runicis mihi videntur valde diſtantes.

Characteres, qui viſuntur in nummis apud Hiſpanos ante illata Romanorum in Hiſpaniam arma, aut paulo poſt cuſis, nihil & ipſi ad Runas; niſi quod doctiſſimus alias Vir Olaus Wormius ubique ſibi videre viſus eſt, quæ amabat. Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. Extant tales nummi in Hiſpania permulti, ſed longe antiquiores irruptione Gothorum. Vidi in quibus modo Latini modo Hiſpani characteres, unde indubitatum indicium ævi. Interea colligi iſta ſepoſitis præjudiciis vellem, ſed vereor, ut quisquam præjudiciis vacuus hunc in ſe laborem recipiat: ſolent enim homines magis affectu ferri, quam amore veritatis, quibus, ut jam dixi, ignoſcendum potius, quam opera utili carendum.

Celſiſſimum Dominum Comitem Schwartzburgicum Brunsvigæ allocutus ſum nuper apud Sereniſſimum Ducem Socerum. Is non paucos hujus generis ſuppeditare poſſet; tecumque ſentio mereri ut edantur, licet non intellecti, in ſpem ſcilicet futuræ lucis.

Clariſſimum Fabrettum hortabar Romæ, ne negligeret inſcriptiones Hetruſcas, ſed ille tergiverſabatur: quid fecerit non conſtat, neque enim inſcriptionum volumen,

Digitized by Google

lumen, quod edidisse tandem dicitur; hactenus ad nos pervenit.

Gratias ago, quod præclara nova literaria mecum communices. Neocorum *) audio, missa Byzantinæ Historiæ cura, stipendio Serenissimi Electoris Brandeburgici fultum, iter in Italiam moliri. Forte tamen Genesium prius editioni paratum relinquet. Ex optimi & doctissimi Tollii Epistolis itinerariis non contemnenda expecto. Fato viri sæpe ingemui, qui si vixisset, & fuisset adjutus, præstare potuisset, quæ vix alius quisquam. Nam cum esset Medicus & Græcæ lingvæ omnisque antiquitatis peritissimus, potuissemus ejus beneficio veterum Medicorum quædam latentia adhuc scripta obtinere.

Si hæ literæ Te in Batavis deprehendunt, occasioque est Tibi loquendi cum Dn. Bernardo, auctore Novellarum Reipublicæ literariæ menstruarum, rogo ut hoc ei communices Epigramma meum vel Epitaphium in Franciscum Mercurium Helmontium, cujus mentionem aliunde acceptam fecit in aliquo mensium suorum.

Nil Patre inferior jacet heic Helmontius alter,
Qui junxit varias mentis & artis opes.
Per quem Pythagoras & Cabbala sacra revixit,
Elæusque **), *parat qui sua cuncta sibi.*
Quod si Græca virum tellus, & prisca tulissent
Secula, nunc inter lumina prima foret.

*) i. e. *Lud. Küster.* **) *Hippias*, patria Elæus, professione philosophus, qui omnia opificia norat, & quibus opus habebat, ea sibi ipsi parare poterat.

Digitized by Google

Vincentii Placcii, doctiſſimi Viri & mihi dum viveret amici, opus ingens Pſeud-Anonymorum prælo paratum nunc eſt apud Dn. de Maſtricht Syndicum Bremenſem: multa inde diſci poterunt ad Hiſtoriæ literariæ profectum. Symbolam in pauculis & ego contuli.

Otto Sperlingius, Danorum Hiſtoriographus, Vir egregie doctus, nuper diſſertatiunculam de Crepidis veterum ad me transmiſit, ubi mira habet de origine vocis Pantoffeln, cujus etymon nondum fateor ſatis mihi compertum. Idem in Novis literariis Maris Balthici, menſe, ni fallor, Junio, de Celtarum appellatione & nonnullis cognatis rebus diſſerit, quæ ita eſſe in animum inducere meum nondum potui: itaque brevi Epiſtola nonnullas annotatiunculas modeſte aſperſi, quas fortaſſe ſequenti Menſi inſerent Collectores.

Thomam Smithum, doctiſſimum Anglicanæ Eccleſiæ Theologum, a me officioſiſſime ſalutes rogo. Ei cum aliis acceſſiones meas Hiſtoricas mittam. Ecce quæ Chriſtophorus Corberus V. Cl. Helmſtadienſis Tibi reſpondet.

Arnoldi Hiſtoria Eccleſiaſtica valde Tibi a fautoribus Viri laudata, ut ex Epiſtola Tua Francofurtenſi intelligo, contraria prorſus multorum judicia experitur, & Dn. Tenzelius in illis ipſis literis, quibus incluſerat Tuas, ait iniquum eſſe autorem ordini Eccleſiaſtico. Mihi legere non licet; quantum ex aliis Viri ſcriptis judico, quædam monebit utiliter, ſed ita ut acerbitas ſermonis fructum corrumpat: zelum habet, ſed neſcio an ſecundum ſcientiam.

Suc-

Digitized by Google

Succeſſus Tui in Angliam itineris mature intelligere gratum erit. Vale & rem bene gere. Dabam *Guelpherbyti* $\frac{17}{27}$ Auguſti 1699.

Gaudeo Te ſalvum rediiſſe domum, ut explicare opes in itinere corrogatas poſſis ad publicos uſus.

Philonis cauſa ſcripſi ad Dn. Pfautzium, Profeſſorem Lipſienſem patria Auguſtanum, ut per amicos ſuos obtineas Manuſcriptum quod petis. Addidi, ſi opus ſit, Illuſtr. Snolſkium e vicinia pro Te ſpondere non detrectaturum: itaque temporis lucrandi ergo poteris hujus rei cauſa recta ad Pfautzium ſcribere. Eſt ille Præfectus Bibliothecæ Lipſienſis, cui Te olim commendare memini. Quod ſi alius Tibi eſt Lipſiæ amicus, per hunc poterit Dn. Pfautzius porro admoneri.

D:no de Sparwenfeld inſigni viro ſcribam, ubi me nonnihil ex iis quæ varie animum diſtrahunt explicuero. Dn. Olearius fidem ſuam ſpero mox liberabit.

Literæ Tuæ ſerius ad me venerunt, quam ut quæ petis Auguſta in nundinas Francofurtanas aut Lipſienſes afferri poſſent. Nunc res ita poterit curari, ut veniat Manuſcriptum in Lipſienſes nundinas Michaëliticas. Joh. Saigulti, quam memoras, Hiſtoria mihi ignota eſt; fortaſſe non erit ſpernenda. Utile erit conferri cum Gobelini Cosmodromio aut cum Naucleri generationibus; ſi conſtaret cujus nationis autor fuerat, rectius judicare poſſet. Non videtur fuiſſe Germanus. Gvelpherbyto ſcribitur nihil ibi eſſe quod magnopere Philonem illuſtrare poſſit. Ego tamen coram diligentius inquiram.

Digitized by Google

R. P. Michel le Quien, Ordinis Prædicatorum Parisiis, occupatur in nova editione operis Johannis Damasceni; ut ex conspectu edito, quem mihi misit, apparet, multa ibi comparebunt non dum edita, sed hoc multo est facilius in autore tanto recentiore, quam est Philo.

Reverendissimo Parenti Tuo, Summo Viro, rogo, ut me data occasione commendes. Interea vale & fave. Dabam *Hanoveræ* 8 Maji 1701.

Non mediocriter gavisus sum ex conspecta manu Tua & vivere Te & florere, & mei benevole meminisse.

Pro indice Sparwenfeldianorum donariorum, & Permanniana dissertatione sane docta, gratias ago. Præclare Sparwenfeldius de Republica meritus est multis modis. Dictum est mihi valetudine non optima uti illustrem Virum. Sed eam in melius restitutam spero, optoque ut diu gloria sua fruatur. Placet etiam erudita de Jarlis dissertatio: & vos quidem recte facitis, quod veteres gentis vestræ splendores renovetis, etsi nunc novi quotidie sub magno Rege accedant, qui priores propemodum extingvant.

An Dn. Rålamb adhuc vivit, & scriptis suis Sveciam ornat? Occasione data eum a me salutari peto, sed & ipsi imprimis Sparwenfeldio mea officia perpetua deferri. Spero eum accepisse Slavonica quædam, quæ non ita pridem transmisi. Utinam præclari labores ejus, quibus Slavonicam lingvam illustravit, in publicam lucem deducerentur.

Spe-

Digitized by Google

Spero etiam Dn. Bilbergium veſtrum non plane rebus Mathematicis renuntiaſſe. Vivitne adhuc & valet Dn. Hierne? quem præclaros ſuos apparatus doctrinæ naturalis, ſed maxime mineralis, defodere nolim.

Spero Te adhuc urgere præclarum edendi Philonis inſtitutum; nec dubito, quin alia quoque præclara nobis Scandinavia veſtra paret.

Ego nunc in eo ſum, ut alter Tomus prodeat Collectionis meæ, quo continentur ſcriptores ſequioris quidem ætatis, ſed tamen Brunswicenſium rebus illuſtrandis profuturi. Quod ſupereſt vale & mihi favere perge. Dabam *Hanoveræ* 19 Dec. 1707.

2. Från Joannes Albert Fabricius, Doct. Theol. och Profeſſor i Hamburg.

Humaniſſimæ Tuæ literæ, quibus nihil mihi quicquam jucundius accidit, redditæ mihi ſunt demum calendis Septembris, quo minus mihi vitio vertes tarditatem reſponſi. Gratulor Tibi, quod ex voto uti potueris tum ſummi Viri Leibnitii, tum aliorum Doctorum converſatione, & ut eadem fortuna in poſtremum quoque Tibi propria ſit, ex animo opto. Sed quis non libentiſſime amplectetur foveatque Benzelium, cui probitas & rectiſſimi mores, conjuncti cum eximia eruditione, omnium bonorum amorem & admirationem facile conciliant. Præter Catechiſmum Americanum, quem deſideras, mitto etiam ſchedam, quam a Te relictam reperi, putavique te ea forte invitus carere, quod in illa quædam

Digitized by Google

dam in tuum usum annotasses. Si qua ex parte Tibi alias gratificari vel inservire potero, scire Te velim alacri & lubenti animo me facturum esse. Vale. *Hamburgi* prid. Non. Septemb. anni post Filium nobis datum MDCXCVII.

Nihil mihi prius esse debuerat, Nobilissime atque Eruditissime Benzeli, quam ut ad χαριεστάτας tuas statim respondissem. Id enim & tua humanitas, & quem illæ haud obscure præ se ferunt, tuus in me amor jure quodam a me requirebant. Et tamen nescio qua procrastinatione factum est, ut majus mense spatium sine responso ad Te mihi abierit. Quod qua ratione apud Te *vel* excusare vel defendere queam vix video, nisi iterum ad humanitatem tuam veluti ad Asylum quoddam confugiam.

De Christeide Danhaveri nulla in Reverendiss. Patris tui ad venerand. Majerum literis mentio. Ceterum præter tria secula prelo subjecta extant alia tria proxima simili stylo descripta, quæ in variis Bibl. manu exarata occurrunt.

B. Bebelium quoque longe plura Antiquitatum Eccles. secula, quam typis expressa extant, persecutum esse, eaque in hæredum versari manibus, non est dubitandum. Elias Veilius, meritissimus Ulmensium Antistes, variis scriptis suis non mediocre nomen consecutus, Damasceni novam ἔκθεσιν jam a pluribus annis molitur, at de continuandis ab eo Antiquitatibus Bebelianis vereor ut ulla futura sit spes reliqua.

Duo

Digitized by Google

Duo fasciculi tui, quos Scherzeri fidei commiseras, ab illo hinc præpropere abitum parante relictæ sunt apud nos, redditæ a me jam pridem, si cui vel quorsum reddenda essent non ignoraremus; interim salva tectaque & omnino integra atque illæsa superesse noli dubitare.

Inter novos libros vehementer me cepit recusa Coteleriana Patrum Apostolicorum editio; verum hæc aliaque vobis jam pridem obsoleta esse solent, cum nobis incipiunt nota esse. Nolo igitur de ejusmodi plura addere, ne, quod vulgo olim dicebant, γλαῦκας Ἀθήνας. Me vero amori atque benevolentiæ tuæ unice commendo. *Hamburgi* pridie Non. Maji 1698.

Max. Rev. D. Majerus Te plurimum salvere & ex voto agere jubet me interprete.

Puto Tibi redditum esse codicem meum Apocryphum N. T. quem ante aliquot menses perferendum dedi Lemmelio, viro optimo, qui Hieronymi Welleri τὰ μακαρίτου opera junctim edidit.

Quid vero Philo tuus? Nunquamne nos beabis vel γεύματι quodam vel integro Scriptore, quem meliore editione & interpretatione dignum recte pridem scripsit Cotelerius 2. Monument. Græc. p. 540. Attingesne controversiam de Philone Judæo Schismatico, ut contendit Lamius, negat Tillemontius 2. Memor. Hist. Eccles. N. T. parte 3. p. 228. seqq.

Ehv. Bibl. D. 4, A. 37.

Digitized by Google

Librum quartum Allegoriarum Philonis allegat Leontius libro περι συλλογων apud Turianum Apologia pro epistolis Pontificum IV. 2.

Miratus sum in Johannis Francisci Buddei Philosophia Hebræorum p. 175. negari Platonismum Philonis, de quo non ita pridem Clericus in epistolis criticis adversus Johannem Van der Weylen multa. Sed magis miraberis hoc Cudworthi judicium libro Anglico de vera notione cœnæ Dominicæ p. 17. *Philo, Judæus licet, tamen Judaicorum rituum imperitissimus.* Mihi quidem incredibile videtur, de rebus illius ætatis hominem gentis suæ doctissimum, pauciora perspecta habuisse, quam nos hodie.

Sedulium a Te collatum per Dn. Rechenbergium communicavi cum Cl:mo Cellario, qui in præfatione Scriptoris hujus a se recens editi, ut par erat, honorificam mentionem tui fecit.

Aratorem & Juvencum spero ipse edendi occasionem me nacturum.

Quæ de tuis in Philonem laudatissimis conatibus retulere Observatores Hallenses parte quinta, obs. 14. dudum opinor vidisti. Si quæ nova apud vos in literis gerantur, quæso perscribe. In Germania Musæ concedunt Marti & literæ armis. Vale & ex voto vive. Scripsi 12 Cal. April. Anni Christiani 1704.

Nihilne supereſt e Normanni vestri, Præstantissimi Viri, scriptis, indicibus Atticorum aliisque, quæ prælo parata vel viderint, vel videre possent, lucem?

Spero

Digitized by Google

Spero te librum tertium Bibliothecæ meæ Græcæ, quem per Liebezeitium noſtrum transmiſi, jam pridem recte accepiſſe. Jam pridem quoque memini me tibi non modo debere ſcribendi officium, ſed gratias quoque, quas habui dudum & nunc quoque ago conceptiſſimas, pro nitida editione Dialogi de Oratoribus, & pro Catalogo librorum Sparwenfeldianorum. Quanquam quod ad Catalogum attinet, parum abeſt, quin a Te mihi (ignoſces joco uti) gratiæ dicendæ videantur eſſe. Nam Illuſtris Sparwenfeldius eum nondum viderat, cum illi meum obtuli.

Audeo igitur aliud exemplar a Te rogare, & ſimul petere exemplum Homiliæ S. Chryſoſtomi, quam a Te in lucem editam nondum vidi.

Juvenci Cœlii Calani hiſtoriæ de Attila lucem viderunt Ingolſtadii A. 1604 in quarto. Nunc totus in eo ſum, ut liber quartus Bibliothecæ Græcæ & Latina Bibliotheca emendata & locupletata lucem videat.

Quæſo quando Philonem tuum & tot alia, quæ dare potes luce digniſſima, videbimus. Patiemimine libros quosdam Normannianos etiam ad nos in Germaniam iterum exportari? Equidem a D:no Rich. ab Hardt, cui literas, quæſo, quas vides, cum prolixa ſalute reddes, auſus ſum rogare, ut nonnullos mei juris faciat. Quod ſupereſt, ut ex voto res tuas geras & me amori tuo commendatiſſimum habeas, unice opto. Scripſi *Hamburgi* XII. Calend. Octobr. 1707.

Digitized by Google

Tendente ad vos Schelhavero, jucundum mihi fuit occasionem oportunam suppeditatam scribendi ad Reverendiss. Tuam Amplitudinem, gratiasque, quod jam pridem facere oportuit, agendi pro transmisso per eundem Schelhaverum nostrum supplemento somnii moralis Pharaonis, quod lubens accepi, atque cum præfatione honoris tui propediem me spero emissurum.

Interim opto, ut hæc epistola Te salvum ac sospitem, rebusque publice ac privatim lætis, atque Philoni ad prælum parando intentum deprehendat; ut erudito orbi tam præclaro, quem jam pridem desiderat, scriptore, tua cura perpolito, aucto atque illustrato, frui tandem detur.

Mihi in Dione Cassio illustrando hactenus opera quædam posita est, quod autem ἀντίδωρα possim loco ablegare nihil jam habeo, quam Lutheri nuper a me vulgatum Centifolium, quod ut sereno vultu suscipias, atque quæ in illo errata vel omissa sunt pro tua humanitate excuses, Te rogo, meque favori ac benevolentiæ Tuæ commendatum cupio. Summus animarum Episcopus per multos annos Te ecclesiæ, Sveciæque Tuæ servet, atque ornandis literis quam diutissime Te vivere ac gaudere jubeat. Scripsi *Hamburgi* Anno confessionis Augustanæ & susceptæ a Gustavo Adolpho magno in Germaniam expeditionis Jubilæo; Christi MDCCXXX. Idibus Jun.

3. Från

3. Från Justus Christoffer Boehmer, Evangelisk Abbot i Loccum och Superintendent i Zelle.

Quam me dudum rogaveras, de orbe stagneo Antinoi epistolam, mitto serius quamlibet, hujusque moræ veniam ab æquitate Tua peto.

Si qua in re Tibi Tuisque studiis inservire in posterum potero, habebis me ad omnia promptum paratumque. Semper erga Te is ero, qui & fui hactenus & merito Tuo debeo. Omisissem fere ectypos tres, quos a me desideraveras. Si quid post discessum Tuum a nobis, vel in re numaria, vel omni literatura elegantiore, observasti, quod Te fecisse certus sum, ejus me facias participem, ni grave fuerit. Ubicunque terrarum vixeris, mei quæso memoriam comiter habe, &, si id addi fas est, constanter ama. *Hanoveræ* 5 Sept. 1697.

Nimium effers qualiacunque humanitatis officia, quæ Tibi exhibui, quæque salva morum honestate denegare non poteram. Fac modo, si quid me amas, ut luculentiore quodam argumento demonstrare queam, quanti faciam ingenium tuum liberale, morum elegantiam, & veræ virtutis amorem, quem in Te haud vulgarem deprehendi. Tam certus ego sum, quam qui certissimus. Te insigni ornamento patriæ tuæ fore, quæ tot præstantes viros orbi literato jam tum tulit. Neque me sic judicare existimabis, quia Tibi sum amicus, sed quia sic judico, Tibi & amicus esse volui & me a Te amari gaudeo.

Digitized by Google

Disquisitio de incolis Scandiæ, quam communicare mecum haud fuisti gravatus, a nemine mortalium, præter me, unquam legetur. Possideo in libraria mea supellectile manuscripta alia, quæ nemo vidit hactenus, nec videt ullus imposterum. Artem tacendi ex professo calleo, quæque sponte propalare nolo nemo ex me rescisset. Bibliopola noster Tibi proxima occasione librum, quem quæris, mittet, simulque fusius respondebit ad ea, quæ scire desideras. Vale & ex animo salve. *Hanoveræ* 17 Sept. 1697.

Æquius pro nostra amicitia feres, quod serius, quam par est, humanissimis tuis literis respondeam, quas haud ita pridem ad me dedisti. Dolore domestico impeditus sum, quo minus hoc humanitatis officio citius defungerer. Amisi enim ante dies aliquot Affinem meum, virum optimum & post fata quoque a me diligendum. Maximas interim Tibi ago gratias, quod memoriam mei comiter habeas, atque hac erga me voluntate porro esse ne graveris, officiose & peramanter ergo. Si qua Ego in re Tibi Tuisque studiis inservire ulla ratione potero, habebis me semper promptum paratumque. Dici enim non potest, quantopere Te Tuo merito dilexerim, simulac in Te deprehendi singularem illum discendi ardorem & variæ ac elegantioris doctrinæ cultum, nec me fallit opinio, quam tunc cepi, Te patriæ Tuæ, præstantibus semper Viris decoratæ, insigni olim ornamento fore.

Fac

Digitized by Google

Fac modo, dum in Concordiæ & reunionis Ecclesiasticæ Amplissima Julia vivis, ut æquius sentire discatur de Reformatæ & Romano-Catholicæ religioni ab ineunte ætate addictis. Sveci Tui alias non tam moderate de illis judicant, quam nos in his terris, qui nihil magis exoptamus, quam ut inconsutilis illa Christi tunica, una illa, quam credimus, sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, resarciatur. Ignosce quæso huic libertati meæ in scribendo, quam bonitas Tua mihi fecit. Bibliopola noster dabit tabellario vestro libros a Te desideratos, Tibi reddendos. Vale, & ubicunque terrarum fueris, commercium Tuum literarium mihi ne denega, meque constanter dilige. *Hanovera* 21 Decemb. 1697.

Si mei memoria Tibi nondum excidit, cultæque olim amicitiæ adhuc recordaris, gaudeo. Ipse cum voluptate memini istius temporis, quo Hanoveræ, in patria mea, & hic loci, Tua consvetudine sum fruitus. Te ad Bibliothecarii Regii munus evectum esse dudum inaudivi. Ego in hoc litterarum domicilio, studiorum quondam Tuorum matre, politices primum, postea etiam eloquentiæ, ac Theologiæ Professioni ordinariæ, admotus, triplex hoc munus, qua potui fide, ac industria, per plures annos, sustinui: donec ante sexennium, ut aliqua laborum parte levarer, bona optimorum Principum nostrorum cum pace, mihi licuit, primo me munere sponte abdicare, retentis duobus ceteris, quibus in hunc diem præsum, & præero in posterum, quoad Deo, ac Patriæ Patribus ita visum fuerit.

Quæ

Digitized by Google

Quæ interea temporis in publicum edidi, quamlibet non adeo multa ſint, nec ſatis digna, quæ Tecum communicentur, in pignus tamen mei in Te ſtudii transmitterem, ſi quidem commoda ſe offerret occaſio faſciculos ad Te mittendi; forte dabitur illa deinceps, poſteaquam Sapientiſſimi Regis noſtri atque Electoris conſilio auſpicioque, Sveciam inter ac Daniam induciæ pactæ ſunt, illa firmæ ac duraturæ pacis præludia. Has litteras Holmiam mitto ad Nobiliſſimum virum, Caſarottum, Civem meum ac nuper Convictorem, qui in illuſtri Cartereti, Legati Anglici, comitatu, ab epiſtolis ejus eſt, in negotiis ad Germanici Imperii rationes pertinentibus. Si quid reſponſi ad me dare volueris, illa omnia, pro veteri ſuo in me amore, recte curabit, quamdiu in Urbe Regni veſtri Principe commorabitur.

Inprimis ſcire velim, quæ apud vos in litteraria re hodie agantur. Fovet ſinu ſuo Svecia eminentis viros eruditionis, licet illorum ſcripta ad nos raro perveniant. Superiori anno ab amico quodam accepi *Andreæ Norcopenſis de politica orbis Aſiatici converſatione*, *Olai Hermelini de origine Livonorum*, & tres alias *Petri Lagerlæf de tranſitu Alpino Hannibalis*, *de magno Sinarum imperio*, *de Tribunis Romanæ Plebis* diſquiſitiones, cultas omnes, &, quam dictionis nitore, tam doctrinæ copia, commendabiles. Optarem, breviores hujus generis commentationes alias plures, veteres, recentiores, me nanciſci poſſe. Ocyus illæ diſtrahuntur, neque diu in tabernis proſtant, a me vero ſollicite colliguntur.

An

Digitized by Google

An Celeberrimi Brenneri hiſtoria Sveciæ, nummis illuſtrata, cujus mentionem quondam apud me feciſti, typis exſcripta ſit, & quæ ipſe evulgaſti hucusque, cultioris ingenii monumenta, quæſo, me doceas. Quod reliqvum eſt, Deum precor, ut Te litterarum bono, ſalvum diu præſtet, florentemque. Si Nobiliſſimus Reuterholmius adhuc in vivis eſt, ad quem, qvum Hanoveræ apud excellentiſſimum Friſendorfium, Legatum Svecicum, quondam eſſet, ſæpius ſcripſi, obſervanter ei commendari cupio. Scribebam in Regia & Ducali Academia *Julia*, die VI. Febr. cIↃIↃCCXX.

Quas die X. Junii ſuperioris anni Brunsboa prope Scaram, Gothiæ occidentalis urbem, ad me dediſti litteras, accepi. Recte easdem curavit clariſſimus Billmarchius, & ubi, relicta Viteberga, huc venerit, ad quævis humanitatis officia me promtum eidem offero, paratumque. Tibi vero majorem in modum ſum obſtrictus, quod mei tam humaniter recordari, prolixæque voluntatis Tuæ ſignificationem tam blande comiterque mihi dare volueris. Amavi Te ſemper ob inſignem ingenii præſtantiam, copiamque variæ & elegantis doctrinæ; & amabo deinceps, quamdiu vixero.

Quam vellem mihi præberi occaſionem, ad Te faſciculum mittendi! Communicarem nonnulla, quæ edidi; tenuia licet illa ſint, nec eruditis Tuis oculis digna ſatis. Nihil eorum vidi, quæ per elapſi temporis ſpatium a Te publicata eſſe ſcribis. Utinam oportunitas

Sw. Bibl. D. 4, A. 38.

Digitized by Google

Tibi detur hæc ad me ablegandi! Hamburgi amicum habeo & Civem, Sacrorum Oraculorum Interpretem, Heinſonium, Doctorem Theologum, cui, ſi quid ad me perferendum eſt, tuto mitti poterit, ſiquidem iſtuc faſciculi curari poſſunt absque Tuo magno ſumtu.

Ubi Holmiam veneris, me, quæſo, inſinua Amplissimo Reuterholmio, Conſiliario Regio. Spero memoriam mei nondum illi excidiſſe, quo cum per litteras ſæpe ſum collocutus, cum Hanoveræ, in Patria mea, illuſtris Friſendorfii, Legati Svecici, a litteris eſſet.

Venerabilis Abbas Schmidius, adfectu apoplectico ante annum, & quod excurrit, correptus, non optime valet. Hardtius, Vir itidem Doctiſſimus, proſperiore gaudet valetudine, & faſtidioſo, moleſtiſſimoque negotio, cui per tot annos fuit implicitus, & de quo forſan per rumorem quid inaudiviſti, ſe tandem aliquando expedivit.

Oro benigniſſimum Dei Numen, ut Te, litterariæ rei bono, cui ornamento es ſingulari, quam diutiſſime ſalvum præſtet atque incolumem.

Generoſiſſimus Ehrencronius, eruditæ Nobilitatis Svecicæ flos, ac decus, qui propediem hinc abiturus eſt ad luſtrandas terras alias, promiſit ſe litteras has recte curaturum eſſe. Vale feliciter, & me, ſi id addi fas eſt, amare perge. Scribebam Helmſtadii in Regia, ac Ducali Academia *Julia*, die XXVI. Apr. cIↃIↃCCXXI.

Quamlibet diu admodum ſit, quod nihil litterarum a Te acceperim, Te tamen oblitum eſſe mei, humanitas

Digitized by Google

nitas Tua, & amor erga me ſingularis vetat credere. Ultimas, quas ad Te, ante triennium, die XXVI. Aprilis, ſcripſi, Generoſo dedi Juveni Ehrenkronio, Nobili Sveco, tunc temporis Helmſtadii commoranti. An has ad Te, promiſſi memor, perferri curaverit, neſcio.

Ego benigno Dei, mortalium fata diſpenſantis, proviſu, nutuque, ante tempus aliquod huc migravi, beato Avunculo meo, Gerardo Molano, in munere Abbatis Luccenſis, & Conſiliarii Provincialis Regii, ſuffectus.

Quas ipſo mei ex Academia Julia abitus die, Concordiæ in faſtis ſacro, & ſanctæ viri memoriæ Lutheri emortuali, Collegis quondam meis dicavi Orationes, ultimum, tenueque muneris Profeſſorii mei ſpecimen; commodam hanc nactus occaſionem, Tibi transmitto. Lator faſciculi hujus, Holmiam iturus, ſperat ſe in urbe Regni principe haud difficulter inventurum, qui illum Upſaliam curare poſſit, velitque.

Acta Litteraria Sveciæ, quæ Tuo ſtudio, operaque prodeunt, ore omnium celebrantur. Id doleo, nec illa, nec quæ in illis recenſentur, haberi apud nos poſſe. Varia enim ſunt, quæ ex iis comparare mihi vellem, ſi hic locorum venalia eſſent, Tuas inprimis commentationes, elegantioris doctrinæ copia refertiſſimas.

An Nicolaus Kederus, lucidum arctoi orbis ſidus, commentarium in theſaurum rei nummariæ, quem adfectum reliquit Elias Brennerus, jam tum abſolverit, & in lucem ediderit, ſcire velim.

Largiatur Tibi ſempiternum Dei Numen læta, proſperaque omnia, & vigorem perpetuum imperiat, ut

Digitized by Google

diutissime possis facere, quod facis, hoc est, exornare sacrarum, humaniorumque litterarum studia, & de utrisque præclare porro mereri. Hic voventis animus, hæc summa est votorum. Vale & publico bono quam felicissime age. *Hanoveræ*, die XVII. Martii clɔlɔccxxllll.

Quinquennium est, & eo amplius, quum ad litteras, quas paulo ante ad Te dederam, perquam humaniter responderes, mitteresque simul, juxta Filii Tui, Paternæ gloriæ & doctrinæ heredis, exquisitum de origine & antiquitate Runarum tentamen, dissertationes varias, in florentissima Academia Upsaliensi in lucem editas. Dici non potest, quantopere muneribus his litterariis sim exhilaratus. Nam talia Schediasmata, & quæ viri eruditi, lucida arctoi Orbis sidera, apud vos, conscribunt, in has oras vel plane non, vel rarissime perferuntur, certe in tabernis librariis hujus urbis haud comparent. Quod de donis hisce, mihi longe carissimis, Tibi nondum gratias egerim, haud ægre feres. Dudum illas egissem, modo non defuisset mihi, qui litteras meas ad Te curasset.

Hoc officium humanitatis in se sponte suscepit perillustris Comes Reenstierna, Serenissimi Svecorum Regis in circulo Saxoniæ inferioris Legatus, cui apud nos commoranti, nescio quo bono meo fato, ante dies aliquot innotui; isque promisit, se, absque ulla Tua impensa, quæcunque vellem, Upsaliam per nobilissimum Virum, qui ab epistolis ejus est, Andream Hinricum Romannum transmissurum esse. Commodam igitur hanc occa-

Digitized by Google

occasionem nactus, mitto Tibi commentationes quasdam, non quidem a me concinnatas; cui ob negotia, quibus detineor, istiusmodi scriptis contexendis vacare non licet; sed ab aliis, maximam partem iis, qui diviniores, humanioresque litteras in alma Julia, studiorum quondam Tuorum matre, jam profitentur, publicatas. Quæ Helmstadii prodierunt in funere Schmidii, Fabriciique, non ingrata Tibi fore existimo.

Beatus Avunculus meus, Abbas quondam Luccensis, tabulis ultimæ voluntatis suæ vetuit, ne honor iste litterarius post obitum ipsi exhiberetur. Bibliotheca ejus 7000 Imperialium pretio est divendita, & Bibliothecæ Regiæ atque Electorali hujus urbis inserta, ut ex catalogo, huic fasciculo incluso, intelliges. Numophylacium vero illius emtorem adhuc exspectat fortunatum, qui tantam numorum ex auro, & argento copiam junctim emere velit, ac possit. Continentur in eo quamplurimi medalliones Svecici aurei, ab incomparabili cælaturæ artifice Karlsteinio confecti, sed nummos antiquos Gothicos in eodem non reperi. Quam maxime vellem, indicem hujus thesauri formius describi, inque publicam lucem proferri. Sed integrum mihi non est, propter occupationes, nec unas, nec exiguas, huic negotio vacare: accedit, quod a longo tempore in dextra manu ac brachio rheumatismo arthritico, quem paresin Medici adpellant, laborem, ut in exarandis ad amicos litteris aliorum indigeam opera, vixque nomini meo scribendo sufficiam.

Digitized by Google

Sveciæ eruditæ litteraria acta in Germania recudi ſcio, ſed de his non niſi ea habeo, quæ ab anno ſæculi hujus viceſimo, per quinquennium Upſaliæ publicata ſunt. Num Ruſſwormius a laudabili hoc opere prorſus ceſſaverit, aut an alio forſan migraverit, ignoro. Lipſiæ certe non eſt amplius, nec officinam librariam habet.

Nicolaum Kederum, magnum Septentrionis Lumen, commentationem ſuam in theſaurum Brenneri abſolviſſe gaudeo, & ut publici juris propediem fiat, publico bono opto.

Accepi haud ita pridem catalogum numorum Sveo-Gothicorum, qui in muſeo Graingeriano Holmiæ aſſervantur, ab Ampliſſimo Kedero concinnatum, & Londini excuſum, ex quo plurima didici, quæ adhuc ignoraveram. Delector enim & ipſe, ſi id addi fas eſt, exemplo Avunculi mei, numiſmatico ſtudio, numorumque veterum & recentium haud contemnendam ſupellectilem poſſideo, inprimis eorum, qui laminares ſive bracteati adpellantur, & hiſtoriam medii ævi haud parum illuſtrant, quorum ultra ſexcentos habeo argenteos, diverſi omnes generis, & quatuor aureos, quique hodie magni fiunt in Germania, & ſingulari cura ac ſtudio conquiruntur.

Eccardum, virum eleganter doctum, ſed puriorum ſacrorum deſertorem, ad Pontificios transiiſſe, Tecum doleo. Vere judicas illud factum non eſſe amore religionis, ſed fuga ſolvendi æris alieni, quod ipſe, vel ut rectius dicam, uxor ejus contraxit. Mirifice defectione hac a noſtris ſacris gloriati ſunt inter Gallos e Soda-

Digitized by Google

Sodalitio Jesuitico, qui scribendis commentariis Tre-voltinis operam navant. Verum de novo hoc Proselyto Lenfantius narrat in ephemeridibus Berolinensibus gallice scriptis, quibus historia Germaniæ nostræ litteraria præsentis ævi traditur. Sed quorsum me abripit amor Tecum, amico veteri ac sincero, per litteras colloquendi? Ignoscas quod verbosior forte sim, quam esse debeam. Valde gratum mihi erit, ac jucundum, si litterarum commercium, quod aliquamdiu interruptum fuit, Tecum continuare, & quæ Helmstadii typis exscribuntur, quandoquidem transmittere potero; modo sciam, qua ratione commoda fasciculi ad Te perferri possint. Quod si Tuas, aliorumque in celeberrima Academia Upsaliensi disquisitiones deinceps quoque mecum communicare volueris, majorem in modum me Tibi obstringes. Vale, eruditi orbis & amicitiæ nostræ decus, meque pristino amore complecti perge. Deus Te servet, atque donis in Te suis addat perpetuitatem, ut ornamentis, ac commodis sacræ & litterariæ rei, Tuæque, & Tuorum felicitati quam diutissime sufficias. Scribebam *Hannoveræ*, ipso, secundum fastos veteres, natali meo, die 1. Aug. clolocccxxvIII. Celeberrimi &c.

Christophorus Abbas Luccensis.

Mirifice exhilaratus sum svavissimis litteris Tuis, die XX. Octobris Anni superioris ad me exaratis, quas clarissimus filius Tuus exeunte præcedente hebdomade, qvum e cœnobio Luccensi rediissem, mihi attulit,

Digitized by Google

ſit, gaudeoque me in ejus notitiam veniſſe, qui patrem diu colui atque obſervavi. Quas ego ante triennium die 1. Aug. ad Te dederam, quasque Nobiliſſimus Romanus, qui Perilluſtris Comitis Reenſtierna, in circulo Saxoniæ inferioris quondam Legati Svecici, paulo poſt, ut relatum mihi eſt, in flore ætatis rerumque optimarum extincti, ab epiſtolis erat, curandas in ſe ſuſcepe-rat, juſto tardius, & poſt longi demum temporis moram, Tibi redditas eſſe, ægre fero: redditas tamen eſſe tandem aliquando, nec plane intercidiſſe, lætor. Jucundum quoque fuit, ex litteris Tuis intelligere, non ingrata Tibi fuiſſe, quæ adjunxeram variorum monumenta litteraria. Quas vero gratias agam de tot eruditis diſquiſitionibus mihi humaniter transmiſſis, inprimis de incomparabili theſauro nummorum Sveo-Gothicorum Eliæ Brenneri, eruditæ Sveciæ ſempiterni decoris, in his terris nondum viſo? Dici non poteſt, quantopere eximio hoc munere me Tibi obſtrinxeris, quod in Tui memoriam, cultæque mecum amicitiæ pignus certiſſimum, ſollicite obſervabo. Quam vellem autem me Tibi in vicem gratæ mentis procurare poſſe nummos Sveo-Gothicos, quos Tibi deeſſe ſcribis. In numophylacio, ampliſſimo quamlibet, & Svecicis inter alios medallionibus aureis, a ſummo cælaturæ artifice Karlſteinio confectis, abundante, beati Avunculi mei, id-quod ego, fraterque meus, ſi id addi fas eſt, a reliquis heredibus non exiguo pretio nobis comparavimus, illi non comparent; & qvum in ipſa Svecia rari ſint, haud miraberis, eos in his terris non reperiri, inprimis, qvum neminem, præter me, eſſe ſciam, qui veteres Græ-

Digitized by Google

Græcos ac Romanos, recentioresque rariores nummos colligere ſtudio curæque habeat.

Litterarum commercium, Tecum in poſterum continuandum, tam gratum mihi erit, quam quod gratiſſimum, modo ſit, qui litteras meas curare velit. Nominaſti Lochnerum librarium, ſed quis ille ſit, & quanam in urbe habitet, ignoro. Quas nunc ſcribo litteras, Hamburgum, ubi filius Tuus, ut, qvum ante octiduum hinc abiret, mihi dixit, etiam nunc commoratur, miſi to ad regium rei veredariæ Commiſſarium Königium in urbe Hamburgenſi, qui illas recte curaturum eſſe, filius promiſit.

Acta Sveciæ litteraria primi quinquennii poſſideo. Poſteaquam autem Ruſſwormius officinam librariam Lipſiæ amplius non habet, Bibliopola noſter Förſterus dolet, ſe, quæ mihi ab anno hujus ſeculi viceſimo quinto deſunt, comparare non poſſe. Quod ſi iſta vel Hamburgi, vel in alia quadam Germaniæ urbe, recudi exiſtimas, ejus rei ut haud gravatim me facias certiorem, oro. Maximo enim deſiderio flagro reſciſcendi, & ſi fieri poteſt, etiam emendi, exquiſitas diſſertationes, quæ Upſaliæ prodeunt.

De nova & honorata valde provincia per Diœceſin Lincopenſem, cui cœleſti nutu es admotus, ex animo tibi gratulor, precatus Deum immortalem, ut altius adſcendas, donec ſummum ſacræ dignitatis culmen feliciter conſequaris. Vale Arctoi orbis & amicitiæ noſtræ decus, breviqve, niſi grave eſt, reſponde, ut certior

fram; Te litteras has meas recte accepiſſe. Iterum vale & me ſolito amore complecti perge. *Hanoveræ* XXX. Maji cIↃIↃCCXXXII.

4. Från Thomas Maugey, en Ängelſk Canik *).

Reverende admodum in Chriſto Pater.

Literas tuas, de me ſæpius ad ſe ſcriptas, humaniſſime mecum communicavit Serenius, Veſter an Noſter, cui plurimum me debere profiteor, quod me multum & diu cupientem tuæ gratiæ & amicitiæ commendaverit. Plurima vero Tibi, Vir Summe, & habeo & ago gratias ob multa benevoli animi teſtimonia: præcipue vero

*) Til närmare uplyſning af deſſa ofwanſtående Bref från Canonicus Maugey, meddelas följande Hiſtoriſka Berättelſe om Editionen af Philo Judæus.

Ifrån yngre åren hade framledne ÄrkeBiſkopen D. Eric Benzelius redan tänkt at utgifwa Philonem Judæum, hwilket kan ſes af Leibnitzii bref af d. 8 Maji 1701, utan twifwel derföre, at han fann denne Auctoren förtjäna en bättre uplaga än den man hittils haft, emedan den war dels felaktig, dels hade nya Manuſcripter blifwit igenfundne, ſom ännu icke til det allmännas tjänſt blifwit befordrade. Under ſina utländſka reſor gjorde han ſig derföre all möda, at ſjelf collationera de redan utgifne Editioner och afſkrifwa inedita ſamt variantes Lectiones. Des störſta förråd härtil fann han under ſit wiſtande i Ängeland, i det Cottonianſka, Bodleyanſka, Cambridgſka och Collegii Lincolnienſis Bibliotheker. I de Tyſka underlåt han ej heller at göra ſig

ro quod Codicem Philonis tot eruditionis notis a te conspersum ad me transmittere velle nuper significaveris; unde confido fore, ut Scriptor celeberrimus, multa Librariorum incuria passus, a Criticorum grege fere neglectus, pristino nitori tandem restituatur. Post impro-

underrättad om alt det, som kunde tjäna til detta ämne. Ifrån de orter, dit han ej sjelf kunde komma, skaffade han sig genom en ständig correspondence det som tjänte til hans ändamål. Genom Hr. Pastor Wolf i Hamburg blefwo honom tilsände Varietates Lectionum Philonis Judæi, depromtæ ex Codice MS. Augustano. Genom Hr. Bayer i Petersburg bekom han Philo ex editione Parisiana 1640, collatus cum MS. membranaceo Bibliothecæ Patriarchalis, quæ Moscuæ est.

Under alla deßa samlingar til denna nya tilämnade uplagan war äfwen af nöden en annan öfwersättning ifrån den Grekiska Texten. Derpå arbetade sal. ArkeBiskopen ständigt, så wäl som på Dissertationes de vita & scriptis Philonis, och en annan περὶ λόγου.

Sedan alt efter flera års arbete war så färdigt, at han trodde sig til Publici nöje kunna utgifwa det han med så mycken möda hade samlat, återstod intet annat, än sättet at få det genom trycket befordradt. At sjelf göra förlag til et så stort werk, war honom för swårt, i anseende til många mötande omständigheter; war derföre intet annat til görandes, än at frambringa det genom någon utrikes förläggare, derest hopp gifwes om wißare afsättning, än i wårt Fädernesland. Under denna omsorg yppade sig et godt tilfälle at få detta mångåriga arbetet utgifwit, derigenom at D:r Thomas Mangey, Canonicus Dunelmensis, föresatt sig at gifwa det allmänna en ny uplaga af Philonis skrifter. ArkeB. til-

Digitized by Google

bos septennii labores, multa [illegible], quædam etiam [illegible], menda restare agnosco, quæ tamen a tuis doctioribus curis tolli posse facile spero. Nec tamen ipse operi defui, Collationes Mss. ex multis Europæ partibus maximis impensis comparando, tum etiam fragmenta ex

böd altså D:r Mangey sina förbättringar m. m. emot det wilkor, at de tillika med hans version och dissertationer skulle utgifwas under hans, Arkebiskopens, namn. För öfrigt begärte han ingen ting för sit arbete, utan det allena, at hans förbättringar, som woro några tusende til antalet, måtte i tryckningen noga observeras, och til den ändan hans Corrector antagas, en Mag. Lang, som han wille sända öfwer til Ängland, och under tryckningen skulle wara i Doctor Mangeys hus och kost. Detta tillbud emottog D. Mangey med glädje och med de heligaste försäkringar, det han ej wille bryta något af de wilkor, som blefwe honom förskrefne, allenast han finge alt om händer, utfästandes sig tillika af egen drift, at han, då werket blefwe färdigt, wille aflemna 50 Exemplar til Arkebiskopens egen disposition. Men wilkoret om Correctoren wille han ej förstå sig til, utan lofwade i det ställe at gifwa 100 Guineer i resepenningar til den, som skulle komma öfwer ifrån Swerige och collationera bägges förbättringar.

At D:r Mangey icke upfylt alla deßa wilkor, kan bäst slutas af jämnförelse emellan D:r Mangeys uplaga och sal. Arkebisk:s egenhändiga arbeten och samlingar, hwilka äro i förwar hos hans Son, Theol. Professoren i Lund, Hr. Doct. Carl Jesp. Benzelius. At han i sin Præfation til Philo säger sig hafwa för reda penningar köpt sal. Arkebiskopens arbeten, är en injustice, den D. Mangey ej kan förswara, och hwarmed han öfwerträdt

Digitized by Google

ex catenis ineditis & Jo. Damasceni aliorumque Patrum scriptis colligendo. In uno quidem Codice Mediceo noni circiter Seculi extant tractatus ab Hœschelio editi, tum etiam commentarii inediti in Decalogum, cujus o-

de heligaste försäkringar, dem han gifwit innan han wann sin åstundan. Så framt han ej wil räkna för et köp, at han betalt rese-omkostningarne för Herr Berfelt, som med detta arbete blef sänd til London och hade tilsyn wid collationeringen, hwilka resepenningar han dock gjorde 40 Guineer mindre, än han utlofwat hade.

Man kan widare åberopa sig hans egna bref, och ännu mera Prostens Hr. Doct. Jacob Serenii witnesbörd, som den tiden war Pastor wid Swenska Församlingen i London, hade denna Negotiation om händer, och deröfwer i tu års tid corresponderade emellan Swerige och Ängland, med Pastor Wolf i Hamburg och Doct. Bentley i Cambridge, hwilka hade mycken ömhet om, at S. Arkeb. D. Benzelii Edition af Philo skulle utkomma i hans lifstid.

Denna Berättelse är upsatt efter de skrifteliga och documenterade berättelser, som frammanföre nämnde Hr. Professoren i Lund, Doct. Carl Jesper Benzelius mig benäget meddelat, tillika med Hr. Mangeys originale bref, hwilka, jämnförde med denna Berättelse, sätta saken utur alt twifwelsmål, och wisa den Ängelska Canikens släta upförande uti et så lärdt högmål. Sweriges heder och Benzelianska Namnet hafwa ligge förbundit mig, at framgifwa en upfinning i wår Lärdoms-Historia, som förtjenar all upmärksamhet. Wåra Mathematici äga nu åfwen tilfälle, at återwärfwa Hr. Cancellie Rådet Klingenstierna en dylik heder i sin wetenskap, och som af en annan Ängelsman, med lika otacksamhet, welat honom och oss bestridas.

Digitized by Google

pe & hiatus Seldeniani Codicis ſuppleri & menda tolli forte poterunt. Hujus collationem propediem exſpecto a Regis noſtri ad Magnum Hetruriæ Ducem Legato, interimque tum Ejus tum Vaticani Codicis indiculum his literis ſubjungendum puto.

Quod ad loca in tractatu inedito in decimum Præceptum, de quibus quæris, ſic emendanda ex conjectura puto. ὁ γὰρ ταῖς περιουσίαις, αἷς ἤνεγκαν αἱ τῦ ἔτους ὧραι, μαθὼν μὴ ἐπιτρέχειν, ἀλλ' ἀναμένων; pro συντρέχειν in Codice, levi emendatione ſcribo ἐπιτρέχειν, ut ſit ſenſus, *doctus in annonam, quam anni ferunt tempora, non avide irruere, ſed exſpectans &c.* Uſurpatur vox iſta alibi ab Auctore in hoc ſenſu, ut in libro de Somniis p. 1129.

In ſecundo, quem profers, loco mihi ſane mendi ſuſpicio vix ſuboritur, eſt enim ſententia ſatis clara. Ἀριθμῶν δὲ τῶν ἀπὸ μόναδος τελειότατος ὁ δέκας, καὶ, ὡς φυσί μωσῆς, ἱερώτατος τε καὶ ἅγιος. *Numerorum poſt unitatem perfectiſſimus eſt denarius, &, ſicut dicit Moſes, ſanctiſſimus & plane divinus.* Reſpicit Auctor dicta quædam a Moſe Exod. XII. 5. & Levit. VI. 20. ut liquet ex libro de congreſſu p. 439 &c. Unde & Origenes Com. in Joh. p. 83. gemina his habet. Ἐπεὶ δὲ ὁ δέκατος ἀριθμός τετίμηται ὡς ἅγιος, ὃν ὀλίγων μυριάδων ἐν τῇ δεκάδι ἀναγεγραμμένων.

Tertium locum tenui ſcripturæ mutatione ſic illuſtrandum cenſeo: οἷς παλεμήσειν, ὁ διὰ κέρδος ἄδικον, λωποδυτῶν ζηλῶντας πράξεις, ſcribendo ſcilicet pro λωποδυτῶν in Codice λωποδυτῶν ζηλῶντας, *contra quos dimicandum, ſed non lucri inhoneſti gratia, Latronum mores imitando.*

Quod

Quod ad Virum doctiſſimum attinet, cui correctoris officium imponi poſtulas, operam ejus haud ita neceſſariam vel utilem mihi fore conjicio, cum ego ipſe totam corrigendi præli operam in me ſuſcipere in animum induxerim. Ne vero gratiſſimum illud tuum munus fruſtra ad me attuliſſe videatur, ipſi pro impenſis itineris in Angliam ſexaginta aureos lubens dabo. Interea, Doctiſſime Præſul, ſumma fide Tibi pollicebor, Diſſertationes Tuas de vita & ſcriptis Philonis &c. tum emendationes in Textum ſub Tuo nomine nulla cum variatione Orbi literato vulgaturum.

Sum Paternitati veſtræ Venerandæ omni gratitudinis & benevolentiæ officio devinctiſſimus

Londini dab. 5 Cal. Jul. A. 1731. *Tho. Mangey.*

Reverendo admodum, & Doctiſſimo Viro *Erico Benzelio*, Epiſcopo Lincopenſi, *Thomas Mangey* ſalutem.

Ornatiſſimi & Doctiſſimi Viri D. Serenius & Berſelius *), menſe circiter proxime elapſo, neque enim per abſentiam meam a Londino citius licuit, Philonem tuum, munus diu a me expectatum & quam maxime

*) Eſt hic vir ille, qui Londinum cum Philone a Parente meo reſtituto & annotationibus in hunc auctorem miſſus erat, ut eas D. D. Mangey traderet, cui & per litteras anno ſuperiori datas pro impenſis itineris Sexaginta Aureos ſe ſoluturum eſſe promiſerat.

Digitized by Google

xime exoptatum, ad me detulere. Quem ſane qua debui gratitudine accepi, qua potui celeritate perlegi, ex eoque ſummum me fructum & voluptatem accepiſſe lubens & gratus agnoſco. In nonnullis enim errantem Tu me, quod fatendum eſt, docuiſti, in multis dubium & labantem confirmaſti, quin etiam inquam locupletaſti, adducendo ſc. quædam Ethnicorum Scriptorum loca, quæ meum vel acumen vel diligentiam ſane fugerunt. Illud vero ſerio & ex animo gaudeo, quod tum in ſeligendo lectiones ex variantibus codicibus, tum in emendando ex conjectura, Te, Reverende Pater, ubique fere conſentientem habeo; quin etiam eodem ordine Doctiſſimum Albertum Fabricium ducem ſecutus in Bibliotheca Græca, varios Philonis noſtri tractatus pono, eademque ratione plus una vice diſtingvo.

Inſtructus ergo Tuis, Vir Doctiſſime, meisque qualibuscunque copiis, de Philone tandem in prælum mittendo ſerio cogito, nec ulteriores moras patiar, quam dum a Te ſim certior factus, quibus conditionibus legibusque Philone tuo una cum notis eruditiſſimis uti per Te liceat. Illud interim in me ſanctiſſime recipio, emendationes Tuas ſumma cum fide Orbi Literato exhibiturum. Neque enim is ſum, qui aliena mihique non debita gloria ornari velim, parum de me ſollicitus, dummodo Philo largior & ſplendidior in lucem prodeat.

Quod vero ad Notas attinet, luculenter ſane a Te eruditeque conſcriptas, non patitur moles Libri, inéditis Tractatibus & Fragmentis multum auctí, meas Tuasque integras publicari; quin & faſtidium pariunt

Lecto-

Digitized by Google

Lectori, rem eandem bis repetentes: Malim tua bona cum venia selectiores tantum ex Tuis Meisque in publicum edere, & quando inter utrumque convenit, ut sæpius contigisse animadverto, Lectorem admonere.

Dissertationes vero Tuas de Vita & Scriptis Philonis, si modo eas summa humanitate transmittere libitum fuerit, integras nec quidquam a me immutatas edam, quanquam id a me tentatum, non dum ad umbilicum productum; Ineditorum etiam versionem, quam sane non dum aggressus fueram, summa cum gratitudine accipiam. Quod ad edita attinet, Versionem Gelenii in infinitis locis emendavi fereque de novo confeci; Christophorsonii vero nostratis & Turnebi interpretationem in suis locis substituere, si Tibi, Reverende admodum Pater, ita visum fuerit, in animo habeo.

Quæris autem, ut a Viro amicissimo Serenio intellexi, quænam Philonis inedita in Italicis Codicibus sunt inventa. In codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ N. 382 inventus est integer tractatus de Cain, quem transcriptum ad me humanissime misit Vir clarissimus Dn. Fouquetus Episcopus Eleutheropol., Romæ devagus. Philonis nostri esse opus genuinum multis indiciis colligo, neque adeo dubito; Tractatus vero est satis longus, & plus quam viginti paginas impleturum conjicio. Titulus, περὶ τῦ δικαιοπόρου καὶ ἐγγόνου καὶ ὡς μετανάστης γίνεται.

Stw. Bibl. D. 4, A. 40.

Digitized by Google

Νυνὶ διαπορῶμεν, εἰ χρὴ, τῶν ἐν ταῖς διερμηνευθείσαις βίβλοις ὑπὸ Μωσέως τροπικάτερον ἀκούειν, τοῖς (lege τῆς) ἐν τοῖς ὀνόμασι προχείρου φαντασίας πολὺ τ' ἀληθοῦς ἀποδούσης (melius ἀποδεούσης) εἰ γὰρ πρόσωπον μὲν ἔχει τὸ ὄν &c. Quem quidem tractatum a me versum & notis illustratum post illum, *Quod deterius potiori* & continuo subjungam. Extant etiam in eodem Codice Tractatus ab Hœschelio editi una cum Libro de Septenario & Festis, quorum omnium penes me collationem habeo.

In Codice etiam Mediceo XX. Plutei X. continentur duo opuscula, εἰς τὸ ποιήσωμεν βοηθὸν κατ' αὐτὸν, & περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν Ι. λογίων, τὸ Η. καὶ τὸ Θ. καὶ τὸ Ι. Prius opusculum videtur idem cum secundo de Allegoriis libro, quem Hœschelio debemus; secundum vero adhuc ineditum, est vero tum a Te, Vir Doctissime, tum a me ex Codice Seldoniano transscriptum. Utriusque Apographum cum reliquorum collatione in dies ab Antonio Cocchio Medico Florentino expecto; cujus cum ingenium & eruditionem laudo, nimiam tamen in conferendo moram non possum non culpare; quippe qui intra fere integrum biennium non dimidiam partem collationis absolvit.

Restant multa quæ a Te, Vir doctissime, velim scire de Philone nostro, quæ in proximis literis brevi ad Te mittendis describam, efficiamque profecto in futurum, ut vel meam in scribendo indiligentiam, vel in tantæ Tuæ benevolatione recordationis ingratitudinem incuses. Persvasum habeas velim Te beneficia hæc Tua, haud

Digitized by Google

haud scio an in merentem, certe non in ingratum, conferre, meque, ut certe debeo, fore Tibi, Reverende admodum Pater,

Omni gratitudinis officio deviactissimum

Londini Calendis Martii 1732.

Tho. Mangey.

Reverende admodum in Christo Pater.

Vir amicissimus Tobias Biörk paucos abhinc dies, continuationem tuarum annotationum & versionem ineditorum mihi tradidit, quas ego summæ gratitudinis sensu recepi, omnique eruditionis pariter ac humanitatis Tuæ admiratione perlegi. Scias igitur, Vir Amplissime, Te, & me, & Philonem nostrum, nec non literatum Orbem summo cumulasse beneficio. Mihi certe curæ erit, ne tam insignis operæ in me collatæ pœniteat, & quidquid a me, in inferioris ordinis gradu, & in difficilis orbis partibus posito, præstari poterit ad tantam humanitatem vel rependendam vel prædicandam, id in me sanctissime recipio. Cum opus Tibi, Vir eruditissime, & mihi pariter charum, utrique diu elaboratum, in lucem edere non tam dubitarem quam differrem, tandem Calendis Septembris proximis ad prælum misi; omni tum laboris tum tantæ molis operæ sumtus cura posthabita. Jam libellus de Cherubim sub operariorum manibus sudat, adeoque, si valetudo ferat, Philonem nostrum intra biennium in lucem proditurum & spero & spondeo. Tuas vero interim Dissertationes;

de Vita & ſcriptis Philonis, nec non περὶ λόγου, & avide expecto & impenſe peto; pertinebit tum ad feſtinationem, tum ad nitorem Libri, ut has quam citiſſime mittas. Ingenue enim fateor, me in emendando Textu occupatum, Tuis ſubſidiis humaniſſime promiſſis fretum, hanc partem minus elaboraſſe.

Hanc vero legem edendi mihi præſcripſi: Quæcunque ex Codicum collatione vel veterum Scriptorum teſtimoniis melior videatur lectio, hanc in Textum infero, conjecturas licet certiſſimas ad imam Folii partem appono. Alio etiam ordine, & fere Tuo, Auctoris opuſcula colloco: Annotationes vero Tuas, quoniam integras edi Tibi placuit, ad Libri finem exhibeo; ea enim ratio laborem meum minuit, & ad Tuam, Vir eruditiſſime, famam, ut puto, magis pertinebit. Ecce autem primæ paginæ Titulum, quem Tibi non diſpliciturum confido.

Philonis Judæi Opera quæ colligi poterant omnia. Textum & verſionem emendavit, multa adhuc inedita ex MSS. adjecit notisque illuſtravit

THOMAS MANGEY.

Accedunt Viri Eruditiſſimi & Reverendi in Chriſto Patris ERICI BENZELII, Epiſcopi Lincopenſis, Emendationes & Notæ, Ineditorum verſio, & Diſſertationes de Vita & Scriptis Philonis.

Vale Vir Ampliſſime, meque inter Amicos ſummæ gratitudinis officio devinctos habeto.

Dabam *Londini* Decimo Calend. Martii 1734.

Tho. Mangey.

S. Swen-

Digitized by Google

8.

Swenska Landt-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren And. Ant. von Stiernman. Tredje Fortsätning *).

14. *Johan Gyllenstierna*, Friherre til Lindholmen, Herre til Ståket, Björkesund och Hellerö. Född på des mödernes Sätegård Elfwesjö, uti Brännekyrkio Sokn, bredewid Stockholm 1635 d. 18 Febr. Des Herr Fader war Amiral och Landshöfdinge öfwer Upsala Län, Jöran Gyllenstierna, Friherre til Lindholmen, Herre til Ståket, Björkesund och Hällerö, född på Åreståd 1601. † 1646 på Ståket a). Des Fru Moder, Anna Johansdotter Skytte, född Friherredotter til Duderhoff, Fru til Skytteholm, Ståket och Strömsrum. Sedan han i Upsala, uti tio år, hade lagt en fast grundwal til en grundelig lärdom och wettenskap, samt där utgifwit år 1654 in 4to en genomlärd disputation b), de necessaria & singulari prudentia Principis in recens parto Imperio, ex Taciti Agric. cap. XIX. och åtskilliga hållna Tal wid wisa och stora högtidligheter, så an-

 träd-

*) Andra Fortsätningen finnes här framman före, s. 175 följ. och erkänner jag med särdeles förbindelse den ädelmodiga benägenhet, hwarmed Herr Cancellie Rådet och Riddaren behagar fortsära, at understödja, hedra och pryda detta Swenska Bibliotek.

a) Rudlings i Florilämde Stockholm Tom. 1. p. 104.

b) Joan. Schefferi Svecia Literata pag. 220.

Digitized by Google

trädde han sina utrikes resor igenom Dannemarck och Tyskland in på Strasburg, där han utt ett och et halft år fortsatte och förökte sina låfwärda idrotter. Därifrån uti Octobris månad 1655 gick han igenom Sweitserland åt Rom, Neapel, Alicanta, Malta, Cadix, Sewilien, Madrit, Franckrike, England och Holland: Efter återkomsten år 1658 till Swerige, begaf han sig straxt til Fyen, att där oppwakta Konung *Carl Gustaf*, som då stod där med en segrande krigsmacht, och fick den lyckan att följa högstbemälte Konung efter, samt biwista attaquen för Köpenhamn: häruppå med Hans Kongl. Maj:t förfogade han sig till Landscrona, i den fasta tancka och åstundan att få blifwa soldat, så wäl af egen drift, som des Fru moders underdåniga föreskrift, men som denne store Konungens genomträngande förstånd och omdöme fant sig, att med tiden få utt honom, i anseende till des lärdom, skicklighet och qwickhet, en stor och skickelig Statsmann, så fick han härpå ett kärt afslag, och i det stället, fritt tilstånd att biwista rådplägningarne i Rådet och Cancelliet: wardt straxt därpå tillika Kongl. Cammarherre: då han alltjemt hade den näden att följa sin Konung, så länge han lefde, samt sedermera des döda lekamen opp till Stockholm. År 1660 den 27 Decembris wardt han Cancellie Råd. 1666 den 12 Julii HofCanceller. 1668 LandtMarskalck på Riksdagen i Stockholm c), samt samma år den 6 Octobris Swea Rikes Råd. År 1674 d. 16

c) Hwad på denna Riksdag blef beslutit och afhandlat, kan läsas i mina så kallade Riksdags Beslutters Andra Del pag. 1532. till pag. 1641.

d. 16 Maij Grefwe, tillika med sin äldre broder, Riks-Rådet och General Gouverneuren, Friherre Jöran Gyllenstierna d). År 1675 wid Riksdagen och Kon. Carls den XI. Kröning i Upsala förträdde han i många stycker Riks-Cancellers stället. År 1676 uppå Kongl. befallning kom han til Skåne, att där wara tillhands wid de dageligen förefallande angelägna ärender och rådslag, då han i des nederresa e), jemte då warande General Qwartermästaren, sedermera Kongl. Rådet, FältMarskalken och General Gouverneuren, Grefwe Eric Dahlberg, lyckeligen til Swenska Armeen framskaffade det ifrån Swerige tågande hjelp- och ersättnings manskapet, efter hwilkets ankomst, Hans Kgl. Maj:t strax därefter, erhöll öfwer de Danska en stor och härlig seger wid Lund, den 4 Decembris år 1676. Det följande året 1677 gick Herr Gyllenstierna på sin Konungs befallning med femhundrade mann för Christianopel, och twingade, efter tio dagars belägring, den där inneliggande Danske Commendanten Lützou med sina siuhundrade femtio soldater, samt 150 Borgare

d) Carl Ludvic von Schantzes Matrikel öfwer Sweq Rikes Ridderskap och Adel. Märkwärdigt är det, at dese Herrar bröder i sin lifstid, aldrig brukade Grefligit, utan Friherrligit namn och titel, som nogsamt är at inhämta af de tiders Handlingar, och äfwen af Biskopens Doct. Carl Carlsons öfwer dem år 1688. hållna och tryckta Likpredikan. Herr Jöran Gyllenstiernas söner, Gen. Maj. Jöran Gyllenstierna, som † 1736 ogift, och R. R. Nils Gyllenstierna uptogo Grefliga namnet, hwilke och blefwo år 1719 i Grefliga Classen uppå Riddarehuset intagne.

e) Pertinent Relation om Victorien wid Lund. pag. 2.

gare och snapphaner, att gifwa sig med alla deſſa på diſcretion och blifwa krigsfångar. Den 12 nästföljande återtog han med lika tapperhet, efter twå dagars beskjutning, ifrå de Danske, Carlshamn f), hwilket Öfwerste Lieutenanten och Commendanten Carl Hård år 1676 den 17 Oct. utan någon trängande nöd, till dem oförswarligen upgaf, hwarföre han ock 1677 den 10 Martii wardt dömd at arquebuſeras. Häruppå gick Herr Gyllenſtierna, den 20 Martii, til Kongl. Swenska Lägret wid Wå, at aflägga om deſſa förrättningar ſin underdåniga berättelſe, ehwareſt denne Minervas ägta ſon, ſom nogſamt wiſt ſig kunna handtera både bok och wärja, blef med störſta nåd och ynneſt ej allenaſt emottagen g), utan ock den nästföljande 4 Auguſt. förordnad til Lagman öfwer Norra Finne Lagſagu. År 1679 utnämnd til Ambaſſadeur och fullmägtig Commiſſarius, jemte CancellieRådet och StatsSecreteraren Frants Joel Örnſtedt til Tractats och underhandlings orten i Lund med de Danſke, ehwareſt han ock den 26 Septembris ſamma år ſlöt och underſkref freden emellan Swerige och Danmark, öfwer hwilket en Swenſk Poët ſig ſåledes hafwer yttrat:

De

f) Undranswärdt är det, at Mathias F. Hammar i ſin gradual Diſputation de Carlshamnia, Urbe Blekingiæ, tryckt i Lund år 1749, går med ſtillatigande förbi ej allenaſt denna märkwärdiga händelſen, där likwäl han pag. 13. något ordar om Carlshamns ſkants, utan ock des tretio Commendanter, hwilke hafwa warit långt wärdigare at nämnas och upräknas, än Carlshamns Capellaner.

g) ArchieBiſkopens Doctor Håkan Spegels Diarium om Krigets begynnelſe emot de Danſka 1675 och in til des ſlut.

Digitized by Google

De Pace auſpicatiſſima ſub mediam noctem Lundæ ſubſcripta Anno 1679.

Ecquid agis Pæan? quo tempore fœdera pangis?
Num illuſtrem pacem nox tenebroſa dabit?
Grande Opus? & quod vix oculis circumſpicis Argi,
Cœca nocte facis, perficis ante diem?
Plaudite, lux ſupereſt, offuſas namque tenebras
Blandidulis radiis diſcutit ipſa Venus.
Bella diem poſcunt, ſed pacis fœdera noctem,
Et noctis medio pax ſtabilita manet.

Siſtnämnde år den 14 Octobris förordnades han til General Gouverneur öfwer Skåne, Halland och Blekingen, och år 1680 afſkickades han ſom Ambaſſadeur i Februarii månad til det Kongl. Danſka Hofwet, både til at utwäxla ſtadfäſtelſe-ſkrifterna öfwer bemälte fred och det Prinſeſſan Ulrica Eleonora ſlutna giftermålet, ſåſom ock förnämligaſt at göra närmare aftal om et och annat til Hennes Maj:ts reſa öfwer til Swerige ifrå Dannemark h): och ſedan han i Köpenhamn ſig i några weckor incognito hade uppehållit, och alla nödiga anſtalter emedlertid woro gjorda til des prägtiga och högtideliga intåg, så höll han det ſamma d. 3 Aprilis, på följande ſätt i):

Sſ 1) Red

h) Cancellie Rådet Johan Smedeman om den högſtwrisliga och milda Sweriges Drottnings *Ulricæ Eleonoræ* Konungsliga härkomſt, leſwerne, död och begrafning. Mſſ.

i) Härom kan widare läſas den i Stockholm år 1680 in 4to tryckta Berättelſe om den Swenſke Extraordinarie Am-

1) Red en Dansk Fodermarsk med 2:ne af Kgl. Gardet,

2) Tiugu stycken Geheime Råds wagnar, hwardera med sex hästars förespann, så Prints *Georgs*, Prins *Fredrics* och Hennes Kongl. Maj:ts regerande Drotningens lif-caroller.

3) Hans Maj:ts, Konungens af Danmark egen wagn, hwaruti sutto Kongl. Ambassadeuren, Herr Johan Gyllenstierna, tillika med Danska Geheime Rådet Herr Christian Scheel, och Öfwer-Ceremoniemästaren Gerstorf: Framföre wagnen gingo några högstbemälte Konungs Laqvajer i deras wanliga klädebonad, och efter wagnen twänne af Kongl. Gardet.

4) Ambassadeurens medföljе, och först des Stallmästare Gerdes k) i en blå med silfwer och guld utsirad klädning, sittjandes uppå en Castanie-brun häst af Spansk ätt, med rik borderad muntering.

5) Sex handhästar, med kostbara borderade schaberaquer, sadlar och annat des tilbehör, med kostbart borderadt arbete af Herr Ambassadeurens egit wapn, hwil-

ballad. Hans Excell. RiksRådets och General Gouverneurens i Skåne, Herr Johan Gyllenstiernas solenne intåg i Köpenhamn hållen den 3 Aprilis, såsom ock om des sedermera hafda audience hos Deras Kongl. Maj:ter och Högheter af Danmark, tagen utur en därom i Köpenhamn uppå Tyska språket tryckt Relation.

k) Hans namn war *Georg Gerdes*, till börden Tysk: blef omsider Drottning Hedevig Eleonoras i Sverige HofStallmästare. Sist war han med Brita Behm, Köpmans i Gefle David Behms dotter, som i sit senare gifte, wardt 1720 Commerce-Rådets Carl Adlerfelts senare Fru.

hwilke fördes af sex personer klädde i hans liverie, af fint citron-färgadt kläde, med mallive silfwerknappar och snören, af silfwer och saphir-färgadt silke: swarte hattar med silfwerrand och hatteband, af hwita, blå och gula fjädrar, knytnings halsdukar, ärmestrumpor och handskar med fransar af silfwer och blått silke, silfwer-wärjor och skospännen, samt axelrosor af kirsbärsfärgade band.

6) Åtta Laqvajer med Ambassadeurens liverie.

7) Legations-Marskalkens, Friherre Lejonskjölds l) wagn, med förspann af sex castanie-bruna hästar uti skjönt förgyldt tyg: där uti sutto tre af Ambassadeurens Hofbetjente, nemligen Schantz ll), Wätterhamn *) och Pihlman m).

l) *Augustin Lejonskiöld*, Friherre til Elfkarleby och Dalborg, Herre til Ishof och Wallhof, war då Landshöfdinge öfwer Jönköpings Län. Om honom mera i mitt Swea och Göta Höfdinga Minnes förra del. pag. 351 och 373

ll) *Johan David Schantz*, war Secreterare wid prælimihaire tractaten med Dannemark. Adlad 1681 den 4 Aug. med sit förra namn. Se min Matrikel öfwer Swea Rikes Riddarskap och Adel, Tom. 2. pag. 734.

*) *Lars Wätterhamn*, war då Secreterare hos Ambassadeuren: sedermera 1688 den 18 Aug. adlad, med tilnamn, Riddermark. Om honom widare uti nyssnämnda Bok, Tom. 2. pag. 831 & 832.

m) War då Camererare wid General Gouvernementet i Skåne, Halland, Bohuslän och Göteborg. Sedermera 1681 den 17 Aug. adlad och kallad *Adlerflen*. Om honom mera cit. Lib. Tom. 2. pag. 735. & 736.

Digitized by Google

8) Därpå kommo återigen tio Laqvajer i Ambaſſadeurens liverie, och des andra wagn, med ſex ſwarta häſtar, och förgyldt tyg, kuſkeſätet utſtofferadt med rödt Damaſk och ſilkesfranſar, Kutſkarna med ſchamererade kutſkeråckar och däri ſilfwerſpännen: deslikes en ned åt bröet hångande ſilfwerkådja. På ſielfwa wagnen war hans wapn, en förgyld Stierna i blått fält med en förgyld krona. Uti wagnen woro fyra af Ambaſſadeurens medfölje, Ståthållaren Johan Cedererantz n), Reſidenten Samuel Agriconnius o), Legations Secret. Carl Canterſten p) och Sven Carlſtröm q); jemte wagnen, fyra Löpare i Ambaſſadeurens liverie.

9) Tio Laqvajer i Ambaſſadeurens liverie, och des tredje wagn med caſtanie-bruna häſtar, samt förgylta ſel-

n) Drottning Chriſtinas Ståthållare öfwer Gottland och Öland. Mera i förenämde bok, Tom. 1. pag. 682.

o) Adlad 1679 den 7 Dec. förbytandes ſit förra Latin-Greſka wedernamn Agriconnius uti Åkerhielm, ſom på Swenſka är et och det ſamma. Widare om denna wälförtjenta Herren ſe oftan:de Matrikel Tom. I. p. 722. &c.

p) Til Keholm och Karg. Warit förut Commiſſions-Secreterare til Nimwegſka freds-congreſſen. Wordt ſedermera Kongl. Swenſk Reſident i Holland och ſiſt Öfwer-Intendent öfwer Drottning Chriſtinas domainer i Bremen och Wehrden. Gift 1681 med Anna Brita Johansdotter Oliverantz, til Uiſhäll, ſom † 1689 den 14 Maij. Son af Secreteraren af Staten och HofRådet Lars Canterſten, til Bogård, Harg och Keholm, ſom † uti et orättmätigt fängelſe år 1657 i Polen, och Anna Larsdotter Paulina.

q) Se min Matrikels förra del pag. 709.

Digitized by Google

seltyg och annat tilbehör. Kutskarne och bilöparne klädde åfwen som de förre, i hwilken wagn, sutto Lands-Domaren Ulf Bonde r), Öfwerste Lieutenanten Bidal s), General TullFörwaltaren Brynte Cronskjöld t) och Christopher Giedda u).

r) Til Waholm, Åkeshof, Edesnäs, Warnstad och Guddeberg. War då Landsdomare uti Skåne, i hwilken caractere han ock afled på Johannislund år 1687 den 13 Febr. Född år 1635 d, 28 Maij. Gift med Christina Bielkenstierna, R. R. och Amiralens, Friherre Claes Hansson Bielkenstiernas dotter til Åreslad och Niurunda † 1716 med Friherrinnan Barbro Åkesdotter Natt och Dag. Son af Slottslåfwen på Refle, Ulf Philipsson Bonde til Säckesta och Halla. Född 1585 d 5 Junii. † 1657 den 22 Junii, och des senare Fru, Margareta Ericsdotter Stake til Hönsesäter.

s) Af Fransysk börd. Twänne bröder Bengt och Claes Bidal de Corleviel, födde i Paris, blefwo af Drottning *Christina* år 1653 den 7 Decembris adlade; och Peter Bidal år 1656 den 12 Octobris gjord af Konung *Carl Gustaf* til Friherre.

t) Om honom se mera i min Matrikels förra del. Tom. 1. pag. 650.

u) Til Gunnarstorp. Warit Major wid Danska Gardet: blef år 1664 introducerad på Swenska Riddarehuset. Född 1637 den 27 Dec. † 1705 den 6 Martii. Gift 1:mo med Elisabeth Wind, Danske RiksRådets och Amiralens Jürgen Winds dotter med Ingeborg Ulfstand. 2:do med Hedvig Eleonora von Buchwaldt, dotter af General Lieutenanten och Gouverneuren, Friherre Fredric von Buchwaldt til Juleröt och Harlösa, och des förra Fru, Sophia Elisabeth von Bützou. 3:tio med Anna Sophia von Essen.

Digitized by Google

10) Legations-Marſkalken, Friherre Auguſtin Lejonſkiöld, uti en blå prägtig broderad klädning, ridande på en Spanſk häſt, med dyrbar mondering och åtta Laqvajer på båda ſidor.

11) Efter honom redo dеſſe Cavallierer, neml. des ſon, unge Baron Lejonſkiöld x) och Barnekov y) Fält-Marſkalkens von Aſchebergs ſon z) och Walkendorf. von Tadern ſamt Cronacker a), Bar. Mardefelt b) och Cril-

x) *Carl Friedric Lejonſkiöld*, blef 1700 den 2 Januarii Ryttmäſtare af Norra Skånſka Regemente. Slagen, egiſt, 1706 den 19 Octobris i Action wid Kaliſch.

y) War *Kail Chriſtopher Barnekov*, til Rollswik, Widſköfle, Ugerup, Örtofta, Roſendal och gamla Köpke, ſamt † Öfwerſte för Präſte-Dragonerne, 1700 d. 19 Decembris uti Calmare ſtad. Gift 1691 den 26 Jan. med Greſwinnan Margaretha Rutgersdotter von Aſcheberg, † 1753 den 20 Octobris. Son af Vice Præſidenten i Göta Hofrätt Chriſtian Hanſſon Barnekov, til Witſköfle och Lillö. † 1665 d. 24 Aprilis, och des ſenare Fru, Brita Scheel, Danſke Riks-Rådets Chriſter Albertſſon Scheels dotter.

z) *Guſtaf Adolph von Aſcheberg*, Ryttmäſtare Född 1661 d. 23 Junii. † 1693 d. 10 Februarii ſom Öfwerſte Lieutenant för Drottning Hedvig Eleonoras Liſregemente til häſt. Gift på Stockholms Slott 1690 den 3 Junii med Greſwinnan Beata Andersdotter Torſtenſſon. † i barnſäng 1691 d. 13 Auguſti.

a) *Balthaſar Cronacker*, war då Capitaine af Skaraborgs-läns Regem. Om honom mera i min Matrikels förra d. I, pag. 720.

b) *Arvid Axel Mardefelt*, dog ſom General af Infanteriet 1708 i Maij månad i ſit qwarter wid Jakin i Hög-Polen. Son af

Crisman Lillie c), Herr Natt och Dag och Hr. Ribbing, Major Böhn d) och Ryttmästaren Kohlmåter e), Öfwerste Lieutenant Ridderhielm f) och Major Skytte g), Öfwer-

Fält-Marskalken och Commendeuren öfwer Swenska Armeen i Tyskland, Friherre Conrad Mardefelt til Wansolou, Plötz, Pensin och Röseka, och Catharina Geese.

c) Blef 1680 Drottning Ulrica Eleonoras Cammarherre: född 1652 den 13 Octobris, † ogift i Stockholm 1682 d. 8 Octobris. Son af Peder Crismansson Lillie til Kleswa och Maria Mårtensdotter Rosenstierna til Wisbohammar.

d) *Casper von Böhnen* til Werpinge, † som Major af Drottningens Lifregemente 1698 den 28 Julii. Gift 1:mo med Anna Maria Winstrup, Biskopens i Skåne och Akademiens i Lund ProCancellarii dotter med des förra Frw, Maria Baden. 2:do Med Magdalena Ranek, Gen. Maj. och Landshöfdingens Sven Rancks dotter, som sedan fick Gen. Lieut. och Landshöfdingen i Calmare, Friherre Reinhold Rhebinder. Son af Casper Magnusson von Böhnen och Barbara von Jatzkowen.

e) *Christian Kohlmäter*, blef 1681 den 12 Sept. adlad och kallad Ridderskiöld. Om honom i min Matrikels förra del, pag. 737.

f) *Hans Isac Ridderhielm*, war då Öfwerste Lieutenant af en Bataillon fotknektar, blef 1680 den 11 Maij Öfwerste Lieutenant wid Öfwerstens Gustaf Mackliers Regemente och tillika Commendant på Nya Elfsborg. År 1692 in Februario Öfwerste Lieut. wid Gen. Maj. och Gouverneurens Eric Soops Regem. i Riga. Åren 1690. 1691. 1694 och 1695 biwistade han utrikes fälttågen dels wid Franska dels wid de Allierade Armeerne. År 1696 den 2 Januarii Öfwerste för Björneborgs Reg. til fot. 1697 den 2 Aprilis Öfwerste och Commendant i Stralsund. 1698 Öfwerste för Nor-

Öfwerſte Meckh) och Niethof i), Öfwerſtarne Skytte k) och Wrangel. Om hwilka på båda ſidor lupo en hop

ra Skånſka Reg. til häſt. 1700 d. 13 Junii Gen. Major af Cavalleriet. 1704 d. 9 Jan. Gener. Lieutenant och Gouverneur i Wißmar, ſamt tillika Friherre. † i Wißmar 1709 barnlös och med honom gick ut både den Adeliga och Friherrliga Ridderhielmſka ätten: Til Fru hade han - - - von Gynterberch, Gen. Maj. och Öfwer-Commendantens i Halmſtad, Chriſtopher von Gynterberchs dotter med Brita Sophia Persdotter Strömberg. Son af General Lieuten. Iſrael Ridderhielm och Anna Wendela Strömberg.

g) *Nils Håkanſſon Skytte* til Sinclairsholm: wardt ſedermera Öfwerſte. Född 1653 d. 3 Apr. på Säfſlögård i Småland. † 1720 d. 18 Dec. Gift med Emerentia Henricsdotter Horn, född på Heßelö 1667 in Dec. † på Sinclairsholm 1709 d. 26 Januarii. Son af Landshöfdingen i Chriſtianſtad och Blekingen Håkan Nilſſon Skytte til Gökshult och Sinclairsholm, född i Nyköping 1603 † 1688 in Aug. och Eliſabeth Hansdotter Oliveblad til Wärby.

h) *Eric Johan Meck*, blef ſiſt år 1697 d. 22 Octobris Öfwerſte för Artilleriet uti Stockholm. Född 1644 d. 28 Octobris. † i Riga 1702 d. 12 Octobris. Gift med Magna Brita Dureel, Landshöfdingens Magni Dureels dotter til Tiegerhof ꝛc. och Brita von Crakou. Son af Ståthållaren i Riga och LandtRichtern i Liſland Engelbrecht Wilh. Meck, til Sönſel och Abſenön. Född 1619 d. 31 Jan. † 1665 d. 22 Junii. och Friherrinnan Catharina Nilsdotter Gyllenſtierna til Lundholmen. † 1683 d. 2 Maij.

i) *Claes Niethoff.* Om honom mera i min Matrikels ſörra del. pag. 434.

k) War då Öfwerſte för et Regemente Dragoner: wardt ſedermera år 1697 Commendant i Derpt och tillika Öfwer-

Digitized by Google

hop Laqvajer, dels i Herr Ambaſſadeurens, dels i deras egne Herrars liverie.

12) Gingo tolf Ambaſſadeurens Laqvajer, alle klädde ſom ofvan förmält är.

13) Kom Kongl. Ambaſſadeurens Lif-caroſſe, med ſex ſkiöna Rapper föreſpänd, uti mycket koſtbara tyg, hwaruppå war hans wapn af drifwit arbete, med ſilkeswippor och iemte häſtarne gingo fyra bilöpare, de den tillika med kutſkarne woro präktigare klädde än de förre; denne wagn, ſom och förde Ambaſſadeurens wapn, gick hel tom.

14) Ambaſſadeurens Hofmäſtare, Capitaine Olof Johanſon ridandes i en med ſilfwer och guld rikt borderat klädning uppå en wäl munderad häſt, hwilken

Et föl-

ſte för twänne uprättade Hatailloner. Gjorde 1703 et lyckligt partie emot Ryſſarne. Upgaf 1704 den 14 Julii efter ſex weckors belägring och ganſka tappert motſtånd, förde Dorpt igenom en hederlig dagtingan. Wardt år 1706 den 12 Junii General Major af Infanteriet. 1709 d. 29 Martii Vice Gouverneur i Riga, ſamma år Vice Gouverneur i Skåne. 1710 den 30 Aug. General Lieutenant. 1711 d 14 Martii åter Vice Gouverneur i Skåne. 1715 d. 12 Maij Friherre. 1716 d. 4 Junii Gouverneur i Skåne. 1716 d. 29 Decembris General af Infanteriet. Död uti Skåne 1717 barnlös och gick med honom denne Friherrliga ätten ut. Gift med Anna Catharina Ulfelt, RiksRådets och RiksJägmåſtarens Ebbe Ulfelts dotter med Greſwinnan Hedvig til Schleſwig-Hollſtein. Son af Öfwerſten Bertil Nilſſon Skytte til Homanetorp, och Magdalena Hansdotter Oliwcblad til Wärby.

följde 6 unga Adelsmän, Kongl. Ambaſſadeurens Pager i des liverie öfwer alt bebrämat, med blått Atlaſk foder, broderade Broqvads-wåſtar och tjöcka plumager, ſamt ſchaberaqver och hölſterkappor broderade med Ambaſſadeurens wapn.

15) Major Carl Horns l) twänne handhäſtar.

16) Sex Ambaſſadeurens Trompetare med rikt bebrämade räckar, ſjäderbuſkar och ſilfwer-trompeter, med de dertil hörige wippor och framſar, hwaruppå Ambaſſadeurens wapn.

17) Major Carl Horn uppå en ſtjön Spanſk häſt med en rik broderad mondering, anförandes 24 af Ambaſſadeurens Garde eller Drabanter, hwilka tilförene warit Lieutenanter eller Cornetter, alla wäl beredna, klädde i långa kjöldrar och deröfwer citronfärgade bebrämade räckar med ſilfwerknappar, uppå bröſtet och ryggen Ambaſſadeurens wapn, borderat på blått Atlaſk af guld, Carabin-remarne af blått ſammet och ſilfwergaloner; Carabinerne med blå polerade pipor å både ändar och inuti förgylte, ſilfwer-wärjefäſten, och på ſchaberaqverne och hölſterkapporne Ambaſſadeur. wapn.

18) Derefter red Ryttmäſtaren Henning Kruus m) i en koſtbar mondering, ſlutandes trouppen.

Sålun-

l) War Major af Norra Skånſka Reg. till häſt. Son af RiksRådet, FältMarſkalken, Gen. Gouverneuren och Admiral Generalen, Friherre Henric Hennelſon Horn till Marienburg, Kanckas, Pärckala och Sonnäs, och des andra Fru, Kirſtin Bosdotter Bär, ſom ägde förut Guſtaf Horn till Kanckas.

m) *Henning Adolph Kruſe*, Friherre till Berchou ꝛc. † 1715

Sålunda och med sådan stät förfogade sig Hr. Ambassadeuren Gyllenstierna utur tältet, som war upslagit utan för norra porten af Köpenhamn in i staden under styckenas lossande, gjörandes Konungens Lifregemente och Prins Fredrics Regemente, stälte på Amaker-torget, deras parade med flygande fanor samt klingande spel.

När Ambassadeuren kom til sit hus, wardt han emottagen af Extraordinarie Envojen Johan Barckman Lejonberg n), CommercieRådet Johan Stiernhök o)

den 5 Martii i Skåne, som Öfwerste för Swenska, Finska och Skånska Adelsfanan, och gift med Friherrinnan Wirginia Axelsdotter Spens til Orreholmen. Son af Gen. Majoren och Landshöfdingen Friherre Hans Abraham Kruse til Berchou, Herre til Lagnö, Mußhult och Snäckstawik ꝛc.

n) *Lejonberg*, blef 1657 d. 14 Junii skickad som Kgl. Swensk Commissarius til England och Protecteuren Cromwell, 1658 d. 28 Aug. adlad, 1659 Agent ibidem. 1661 Resident ibidem. 1664 Assessor i Commerce Collegio. 1674 HofRåd och Envoje Extraordinaire til England, ehwaråst han wardt behedrad med Baronett och Riddareståndet; blef år 1687 d. 24 Dec. Swensk Friherre. Om honom mera i min Matrikels förra del pag. 126.

o) *Stiernhök* til Ånsta, blef sedermera 1711 d. 28 Octobris Vice Presidենt i bemälte Collegium. Fick för sin ålderdom afsked 1720 den 10 Sept., med sin fulla löns åtnjutande, så länge han lefde. Född 1636 den 24 Martii. † 1730, natten emellan d. 7 och 8 Dec. Gift 1:mo med Helena von Bejer, General Post-Directeurens, Johan von Bejers dotter. 2:do med Anna Gran, Landshöf-

och Commissarien Silfvercroua p). Hans Maj:t Konungen af Danmark hade wäl gjort anstalter, at Ambassadeuren med des medfölje, efter elljest wanlig plägsed, skulle tracteras; men som då Dymmelweckan just instundade, fant Ambassadeuren godt, så för denna som andra orsaker det at afböja och sig undanbedja.

Måndagen dernäst efter, som war den 5 Aprilis wardt Ambassadeuren med åfwen så många carosser och wagnar som wid des intåg igenom Geheime Råden Baron Jöns Juul och Hr. Schultz hämtader till Amalienburg, at undfå audience hos H. Maj:t Enke Drottningen, och H. K. Höghet Prinsessan, då Cavaliererne, så wäl som Ambassadeurens betjente satte sig twå och twå i de Kongliga och andra wagnarne, och foro så öfwergatan fram öfwer nya torget igenom Drottningens Borggård til bemälte Slott, ehwarest Hennes Kongl. Höghets Regemente stod i gewär, och wardt Ambassadeuren beledsagad med sit följe igenom Öfwer Marskalken Bilou först til Enke Drottningen och så widare til H. K. Höghet Prinsessan. Hos Hennes Maj:t stodo bemälte Herrar Geheime Råd Juul och Schultz, tillika med Hennes Maj:ts Fruntimmer, men hos Hennes Kongl. Höghet Geheime Rådet Grefwe Anton och Marskalken Vitinghof. Aflade altså Ambassadeuren alla de wanliga hälsningar och höflighéter, dem Hennes Maj:t så wäl som Hennes Kongl. Höghet i egen hög person be-

swa-

dingens, Doctor Johan Grans dotter, och Assessorens Jöran Otto Stiernhielms ånkefru.

p) *Johan Philip Silfvercrona.* Om honom mera i min Matrikels förra del, pag. 325 & 326.

Digitized by Google

swarade. Hwaruppå han trådde något til sida, emedan Legations-Marskalken Hr. Lejonskiöld tillika med de öfriga förnämare af des följe undfingo den näden, at kyssa Hennes Maj:ts och Hennes Kongl. Höghets hand.

Den följande dagen, som war den 6 April hade Ambassadeuren audience hos H. K. M. Konungen, den regerande Drottningen, och Deras Kongl. Högheter Prints Fredric och Prints Georg, blifwandes han med så många carosser och wagnar som tilförene dit uphämtat igenom GeheimeRåden, Ammiral General Lieutenanten Nils Juul och Öfwer-CeremonieMästaren Gerstorf, gående alla RiksRådens wagnar lediga, emedan Ambassadeurens medfölje fingo rum i hans egna wagnar. På Slotsplatsen och Kongl. torget woro bägge Kongl. Regementerne stälte i parade, då Ambassadeuren, som på Slottet wardt emottagen och beledsagad af Öfwerste Marskalken Speckhan, kom up til Konungen, höll han et tjenligit och behageligit tal med betäckt hufwud, hwaruppå H. M. sjelf swarade stående. Widare beledsagades han til H. M. Drottningen och Hans Kongl. Höghet Prins Friedric, de der ock sjelfwe swarade; och wederfors Legations-Marskalken och Cavaliererne den näden, at kyssa deras Maj:ters och H. K. Höghets händer; blifwandes sedan Ambassadeuren med lika heder beledsagad nedre til sit hus i staden.

Under des beskickning och wistande i Köpenhamn berättas uti Lars Persson Wätterhamns eller Riddermarcks Skrapa öfwer les Anecdotes de Suede, Mss. denna besynnerliga omständighet: „Herr Johan Gyllen-

„stierna anstälte uti Köpenhamn en stor collation, när-
„varande Franska Ambassadeuren, Stathållaren i Nor-
„rige Grefwe Ulric Fredric Güldenlöw, och några af
„de Danske Geheime Råden, upwaktad af Swenska Öf-
„werstar, Öfwerste Lieutenanter och Majorer, samt
„12 Drabanter, som woro Lieutenanter och Cornetter,
„med deras carbiner och des wapn derpå, fyra Trom-
„petare och en Pukslagare uti des egit liverie af gult
„och blått, silfwer och guld galonerade, då af tilfälle,
„at Grefwe Güldenlöw frågade, om samma carbiner
„woro laddade, lät Herr Gyllenstierna gifwa sig en,
„gjöt den full med win, spände up hanan, och wid han
„den uplyfte, sade à la santé de nos Rois, drack ut
„winet, och i ögnablecket loßade den af, at kulan flög
„under taket, præsenterade en annor Grefwe Gülden-
„löw, som äfwen måste gjöra det samma; men af det
„den ej bran lös, upkom något mißstånd, så at deße
„bägge Herrars krafter försöktes; wardt dock andra da-
„gen igenom Fransyska Ambassadeuren stilladt och be-
„medladt, säjandes, Auctor af les Anecdotes de Svede
„emot all redelighet, det Gyllenstierna sig oanständigt
„uti Köpenhamn upförde. Konung *Christian* den fem-
„te, som war mycket noga och curieuser, den regeran-
„de Drottningen och Enke Drottningen, alle höge och
„andre Civil som Militair Ministrar, ja Fransyska Am-
„bassadeuren, och hwar man fägnade sig af des per-
„sons comportamenter, rörandes ej ringa Konun-
„gens i Danmark Kongl. Högbet, medelst det, at
„Gyllenstierna stolat blifwit kallad öfwer bordet Che-
„val de carelle, och må Auctor för sådan oförsyning
stäm-

„skämmas. Men angående Hof-masqueraden, så wor „den mycket präktig och kostbar. Konungen med Drot„ningen hade anlagt Holländsk bondeklädnad, Hennes „Kgl. Höghet Prinsessan och Gyllenstierna Dale-habit, „så högt wördad, at samma klädning wid Kongl. Hof„wet efterlämnades, hwarefter många af de förnäme „togo modeller, hwaraf ses, huru försmädeligen Auctor „utfarit, som knapt kunnat wid slike Hof-masquerader „antagas för Pickelhäring.

När nu Hr. Gyllenstierna likmätigt sin instruction hade alt i Köpenhamn bragt til et riktigt och önskeligit slut, fick han äfwen den lyckan at den 4 Maij följa och beledsaga in i Riket den Kongl. Bruden, H. K. Maj:t Drottning Ulrica Eleonora, samt den följande 6 Maij biwista Deras Majestäters bilåger på Skottorp. Herr Johan Gyllenstierna, som i sin tid war mycket namnkunnig af sit myndiga manna-anseende, långa wärt, ogemena styrka (i dy han kunde med sina händer utdraga en hästsko, samt klämma tilsammans den största silfwerbägare), förträffeliga wältalighet och andra makalösa förmåner, dog ogift i Landskrona d. 10 Junii 1680 och blef swept i samma präktiga habit och klädebonad, som han hade på sig wid des publique audience i Danmark. Hans lik wardt sedermera derpå i Augusti månad med örlogsskeppet Stenbocken afhämtat til Stockholm, ehwaresi det begrofs först år 1688 den 13 Maij, jemte des broder, Kongl. Rådet och ÖfwerStåthållarens Hr. Jöran Gyllenstierna.

De grofwa och ogrundade beskyllningar, som den oförskämde Auctor af les Anecdotes de Suede, Hr. Johan

han Gyllenstierna tillägger, äro wäl redan til en del så af in som utländska lärda Män q) förkastade, men skola likwäl allesammans, jemte bemälte Auctors öfriga fel blifwa af mig tydeligen och fullkomligen anförde och wederlagde i min Historia om alla Sweriges Rikes Råd, med deras bifogade Lefwerne samt Historiska och Genealogiska anmärkningar, ifrån de aldraälste in til närwarande tid; den jag tänker med det förra igenom allmänt tryck, at utgifwa.

15. *Gustaf Oxenstierna*, Greswe til Korsholm och Wasa, Friherre til Mörby, Herre til Caster och Aja. Framledne Riks Rådets och Riks Skattmästarens Grefwe Gabriel Oxenstierna Bengtsons och Frw Anna Gustafsdotter Baners son. Blef år 1653 den 30 Julii Öfwer Cammarherre hos Drottning *Christina*, sedan han förut hade besedt hela Europa igenom mångåriga resor: men som han hade fattat en besynnerlig lust och tycke för krigswäsendet, så förordnades han af Kon. *Carl* den tionde til Öfwerste för Helsinge Regementet, och strax derefter til Öfwerste för Artilleriet, och år 1657 den 12 Martii til General Major af Infanteriet, då han har biwistat alla högstbemälte Konungs glorieuse fälttåg och segerwinningar. År 1668 den 26 Aug. anförtroddes honom Riks Tygmästare embetet och år 1672

q) Wildes Historia pragmatica p. 721. 722. &c. Lars Persson (Riddermarck) i des Skrapa öfwer les anecdotes de Suede. Mll. Holberg i Danmarcks Riges Historia Tom. 3. p. 637.

Digitized by Google

1672 wid Riksdagen i Stockholm LandtMarskalks-ståfwen a). År 1673 den 8 Januarii kallades han til Rikssens Råd och KrigsRåd, hwaruppå han samma år d. 28 Junii försändes som stor och fullmyndig Gesandt til Muskou tillika med LandtRådet i Estland Friherre Hans Henric von Tiesenhausen, LandtRådet i Lifland Gotthard Johan Butler och HofRådet Jonas Klingstedt, at hos Czaren gifwa tilkänna Hans Kongl. Maj:ts Kon. Carl den XI. lyckeliga anträde til Regementet, samt förnya den gamla wänskap, som dessa Riken emellan warit b). Efter sin hemkomst ifrån denna beskickning, år 1678 d. 3 Martii blef han Lagman öfwer Carelen. Gift 1:mo med Anna Bapzin. 2:do med Frn Barbro Kruus, † barnlös, Johan Jespersson Kruus dotter til Crusersberg, som förut war gift med HofStallmästaren, Friherre Carl Carlsson Sparre til Croneberg. Hr. Oxenstierna dog år 1694 och begrofs samma år d. 18 Decemb. i Riddarholms Kyrkan c).

Grefwe Oxenstiernas barn:

1. Hedvig Eleonora, † på Mörby ogift.
2. Anna Augusta, † på Björkwik 1755. gift med Öfwersten, Friherre Axel Carlsson Sparre til Säby.
3. Gabriel, † i Muscou ogift.

a) Hwad då beslöts och afgjordes, kan läsas i mina Riksdags Besluters Andra del.

b) vid. deras Instruction dat. 1673. Mst.

c) Petri Motzeni Monumentum memoriæ D. G. Oxenstierna sacrum.

Digitized by Google

4. Gustaf, General Major och Öfwerste för Upplands Regemente til fot. Fick 1723 den 26 Aug. afsked, och † samma år. War gift med Christina Kurck, RiksRådets och General Gouverneurens, Friherre Gustaf Jönsson Kurcks dotter til Lempelä.

16. *Gustaf Duvall*, Arf Baron utaf Maekerstrom, Friherre til Ludwika, Herre til Ehornäs, Tamastehy och Hoff, Riddare. War en son af Jacob Mack Duvall, Herre til Saggat, Ehornäs och Abborfors, General öfwer den Swenska Armeen i Schlesien til häst och fot, samt General Commendeur der sammastädes, och Fru Anna von Berg til Saggat, LandtRådets i Estland Hr. Georg von Bergs dotter. Efter wäl anlagda studier och utrikes resor, blef han först Cammarherre hos Drottning *Christina* och sedan hos H. M:t Konung *Carl* den tionde, wid hwilket kall han sig så wäl och hurtigt upförde, at högstbemälte Konung fattade et så nådigt tycke för honom, at han sändes år 1655 til England med RiksRådet Hr. Christer Bonde, i qualitet af Marskalk på Ambassaden, och sedan år 1658 såsom Utsändt til at beklaga Protecteuren Cromwells dödeliga frånfälle; och derjemte anhålla om en Flotta af 30 Fregatter til Kongl. Maj:ts och Rikens tjenst emot des många och mäktiga fiender, som Sverige nästan då på alla sidor anföllo. Efter återkomsten ifrån England blir han samma år skickad til Konungen i Danmark som Resident, at försäkra högstbemälte Hof om H. M:ts upriktiga wänskap, goda och förtroliga nabo-

skap,

skap, och at H. K. M. intet högre önskade än des tilwäxt och förökelse, fåendes tillika befalning at stadigt residera i Helsingör för postwäsendets, handelens och Seglationens riktighet och frihet skul a). År 1660 efter K. *Carl* den tiondes död, förordnas han andra gången til Resident wid det Kgl. Danska Hofwet och år 1662 den 10 Maij til Landshöfdinge öfwer stora Kopparberget med Säters och Näsgårdslän samt östra och wästra Dalarne med JernBergslagen. År 1674 den 23 Novembr. blef han Swensk Friherre. År 1675 wid Konung *Carl* den *XI.* kröning i Upsala, och den allmänna Riksdag der då hölts, utnämdes han til LandtMarskalk. Hade til Fru Helena von Yxkull, en dotter af Hr. Diedric von Yxkull, Herre til Ogestad, Skattmansö, Hof och Ullenäs, Öfwerste af Drottning *Christinas* LifGarde, och Fru Beata Oxehufvud, Majorens Olof Bosons dotter til Hof, Skattmansö, Sandbro, Ed och Ullenäs. Herr Duvall, som war född i Stralsund 1630 d. 21 Martii, dog sist på året 1691.

Friherre Gustaf Duvalls Barn:

1. Christer Duvall, Friherre, blef 1707 d. 26 Augusti Lieutenant af Åbo Läns Regemente til häst: gift med Stina Boije.
2. Gustaf, Capitaine af DalRegementet: gift med Magdalena Vitinghoff.
3. Johan Didric, Cornett af Lifregemente: gift med

 Lucre-

a) Des Instruction dat. 31 Maij 1658. Mss. Holbergs Danmarks Riges Historie Tom. 2. p. 289.

Digitized by Google

Lucretia Wernſtedt, Öfwerſtens för Stockholms ſtads Borgerſkap, Chriſtopher Wernſtedts dotter til Uthål.

4. Helena Guſtaviana, gift med Öfwerſte Lieutenanten Friherre Fabian Wrede.

5. Jacob, född i Stockholm 1657 den 23 Decemb. † ibidem 1669 d. 3 Auguſti.

6. Lars, Capitaine, ſlagen 1715 wid Stralſund, ogift.

7. Axel, blef förſt 1689 Volontaire af Garde. 1692 Förare ibidem. ſå Fändrick ibid. 1700 d. 3 April. Drabant. 1701 Corporal ibid. 1708 Adjutant ibid. Har biwiſtat ifrån 1700 alla de actioner och partier, i hwilka Konung *Carl* ſjelf warit närwarande, ſamt åfwen calabaliquen i Bender. 1714 Öfwerſte för Nerike och Wermlands tremänningsregemente til fot. 1721 Öfwerſte för Öſtgöta tremännings-reg. til fot. 1722 d. 28 Maij General Major. 1748 d. 26 Septemb. Riddare af Kongl. Swärds Orden. † på Tisby gård barnlös 1750 d. 19 Julii, 83 år och några dagar gammal. Gift med Beata Gyllenſtierna, Landshöfdingens Friherre Conrad Ericſſon Gyllenſtiernas dotter til Ulaborg och Schoutbynachtens Löwens Enkefru.

8. Jacob, General Adjutant, ſkickad af Konung *Carl* 1710 ifrå Bender til Hoſpodaren i Walachiet, blef 1712 Öfwerſte och † 1713 i Bender ogift.

9. Anna Beata.

10. Elſa Marina.

11. Görwel Chriſtina.

17.

Digitized by Google

17. *Henric Falkenberg* *), Herre til Börstorp, Nynäs, Skagersholm och Pyhajocki. Född i Stockholm 1636 d. 11 Martii. Son af RiksRådet och CammarRådet Hr. Conrad Falkenberg, Herre til Börstorp och Trystorp med Fru Catharina Bonde, som war en dotter af RiksRådet, Presidenten och Lagmannen öfwer Carelen Hr. Carl Bonde, Friherre til Ensiöholm, Bordsiö och Espelunda m. och Beata Oxenstierna Gustafsdotter til Fiholmen och Rinckestad. Efter förwärfwad skicklighet igenom studier, språk och utrikes resor blef han Commissarius i ReductionsCollegio och år 1664 d. 30 Aug. CammarRåd, samt år 1674 d. 10 Martii Landshöfdinge öfwer Elfsborgs Län och Dal. År 1678 förordnades han af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* at wara LandtMarskalk för Rikens Ridderskap och Adel, som då war församlat på Riksdagen i Halmstad; då han under warande Riksdag, neml. d. 12 Febr. fick Kongl. Maj:ts försäkring och fullmagt på RiksJägmästare tjensten, når den blefwe ledig. År 1680 i Julii månad blef han jemte RiksRådet Hr. Clas Rålamb, General Lieutenanten och Gouverneuren öfwer Wäster-Norrland, sedermera Kongl. Rådet Grefwe Jöran Sperling afsänd i en angelägen förrättning til Hertigdömerne Bremen, Wehrden och Pommern angående samma Provinciers upkomst och förkofring, och efter

*) Falkenbergiska slägten, som härstammar af en gammal Adelig slägt i det Romerska Riket, kom först in i Swerige år 1595 med Herr Henric Falkenbergs Farfader, Henric von Falkenberg och war Konung *Carl* den *IX.* KrigsRåd och General KrigsCommissarius.

Digitized by Google

återkomsten derifrån har han i ro och stillhet tillbragt sin öfriga lifstid in til år 1691 d. 2 Decembris, då han mått af ålder saktmodeligen afsomnade, och begrofs 1692 d. 3 Aprilis i Riddareholmen; men sedermera bisatt i Waxbro Kyrka i Södermanland. Han har warit 1) gift med Maria Spanheim, bördig af en gammal Adelig slägt ifrån Chur-Pfaltz. 2) med Christina Kruse, General Lieutenanten och Gouverneurens öfwer Bohuslän Friherre Herr Eric Sivartson Kruses dotter til Kajebolla.

Des Barn af förra giftet.

1. Hinric Falkenberg, Ryttmästare wid Ankedrotn. Lifregemente, fick 1700 d. 16 Jan. Öfwerste Lieut. afsked, gick sedermera ut som Volontaire 1706 til Swenska Armeen i Sachsen, och biwistade slaget wid Frauenstadt, gick sedermera til K. *Carl* i Bender. Gick år 1713 efter calabaliquen i Bender til Breslau, och sedermera til Wien, ehwaresst han blef Catholik. † ogift.
2. Charlotta Catharina, född 1675 gift med Generalen och Öfwersten af Westgöta Regementet til häst Friherre Carl Gustaf Kruse, Friherre til Kajebälla, Herre til Ekehof, Lundby, Hagestad och Hapinemi.
3. Gustaf, ihjälskuten med wåda på jagt 1678 Långfredagen wid Upsala.

Af senare giftet.

1. Eya Catharina, f. d. 12 Julij 1680 i Stockholm, gift

Digitized by Google

gift år 1699 d. 7 Martii med då warande Capitaine af LifDragonerne, sedermera FältMarskalken, Friherre Hugo Johan Hamilton. Hon dog i Stettin d. 5 Sept. 1707.

2. Gabriel, Friherre til Onsholm, Herre til Lagmansö och Börstorp, blef 1714 efter idkada studier och utrikes resor, Cammarherre. 1731 Hofmarskalk. 1733 Friherre. 1735 Landshöfdinge öfwer Skaraborgslän. 1748 på begäran afskedad. Samma år d. 16 Aprilis Commendeur och Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden. Född 1685 d. 28 Sept. † 1756 d. 22 Aug. Gift 1715 d. 31 Mart. med Beata Douglas, Landshöfdingens Grefwe Gustaf Douglas dotter til Stiernarp med Grefwinnan Beata Margareta Stenbock.

3. Christina Maria, † 1753 d. 13 Febr. Gift 1710 d. 11 Mart. med Eduard Diedric Taube, sist Grefwe, RiksRåd och ÖfwerAmiral, som † 1751 den 31 Octobris.

18. *Clas Flemming*, Friherre til Liebelits, Herre til Hermansari, Liung, Bo, Tuna och Tyningö. Född i Stockholm år 1643 d. 5 Februarii a). Des Herr Fader war Hr. Herman Flemming, Friherre til Liebelits, Herre til Hermansari, Willnäs, Gierckmäs och Håto, S. R. Råd, Ammiral, General Gouverneur öfwer Storförstendömet Finland, samt Lagman

a) Joh. J. von Döbeln: Historia Cancellariorum Acad. Lundensis.

man öfwer södra Finna Lagsagu, och des Moder Fru Christina Rosladin *). Efter wäl anlagde studier här hemma i Riket, anträdde han år 1671 sina resor til utrikes orter, och dem med så god nytta fullföljde, at han under de samma ej allenast för sin skicklighet fick tilstånd, at upwakta på den Kongl. Swenska Ambassaden i Paris och Cöln, utan ock et fritt tilträde til alla handlingar och alt hwad som der förehades; och sedan denna Ambassade återkom til Swerige, så fattade han en besynnerlig lust at förskaffa sig all gjörlig förfarenhet i krigswäsendet, til hwilken ända han ock förfogade sig til Konungens i Frankrike Armee för Bonn och Maestricht, anwändandes wid alla tilfällen sin tid med den frukt och nytta, at han änteligen wan det framsteg, som hans dygd, wälförhållande och förfarenhet honom sedermera så öfwerflödigt tilskyndade, ty efter sin återkomst i fäderneslandet fans han wärdig år 1674 d. 13 Martii at ihogkommas med HofRåds-tjensten i Riksens Cantzlie, samt år 1675 wid Riksdagen i Upsala at utnämnas til en Ledamot i Riksens Ständers Commißion öfwer Riksens räntors förwaltning under Konung *Carl* den *XI.* mindreårighets tid, jemwäl ock at wara Fullmägtig i Bangven. År 1677 kallades han til CantzlieRåd och samma år til Öfwerste för ett Finskt Regemente til häst, samt år 1680 til LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, hwilket senare embete han med så berömlig conduite och oförtruten sorgfällighet til Konung *Carls* den *XI:s* stora och fullkomliga nöie utförde,

*) Denna Adeliga slägten härstammar ifrån Nyfland, och är i Swerige aldeles utgången.

Digitized by Google

förde, i hv. K. Maj:t efter-samtel Rikens Ständers begäran antog sig det så kallade Enwäldswäldet b), at H. M:t blef förorsakad derföre, at updraga honom samma år den 17 Nov. Landshöfdingedömet öfwer Nerike och Wermeland, jemte Präsidentskapet för de då förordnade Reductions och Liqvidations Commissioner; men som dessa Präsidents-tjenster fordrade här å orten hans dageliga närwaro, så flyttes han år 1681 den 29 Martii til Höfdingedömet i Upland, då äfwen honom uppå ofwannämde dag anförtroddes Präsidentskapet i Cammar- och Commercie-Collegio, och wid slutet af samma år neml. d. 7 Decemb. uphögdes han til Kongl. Råds Embete och wärde. År 1684 d. 17 Julii kallades han til Cantzler wid Academien i Lund, och samma år d. 10 Septemb. at föra Präsidium öfwer hela Cammarverket, Stats-Contoiret och Bergs-Collegium i Riks Skattmästarens Hr. Sten Bielkes ställe, som nyligen förut war afgången til sina fäder. Hans Enkefru och Barn blefwo 1687 den 10 Decemb. benådade med Grefligit ständ och heder; och 1689 på Riddarehuset introducerade i Grefwe-Classen N:o 26. Gift 1675 med Anna Larsdotter Cruus, Friherrinna til Gudhem, som efter sin Herres död blef Kongl. Hofmästerinna och begrofs år 1692 d. 4 Dec. i S. Jacobs Kyrka i Stockholm: hon war moder til 4 Söner och 5 Döttrar, nemligen:

Xx 1. Chri-

b) Hwad mera märkwärdigt på denna Riksdag uträttades, kan läsas i ofwanämnde Riksdags Beslutens Andra Del, pag. 1799 - - 1874.

Sw. Bibl. D. 4, A. 44.

Digitized by Google

1. Christina Fleming, gift 1704 in Majo med Öfwerste Lieutenanten Jesper Gustafsson Cruus, den store, til Edby, Aggarön och Lundby.
2. Herman, Cammarherre, Grefwe til Willnäs, Herre til Bo, Tuna &c. gift 1:mo med Maria Eleonora Ericsdotter Stenbock, som dog i Stockholm 1712 d. 7 Febr. barnlös. 2:do år 1714 d. 6 Apr. med Maria Fleming, Öfwerste Lieutenantens Friherre Magnus Larsson Flemings dotter til Mälby. Grefwe Herman Fleming † barnlös den 15 Nov. 1729 och gick ut med honom denna Grefl. slägten.
3. Agneta † ogift.
4. Lars, Ryttmästare af LifReg. ogift, slagen wid Elisou d. 9 Julii 1702.
5. Clas Gustaf, Förare af Garde, blef 1701 den 18 Jan. Fändrick ibid. 1705 Capitaine af et Reg. Dragoner. † ogift.
6. Ulrica Eleonora, f. i Stockholm 1680 d. 12 Dec. † 1683 d. 30 Octob.
7. Carl, född i Stockholm 1684 d. 7 Nov. † 1685 d. 30 Octobris.
8. Anna, Kongl. CammarFröken, FältMarskalkens Friherre Hugo Johan Hamiltons, til Bo, Tuna &c. senare Fru.
9. En Fröken, † barn.

Herr Clas Flemming dog på resan til Warma Baden d. 31 Julii 1685 c) och begrofs år 1686 uti Stockholm,

c) Peringskiölds Mon. Upl. Tom I. p. 113.

holm, lemnandes efter sig, förutan mycket annat, ett ansenligit Cabinet af Romerska och Swenska mynt d); hwilket aldrig kom til tredje arfwingen.

19. *Fabian Wrede*, Grefwe til Östanå, Friherre til Tiolöholm, Herre til Fänö, Häringe, Harfwilla, Harbonäs, Söderby, Lempsjöholm, Ålehult och Ekesjö-hofgård. Född år 1641 d. 20 Martii uti Stor-Furstendömet Finland på Peipola gård. Des Hr. Fader war Casper Wrede, Friherre til Elime, Peipola, Sitz och Wredenhof, des Moder Fru Sophia Taube, Öfwerstens och LandtRådets i Estland Bernhard Taubes til Maydel och Carlö Friherres dotter. Enär denna Herren hade bragt sin ungdom igenom bokliga konster, adeliga öfningar och andra des stånd anständiga exercitier til den mognad, at han med frukt och nytta kunde sig en resa til främmande orter företaga, så anträdde han den samma år 1661 igenom Brandenburg, NederSachsen, Holland, Ungern, Böhmen, Frankrike och Italien, och när han år 1666 ankom til Hamburg wederfors honom den lyckan, at han af Hennes Maj:t Drottning *Christina*, som då der wistades, och äfwen til Swerige sig ämnade, blef kallad til des Cammarherre; men som högstbemälte Drottning icke längt derefter wände om och tog sig en annan resa före, så tog han ifrån des Hof sit underdåniga afsked, förfogandes sig til Swerige, ehwaresst han strax blef af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* antagen til des Cammarherre, och år

Xx 2 1675

d) Brenners Thesaur. Num. SveoGoth. p. 252.

1675 d. 2 Octobris til Landshöfdinge öfwer Wiborg, Kymmenegårds och Nyslotts Länen och år 1681 den 1 Decemb. öfwer Upland. År 1682 a) wid Ständernes sammankomst i Stockholm förordnades han til Landt-Marskalk, hwilken beställning, ånskönt stor af heder, dock full med mycket beswär och bekymmer, han igenom sit förstånd och wältalighet så wäl förwaltade, at han derigenom icke allenast wann et allmänt beröm, utan ock hos sin Konung kom i den nådigsta omtanka, at han samma år wardt Präsident i Reductions och Liqvidations Commißionerne. 1685 Kongligt Råd, sistnämde år den 29 Septemb. Präsident i Bergs-Collegio, i Reductions-Collegio och Reductions-Commißion, som ock at wara CammarRåd. 1687 Präsident i Cammar- och Commercie-Collegierne, samt Stats-Contoiret: samma år den 10 Decemb. Grefwe. Fick 1694 den 7 Julii dimißion ifrån Präsidentskapet i Kongl. BergsCollegio. År 1697 utnämdes han af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* til en ibland dem, som Riket föreslå och Riksens Förmynderskap på sig taga skulle, intil des Konung *Carl* den *XII.* skulle styrelsen sielf antaga. Sedan H. E. uti fyra och tiugu år hade föreslått Kongl. CammarCollegium och StatsContoiret, så dispenserades han derifrån, men som Konung *Carl* den *XII* war begrepen med den Swenska handelens uphjelpande, och

a) Hwad stora och märkwärdiga saker då föreföllo och afgjordes, kan nogsamt skönjas af de tiders så tryckta, som otryckta skrifter och handlingar, af hwilka, til en del, äro tryckte och omtryckte i mina Riksdagars och Mötens beslut tredje del pag. 1875 - - 1906.

Digitized by Google

och til den ändan wille inrätta et nytt och särskilt Commercie-Collegium, så anbefaltes honom hela inrättningen och insikten derutaf. Utöfwer denna Herren finnas twänne Medailler konstigt skurne af wår Swenska Phidias, den wida berömda Medailleuren Arved Karlsten, af hwilka den förra på ena sidan wisar Grefwe Wredes bröstbild, hwaromkring läses deßa ord: Fab. Wrede. S. R. M. S. S. Præs. C. Cam. & Met. på *reversen*: En hand i skyn, som med et ämbar dragit up watn utur en brun, med omskrift: Non. Sibi. Sed. Publico. Inunder årtalet: 1687.

Den senare: Grefwens bröstbild med omskrift: F. Wrede. Com. S. R. M. S. S. Præ. Coll. Cam. & Com. På andra sidan: Des Friherrliga wapn på en base, utmärkt med åretalet 1687, hwaröfwer Dygden til gestalt af et qwinfolk, med en Lagerkrans omkring hufwudet, sätter en krona. Omskriften är sådan: Decori. Decor. Additus. Avito. Uti exerguen: årtalet 1696 b).

b) Årtalet 1696 betecknar tiden när denna skådepenning blifwit slagen, och ej när han blifwit gjord til Grefwe, som Archiatern Herr Magnus von Bromell i sin Historia Numismatica Regni Sveciæ Senatorum & Magnatum, tryckt i Actis Lit. Regni Sveciæ Anno 1730 pag. 9. orätt berättar; ty han blef Grefwe 1687 d. 10 Decemb. V. v. Schantzes Matrikel pag. 3. Om den Medaille, som slogs öfwer H. Maj:ts Konung Care den XI. nedergång i Salbergs Silfwergrufwa år 1687 d. 13 Aug. då Grefwe Wrede hade den lyckan äfwen at wara et förnämt åsyna witne, kan läsas Brenners Thesaurus Nummorum Svio-Goth. p. 224 & 225.

Hans Excellence afsomnade i Stockholm 1712 natten emellan d. 5 och 6 Decembris, och begrofs i S. Jacobs Kyrka: med honom gick då denna Gresliga ätt ut på swärdssidan. Han war en Herre af många stort förstånd, förträffeliga sinnes häfwor, dem han alla til sin Konungs tjenst på alt sätt sökte at anwända. Hade til Fru Brita Cruus, Öfwerstens öfwer Westgöta Regemente til häst, Lars Cruuses, Friherre til Gudhem ꝛc., och Grefwinnan Agneta Gustafsdot. Horns dotter til Biörneborg, med hwilken han blef gift år 1672 d. 19 Maij, aflandes med henne twå söner och twå döttrar.

1. Carl Casper Wrede, född 1673 d. 21 Julii i Lais. Blef år 1690 Rector Magnificus wid Akademien i Upsala. 1695 Cammarherre. 1699 Vice Hofmarskalk. † ogift i Lais 1701 d. 11 Januarii c).
2. Agneta, född i Stockholm 1674 d. 12 Nov. Gift 1693 den 27 Junii med Öfwerste Lieutenanten af Pomerska Cavalleriet, Grefwe Axel Johan Lillie. Hon dog på Löfstad i Östergötland år 1730 den 23 Julii.
3. Sophia, då warande Generalens, sedermera Riks-Rådets, Fält-Marskalkens och Cancellie-Rådets, Grefwe Eric Sparres til Sundby första Husfru, född på Wiborgs slott 1675 d. 1 Februar. Gift i Stockholm 1707 d. 3 Martii. † derstädes 1708 d. 14 Decembr.
4. Lars, född på Wiborgs Slott 1678 in Dec. blef 1697 d. 16 Aug. Lieutenant af Garde. 170- Capitaine ibidem. † uti Frankrike 1703 ogift.

9. Bref,

c) Von der Hardts Holmia Lit. p. 103. Bellmans Orat. fun.

9.

Bref, rörande Landshöfdingen, Baron Sal. von Otters Lefwerne *).

Min Herre.

När jag för kort sedan fick läsa Tredje Delen af Sw. Bibliotheket, fant jag at M. H. deruti behagat s. 114 införa Sal. Hr. Landshöfdingen Baron von Otters af honom sjelf författade Lefwernes beskrifning, hwilken han skolat sänt til Hr. Landshöfdingen Baron Reuterholm, men som den afskriften M. H. då låtit aftrycka och den copia jag äger, hwilken efter Sal. Herrens egit manuscript kort för des död är afskrifwen, finnas något stiljaktiga, samt den continuation bem:te Hr. Landshöfdinge sedan författat ej lärer wara M. H. bekant; så har jag trodt mig böra detta meddela, warandes försäkrad, at M. H. ej ogunstigt uptager min wälmening härutinnan **). Jag är

Min Herres

Carlscrona d. 23 Aug. 1759. ödmjuke tjenare

Joh. Aron Borg,

Ord. Copist i Kgl. Am. Coll. Canc.

Pag. 117 l. 5. näst efter de orden: min skyldighet at uprepa, står uti det Manuscript jag äger följande:

För-

*) Se Swenska Mercurius, Febr. 1760, s. 129.

**) Den berättelse om Carlscrona Stads Kyrkas grundläggning, som i continuationen säges medfölja, har jag ej sedt.

Digitized by Google

Förteckning öfwer min Sal. K. Faders, samt des Hustrus och Barns namn och födelses-år, neml.

1589 Caſten Otter.
1604 Anna Dankvardt.

2.	1623 = Henrich	1.	1621 = Brigitta
3.	1624 = Jochim	4.	1625 = Catharina
8.	1631 = Johan	5.	1626 = Engel
9.	1632 = Fredrich	6.	1628 = Eliſabeth
11.	1635 = Chriſtian	7.	1629 = Beata
13.	1639 = Gabriel	10.	1633 = Anna
14.	1641 = Henrich	12.	1637 = Maria
16.	1644 = Daniel	15.	1643 = Anna

1619 Chriſtina Hansdotter.

1.	1647 = Salomon	2.	1649 = Anna
3.	1651 = Carl	4.	1653 = Maria

Pag. 130 l. 6. Förr än Hans Maj:t afreſte ꝛc. hela den meningen går ut och i ſtället står i mitt Manuſcript.

Men wid afreſan fick jag Hans Maj:ts ſkriftelige befalning, at göra en reſa til Pommern, at reglera en och andra ärender med Ekehandelen och Betjenterne, anträdde reſan d. 28 September och begaf mig til Stettin til Regeringen och efter förrättade ärender kom tilbaka til Carlscrona uti December månad.

Nu följer

Comi-

Continuation.

1716 den 16 Julii behagade Hans Maj:t anbefalla mig at författa et project, på hwad sätt det wid Amiralitetet i Carlscrona altsedan år 1711 i confusion förfallne Cammar-wärket kunde blifwa redresserat och brakt i riktighet, som ock af mig blef efterkommit och af Hans Maj:t förmedelst et underskrifwit Reglemente fastställt.

1718 i Decembris månad blef den så kallade Uphandlings-Deput. efter Hans Högstsal. Kongl Maj:ts dödel. frånfälle uphäfwen, och jag tillika med de andra Ledamöterne derifrån licentierade.

1719 wid Riksdagens begynnelse i Januarii månad, blef jag af Hennes Maj:t Drottningen denominerad at biträda i den Deputation, som blef förordnad öfwer Statens reviderande och inrättande, hwaruti sutto Fem af Rikens Råd.

Samma år d. 28 Aprilis månde Hennes Kongl. Maj:t min Allernådigste Drottning af egit nådigt bewåg och Kongl. ynnest förordna mig, at wara Landshöfdinge i Blekinge, efter Hans Excellence Högwälborne Grefwe Claes Bonde, som kort tilförene ifrån bemelte Landshöfdinge-Embete til Riks Råds dignitet blef uphögd.

Gud förläne mig sin Heliga Andes nåd, at kunna detta Embetet så föreslå och utföra, at det må lån-

Sm. Bibl. D. 4, A. 45.

da til Guds Namns åra, Kongl. Maj:ts höga Tjenſts befrämjande, Landets inwånares wälfärd och förkofring, mig ſjelf til et roligt ſamwete, och det för JEſu Chriſti ſkull, Amen.

Samma år d. 23 Aprilis behagade Hennes Kongl. Maj:t af hög Kongl. nåd, begåfwa mig med Friherre namn och wärde, til mitt förra Adeliga ſtånds förbättring.

Den 30 Maij blef jag på Riddarhuſet ſom Friherre utt Matrikeln införd, och i den Claſſen introducerad.

Den 20 Junii begaf jag mig på reſan ifrån Stockholm til Blekinge.

D. 27 i ſamma månad ankom jag til Carlshamn, och när jag der hade beſtält några Embets-förrättningar, reſte jag derifrån d. 1 Julii och ankom til Carlscrona ſamma dag om aftonen, finnandes Gudi läf mina barn och anhörige i godt tilſtånd.

D. 15 Septemb. ſamma år mände Hennes Kongl. Maj:t genom des til mig aflåtne nådige bref af dem:te dato gifwa mig befalning, at inkomma med min underdånige utlåtelſe, om Amiralitets-wärkets wärwarande tilſtånd, ſamt på hwad ſätt jag förmenar det ſamma hädanefter kunde ſättjas på bäſta foten och räkenſkaperne afkortas med mera ſom hushållet om Cammarwärket angår.

Heder-

Sedermera fick jag Hennes Maj:ts Drottningens ytterligare ordres at inkomma med mine projecter om Amiralitets Kammarwärkets återbringande i des förra skick igen.

1720 befalte Hans Kongl Maj:t mig at å des wägnar lägga första grundstenen til Carlscrona stads Swenska kyrka, Fredriks Kyrka kallad.

D. 9 September samma år, blef samma act med sådane solenniteter förrättat, som hosgående berättelse innehåller.

Samma år behagade Hans Kongl. Maj:t gifwa mig speciel befalning, at låta öfwerföra twå Infan:terie Regementer ifrån Carlshamn til Stralsund, at taga Hertigdömet Pommern i possession.

D. 29 October blef samma Transport lyckel. förrättad och bem:te dato afseglade.

Den 3 October behagade Hans Maj:t i nåder förordna mig, at tillika med RiksRådet Grefwe Clas Sparre, at föra dispositionen öfwer alla de medel, som anordnades til Flottans utredning för år 1721. S. å. behagade Hans Kongl. Maj:t förmedelst des speciale befalning förordna mig til en Ledamot i den här i Carlscrona anstälte Commißion öfwer Amiralitets wärkets och des Oeconomies sät-

tjande i bättre ständ, hwilken Commission jag bewiſade til den 20 Februar. 1722, och derwid utarbetade de ärender, som förekommo, samt författade project för Amiralitets General Commißariatet.

Den Fjerde Delen af det Swenska Biblioteket ſlutades i Stockholm den 18 Octob. 1760.

STOCKHOLM,
Tryckt hos PETER HESSELBERG,
1760.

Digitized by Google

Det Swenska Bibliotheket,

Utgifwit

Af

Carl Christoffer Gjörwell.

Femte Delen.

STOCKHOLM,

Tryckt hos PETER HESSELBERG, 1761.

Digitized by Google

Imprimatur.
N. v. OELREICH.

Digitized by Google

Innehållet.

1. Kongl. Secreterarens C. von Carlßons Dagbok öfwer Kon. Fredrics och Drott. Ulrica Eleonoras Eriksgata år 1722 sid. 1

2. Samling af Bref från Prof. Mich. Eneman til Prof. Ol. Rudbeck den Yngre 18

3. Andra Fortsätning och Slut af Ärkeb. H. Spegels Diarium öfwer Skånska Kriget i Kon. Carl 11:s tid 79

Det

Digitized by Google

Digitized by Google

Det Swenska Bibliotheket.

Femte Delen.

I.

Kongl. Secreteraren C. von Carlßons Dagbok, öfwer Deras Majeſtäters Konung Fredric I och Drotning Ulrica Eleonoras Eriksgata genom Södra Delen af Swerige År 1722 *).

År 1722 d. 14 Jun. reſte Hans Kongl. Maj:t från Stockholm bittida om morgonen och ankom om aftonen til Strömsholm, dit Hennes Kongl. Maj:t Drotningen dagen förut war anländ. D. 15 afhörde Deras Maj:ter Bönedags-predikningarne på Strömsholm. Efter Aftonsån-

*) Detta Utdrag är gjort efter det Original, ſom då Kongl. Secreteraren, ſedan Stats-Secreteraren Hr. Bar. Carl von Carlßon, under reſan upſatt, och mig med wanlig benägenhet bliſwit meddelat af Preſidents-Secreteraren i Kongl. Cancellie Collegio, Högwälb. Herr Baron Guſtaf Ribbing. Skada är, at denna Dagbok ej finnes fortſatt;

Digitized by Google

sängen ankom Hans Excel. Hr. Gref Cronhielm til Strömsholm, men H. Exc. Hr Gr. Ekeblad war dagen förut redan ankommen. Emot aftonen förnam man, at Hr. Stats-Secret. von Düben skickat til H. K. M. et Paquet at underskrifwas, hwilket Hr. Öfwerste Gerta strax presenterat til underskrift, hwarpå det samma genast med en Hingstridare blef skickat tilbaka til Stockholm. D. 16 afreste H. K. M. kl. 6 om morgonen från Strömsholm til Djupdalen at jaga, men Hennes K. M. reste kl. 8 och åt middag i Arboga, hwarpå resan sedan fortsattes til Örebro, dit [illegible] Deras [illegible] wäl som Deras Excell. [illegible] aftonen anlände, och togo D. Majter sit herberge hos Hr. Landshöfd. Ribbing, som et par mil från Örebro emottog D. Majter och bod dem til sig. D. 17 afhörde D. Majter Söndags-predikan uti deras Herberge af Rect. Scholä M. Widmarck. När predikan war förbi, recommenderade Hr. Landshöfdingen denna Prestmannen til Pastoratet Skyllerstad i Strengnäs Stift hos H. K. M. och Deras Excellencier. Och som Hr. Landsh. med Consistorii bref uti Strengnäs til ho-

[illegible]

skulle derföre någon äga det som fattas, anhålles om des meddelande. Då man wet, huru få trykta underrättelser wi äga om de 20 första åren af wår nyare Historia eller efter Friheten, skal jag anse det, som en särdeles godhet för detta arbete, om trowärdiga Handlingar och Bref från 1718 til 1738, och som tillika redan kunna tryckas, mig tilsändas. M. L. lära ej utan nöje läsa de åtskilliga Anecdoter, som i denna Dagbok finnas. När i den står blott Secreteraren, menar Författaren sig sielf.

Digitized by Google

nom bewiſte, at Conſiſtorium ordenteligen föreſlagit denna Widmarck til ofwann. Paſtorat, ty befalte H. K. M. och Deras Excell at upſätta fulmagt för M. Widmarck, hälſt ſom H. M med nöje afhörde des Predikan och fant honom hafwa goda gåfwor. D. 18 kl. half 6 om morgonen reſte K. M. från Örebro, ſedan H. K. M. med tre koſtſamma och wälſmakeliga måltider af Hr. Landsh. blifwit unfägnad. H. M. blef utaf Hr. Landsh. Kibbing beledſagad til Swinwad, deräſt Hr. Landsh. afwäntade Hen. Maj:t Drotningen, ſom dit förwäntades at äta middag. Hans M. fortſatte ſin reſa och åt middag uti Erna. Så ſnart H:s Maj:t kom en mil derifrån in uti Öſtergötland, blef H. M. uppå gränſen emottagen af Hr. Landsh. Creutz, ſom där hade tilräckelig ſkjuts och hade öfwermåttan wäl icke allenaſt låtit laga wägarne utan dem ock med granruſkor utſira. Reſan fortſattes genom Kelmo til Husbyfjöl. Hr. Öfwerſte Falckenhagen emottog H. M. uti Kelmo och följde H. M. med honom hem til des Öfwerſte-Lieutenants boſtälle KongsNorrby, dit Hen. Kgl. Maj:t Drotningen också mot aftonen anlände och där öfwer natten hwilade. Men HofFruentimret och HofStaten förblefwo på Husbyfjöl. Deras Excellentier togo genaſte wägen från Örebro til Medewi, nemligen genom Aſkerſund. D. 19 förluſtade ſig Hans Kongl. Maj:t förmidd. på KongsNorrby med jagt, och ſedan Deras Maj:ter åtit middag därſtädes, ankom Hennes Maj:t genom Motala til Medewi kl. 5 om aftonen; men Hans K. M ej förr än kl. 9 efter, ſom H. K. M. åfwen efterm. under wägen war

Digitized by Google

på jagt, dock har H. K. M. under hela wägen ej haft särdeles nöje på jagten, efter H. M. intet diur skutit, förutan et Gråfswin på Strömsholm. Deras Excell. ankommo i går afton hit til Nedewi. D. 20 Jun. befalte H. K. M. Secreteraren, at upsätta bref til Hr. StatsSecret. von Düben, det Hans M:ts nådige wilja wore, at KrigsCollegium icke skulle utfärda någon mönstring med Regementerne, emedan H. M. den sielf wille förrätta. Samma dag befalte H. K. M. Deras Excellentier, at genomse de under resan inkomne Suppliquer och därpå resolvera. Emot aftonen sade Hr. Gen. Lieutenanten Silfwerhielm til Secreteraren, at Hans Maj:t lärer sielf wilja skrifwa wederbörande til, angående Regementernas mönstring; men begärte, at Secreteraren wille uti Regeringsformen eftersе, om KrigsCollegium något därwid hade at bestyra, hwarpå Secret. gaf til swar, at likmätigt Reger:f. §. 24 så tilkommer KrigsCollegio, at hafwa upsigt och wård bland annat om Munstringarne. D. 21 när H. M. war på Brunsgården och lät Hr. Gen. Lieuten. Silfwerhielm och Hr. Gen. Major And. Roskull, hwilka bägge följt med från Stockholm, skjuta til måls på 100 skrit, tog H. M. KrigsRådet Åkerhielm med sig affsides och befalte honom upsätta bref til Norra och Södra Skånska, samt Adlerfelts och Poßes Regementer, det de hålla sig tilreds, at af Kongl. M. blifwa munstrade; men KrigsRådet berättade det sedan til Secreteraren, och sade at han swarat K. M. det sådant genom Cancelliet borde utfärdas, och satte Secreteraren strax därpå up brefwen til wederbörande, sedan

Digitized by Google

dan han förut derom giort sin berättelse til Deras Excellentier. Hans Excel. Hr. Gref Cronhielm föreställte H. K. M. at bäst wore, det H. M. låte Öfwerstarne ungefär weta tiden, när Hans Maj:t tänker wara uti Skåne, då alt kunde gå mycket ordentligare til, hwarpå H. M. swarade, at Han wille först höra Doctorerne, huru lång tid fordras til Bruns-drickandet, och at emedlertid med expeditionens utfärdande kunde hafwa anstånd. Efterm. beordrade Deras Excell. Secreteraren, at upsätta bref til Landshöfding. uti Calmar, Blekinge, Jönkjöping och Skåne, at de intet upbåda någon skjuts, innan Hans Maj:ts Courier och utskickade derom tilställa dem H. Maj:ts befalning. Sedan framgaf Secreteraren til H. M. hwad som i går af D. Excell. blifwit resolveradt, hwilket alt H. M. underteknade. D. 22 begynte H. M. Bruns-Curen. Emot aftonen ankom bref från Senaten angående Danska Gen. Majorens och Extr. Envoyens von Arnolds ankomst til Stockholm, då H. M. kallade til sig H. Excel. Hr. Gref Cronhielm, och efter öfwerläggande med H. Excel. befalte Secreteraren at upsätta swar af sådant innehåll, at han wäl icke kan få Audience innan Kongl. Maj:t kommer til Stockholm, men så kan han likafult höras, om han har något at proponera, dock så, at därpå icke resolveras, utan tages ad referendum, och til Kongl. Maj:t jämte Rådets betänkande berättas. Deras Excell. befalte Secreteraren, at låta H. H. Stats-Secreterarne von Düben och Barck weta, det Kongl. Maj:t en och annan gång sig utlåtit, at Hans Maj:t önskade at hafwa

de i Stockholm warande Cabinets-saker wid handen, efter som H. K. M. lägligast fölle, at under resan afgjöra dem. Eljest har Kgl. M. wid Postens ankomst förundrat sig däröfwer, at Extracterne af utrikes breffwen icke blifwit Kgl. Maj:t tilstickade, och befalte D. Excell. at Secreteraren derom skulle tilskrifwa Hr. Stats-Secreteraren von Höpken. D. 23 förm. skref H. M. under de affärder, som til följe af Commißionens betänkande uti Stockholm blifwit upsatte och i går med Posten hitskickade. Item Expeditionen angående Regementernas munstring i Skåne, förutan Communicationen til KrigsCollegium och Landshöfd. von Hylten, emedan H. M. befan sig brydder uti hufwudet af wattudrickandet. Eljest resolverade Deras Excell. i dag på några supliquer. D. 24, som war Midsommars afton, kläddes en Soknsträddare och en bondepiga til brudgumme och brud, hwilka hade för sig deras brudfrämor och Hofredare, it. de wanlige Bruns-Musicanterne utklädde, som först gingo förbi Deras Maj:ters qwarter, och sedan uti Brunsgården kring om den upsatte Midsommars-stängen dansade uti Deras Maj:ters åsyn. De bekommo 3 tunnor öl. Brudgummen, som hade Registratoren Stiernmans råck på sig med tilbehör, steg fram til Hans Maj:t och tackade för den klädning han fått, hwarpå Hans M:t swarade, at han kunde den behålla. Bruden fick 14 Caroliner i specie. D. 25. Hr. HofMarskalk. Gust. von Düben sade til Secreteraren, at Hans Maj:t befalt, det den unga Erland Broman skal antagas til HofJunkare, och at derom bref skal upsättas til Hans Excel. Hr. Gref-

Tes-

Teßin. S. D. ankom Posten från Stockholm med den förordnade Commißionens Protocoll angående Officerarenas placerande wid Gardet. H. K. M. frågade Secreteraren om innehållet och då det kom at nämnas om Capitainerne Hammarfelt och Pfeiff, befalte H. M. at bref skulle upsättas til Commißionen, at H. M. finner underligit, det densamma twärt emot des befalning upfört deßa bägge, at njuta Compagnie och Capitains lön, efter som de sig = = = fört. Secreteraren bad i underdånighet, at Kongl. Maj:t wille först höra Herrar Gen. Lieutenanterna Gerta och von Essen häröfwer, emedan de i afton eller morgon bittida lära wara här. H. M. sade, at det befalte brefwet borde afgå, seende wäl at Gen. Major Törnflycht lärer wara orsaken, oaktat han fått H. K. Maj:ts expresse befalning. Secreteraren försäkrade i underdånighet, at Hr. Gen. Majoren Törnflycht hade alt för stor lydna för H. M. at sådant göra, och hemstälte än widare, om icke H. M. wille först afwänta bemälte Gen. Lieutenanters ankomst. H. M. swarade, at de icke förr än i öfwermorgon lära komma, och befalte, at brefwet skulle gå fort; men åntel. löfwade H. M. at wänta deras ankomst. Dock befalte H. M. at Secreteraren emedlertid skulle i morgon med posten låta Hr. StatsSecret. von Düben weta Kongl. Maj:ts nöjdhet, och at H. M:t hälst lämnar Compagniet til Piper. D. 26 om morgonen kl. 7 ankommo H. H. Gen. Lieutenanterne Gerta och von Essen, och hade med sig heta Commißionens Plan til Officerarnes placerande, hwilken ock kl. 10 företogs uti werdem Gen. Lieutenanters; bäg-

hägge Deras Excell. samt Gen. Lieut. Silfwerhielms och Gen. Majorens Kostuls närwaro, hwartil Krigs-Rådet Åkerhielm äfwen blef kallad, och resolverades, som Protocollet utwisar. D. 27 continuerades med Commissionens betänkande för och efter middagen. D. 28 continuerades med Commissionens arbetes examinerande, för och eftermiddagen, då och Cabinet hölts, uti hwilket Prosten Fegersten blef utnämd til Prost och Kyrkoherde i Marieſtad. Hans Excel. Hr Grefw Cronhielm sade til Secreteraren, at Kongl. Maj:t befalt, det han med nästa post skal skrifwa til Stockholm och förfråga sig, huru förr warit wanligit, når någon Konung af Swerige kommit til Skåne, om Konungen då låtit notificera sin ankomst til Konungen af Dannmark, samt huru och genom hwad Person det skedt, och hwad därwid blifwit i akt tagit. Hr. Gen. Lieut. von Essen sade til Secreteraren, at H. M. befalt, det Resepass skal upsättas för Gen. Major och Landsh. von Essen, at resa til Lifland. D. 29 befalte H. M. sielf Secreteraren, at upsätta bref til Gen. Lieutenant Trautvetter och försäkra honom, at det icke sker med H. Maj:ts wilja, at han uti någon ting skal wara misnögd, efter H. M. nogsamt har sig bekant des trogna tienster; it. til Grefw Mejerfelt, at han gjör wäl, at ställa Gen. Lieut. Trautvetter klagelös. Sedan sade Hans Excel. Gr. Cronhielm, at H. M. befalt, det Secreteraren skulle skrifwa til Stockholm, at derifrån låta weta, hwad det lider med Negotiationen angående Käjserliga Tituln för Czaren. D. 30 befalte H. M. at bref skulle gå til H. Excel. Gr.

Horn,

Digitized by Google

[illegible] som Gref Freytag.

D. 2 Julii öfwerſägo Deras Excellentier Annotations och Reſolutions böckerna hos Hans Excel. Gref Ekeblad, då nyßnämde Hans Excell. föreſtälte Secreteraren, at om något utom hans wetſkap expedierades, ſå wil H. Excell. ej taga del deruti, warande icke nog, at allena derom conferera med Hans Excell. Gr. Cronhielm. Secreteraren ſade, at det aldrig ſker, med mindre det angår någon Remiß, ſom Hans Maj:t befaller ſtrax ſkola ſke, och är det ſå mycket mindre nödigt, at Secreteraren därmed inkommoderar H. Excell. ſom Secreteraren enligit Cancellie Ordningen kan af ſig ſielf ſådant remittera. Hans Excell förmente, at det wore anſwar för Secreteraren, hälſt ſom Deras Excell. torde wilja hafwa en ſak annorlunda remitterad, än Secreteraren finner; men Secreteraren ſade, at han förſtår ſin tienſt och lärer fördenſkul wäl ſe ſig före, både at han icke något orätt expedierar och at han icke något anſwarligit af ſig ſielf underteknar, hwilket H. Excell. af Reſolutions boken kan få förnimma, föreſtällandes, at ſom redan 200 ſaker på föga mer än 14 dagar äro inkomne, ſå har H. M. myl. i Cabinettet på H. Excell. Gref Cronhielms remonſtration befalt Secreteraren, at underteckna de minſt angelägna Reſolutionerna efter befalning, aldenſtund H. M. omöjel. ſielf kan under-

Digitized by Google

tekna alt. Samma gång befaltes at föra til Protocollet, at H. M. benådat Lieutenanten wid Amiralitetet Gust. Cronhielm, Hans Excellences Brorson, med Capitains fulmagt. Secreteraren påminte härwid, at det strider mot Reger.formen. at någon i tjenst warande får Caracter; men Hans Excell. Gref Cronhielm remonstrerade, at andra gått honom förbi, och har desutan Hans Maj:t i anseende til hans wälförhållande under Madagascarske Expeditionen, der han allena protesterat emot Gen. Adjutanten Ulrich, giort honom denna nåden, hwarpå det resolverades. D 3 discourerade H. M. med Secreteraren angående Justitie Revisions ankomne bref om Öfwerste Delwigs sak. Secret. bad i underdånighet, at som Rådet derom skrifwit och saken wore af wigt, det wille H. M. nådigst höra Deras Excell. deröfwer. Hans Maj:t wille aldeles befria honom, men Secret. bad som förr, at H. M. wille höra Deras Excellentier, hwartil ock H. M. samtykte. S. D. skref H. M. med egen hög hand bref 1) til Hr. General Stakelberg i Finland, 2) til Gref Tarlo och 3) til S. S. v. D. D. 4 emot aftonen, såsom det war Hennes Maj:ts Namnsdag, så anställtes en Masquerade på följande sätt. Sjelfwa Desseinen war en Turkisk Ambassade til Hennes Maj:t. 1) Red en förut, at gjöra rum. 2) Kom en Pukare klädd uti en björnhud öfwer hufwudet, som slog på twå trummor, och fördes hans häst af twå hwitklädde Laquejer. 3) Redo fyra Skalmeje-blåsare. 4) Red HofJunkaren Gerta klädd i grönt, som en Turk. 5) Fördes åtskilliga handhästar. 6) Red Stalmästaren

Wie-

Wiebel klädd i grönt Dammast på Turkiska, hållande en käpp i handen, som war sirad med allehanda slags band. Hästen leddes af twänne hwitklädde Laquejer. 7) Red Öfwerste Gerta, som war Ambassadeuren och hade en Fruntimmers Adriene på sig och en magnifique Turbant, haftwande omkring sig 6 Pager, alla swärtade i ansigtet och klädde i hwitt. Deßa alla tilrustade sig på Herregården och kommo upridande i förbemälte ordning, rangerade sig på torget ut för det stora huset, der Hans Excell. Gr. Ekeblad bor; och sedan de ställt sig i ordning följde de uti nyßn. Hans Excellences hus församlade Masquer til 6 a 8 par, och hade en för sig, som spelte på harpa, och kommo alla i denna ordning in på Brunsgården, där Deras Maj:ter uti Tältet woro, och sedan hela sviten gjort sin tour runt omkring tältet, ställtes Pukaren och Skalmejblåsarne å sido. Men Wiebel steg först af sin häst och sedan Gerta. Den förra gick framföre och så den senare, som hos Hennes Maj:t, som stod up af sin stol, föll på knä och öfwerlefwererade sit bref, som låg på et prägtigt hyende, det han bar på händerna. Hennes Maj:t befalte honom strax stiga up, som han och gjorde, men emedan han låg på knä, tog Dess Maj:t af honom brefwet, som låg på hyendet, hwarpå stod med stora bokstäfwer skrifwit: Vivat Ulrica Eleonora Regina Sveciæ. Därpå föll åter Gerta på knä, men Hennes Maj:t befalte honom stiga up. Härpå kom Fröken Hamilton fram, som war à la tete des Masques, fallande på knä, agerande Spågifwinna och haranguerade Hennes Maj:t på Swenska wers, som hon sielf componerat så lydande:

Du Stierna har mig sagt, Du dyra Fru så sorten,
Du haft til närmsta slägt tre Kunger uti Norden.
Kung är Du, Kung din Man, Kung warit Far och Bror.
Jag spår Du mera blir, Du blir en Konungs Mor.

Sedan admitterades alla Masquerne til handkyss. När det war beställt, gick switen up bättre på Brunsgården och dansade på en dertil gjord Plan. Ibland andra war Capitaine Baron Hamilton bonde och hade til Camerat Ryttmästaren Mejerhjelm, utklädd til bondepiga, som bägge dansade wäl på bondska och gjorde Deras Maj:ter nöje. Wid ingången til Brunsgården woro twänne Pyramider satte och med granris och blomster utstofferade. På den sidan emot Hennes M:ts fönster woro åtskilliga Deviser målade, hwaribland en war, som föreställte Medewi brun som en Jet d'eau, med denna underskrift:

Hwar dräppa, som af Medwi rinner,
Tilber sin stora Drotnings Namn,
Och hoppas, at *ULRICA* finner
Ny kraft i skjöte, bröst och famn.

Kl. 7 angick aftonmåltiden och dansades derefter til kl. 10, då alt war ändat. D. 5 Jul. höll Hans Maj:t ordenteligit Cabinet uti Deras Excell. närwaro och om eftermiddagen expedierades 25 supplicanter. Gen. Lieutenanten Gerta sade til Secret. at H. Maj:t befalt det fulmagt skulle upsättas för Gr. Axel Cronhielm, at wara Corporal wid Lif-Drabanterna; hwarpå Secret. frågade, huru skal förhållas med lönen? Generalen swarade, at ingen lön är för honom. Men Secret.

eret. remonſtrerade, at Hans Excell. Gr. Cronhielm, ſom äfven i dag talt härom, ſagt, at det bör åntel. ſtå i fullmagten förmält om lön, då derpå ſwarades, at det kan wara lika mycket, efter ſom ändå ingen lön beſtås i Staten. D. 6 ankom om aftonen Fröken Dahlen, ſom på alt ſätt ſökte inſinuera ſig hos Deras Maj:ter, mäſt för at bedröfwa Fröken K. D. 7 befalte Hans Maj:t, at et bref ſkulle upſättas jämte ſwar på Hans Excell. Gr. Horns bref, angående Protocollet i Gr. Freytags ſak med Schwerin, det H. Maj:t wil hafwa en atteſt af H. Excell. och Gr. Gyllenborg, at Gref Freytag, ſom han pretenderar, icke ſtrax bedit Hans Maj:t om förlåtelſe för ſin begångna bontade. Eftermi. kort för poſtens afgång befalte Hans Maj:t, at et bref ſkulle upſättas til Gref Teßin, at Kongl. Maj:t och Hennes Maj:t Drotningen wille gerna flytta in uti det nya Slättet, hwarom Secreteraren ſtrax berättade Hans Excell. Gr. Cronhielm, men ſom poſten nu ſkulle affärdas, hade Secr. ej tid, at upſöka H. Excell. Gr. Ekeblad och honom härom antyda. D. 9 höll Hans Maj:t ordenteligit Cabinet, då Secret. ſedan han läſt den ankomne Depechen angående Gen. Major Löwens och Landshöfd. Friſenheims förrätning på Gränſe-Commißionen, at de wille föreſtälla Hans Maj:t, at det torde wara betänkeligit, om Gener. Stakelberg i Finland utſätter Poſteringar, efter ſom det kunde gifwa Czaren ombrage, och wore altſå wäl, om H. Maj:t wille härom mitigera de ordres, ſom H. Maj:t uti ſit nådiga Handbref honom nyl. gifwit, hwartil ock Hans Maj:t

samtykte. Wid samma tilfälle presenterade Secret. til Hans M:ts underskrift fullmagten för Gr. Axel Cronhielm, at wara Corporal af Drabanterne, hwarwid Secr. berättade för H. Exc. Gr. Ekeblad, hwad underskrifter det woro, då Hans Excell sade, at han icke wet utaf någon fullmagt för Gr. Ax. Cronhielm, hwaröfwer Secret. sig mycket förundrade, förnimmande at H Excell. Gr. Cronhielm redan kommit därom öfwerens med Hans Excell., hälst Hans Kongl. Maj:t befalt General Gerta, at antyda Secret. om denna fullmagts upsättande, och H. Excell. Gr. Cronhielm äfwen förut beordrat Secreteraren härom. D. 10 befaltes genom M:r Alt, General Diemars Cancellist, at Secret. skulle upsätta bref i sit namn til Secret. Kingwicht i Wien, at så snart han får Protocollet uti Gr. Freytags sak, så skal han deraf sticka en exacte Copia til Hr. Malzburg, Hans Durchl. Landgrefwens Minister. Secret. förfrågade sig hos Hans Excell. Gr. Ekeblad, huru nu skal förhållas med Gr. Ax. Cronhielms fullmagt, emedan Secret. den ej utgifwer, om H. Excell. har däremot något at påminna, hälst som Secret. aldrig kunnat sig annat föreställa, än at Hans Maj:t med Deras Excell. goda wetskap beordrat Gen. Gerta at antyda Secret. härom, ty elljest hade Secret. den ej upsatt. H. Excell. swarade, at han icke wet derutaf och tar altså ingen del deruti. Secret. remonstrerade, det han påminner sig, at H. Excell. Gr. Cronhielm sig utlätit, at Hans Maj:t detta befalt, emedan Hr. Gr. Ekeblad warit tilstädes. H. Excell. uprepade, at han aldrig wetat derutaf. Secret. sade,

at

Digitized by Google

at han då innehåller fullmagten, efter som det Kongl. Maj:t i underdånighet hemställes, huru härmed skal förhållas, men elljest wille H. Excell. Gr. Cronhielm den i dag med posten bortskicka. H. Excell. Gr. Ekeblad utlät sig derpå, at som Hans Maj:t det genom Hr. Gr. Cronhielm och Gen. Gerta befalt och fullmagten redan wore underskrifwen, så wille Hans Excell. icke wara deremot, men begärte dock, at det måtte annoteras, det Hans Excell. icke warit derwid, när til fullmagten blifwit resolverat. Härpå blef fullmagten H. Excell. Gr. Cronhielm tilställd, som den med posten bortskickade. Denna efterm ankommo Öfwersten Zander och Gen. Adjutanten Freudenfelt och hade strax Audience hos Hans Maj:t. Den förra begärte af Secret. strax Pass, at gå utrikes, efter Hans Maj:t befalt honom, at göra en resa utåt. D. 11 ankom en extra Post med bref til Kongl. Maj:t från Barckman, deruti han insänder en Relation af Capitain Wagner, at Czaren will sända i sön 25 Örlogsskepp, 3 Fregatter och 200 Galerer. Hans Maj:t gaf til Secret. Öfwerste Zanders supplique på samtel. Gen. Adjutanternas wägnar om deras lön af redbara eller de ankomne Ryska medlen, befallandes expresse, at derom bref skulle upsättas til Stats-Contoiret i sådane termer, at som alla Ambassadeurer, Gr. Lillienstedt och de flera, bekommit deras lön och gratification, så bör ock Freudenfelt det få, efter som Hans Maj:t expresse befalt, at Freudenfelt icke skal lefwerera penningarne ifrån sig, innan han får både sin lön och något för sit omak, stående icke i Regeringsformen, at Ge-

neral

neral Adjutanterne vor die lange weile skola skickas, at hämta penningar. Äfwen så bör Öfwerste Zander hafwa förutan lön resepenningar, emedan han skickas uti angelägna ärender. Secret. förmente och utlät sig i underdånighet, at det icke wore Hans Maj:ts alfwarre, at Freudenfelt icke skulle lefwerera medlen från sig, förr än han fått det han bör hafwa, hwarpå Hans Maj:t befalte expressis verbis, at det skal sättas in uti brefwet til Stats-Contoiret. Om alt hwad i dag passerat, gjorde Secret. sin berättelse til Deras Excellentier, som allenast påminte wid de ordres, som för Zander och Freudenfelt gifne äro, at det bäst är, at derom i morgon i Hans Maj:ts närwaro företages. Deras Excell. befalte ock då Secret. at upsätta et bref til Skara Consistorium, såsom swar angående Särstads Pastorat, hwaruti Doct. Detterberg försäkras om förstledigt blifwande Pastorat, som han begär, det hafwe hwad namn, det hafwa kan. Öfwerste Zander antydde Secreter. at Kongl. Maj:t befalt, det ordres skulle upsättas til Stats-Contoiret, at han skal hafwa 400 R:dlr til sin resas fortsättande, hwarpå Secret. swarade, at Hans Maj:t lärer wäl derpå i morgon uti Cabinettet resolvera. Sedan efter en tima kom Öfw. Zander tilbaka och berättade, at han talt med H. Exc. Gr. Cronhielm om sin resa och at få penningar dertil, och som Hans Excell. föreställt honom, hwad swårigheter derwid äro, så har Öfwersten det hos Hans Maj:t andragit och begärte at få resa i afton, efter som han wäl ser, at han inga penningar får. Men Hans Maj:t har derpå utlåtit sig, at oaktat hwad han säger,

Digitized by Google

säger, så skal Carlson upsätta ordres til Stats Contoiret och strax komma hit, hwarföre Öfwersten genast wille hafwa Secret. med sig. Secret. warnade honom, at icke bry Hans Maj:t med slika saker, efter som Öfwersten wäl wiste, at det icke stod i Secret. magt sådant at expediera, med mindre Hans Maj:t det i Deras Excell. närwaro befaller. Secret. gick dock up med Öfw. Zander på Brunsgården, där Hans Maj:t war, men aktade sig, at Hans Maj:t ej fick se honom; men efter en handwänning sade Secret. til Öfwersten, at han kunde berätta, om Hans Maj:t frågade, at Secr. där warit och skulle strax komma igen, men gick nu hem, at expediera Supplicanter. Emedlertid hölt sig Secr. undan i hopp, at Hans Maj:t torde i nåder ändra sin Resolution til i morgon, berättande Deras Excell. altsammans. Secr. hölt sig sedan hela afton undan, på det at Hans Maj:t icke måtte gifwa honom befalning om denna answarliga Expeditionen. D. 12 hölt Hans Maj:t om efterm. ordenteligit Cabinet. D. 13 war Bönedag. Efterm. diverterade Deras M:ter sig dermed, at låta hundar jaga uti Brunsgården twänne räfwar och twänne kattor. D. 14 hölt Hans Maj:t Cabinet och resolverades, som Annotations-boken utwisar. D. 15 ankom om morgonen en extra Post från Amiralitets Collegium i Carlscrona, hwaröfwer Hans Maj:t sig utlät, at Collegium icke måste gjöra någon bruit, utan allenast hafwa något manskap tilsammans, som under prätext af at arbeta kan wara wid handen, där det behöfdes at lägga några

Digitized by Google

[illegible] at, at afwärja de Ryska [illegible], i fall dessa wille något företaga. D. 16 Jul. 1722 höles Cabinet och resolverades öfwer den Expeditionen, som Cantzlie Rådet Klinckowström i dag hitbragt angående Madagascarska wäsendet. Efterm. befalte Hennes M:t Secretaren, at upsätta swar til Biskop Swedberg, samt at Hennes Maj:t wil skänka til hans Werk 100 Riks:dlr, hwarpå han i höst kan assignera på Casseuren Wier *).

2.

Bref från Professor Mich. Eneman til Prof. Ol. Rudbeck den Yngre i Upsala †).

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstige Patron.

Til lycka, så är jag fuller upkommen på Cyska botn, dock knapt och utan at jag än blifwit warm här, icke des mindre så kan jag intet undgå, at strax och först hörsamt upwakta Högl. Hr. Professoren och derigenom betyga den respect och wördnad, som jag är skyldig til och

*) Härmed slutas min Handskrift, och wore önskeligt, at härutaf få se någon följd.

† Detta och de följande framl. Professor Michael Enemans Bref, til sin Swärfader Professor Ol. Rudbeck den Yngre, äro mig i original handskrift gunstigt meddelta af Assessoren i Kongl. BergsCollegio, Wälborne Herr Erland Fredr. Hiärne, som efter nyßn. Professor Rudbecks, äfwen sin Sal. Hr. Swärfaders, död blifwit ägare af de-

Digitized by Google

och gerna bär för en så högtförtjent och gunstig Patron, ehwarest jag ock är eller komma kan, såsom warande det endaste, hwarmed jag än kan erkänna det af Högl. Hr. Professoren emot mig ertedde och förklarade goda, då jag i hörsamhet får gifwa wid handen, huru wida så i det ena som i det andra avanceras af min lilla cours och instituto. Och är det härtils fådant, som Högl. Hr. Doctoren af följande gunstigt behagar förmärkia. Jag steg wäl i HErrans Namn til skeps i Stockholm d. 22 Jun. st. v. om aftonen något sent, och lades jämwäl ut, men för motwind skull avanceradeś mycket litet, så at hela 8 dagar förlupo, innan wi kommo fram om Landsort, och som wi derifrån jämwäl måste släpas med motwind, så gick ock en half månad förbi, innan wi anlände til Wolgast, derifrån jag strax samma dag for och hit ankom. Doct. Mayer har jag i deßa dagar fått upwakta, och så närmare förmärka hans maner och höflighet mot de Swenska. Han fägnade mig, tog mig wid handen och wiste mig ordningen på sit Bibliotek samt Manuscripter, tilsägande mig, at alla dagar få deraf betjena mig. Publice är nu alt tyst til Rötmånans slut, som til min lycka, efter den nya stylen, förr angår, som eljest man under den tiden intet får något med Herrar Professorerna umgå. Emedlertid har jag förstått och sedt, at en Professor här, Palthenius

 wid

samma m. m. Det kan än märkas, at Prof. Eneman för utresan förlofwade sig med Prof. Rudbecks doter, och til deßa brefwens uplysning se Prof. Enemans Lefwernes beskrifning, D. 1, s. 62 följ.

wid namn, har i är uplagt och med korta animadversioner illustrerat en den aldraälsta ondtyska version på en gammal Pater, deraf lärer klart wara, at se Ondtyskans öfwerensstämmelse och ursprung af wårt språk, häraf mer, som detta är et prof af den älsta Tyskan, hwaraf Högtyskan sedan lärer wid Lutheri tid wara upkommen; hwilket som Högl. Hr. Doctoren har sig öfwermåttan wäl och bäst bekant tilförene, så wil jag allenast nämna Titulen af wärket, som så lyder: Tatiani Alexandr. Harmoniæ Evangelicæ antiquissima versio Theotisca, ut & Isidori Hisp. opera &c. eadem lingua conversa, fragmentum Joh. Phil. Palthenius edidit e Mss. codicibus & animadversionibus illustravit. Grips. 1706, och efter det här är bäst til kjöps, så wil jag ock öfwerskicka det med tilfälle, om Högl. Hr. Professoren så behagar. Det är en Qvart af 2 ell. 3 Alphabet. Deraf ses, at samma Professor har under händren et Glossarium Vandalicum, hwarom jag än intet har fått discourera med honom, men af flera hört, at han i det Tyska Språket och des Antiqviteter är nog förfaren. Så har jag ock sedt en Tysk Grammatica med Inscript.: Grundsätze der Deutschen Sprache im Reden und Schreiben ꝛc. von Joh. Bödikero, Berlin 1701 til 2 Alph. deruti han grundrikt discourerar om Tyska språkets bruk och art. Från Stettin kan jag få henne, ty här är hon intet. Men jag beder om en liten antekning på Hr. Doctorens egna Grammaticis och Etymologis, at jag intet må fara wilse wid sökande. Eljest har jag intet stort fått gjöra mig underrättad än, om stridigheterna här på orten

ten allenast litet hört. Efter en wecka skola 3 stycken Magistri blifwa Baccalaurei Theologiæ här, en Philosophiä Adjunctus Ritter, Doct. Mayers Bibliothecarius Qvade, och D. Schelwigs Son från Danzig. Privilegierna deras bestå uti Jure affigendi & præsidendi in Theologia; så skola de ock eljest gå med swarta kappor klädde derefter. I Avisorne är härifrån skrifwit, at flera rum skola gjöras i Kyrkan för Studenternas myckenhet skull, men så är at märka, at i alla tre Kyrkorna, som här äro, hafwa Studenterna intet mera än en bänk i twänne af dem, och i S. Nicolai twänne bänkar allenast, hwarföre är intet underligit, om de få litet mera rum. De kunna wara högst 150 stycken, och däribland 15 Swenska wid lag. Sist recommenderar jag, jämte mig sjelf, min ödmjuka respect och hälsning så wäl hos Högl. Hr. Doctoren som den gunstigsta Fru Doctorinnan, samtelige dygdige Jungfrurne, Mons. Olaus och Hr. Peter Olaus, förblifwandes jag under oaflåtelig önskan för allas beständiga wälmåga och förnöjlighet altid och med all wördnad

Ädle och Höglärde Herr Professorens,
Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 7 Aug. / 28 Jul. 1706.

hörsammaste tjenare
Michael Eneman.

P. S. Jag blef rätt nu warse en Fransos, Pezron benämd, som skrifwit l'Antiquité des tems, Paris 1687, och derpå Defense de l'Antiquité des tems

1691, deruti han subtilt wisar, huru Judaeus haf-
wa corrumperat fontes post Christi tempora auctor Hie-
ronymum, dertil han ock allegerar Gregor. Abul-
pharagii Hist. Dynastiarum, Dynast. 7. p. 72, som
åfwen wisar detsamma, och kan af detta stället ses,
om Abulpharagius finnes på Biblioteket i Upsala.
Denna boken lärer wara rar. Jag kom så til at se
och höras discourera om henne, efter här en Professor
Gebhardi har skrifwit Vindicias fontium mot henne.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstigste Patron.

I min sista skrifwelse nämde jag om de böcker eller
små Tractater, som här kunde finnas. De samma
följa nu jämte detta med och är allenast Tatiani Har-
monia Evang. och Gebhardi Vindiciæ S. S. contra Pez-
ronum; de öfrige har jag än intet öfwerkommit. Et
Register på Sal. Prof. Colbergii Bibliotek, som här
nu snart skal förauctioneras, öfwerstickas tillika med,
hwilket Professor Sahlbach här i staden jämte sin hör-
samma hälsning til Högl. Hr. Doctoren mig recommen-
derade wid tilfälle, då jag war här på Acad. Biblioteket,
hwaröfwer Professor Sahlbach är Bibliotecarius.
Om deribland några wore, som Högl. Hr. Pro-
fessoren behagade, så wil jag önska god wind öfwer för
detta och Skepparen, at jag måtte snart få kunskap der-
om och tilfälle at förklara min ödmjuka tjenst derwid,
efter ofelbart kärer här bland Tyskarne på Tyska böc-
ker bästa kjöp wara. Eljest följer ock en och annan Theo-

 logisk

logisk Disputation til Hr. Mag. Schult, som här äro ventilerade och jag har läfwat gifwa honom part utaf. Sedan sist är intet besynnerligit här passerat, ej heller har jag något särdeles med H. H. Professorerna discourerat; allenast med Doct. Mayer en gång publice, då jag som ordinarius opponerade på Mag. Frondin och förmärkte en synnerlig faveur af bemälte Doctor, så wäl under discoursen, som för och efter. Han har en god gåfwa til at draga folk til sig och behålla. Jag tänkte intet mindre wid min ankomst, än at här något stanna; men nu fruktar det går med mig, som med dem af de Swenska, hwilka för mig här hafwa warit, är gångit, at wi mot förmodan här komma at dröja och disputera; fast det intet så wäl faller för någon af H. H. Theologis i Upsala. Eljest är nu här i Pommern alt in meta; Recruter och LandtMilitien här komma och gå af och an, ej heller wet man här wist ännu, om Recruterna här komma at stanna öfwer wintern eller ej. Om Hans Kongl. Maj:ts Progresser i Saxen talas nu ock här öfwer alt, och kunna hwarken Aviseskrifwarena eller folket i gemen nog undra sig öfwer och berömma Konungens umgående med Saxerne, som at han låter Kjöpmännerna fritt handla och hålla sin marknad, fast han Leipzig har nu just intagit och besatt; och huru han eljest, då han kommit til en Skola, där goßarne om morgonen hållit på at gjöra bön, för den orsaken skull intet welat gå in och afskräcka dem, utan gådt tilbaka och sagt: Låt dem gjöra sina böner. Den Högste Guden befrämje Hans förehafwande widare och gjöre et godt slut på det-

detta eljest widlyftiga kriget, som alt widare och widare går, och för de släta tidenderna från de andre Tyska stridiga orterna wisar liksom någon owißhet, hwad det lärer och wil stanna uti. Den samme gode Guden uppehålle Högädle Hr. Professoren och samtelige deß Sine. Förblifwande jag med all wördnad.

Höglärde Herr Professorens
Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. $\frac{26}{19}$ Sept. 1706.

ödmjuke och hörsamste tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,
Min Gunstigste Patron.

För en månad sedan lade jag några bref på posten at föras öfwer til Upsala och hoppas dem wara wäl öfwerkomne. Emedlertid har jag alt wäntat på Doct. Mayer. Nu är han äntel. näst för Helgen hemkommen, men strax worden så öfwerhopad med publique syßlor, at jag knapt fått tala med honom, mindre kunnat förmå at se på min Disputation; har dock läfwat, at strax efter Helgen låta gå för sig, hwarpå jag förmodar nu efter 3 högst 4 weckor kunna blifwa resefärdig härifrån. Från Lägret *) hade han intet synnerligit utan det, som, Gudi lof, öfwer alt lärer bekant wara, Fridens wißhet. Allenast talar han mycket om, huru fientlig Hans Maj:t är på Pietisterne, och at han hafwer dem alla för sig upteknade, som i Halle och der-

*) Wid Altranstadt.

deromkring sig uppehållit och studerat hafwa, at de, som i Upsala för slikt warit angifne, lära undgå all fara hörer jag, men at Doct. Zach. Esberg och Hr. Dahlborg intet så lätt torde slippa för några expressioner, som ingendera gjerna willa revocera. En Disp. de Maxilla Samsonitica, som en Dansk Sidelmannus benämd har utgifwit emot Observat. Halenses och jag sist omrörde, har jag fuller, men intet tilfälle at öfwerskicka. Så har ock Doct. Gebhardi i deßa dagar låtit trycka, det han har publice läsit emot samma Observatores de Vulpeculis Simsonæis, men i brist på Respondens ännu intet kommit til at disputera, och lärer han jämwäl hafwa ondt derefter, emedan wederparterna synas hafwa goda skiäl. På Observat. Halensium argumenta swarar han först efter giörligheten och at widare bekräfta rem totam, införer han Palæstinam olim abundasse vulpibus, iisque abigendis vel capiendis gentem Judaicam assvetam fuisse, quodque Samson, quia Judex fuerit, facile potuisset imperare nonnullis, ut sibi caperent vulpeculas, postremo potuisse Deum, ut olim ad Noachi arcam compulit bestias, ita etiam ad Simsonem vulpes. Dernäst tager han på sig, at refutera en Anonymum Gallum, som utgifwit en Tractat med Titel: Renards de Samson, och sådant argument: Samson ne prit pas trois cents renards, mais il attaqua trois cents gerbiers de ces ennemis, lesquels il brule. Autoris mentem ponerar han denna: Posteaquam Philistæi Simsoni nuptam rapuissent, ille vindicandi sui copiam summo studio [illegible] Commodam autem [illegible]

[illegible]

Sw. Bibl. D. 5, A. 4.

cationem ipsi Philistaei ei subministrarunt, quia se messe ad viciniora loca comportassent trecentos manipulorum acervos, non sine magno labore. In hos igne comburendos statim animum intendit. Nocte itaque, cum forte festum agerent Philistaei, magno animo negotium adgressus, extremum manipulum de quoque acervo cepit in terramque projectum ita collocavit, ut bini manipuli ex altera parte sese invicem, ex altera vero ambos acervos, de quibus ablati erant, contingerent. Hoc ipso tantum temporis lucratus est, ut loco trecentorum acervorum tantum centum & quinquaginta succendere necessum habuerit. Medio autem loco, quo duo in terram projecti manipuli sese contingebant, stravit materiam quandam combustibilem, picem, linum vel cannabim, idque fecit per centum & quinquaginta ita conjunctos acervos. Hoc facto omnes agros in quibus acervi hi collocati, obiens, ignem, quem hactenus astute absconderat, misit in materiam illam combustibilem, quam ea parte posuerat, qua duo manipuli sese contingebant. Unde factum, ut centum & quinquaginta manipulorum acervi uno fere momento in cineres redigerentur, cum ignis in medio duorum manipulorum positus ex utraque parte inventum acervum depasceret, non sine maximo hostium damno, siquidem flamma vento adducta in frugem nondum demessam & vicinas arbores imprimis in oleas, quae intra segetem erant satae more Orientalium consueto, sese consecit. Detta går han per partes igenom at förlägga. Sist ponerar han sielf en särskilt interpretation, som skulle per שועלים indigitari animalia rationalia s. homines. Denna dedu-

cerar

cerar han något och [illegible] vil och derpå förlägger, stam-
nandes deruti, det måste wara sådane djur, som här-
tils är antagit och uttolkat. Hr. Doctorn ursäktar,
om jag för långt har detta omrört, efter jag gerna wil
derätta hans mening och jag nu intet tilfälle hafwer,
at skicka öfwer sjelfwa Tractaten, hwilken Doct. Geb-
hardi mig sjelf gaf och består af 4 ark allenast. Nu
hörer jag, at Observations syslan i Halle är stadnad
något. Prof. Palthenius, som har uplagt Tatianum
och jag förr omrört, har blifwit förlofwad med en
Borgmästare doter här, wid namn Corswant, men
som hennes fader är Adel, så har ock bemälte Profes-
sor Palthenius intet förr fått tilsägelse, än han låf-
wat willa låta adla sig och säges nu öfwer alt, det wara
skedt och honom hafwa ändrat sit namn til von Pal-
then. I Wittenberg är Superintendenten Malm-
berg förklarad för Licentiatus Theologiä af Doctor
Neuman. I Stettin är en Medaille slagen öfwer
freden med inga särdeles Diviser, utan med Hans Kgl.
Maj:ts Portrait på den ena sidan allenast, och på den
andra en Postillon med utrop: Friede, Friede, och
öfwerskrift: Das ist vom HErrn geschehen. Men
öfwer Hans Maj:ts Segrar är en i Hamburg sla-
gen rätt wacker, där på ena sidan de förnämste A-
ctionerne stå utsatte i små fält med ort och tiden.
Jag lefwer altid och gjerna

Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 25 Dec. 1706.

hörsamste och ödmjuke tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Jäglände Herr Doctor och Professor,

Min Gunstigste Patron.

Det är nu i HErrans namn bestält med den lilla sos-
ban, som jag här under händer hade och har der-
wid förmärkt Doct. Mayers synnerliga Fiendskap, den
han så wäl skriftligen har gjort och förklarat sig til
om mig, som muntligen publice och privatim, och
har jag at sägna mig af, at han en hel hop förtroen-
de mig berättade, hwad Hans Maj:t har med honom
talt om några i Upsala, nemlig Doct. Mollinger, och
hwilka han eljest något mente om antingen wäl eller il-
la. Mycket beklagade han, at Regeringen här i Pom-
mern har förbudit honom, at något låta utgå eller
trycka, och at han nu nödgas sända det öfwer til Leip-
zig så länge, han kan få ifrån Hans Maj:t et nådigt
swar, på hwilkens befalning han sade sig hafwa låtit
utgå den lilla korta berättelsen om Pietisterna. Ej-
jest var D. Mayers propositioner och ärende wid Lä-
gret om Kyrkostaten och mera sådant här i Pommern,
ändra tillägga, at han där ock begärt, at få blifwa
Rector perpetuus, at ingen provocation til Tribuna-
let skulle tillåtas från Consistorio Ecclesiastico och me-
ra sådant, men jag håller före af hans wisgummare,
af hwilka han en ewig hop hafwer, wara utspridt. Hit
är för några weckor ankommen från Halle en Vice Pre-
sidentens i Revision, Franckens Son, som där i 2
år sig uppehållit, men nu wid Hans Maj:ts ankomst
dit til orten blifwit utkallad och af Konungen sjelf blif-
wit frågad, om han intet wetat af några Pietister i

Hulle, och efter dennas nekande dertil, har Hans Mit befalt honom resa til Gripswald til Doct. Mayer, som skulle säga honom det. Derpå har Gref Piper sjelf recommenderat honom hos Doct. Mayer. Nu är han här och har jag på D. Mayers Bibliothek några gånger talt med honom, och som mig tyckes har han fått en dryg slång af Thomasii Information. Nu i weckan som ingår, wil Gud, följer jag med Posten til Stettin och så widare til Saxen. Det lärer fuller wara Högl. Hr. Professoren bekant, huru som von der Hardt, Professor i Helmstad och Auctionistens Bror i Upsala, har skrifwit om Miraculis uti Vet. Test. och Christi in Novo Test. dem han deducerar af causis naturalibus; alla nästan likt med Spinoza. Sjelfwa skrifterna har jag ännu intet sedt, men åtstilligt har jag hördt derom, och om Högl. Hr Doctoren behagar, wil jag efterse dem och öfwerstyra. Jag lefwer med all wördnad

Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 26 Febr. ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Freeman

Adle och Höglärde Hr. Doctor och Professor,

Min Gunstigste Patron.

I den sista hörsamste skrifwelse öfwer Hamburg nämde jag om det lilla, som på Högl. Hr. Professorens godtfinnande jag på denna orten har kommit, at något uppehållas med. Härmed har jag nu den äran at öf-

wersända et exemplar eller tu af den lilla Disputationen *), som hon ställd är och inrättad, under hörsamst hopp, det torde Högl. Hr. Professoren intet misshaga. Hwad Materien angår, så tog jag mig hälst en sådan, derwid jag skulle få fritt discourera sjelf, utan at löpa til många böcker eller bruka andras raisoner, som under resan intet är så wigt, at sinna eller efter behag altid bruka. Och fast jag derwid under skrifwandet och sedermera under tryckandet märkte några af Theologis Lutheranis wara i annor mening i et eller annat mål, så for jag dock fort, efter jag fant mina skjäl derwid och Doct. Mayer dem approberade, sådane, som de andre intet hafwa rört eller anfört, och som tjente til at confirmera Thesin med. Det är så en qvästion, som hwar och en kan lämna sina tankar om, efter som han bäst finner, allenast man följer de rätta principlerna, och aldenstund jag har haft anledning af de bästa Theologis nostris, så tyktes mig så mycket bättre och säkrare kunna deducera deras Thesin, som den fast war, och andras inwändningar sådane, som kunde med fog och skjäl inwändas emot; och desutan jag derwid anledning hade, at discourera emot wåra adversarios flera tillika och deras ofog och absurda wisa. Wid detta tillfälle beder jag hörsamst före, at intet mer än 1 eller 2 Exemplar för Högl. Hr. Doctoren och et för Hr. Magist. Schult öfwerskickas, efter jag har innesatt de öfriga här hos Licent-förwaltaren Ledebuhr, tillika med några andra skrifter af de, som Högl. Hr. Professoren behagat

*) Disputationen handlade *de Salute Infantum sine Baptismo decedentium Christianorum ac gentilium.*

Digitized by Google

hagat anteckna och mig anbefalt at efterſöka, hwilket alt denna Literatförwaltaren ſkal med en bekant Skeppare öfwerſkicka til Stockholm til Hr. Grubb. Här ſkickas ock nu med de twänne förr omtalte Diſputationerna de Maxilla Simſonitica & Vulpibus Simſonis, it. Doct. Mayers Kurtze Bericht von Pietiſten. Näſt trognaſte anbefallan i Guds nådiga beſkydd lefwer jag altid

Höglärde Herr Profeſſorens

Gripswald d. 3 Mart. 1707.

aldrahörſamſte och ödmjuke tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Profeſſor,
Min Gunſtigſte Patron.

För en månad berättade jag med några ord om min afresa från Gripswald, ſom ock ſkedde något derefter, hwarpå jag ſtrax i Stettin begynte ſpana efter de af Högl. Hr. Profeſſoren namngifna böckerna, men fick om tagen kunſkap förr än i Berlin, förſt på en boklåda, om Meninſchi Lexicon, deräſt det för någon tid ſades hafwa warit, och ſedermera på Konungens Bibliotek, där jag förſt fick ſe det och tillika en hop rare Manuſcripta Lutheri och Gråkiſke ſamt Sineſke, i ſynnerhet en Sineſk Grammatica och Lexicon, ſom där allenaſt lärer ſtå at finna, efter det war et Manuſcript. Änteligen kom jag öfwer detſamma Lexicon här uti en boklåda, där ock et exemplar allenaſt är tilfinnande och derföre tämmel. dyrt. Han begärte 30 R:dlr och änteligen bedyrade han ſig inſet kunna

ſälja

sälja det under 27 R:dlr. Jag wet nu intet huru Högl. Hr. Doctoren tycker. I Wien hörer jag skal finnas mera deraf, men på andra orter lärer wara swårt derefter. Behagas det för det kiöpet, så skal jag strax afhämta det och så med Posten öfwerskickat til Stettin til Mag. Norby, som har låfwat mig, at skicka det fort med en god Skeppare til Stockholm. Elliest menar jag mig kunna få Pezrons Antiquite des tems, som ock då skal öfwerstyras med. Nu har jag fått en liten Tractat, et Edvardi Brerewodi, Angli, Scrutinium linguarum, A. 1659 tryckt i Franckf. Flera har jag intet kommit öfwer, allenast fått namn på några, som Cohen de Lahra in conciliatione vocab. Græc. & Ebræorum; it. et Ge. Henischii Lexicon med denna Titul: Thesaurus linguæ & sapientiæ Germanicæ, in quo vocabula omnia Germanica tam rara quam communia, cum suis synonymis, derivatis, phrasibus, compositis, epithetis, proverbiis, antithetis continentur & latina &c. adjectæ sunt quoque dictionibusque plerisque Anglicæ, Bohemicæ, Gallicæ, Græcæ, Hebraicæ, Hispanicæ, Hungaricæ, Italicæ, Polonicæ &c. Aug. Vind. 1616. är en foliant, men intet längre efter Alphab. gångit än til G inclusive, deruti och dermed wärket uphörer, efter som Autor då död blifwit. Detsamma finnes här i en gammal boklåda för 2 R:dlr; så finnes ock Jac. Redingeri Affinitas Teutonicæ atque Latinæ linguæ s. Harmonica nomenclatura, in qua demonstratur quod latinæ voces ex Germanica lingua oriuntur, Hann. 1650. Elliest är Spelmanni Archæolus, Lond. 1626, den jag menar Högl. Hr. Professoren förr lärer hafwa; noch

Lexi-

Digitized by Google

Lexicon Harmonicum ex matre Ebræa & filiis Chaldæa, Syr. Arab. Samarit. Æthiop. Talmud. Rabbin. ded. voces Joh. Hottingeri, Frankf. 1661. Skulle någotdera häraf behagas, så skal jag strax skaffa det öfver. Efter And. Müllerii Greiffenhagens (som war en stor Linguist och dräpelig lärd Man) skrifter har jag sedt, men intet funnit, i synnerhet des Glossarium Sacrum s. vocum & phras. peregrinarum in Ebræo Text. V. T. occurrentium enucleatio, Frankf. 1690. Herr Envojen Lejonstedt i Berlin wiste en särdeles gunst emot mig och då han fick se Högl. Hr. Doct. Disput. de Selav, samt höra sammanhanget och se titulen af Lexico, tykte han mycket derom och rätt fägnade sig, at något sådant skulle finnas i Swerige och kunna komma derifrån. Han önskade det måtte snart kunna komma i ljuset til Fäderneslandets heder och de Lärdas förundran. Herr Envojen berättade mig, huru han har föst ut Dippel utur Berlin och Brandenburg (jag menar mig förr hafwa nämt om samma Person). Han har skrifwit en försmädelig skrift emot D. Mayers Kurtze Bericht von Pietisten, och som han deruti kallar wår Orthodoxam Religionem einen [illegible] Orthodoxie, Librorum Symbol. stringentem observantiam ein brutal und illegal Religions-Zwang, dermed oblique stötandes på Konungens Edicter (det berättade Doct. Malmberg, huru, då han nämt för Dans Maj:t, at Dippel kallar hans Edicta brutala och illegala, Konungen hade rådnat i ögonen), tillika farandes något ut på Hr. Cancellie Rådet Hermelin,

som samma hade upsatt; så har och Konungen befallt, det måtte samma skrift förbrännas. På Hr. Envojens proposition åt Dippel insatt worden, skrifterne confiscerade och som en Danckelman satt 2000 R:dlr caution för honom, det måtte han slippa utur arresten, och Dippel derpå dragit sin wåg, så har och samma 2000 R:dlr strax måst utläggas, skriften förbrändes under galgen på torget, Boktryckaren straffat med 500 R:dlr böter och sedermera förbudit wid 1000 R:dlrs wite, at förfalska något Dippels arbete mer i Berlin. Hans Maj:t ligger ännu stilla i Hufwudquarteret och wet ingen hwart det framdeles lärer bära på, så mena dock några, det torde intet gå så snart utur Tyskland. Jag hörde redan i Gripswald och sedan här så oförmärkt, huru det skolat blifwit proponerat i Regensburg från wår Konung om Lutherska Församlingarnas Restitution i Slesien til sina friheter vi pacis Osnabrugensis, och sedan om Kur-Bäjerns insättande igen. Tiden lärer utwisa alt. I Stettin stodo på Artillerie gården inemot 100 Pontoner eller ladderbryggor färdige, intet olike at brukas emot Ryssen, efter de woro så gjorde, at de kunde brukas öfwer sjöar och äfwen öfwer träsk och moras, ty där woro gjorde små hjul at sätta derunder. Hwad mig angår, så har jag intet mer fått, än anmäla mig hos Hr. Cancellie-Rådet Hermelin och Hr. Superintendenten D. Malmberg, och som jag, på denna senares förfrågan om mit propos, sade mig wara kommen at upwäkta, om det wore tillåteligt wid Häfwet, så fick jag til swars, nu där intet wara ledigt, och at han jämwäl intet bref

hade

hade haft från Hr. Archi-Biſkopen på någon tid, så kunde jag intet widare påstå något, utan recommenderade mig uti des goda minne så länge. Jag måste alt hålla mig här i Staden, efter wid Hufwudqwarteret är ogiörligit för trångsten skull. Där är allenast några hus och måste så flera i hwart hus hjelpa sig. Jag lefwer altid och gierna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Leipzig d. $\frac{10}{20}$ Mart. 1707.

ödmjuke och aldrahörsamste tjenare

Michael Eneman.

P. S. Efter Herrar Schönströmmarne har jag än intet fått fråga eller någon kunskap erhållit, efter jag så i hastighet nu först måst wakta up wid Hufwudqwarteret, och de derifrån lära långt ligga, hwareſt eller hwarut wet jag intet. Men det är wist, at somlige Regementer ligga 15 mil från Konungen. Hos honom ligga intet mer än 12 Drabanter inqwarterade i Hufwudqwarteret.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstigste Patron.

Till de böcker, hwarom jag skref i mit sista bref, kommer nu en, som är nyligen hitkommen från Engeland i folio under titel: Lingvarum Vet. Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus & Archæologicus, Aut. Ge. Hickesio, Oxon. e Theatro Sheldoniano

1705, är 10 ell. 12 Alph. stark. Med mig är eljest så, at Hr. Superintendenten D. Malmberg har behagat föreslå mig i Mag. Aurivillii ställe (som är kommen efter Mag. Lampa, hwilken är til Arboga avancerad) til Notariatet och Extra Ordinarie upwaktningen wid Hofwet. Strax efter min profpredikan för Hans Maj:t, så gjorde Hr. Superintendenten min recommendation hos Hans Maj:t och äfwen hos Hans Exc. Gref Piper, men wet dock ännu intet, huru det lärer aflöpa. Här äro eljest upwaktningar wid Hofwet af höga Personer. Duc de Marleboroug war här wid AltKanstadt och följde dagen efter Hans Maj:t wår Allernådigste Konung hit in til Leipzig, deräst de talade med Konung August en stund eller twå, som då just war här i förstaden i en Köpman Apfels Garten. Wid samma tid kom ock Smigelski hit, den alla icke utan lust och smått löje åskådade Han är en liten nätt Herre, går i Tyska kläder, ser ut, som han har namnet och gjort gjerningarne til nu en tid bortåt, smygaktig och slug. Det berättas, at då han först kommit för Hans Maj:t och gjort sin reverence, Hans Maj:t hade sedt up och ned på honom, gådt rundt omkring honom och äntel. sedt på Gref Piper och små-lett. Åtminstone war det sant, at alle, som blefwo honom warse, de logo. Gref Wrangel feck då tilfälle, at hälsa på honom och tacka för en silfwer-service, som Smigelski hade snappat ifrån honom. I gemen tycka Saxerna intet om, at de Swenska så länge uppehålla sig hos dem. Det förljudes ock, som Konung August skal hafwa låtit arrestera Gref Imhof och Pfingst der-

derföre, at de samtyckt til så släta willor, i synnerhet intet determinerat någon wiss dag til de Swenskas afmarche. En Ryst Envoje hafwa wåra snappat up wid Brandenburgska gränsen, då han wille från Berlin til Polen, med en hel hop bref och skriftelig instruction för Menschikof, at anföra en Armee. De samma brefwen har Hans Maj:t nu nyl. med godt nöje studerat uti. Hans Maj:t är alla dagar i Cancelliet från 8 til 12, 1 och 2 ibland, jämwäl eftermiddagarne då och då. Jag lefwer altid och gjerna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Leipzig d. 14 Maj 1707.

Ödmjuke och aldrahörsamste tjenare
Michael Eneman.

P. S. Gref Posse reste för några dagar hem åt Swerige; så är ock Gref Welling resefärdig härifrån. Eljest om något skulle nu spargeras i Upsala om den äldre Iserhielms wärfning, så hänger det så tilhopa, at då Iserhielmarne worit til måltids en gång hos Hr. Ryttmästaren Schönström, och ibland andra en Pfeif, Fändrick under Gardet, så har Iserhielmen par raillerie sagt sig hafwa lust at tjena, derpå Pfeifen kastat penningar i hans ficka och drucket Konungens skål, och den andra swarat; derefter har Pfeifen hotat sig wilja taga ut honom, om han intet wille med goda inställa sig. Men så blifwer dock intet mera af, utan Iserhielm allenast något brydder.

Digitized by Google

Ädle och Höglärde Herr Professor,
Gunstigste Patron.

Höglärde Herr Professorens gunstigste skrifvelse af d. 5 Apr. bekom jag först d. 9 Maj. Jag måste nu i HErrans Namn fälja med Armeen, huru det ock må gå för mig utan equipage; så länge Mag. Lampe intet får afsked, har jag heller intet at wänta på utfärd, och hwarföre det utdrages med honom, wet jag inte. At det eljest skal stå med min befordran på goda sätter har jag förstådt af Hr. Superintendenten, och hoppas at HErren mig änkel. hielper. Sickefl. Archæologia är skänkt til Upsala Bibliothek och dit ankommen hörde jag af Mag Jac. Benzelius. Här begära de 40 R:dir för honom. Den lilla wackra Tyska Bibelen, som Högl. Hr. Professoren gunstigast efterlät mig wid afresan, har jag nu tilbaka sändt med Mag. Wallerius, confirmerad Pastor i Tierp, ty efter han torde fara illa eller ock förkomma på marchen, så wil jag häldre sända honom ifrån mig med en säker Man, än på hasard föra honom widare med mig, särdeles efter jag nu är owiß på, huru snart jag får komma hem igen, och hwilka facis man här ute kan råka uti och blifwa underkastad. General Majorens och Capitain Lieutenantens Gref Wrangels död beklagas här af många. Hans Maj:t har sielf wisat compaßion därwid och bewistat begrafningen 3:dje dag Pingest, som skedde i en liten Kyrkia här strax wid Hufwudqwarteret. Det gick rätt och slätt til, utan skiutning och sådant, allenast med ringning och Likpredikan samt wanliga sånger. Eljest

jest har Hans Majt warit med på Gen. Major Mejerfelts bröllop med Fröken Törnflycht och där wisat sig mycket nådig, samt in på natten lustig. Alla dagar äro här främmande Ministrer, så woro ock för 8 dagar sedan tillika med Hans Excel. Gref Piper de til conference i Leipzig, men i hwad mål är obekant. I gemen moquera Tyskarne sig öfwer Fransosernas framgång och tilskrifwa sådant mycket wår Allernådigste Konungs drögsel här, dem på händerne, hwarutaf de liksom suspensi måtte gå och distraherade intet wetande, hwad de hafwa at wänta, eller hwad de skola akta sig före. Den Högste Guden styre wärket til det bästa. Jag lefwer altid och gerna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

AltRanstadt d. 19 Jun. 1707.

ödmjuke och aldrahörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstigste Patron.

Med det förslag, som Hr. Superintendenten behagade giöra på mig til succession efter Mag. Aurivillius, är nu Gudi lof så wida kommit, at wi bägge fått ut sullmagt af d. 26 Jun. han til Predikant wid Drabanterne och jag sedan til Notariatet wid HofConsistorium. Gifwe Gud, det wore i en god stund skedt och mina små fata under den samme Gudens hand och bistånd, samt mine wälbenägne Patroners nöje continue-

[illegible] måste. Så mycket hos mig står, [illegible] Guds hjelp intet fela uti sin gunstiga intention [illegible] mig. Ibland andra har jag intet minst at tacka Hr. Cancellie-Rådet Hermelin, hwilken, som en besynnerlig Patron af studier och ej oartade sinnen, har så wäl på Doct. Molins recommendation som eljest gunstigt [illegible] tade tanka af min ringhet drifwit tillika saken för mig til det bästa. Jag måste så i HErrans Namn [illegible] med. Upbrättet wet man än intet af, måste dock alla stunder färdig wara. Huru sakerne eljest stå [illegible] terne emellan wet ingen wist, utan måste tiden [illegible] ra. Om Ryssarnas annalkande til Posen förlindes något, men i wißhet intet. För några dagar [illegible] Hr. Capitain Spole til Leipzig, där jag ock hade äran at hälsa på honom och se honom må wäl. Från Pernau hörer jag, at Herrar Professorerna hafwa behagat fälla något votum på mig til en vacant Profession där, men huru wida och hwilken torde wara i närmaste consideration wet jag ännu intet. Jag förblifwer framgent

Ädle och Höglärde Herr Professorens

AltRanstadt d. 10 Jul. 1707.

ödmjuke och hörsamste tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor,
Min Gunstigste Patron.

Upbrättet från AltRanstadt skedde d. 20 Aug. därpå marcherade wi immer genom Wolckewitz, Grim,

Grim, Meisen och så bortåt utur Saxen in uti Lausnitz och Wendiske Tracten, där jag med undran märkte, huru folket på landet ännu sin Wendiska tala, utan at förstå Tyska, änskjönt på ömse sidor Tyskar om dem bo. I Görlitz besåg jag Christi Graf med synnerligit nöje, efter som ock alt annat är där til seendes, neml. loca memorabilia passionis Christi, såsom de nu förtiden och för mer än 200 år woro, då detta är aftagit af en Adelsman och inrättat i Görlitz med Kyrka och annat, så wäl gjort och utzirat, som jag någonsin någon Kyrkja förr sedt. I Slesien war en ohörd glädje bland det arma folket, som hade warit utestängda från sina Kyrkjor, men nu fått igen genom H. Kongl. Maj:ts bearbetande. I sanning äro där öfwer 1000 Kyrkjor, som blifwit dem restituerade, och hwad för en sak det är uträttat utan blodsutgjutelse kan man intet fyllest säga eller tacka Gud före, som det ock är et besynnerligit Guds wärk. Det arma folket gret i glädje och wiste intet, huru wäl de skulle kunna unfägna och emottaga de Swenska; men wi drögde der ingen ting, utan gingo fort igenom. Hr. Stralenheim är redan i Breslau, at biwista Commißjonen och reser intet bort, förr än alt är klart, hwilket inom Nyåret måste wara skedt. En farlig läxa för Munkarne, hwilka se jämmerligen ut, men måste dock sin wäg. I går geck Executionen öfwer förrädaren Patkul, en mil härifrån hufwudlägret. Honom har om aftonen blifwit tilsagt, och om morgonen är han utförd worden, men ingen Dom uplåsen öfwer honom, utan då han intet förmo-

dat och minst en sådan död, har han fått se präparationerna för sig på platsen, och då bödelen slagit första slaget öfwer en arm, har han erbarmeligen skrikit, men sedan intet så, utan när det war bestält, har han sjelf hulpit til at omwända truncum och sagt: Kopp ab. Så är han worden upsatt på 5 stegel sig til wälförtjent lön. Huru han på Königstein har bragt Commendanten om lifwet derigenom, at han först öfwertalt honom, at hjelpa sig ut emot en stor summa penningar, och sedan öfwerskickat accordet til K. August, hwarpå Commendanten är tagen och rättader, torde wara bekant. Äfwen 100 andra strek, som han Patkul drifwit och jag här hördt, men för långt wore, at förtälja. Han har nu fått någon timmelig wedergälning för sit wäsende, ehuru sådant, som hans warit, med timmeligit straff intet kan afgjöras och exeqverat warda. Wi stå nu 10 mil från Thorn wid paß, och hafwa nu correspondencen öfwer Posen och Stettin. Jag förblifwer framgent

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kongl. Högqwarteret Slubzo i Polen, d. 1 Oct. 1707.

Ödmjuke och höchstpaste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Professor och Doctor.

Jag har dag från dag aktat på at få resa til Cancelliet, som ligger en half mil från Hufwudqwarteret, och upwakta Hans Excel. Gref Piper, men har måst lämna

na för nödiga förhinder och syslor wid Hofwet, som Chorum, Predikningar och annat, efter nu Corpsen ligger från Hofwet och har sina Prester hos sig; och nu Superintendenten, HofPredikanten och jag måste hålla ut hwar wecka allena. För 14 dagar sedan ankom en Ablegatus från Turken, en Aga eller Öfwerste allenast, med sit följe, hade audience strax hos Hans Exc. Gref Piper, äfwen wid Cancelliet hos Hans Maj:t; hafwer ock där än sit qwarter i Brzestye och spisade här i hufwudqwarteret, dock intet wid Hans Maj:ts Disk, utan wid Cavailler-Tafeln hos Hr. HofIntendenten Düben. Cammarherre Klingstierna talar alt med honom på Turkiska perfect. En Ablegat från Zwitzerne, en wacker Man, är ock än här hos oß, men lärer snart gå hem igen. At Öfwerste Goertz, som bekant warit wid Fredsfördraget emellan Hans Maj:t och Kur-Saxen, är nyligen hastig död worden, torde förr wara i Aviserna berättat. Han hade fått Commißion i Saxen, at wärfwa et Regemente Dragoner af 3000 man, och når han nu kom in uti Polen, war altid Commißioner wid hans Regemente af FältMarskalken *) och andra, hwarpå han änteligen blef arresterad och under arresten af blodstörtning dödde. Wi höra af inga Rysser, weta heller intet, hwartut det påbär. Den Högste Guden hjelpe til det bästa. Jag lefwer oföränderlig

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwarteret Dinjez
d. 13 Dec. 1707.

ödm. och aldrah. tjenare
Michael Eneman.

*) Förmodeligen Grefl Rehnschiöld.

Digitized by Google

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Rätt i upbrätsdagarne från Viniez feck jag Högl. H. Prof. skrifwelse af d. 12 Nov. Eljest har på denna marchen warit åtskill. oförmodelige händelser. Hans Maj:t har tagit sin marche genom Masuren, en Snaphane bygd, där aldrig någon fått säkert resa igenom, än mindre någon krigshärs marche är admitterat, utan bönderna rota sig tilhopa i kärren, där wägen träng warit, och skutit ned hwad som förekommit, dem ingen sedan kunnat komma til. Hafwa ock haft det sjelfswäldet altjämt och berömma sig af at wara reliqvier af de gamla Sarmatierna. K. August har sändt en gång 600 Dragoner til at twinga dem, men hwilka de riktigt nedergjort. Hans Maj:t frågade intet stort efter sådant, utan tog sin marche-ruta derigenom, men deräst wi strax märkte, när wi gingo från Klostret Prautznitz, huru alt folket woro utur Byarne, dit wi kommo, och dragit sig i skogarne. Stedde ock at de skuto ned hästar, som förut gingo, och när wi en gång kommo midt i Districten nästan til et stort kärr, at där wid paßet skjöts löst på wåra Wolosger (et lustigt sälskap), och twänne af dem til döds. Wi derföre, efter ingen wiste situation af paßet, ej heller fotfolket wid hand war eller kunde komma in i kjärret, som då ej bar, måste så natten öfwer campera på fältet 20:de dag Jul eller natten emellan d. 13 och 14 Jan. deräst wi julade ut. Det är pußerligit, at fast man här i snö och stark winter skal rida, det likwäl intet kommer så incommod, utan går friskt och braf, och at campera en natt om wintren faller intet så swårt, ej heller

för

för mig, som inket warit stort wan derpoid. Men at jag må komma til det förra, så skedde strax morgonen efter, at wi gingo öfwer träsket och en bonde, som kom fram, blef skuten i skogen af en skytt. De hade utlåtit sig, at wilja accordera med Hans Maj:t, men tog inter lag för dem, utan Hans Maj:t lät utgå befalning, at efter de stickade sig så otidigt, alla, som öfwerkommas kunde, skulle skjutas ihjäl, hwarefter ock öfwer 50 stycken äro uphängde under General Major Creutz commando och wid Gardet äfwen en hop o. s. w. så at de tämmeligen lära minnas, at Hans Maj:t har gått där förbi och lärt dem annat, än bjuda til at accordera med en Konung. Några Marketentare-wagnar hafwa de bortsnappat och plundrat, som allena och för sig sjelfwa kommit, men eljest ingen skada giort. Nu äro wi wid pass 15 mil när in til Grodno, och har nyl. General Adjutanten Kanifer, som commenderar Wolosgerne, slagit ihjäl 3 a 400 Kyssar och Kalmucker. Eljest har jag än intet kommit til någon stor Stad, som Warschau eller Thorn, och fått fråga efter Biblar och andra böcker, efter wär marche aldrig så när kommit, eller jag haft tid och tilstånd, at gå så långt från. Hos Munkar i Klostren och Prester i byerne har jag altid sökt, men aldrig kunnat finna. Här är en stor ignorantia och stora Idioter i Klostren och på landet. Turkiske Envojen reste hort från Viniez, fick som sades 800 Ducater i förära, alla Swenska Ducater. Af Kon. Stanislaus har han äfwen fått Silfwer förära. Hans ärende har warit, at tacka Hans Maj:t för de fångne Turkiske fångarne i Lemberg, men til någon

Alliance war han intet kommen, ej heller har Hans Mit någonsin beqwämat sig til pacta cum infidelibus contra suos hostes. Gud, som honom härtil hulpit, han kan wäl ock ännu hjelpa och befrämja hans sak. Eljest gjör det mig hjertel. ondt, at jag ju mer des längre kommer ifrån, at kunna beställa om Lexico Meninski, och wet intet, huru Mons. Grubb skal komma til rätta dermed, efter han i Leipzig ingen besynnerlig bekant hafwer, som i Halle, där han wärkeligen är bekant, och jag fruktar sig alt för bekant gjort och familier, så at han det ock aldrig aflägger. Han kunde det intet förtäckja i sin predikan en gång wid Alt Ranstadt inför Hof-Församlingen, då Hans Maj:t sjelf remarqverade och skylte honom för Pietist. Med förundran hörde jag på honom och at han intet bättre kunde förställa sig. Qwicker är han, men har någon wurm utom Halliske wurmerne, och tror derföre aldrig, at han kan komma i Doct. Mayers credit. Jag tänker nu i HErrans Namn följa med och beflita mig om, at få wara under Konungens ögon, och så mycket hos mig står intet förspilla och mißbruka den nåd, som han mot sina Prester bär och wisar. Den högste Guden förläne hälsan och nåd, at gjöra min kallelse tilfyllest under de swåra marcherne för en så hög Församling och mindre tilfälle, at få bereda sig. Jag är oföränderligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwart. Wosnoz i Masuren d. 20 Jan. 1708.

ödm. och aldrahörst tjenare
Michael Eneman.

Ädle

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Af d. 20 Jan. några mil på andra sidan om Grodno affärdade jag några rader med posten om marchen derintil och i synnerhet om Mazuriska Bondekriget, hwilket slöts dermed, at de sista Regementerna dödade alt lefwande de funno och öfwerkommo, och satte alla hus i brand. Sedan äre wi Gudi lof! wäl komne öfwer och igenom Grodno, fast än Czaren sjelf där wår wid wår ankomst och sökte afskjära det paßet. Sannerligen när jag tänker på det äfwentyret, så ryser jag wid, efter jag fylleſt intet kan förundra Hans Maj:ts force. Werket geck så an. Höggwarteret har immer gått främst och warit sjelf Avantgarde, och när wi komno Grodno 2 mil når d. 26 Jan. geck d. 27 om måndagen Hans Maj:t bittida från oß och tog af LifRegementet så oförmärkt 600 hästar med sig, samt 1 eller 2 Compagnie Dragoner af Hjelmens Regemente; om eftonen commenderade han ock 100 ell. 200 Wolosger til sig, och dermed gick in emot Grodno, öfwer natten stod i skogen och i första lysningen d. 28 går under staden til bryggan, och med egen hand stöter ned förposten och sedan avancerar in öfwer isen på den öfriga wakten in uti Staden efter Ryßarne, de undan och hans folk efter, tagandes strax in staden. Om natten derefter kom wäl et partie Ryßar tilbaka, men som de funno wakten, poster och et Compagnie mot sig, så foro de sina färde. Strax derpå gälde wår marche genom Grodno öfwer bryggan och så fort för de andra Regementerne, som de kunnat hinna, så at alla nu äro öfwerkomne. Marchen har gått tämmel. starkt, så wäl

för

Digitized by Google

för Ryska partiet, som Konungen welat ligga i hälarne på, som at avancera fram bättre. Wi stå nu i en liten Stad Smorgonie wid namn, midt emellan Wilna och Minsk. Ryska fångar wanka här hopetals. Från Saxen hafwa wi nu marcherat öfwer 160 mil, från Weixeln eller Vinies och sista Dec. hafwa wi til detta rummet gått 86 mil på 6 weckor, knapt in til d. 12 Febr. Grodno är en liten lumpen stad, full med Judar, och några Kloster, som pryda densamma. Et Sapiehas Palais hafwa Ryssarne plundrat dagarne för wår ankomst dersammastädes. Ifrest är til oss kommen en, icke så länge sedan, Student i Upsala, Coryander benämd, som har prophetiska griller om Konungens werk mot Ryssen och sedan Påfwen, beropar sig ock på någon uträkning af tiden, så at alt skulle drabba in och ske nu inom 7 år. Summa: de conversione Judæorum, destructione Papismi & Ecclesiæ statu florido s. spe meliorum temporum är som han har grundat eller funderat på, det han ock immediate har gått för Konungen med, men öfwermåttan nådigt och alfwarsamt blifwit beswarad. Hans Maj:ts egna ord hafwa warit: Om Gud sådant wil hafwa, så gjöres intet behof, at weta det förut, och kunnen J förségla edra skrifter til den tiden, då utgången kunde witna om de och edra tankar eller uträkningar gillas. Emedlertid kunnen J anwända eder tid på något annat til Guds och Fäderneslandets tjenst, efter igenom mycket griller et godt förstånd kan skämmas och eder lycka förspillas. Han följer ännu med, men med

Pre-

Presterne har han intet communicerat något, ânskjönt Hans Maj:t har wisat honom til Consistorium, at låta det skiärskåda hans mening. Men ân har man intet fått se dem, ej heller lärer det blifwa af. Öfwer alt kalla de honom här en Prophet. Jag beklagar hans olycka i det målet. Alla wåra tankar stå nu på Ryßland. Gifwe Gud det wore wäl beställt, som återstår. Gränsorne äro wi tämmeligen när, 20 högst 30 mil på somliga ställen. På denna trakten äro Grekiske Församlingar nog til finnandes, men Presterna stora Idioter, kunnandes icke et Latinskt eller Grekiskt ord. De bruka Sclawonska och Ryska, men hafwa inga böcker at mista, eller som en kunde hafwa någon rättelse af i språket. Jag lefwer oförânderligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwarr. Smorgonie i Litthowen d. 16 Febr. 1708.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Enemann.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Til Wilna war omöjeligen för mig at komma, fick allenast genom bref och en god wän låta fråga efter gamla Saker, men fants ingen ting. D. H. Professoren skal intet tro huru swårt här är, at finna något curieust. Jag försummar aldrig, at fråga och söka både likt och olikt, men alt och äfwen det ringaste är undansatt och af wägen; så rådde äro folket här. De tro

Digitized by Google

sig intet, utan gräfwa alt ned. Strax i Smorgonie kom en Brigadier til oß öfwerlöpande från Ryßen, som comenderat några 1000 man Ryßar wid Grodno, at förhindra Hans Maj:ts Transitum där, och efter Hans Maj:t öfwerraskade dem där och föste dem bort, har denne blifwit anklagad och dömd til döden och derföre echaperat. Han går här i Hufwudqwarteret helt ledig och fritt. I Smorgonie blef Krigs-Rådet Holmström död och begrafwen. Efter honom kom Hr. Secreteraren Pfeiff. Wi få då och då höra, huru Ryßen wil ställa sig på gränsen, alt som han avancerar undan til, men jag wet intet, när det blifwer något af med honom eller stånd, ty han är alt för snabber undan. Det kunna en gång intet de snabba Polackarne hinna på honom med sina hästar, som tämmeligen qwista på, när det bär åstad för dem. Jag lefwer gjerna och städse

Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Radoskowitz i Litthowen d. 28 Mart. 1708.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Et litet Lexicon Latino-Polonicum & Polonico Latinum har jag äntel. öfwerlommit i 8vo, och skal se til at få med Mag. Sollenius eller någon annan öfwerskicka; eljest har jag ock fullar krokar ute wid Regementerna, at få rätt på några, om de äro til fångs. Et Lexicon Lithuanicum skal wara i Riga utgånget i

4to

4to A. 1702, och lärer utan twifwel wara til fånge i Stockholm. Litthowſkan är en Dialect af Pålſkan och kommer närmare in til Ryſkan, ſå at Ryſſar och Lithauer kunna någorlunda förſtå hwarandra. In medio Aprilis kom en Lubomirſki til oß och til Eccleſiam noſtram. Han är Stora Fältherrens Lubomirſkis naturliga Son, men har för födelſen ex voto patris blifwit deſtinerad til at tjena HErranom på deras ſätt. Fadren hade ſedan gjerna welat löſa ſig ifrån det voto, men har ſub pœna excommunicationis blifwit af Påfwen tilhållen, at hålla det, hwarpå han upbygt et Kloſter i Warſchau ſuis ſumtibus, och där låtit ſin Son ingå, hwilken koſtnad han ock måſte uptaga i ſtället för ſit arf. Derpå är han af Påfwen ſänd til China för en Miſſionarius och där warit i 12 år. Derifrån kallader prater ſpem & morem hem ad conſolandos conſanguineos, då han ock til ſin lycka fått lägenhet at ſökja Eccleſiam noſtram, det han en god tid åſtundat och längtat efter. Kom ſå til oß, giörandes d. 15 Apr. i wårt Conſiſtorio Aulico ſin Confeßion. Fick derefter ſtrax af Hans M:t 500 R:dlr, af Gr. Piper 100 R:dlr, af FältMarſkalk, Generaler ꝛc. wackert, och förſäkran om en hederlig penſion i Stockholm årligen; for ſå d. 7 Maj med Gref Leſonhufwud från Hufwudqwarteret til Riga, hwarifrån han med förſta lärer ſkynda til Stockholm och utan twifwel til Upſala, då ock H. H. Profeſſoren uti Lingua Chineſi får diſcourera med honom. Jag har gifwit honom anledning, at ſökja Hr. Profeſſoren. Han är en ſtilla karl, icke ſå mycket lärd, men pro modulo förſtår och kan giöra beſked

för sig och fideliter säger hwad han sedt och förstår. Han är ock Syskonebarn med K. Stanislai Drotning och Swåger med den bekanta Siniawski. Hans Syster war fången hos oß, då wi stodo wid Weixeln, är en stor Dame och har fört så stor ståt, som någonsin Mannen Siniawski, 4-6000 man i sit följe, så at hon æmulerat med sin Herre. Förl. Lördag war Wisnowiski här och spisade tillika med K. Stanislaus hos wår Allern. Konung. Han är en ung Herre om sina 30 år wid paß, ser dock alfwarsamt nog ut. Förblifwande så länge jag lefwer

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Radoscowitz i *Russia Alba* d. 12 Maj 1708.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

I Pingstdagarne gjorde jag en resa in til Minsk, at försöka något på Klostren, men beklagar, at där war intet annat, än armod och barbari nästan. Staden är eljest stor någorlunda och ansenlig, och af 11 Kloster bekant. Jag besåg och besökte dem alla, och fant intet mer än i Jesuiter Collegio och Basilian Klostret 2, som förstodo Latin och något wiste at discourera, men mycket slätt. De hade icke heller några böcker. I aftons kommo wi hit til Brezina, et Paßa 14 mil från Minsk, och funno för oß 500 Ryßar, men som wid första ögnablecket wände ryggen til, och låto sina hästar simma öfwer. En olycka war likwäl, som alla beklaga, at H.

Durchl.

Durchl. Prinsen af Würtenberg, då han i följe med Hans Maj:t red in til stranden, blef genomskuten i sidan. Man har fuller hopp om hans restitution, men så mäste dock den ivackra Herren hålla wid sången och intet få wara med nu en tid bort åt. Hans Maj:t sielf har det gått mycket til sinnes. Han är en wacker Herre, följt med nu hela 4 eller 5 åren och är kiär åt alla. Wi hafwa nu något öfwer 15 mil til Ryska gränsen, til Mohilow wid Nieperströmmen, deräst säges at Menzikoff skal stå förskanſad. Af den wägen är 9 mil skogswäg och 7 öpna fältet, och sedan alt in til Muscow öpna landet, hwilket mig intet litet gläder, ty jag har litet erfarit, hwad kiärr och moraß äro swåra at paſſera. Den Högste Guden befrämje nu wärket, så hoppas man snart godt slut, och at man får wända ögonen hem åt igen. Det jag intet har trodt, så finner jag här, och närmare man kommer til Ryßland renligare i husen än i Polen och Litthauen, ty här hafwa de gälf, rent och hwitt på wäggarne, fast taket är swart af rök. Elest står nu så til, at wår Superintendent D. Malmberg är Biskop i Westerås worden, D. Esberg Biskop i Werio och Mag. Norlind Pastor i Riddarholmen. En Envoje Möller, som följt länge med Hans Maj:t här ute, förr warit på en Commißion wid Rhenströmmen och i Sal. Konungens tid fått Caracter af Envoje, är Cancellie-Råd i Sal. Gref Poli ställe. Detta striſwer jag på fältet på knäen, efter min wagn och hela Hofwets bagage är efter oß ännu och lära knapt få det på en dag til oß än. Jag börjar nu så smått at kunna lefwa i fält, särdeles sedan jag lärt äta när jag får,

ligga när jag kan och sofwa när tid och lägligit är; dock skal Gud weta, hwad det kostar at marchera dag från dag, hafwa ingen commoditet så til sägandes af husrum, och ändå sitta och meditera eller skola nödwändigt bereda sig, at predika i en stor Församling. Nu går någorlunda an, sedan wi få bruka tälten, men så länge höst och winter war, så war det ock swårare. Sed dabit Deus his quoque finem. Det lider medan det skrider. Hinna Ryßarne löpa undan, nog komma wi med Guds hjelp efter. Jag lefwer oföränderl.

Ädle och Högl. Herr Professorens

Kgl. Campementet wid Brezina d. 16 Jun. 1708.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Jag får nu, des Gudi ware lof och ära, berätta Guds nåd med oß förl. Lögerdag d. 4 huj. då wid staden Holowcsin en härlig seger wants öfwer fienden. Wi hafwa haft, som jag förr berättat, då och då små teckn af Ryßarne, men aldrig något motstånd förr än wid Holowcsin, 4 mil tilbaka härifrån, deräst et litet paß war och de funnit beqwämt at förskansa sig. Då wi kommo dit framtågandes skuto de löst på oß, äfwen sedan Hans Maj:t satte sig framför dem, hela 3 dagarne, dock utan at någon skada skedde på wår sida, til des änteligen Hans Maj:t, den Gud wälsigne och beware! geck löst på dem öfwer paßet och deras förskansningar den bem. dagen kl. 3 om morgonen. Jag hölt just Chorum

rum för Kgl. Corpsen kl. half 3, emedlertid war Hans Maj:t alt förut med Artillerie och Guardie, och efter han icke så fort, som upsåtet war, feck fram Pontonerne, at betjena sig af öfwer watnet, gick det löst på sjelfwa watnet, at de marcherade uti, Konungen sjelf 4:de mannen up under armarne, och sedan Guardie samt Dalekarlarne woro öfwerkomne, som betäktes alt af styckerna, kommo Drabanterna, twänne Compagnier af LifRegementet och 2:ne af LifDragonerne, hwarmed Bataillen begyntes och nästan utfördes. Det är wist, at Drabanterna hafwa allena och utan upskof gått på och förfölgt fienden. Fiendens förskansning war så när en fierdedels mil ända stranden upåt, som slätt war, men bak om alt med skog betäktes, och så snart Drabanterne kommo in, drefs fienden strax undan, hwartil alt mera kom af LifRegementet och LifDragonerne efter, samt af Smålänningarne och Östgjötarne til häst. Fienden förfölgdes i skogen och moraset 1½ mil, så länge något motstånd eller teckn af dem fants. Kl. strax efter 3 begyntes canonerande och kl. in emot 5 salworne. Sjelfwa Actionen stod på in til kl. 8, men kl. 11 först kommo Drabanterne och det andra Rytteriet tilbaka til fiendens läger. Jag war med och tackar Gud, at jag oskadd feck se Guds nådes hand med oß öfwer fienderna, och första gången en så härlig seger sjelf se winnas. Det skal ingen kunna tro, som icke sedt huru det är aflupit, at wåra 5 Escadroner à 500 man skulle genom Guds nåd drifwa 15000 man utur sina förskansningar, och sedan förfölja. Ingen må tänka, at Ryssarne äro nu så oförfarne och oöfwade; alle måste gif-

wa

ſwa dem låfford, at de burit ſig wäl åt. Det witnar och de många bleſſurer och ſkador, ſom derwid ledos. Kgl. Drabante-Corpſen, ſom främſt trar, måſte lämna 8 man på platſen, och deribland CapitainLieutenanten och General Majoren Wrangel ſamt Qwartermäſtaren Wattrang, och hade utomdes 35 bleſſerade. Jag är oföränderligen

Ädle och Höglärde Herr Profeſſorens

Kgl. Campementet wid Mohilow d. 11 Jul. 1708.

ödm. och hörſamſte tjenare
Michael Enerman.

Ädle och Höglärde Herr Profeſſor.

För 14 dagar ſedan gjorde jag en liten rapſodiſk berättelſe om det, ſom genom Guds biſtånd wants wid Holowczin. Wi åre intet mer än 4 mil från den orten avancerade fram til detta Campementet. Jag har aldrig trodt, at Mohilow ſkulle wara en ſå anſenlig ort, ſom det är. At handelen måtte florera här, kan man ſe af deras många bodar och hwalf, dermed ſtora Torget är beſatt, men hwalfwen alt under jorden upfylte med wackra ſaker, ſåſom Damaſter ꝛc. ändock de förnämſte Handelsmännen hafwa gjort ſig oſynliga och ſatt ſina perſoner i ſäkerhet. At Rab. Kemper är nu i Pernau märker jag af Prof. Schultens bref, ſom begärar något för honom, och wil intet hafwa honom qwar för den Eſtniſka Bibelens ſkul, ſom nu är under wärket eller ſnart utgå ſkal. Jag tror ock, at Prof. Broms har gjort förſlag på honom til den Swenſka Bibelens

cor-

Digitized by Google

[illegible], som han skulle [illegible] sig att direction utaf, men jag tror förgäfwes. Hwad Prof. Folker är angifwen före, skal nu ransakas och afgjöras af Consistorialibus i Pernau, deremot han intet får jäfwa, efter Hans M:ts derom utfärdade ordres. Med Biskoparne är en farlig omhwälfning. Jag tror, at inga blifwa tilreds snart, efter så många fara af *) At Konungen bär nåd för sina Drabanter, märkes alt mer och mer. Han har nu kjöpt hästar för dem, som miste deras i slaget, för 130 och 150, och minst 100 Ducater. Eljest äro ock ord utgången, at ingen får förslås til Drabant, som icke warit Lieutenant i några år, eller Capitain eller Ryttmästare och är en dugtig karl. Herrar Drabanterne hafwa fuller hela kriget wist prof af at wara brafwa karlar, men ingen gång större än nu denna gången. Ryttmästaren Segerbrand, nu Segerhielm benämd, är mycket illa blesserad och lärer knapt öfwerwinnat. Gardet, som består af 4 Batailloner, har wid detta tilfälle taget skada nästan på en hel Bataillon. En farlig sälsam wäderlek hafwa wi warit underkastade hela denna tiden, alt från begynnelsen af Junii månad, efter hwilken wi intet haft någon dag, som det icke rägnat, så at jag kan säga, at wi under wåra marcher och camperande intet hafwa slitit alt godt äfwen af wäderleken. Samma berättelse

H från

*) Han pekar härmed på Wexiö, Calmar och Carlstads Stift, som alla då inom kort blifwit lediga, och hade 2 Biskopar i Wexiö Mag. Cavallius och D. Zach. Esberg inom Martii och Jun. 1768 med döden aflidit.

Digitized by Google

[illegible] Sprenger; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] och sådan stå i fara. Wår HErra hjelpa [illegible] det bästa. Jag är altid

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Campementet wid Mohilow d. 24 Jul. 1708.

Ödm. och [illegible] tjenare

Michael Enerman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Wi hafwa slitit rätt ont på wår marche til Ukranien, dock måste man bekänna: Alt härintil hafwer HErren hulpit oß; men när wi kommo in uti det öpna Cossacke-landet, så öpnade sig där igen Himmelens fönster til öfwerflöd på matwaror, och det icke allenast, utan ock efter litet intågande kom Landsens Herre, Fältherren Joh. Mazepa med alla sina Generaler och Öfwerstar och submitterade sig för Hans M:t. D. 23 Sept. marcherade wi 9 mil och kommo först öfwer skogen in på öpna landet. D. 18 Oct. gingo wi förbi Storadub; d. 25 ej. om Novogrod til Härki, och d. 29 kom Mazepa med sina Herrar och några 1000 Cossaker, då han ock tillika med sina förnämsta spisade wid Konungens bord. De allena med Hans M:t, och ingen af Konungens Herrar med. Sedan skedde en mycket swår descent först i Novemb. öfwer Defnaströmmen, där fienderna på andra sidan samlade sig som grå katten, och hans Maj:t lät sina soldater utföre en brant backe hjelpa sig ned med rep til strömmen och i densam-

Digitized by Google

ma på 3 [illegible] flottar, där 05 på hwarandra allenast rymdes. Påchwilka, så snart några 100 öfwer woro, stenden anföll, men blefwo starkt tilbaka drefna och några 100 på platsen. Derefter passerade wi Baturin, Mazepas Residence, hwilket Ryssarne hade bestormat [illegible] wi descenderade och sedan upbränt. Antelligen stadnade wi här i Romne d. 18 Nov. Stå nu altså här 30 mil öster om Kiow i Ukranien, et härligit land, och som har öfwerstöd på allehanda goda saker. Mazepa är en gammal wacker Herre, som nu alt stadigt följer Hufwudqwarteret. Här äro städer af några 1000 borgare och byar af några 1000 hus, däruti flera Regementer kunna ligga. En ore säljes för 9 Carolinier, et får för 12 Copeker eller hwita runstycken, en höna för 6 öre, en gås för 15 öre, och det utan at brista. Turkiske sikon och rußin rätt skjöna funnos här i förstone, samt Crimmiske nötter och win rätt goda. Jag lefwer oförändeligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Romne i Ukranien d. 5 Decemb. 1708.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Enemian.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Så långt bort, som Hr. Professoren ser *), har Gud nu behagat föra mig, fast genom eld och watn, dock utan at et hår har blifwit rört på mig, det ware Hans Namn ewigt ärad. At berätta om wåra travail-

 ler

*) Datum stod öfwerst på breswet.

ler hinner hwarken tid eller papper til, ej heller minne, som de och måst sådane warit, som jag hälldre wil förglömma, än förnya i tankarne och tillika det sår, som de djupt nog intryckt hafwa. Jag wore tilfreds för min person, om de allenast hade stannat på oss; men beklagar af hjertat, at så mången i Swerige med får ty wårt dryg efterstånd dådaf. Wit sista bref war af d. 5 Dec. förl. år, då wi wore nyss inkomne i winterqwarteren; men det stod intet länge uppå, ut persequar narrationem, förr än wi måste up igen nemligen d. 18 Dec. utur winterqwarteren, til at bemöta sienden, som allarmerade wåra längst inqwarterade tråppar. Wi gingo så ut uti en förträffelig stark winter, och hwilken brände bort både händer och fötter och ansigten på 1000:detals, och mången frös wärkeligen i hjäl med, innan wi hinte 6 mil til Zadjacz. Därifrån gingo med Hans Maj:t några, men de bästa Regementerne ut på partie, jag med, och foro wi i Porotiniske Gebietet in efter Ryssarne, och satte eld på alla städer och byar, efter de hörde Ryssen til. Wid en stad Krasnakutt, hinte wi på Ryssarne och blefwo där flera 100:de af dem nedergjorde. Efter så uträttade saker kommo wi tilbaka til Oposne och flyttade d. 3 Mart. til Budissin, en stad 2 mil från Pultawa. Här nalkades wi närmare med sienden. Hans Maj:t lade an belägring för Pultawa. Regementerna drogos närmare dit. Alla dagar föreluvo skärmyssligar, därunder äfwen en gång Hans Maj:t til wår olycka blef skuten twärt igenom wänstra foten, et farligit skätt d. 17 Jun. Änteligen kom därtil, at d. 28

om morgonen i första lysningen, Hans Maj:t gick löst på fienden, där de stodo i sina retrenchementer och tog in 3 Redouten, och då han wille förfölja den flygtande fienden, lämnades 4 Bataillioner fotfolk efter, dem Gen. Major Rose commenderade, och kom ifrån wänstra flygelen. Här stadnade äfwen jag, som intet hade så lust at löpa under Bastionerne och elden med, ehuruwäl där jag stod, intet mangel war på eld och kulor. Men rätt, som wi så stode, kommo några 1000 Ryssar runt omkring oss til häst och fot, och då wåre intet så wäl kunde begå sig med sin fyrkant, som de formerat hade, så geck det alt skarpare til. En öpning blef änteligen, som jag, Biskopen *) och en hop andra til häst sökte, wågade och kommo änteligen wäl igenom til bagaget, men Gen. Major Rose blef fången och de andra måst nedergjorde. Konungen, som af detta intet wiste, stadnade under fiendens wärk och lineer en god stund. Emedlertid sick fienden luft och tilfälle, at samla sig, och då wåra så gingo löst på dem, blef fotfolket af deras stycken förr nederskutne, än de kommo, at träffa nästan med fienden. Hwart ut wårt Cavallerie sig wände, gaf fienden sig undan, men ändå så kom alt i willerwalla, at bättre Gud intet många kommo til bagaget igen. Det war Guds besynnerliga straff öfwer oss. Jag hade aldrig tilförene sedt en sådan lamhet hos soldaterna, som då. Det war intet qwickt hos dem. De woro lika nögde, antingen de lefde eller skulle til döden. Sant war, at de woro utskä-

* Detta war D. Petr Malmberg, nyss förut af Konungen uthämd til Biskop i Westerås.

sade och utslitne af marcher; bortdöde af fråst och hunger eller sinkdom, och woro intet til 20000 man öfriga. Wi gingo så efter den olyckelige Actionen til Nieper-n fort. Hans Maj:t fördes alt på hästbår, som i Actionen; och som han altid war främst med i Actionen, så skedde ock änteligen, at karlarne, som wore wid hans bår, blefwo ihjälskutne, båren sönder och han sjelf måste til häst och så komma därifrån med sine Drabanter. General Lejonhufwud fick commando öfwer de wid Nieper-stranden stadnade tråpparne eller reliquiis vel tabulis post naufragium, hwilke änteligen accorderade och blefwo krigsfångne. I fulla 8 dagar marcherade wi på Campis desertis Tartariæ; förr än wi kommo til Oczakow wid Bogstkömmen, och hade til tractement watn och bröd. Lilla Spolen war med oss, men blef sedermera borttagen til fånga på Öfwerste Gyllenkroks partie. Wit tilstånd är nu så, at Hans Maj:t har i nåder behagat sända mig hit til Constantinopel och gifwit in commissis och befalning, at in caussa Religionis Turcicæ & Græcanicæ samt lingua Turcica & Arabica gjöra mig underrättad. Min fullmagt lyder wäl på, at wara Primarius Ambassade Prädikant; som jag ock måste stå församlingen före, men så har jag en annan Präst med, at jag det så mycket bättre skjöta må, som mig särdeles är committerat. Jag bekänner, at jag ganska onödigt geck härpå, men som Hans Maj:t sielf så nådigt behagade expresse befalla mig, och swara på alla mina exceptioner, samt allernådigst försäkra, at efter 1 eller 2 års förlopp blifwa ihågkommen med något bättre, så i JEsu namn

måste

[illegible] jag gå, [illegible] Gud och Konungen mig kalla och sticka behagade. Min lön är 900 dal. S:mt eller 450 Riksdr:r, dem jag för första året strax fick ut. Min Camerat har 200 dal. S:mt, och åfwen så mycket twänne Extr. Cancellister Perman och Celsing, som här wid Ambassaden äro lämnade. Deßutan fick jag til böckers inköp 200 R:dir och mera. Jag ber hälsa Hr. Professor Bellman. Om han kommer ihåg min Sepulcrum Christi, så lärer han tänka, at jag snart söker se den in originali. Tör också hända wil Gud, efter resan är fäker och åfwen mig projecterad af Herrar Cancellie Råderna Möller och Feiff. Jag förblifwer oföränderligen

Höglärde Herr Professorens

Constantinopel d. 23. Dec. 1709.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Min Gunstige Herr Professor.

Sedan jag sist hade äran, at skrifwa härifrån och berätta min ankomst i Dec. förflutne år, har jag Gudi lof! begått mig wäl och haft nöje af det, jag här fått erfara både af orten och statu rerum in locis hisce. I samma sista skrifwelse nämde jag mig hafwa i sinnet at giöra en resa til Jerusalem, men war då owiß om följe eller förslag. Sedermera kommo några ifrån Hans Maj:t från Bender, benådade med resepenningar at giöra den resan, och wille hafwa mig med sig. Hos mig war intet hinder utom det, at jag in-

tet

tet hade Hans Maj:ts skriftliga tillstånd at lämna eller gå ifrån min beställning här på en så lång tid, som resan kunde göras på. Emedlertid innan Hans Maj:ts allernåd. swar kom för mig och permission at resa med, gingo de bort. De woro en Brabant Loos, Capitain Sparre och Lieutenant Gyllenskepp, tu unga wackra Herrar, förfarne i Fortification och Ritare-konsten. Nu hafwa wi bref från dem utur Aleppo ach kundskap, at de hafwa besedt Grand Kair i Egypten och Alexandria, men in uti landet hafwa de intet kunnat komma, det jag dock gierna försöker, om möjeligit är, at komma til Röda Hafwet. Emedlertid studerar jag på Turkiskan och Arabiskan, at sjelf kunna hielpa mig fram med folket. Har där til alla nödiga subsidier fått här på orten, det jag aldrig hade wäntat. Om de här befintelige Monumenter eller Antiquiteter, samt med deras Inscriptioner har jag skrifwit en liten anteckning och skickat til Cancelliet, det jag sammaledes skal göra om andra wid Troja, Smyrna, Ancyra och de orter, jag kan komma til. Det wil jag nu nämna, at på Cimbrica Chersoneso är det qwarlämnat af Götherne, at en hel Province därpå, som hörer under Turkiske Kåjsaren, kallas Gothia än i dag, och Turkiske Biskopen, som där är öfwer Grekiske församlingarne, kallas Archiepiscopus Gothiæ s. τῆς γοθίας. Uttaf Busbequii beskrifning om dessa orter har jag funnit et Register eller Collationering på Tartariske ord och Tyska, men om Hr. Professoren behagar jämföra, så skal han finna, at det är mästadelen Swenska, hwilka Tartarerna än i dag bruka och hafwa ofelbart ifrån

Gö-

Digitized by Google

Göthorna behålne. Jag har flera gånger önskat mig Sal. Herr Doctorens Atlantica här, och om möjeligt är, beder jag den må öfwersändas. Titulen på Hr. Professorens Lexicon har jag förr bedt om och beder jämwäl nu, efter den åstundas af flera, at ses, särdeles den Ängelske Ambassadeuren, hwilken är en erudit Herre och god wän af studier. Han har i flera mål betygat sin gunst emot mig, och lämnat mig Manuskripter några, at läsa och afskrifwa. Den högste Guden wände emedlertid wåra saker til det bästa. Han ware wår allernådigste Konung wid högra handene och hela fädernes landet, at wi måtte än en gång få glädjas under det Swenska sikonaträdet och winträdet ꝛc.

Constantinopel d. 20 Sept. 1740.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Turkiska språket läser en Turk för mig alla dagar en timma, och brukar jag Nya Testamentet på Turkiska, som en Ängelsk tolk har öfwersatt och i Ängland är trykt. Theologiam Turcicam har en annan Turk skrifwit åt mig så wäl på Turkiska som på Latin, det jag sjelf sätter i ordning. Ej heller felas mig bekantskap med lärde och wackre Turkar, såsom Doctorer i deras Collegier. Collegierna äro någorlunda inråttade, som i Ängeland. De kallas här Medrese

Sw. Bibl. D. 5, A. 9.

Digitized by Google

och Doctoren eller Directoren däraf Huberrig, med hwilka och äfwen andra jag har så godt och förtroligt umgänge, som jag wil önska, efter Turkarne skicka sig, som de intet wiste, huru wäl de wilja sägna oss på alla wägnar. Det jag ej heller har spart, at betjena mig utaf, och således gjort mig först och främst om all deras Stat, både civil och ecclesiastique wäl underrättad. Angående Grekerne har jag Patriarchen af Jerusalem, den jag umgår med, såsom den skickeligaste ibland dem. Judar, Armener, Catholiker ꝛc. så at här gifwes det bästa tilfället at öfwa sig, som det på något ställe i werlden kan gifwas. Utaf de Reformerta har jag all förtrolig wänskap och höflighet. Nu föres alla dagar Ryska slafwar til torgs, dem Tartarerne hafwa i deras uttog bortsläpat med sig och här försäljas, äfwen som de arme Lifländske förr äro af Ryssen hitsände ꝛc.

Constantinopel d. 27 Maj.
1711.

ödmjuke tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor *).

Från Smirna af media Octobris stälte jag ett bref öfwer, däruti jag nämde om min resa til Österländerna, och nu äro wi, min resekamerat och jag, komne til Chio, härifrån wi strax skynda oss fort widare,

*) I et föregående kort bref dat. Constantinopel d. 25 Julii berättar Prof. Eneman några omständigheter om saferna och den för oss skadeliga freden wid Prutströmmen, och be-

dare, så snart wi på en dag eller twå få se Mastix trägårdarne, och andra här på orten besynnerliga stycken. Eljest nämde jag ock i den förra skrifwelsen om den Angelska Consulen i Smirna Herr Sherard, samt den ogemena höflighet, som han förklarade emot mig, och kan jag försäkra, at jag med största nöje och förmån wistades hos honom öfwer twå hela månader, och fick af honom det jag förr länge åstundat efter in Antiquitatibus Orientis, därutaf han et godt förråd hade så wäl in natura som libris recentissimis & adcuratissimis. Bland annat har han bedt mig hämta några Herbas med mig af Egypten och Sinai. Han är från gamla tider bekant med Hr. Professoren och lärer med detta gifwa et bref öfwer. Bland annat har han nämt för mig sig åstunda: Eliæ Tillands Catalogus Plantarum, quæ prope Aboam inventæ sunt, una cum Iconibus, Ab. 1683, 8. och Rudbeck de Plantis bulbosis i fol. Han lärer sjelf nämna om dessa böcker, samt wägen, som han begärer dem öfwer på sin kostnad ꝛc.

Chio d. 3 Nov. 1711. ödmjuke tjenare

Michael Eneman.

Höglärde Herr Professor.

Änteligen har jag genom Guds nådiga hjelp och bistånd hint til denna högst efterlängtade orten, och

 nu

tygar sin samt de öfriga Swenskas glädje deröfwer i förhopning, at Kon. Carl 12 skulle då snart komma hem och fred blifwa på alla sidor. Men både hoppet och glädjen förföllo snart, som är bekant.

Digitized by Google

nu med et obeskrifweligit nöje och förundran fått se och öfwerfara de många och åtskilliga ställen, som wår Gud behagat i nåder uppenbara sig på för menniskjor, och oss menniskjor til godo och salighet. Jag har nu i tre dagar warit utom Klostret och lupit på det ena berget efter det andra, från den ena märkwärdiga orten til den andra, och sedan alt är wäl beställt, inkommen uti klostret igen, liksom uti en stilla hamn, hwarifrån jag får tjena mina Gynnare och wänner med det, de kunna behaga höra härwid. Munkarne bemöda sig om, at utwisa många rum och willja draga hit åtskilliga Biblista stycken, men hwilket en, som litet har läsit i Guds Ord och håller hufwudet rent, kan straxt åtskilja och dömma om. De rena och sanfärdiga styckena åter tala sjelfwa och kunna aldrig gå ut eller mista sig. Att at nämna wid detta tilfället är omöjeligit. Det förnämsta allenast med några ord at omröra, så är sjelfwa Berget, som Sinai är en spets af, et stort berg, och är det rätta Horeb, står i sydost och nordwäst, aflångt, i längden 1 a 2000 steg, i bredden halfparten mindre, har 10 a 12 spetsar, som löpa up af stinthård sten, som ock berget står rakt och brandt upåt, som någonsin et torn kan wara bygdt, snart sagt nid från foten. Det hafwer på alla sidor om sig andra stora ofatta berg, hwars fötter stöta tilhopa och gjöra knapt en liten dåld på många ställen, särdeles til norr och söder, men öster om är dälden något stor, och än något större til wäster och nordwäst, därest Israeliterna haft deras läger. Strax man är kommen utur Klostret, hwilket står norr om berget i en dåld på bergsfoten,

foten, begynner man strax at klifwa up åt bergit på stentrappor, dem Munkarne hafwa lagt hwar om annan, men är en hjelp likwäl för de främmande. I wägen är här och där något at se, kjällor, Eremit-hyddor, Kyrkjor &c. til des man har klifwit så 2000 steg, kommer man up på Horeb, hwareft åro några flacka dälder, små trän och watn, regnwatn i witta sammelplatser och en hop Kyrkjor, särdeles Elias och Elisa til åra två tilhopa bygda. Uti den förra wisas Elia kula. Jag har detsamma noga besedt och afmätt både utan och innan, med milstäck och Compass, och hoppas en gång få fulleligen wisa det. Härifrån stiger man up åt Sinai klinten, 1000 och några hundrade steg brant up åt, warandes allenast en wäg. Där fick jag se med största förundran den klyften, som Moses krupet under och Gud sedan har stält honom uti, då han gick förbi, och Moses sedan fick se HErren på ryggen, Exod. 33: 21, 22 och 23. Det är i sanning et oförlikneligit stycke, och inne uti stenklyften är en öpning och märke efter Mosis rygg, skuldror och hufwud, där Gud har tryckt honom liksom up i berget eller uti den öfra stenklyften, däruti han satt inneslutem, at han intet kunde se ut, förr än Gud tagit sin hand ifrån öpningen och släpt hans kropp nid på den undra klippan igen, och at se ut genom öpningen. Strax härwid står en Kyrkja öfwer det rum, som förmenes at Gud har gifwit Lagen på. I samma Kyrkja hwilade wi hela natten öfwer. Jämte Kyrkjan är en annan klyfta eller liten kammar-liknelse i berget, deräst Moses föregifwes hafwa fastat de 40 dagarne, som omtalas, och

därwid står en Turkisk Moschee. Andra dagen gingo wi nid igen, förbi Elia Kyrka samt en hop andra, som stå på Horeb och den redden, som de 70 ålste förmenes hafwa stått efter Guds befalning, den tid Gud gaf Mosi Lagen, Exod. 24: 1; och så utföre södra sidan af berget, däreft en wacker trägård är samt Kyrka och husrum för Munkarne och deras slafwar. Här togo wi oß något til bästa och gingo så strax up åt berget S. Catharina, et berg söder om Sinai och en half gång högre, det Greckerne hafwa stort wäsende med och säga sig hafwa funnit Martyr. S. Catharinas ben på 200 år efter, sedan hon blifwit afhufwad i Alexandria. Nedre i Kyrkan förwara de, som det säges, hennes ben, wisa samt se sjelfwa med mycken rörelse, korsning, kyssande ꝛc. men mig lämnade de all frihet, det jag ock förbehöll mig, gjörande därwid annat intet, än såg deras maner, samt huru benen lågo i kistan, liksom en åskådare af denna deras handel. En god wän af Munkarne wille i förtroende säga mig förut en god sak, neml. at sätta någon ring på S. Catharinas hand, och bära sedan den, som på et Helgon har warit. Jag swarade slikt wara godt för dem, som kunna hafwa lust dertil, men at jag hade lämnat de saker i Cairo, som jag warit rädd om; och därjämte at säga mit tycke, tyckes mig bättre wara, at sätta en ring på en lefwande Catharinas *) hand, än på en döds. Deße Munkar äro enfaldige, stilla män, af godt hjerta, gjöra mig all tjenst och heder, som de

weta

*) Här pekar han på sin Gästemö i Upsala Jungfru Catharina Rudbeck.

Digitized by Google

weta och kunna, och äro aldrig ifrån mig, ifrån den stör-
ste deras Föreståndare til den ringaste, som kunna med
något tjena mig. Men at jag må komma til mit berg
igen, så är detta S. Catharinä berg det högsta här
på negden, därifrån man ser hela omliggande redden
mycket wäl, röda Hafwet med des bägge strander.
Jag hade med mig et stort skjönt kikglas, medelst hwil-
ket jag på bästa sättet utmärkte Elim, Paran, slät-
ten emellan Elim och Sinai, den öknen Sin, som
Selav wankade på, och huru den löper intil hafwet,
det jag hoppas alt närwarande så, wil Gud! tjena Hr.
Professoren med. Manna har jag ock. Flygande fisk har
jag bestält i Zues. Åkerhöns sinnes här nog, men in-
ga, som låta sol-torka sig, utan de icke saltas förut.
Röda Hafwet har jag gått öfwer och rest wid, just
den tiden om året, som Israeliterna gingo häröf-
wer, hafwande med flit i akt tagit de ändringar, som
härwid förefalla och funnit dem af en hel annan beskaf-
fenhet, än som några försmädare tadla härwid, men
emot hwilka naturen här, berg och watnet, som al-
drig kunna förfalla eller gå ut, talar och förlägger.
Ännu et ogement är den stenen, som watn strömmade
utur på Guds befalning för de knorrande Israeliter.
Ännu syns tekn efter strömmen på stenen, och öpnin-
gen står på foten af Höreb, och des södra sida gifwer
intet watn mer, men wisar ewärdeligen, huru genom
en Gudomlig magt watn har kunnat flyta utur sten och
hälleberget. Stenen är 11 til 12 Ängelska fötter hög
och tjock, och något spitsiger up åt; öfwer hwilken en
rand löper, som et bälte, en fot bred, af en annan

slags

slägs sten, något mörkare, uti hvilken rund åra 10 til 12 öpningar på twären, som watnet har lupit ut på och än i dag wisa watnskölg på sig. Inne i Klöstret wisas rummet til Törnbusken, som brunnit och intet förtärts, och den Gud har talt med Moseſe utaf. Där hafwa de en liten Kyrka, som hwar menniſka måste gå barfotader in uti. Moſes brun och det slags trädet, som han har haft sin staf utaf, wises och här, det jag har tagit blomster utaf, men åtur den förra druckit alla goda wänners skål. Efter två dagar ärnar jag, wil Gud, mig på återresan, och menar jag mig wara ibland de förſta, om icke den förſta Swenſk, som sedt denna orten. För det öfriga önskar jag af alt mit hjerta, at Gud wille i nåder höra och fullborda min ödmjukaſte bön, som jag här utgutit, åtminſtone på det rum, som han fordom har wist sig nådelig på. Det gifwe Gud, som alt förmår, at jag och må få höra och se Honom wara nådelig emot sit folk, wår allermäddigſte Konung och fädernesland, så skal det wara mig full glädje ꝛc.

Sinai d. 10 Apr. 1714. ödmjuke tjenare
Michael Enemann.

Höglärde Herr Profeſſor.

Jag får intet mer i denna haſtigheten nämna, än huru jag genom Guds nåd är wäl och helbregda kommen tilbaka til Cairo, utan at hafwa haft den ringaſte skada af röfware eller hettan. Jag kan nu förſäkra, at jag skatt i fara icke mindre för det ena än det andra.

andra. Warmen är redan så stark här, at den må tränga en menniſkja til döds. Sunnanwädret kom som en half låga, den jag måſte draga in och ſwettas ut. Sedan har jag wågat mig i Arabernas händer ſjelf tredje med en dräng och en tälk, haftwande så gjordt denna reſan genom öknar och wildmarker; dock på Patriarchens här och Ärkebiſkopens af Sinai råd och förſäkran, men med alla andras afrådande näſtan. Men ſom jag intet kunde undgå, at gjöra denna reſan med mindre jag ſkulle eljeſt komma igen en annan wäg, så wille jag hälre nu wåga, och tackar Gud, at det har wäl aflupet. Min kamerat, Hr. Silfwercrants har ſutit i Cairo emedlertid, och nu ångrar han ſig, at han intet har gjort ſällſkap, och jag åter går, ſom med en beſynnerlig winſt och frögdar mig. Nu går jag ut, at beſe Mumierne på twå eller tre dagar; kan jag, så tager jag en Mumie med mig. Sedan ärnar jag beſe Pyramiderne och ugnarne, ſom kycklingar genom warma kläckas uti. En Franſyſk Medicus här har i deſſa dagar förſökt, at kläcka ut kycklingar genom en jämn wärma, hwilket äfwen har lyckats honom. Han är en artig man, ſom förſtår werket och Chymien något. Han har från förſta dagen, ſom han begynte at gjöra warmt, ſlagit ſönder et ägg hwar dag, och med Microſcopio noga i akt tagit hela ändringen af ägget och tilredningen af kyklingen, det han mig omſtändeligen har wiſt och berättat, och på 20 ſamt den 21 dagen feck han 5 a 6 ſtycken kycklingar fram. Det är det förſta Experiment, ſom har lyckats och, några har gått ut

K med,

med, utom dessa Egyptiska ugnarne. Såsom nu denna har funnit justum gradum caloris, samt förstår werket, så lärer han snart gå til Italien til Storförsten af Florenz, hwilken har mycket försökt wid detta, men härtils förgäfwes, och sedan til Frankrike, at giöra kycklingar öfwer alt. Så snart denna Mumie-resan är förbi, går jag, wil Gud, til Jerusalem, och så fort i återresan ꝛc.

Cairo d. 30 Apr. 1712. hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

I Jerusalem *) skref jag af d. 24 Aug. sistl. då jag ännu war så godt, som innestängd af Araberne i den orten, och skal Herr Professoren intet tro, med hwad möda jag lurade mig tilbaka genom Araberne, som hade tilstängt tre wägar för mig. Til sådan min lycka hjelpte Franciscanerne mig mycket, hwilkas Guardianus och Procurator Generalis äro wackra och lärda Män, samt mina besynnerliga wänner, dem jag altjämt nu har brefwäxling med. Dessa bestälte för mig fyra goda Araber, hwilka förde mig och drängen öfwer berg och dalar oskadde och helbregda fram til Jaffa, dock efter tre dagars resa först, då den rätta wägen eljest är gjord på 12 timmar. Jerusalem war

*) Detta Brefwet är förlorat, men så har jag i stället infört i det Sw. Bibl. D. 1. s. 259 följ. twänne Bref från Prof. Eneman, angående hans resa i det Heliga Landet, skrifna från Damascus 1712.

Digitized by Google

war farligen inskränkt af Arabernas strôfwerier wid min tid; icke des mindre geck jag ut om nattetid och for omkring til Bethlehem, Döda Hafwet, S. Johannes och andra orter. Sedermera har jag öfwerfarit Carmel, Nazareth, Tiberias, Jordan, Thabor, Galiläiska landet, genom Akre til Seyde in uti Syrien til Damascus, öfwer Libanon hit til Tripoli. På Libanon fant jag wåra Tallar, skiöna Enar, hwars bär äro dubbelt större än wåra Enebär; äfwen löfskog, björkar, små Ekar med mera. Af Cederträd här har jag et stycke, samt med Ceder-kottar. Nu går jag i Guds namn på et Ängelskt skepp til Cypern och derifrån til Constantinopel för min opasslighets skul, hwilken gjör, at jag intet kan resa in til Palmyra eller Anatolien, förr än jag får komma min blod i ordning igen, hwilken af elaka lufter, ändring af watn och mat, är worden så swart och full med slem, at jag aldrig sedt maken, hwilken ock förställer mig, at jag går hängsjuk och är obeqwäm många gånger, at gjöra något. Jag hoppas dock genom Guds hjelp lindring häruti. Det begynte i Jerusalem och har hänglat med mig alt hit intil. Kircheri Prodromus linguæ Copticæ brukade jag i Egypten, men hans Oedipus eller de Ægypto feck jag intet fatt på. Jag hoppas dock i Italien få fatt på denna och andra wackra Lexicis, såsom Armeniske ꝛc.

Tripoli i Syrien d. 27 Dec. 1712.

ödm. och trogna tjenare
Michael Eneman.

Digitized by Google

Ädle och Högklärde Herr Professor.

Åntteligen har jag, genom Guds besynnerliga nåd och hielp, öfwerstått och genomgått den mycket farliga och beswärliga Österländska resan, och är hit ankommen för 10 eller 12 dagar sedan, Gudi ware åra och lof, wäl och lyckeligen. Jag hoppas om alt få gjöra en utförlig berättelse muntteligen, sedan mina goda wänner och trowärdige Män så wäl från Bender som Adrianopel, ja ock från Sverige af Augusti månad 1712, mig hafwa behagat önska lycka til en ny beställning *) hemma i fäderneslandet. Det är wist, at jag har åtnjutit en oförliknelig Hans Maj:ts nåd så wäl wid början af denna resan, som des fortsättjande, twiflar altså intet på, at Hans Kongl Maj:t, som har allernådigast härtils så högt benådat mig, mig ock här efter med samma nåde anser, ånskjönt jag ännu intet har sedt fullmagten. Samma goda wänners bref har jag fått på Cypern twå dagar för min afresa därifrån, och nu hafwer jag strax wid min ankomst hit, gjort min upwaktning †) hos Hr. HofCancelleren **) och Hr. CancellieRådet ††) samt andre, genom hwilka jag afwaktar Hans Kongl. Maj:ts allernådigste befalning om mig. Benådades det mig, at gå härifrån ginaste wägen til Sverige, så tror jag, at jag sätter mig in på et krigsskepp af Ängelska köpmansflottan, som wid slutet af denna månaden lärer gå härifrån. På den händelsen torde jag gå förbi Italien, utan at få se Rom och språka med Påfwen, som jag haft den åran, at gjöra med alla Öster-

*) Orientaliska Professionen i Upsala. †) Genom bref.
**) H. von Müllern. ††) Casten Feif.

Digitized by Google

Österlänska Påfwarne här, både in duplo & triplo på många ställen, jag menar både de gamle eller afsatte och de nyß upsatte. Jag fruktar mig mycket för den långa resan genom Tyskland, aldenstund deßa Turkiska resorna hafwa tämmeligen utmattat mig och gjort mig hängsjuker. Den gamla goda Swenska luften och goda wänners umgänge är det bästa medlet, menar jag, emot denna krankheten. Hwad som kan wara utspridt om Benderska Calabaliken i förl. Februario, må Herr Professoren intet sätta tro til. Alla Swenske äro i godt tilstånd. Hans Kongl. Maj:t, den Gud wälsigne, mår wäl, och des owänner äro alla öfwerändakastade igen, såsom Tartar Chan, Mufti, Stor Veziren, Benderska Paschan och Kislar-Agan med flera, som hafwa haft god luft af de Muscowiske rökwerken. Den nyß upsatte Tartar Chanen war på Rhodus, deräst jag ock i utresan hade den lyckan, at äta med de förnämsta i staden i hans Sal, deräst han sjelf satt emedlertid på Divanen, och efter slutad måltid satt och talte med honom en god stund. Jag är nu åter ingången i Ängelska Consulen Hr. Sherards hus, hwarifrån jag skrifwit detta brefwet ꝛc.

Smirna d. 6 Apr. 1713. ödm. tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Klockan sju i dag hade jag den lyckan at komma hit an, och sätta foten på Swensk botn; och har nu således öfwerwunnit min närmaste fara, som af fien-

der hade kunnat yppa sig, och jag åtminstone kan [illegible]ga mig wara på god wåg och nu mera säker för A[illegible]der, Turkar, Hedningar, och Danskar, ja Ry[illegible] med. Jag går, wil Gud, öfwer Mexiö til M[illegible]wi, at där försöka, om något kunde tjena emot [illegible] sjukdom. Densamma består i blodspottningar, [illegible]m jag samlat på de warma orterna Egypten, Sy[illegible] och Constantinopel, hwilket nu har plågat mig [illegible]ta år och intet kunnat hjelpas, ehwad [illegible] försökt [illegible]fwer, efter jag altid har måst wara in motu. I Fr[illegible]nkfurt gaf en Medicus det namn af Pleuritide, [illegible]ru-wäl jag aldrig ännu har känt några sting eller s[illegible]nt, som Pleuritis beskrifwes af; men min blod ha[illegible] ock och bär märke för sådant. Jag förstår det intet, [illegible]rer ock intet mera gjöra i Medewi, än som förf[illegible]ga mig med en god Doctor och wänta för det öfriga, tils jag får den lyckan, at härwid i Upsala rådas och anföras af Herr Doctoren, såsom min säkraste läkare. Eljest går jag nu ända fram til Stockholm, at där aflägga några Commißioner och upwaktningar. Det sista man hade om Hans Kongl. Maj:ts afresa från Turkiet war det, at han i Junio wil upbryta aldeles wist, och gå öfwer Tyskland, det Hans Kongl. Maj:t med egen hand har skrifwit General Dücker til, och Generalen fick samma dag, som jag tog afsked af honom i Stralsund. Så fingo wi ock där med oß et Hans Kongl. Maj:ts eget bref til Hennes Kongl. Höghet Prinseßan. Wid min ankomst får jag den äran, at nämna mera ꝛc.

Ystad d. 5 Aug. 1714.

[illegible] tjenare

Michael Eneman.

Digitized by Google

3.

Andra Fortsätning och Slut af M. Spegels Diarium öfwer Skånska Kriget i K. Carl 11:s tid*).

Anno 1678. Januarius.

Den 1 gick den renommerade Garnison utur sin wäl förswarade fästning Stettin, ej så ansenlig til manskap, som til tapperhet och trohet, dock woro där ännu tämmelig mänge utaf Horns, Ulfsparres och Gamdits Regementer behåldne, så at de förutan Cavalleriet marcherade ut under 21 Fanor, ehuruwäl uti små Compagnier och ändå smärre leder. Gen. Lieuten. Wulf fick tillåtelse, at resa til Grefwe Königsmark til Stralsund. Churfursten af Brandenburg, som genom denne accord tyktes wara så stor, som anten Scipio Africanus eller Asiaticus, lät sig förljuda, at han wille hålla et sådant intåg uti Stettin, som Alexander Farnesius gjorde uti Antwerpen, så at efter de civile Hostiliteter skulle en hop galanterier representeras af fruntimmer, hwilken invention man likwäl ofelbart wet wara upspunnen af någon *sot* och *effeminé*, och ej af någon stridbar och heroisk Herre, det man nogsamt förnam den

6. Då Churfursten reste in i staden; ty då skedde ej fire ceremonier, än at Magistraten hämtade honom in, Borgerskapet stod i gewär, Superintendenten Fabricius höll en Sermon, den förnämste Stats-Minister Schwerin förkunnade Hyllningen och inwånarne gjorde sin Ed, hwilken likwäl förswan tillika med röken af de 3 salwor, som skutos. Men emedlertid hölt Grefwe Königsmark et annat intåg på Rügen; ty den

5. Transporterade han en del af sit folk från Stralsund til

*) Första Fortsätningen fins trykt i Swenska Biblioteket D 2. s. 16, och har för andra mellankommande arbeten ej förr, än nu kunnat här blifwa tryckt.

Digitized by Google

til Ny Vehrder skants och begynte straxt chargera med fienden, minskandes några både af hans Officerare och knecktar.

7. Kom hela Cavalleriet öfwer til Rügen med et ganska fogeligit wäder, så at man deraf fattade et godt mod och hopp, at Gud wille wälsigna och främja det företagne wärket.

8. Reste ChurFursten ur Stettin och lämnade til Garnison det Schoningske Regementet, til Gouverneur Gen. Major Schwerin; dock så at FältMarskalken Dörfling skulle hafwa öfwercommando.

Dito hafwer Grefwe Königsmark genom en beswärlig Defilee begynt, at draga sina träppar in uppå Warksalwer-Felt; hwilket när Rumor förnam, tät han af wanlig bravour skjuta lösen om morgonen kl. 8; men han sjelf war ibland de förste, som färgade marken med sit blod, och lika som skref en prådom om segren; ty så snart Grefwe Königsmark, som sjelf anförde wänstra flygelen, med wärjan i handen gick löst på det fiendtelige Cavallerie, då begynte detsamma wika, och wille ej hålla ut en salwa, utan lemnade både fältet och alt Artilleriet uti Herr Grefwe Königsmarks wälde, men han war dermed intet nögd, utan förfölgde de flyktige och skingrade alt hwad som förekom, så at fienden nödgades kasta upp bron efter sig, den likwäl Herr Grefwe Königsmark lät ofördröjeligen reparera, och så aldeles twingade den starke fienden, at hwar man som icke wille dö måste bedja om lifwet på nåd och onåd. Uti denne Bataille war Grefwe Königsmark ej starkare än 2000 Ryttare och 1500 knecktar fördelte i twänne flyglar, på hwar flygel i första träffen 7 Squadroner och i andra 5, men midt uti 4 Bataillons och några Compagnier Dragoner eller di Cavalli Volante, som skulle wara redo, hwaräst man hälst behöfde dem. På högra flygelen war Gen. Major Buckwalt, Öfwerste Tisenhusen, Öfwerste Gyldener, Öfwerste Wachtmeister och Major Strick. På wänstra flygeln war Öfwerste Liven och Stålhammar.

Cyrps

Corps de Bataille commenderades af Gen. Major Grothusen, Öfwerste Carlsson och Öfwerste Schwerin, men Reserven fördes af Öfwerste Mellin. Fältmarskalken Königsmark hade sielf hos sig Comte de Rebenac, Öfwerste Heidebrück, Öfw. Lieut. Si uxfume, Capitain Soßie och några andre Cavaillers. De fångar, som uti samma Bataille blefwe tagne af wåre 3500, wore ungefär 5000, flere och intet färre, utaf hwilke mer än 2000 togo tjenst. De slagne som blefwe på fältet af fienden woro 400; af de Swenske 50 och några personer, *Trophéer*, som blefwo ifrån fienden eröfrade woro et par Pukor, dem Öfwerste Hussé hade fördt, 27 Fanor, 14 Estandarder, 12 Dragone Fanor, in alles 53, samt 16 Stycken och 4 Mörsare, *Item* en stor hop korn och proviant, såsom ock något silfwer och penningar uti Rumors och andras bagage. Gewär upsamlades i sådan myckenhet, at en musqvet kiöptes för en half mark kopp:mt, en wärja för 3 öre.

11. Hafwer Herr Fältmarskalk Königsmark genom et mycket höfligit bref notificerat de Stralsundske Rådsherrar och Borgare, som läge uti Ny-Vehrder Skants, denne sin seger och högeligen tackat dem för deras bewiste trohet och bistånd.

14. Hade Ryttmästaren Ankarspets olycka med et partie som han anförde, ty Gen Major Merheim kom så stark och öfwermodelig öfwer honom, at han miste ongefär 30 man, och undkom med de öfrige; hwilket uti alle Aviser med många omständigheter sans beskrifwit, men ingen ting blef nämdt om et annat partie, hwilket den

16 Fördes utaf Öfwerst Lieut. Wrangel, som wid Tossebro så chargerade med Öfwerste Knoblock, at han strax måste wika, lemna en Major, twå Corporaler och några Ryttare fångne, och 30 a 40 döde på platsen, förandes näppelig en en-

Digitized by Google

dafte med sig tilbaka igen i Christianstad, som icke man blesserad.

17. Hafwer Magistraten uti Stralsund undfängnat Greswe Königsmark med et härligit Banqvet, gratulerandes honom och de andre förnäme Officerare deras stora lycka och tapperhet.

18. Blef Jöran Krabbe arqvebuserad uti Malmö.

23. Hafwer Konungen i Danmark sändt deß Ripdare-Orden Elefanten til Hertigen af Gotha genom Saxiske Envojen Christian Fr. Bouschenck, jemwäl gjordt Fredrich Arensdorf til General öfwer Cavalleriet.

Februarius.

Den 1. sent om aftonen reste Hans Kgl. Maj:t med ganska litet följe från Ljungby och kom den andra om morgonen bittida *incognito* in uti Halmstad, hafwandes i mörka natten ridit 12 a 13 mil.

3. Begyntes Riksdagen och sedan en predikan war hällen i Stadskyrkan af M. Spegel, följde alla Ständer H. Kgl. Maj:t up i Slotskyrkan, hwarest Propositionen föreläftes af CancellieRådet Herr Hoghusen; på Kongl. Maj:ts wägnar talade Hans Excel. Hr. Johan Gyllenstierna, på Ridderskapets Landtmarskalken Hindric Falkenberg, på Prästernes Biskopen i Wexiö Mag. Scarinius, på Borgerskapets Borgmästaren Thegner, och för Allmogen en Bonde. Wid samma Solennitet war intet flere tilstädes än 6 af Riksens Råd, 50 af Adelen, 26 Präster, och något flere af Borgare och Bönder.

5. Ankom Riks-Drotzen.

6 Kom Greswe Nils Brahe och Ärkebiskopen Doctor Joh. Bazius.

9. Ankom til Halmstad en Trumpetare ifrån ChurFursten af Brandeburg. Medlertid begynte den Lifländske Armeen

meen draga sig tillsammans under dessa Generaler, Otto Wilhelm Fersen, Gen. Lieuten. Arkull, Hans von Fersen, Gen. Major Gyntersborg; dessa Öfwerstar til häst, Uggla, Mellin, Cronstierna, Anrep, Arkull och Rehbinski, et nytt Finska Regemente; dessa för Dragoner, Knorring, Pudberg, Lewschert och Taube; och dessa til fots Greswe Oxenstierna, Baranof, Kamphusen och de Nolli, hwilket når den Lithouiske Fältherren förnam skref han et bref til Hr. Bengt Horn, at *liber Transitus* skulle wara beswärlig til at winna af Polniske Republiqven.

10. Förnam man af Couranterne, at Konungen i Frankrike genom Duc d'Estrees sin Amiral hade uti West Indien tagit ifrån Hollandarne den ön Tabago, ihjälslagit Gouverneuren Binches, fått 2 skepp och 600 fångar. Item at Konungen i Frankrike war reda gången i fält, ämnandes uti förestående Campagne försöka hwad han kunde uträtta emot dessa Städer, Metz, Trier, Namur, Luxenbourg, Charlemont, Ypern, Nieuport &c.

13. Kom Greswe Gustaf Carlsson ifrån Stralsund med en pertinent Relation, om det Rügiske Slaget samt en del af Trophéerna.

14. Fingo de ströswande partier utur Landskrona något litet boskap, som war samlat för Helsingborgs Garnison.

15. Berättades af resande, at en stor rådhoga war uti Rysland för Turkens och Tartarens infall, så at Czaren hade låtit upbjuda alle Knesar och Boljarer tillika med hwar femte man.

20. Lyktades Landtdagen uti Riga, på hwilken Liflandske Adelen hade bewiljat en Riksort för hwart Hakeland, och 30 Riksd:lr til fri Station för Armeen. Samme dag lät Konungen i Danmark utan för Köpenhamn præsentera en bataille med 12 fältstycken och twenne portier, utaf hwilke

Gener Major Kantzov och Schack förde det ena, och Gen. Major Lehndorf det andra; men de gode Herrar, som hade intet at träta om, blefwe midt i sin *belle rage* skingrade genom en stor och sqwalande regnskur. Dito war Riksdagen wäl och lyckeligen sluten uti Halmstad med wanlige ceremonier och Kongl Maj:ts goda nöje; emedan Ständerne då präsenterade sina bewilningar.

21. Blef Öfwersten Börstell, Öfwerste Hastfer, twenne Öfwerstar och Bröder Welling, Baltzar Marschalk och de Bröder von der Pahlen gjorde til Friherrar. Spordes Hr. Bengt Horn wara död uti Lifland.

25. War General Adjut. Hörman ute wid Lillö med 3 prämar, och änskjönt de Danske kommo emot honom med 9 stora båtar och prämar, så kjörde han dem dock alle tilbaka til Christianstad och fick 2 Capitainer och 13 gemene fängne, hwilket Gouverneuren von Osten måste twifwelsutan hafwa förglömt at berätta til Köpenhamn, emedan det är aldeles utelemnat uti Avisorne. Samma dag gick Grefwe Königsmark med sine träppar och några fältstycken öfwer Paßet Tribses til staden Rebenits, hwaräst han allenast lät skjuta 8 skätt, och strax obligerade den Saxiske Öfwerst Lieutenanten, som der inne låg til at gifwa sig, staden och Garnisonen, som war 150 man, uti Hr. Fältmarskalkens discretion.

26. Gick Hans Exellence widare fort til Schwan, hwaräst 500 man af de Zelliske läge, men Öfwerst Lieut. Mettelhorst, som der inne commenderade, gjorde sådant alarm, at alle de Regementer, som läge långt omkring, drogo sig tilsamman.

Martius.

Den 2 worde Riksens Ständer dimitterade ifrån Halmstad genom wanligit och solent afskjed. Predikan war hållen af Mag. Erland Broman Superintendent uti Carlstad. De öfri-

åfrige harangar kiedde af samma personer som förr, allenast at ÅrkeBiskopen sjelf talade för sit Stånd.

3. Gingo de bägge Schoutbynacht Jan Eters och Mörsing til sjös, denne uti Öster- den andre uti Wästersjön.

4. Publicerades uti Danmark et Placat, hwarefter alle Commiß-farer skulle uti warande kriget rätta sig, hwilket alt der til syftade, at all Swensk handel skulle dämpas och undertryckas.

6 Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Halmstad och logerade öfwer natten uti Färlöf.

7 Kom högstbemelte Hans Kongl. Maj:t til Ljungby. Dito fick ÖfwerstLieut. Rehbinder, som commenderade något folk på Råby, 7 fångar och ibland dem en Regements Qwartermästare.

8. Berättades, at Commißionen uti Malmö, under Hr. Gen. Lieut. Sperlings Präsidio, hade fält dom öfwer de Skånske Adelsmän, som sjelfwe hade tagit sak på sig och rymt åt Danmark, neml. Ofwe Ramel, Knut Holger, Thage Tott och en Walkendorf, hwilke *in effigie* blefwe halshugne på Malmö torg, sedan parterade och satte på stegel omkring wallen. Dito kom Amiral Rosenfelt lyckeligen tilbaka til Calmar, sedan han hade convojerat några farkostar med Proviant och Ammunition til Stralsund, och uti sjön fått en Dansk farkost lastad med spanmål.

11. Låt Hans Kongl. Maj:t upkasta en Skants wid Wäderqwarnen för Christianstad, så at ingen kunde (utan särdeles list) komma in eller ut efter den tiden.

14. Gjorde Merheim åter et af de partier som han kallade lyckelige, i dy han fick några oxar med sig in uti Landscrona.

18. Blef en Commißarius benämd Grönman halshuggen och begrafwen under steglen, för dy han hade otroligen handterat Kronans medel.

19. Reſte Hans Kongl. Maj:t från Ljungby till Werid på 12 timars tid, at beſöka ſin Fru Moder Riks-Änke Drottningen, ſom war kommen ifrån Wadſtena, der Hr. Johan Gyllenſtierna redan hade upwaktat Hennes Maj:t.

20. Kom Konungen i Danmark tillika med Prints Jörgen och Gyllenlöw til Landscrona, men reſte ſtrax derifrån til Croneborg. Dito är Greſwe Guſtaf Baner kommen til Högqwarteret at upwakta Hans Kongl. Maj:t. Sagoma dag haſwa de Danſke i Köpenhamn låtit ſig inbilla; och ſedermera welat inbilla den ärbare werlden, at et orwänteligt ſtort och lyckoſamt utfall wore ſkedt för Chriſtianſtad af Herr von Osten, hwarigenom han hade bemägtigat ſig 6 à 8 ſtöra Pråmar, hwardera beſatt med 4 a 6 Canoner, ſamt caperat alt Hans Kongl. Maj:ts folk och tagit 160 fångar; men ſom detta aldrig är ſkedt, ej heller hade någon apparence til at kunna ſke, ſå äro de ſwårligen bedragne, ſom haſwa behagat tro ſådant.

21. Ej mindre bedrägeri war det, at man ſpargerade det Hans Kongl. Maj:t hade *vive force* låtit ſtorma för Chriſtianſtad, och förutan mycket annat förlorat 1500 man, ty det war ondt at angripa den Garniſonen med någon utwärtes magt, emedan den ſamme hade en inne hos ſig, ſom ſnart ſkulle driſwa den ut ſtaden, nemlig mangel och trångmål, det man nästan hwar dag af öfwerlöpare kunde förnimma. Dito förmältes uti Gazetterne: 1) At Konungen uti Frankrike hade ſtor framgång i Flandern, ſå at både Gent, Brügge och Antwerpen ſtode i fara. 2) At ChurFurſten i Brandenburg lät föra alla ſwåra ſtycken ifrån Stettin, och ämnade raſera de ſmå orter Akermünde, Arenwerp och Garz, men Damm wille han beſäſta. 3) At Greſwe Königsmark war gången tilbaka ur Meklenburg, emedan Lüneburgerne wille ſättja ſig i motſtånd för honom. 4) At ungefär 1000 man af Brandeburg och Lüneburg ſmåningom gaddade ſig tillſammans uti

til Pommern. 5) At Hr. Hendric Horn hade haft en dessein til at angripa de Danskes Skants uti Herrdahlen och deras Magasin wid Skongenäs, men odrägeligit regnwäder och mehnföre förhindrade honom.

27. War en del utaf det Güstrowiske Ridderskapet församlat uti Rostock om den brandskatt som war utlofwad till Grefwe Königsmark utaf Meklenburg. Dito kom en stor Dansk Kapare til Torkö och wille sättia folk i land wid Södermöre, men Bönderne sammastädes hafwa då som gitid trofligen och manligen afwärjt det, wetandes det wara mycket swårare at blifwa af med sådane gäster, än at anamma dem. Samma dag lade fem Danske skepp sig intet långt ifrån Götheborg.

28. Syntes 5 eller 6 Danske skepp wid Sölfwitsborg, som twifwelsutan ämnade upsnappa de farkostar, som skulle föra de Tyske fångarna ifrån Rügen, emedan Grefwe Königsmark på den orten kunde ingen nytta hafwa utaf dem, utan saknade dageligen stoka partier, som rymde bort. Men oaktat at de Danske skeppen lurade flitigt på, så kommo dock 7 skutor oskadde in uti Carlshamn och en i Ystad, alle fullstoppade med fångar. Dito kom Stålhammar ifrån Pommern til Kongl. Maj:t och med honom åtskillige andre Officerare.

29. De Götheborgiske Kapare hafwa upbragt 6 farkostar wäl lastade. Hafwa de Lüneburgiske och Brandeburgiske träppar conjungerat sig wid Demmin. På Rügen grasserade en faslig och smittosam sjukdom, som lade ögonen ihop på många knektar, ehuru de än wore wäl monderade.

30. 31. Wille Gen. Lieut. Chauvet, både med onda och godo hafwa Skantsen och Paßet Damgarten, men Commendanten Major Stahl wille ingalunda förstå det, utan wärde sig tappert.

Apri-

Aprilis.

Den 1. 2. continuerade Chauvet uti sin ifwer för Damgarten, men watnet wäxte oförmodeligen så högt deromkring, at han war glad han kom derifrån, ty eljest hade han måst lemna sit Artillerie i sticket, så framt han litet längre hade drögt.

2. Reste Stålhammar ifrån Hans Kongl. Maj:t, efter han war bleswen Öfwerste för Smålands Regementet, det Buckwalt tilförene haft hade.

3. Kom Gen. Major Degenfelt ifrån Norrige til Köpenhamn med 3 Danske skepp.

4. Reste Cancellie Rådet Lindschiöld ifrån Högqwarteret til Stockholm.

5. Höll Hr. Johan Gyllenstjerna et möte med Präster- och Bönderne uti Willands och Gönge Härad, och öfwertalte dem til at samsättja sig, förfölja och utrota snapphanerne; hwartil de utloswade 350 man, som på wiße wägar skulle städse uppaßa, men det hölts intet länger, än swag is håller uti sunnanwäder.

6. Reste Hr. Johan Gyllenstierna til Carlshamn.

7. Förnam man, at de Munsterske auxiliar träppar, som skulle gå til Danmark, wore uphädade och hade begynt marchera. At de wärfwade, som woro under Liflåndske Armeen, wore intet mycket ståndaktige at förläta sig uppå. At Öfwersten Ribinski hade wist ringa conduite uti sin tjenst, och än mindre skickelighet uti sit lefwerne, derföre han ock aldeles wardt casserad.

9. Otto Lindenow wardt arresterad i Malmö, för den correspondence han hade hållit med de Danske.

10. Förmäler det Nürnbergiske Diarium, at Hans Kgl. Maj:t hafwer förmedelst en Trompetare fordrat up Christian-

stads

Digitized by Google

[illegible] fästning, men [illegible] hafwer [illegible] sin Tyranget och blifwit [illegible] tilbaka til Tyskland.

12. Dödde Biskopen Doctor Jöns Terserus uti Wederköping.

15. Berättar samma Diarium at Christianstad blef åter hårdeligen attaquerad både til lands och watn, men ho kunde afwärja at hela staden alarmerades, och inbillade sig at det stormades på alla orter, när man dock intet ämnade komma dem närmare än til Beckholmen; ty Hans Kongl Maj:t wiste wäl, at om man kunde hålla dem inne, så skulle man snart nog komma in til dem, haswandes alsingen lust til at sökta med staden, utan med dem som wille secundera staden.

18. Blef en Skånsk Adelsman Lage Beck utaf snapphanerne förd ifrån Alunbruket til Landscrona, och dådan til Kjöpenhamn.

19. Wore åtskillige partier ute at jaga efter de blodtorstige skogsdjuren, snapphanarne, förnämligen hafwer Qwartermästare-Lieutenanten Kraft funnit en *bande* utaf dem och skutit neder 6, men en gaf honom sit banesår med 2 kulor, så at han strax dödde deraf. För det och andra sådana mord skul blef den Soknen Örkened afbränd, men alle bönderne med hustrur och barn woro längt förrymde til skogs.

[illegible] Drag Gyldenlöw sit folk tilsammans, wid Lödöse[illegible], och fades hafwa [illegible]

26. Kom Fältmarckalk Hr. Åstheberg tilbaka, efter han på 14 dagars tid hade warit i Gjöthéborg och besökt de [illegible]na. Samma dag kom Hr. Hiudric Horn til Hans Kongl. Maj:s uti Ljungby.

27. Hafwer Öfwerst-Lieutenanten Rhebinder tagit 26 fästar, som ligga i bet utan för Christianstad samt 4 förbg-

Digitized by Google

[illegible] som skulle [illegible] Danske [illegible] sin länglige intention, och attaquerat Engelholms skants, hwilket skedde wåt med många ceremonier, men likwäl icke aldeles med de samma som Avisorne innehålla; ty Ryttmästaren Swen Brock förlopp eller förlät intet bemälte skants, den han war satt til at förswara, utan när han förnam 2 General Majorer Rantzow och Merheim komma med 600 hästar samt en stor hop Dragoner, och kan hända några snapphanar, då gick han Ryttmästaren Brock ur skantsen ock ut på fältet, och slogs tappert med fienden så länge han hade en man, in til han omsider uti största extremitet måtte giswa sig fängen, men emedan han hade tilförene satt eld uti bryggan, så måtte Engelholms borgare taga sina portar och hwad de sunno, och dermed broa för de Danske, hwilka på det sättet tackade dem derföre at de satte eld på hela staden, och lemnade intet annat efter sig, än elände, grät och klagan.

Majus.

Den 3:dje förnam man utaf Gazetterne, at några mordbrännare hade åter lätit sig finna uti Riga, ämnandes fulföljа samma fördömelige gjerning, som de andre hade begynt, och aldeles ödelägga hwad som utaf förra branden lemnat war. Samma Gudförgätne boswar sade sig wara födde i Tyskland och merendels alle uti Nürnberg. At Konungen i Frankrike hade uti Nimwegen lätit präsentera de conditioner, at han wille cedera Mastricht, hela Sicilien och Lottringen äfwenwäl (undantagit Nanci), så framt Freden kunde blifwa sluten til d. 10 Maij, men så framt det förslag ej blefwe strax accepterat, wille han sedan hwarken höra af någon fred, ej eller unna wederbörandom de tilbudne conditioner, hwarutpå högstbemelte Konung hade redan giswit ordres, at hans folk qvitterade hela Sicilien och Meßina, så at Gouverneuren Mons. de Feuillade redan uti Martio hade evacuerat åtskilliga

fäst-

fäsningar, och fördt till ammunition och proviant Brifvin och til Toulon. Ett Kyssaren hade gjordt Montecuculi till Dio d'Amalfi.

5. Försökte Gyllenlöw at sätta något folk på Lisingen, men detsamma blef afslagit, och tilbaka drifwit, efter Riks-Admiralen hade lätit ditföra några Canoner och annat som behöfdes til defension.

7. Kom Grefwe Wittenberg til Hans Kongl. Maj:t, efter han hade uti en angelägen Commission tilbragt merendels hela winteren.

8. Hafwer et Danskt partie gjordt en excursion ifrån Landscrona til Boreby, hwarest en Capitain med några Knecktar och Dragoner låg til at hålla den districten uti lydno emot Hans Kgl. Maj:t; men emedan den samma böd til at wärja sig och sin post redeligen, och de Danske sägo intet med wapn kunna uträtta, inkastade de så många granater, och satte eld uti Ladugården, at Capitainen nödgades gifwa sig och huset uti deras wäld, dock sades at han och hans knecktar hade sökt at hämnas sit fängelse med åtskillige Officerares och gemenas död.

9. Kommo Öfwerste Ramsweed, Krus och Lindhielm med sine träppar til Högqwarteret.

13. Sände Konungen i Danmark 18 skepp uti Wästersjön, at de skulle föra några tusende Ryttare til Gyllenlöws Armee uti Norrige, men af motwäder och storm blefwo de ej allenast skingrade och drefne tilbaka uti Öresund, utan ock förminskade; ty utaf de farkostar, som förde folket blefwo 2:ne sönderslagne wid Kullen, några lupo på grund wid Halmstad och et strandade wid Warberg, af hwilket wåra fingo en Ryttmästare och 3 Ryttare fängne.

16. Hafwa Ostendiske och andra Kapare, som hade sit rendezvous wid Gottland, wägat sig bort under Revel och der bortröfwat några Skutor.

[illegible] Sunder, [illegible]

24. War Hans Kongl. Maj:t uti Åhus, at beje Corne Skants och andre avenuer.

26. Haswa de Danske fattat posto på Hisingen, och sedermera gjordt et ganska stort arbete och owanlige starke Batterier på berget Fontin, deraf Gyllenlöw sedan omstäteligen lät canonera på Bohus Slott. I dessa dagar lät det Danske Comissariatet och Knut Tott uti Konungens namn af Danmark utgå margfallige Placater, at alle inbyggare uti Skåne, Adel, Präster, Borgare och Bönder skulle med all sin egendom flytta in på Seland, hwarest dem all önskelig commoditet skulle öpnas och uplåtas. Men de, som den tilbudne näden ej nyttja och det Konungsligen Budet intet lyda wille, hotades med skjöfling, brand, fängelse och döden, hwaruppå mänge Präster öfwergåswo Embete och Församlingar, mänge Bönder lupo ifrån hus och gård och de samtelige gingo ifrån sin ed och ära och foro til Seland.

28. War Major Schar på partie med 80 hästar och räkade et fiendteligit partie 600 hästar starkt, med hwilket han länge och tappert chargerade, miste fuller 7 af sine, men fick 3 af fiendens Ryttare fängne.

30. Haswa de Danske attaqverat Knutstorp, på hwilken gård en liten garnizon låg til at infordra contribution utaf winterqwarteren.

Junius.

Den 1 gick Öfwersten Börstel in uti fästningen Bohus med et Compagnie gode knecktar, til at secundera Öfwerste-Lieutenanten Frölich.

[illegible] Hafwer Biskopen af Münster genom sin Öfwerste Klenter tagit Fästningen Rheda ifrån Grefwen af Lippe.

Dito

[illegible] Amiral Trump ifrån Danmark, [illegible] hade [illegible] en [illegible] med Amiral Juel.

4. Berättades at Turkarne hade intagit staden Czehrin, och ämnade belägra Kiow, hwilket uti Ryßland förorsakade en stor consternation.

5. Lät Amiral Juel sätta en hop folk i land wid Ystad, och aldeles utplundra hela staden med en grufwelig wäldsamhet och obarmhertighet, oaktat at mänge förut gäfwo brandskatt, och flyttade en del af sine meubler ut på Danske flottan, hwilket alt ursäktades dermed, at man wille ruinera och uttöma et Swenskt proviant-hus.

10. Reste Hr. Hindric Horn ifrån Hans Kongl. Maj:t til Stockholm. Dito hade Gyllenlöw planterat 16 swäre stycken på bemälte berg Fontin, med hwilka han grufweligen skjöt, låtandes en dag inkasta 150 stora granater, så at merendels alle hwalf på hela Slottet blefwo bräckte eller sönderslagne. I de följande dagar kommo träpparne efter handen ur Swerige, dem Hans Kongl. Maj:t med stor impatience hade så länge mäst förbida.

20. Rykte Hans Kongl. Maj:t ur awarteren och gick i fält med sin Armee, hållandes General Rendevous emellan Fjellinge och Nosaby, så at de uti Christianstad kunde lätteligen se hela fronten; men Armeen hade nappast begynt marchera, förän Snapphanarne föllo in uti Sylwitsborg och röfwade bort de Post-brefwen som skulle til Stockholm.

21. Hafwer Hans Kongl. Maj:t lätit upkasta en skants utan för Christianstad, på det ingen den ringaste paßage måste lämnas öppen för fienden, men efter några valeurieuse Officerare wille betäcka de gemene knecktar, som skulle sätta spaden i jorden, då blefwo Capitain Fersen och Lode med några så soldater ihjälskutne.

22. Slog man läger wid Kiöpinge, efter Hans Kongl. Maj:t ej wille fatigera Armeen med någon marche uti den stora hettan. Dito förde Konungen i Danmark sin Armee ut Landscrona på Könneberga högar, hafwandes (såsom öfwerlöpare berättade) 5150 man af infödde Danske, och 3600 af främmande auxiliar folk samt 22 fältstycken.

23. Blef den lilla garnisonen på Knutstorp twingat til at gifwa sig uti de Danskes discretion. Dito wardt berättat at Öfwerste Lieut. Edinton, då han wille öfwer älfwen fara ifrån Giötheborg til Bohus, war på watnet sluten af de Danske och sedermera af blessuren död.

26. Förnam man at Konungen i Danmark war rest til Köpenhamn, til at taga emot de träppar, som förwäntades ifrån Luneburg och Hessen, och mediertid hade Arensdorf belägrat Helsingborg.

28. Försökte Gyllenlöw en storm för Bohus, men blef tappert afslagen och miste mycket folk.

30. Bröt Hans Kongl. Maj:t up ifrån Kiöpinge, emedan de attaqvera de Danske för Helsingborg och gifwa dem et annat divertissement, men i marchen fick man de ofördelige tidender, at Commendanten Carl Gård hade redan gifwit Fästningen i fiendens händer, förledd och bedragen utaf en falsk ordre, såsom skulle Hans Kongl. Maj:t hafwa den samma skrifwit, och befalt at han ej skulle afwänta någon extremitet, utan i tid accordera, så framt han blefwe hårt angripen, hwilken finte à l'wenwäl war brukat uti förre Danska seigden, ty då sändes en ordre til Gen. Adjutanten Michel, såsom skrifwen af Fältmarskalken och PfaltsGreefwen af Sulzbach, i hwilken honom befaltes föra Swenska träpparne bort ifrån Fyen och sänka de stora prämarna; hwilket när han uti af en blind hörsamhet gjordt hade, då fick fienden ett bequämt tilfälle til at göra Descenten på Fyen, och hålla drabbningen wid Nyborg. Samma lätt-trohet bewekte bemälte Öfwerste

[illegible] Fästningen Helsingborg, lätandes [illegible] samt med sin garnison til Kongl. Maj:ts Armee wid Göttinge bro. Medan Potentaterne således agerade i fält, då gjorde Ambassadeurer uti Nimwegen sit bästa, hwar och en på sin Principals wägnar, enkannerligen de Danske och Brandeburgiske, som med många protestationer sökte til at hindra den Fredstractat, som redan war begynt emellan Kejsaren, Frankrike, Holland &c.

Julius.

Den 1. satte Hans Kongl. Maj:t sin Armee wid Hörby.

2. Förnam man at de Danske med et starkt partie hade attaqverat en liten Skants wid Herrewads bro och bemägtigat sig den posten. Ditt hafwer den Danske flottan sökt at få et af wåra skepp, som låg för Rönneby, men Commendanten satte sjelf eld det uti. Amiralen Juel fordrade ock 4000 Riksdr. til brandskatt utaf Borgarne i Rönneby, men de ursäktade sig för det tilbud.

3. Lät Hans Kongl. Maj:t formera et skjönt och beqwämligit läger för Christianstad wid Lillö, wäntande om några wille komma til at undsätta staden.

4. Kom Secreteraren Swanhielm ifrån Engeland, dit han straxt efter Riksdagen förrest war. I deße dagar hörde man, at Gyllenlöw hade lätit inkasta 24000 bomber och granater uti Bohus, somlige af den storhet, at de wägde 4 a 500 pund, och war 3 alnar uti circumferencen.

7. Gick Gen. Major Wittenberg med några Eskwadroner ifrån lägret til at secundera Bohus. Ditt blef et alfwarsamt Placat urlåsit öfwer hela lägret, at inge löse konor skulle lidas der, ej heller något obilligt kjöp drifwas af Marketentare. Item, at all plundring och öfwerwäld skulle wid lifsstraff wara förbudit.

8. Haf-

8. Hafwer Hans Kongl. Maj:t [illegible], [illegible] at några Ryttare förfölgde några får, tagit en af de samma fatt och fördt honom fram til Generalerne, [illegible] straxt hålla Ständerätt öfwer honom, at han skulle hänga, hwilket ock straxt skjedde, och 8 andre Ryttare, som woro i lika mätto brotslige, lupo gatulopp.

11. Höllo några af Kongl. Maj:ts Officerare en blodig skärmytsel med de Danska under Christianstad, och skuto neder en Lieutenant, blesserade 2 Fändrickar och 8 a 10 gemene, men af wåre blefwo ej mer än 2 knecktar skadde.

14. Blef et Danskt Placat upläsit i Skåne på de fläste Predikstolar, uti hwilket med många swåra hotelser förböds, at ingen skulle inhösta, anten hö eller sad på det landet således måtte blifwa öde, och Hans Kongl. Maj:t ej längre med någon Armee kunna subsisterä der. Dito berättades at 33 Danske örlogsskepp lägo för Wittow med 5 Brännare, 5 stora och 20 små Proviants-skepp, förutan 3 som läge wid Hidensee. Dito kommo de hugnelige tidender, at freden war merendels sluten, emellan Swerige, Frankrike och Holland, jämwäl ock at Duc de Crequi och Mons. de Choiseul hade slagit 6000 af de allierade, som skulle secundera Rheinfelden, så at samma stad ej hade widare secours at wänta.

15. Nymde en af Generalernes tjenare til de Danske och berättade för Konungen i Danmark hela wårt lägers tilstånd, för hwilket man resererade, at honom war gifwit en stor föräring. Snaphanarne, som ej fingo den rang de wille, gjorde sig et särskilt läger wid Fjelckestad uti kjärr och moraß, och skantsade omkring sig.

16. Wardt berättadt at Danske flottan hade uti den längwarige stormen lidit någon afsaknad och skada, åtminstone tappat den dessein at få något byte uti Stralsunds hamn. I lika mätto kommo tidender at Antwerpen hade gifwit sig uti

Konun-

Konungens wäld af Frankrike. Dito syntes 45 Danske skepp och farkostar utan för Åhus.

19. Gingo de samma längre up til Blekingen.

20. War Ryttmästar Pahl ute på partie med 50 hästar, men blef af några Bönder förrädd, och af et starkt fiendteligt partie öfwerfallen wid Tummerup, så at han led någon skada. Dito satte de Danske några 100:de Man i land emellan Toßeberga och Landö, men Hr. Axel Wachtmeister, som oförtöfwat commenderades dit med något manskap, jagade dem öfwer hals och hufwud utaf landet, dock blefwo nästan 200 qwar, som fingo sit hwilorum der, desutan blefwe 8 gemene fångar och 2 Lieutenanter. Förnam man, at mordbrännare hade åter gjordt stor skada uti förstaden af Riga och 2 eller 3 gator afbrändt.

21. Hafwa de Danske åter gjordt landgång, och sökt at bemägtiga sig Paßet wid Mörrum, begynnandes der förskansa sig; men en Major benämd Bengt Månßon, som förde 200 Smålänningar, kjörde dem straxt ifrån deras fattade post, sargade och drap en stor del af dem.

23. Kom Konungen i Danmark, som några dagar hade stått wid Möllery, men dock genom sin lösen och andra signaler låtit förtrösta sin Garnison, at han skulle snart komma och undsättja omsider fram til Önestad, och så oförmodelig, at hans Förträppar wore ganska när wåre förwakter, innan man blef det warse; men H. Kgl. Maj:t utaf wanlig försiktighet och des stora conduite, kunde wäl judicera at fienden så skyndade och med ogemen tysthet hade marcherat, på det han måtte oförmärkt winna en avantageux högd, af hwilken han hade kunnat incommodera hela wårt läger. Dock omskjönt tiden war kort, lät likwäl Hans Kongl. Maj:t först hålla ordinarie Bön, och sedan i egen person förde några sine träppar på bemälte högd, anticiperandes således den stora fördel, af hwilken fien-

Digitized by Google

den hade tänkt til at betjena sig, fördenskul och besamma stutsade, så snart han märkte hans hopp och anslag wara honom afskurit. Men innan morgonen hade Hans Kgl. Maj:t låtit på högden upkasta Skantsar och Batterier, och dem med stycken så besättja, at den som förbi wille måste wisserligen lulla med lifwet.

23. Haswa Snapphanarne upbrändt Norje-bro och sedan flytt til Pukewik, menandes sig aldeles wilja igenstänga wägen och passagen til Swerige. Samma dag blef Carl Hård, fördy han hade öfwergifwit Helsingborg, dömder utaf General KrigsRätten ifrån sin tjenst och derjemte owärdig til at så någon annan, förän som han med någon särdeles manlig gjerning och trohets-teckn haswer Hans Kgl. M:ts nåd meriterat.

24. Gjorde Hr Ramswerd et partie eller excursion nästan in i fiendens läger, tagandes åtskilliga fångar, de der med wanlig wältalighet bekände, at Danske Armeen wore 10000 Man stark, och jemte Konungen sjelf commenderades af desse Generaler, Arensdorf, Wedel, Lewitzow, Baudiz, Merheim, Saint Paul, Holck RosenCrants, Rantzow, Duc de Croy, derjemte berättade samma fångar, at bem:te Armee stod emillan Önestad och Winslöf ganska tätt rangerad uti en skog.

25. War Hr. Axel Wachtmeister åter borta wid Landö och kjörde de Danske utu deras retrenchement, som de för sig upkastat hade.

26. Blef Gyllenlöws folk drifwit ifrån Hisingen.

27. Kommo många öfwerlöpare utu Danska lägret och continuerade nästan hwar dag, så at många dagar kommo 20 a 25 personer.

28. Blef Ryttmästar Goos fängen och hans lilla partie ruinerad utaf några starka fiendtlige träppar, som stode förtäckte wid Wram.

29. Kom en Bonde in uti Kongl. Maj:ts Läger, utsänd af de Danske til espionera, och besynnerlig til afräkna alle E-

stan-

Digitized by Google

standarter och Fanor, hwilket han ock gjorde, men när han kom tilbaka til de Danske, nämde han en så stor summa at de fasade, emedan han ock hade räknat alle Qwarter-Fanor in med de andre, ty måtte han andra resan åstad och göra en riktigare calculation, men då kom han sielf i debet, så at man subtraherade hufwudet ifrån honom. I lika måtto wardt en annan Espion utsänd af Christianstad, at han igenom Hans Kongl. Maj:ts läger skulle smyga in i de Danskes, och giswa Konungen i Dannmark berättelse om sjadens slätta tilstånd, samt undsättningens ofördrögelige nödwändighet. Men densamma blef också fasttagen och på Dammen för Christianstad stegladen, wisandes således sine Principaler, at han hade fått låga förfall på sin resa.

30. Reste Konungen i Dannmark ifrån sin Armee til Köpenhamn. Dito brände de Danske up Skeparalöf och Ferlöf; ehuruwäl det war i de dagar sådan hetta, at man wäl utan så stor eld kunde behjelpa sig.

Augustus.

Den 1. Hafwa de Danske landstigit uti Carlshamn och uti förste hast och furie satt eld på staden, utaf hwilken näpelig något hade blifwit lemnat, så framt Hr. Johan Gyllenstierna hade ej så hastigt kommit in med något folk, och jagat de Danske somlige i sjön, somlige i skeppen; dock bleswo ungefär 200 qwar på landet, som finge der sin begrafning.

2. Hafwer Riks-Amiralen genom Guds bistånd och sine träppars lyckelige transport öfwer Elfwen, gjordt Bohus en tidig och högnödig undsättning, och jagat Gyllenlöw med deß Armee, som skattades på 11000 Man, ifrån deß widlyftige wärk alt in til Uddewalla.

3. Talade Hr. Arel Wachtmeister med Gouverneuren uti Christianstad och förnam honom wara benägen til accordera.

4. Förenerades samtalet emellan Herr Wachtmeister och Gouverneuren, och accordet war beslutit och ratificerat på Kgl. Maj:ts wägnar af Fältmarskalk. Aschenberg, Hr. Axel Wachtmeister och Åke Kalamb, på de Danskes sida af Gouverneuren von Osten, Öfwerste Andreas Fuks, och Öfwerste Lieut. Putkamer. Samma afton marcherade några af wåra knektar in i staden och intogo der en post. Om natten rykte den Danske Armeen up och uti största stillhet marcherade tillbaka til Möllery, men så hastigt, at Bönderne kunde märka det de hade brottom.

5. Sick Danske Garnisonen uti Christianstad och Gouverneuren von Osten hade den nåden, at honom tillstaddes hyssa Kgl. Maj:ts hand. Under hans commando följde honom 3 Öfwerstar, Fuks, Knoblauch och Nymphius, 9 Öfwerste-Lieutenanter, 14 Majorer, 1100 Knektar och Ryttare, hwilka woro öfwerblifne utaf 4300, som der inne legat hade. De samme fingo med sig 2 Stycken, 15 Fanor, 8 Dragon-Fanor och 2 Standarter, hwilket alt convojerades til Helsingborg af Öfwerste-Lieuten. Pahl. I Fästningen war lemnat 8000 styckekulor. 350 Centener Krut, 2000 Handgranater, 300 bundt Lunta. Dito hafwa Snapphanarne upbrändt hela Norje By. Dito hafwa några af wåre Braves förföljt fienden, och stuckit några neder, men efter somlige engagerade sig för wida med de slutne träppar, blef Baron Nils Gripenhielm och Major Unger fångne utaf dem.

7. Kom Hr. Johan Gyllenstierna och den Seamyste Ambassadeuren ifrån Blekingen.

8. Kommo tidender, at Hr. Generalen Carl Sparre hade gjordt et infall uti Norrige, och ruinerat de Danskes Koppargrufwa Röråhs. Dito hafwer Öfwersten Treffenfeldt med 500 a 700 Brandenburger gjordt et ofördmodeligit infall om nattetid uti förstaden för Stralsund och fått några fångar, men flere kor och oxar med sig dådan.

9. Et-

Digitized by Google

9. Sedan allt war wäl förordnat med Christianstad, dess besättning och Politie, bröt Hans Kongl. Maj:t up med sit Läger och marcherade åt Hörby.

12. Lät de Danske sättja eld på Lund, som mer än halfwa delen förbrände, deslikes handterade de några Herregårdar, Flyinge, Eriksholm, Ousby, Hörby ꝛc. Berättades at General Arensdorf war råkad uti onåd hos Konungen i Danmark, och skulle ställas för rätta.

14. Blefwo åter några Danske Placat upläste på Predikstolarne i Skåne, derföre Hr. Gen. Lieutenant Sperling lät inhämta några Präster uti Malmö.

16. Kom Konungen i Danmark tilbaka til Helsingborg med 16 Compagnie Fotfolk, som woro sände ifrån Heßen.

18 War Öfwerste Welling på partie, och ibland andra förde han 17 Snapphanar fångne med sig tilbaka.

19. War Ryttmästar Hummer ute och ödelade 6 utaf samma slaget.

20. Kom Öfwerste Below och Edward Horn med sit folk tilbaka ifrån Götheborg.

21. Blefwo ungefär 20 utaf Kongl Maj:ts Ryttare, utaf Snapphaner dels ihjälskutne, dels fångne, ibland hwilka woro några wäl munterade utaf Lif-Compagniet.

24. Hafwa Snapphanarne upbrändt Ladugården på Ljungby, der Hans Kongl. Maj:t hade haft sit Högqwarter.

26. Hafwer Hans Kongl. Maj:t låtit sin Armee sättja sig wid Norra Wedinge, på hwilken ort och rundt omkring man befan, at alle Byar wore merendels ödelagde, och de Bönder som qware woro bodde uti Kyrkjorne eller på Kyrkjogårdar.

30. Kom Ryttmästare Goos tilbaka ifrån Köpenhamn utur sit fångelse.

September.

Den 2. Kom Gripenhielms tilbaka ifrån Köpenhamn, hafwandes med sig Frids-Artiklarne emellan Frankrike och Holland slutne och upråttade. Dito hafwer Gen. Major Schönleben, Öfwerstjen Erik Soop och Gen. Auditeuren Buschow uppå Beltebergs gård hafft conference med Gen. Major Lehndorf, Öfwerste Baß och Gen. Auditeuren Mejer om Cartellet och fångarnes ranson.

3. Gjorde Öfwerste Ramswerd et partie inunder Landskrona, bragte 14 fångar och ungefär 100 de st. boskap med sig tilbaka. Samma dag blef Gen. Major Merheims Ordres interciperade, uti hwilka han hade befalt, at Snapphanarne skulle skösla, bränna och förhärja hela Malmös Län. Fick man tidender, at Konungen i Dannmark tillika med Chur-Förssten af Brandeburg, efter deras project som de hade gjordt sig emellan, hade å nyo attaquerat Rügen och bemägtigat sig både Landet och Skantsen Ny Vehr, efter Tyske Garnisonen revolterade emot Commendanten Klinckow.

7. Skref Hr. Fältmarskalken Königsmark til Magistraten uti Stralsund, och förmanade densamma tillika med Borgerskapet til trohet och samhälligher.

6. Och alla de följande dagar kommo margfalliga öfwerlöpare utu Landskrona, ej allenast gemene utan och Officerare.

9 10. följ. Hafwa Öfwerstarne Hr. Ramswerd och Hr. Welling samt Rytmästar Hummer bragt in många fångar.

18. Hafwer Konungen i Dannmark signalerat sin Succeß uppå Rügen med 3000 skott uti Köpenhamn, Croneborg och Landskrona. Dito berättades at Biskopen uti Munster Bernhard von Gahlen war död.

14. Kom Hr. Bengt Skytte til Malmö och reste derifrån til Swerige.

17. 18. Wore åtskillige wåre partier ute på Execution, och

och samlade någon boskap för den Contribution och Qwarters-penningarne, hwilka Bönderne ej hade welat utgjöra.

18. Skref ChurFörsten i Brandeburg til Stralsundarne och upfordrade staden, lofwandes stora Privilegier om de det wille, men hotandes med ätskillige hårde attaquer, så framt de det förwägrade.

30. Kom RiksMarskalken til Kongl. Maj:t.

October.

Den 1. Bröt H. Kgl. Maj:t up ifrån Norra Wedinge, kunnerade Lägret och gick på ätskillige wägar uti sina afsignerade winterqwarter.

6. Haswa Stralsundarne swarat ChurFörsten och afslagit hans begäran. Samma dag skref ock Greswe Königsmark honom til och begärade, at han skulle agera som en Soldat, angripa Fästningen och Garnisonen, men skona Kyrkor och andra hus för eld och brand.

8. Swarade ChurFörsten deruppå igen, och gaf nog tillkänna hwad han hade i sinnet med staden. Och aldenstund han strax fattade Posto på Dänholmen och gjorde sine Batterier färdige, begynte han den

10. At canonera på stden med hela och halfwa Cartouer och inkasta bomber och fyrkulor utur owanligt stora Mörsare, hwilket ej hade waras en timma, förän man på ätskillige orter såg elden wara uti staden inne, dem och så tiltog, at när det dagades stod halfwa staden i brand.

11. Tykte Brandeburgarne at de sågo hwita Fanor utur Stralsunds torn uthängde, lätandes derföre genom en Tambour fråga om man begärade accord, men efter dertil swarades Nej, begynte ChurFörsten åter låta canonera så grufweligen, at elden spridde sig mycket widare omkring. Hwarutaf Hr. Greswe Königsmark lät beweka sig til at consentera, det

det twänne utaf staden Deputerade mätte fara ut til ChurFörsten och begära stillestånd, emedan man kunde gifwa H. Kgl. Maj:t en underdånig Relation om stadens elände, men sikt wille ChurFörsten ingalunda bewilja, utan continuerade den

12. Ifrån klockan 2 eftermiddagen med så förskräckeligit skjutande, at alla kornhus, brygg- och bakhus worde uti askan lagde och hela staden stod uti ljusan låga innan kl. war 5 om aftonen; fördenskul lät Grefwe Königsmark sig af inwånarnes många och inständiga Remonstrationer disponeras til at ingå et accord; hwilket blef den

15. Beslutit och underskrifwit af ChurFörsten uti Lödershagen.

16. Sedan Kgl. Maj:ts Lifregemente och andre träppar wore igenom de osäkre röfware-wägar och Snapphanernes embuscader wäl passerade, och HofStaten igenom Hör, Mölby, Ignaberga och Winslöf woro convojerade, kom Hans Kongl. Maj:t den

22. Til Ljungby.

20. Höll ChurFörsten i Brandeburg sit intåg uti Stralsund, hwarest Superintendenten Doctor Bernhard Gosman beneventerade honom med en så behagelig Predikan, at ChurFörsten förärade honom 100 Riksdaler til en nåds och nöjes försäkring. Efter Predikan war ChurFörsten förd på Rådhuset uti en stor Sal, der hans GeheimeRåd Hr. von Gladenbeck förmante Magistraten til ed och trohet, hwaruppå Stads-Syndicus swarade, och bem:te Magistrat sedan aflade eden. Så snart det war skedt, gick ChurFörsten och stälte sig uti et fönster ut til torget, på hwilket alt Borgerskapet församlat stod, gjörandes jemwäl sin ed, sedan Hr. Gladenbeck hade hållit en Oration. Efter sådant war förrättat, blef ChurFörsten tracterad på et stort wärdshus, och de trenne Stralsunds Borgmästare sutto wid hans bord.

25. Bröt ChurFörsten up med sin Armee ifrån Stralsund.

Och 26. Sat-

Digitized by Google

28. Sätte den samma omkring Greifswald, sielf tog han sitt Hög Qwarter på Wrangelsburg och lät Fältmarskalk Dörfling blifwa uti Eldena.

Dito kom Hr. Riks-Stattmästaren Sten Bielke, Hr. Jöran Gyllenstierna, Ehrenschiöld, Lindhielm, Tigerhielm, och Cronhielm til Hans Kongl. Maj:t.

30. Reste Riksmarskalken från Ljungby til Stockholm igen.

31. Höll den Holländske Residenten Rumpf en Festin uti Stockholm, til et frögde tecken öfwer Freden, som emellan Frankrike och Holland sluten war.

November.

Den 1. Hade man utaf Gazetterne den berättelsen, 1. at Lifländske Armeen under Hr. Hindric Horns Commando war gången öfwer Dünen. 2. At Turken hade gjordt et stort nederlag på Ryßarne, och skingrat hela Ryska Armeen, som Romadanowski förde.

3. At Caprar wågade sig up uti Ålands haf, och gjorde allestädes Sjöfarten osäker.

4. At Åbo war merendels förderfwat genom Eldswåda, som hade lagt några hundrade hus uti askan.

5. At Friden emellan Käjsaren och Frankrike skulle underskrifwas den 11. Novembris.

6. At Conspirationen uti Engelland yppades mer och mer.

Den 5. Sedan ChurFörsten hade en och annan gång opfordrat Staden Greifswald, men ej sått utaf Commendanten Witting sådant Swar, som honom behagade, begynte han beskiuta samma Stad, och låta kasta Eld in, som straxt fängde op i några hus; Fördenskul sände Commendanten ut en Trummeslagare om morgonen bittida och lät bedia, at Prästerskapet måtte

på utan Staden och tala med Churförsten, men Dörfling för wägrade sådant aldeles och [illegible] med [illegible] och [illegible] utan återwändo och skonsmål in til klock, 11. emot middagen, [illegible] Commendanten åter utsände en Tambour och gaf tillkänna, at han wille accordera; hwar uppå Gißlare skrart wordo å [illegible] sidor utgifne och accordet sluter och underskrifwit den 7. på Wrangelsburg.

Kom Baron Bidal ifrån Pommern med något annat Folk, berättandes huru Stralsund wore öfwergångit och huru beklagelig skada och ruin den Staden war råkat uti, så at 1800 hus woro opbrända, hwilka tillika med Gods och Egendom, som deruti warit, skattades til många Tunnor Guld.

8. Kom Amiralen Hans Wachtmeister til Hans Kongl. Maj:t samt med några andre utaf Amiralitets Staten.

10. Syntes 15. Danska Skepp, som krytsade utför Åhus, twifwels utan waktandes på det Pommerska Folket, som skulle öfwerkomma.

Dito höll ChurFörsten sit intog uti Greifswald, hwarest en af Professorerne beneventerade honom med en Oration och de andre Inbyggare hyllade honom förmedelst offentlig ed. Och efter ChurFörsten mente sig då wara Herre öfwer hela Pommern, sände han 6. Regementer ifrån sig til Preußen emot Ufländske Armeen.

Dito hafwa de Brandenburgiske Plenipotentiarii inlagt et widlyftigt Memorial uti Haag om deras Herres Interesse.

20. Lät Hr. Fältmarskalken Horn genom Commissarien Hr. Sneckenschiöld skrifwa til Inwånarne uti Preußen, at de skulle hos Armeen inställa sig och begära Sauveguarde, ty Hr. Fältmarskalken hade då Memel, Insterburg och andra orter under sin Devotion.

24. och 25. Hölle Konungen i Danmark och ChurFörsten i Brandenburg et möte och samtal uti Dobran.

Decem-

December.

Den 3. loop et af Hans Kongl. Maj:ts Skiepp kallat Jalcken på grund wid Ahne, efter det ingen Lotsman kunde få.

4. 5. Strandade de många Fahrkostar under Bornholm, hwilka skulle föra det Pommerske Folket til Swerige, så at många sjunko tillika med det Folk, qwinnor och barn, som der uppå wore, många blefwo bärgade, men alt folket blef tagit til fånga, oansedt, at både Konungen i Danmark och ChurFörsten i Brandenburg hade med sine paß nogsamt försäkrat dem. Ibland de fångna woro 4 Öfwerstar, Hr. Claes von Schwerin, Hr. Cramer, Hr. von der Lieux och Hr. Claes von Witting. Eliest räknades de andre Officerare och gemene ongefär 2000, men de omkomne och fördränkte mycket flere.

8. Måtte bemne Öfwerstar gifwa sin Revers ifrån sig, at de wille förhålla sig, såsom andre Prisonniers de guerre.

Dito. Kommo några Skutor til Carlshamn, som lyckeligen hade sluppit förbi Bornholm, med det innelastade folket ifrån Pommern, intet wetandes af de andre, som i följe hade råkat i så stor olycka.

9. Reste ChurFörsten ur Berlin, ärnandes sielf föra sin Armee uti Preußen.

13. Blefwe Hans träppar satte öfwer Weixel Strömmen, då Grefwe Carlsson war incognito der hos och observerade hela forcen, men wardt sedan rögder, fången wid Nordenburg då han ärnade sig åt Danzig, och förd til Berlin.

18. Reste ChurFörsten ifrån Königsberg til Labiou, sättiandes en del af Fotfolket på wagnar, at Marchen måtte gå des fortare.

20. Gaf Grefwe Gabriel Gabrielsson Oxenstierna ifrån Kjöpenhamn den sorgelige berättelsen, at det Pommerske folket war strandat wid Bornholm, och han med de andre plundrad och fången.

21. Fick man weta, at Öfwerste Binow hade stördt med en Häst och brutit halsen af sig.

Medan Julehelgen firades, passerade intet, som är Notabelt, utan allenast Hans Kongl. Maj:ts stora Devotion wid Gudstjensten.

28. Hafwer Gen. Adjut:n Hörmann uppå et partie, som han hade gjordt wid Landscrona, fått och inbragt 5. fångar ibland hwilka en war Gouverneuren von Osteps Cammartjenare.

ANNO 1679.

Januarius.

Af Couranterne hade man de tidender, at Försten uti Siebenbürgen ej wille unna de Ungerske Rebellet Winter-Qwarter uti sit Land. 2. At Fransoserne ströfwade omkring Cöln, hotandes med et infall uti Cleve och Jülick, m. m. 3. At Hans Kongl. Maj:ts Armee uti Preußen hade intagit Tilsit och Rugnitz.

18. Sedan Chur-Försten uti Brandenburg hade samlat sin Armee wid Gilga, sände han Gen. Lieut. Görtze förut med et stort partie, och Öfwerste Treffenfeldt med et annat, men sielf gick han den

19. Til Kukernese. Medlertid råkade de Brandenburgiske Tråppar ihop med Lifländske Armeen, som reda war uti sin Marche och ämnade sättia sig något längre tilbaka wid Mummel, efter folket af den swåra kjölden, och de långl:e Fatiguer war intet aldeles beqwämt til at fägta. Fördenskull hafwa somlige Regementer lidit någon skada, hälst efter der ej war lägenhet til at lefwerera någon reel Bataille, utan de måste i sielfwa Marchen fägta och förswara sig för Brandenburgarne (som wore bak efter med et lätt Cavallerie utan bagage), för Pats och andre, som woro på sidorne, för Bönder och Snapphanar, som woro rundt omkring.

Dito

Ditto reste Fältmarskalken Mardefelt, Hr. Christopher Gyllenstierna, Hr. Podebusk, Stiernhök ꝛc. ifrån Ljungby.

Ditto reste Hr. Axel Wachtmeister med Secretairen Carlström til Engeland.

26. Wardt Friden emellan Kåjsaren och Hans Kgl. Maj:t uti Nimwegen underskrifwen på Kåjsarens wägnar af Biskopen och Hertigen af Gurck, Grefwen af Kinski och Hindric Stratman; och på Kongl. Maj:ts wägnar af Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna och Olivecrantz.

Ditto wardt Friden emellan Sverige, Frankrike och Lüneburg sluten och underskrifwen uti Zell af Comte de Rebenack, Monsr. Bernstorf och Heimburg, mot hwilket alt de andre Alierade häftigt protesterade, wiljandes ingen frid hafwa, efter de hade lycka.

Februarius.

Den 1. Berättades, at Hr. Grefwe Königsmark och Danske Cancelleren Ahlefelt hade sig emellan wäxlat alfwarsamme Bref om det folk, som war strandat och sedermera fångit wid Bornholm.

Item at Chur-Förstен i Brandenburg förorsakade en stor klagan och Alteration uti Stettin der med, at han syntes wilja införa en Religions ändring, emedan han satte en Calvinisk Präst Myncelius til at predika på Slottet, lät fängsla Herr Friedrich Fabricius, och förböd at de wanlige Pommerske Kyrkis böner ne skulle brukas.

5. Hafwer Ryttmäster Klingsporre gjordt et partie emot Snapphanarne, utaf hwilka han fick en deras Capitain samt några af hans Consorter, och derjemte en af Wedels tjenare.

Kom den Eflandske Armeen in på gränsen igen, sedan den hade haft en och annan rencontre med Brandenburgiske Gen: Major Schöning och des utan af Littower och Samogiter förspordt mycken widrighet.

11. Fördes 12. Snapphanar til Wannehorga, hwarest de plägade dömas och rättas, ibland de samma war en Capitain född wid Timbershamn och en annan, som war reda död af Blessurer.

12. Infördes 7. Snapphanar ibland hwilka war en Lieut. född i Gutskow, som bekände sig hafwa mördat 12. Personer och gifwit 11. Qwarter, deße wore fångne utaf Rittmäster Pehr Ohls-Son.

15. Kom Hr. Landshöfdingen Reutercrantz, Amiralen Horn och Grefwe Oxenstierne til Hans Kongl. Maj:t.

22. Hafwa de Allierade, efter de säge deras partie efter handen minskas, omsider bewiljat det Mediatoren Jenkins tilförene hade begjärdt, nemlig et Stillestånd och Wapnehwila, hwilken Declaration underskrefs i Nimwegen af Just Höeg och Simon Petkum, Blaespil och von Mühlen.

2[illegible]. Dödde Grefwe Wittenberg uti Riga utaf Meßlingen, och Öfwerste Anrep af sine Blessurer uti fängelset.

28. Kom Secreteraren Cantersten ifrån Nimwegen med Käiserl:e Frids Instrumentet.

Martius.

Den 2. berättades, at några förnäme Officerare hade tagit Afsked ifrån Danmark. 2. At Duc de Yorck hade måst wika utur Engeland, för den stora Conspiration skull och retirera sig til Holland. 3. At de Danska begynte skjöfla och bränna på Dahl.

3. Kom Hr. Axel Sparre til Hans Kongl. Maj:t på Ljungby.

9. Begynte Hans Kongl. Maj:t befinna sig något opaßlig.

10. Tog sinkdomen således til, at Hs. Kongl. Maj:t måtte blifwa wid Sängen.

13. Hade en hetzig och maligne Feber fått sådan öfwerhand, at Hans Kongl. Maj:ts Natur, som eljest war infatigable, wardt

[illegible] och efter [illegible] ombåne oförmögen til at länge uthärda Sjukdomens swårhet; fördenskull alle wåre försagde, klenmodige och i högsta måttan ängslige, så när som Hans Kongl. Maj:t sielf, som då förnemligen wiste, det man eljest ofta hade sedt, huru litet Hans Kongl. Maj:t stucktade för döden, och huru wäl han war förenat med Gud.

15. Begynte hettan något remittera och Sjukdomen stana uti Tertian Feber.

17. Reste Hr. Axel Sparre bort til Stockholm igen.

21. Kom Hennes Maj:t Enkie Drottningen til Ekesiö.

24. Sände Hennes Maj:t Hr. Carl Gyllenstierna til Höcqwarteret at förnimma Hans Kongl. Maj:ts tilstånd.

Dito wore de tidender reda kunne til Köpenhamn, at Hans Kongl. Maj:t war död, i hwilken tro både de Danske och andre länge continuerade.

Aprilis.

Den 1. blef et litet Stillestånd utbläst, som skulle wara 3. wecker.

8. Kom en Hofjunkare Klingstierna ifrån Hans Kongl. Maj:ts Ambassadeurer uti Nimwegen.

9. Kom Secretairen Westphal ifrån Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna med den raport, at Freden war ock sluten med Biskopen af Münster.

10. Sedes Grefwe Anton *) wara rest ifrån Danmark til Frankrike, såsom Ambassadeur Extraordinaire.

13. Reste Hr. Cantersten bort igen med Freds ratificationen.

21. Ginge några Danske Skiepp uti Belt.

24. Förspordes at Hans Excell. Sparre **) war död.

26. Gjorde de Danske en Excursion til Ystad, och i de Hånader der omkring fordrades Contribution och Brandskatt.

29. Re-

*) Test Riks Grefwe af Altenburg och Kongl. Dansk Geh. Råd och Gouverneur i Oldenburg.

**) Baron Axel Sparre, Riks Råd och Öfwer Ståthållare i Stockholm.

Digitized by Google

[illegible] Reste Hr. Nils Bielke från Ljungby til Stockholm, dädan han skyndeligast skulle gifwa sig til Paris, såsom Ambassadeur.

Dito kommo tidender, at Hr. Eric Fleming war död i Stockholm.

Majus.

Den 1. Förnam man utaf Gazetterne. 1. At Stilleståndet war prolongerat emellan Frankrike och Chur-Brandenburg ifrån den 1. til den 15. Maj, för hwilket Chur-Förften hade cederat Lipstad och Wesel. 2. At Riksdagen war ändad uti Regensburg. 3. At Parlamentet hade öfwertalt Kommgen i Engeland til at wälja sig et nytt Geheime Råd och cassera Williamsson. 4. Det Riks-Stattmästaren uti Engeland, som på någon tid hade retirerat sig, war sielf wiljandes igenkommen och til böd sig at wilja stå til rätta.

3. Kom Konungen i Danmark utur Holstein til Köpenhamn, sedan han hade stält alt ting uti motwärn, och defension, samt hållit Gen. Munstring, wäntandes den Fransöske Armeen in på sina gränsor.

5. Reste den Danske Minister Mejercron samt med den Brandenburgske Majnits til Paris.

13. Kom Gen. Major Grothusen ifrån Lifland til Hans Kongl. Maj:t.

19. Kom Hr. Kruse til Hans Kongl. Maj:t utskickad ifrån Hertigen af Mecklenburg-Güstrow, jemwäl ock en Expreß ifrån Grefwe Königsmark.

20. Är Hr. Blechart Wachtmeister ankommen til Calmar ifrån sitt beswärliga Winterqwarter Ysedom med 400. hästar.

22. War beslutit at Lund skulle wara Tractats ort, hwarest de Fullmäcktige ifrån Swerige och Danmark skulle sammankomma och Fridswärket företaga, til hwilket Hr. Gen. Lieut. Sperling och Hr. Sehestedt skulle gjöra begynnelsen, och Prä-

limina-

Digitized by Google

liminarierne afhandla, men Hr. Johan Gyllenstierna och Hr. Joel Ornstedt, samt Grefwe Anton, Jöns Juel och Bierman sielfwe Hufwudwärket utarbeta.

28. Kom Hr. Cancelleren Pufendorf, HofRådet Smith Grefwe Schlippenbach, Wolfrath och andre ifrån Pommern, samt Öfwerste Tisenhusen och Mellin med sine Ryttare.

Junius.

Den 1. Förmältes uti Aviserne, at ChurFörsten uti Brandenburg hade gjordt et tämmeligit afslag på sina stora förriga prätensioner, och begärade nu allenast de orter, som äre belägne på andra sidan om Odern, som Stettin, Dam, Garts, Gollnow och Ön Wollin. Men Konungen i Danmark stod ännu hårt der uppå 1. At han wille behålla alt hwad han i kriget uppå en och annan ort wunnit och inkräcktat hade och det med all tilbörlig propriete och souverainete. 2. At han wille hafwa en Försäkring för sine Frontieres, så han ej behöfde framgent fruckta för någon surprise eller invasion. 3 At Swenske undersåtare skulle ej hafwa någon större Frihet uti Sundet än andre Trafiquenter uti Europa ꝛc. Hwilket war fuller ganska mycket, men likwäl mindre än det, som i förstone prätenderades wid Nimwegske Tractatens begynnelse. Dito hade Hr. Gersdorf Audience hos Hans Kongl. Maj:t och tilböd Chur Saxens Mediation uti Fredswärket. Samma dag kom Hans Durchl. Hertig Adolph från Lübeck til Åhus, hwarest Hans Kongl. Maj:t besökte honom.

13. Gjorde Adjutanten Hörman et partie åt Landscrona, miste fuller några hästar och Ryttare och blef sielf blesserad, men slog twenne af de fiendtlige Träppar.

20. Gingo 36 Danske Skjepp til Sjös.

21. Reste Fransöske Ambassadeuren Feuquieres til Köpenhamn. Dito berättades uti Couranterne, at ChurFörsten uti Bejern war död, och at Hans Doter Catharina Maria Victoria hade begärt Konungen i Frankrike til förmyndare. 2. At Duc de Crequi war kommen til Erfurt m. m. 3. At Marquis de los Balbasos med all slit negotierade om äktenskap emellan Konungen i Spanien och Duc d' Orleans Dotter.

Digitized by Google

27. Hade Hr. Amiral Hans Wachtmeister en Demele med Danske Flottan, men skjerde föga skada, allenast at et litet Skjepp blef i trängslen tilbaka hållit, och kom intet in i Calmar Sund.

30. Kom Hr. Axel Wachtmeister tilbaka ifrån Engeland. Dito gjorde de Danske sin första proposition uti Land.

Julius.

Den 9. Gick Hans Kgl. Maj:t med sin Armee utur Winterqwarteren.

10. Stod Armeen uti Kärager och Öfwerste Mellin gick med et partie förut til Landscrona.

12. Uti Ebberupp.

14. Wid Åby och Tommerupp.

15. Kom Öfwerste Mellin tilbaka och hade gjordt godt bote af hästar och boskap, som hörde Landscrona til, samt förbrändt nå ra 100:de laß Hö, som skulle fördts in i Staden.

26. Satte Hans Kongl. Maj:t sin Armee wid Rosendal. Dito kommo öfwerlöpare, som berättade, at der läge 16. Compagnier uti Landscrona Stad, och hela Prints Fredrichs Regemente på Castellet, förutan Merheims och Swanwedels 2. Esquadroner. Deße dagar kommo öfwerlöpare utur Helsinborg, sägandes at Commendanten Öfwerste Tetton hade 1100 man i Fästningen och lät stiligt arbeta uti Miner under hela Slottet.

27. Lät Hans Kongl. Maj:t slå Läger wid Ramlösa ej långt ifrån Helsinborg.

Augustus.

Den 1. Gick Amiralen Stenbock med några Träppar til Uddewalla, at attaquera en Skants, den Gyllenlöw på en mycket fördelaktig ort hade låtit upkasta.

7. Kom en Envoje ifrån Polen, som war Öfwer Stallmästare i Littowen, uti Hans Kongl. Maj:ts Läger, och hade publique audience uti tältet på Latin.

8. Wardt Friden emellan Swerige och Danmark sluten uti Paris och underskriftwen af Pompone och Mejescrona.

10. Haf-

10. Hofwer Hans Kongl. Majt lätt föra några stycken neder til Stranden, och genom Öfwerste Liljebergs Adreße fösa bort 3. Danske Skjepp, som lägo i Sundet, så at hwardera fick en hop kulor in om Bord.

11. Kom Hr. Baron Frijs och Hofmarskalken von Endten ifrån Saxen och upwacktade Hans Kongl. Majt.

12. Gjorde Hr. Nils Gyldenstierna et partie wid Landscrona, och fick Öfwerstelieutenant Rave, en Fendrik och 22. Ryttare fångne, men han miste ingen man, utan 3. blefwe blesserade, ... hwilka war Ryttmäster Willemsson, som hade Öfwerste Swanwedel fatt.

14. Blef Öfwersten Lesle och twenne andre Officerare fångne, i dy de uti dryckenskap och oacktsamhet ginge när in under Helsingborg.

20. Sände Konungen i Danmark sine Ordres til sin Flotta wid Calmar och til sin Armee uti Norrige, at de skulle innehålla med all Hostilitet.

25. Gingo de 3. Danske Skieppen til Köpenhamn, som hade legat och wist sig uti Sundet. Dito blef en stor del utaf Calmar Stad förbränd genom Wädeld, som först yppades uti Landshöfdingens hus.

30. Skjöt Ryttmäster Witting ihjäl en annan Ryttmästare benämd Ritzenstein och drog sedan in i Helsinborg til de Danske, men begärte straxt legde utaf Hans Kongl. Majt.

September.

Den 1. Blästes ut et General Stillestånd emellan Swerige och Danmark, som skulle wara til des Friden aldeles blefwe ratificerat.

2. Lät Hans Kongl. Majt sin Armee flytta sig til Sirekö-ping i en af Lindenows gårdar. Dito war Hr. Ornstedt hos Hans Kongl. Majt.

3. Berättades at den Ryske Envoye, som war Öfwerste för Czarens Guardie, war ankommen til Stockholm, fägnad wid Warholmen af Amiralen Klerk och wid Skjepsbron af Hr. Conrad Gyllenstierna och Eldstierna.

5. War Hans Kongl. Maj:t på Rönneberga högar, hwarest Öfwerste Swanwedel gjorde sin Reverents.

10. War en stor Eldswåda uti Landscrona, så at öfwer 70. af de bästa husen förbrändes, hwilket man mente at de Polniske Soldater utaf Öfwerste Flantses Regemente hade lätit bruka sig til samma morddrämneri, försökandes några gånger sedan at förhärja den öfrige delen utaf Staden på samma sätt. Dito kommo tidender, at Gen. Major Börstel war död blefwen uti Götheborg, sedan han hade renuncierat den Calviniske läran, i hwilken han hade warit upfödd, och emottagit den Augsburgiske Confeßion.

16. Kom Hertig Albertus ifrån Halle til Hans Kongl. Maj:t och war några dagar wid Hofwet.

18. Hafwa Hans Kongl. Maj:ts Legater med stor solennitet tracterat de Danske uti Lund.

19. Reste Hertig Albertus bort igen samt med Cancelleren Pufendorf. Dito hade 400. Snapphanar samlat sig uti Helsingborg under Commendanten Tettons Protection, ty när Öfwersten Zelow wille angripa dem, hotade Commendanten at han wille med sina stycken bränna löst. Deßutan wore ock 70. a 80. Snapphanar uti Landscrona, som låge under Staden och Slottet, och brukade den friheten, at de solde och kjöpte, ja tilbude krigsfolket hästar och gewär för ringa Penningar. Dito kom Öfwerste Schwerin ur sit fängelse ifrån Köpenhamn.

20. Många Öfwerlöpare kommo dageligen besynnerligen ur Helsingborg, hwilke berättade, at alle Metall Stycken wore bortförde ifrån den Fästningen samt 2:ne Miner reda sprängde under utan-wärkan. Dito begynte Professoren Hyltenius och Landsbokhållaren Stiren liquidera med Danske Commissarierne om den Contribution, som de mente dem resterade utaf Landscrona och Helsingborgs län. Grefwe Königsmark kom tilbaka ifrån Stockholm.

21. Blef sielfwa Frids Tractaten sluten uti Lund. Förnam man at 40. a 50. Snapphanar wore sielfwilligt inkomne uti Christianstad och hade gifwit sig på Kongl. Maj:ts nåd och onåd.

26. Wardt

26. Wardt en ny Alliance emellan Swerige och Danmark uprättat och underskriftwen uti Lund.

28. Kom Gen. Major Buchwalt och Hr. Ulf Bonde til Hans Kongl. Maj:t. Dito reste Öfwerste Mackleer til Stralsund at taga emot samma Fästning och föra Commando.

October.

Den 3. Kommo några Deputerade ifrån Pommern, 2. ifrån Ridderskapet, hwilke straxt blefwo admitterade til audience, och 3. ifrån Staden Stralsund.

8. Kom Hr. Joel Örnstedt ifrån Legationen, efter hela wärket war lyckel:n til ända bragt.

11. Är Hr. Riksmarskalken ankommen til Hans Kongl. Maj:t. Dito kom Secretairen Pfalzburg ifrån Stettin med Freds Instrumentet emellan Swerige och Brandenburg, präsenterandes det Hans Kongl. Maj:t til ratification. Berättades at alle Legater wore åtskilde och reste ifrån Nimwegen.

16. Anstälte Hans Kongl. Maj:t en General Revüe förrän Armeen skildes åt och quitterade fältet, och befans uti friskt och utwalt manskap 45. Esquadroner och 10. Bataillaner, så at Hans Kongl. Maj:t, som med sit egit infödde folk hade uthärdat så många Batailler och Campagner, kunde med hugnad se så mänge och nästan flere vigoreuse knecktar wid krigets ända, än man såg wid des begynnelse.

17. Blef Fridsfördraget underskrifwit uti Lund om natten klockan 12. och samma stund skickat til Hans Kongl. Maj:t at ratificeras.

18. War en utskickad ifrån Holstein, och en annan ifrån Polen, som hade Audience hos Hans Kongl. Maj:t. Dito reste Hr. Axel Wachtmeister til Köpenhamn, at begära Hennes Kongl. Höghets Contrefait.

21. Blefwo bägge Fästningarne Landscrona, och Helsingborg af de Danske quitterade, och åter i Hans Kongl. Maj:ts händer gifne, som straxt förordnade med en tjenlig Garnison Öfwerste Wulf til Commendant i Landscrona och Öfwerste Robert uti Helsingborg.

22. Blef uti en General KrigsRätt den Sak förhörd, som Grefwe Königsmark och Stralsunderne hade emot hwar annan.

24. Reste Grefwe Königsmark til Ystad, och der ifrån sedermera til Pommern, hwarest han skulle antaga General Gouvernementet. Dito blef Öfwerste Lieut. David Mackleer skickat til Marstrand til Hr. Gyllenlöw.

November.

Den 1. Berättades, at Konungen i Danmark, som på någon liten tid hade berändt Hamburg, hade twingat samma Stad til at betaln sig några resterande Qwarterspenningar, som honom af Romerske Riket uti warande fegde hade warit tilslagne, och sätt tilsäjelse på 2½ T:a Guld, men hans andre och gamla prätensioner honom lika fult reserverade.

3. Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Sirköping åt Malmö, och der ifrån til Ystad, besåg hela den Tracten, samt med Alunwärket, och kom den

7. Til Ljungby igen.

9. Berättades at några af de Farkostar, som skulle föra fosket öfwer til Pommern, igen hade när räkat i en ny olycka wid Bornholm.

14. Hade den Ryske Envoye sin audience hos Hans Kongl. Maj:t och war i begynnelsen mycket djerf, men han fick sedan på Kongl. Maj:ts wägnar tilbörl. Swar utaf Hr. Klingstedt och Losander.

December.

Den 8. Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Ljungby och

11. Kom til Stockholm til Hennes Maj:t Enkie Drottningen.

12. Blef en allmännelig Tacksäjelse hållen öfwer hela Riket för den hugnelige Friden, förmedelst hwilken Gud hade nådel:n och underl:n förwandlat Sweriges många olyckor och längl:a straff uti et önskel: wälstånd.

16. Reste Hr. Riks Stattmästaren, Riks Marskalken och Hr. Nils Brahe til Hans Kongl. Maj:t.

17. Drunknade Grefwe Nils Brahes Son, då han skulle öfwer en färgestad.

28. Kom Hans Kongl. Maj:t samt med sin Fru Moder Hennes Maj:t Riks Enkie Drottningen til Grinsholm.

ANNO

ANNO 1680.

Januarius.

Denne Månaden war Hans Kongl. Maj:t merendels stilla på Kongsöhr, så til at hwila sig något af det osajelige utståndne beswär, som til at förlusta sig understundom med Winterjackten; medlertid giorde likwäl Riksens Råd och andre sin upwacktning. En Dansk Cammar Herre Mons. Groth, utskickad från Enkie Drottningen i Köpenhamn, upwacktade deras Maj:ter på Kongsöhr och Jacobsdal *). Berättades mycket om Pompones Disgrace uti Frankrike, m. m.

25. Kom Hans Kongl. Maj:t til Stockholm och war der några dagar.

Februarius. Martius.

Den 1. Kom Hans Kongl. Maj:t tilbaka til Kongsöhr.

6. Dödde Öfwerste Naschert uti Stockholm.

8. War Gen. Lieut. Gyllenstierna hos Hans Kongl. Maj:t.

9. Giorde Öfwerstarne Zelow, Örneclo och Fägerschiöld sin underdånige upwacktning.

19. Kom Hr. Fältmarskalken Hindric Horn, item Herr Gyllenhof, Amiralen Gustaf Sparre och Gen. Lieut. Schultz til Kongsöhr.

20. War Fransöske Ambassadeuren Feuquieres der.

22. Reste Hans Kongl. Maj:t til Strömsholm och blef hos Hennes Maj:t Enkie Drottningen öfwer Påske helgen.

Aprilis.

Den 15. Kommo deras Maj:ter til Kongsöhr.

17. Reste Enkie Drottningen med sin Hofstat förut til Halmstad, och kom om aftonen til Örebro, hwarest Hennes Maj:t blef stilla om Söndagen.

26. Kom Hennes Maj:t til Halmstad och fant der Fransöske Ambassadeuren Feuquieres för sig.

30. Kom Hs. Kongl. Maj:t incognito in i Halmstad.

Majus.

*) Nu Ulricsdal.

Digitized by Google

Majus.

Den 1. Reste Hennes Majt Riks-Enkie-Drottningen med et präcktigt och ansenl. följe til Helsingborg, at taga emot Hennes Kongl. Höghet.

4. Ankom Hennes Kongl. Höghet til Helsingborg, convoyerad med 40. Jackter, hafwandes i sit följe twenne Förstinnor och Ambassadeurerne Hr. Johan Gyllenstierna, Grefwe Anton och Hr. Jöns Juel. Hennes Majt Riks Enkie-Drottningen mötte neder på bron och hade med sig i Riksmarskallens ställe Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna, som complimenterade Hennes Kongl. Höghet, hwilken straxt efter hon war ledsagat up i Staden, blef af Hr. Gyllenlöw och twenne andre Herrar, som federmera kommo ifrån Köpenhamn med lyckönskan til sit anträde uti Swerige, hälsad uti Konungens namn af Danmark.

5. Blef det Konungslige följet qwart uppå Skillinge, en af Herr Lejonschiölds gårdar.

6. Kom hela Sviten til Skottorp, Hr. Örnstedts gård wid kl. 10. för middagen, och en fierdedels timma derefter kom Hans Kongl. Majt ridandes med en hop förnäme Cavalliers. Mot aftonen hade de Danske Ambassadeurerne audience, och blefwo swarade genom Hr. Johan Gyllenstierna. Sedan wardt Hans Kongl. Majt och Hennes Kongl. Höghet klädde uti deras Brudeskrud, och om natten emellan 11. och 12. uti Herrans Namn copulerade. Altså wardt det swåre och blodige Kriget genom Guds allwisa Försyn lyckat och beslutet med idel kärlek och äktenskap på åtskillige orter, ty sasom Hans Kongl. Majt blef sammanfogad med Hennes Kongl. Höghet af Danmark, så wardt Konungen i Spanien med Duc d' Orleans Dotter af Frankrike, Dauphin med ChurFörstens Dotter af Beyern, Hertigen af Savoyen med Konungens Dotter af Portugal. Gud låte altsammans skjedt wara til sins Namns ära och Christenhetens wälfärd.

Det Swenska Bibliotheket,

Utgifwit
Af
Carl Christoffer Gjörwell.

Femte Delens
Tilhang.

STOCKHOLM,
Tryckt hos PETER HESSELBERG.
1762.

Digitized by Google

Imprimatur.
N. von OELREICH.

Digitized by Google

4.

Swenska Landt-Marſkalkars Hiſtoria, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren And. Ant. von Stiernman. Slutet *).

20. *Eric Lindſkiöld*, Greſwe til Staſſund, Friherre til Lindewad, Herre til Brewik och Klakeberg. Borgmäſtarens i Skeninge, Olof Håkanſſons och Margareta Nolanwärs ſon, föd år 1634 d. 2 Februarii, har igenom mogna och grundeliga ſtudier, mångåriga reſor i främmande land, ſamt åtſkilliga tjenſter och förrättningar, utan tilhjelp af rikedom och förmän af hög ätt och härkomſt, bragt ſig up til det högſta åreſtälle, ſom här i riket wara kan. Til denna hans lycka och upkomſt gjordes en begynnelſe i Upſala, dereſt han efter trenne års idkade ſtudier utgaf år 1654 en lärd diſputation in 4:to, under titel: Conſiliarius ex Q. Curtii Rufi Verbis Lib. III. cap. XII. 16. ad Hephæſtionis exemplum directus. Märkwärdigt och beſynnerligit är det, at han då med en wältalig och politiſk penna, beſkrifwer de egenſkaper en god och ärlig

*) Tredje Fortſättningen finnes i Sw. Bibl. Del. 4, ſ. 317 föll.

Digitized by Google

Rådsherre bör äga, hwilka han och ſielf ſedermera, ſom Kongl. Råd, i det nogaſte utöfwade. Märkwärdigare är ock det, och det enda exempel man wet namngifwa, at både Præſes och Reſpondens, blefwo Riks- och Kongl. Råd. Præſes war den grundlärde och wida frägdade Edmundus Figrelius, ſedermera Gripenhielm kallad. Efter detta aflagda Lärdoms-prof förwärfwade han ſig det anſeende och förtroende, at RiksRådet och Amiralen Friherre Claes Bielkenſtierna anförtrodde honom ſina ſöners underwiſning i bokliga konſter, hwilka han ock med den flit och ſnällhet uti tre år underwiſte, at bemelte RiksRåd bleſ deraf föranlåten hos Glorwyrdigſt i åminnelſe Konung *Carl Guſtaf* recommenderas honom i underdånighet år 1657 til at anföra des naturlige Son Greffve Guſtaf Carlſſon uti ſtudier och på reſor, i den lärde och ſpråkkunnige Jobi Ludolfi Leutholfs ſtälle, ſom denna beſwärlige ſyſſa ej emottaga wille *a*).

Under

a) Denne Jobus Ludolphus, ChurSachſiſk Råd och Reſident, ſom † 1704 på ſit åttionde Alders år, är ej allenaſt namnkunnig af des ſtora lärdom och mångfaldiga ſpråkkunnighet, nemligen i Grekiſka, Ebraiſka, Chaldeiſka, Syriſka, Samaritaniſka, Arabiſka, Armeniſka, Ethiopiſka, Perſiſka, Latiniſka, Dyſka, Holländſka, Engelſka, Franſyſka, Italienſka, Swenſka, Finſka och Ryſka ſpråken; utan ock af åtſkilliga beſkickningar til Utrikes Hof och orter, ibland hwilka kan ock nämnas, det han år 1649 på Drottning Chriſtinas befallning blef ſänd til Rom, at der upſöka de Mil, hwilka Archie-Biſkop Joannes Magnus Gothus wid ſit bortwikande utur Swerige med ſig ſkal hafwa bortfört; men han

Under sina utrikes resor wardt han ännu mera känd och namnkunnig så in- som utom fädernesländet, igenom åtskilliga lärda skrifters utgifwande i allmänt dagsljus, hwilka här nedanföre skola upräknas; ty år 1668 wardt han utnämd til Professor wid Academien i Lund, som då upråttas skulle, samt strax derefter til Eloquentiæ Professor derstädes: wid samma tid kallades han til HofRåd af ChurFursten af Phalts, hwilken hade fattat et besynnerligit behag til hans person, för dess å daga lagda pröf af lärdom, förstånd och kundskap i Politiska saker, medelst en sinrik skrift, som han til det ChurFurstelige hufvets af Phalts förswar och wid magt hållande emot ChurMaynts sammanskref och utgaf om det så kallade Wildfang eller Wildfangiatus b). Men som han hälldre wille tjena sit fosterland,

sant där inga och menar at de ankingen aldrig woro bitkomna, eller ock i Konung Sigismundi tid til Polen åro blefne bortförde. Se hans Commentarius ad suam Historiam Æthiopicam ante hac editam p. m. 29 & 30. Mera om denne store Mannens lefwerne och skrifter må läsas i min Bibl. SvioGoth. Tom. VII. Mss. Junkeri Vita Ludolfi An. 1710. Buddei Allgemeines Historisches Lexicon Tom. III. pag. 204. seqq. Joh. Jac. Hofmanni Lexicon universale Tom. II. pag. 864.

b) Hwad detta Wildfang eller Jus Wildfangiatus är, och huru denna twisten emellan dessa ChurFurstl. Husen blef 1667 d. 7 Febr. i Hellbrunn bilagd och afslutad, medelst Konungarnes af Swerige och Frankrike bemedlande, läses, om så behagas af en okunnig i Pfeffingeri Vitriarius illustratus p. m. 165. 166. 167.

så afslog han uppå tjenligit sätt en sådan honom tilbuden nåd, då i det stället, efter des hemkomst til Swerige, updrogs honom ofwannämda år 1668 d. 26 Sept. Secreterare beställningen i Kongl Cancelliet, hwarjemte straxt derefter bifogades Legations Secreterare beställningen wid Ambassaden, som den tiden til Konunga-walets biwistande gick åt Polen, wid hwilken han sig så wäl upförde, at han wid sin återkomst derifrån blef år 1669 d. 26 Julii til en nådig wedergällning benådad med Adeligit ständ och sköldemärke, samt sitt förra namns, Lindeman, ombyte uti Lindskiöld. År 1671 blef han uti et wigtigt ärende til Danmark afsickad, och efter des återkomst til Stockholm anbefald at föra Protocollet i Kongl. Råd Cammaren, wid andra åtskilliga wigtiga deliberationer, men i synnerhet, wid den i Stockholm år 1672 hållne Riksdagen, då Konung Carl XI. sielf antog Regeringen (hwad mera angelägit wid denna Riksdag då afgjordes, igenfinnes i mina så kallade Riksdags Besluters Tom. 2. pag 1642 ad 1709). År 1673 kallades han til Kongl. Maj:ts egen Secreterare, neml. Expeditions Secreterare. År 1674 d. 23 Nov. benådades han först med HofRåds, sedermera år 1676 d. 11 Maij med Lagmans Embetet öfwer Bohuslän, samt samma år 1676 med CancellieRåds och StatsSecreterare titul och wärde, hwilket han intil år 1685 d. 11 Sept. berömligen förestod, då han befordrades til HofCanceller och at tillika föra ordet i Kongl. Maj:ts Justitiæ Revision. År 1686 wid Riksdagen i Stockholm öfwerlemnade Hans Maj:t Konung Carl XI. sielf honom LandtMarskalk-staffwen, hwilken han

han såsom warande den förste af Tredje Classen, et slikt förnämt och angelägit Embete företrådt, så wäl och lyckeligen förde, at han derföre benådades med Friherre namn, och året derefter eller 1687 d. 20 Jan. upphögdes til Kongl. Råd och Cancellie Råd. Samma år d. 30 Maij wardt han Academiæ Canceller och den derpå näskföljande 10 Dec. Grefwe. År 1688 d. 22 Dec. Hans Kongl. Höghets Prins *Carls* Gouverneur.

Utom så mångfaldiga ordinarie Embets syssor, hafwa ock honom warit anförtrodda åtskilliga wigtiga commissioner, men i synnerhet den Swenska Lagens öfwerseende *c*), och den nya så kallade Kyrko-ordningen.

Herr Grefwe Lindskiöld, som i sin tid ägde et allmänt loford, för många förträffeligа sinnets gåfwor, samt rätträdighet, klokhet, språk, studier och wältalighet i fritt och bundit tal på Swenska, Latin och Franssyska *d*), afsomnade i Stockholm år 1690 natten emellan den 10 och 11 Junii, och begrofs i Riddarholms Kyrkan i Deras Majestäters, Konung *Carls XI*, Drottning *Hedwig Eleonoras*, samt KronPrinsens, Prins *Carls* höga närwaro, men sedan nedersattes i sin graf uti Eckerö Kyrka på Swartsiölandet *e*).

At

c) Jac. Wilde om Sweriges beskrifna Lagars grund, art och uprinnelse pag. 116.

d) Se Joh. Jac. von Döbelns Historia Academiæ Lundensis Part. 2. pag. 11. Johannis Molleri hypomnemata ad Joan. Schefferi Sveciam Literatam pag. 425. Joh. A. Wählberg de Poëtis in SvioGothia Latinis Part. I. pag. 17 & 19.

e) Uppå hans likkista läses följande: Hic resurrectionem expectat Regis *Caroli XI.* quondam Senator, hæreditarii Principis

At han wardt af alla högeligen beklagad och i synnerhet af Hans Maj:t Konung *Carl XI.*, ses ögonskenligen af et högstbemelte Konungs egit handbref til Kongl. Rådet, Fält Marskalken och General Gouverneuren öfwer Pommern, Grefwe Nils Bielke, hwilket här förtjenar at inryckas, och gjör Grefwe Lindskiöld större och mera heder, än om den präktigaste åreståd af malm eller marmor af någon annan blifwit upreft til des wärda heder och åminnelse. Brefwet lyder så;

Wälborne Herr Kongl. Råd.

„Jag måste berätta Hr. Kongl. Rådet de beklage„liga tiender, det i dag bittida hafwer den aldrahögste „Gud hädankallat fordom Kongl. Rådet, och nu me„ra salig hos Gud, Grefwe Eric Lindskiöld, sedan han „hafwer warit uti tio dagar siuk utaf Fläckfeber, Gud „glädje hans siäl i ewighet! för den trohet och förserg „han drog för min tjenst och min Sons upfostring; Jag „kan honom aldrig tilfyllest beklaga: Jag hafwer miss „i honom en trogen, redelig och kär wän, som mente „mig, min Son och hela Riket wäl. Herr Kongl. Rådet

Caroli Gubernator & Academiæ Carolinæ Cancellarius, Ericus Lindskiöld, Comes in Staffund, Liber Baro in Lindewad, Dominus in Brewik. Natus est Skeningæ A:o 1634 die 2 Febr. Mortuus 1690 die 11 Junii.

Tantus erat parvis quanquam natalibus ortus,
Quod tenuit culmen, solis virtutibus emit.
Hic pax, hic nullo lassantur membra labore:
Hinc pariter mentis cœpit amica quies.

Digitized by Google

„det hafwer mist ther en trogen wän. Jag förjer honom „utaf alt mit hjerta. Förbliswer

Herr Kongl. Rådets

Stockholm d. 11 Junii 1690.

affectionerade
CAROLUS.

Utom des, tror jag näppeligen, at öfwer någon, utom RiksCancelleren, Grefwe Axel Oxenstierna, åro så många sorge-tal hållna samt Grafskrifter utgifna af de då lefwande lärdaste Män i Swea Rike, som öfwer Grefwe Lindskiöld. Parentationerne höllos i Upsala af Professor Peter Lagerlöf: Programma dertil utgaf då warande Rector Illustris, Grefwe Carl Caspar Wrede; i Lund af Professorerne Andreas Stobæus och Jonas Hörling; på Riddarehuset i Stockholm af Gunno Eurelius, sedermera adlad med tilnamn Dalstierna. Af deßa tal är allenast det sista tryckt in folio i Stockholm. Grafskrifterne åro skrefne af And. Stobæus, Joh. Bilberg, Pet. Lagerlöf, Lars Norrman, Erland Lagerlöf, Georg Lybecker, Håkan Carlheim, Zachar. Sundius, Joh. Upmark, Nils Ström (de twänne siste sedermera kallade Rosenadler och Strömcrona), Wästgötha och Småländska Nationerna. Jag har utom deßa tryckta, funnit följande:

Aulæ pietatem si forte nescis Viator, Aulici magni Erici Lindskiöldi vitam moresque intuitus disces, nec esse cur aulæ, ut probus sis, exeas; fateberis fletu lacrymisque orbem tanto exemplo orbatum esse, contestatus abi.

Digitized by Google

Quod tam præcelſis Lindſkiöldus honoribus auctus
Quod Comes & Baro, quodve Senator erat,
Principis & teneri mores quod rexit & annos,
Quod tantis functus muneribusve fuit;
Clementis merito bonitati non niſi ſummæ
Solius Regis debet hoc omne ſui.
Quod vero tanti in Domini penetravit amorem
Quod populi Arctoi gloria ſitque decus,
Quod patriæ & cunctis charus poſt funera vivit,
Non niſi virtuti debet hoc omne ſuæ.

Æterni debiti perpetuum monumentum Magno Patrono maxime merito, non ut voluit, ſed ut potuit, poſuit mœrorem pro meritis exſolvens

Juſtus von Palmenberg.

Den öfver Greſive Lindſkiöld tryckta Liſpredikan höll Doctor Samuel Wirænius, Biſkop i Werjö Stift.

Slutligen måſte här anmärkas, at den berättelſe, ſom Samuel Pufendorff gjör uti ſina Les Anecdotes de Suede, om den onåd, ſom Konung *Carl XI.* för Hr. Lindſkiöld år 1676 hade fattat, är aldeles falſk och oriktig, och ännu mera den, om des ſuſpenſion ifrå ſin Secreterare beſtållning *f*), ſom omtalas uti de få kallade

f) Wid ſlutet af år 1675, blef Hr. Lindſkiöld ifrå Konung *Carl* til Stockholm upſkickad at förrätta åtſkilliga wigtiga och angelägna ärender; ty år 1676 d. 4 Jan. fick han Hans Maj:ts befalning om Subſidierne, och at förhindra Franſoſka Ambaſſadeuren at reſa hit utföre, nemligen til Skåne. Samma dag befalning åtſkilliga ärender angående. Den 11 Jan. om

lade Små-Sakers Andra Del pag. 81, hwartil Utgifwaren

några ärenders förrättande i Stockholm. D. 14 Jan. om ätstilliga saker. D. 15 Jan. angående 100000 Riksdalers wäxeln. D. 1 Febr. at Kongl. Maj:t agreerar hans förslag om Attesternes hortsändande. D. 4 Febr. at gjöra deviserne på Fanorne för Jernskiölds Regemente. D. 6 Febr. Kgl. Maj:ts swar på des bref. D. 28 Apr. at skicka Hr. Lorens Creutz bref. D. 1 Maij om disputerns uphäfwande emellan Cammar och Commerce Collegierne. D 11 Maij Kongl. Maj:ts swar på hans bref. D. 24 Maij befalning angående ätstilliga saker. D. 25 Maij, at blifwa qwar i Stockholm. D. 15 Jun. at begifwa sig neder t. l Kongl. Maj:t. D. 18 Julii befalning om ätstilliga ärender. D. 25 Jul. dito om ätstilliga saker. D. 21 Aug. om några ärender. D. 4 Sept. några ärender angående. D. 19 Sept. om det wärfwade Compagniet: samma dag at notificera Hennes Maj:t om Kongl. Maj:ts goda hälsa och tilstånd. D. 3 Octob. at betala Hennes Maj:t för et Compagnie Ryttare.

År 1677.

D. 14 Febr. angående ätstilliga ärender. 15 Mart. angående Kongl. Maj:ts bref til Kongl. Råden och Cammaren. 18 Martii om några ärender. 11 April at söka upnegotiera några medel. S. dag om försträckning, som han förmenar af en och annan kunna åthållas. 9 Maij om Öfwerstен Grefwe Gustaf Carlsson. 9 Aug. at intala Louis de Geer at försträcka 14000 Riksdaler. 11 Aug. fullmagt at negotiera och afhandla om wisse ärender. 2 Sept. om medlens upnegotiering. 2 Octob. för Öfwerstен Anders von der Pahlen. 14 Nov. om upnegotiationen af några penningar. S. dag om Rusttjenstен för Tobaks-afnämeriet. 30 Nov. at betala Grefwe Christopher Gyllenstierna 650 och Öfwerste

waren förmodeligen är blefwen förledd af de eländiga ver-

Vellingk 660 dal. Silf:mt. 30 Nov. för Öfwersten Evert Horn. 5 Dec. för Doctor Lohrman. S. dag at låta Caſpar Robert otiltalt för 1143 Ducater. 8 Dec. at tilſtälla Öfwerſten Eric Dalberg 100 Ducater til reſepenningar. 17 Dec. om de penningar, ſom til Öfwerſte Lieutenant Rehnſkiölds wärfning leſwererade äro. 22 Dec. om Contractet med Uppendorf om gewär.

År 1678.

D. 10 Jan. befalning at inſinna ſig wid Riksdagen i Halmſtad, efter ſom de honom nädigſt upbragna ärender förmodeligen til ſamma tid äro förrättade. I följe af denna befalning reſte Hr. Lindſkiöld til Halmſtad, biwiſtade Riksdagen och derjemte förrättade ſin Secreterare beſtälning (hwilken des Swäger, Johan Rehnſkiöld, hade förwaltat under hans bortowarande), intill des han ſamma år d. 24 April fick åter befalning at reſa up och beſtälla några angelägna ärender. 15 Maij at upnegotiera 300 par riſtoler. 27 Julii, om det gewär och krut, ſom han med en Köpman accorderat haſwer. 10 Aug. om några ärender. 22 Aug. om de Ryttare, ſom för Tobaks-kräméeriet äro utruſtade. 3 Apr. Memorial på angelägna ärender at förrätta. S. dag Bi-Memorial. Item om des innewarande års lön. 10 Junii Memorial på några ärender i Stockholm, beſtående af 19 paragrapher. Början deraf lyder ſålunda: „Såſom „Kongl Maj:t för detta eſomoftaſt har funnit nödigt i åt„ſkilliga wigtiga Commiſſioner at affända Cancellie-Rådet „Lindſkiöld til Stockholm, och altid haft af hans wälför„hållande och beſtällningar et nädigt och godt nöie; alſå „bliſwer Hans Majeſt nu å nyo föranledd at låta honom re„ſa upföre til följande, til Kgl. Maj:ts Råd af Riket högſt-

Digitized by Google

verser, hwilka en swart och nedrig sinnad då skal hafwa skrifwit, och på sistnämde ställe äro inryckte.

„angelägna ärenders förrättande, görandes Hans Maj:t sig „i nåder försäkrad om, at han nu som tilförene intet låter „på sin flit, dexteriter och trohet fela.

Si så ärerika och nådefulla af Kongl. ynnest och förtroende woro deßa trÿ år, 1676, 1677, 1678, för Herr Lindskiöld. Huru kan man då säga, om icke af arghet eller okunnighet, honom wara kommen i Kongl. Maj:ts onåd, och suspenderad? Til ännu mera uplysning härutinnan och deßa willosatsers förläggande, wil jag införa följande Konungabref, dat. Ljungby 1679 d. 12 Martii. „Wi CARL ꝛc. Görom „witterligit, at aldenstund Cancellie-Rådet, Oß älskelig, „Ädel och Wälbördig Eric Lindschiöld har med sina hulda „och trogna tjenster, och nu på någon tid förmedelst sit „hafde beswär med åtskillige af- och anresor samt anseenli„ga penninge-posters anskaffande, gjordt sig til någon Wår „nådige ärkänsło wärdig, och Wi nu intet hafwom något i „gods, ränta eller eljest, som Wi kunnom hugna och weder„gälla honom med; ty hafwom Wi icke allenast nådigst we„lat härmed förtrösta honom derpå, så snart tidernes för„bättring gifwer Oß dertil medel och tilfälle; utan ock ef„terlåtom derjemte i kraft af detta Wårt öpne Bref, at han „af några extraordinarie medel, Restantier, Observationer, „besparingar eller eljest ograverade och Staten intet anslagne, „som Caduquer och Dana-arf dem han kan weta at föreslå, „ehwad namn de hälst hafwa kunna, må och skal utan nå„gons hinder och mehn, och utan widare ordres iphämtande „deröswer ifrån Oß, göra sig sin hos Oß och Kronan haf„wande fordring betalt. Och skal detta Wårt öpne Bref „tiena honom för befalning til Wårt Cammar-Collegium, „Öfwerståthållare, Landshöfdingar, eller andre, som han om

Herr Grefwe Lindſkiöld blef gift 1669 d. 7 Sept. med Eliſabeth Cronſtröm, CammarRådets Iſac Cronſtröms dotter, född 1653 d. 28 Apr. † 1718 d. 15 Febr. och utom mycket annat godt wälſignad med fem ſöner och fyra döttrar, af hwilka tre ſöner och en dotter honom öfwerlefde.

Iſac Lindſkiöld, älſte ſon, † på ſina reſor i Tubingen.

Carl Lindſkiöld, Major och Commendant i Selburg. Slagen 1705 d. 16 Julii wid Gemäuerthoff. ogift.

Eric Lindſkiöld, Capitaine under Wäſterbottnus Regemente, bleſſerad wid Meſcovice 1708 d. 31 Aug. och åtta dagar derefter död.

Olof

„denne Wär nådes märkeliga ämnjutande behöfwer älita, „at de räcka honom handen derutinnan, och intet låta til „någon annan eller andre uſus aſſigneras eller angripas, „hwad han ſåledes til ſit bäſta kan upfinna och bör efter „detta Wärt nädige tilſtånd owägerligen ſielf undfå och „behålla. Här alle ꝛc. Til yttermera wiſſo ꝛc.

CAROLUS.

Joh. Rehnſkiöld.

Ofant är ock det af Pufendorff ſkrifwit, det Hr. Lindſkiöld förſt wid 1680 års Riksdag återfått ſin CancelliRåds och Stats-Secreterare ſyſſla, ifrån hwilken han aldrig warit affatt, ty år 1679 uti Januarii månad kom han til hufwudqwarteret Ljungby gård, antog åter ſin ſyſſla, ſom ſes af det årets utfärdade Kongl. Bref och beſolningar, hwilka han contraſignerat har: war ſedermera efter det Kongl. hwilagret på Skättorp med Kongl. Maj:t följaktig til Kongahr och Stockholm.

Digitized by Google

Olof Lindſkiöld, Ryttmäſtare wid Södra Skånſka Regemente: ſlagen 1709 den 15 Maji wid Stari-Schanzara. Ogift, och med honom gick denna Greſliga ätt ut på ſwärdſidan.

Eleonora Lindſkiöld, född 1683 d. 25 Mart. † 1731 d. 6 Maji, begrafwen i Eckerö Kyrka. Gift 1712 med Landshöfdingen Friherre Iſac Funck, ſom † 1735 d. 25 Septemb.

Kongl. Rådet Grefwe Eric Lindſkiölds ſkrifter, hwilka af honom äro utgifne i almänt tryck, äro följande, nemligen:

1. Conſiliarius ex Quinti Curtii Rufi verbis, Lib. III. cap. XIII. v. 16. ad Hephæſtionis exemplum directus & leviter adumbratus. Upſaliæ 1654 in 4:to per Johannem Pauli. Denna Diſputation, uti Joh. Molleri Hypomnematis ad Schefferi Sveciam Literatam, pag. 400. tilägnas orätt Edmund Figrelius, ſom allenaſt war hans Præſes.

2. Epitaphium piæ recordationi generoſiſſimi Adoleſcentis, Dn. Guſtavi Bonde Chriſtierni filii, Lib. Baronis de Laihela, qui vix XII. annos natus ſtrenuo correptus morbo, & paucorum dierum tabe abſumptus, in ſua fata conceſſit pie & placide Anno 1656, & anno ſequenti Holmiæ funus habuit & ſuo genere & ſua ætate dignum.

3. Militia Martis & Cupidinis, dicata nuptiis D:ni Jacobi Liljehöök Lib. Bar. de Nerpis, in Militia Equeſtri primipili, & D:næ Birgittæ Kruus, Lib. Bar. in Gudhem. Holmiæ per Henricum Keiſer in folio.

4. Offi

4. Officium pietatis, æternæ memoriæ Invictiſſimi & Glorioſiſſimi Regis *Caroli Guſtavi*, Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Regis, &c. ſacrum. Argentorati in folio per Johannem Pickelium, pagg. 50. præter epitaphium Regi *Carolo Guſtavo*, & dedicationem Regi *Carolo XI.* ſacratam.

5. Monumentum memoriæ Jacobi Auguſti de la Gardie, Comitis de Leckö & Arensburg. ibid. 1661 in fol.

6. Scriptum, cui titulus: Pax. in. imperio. turbato. quies. civibus. excuſſa. reverentia. legibus. auctoritas. Judiciis. Palatino. Principum. Optimo. Juſtiſſimo. Sapientiſſimo. Vis. ac. Injuria. facta. &. terris. Ejus. Vaſtitas. Conſiliis. Armisque. Mogunthini. Lotharingi ac. Conſortium. qui. Illius. in. homines. proprios. jura. pleno. jure. ſuſtentata. in. auctoritate. Imperatoria in. ſtatuum imperii. conſenſu. in. fœderum. ac. contractuum. fide. in. pacis. publicæ. inſtrumento. optime. fundata. longo. temporum. lapſu. uſuque. nullo. ambigente nullo. interpellante. confirmata. ac. propagata. impugnare. invadere. opprimereque. nuper. cœperunt. contra. tot. ac. tanta. firmiſſimæ. poſſeſſionis. fulcra. ac. præſidia. contra. Saer. Cæſar. Majeſtatis. mandata. contra. Legum. Imperii. decreta. &. majorum. pacta. ac. conventa. cujus. negotii. natura. &. præcipua. in. illo. juris. ac. facti. momenta. Germana. fide. libertatoque. explicata. qua. publico. ea. donari. veritatis. ac. juſtitiæ. intereſſe. videbatur. donata. ſunt.

7. Offa Latranti. Libellus ſine nomine, oppoſitus ſcripto Bœcleriano, a quo pro cauſa Moguntina pugnante fue-

Digitized by Google

fuerat lacceſſitus. Se Joannis Schefferi Svecia Litterata pag. 222. och Vincentii Placcii Theatrum Anonymorum & Pſeudonymorum pag. 239. N:o 991.

8. Oſſa poſt offam, ſive Convitiatoris plauſtrarii ad vindicias ſecundum libertatem imperialem ſcilicet, denuo editas, appendix, calumniis, probris, mendaciis pleniſſima taxata. Pariſiis apud J. Boüillerot natu majorem, typogr. taberna ejus mercatoria eſt in veſtibulo S. Michaelis juxta portam eccleſiæ; officina vero typographica prope pontem in aditu Vici de la Huchette dicti, ad inſigne cancri MDCLXVII. cum permiſſu. pagg. 28. Accedit pag. 22. ad novos latratus, *Novus Fuſtis.*

9. Prodromus Juſtitiæ Palatinæ ἀνωνύμως edita. Vid. Placcii Theatrum Anonymorum & Pſeudonymorum pag. 239. N:o 924.

10. Ballet til H. K. Maj:t, Konung Carls XI. födelſedag den femtonde, danſad på Stockholms Slott år 1669. Tryckt i Stockholm hos Niclas Wankif år 1669 in 4:to. pagg. 40.

11. Le' Carroſel, eller den präktige Ringränning, hwilken den Durchleuchtigſte och Stormägtigſte Konung och Herre, Kon. Carl XI. ꝛc. ꝛc. ꝛc. wid des lyckelige och af alla Rikſens Ständer högſt åſtundade anträde til ſit Arfrikes ſtyrelſe och regering lät anſtälla i Stockholms ſtad d. 19 Decemb. år 1672. Tryckt hos Niclas Wankif in fol. pagg. 13. på Swenſka och Franſyſka.

NB. Denna Carroſel eller Ringränning blef ſedermera af den förträffelige Kongl. Hof-Målaren David Klöcker Ehrenſtrahl af- och upritad uti 72 Taflor, ſtick-

na i Nürnberg af G. C. Eimart; för hwilka bemälte Ehrenſtrahl har gjort en beſkrifning, ſom uti Stockholm blef tryckt in folio hos Johan Georg Eberdt, pagg. 13. utom Dedication til Konung Carl XI., under följande titel: Certamen Equeſtre cæteraque ſolemnia Holmiæ Svecorum Anno MDCLXXII. M. Decembri celebrata cum *Carolus XI.* omnium cum applauſu aviti regni regimen capeſſeret. Andra ſidans titelblad ljuder ſå: Das große Carroſel und prächtige Ringrännen nebſt dem was ſonſten fürtreffliches zu ſehen war, als der Durchleuchtigſte Großmächtigſte König und Herr, *Carl* der *XI:te* die Regierung ſeines Vätterlichen Erb-Königreichs Anno MDCLXXII. den 18 Decembris in ſeiner Königlichen Reſidence zu Stockholm antrat.

12. Öfwerſatt twänne Pſalmer ifrån Tyſkan i wår Swenſka Pſalmbok, under N:o 23. Såg HErre huru ꝛc. och N:o 35. HErre, ho ſkal ewinnerlig ꝛc. Se Olai O. Plantins Diſſert. pars poſterior περὶ ὑμνογράφων, ſive de auctoribus hymnorum eccleſiæ SveoGothicæ pag 48 & 49. Lars Högmarcks Pſalmopœographia pag. 16 & 17. ehwareſt ock pag. 182. Grefwe Lindſköld orätt kallas FältMarſkalk, i ſtälle för LandtMarſkalk.

13. Relation om extraordinarie Ambaſſadeurens och General Gouverneurens i Liſland, Grefwe Claes Torts förrättning uti Warſou, uppå Wal-dagen år 1669. Inlefwererad i Kongl. Maj:ts och Rikſens Archivum 1670 d. 23 Febr. Mſt.

14. Twänne deß Tal hållna wid Riksdagens början 1686 d. 14 Sept. och wid des ſlut d. 9 Nov. ſamma år.

NB.

Digitized by Google

NB. Det första Talet finnes wäl uti Små-Sakernas Femte del pag. 11-16. wara tryckt, men är nog skiljaktigt ifrån des hufwudskrift.

15. Personalier öfwer Swea Rikes ArfPrinsar, *Gustaf, Ulric* och *Carl Gustaf.* Mss.

16. Censura Candidatorum Sceptri Polonici. Mss.

NB. Här anmärkes ock, at Mollerus i sina förenämda hypomnemata pag. 425. i stöd af Wittenii Diarium Biographicum Tom. II. pag. 179 & 180, har orätt tilägnat Grefwe Lindskiöld som Auctor, den i Stockholm år 1684 in 8:vo tryckta Barna-Bibel: se min Historia Anonymorum ex Scriptoribus gentis SvioGothicæ pag. 50 & 51.

17. Äre- och Lyckönskning-Rim til den frögde-act, som på den Durchleuchtigste och Stormägtigste Konungs och Herres, Kon. *Carl XI.* ꝛc. ꝛc. Födelsedag, den Sextonde, wid femton års aldraönskeligaste fullkomnan, genom et Kunga-spel, eller Wärdsskap firades i Stockholm d. 25 Nov. 1670. Tryckt i Stockholm hos Niclas Wankif in folio.

18. Grafskrift öfwer Kongl. Rådet, FältMarskalken, Friherre Simon Grundel Helmfelt. Tr. i Stockh. 1678 hos J. G Eberdt uti patent.

19 Wid det af Swenska Fruentimret år 1684, Deras Kongl. Maj:ter til ära, anstälta skådespel: neml. til den Omilda Uttydaren. Auroræ beröm och Iphigenis offer. De Swenska Amazoners wälförtjenta lof. Tr. i Stockholm 1684 in folio.

Digitized by Google

20. Anglasyn och Samtal, det är, Grafskrift öfwer Swea Rikes ArfPrins, Prins *Ulrics* dödeliga frånfälle. Tr. i Stockholm 1685 in folio.

21. Fägnerim öfwer Sweriges ArfPrins, Prins *Fridrics* födelse d. 27 Sept. 1685. Tr. i Stockholm in folio med denna titel: Sorgen i glädjen förwänd.

22. Grafskrift öfwer Kongl. Rådet och General Amiralen Grefwe Gustaf Otto Stenbock, tr. i Stockholm 1686 in folio med denna titel: Ålderdoms år och åra.

23. Accord och afhandling emellan Thyrsis och Chloris om en kyss och en bössa. Mss.

24. La jalousie contre une serviette. Mss.

25. Venus Påbuds-skrift til alla wackra Flickors samråd och aftal til at lyda Venus påbuds-skrift. Mss.

26. Louange de la beauté & de la civilité. Mss.

27. Bacchus bröders och Venus wänners sälskap. Mss.

28. Öfwer Riks-Enke-Drottningens, Hedewig Eleonoræ Födelsedag. Mss.

29. Öfwer Stowaktaren på Kongsör, Henric Finnes contrefait, som lefde 136 år, 8 månader och 12 dagar; är tryckt år 1757 i Små-Saker Första del pag. 126.

30. Grafskrift öfwer Riks-Enke-Drottningens lilla hynda, Bell' Amour. Mss.

31. Grafskr. öfwer Riks-Enke-Drottn. hund Epelin, som ligger begrafwen i trägården uppå Ulriksdal. Mss.

32. Griftsten lämnad til ytterста åretjenst åt spö- eller hundegubben wid S. Claræ Kyrka. Mss.

33. Ver-

33. Verser öfver Per Olofsson Herrevagsmans contrefait, nyligen tryckta i förenämde Små-Sakers Andra del. pag. 9.

34. Lyckönskan til Herren på Steninge. Mſſ.

35. Ögat är hjertats tolk. Mſſ.

36. Öfver den, som har en elak maka. Mſſ.

37. Öfver Iris och Chloris. Mſſ.

38. Wisa öfver en Fröken Sparre. Mſſ.

39. Wisa, som begynnes: Min flicka wredgas ej på mig. Mſſ.

40. Dito. Låt frihet ha gång, Låt löje och sång, Fördrifwa alt twång. Mſſ.

41. Disticha de Regibus Sveciæ, *Gustavi I. Erici XIV. Johannis III. Sigismundi. Caroli IX. Gustavi Adolphi. Christinæ. Caroli Gustavi*, & *Caroli XI.* som beskrifwes sålunda:

Bella gerit, vincit, revocat bona publica, farcit,
Damna, fovet plebem Militiæque favet.

42. In transitum Regis Caroli Gustavi per Mare Balthicum glacie constrictum. A. 1658. Åro tryckta 1739 uti Joh. A. Wåhlbergs disp. de Poëtis in Sviogothia Latinis. part. I:ma. pag. 17 seq.

43. Ad Reginam Eleonoram partui vicinam. Mſſ.

44. Mutata rerum facies, cum recens natus Serenissimus Princeps, *Carolus Gustavus*, Princeps hæreditarius Sveciæ, felicissima in cœlestes habitationes migratione terras desereret, quicquid hic mali est evitans; quicquid illic boni assecutus. Holmiæ Literis Wankifianis in forma patenti.

45. In effigiem *Ludovici XIV.* Galliæ Regis. Mſſ.

46. Epitaphium Senatoris ac Campi Ducis, D:ni Simonis Grundel Helmfelt, marmori inciſum 1678. Låſes tryckt i Johan Georg Rüdlings i flor ſtående Stockholms förra del. pag. 31 ſeq.

47. De pace auſpicatiſſima ſub mediam noctem Londini Scanorum Anno 1679 ſubſcripta. Mſſ.

48. In Equum Regium, Tott dictum. Mſſ.

49. Ad Secretarium Status, Laur. Wallenſtedt. Mſſ.

50. Carmen epiſtolicum ad Profeſſ. Petrum Lagerlöf nuptias celebraturum. Mſſ.

51. In ejusdem nuptias 1686. tryckta i förenämde Små-Sakers Tredje del. pag. 128.

52. Verſus inſcripti Senatoris Regii, Comitis Roberti Lichtone, loculo funebri. Finnas tryckta i min Matrikels Förra del öfw. Swea Rik. Ridderſk. och Adel. p. 27.

53. Lis jocoſa cum Secretario Status, Dn. Johanne Bergenhielm, hwilken för ro och nöje ſkul jag håller wärdig här at tryckas; och begynnes ſåledes:

Ad Illuſtrem Dominum Aulæ Cancellarium, Generoſiſſimosque Dominos Secretarios ſtatus.

Qui monſtrabit iter, ſervus nunc pergit in urbem,
Vos deducturus Staffundam tramite recto.
Veſtrum eſt accurſu promiſſa implere citato
Atque levi noſtrum rus quærere ab urbe receſſu:
Expectat lætos, hoſpes non triſtis, Amicos.

Lindſkiöld.

Reſpon-

Responsio.

Non equidem nostrum est tam detrectare benignum
Hospitium, potius *gloriarier* Hospite Tanto
Magna cupido fuit; sed Rex injecit habenas
Atque manere jubet, statuit quin & ipse manere;
Ergo quem in præsens fortuna invidit honorem,
Posthæc speramus nobis cum fœnore reddi.

Bergenhielm.

Replicatio.

Carmina pulcra quidem sunt, quæ dilectus Amicus
Scripserat, & vario nomine grata mihi:
Nam mihi promittunt nova gaudia, quando licebit
Per quem cuncta licent rura videre mea:
Sed potuere levi tamen hæc succumbere culpæ
Nam illi *glo* brevis, gloria longa mihi.

Lindskiöld.

Duplicatio.

Non errore aliquo factum est (ut cerno notatum)
Quod vobis longa est gloria, nostra brevis:
Sic visum superis, quibus ut certare minores
Præsumant, vanum est, sint rata jussa Deum.

Bergenhielm.

Triplicatio.

Est Tibi vena stilusque fluens & copia magna,
Serpit humi meus, istq; tuus cum surgat in altum:

Non

Non tamen usque adeo mea carmina carpere possum,
Sint licet ingenii mediocris & ordinis imi:
Est facilis, non sublimis, nobis stilus, ipsa
Simplicitate sua nostro tolerabilis ævo:
Sed nimium Tuus assurgit nimiumque adulatur
Et sibi jussa Deum quæ fingit, quodque minorum
Nescio certamen, quod erit Te Judice vanum.

Lindskiöld.

Quadruplicatio.

Non sum verbosus, mihi nec contendere dulce est,
Sed vacuus culpa, qua licet, esse volo:
Non feret ergo ægre Vestra Excellentia, si quid
Pro me prætendat nostra Thalia loqui.
Nunquam me jacto, nunquam sublimia sector,
Assideo glebæ, qui volet alta petat.
Non lilia in nostris, non pinus nascitur hortis,
Arbustis tantum fruticibusque scatent;
Producunt herbas tenues humilesque myricas;
Sic est in modico gloria tota mea.
Aßt animæ illustres vulgum superatis ut omnem,
Sic Vos & merito non nisi celsa decent:
Vobis ingenium, vobis dedit ore rotundo
Musa loqui, & quid non provida Musa dedit:
Insuper hoc Vestra si dicere pace licebit,
Nescio cur placuit extenuare stilum.
Non tolerabilis is, magis est venerabilis ævo
Dignus quo scribi secula cuncta velint.
Unum, ne videar procax bilemque lacessam,
Addidero, pugnans esse quod assentio.

Ante

Digitized by Google

Ante mihi nomen dulcis tribuistis amici
Nunc sed Adulator nuncupor an merito?
Nescit adulari quicunque est verus amicus:
Verborum pugnam concialiate mihi.
Ut veterem tuear titulum, removete recentem,
Ne duo in hoc uno corpore corda geram.

Bergenbielm.

Conciliatio Partium.

Omnia tunc bona sunt (si per proverbia Tecum
Fas licitumque loqui) clausula quando bona.
Esse satis monstrat Tua missa quadruplica litis
Ergo pugnando non Tibi durus ero:
Quin potius faciam prius excusabile carmen,
Quo Te cur læsum quare fuisse putes
Non satis ex[illegible]uisse: lepido cum carmine nostro
Confundis mores Optime Amice Tuos.
Quamvis Adulator dicaris carmine, nostrum
Cor Te cordatum scit tamen esse Virum:
Et verum, si quis fuit unquam verus, amicum,
De cujus non est fas dubitare fide.
Esse potest ipsa immaculata mente Poëtæ
Carmen. Adulator blandiculumque nimis:
Quale Tuum visum mihi carpere carmen amici
Non volui mentem carpere, crede mihi:
Hæc sibi constabit semper, licet illud utrisque
Nostrum vel Te vel Judice me vapulet
Quanquam Naso fuit lascivus carmine, motus
Sustinuit puros mentis inesse sibi:

Digitized by Google

Sic Ego forte nimis noſtro in Te carmine iniquus,
Æqua, crede mihi, mente futurus ero.

Lindſkiöld.

Joci totius Concluſio.

Clauſula quando bona eſt, animus tranquillior ultra
Non eſt quod quærat, nec cupiiſſe velit.
Principium ludi dedit Excellentia Veſtra,
Finem ſed tenuis noſtra Minerva dabit,
Convenit omnino ſic alternare Camœnas.
Tu caput exornes, ſit mihi cura pedis.

Bergenhielm.

21. *Nils Gyllenſtolpe*, Greſwe till Nor, Herre til Segerſtadt. Född i Åbo 1642 d. 5 Novemb. War en ſon af den för ſin lärdom mycket berömda Profeſſoren och ſedermera Aſſeſſoren i Kongl. Åbo HofRätt Doctor Michael Wexionius Gyllenſtolpe och Fru Suſanna Nilsdotter Crucimontana. Efter wäl idkade ſtudier wid Academien i Åbo, ſamt en där år 1655 in 4:to utgifwen tryckt Declamatio gratulatoria in honorem D:ni Erici von der Linde, Gubernatoris Finlandiæ &c. och utrikes reſor, blef han förſt år 1663 antagen til Cancellie Junkare uti Rikſens Cancellie, hwariſrån han år 1664 d. 29 Julii befordrades til Secreterare i Kongl. Juſtitiä Reviſion. År 1669 afſkickades han til extraordinarie Ambaſſaden wid det då påſtående Konungawalet i Polen, med några angelägna ärender, hwariſrån

från han, efter erhållit tilstånd, gjorde en resa igenom de flästa Länder och Riken i Europa med den fördel, at han för sin derwid förwärfwade kundskap i utrikes saker, äfwen blef brukad år 1672 wid den Swenska Ambassaden til Frankriket och den derpåföljande Fredstractaten i Cölln; under hwilken tid han med wigtiga Commißioner ifrån Tractats-orten til Swerige och härifrån tilbakas afsändes. År 1674 anbefaltes han at förfoga sig til General Staterne, och med dem å Kgl. Maj:ts wägnar at negotiera, då han under wägen et högstangelägit wärf til sin Konungs bästa hos Chur-Förſten af Phalts, då warande Hertig utaf Neuburg med särdeles heder och beröm afslade. År 1675 anförtroddes honom en resa til det Kongl. Danska Häfwet, at der biwista Heyrats-Contractets uprättande med Kongl. Prinseßan, sedermera Sw. Rikes stora och oförlikneliga Drottning *Ulrica Eleonora*. Wid sin hemkomst ifrån Köpenhamn, blef han jemte Justitiæ-ärenderne stadigt brukad i de utrikes saker, och i synnerhet som en Deputerad med Holländska Ministern at sluta en Interims Commercie Tractat med General Staterne, under warande krig med Danmark. År 1680 afsickades han som Extraordinarie Abgesant til högbemelte Stater. År 1681 blef han wäl som Extraordinarie Envojé beordrad at förfoga sig til det Danska Hofwet, men som han med Herrar Staterne hade redan begynt sin underhandling, så fans det i nåder för godt, at han och densamma sluta och fullborda skulle, då han ej allenast med merbemelte Stater, utan och med Romerska Keisaren, Konungen af Spanien, samt åtskilliga Chur- och För-

ſtar jemte | Cretzer i Tyſkland om hälſoſamma förbindelſer med Swerige til fredens och ſäkerhetens bibehållande i Norden handlade och lyckeligen afſlöt, förnyandes derjemte det til ända lupne Fyratio års defenſive Förbund emellan Swerige och Holland, oaktade alla hinder och ſtöteſtenar ſom i förwäg då lades af åtſkilliga Magter. Förutan detta har han ock åfwen då, dels på Kongl. befalning, dels af egen waksamhet för ſin Kongungs intereſſe, förmådt General Staterne med Prinſen af Oranien, at låta til Sweriges ſäkerhet med eftertryck agera och tala hos Czaren af Muſcou, Konungarne i Polen och Dannmark ſamt ChurFurſten af Brandenburg, då åtſkilliga farliga ſtämplingar emot Swerige hades på banen. I lika mätto uträttade han åfwen det, at General Staterne utruſtade och til Göteborg afſtickade en anſenlig Flotta af twå och tjugu Örlogeſkepp, erhållandes tillika utaf Prinſen af Oranien en Fregatt til Krut och Ammunitions öfwerförſel til Swerige, på hwilket då war störſta briſt och armod. Sammaledes förmådde han ock General Staterne at gjöra en ſtor och anſenlig Ambaſſade til Swerige, at ſtadfäſta den af honom med dem ſlutna Alliancen. Han har åfwen år 1683 i Hag wid den beramade ſamtelige Bundsförwanternes och andra flere Puiſſancers fullmägtige Abgeſandters ſammankomſt wiſt nöjaktiga och fullkomliga prof af en förſtändig och habil Miniſtre. Ifrån denna ſin Miniſtére kallades han år 1687 d. 18 Aug. til HofCanceller och Kongl. Maj:ts förnämſta Ombudsman, då han den derpåföljande 24 Decembr. blef gjord til Friherre. Litet derefter blef honom jemte några flera Herrar och

Män

Mån den Swenska Lagens öfwerseende anförtrodd. År 1689 befaltes han af H. Maj:t wid Riksdagen i Stockholm at föra Landt-Marskalks-stafwen. År 1690 d. 21 Junii kallades han til Kongl. Råd och Cancellie-Råd, och samma dag til Hans Kongl. Höghets, Prins *Carls* Gouverneur i Grefwe Lindskiölds ställe, och der at påtaga sig Direction wid Lag-Commission. Samma år d. 20 Octobr. begärdes han til Canceller wid Academien i Lund, då honom redan förut d. 2 Octob. war tillagt Grefweligt namn och höghet. År 1697 utnämdes han af Konung *Carl XI.* til en af dem som Regeringen skulle föreslå intil deß Konung *Carl XII.* sielf Regementet worde antagandes. År 1705 d. 21 Decemb. blef han Præsident i Kgl. Cancelliet. † i Stockholm 1709 d. 4 Maj.

Han hade til Fru 1) Christina Wernskiöld, Gen. Qwarterm. Johan Wernskiölds dotter. 2) Margareta Ehrensten, framl. Kongl. Rådets och Cancellie Rådets Hr. Eduard Ehrenstens och Fru Catharina Wallenstedts dotter. Ibland hans barn, som kommit til någon ålder, äro:

Evert Gyllenstolpe, Capitaine af Öfwerste Joh. August Mejerfelts Dragone Regemente. Slagen år 1709 d. 7 Januar. i stormen af Wiprech. Född 1679 d. 5 Maj.

Carl Adolph Gyllenstolpe, Capitaine af Östgötha Infanteriet. Dog d. 10 April 1709 i Ukrain ogift.

Ulric Gyllenstolpe, Grefwe til Noor, Friherre och Herre til Forßbygård. Cammarherre. Gift med

Christina Magdalena Oxenstierna, Cammarherrens Grefwe Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Korsholm och Wasa.

22. *Jacob Gyllenborg*, Grefwe och Herre til Bona, Lund, Jella och Tompta, född i Upsala år 1648 d. 8 Martii *). Och ånskönt den blinda lyckan hade miß-unnat des wagga at blifwa med kostbara purpur och sammets-täcken öfwerhölgd, så ersatte likwäl den o-wälduga Naturen denna förlusten så mycket öfwerflödi-gare, som hon i det stället med så många förträffeliga sinnens gåfwor, såsom de sanskyldigaste medel, hwari-genom man i werlden endast bör blifwa stor, honom beprydde och öfwerhopade, hwilka förmoner han sedr-mera med de tiltagande åren igenom grundeliga studier och nyttiga utländska resor, så märkeligen deflitat sig til sin fördel at äga och upbruka, at han igenom de samma, ifrån det nedersta til det högsta ärestället här i Riket, har banat sig en jämn och fast wäg, hwarmed gjordes en begynnelse år 1674, då han blef kallad til at wara Commissarius i Cammar-Revision och år 1676 til Assessor dersammastädes; och som han på dessa tu år hade til sin Konungs största nöje wist en besynnerlig tjenst och färdighet wid Cammar-sysslorne, så blef H. Maj:t förorsakad at förordna honom jemte General Lieutenanten Grefwe Wittenberg at recrutera och i stånd bringa Östgötha och Smålands Regementerne til Häst,

*) Peringskiölds Mon. Upland. P. 2. pag. 121. Fredianis Inscriptiones Upsalienses in folio p. m. 23.

Digitized by Google

Häst, som då woro igenom det Danska kriget ganska mycket förswagade, hwilken förrättning han med det eftertryck förrättade, at H. Maj:t derigenom alt mer och mer blef styrkt i sit allernådigsta fattade förtroende til hans person, och fördenskul anbefalte honom at anställa öfwer alt Östergötland och Södermanland en noga undersökning, om huru jemte de ordinarie medlens rätta upbörd och utgift, alla extraordinarie Gjärder, woro af allmogen uptagne och til deras utsedde bruk anwände. Det följande året 1678 anförtroddes honom lika ransakningars förrättande i Upland och Westmanland, samt sist uppå ofwannämde år en särdeles Commißion wid Bergslagen i Nerike och Wermeland, wid hwilka widlyftiga Commißioner han förwärfwade sig en fullkomlig kundskap angående Riksens räntors och inkomsters sanskylliga beskaffenhet och egenskap, som han wid hwarjehanda tilfälle kunde lämpa och anwända til Riksens tjensts och interesses i akt tagande och befordrande, hwarutaf han år 1679 wiste et nöjaktigt prof, då han blef befalt at följa RiksSkattmästaren Hr. Sten Bielke i en särdeles Commißion til Stora Kopparbergs Höfdingedöme. År 1680 d. 20 Sept. blef han benådad med Adelig sköld och hjelm, och wid då warande Riksdag utnämd ibland Riddarskapets och Adelens Utskott, til at rätta et och annat wid Riksens Ständers Banque inritadt mißbruk, hwarwid han sig så wäl förhöll, at samtel. Riddarskapet och Adelen hos H. Maj:t underdånigst föreslogo honom til en Ledamot, at sittja med i den då förordnade Reductions Commission. År 1681 förordnade H. Maj:t honom at å des wägnar utföra

action

action emot Kongl. Regeringen, härrörande af Regementet och medlens föreſtående under högſtbemälte Konungs warande minderårighet: ſå mycket ſwårare ſom denna beſtällning war, ſå mycket mera lyſte derwid hans underdånigſte zele, oförfärade ſinne, rättrådighet och oſparda möda: hwaruppå han år 1681 d. 13 Decemb. kallades til Director i förbemälte Cammar-Reviſion, och tillika ſom Commiſſarius at biwiſta Liquidations Commiſſion, hwaruppå han wid 1682 års Riksdag i Secreta Utſkottet framgaf de rådſlag, igenom hwilka det höga Konungſliga wäldet, Kronans rätt, Fädernesslandſens wälfärd, ſällhet och ſäkerhet blef härligen befrämjat, ſtyrkt och ſtadfäſtat *). År 1683 förrättade han tillika med då warande Landshöfdingen, ſedermera Kongl. Rådet Greſwe Fabian Wrede, indelningen af Uplands Regementet til fot, i anledning af det då antagne och bewiljade beſtändiga Knechtehållet, fäendes ſtrax derefter befalning at wärkſtälla underſökningarne öfwer de reducible Godſen i Upland, och ſedermera, jemte Kongl. Rådet och Gouverneuren Greſwe Carl Gyllenſtierna, i Hennes Maj:ts, Drottning Hedwig Eleonoras Lifgedinge. Kort derefter updrogs honom at företräda partes actoris emot Kongl. Cammar- och Reductions-Collegiernes Ledamöter uti det, ſom de emot Kongl. Reſolutioner och befalningar ſig hafwa förſedt. År 1685 d. 8 Sept. anförtroddes honom Cammar-Rådsembetet, och wid Kongl. Rådets och Præſidentens Hr. Clas Flemmings dödeliga frånfälle Direction uti Liquidations Commiſſion, ſamt år 1687 d. 17 Decemb. öfwer

*) Peringſk. Mon. Upland. P. I. pag. 117.

Digitized by Google

öfwer hela Reductions-wärkets fullkomliga afslutande i Kgl. Rådets Grefwe Fabian Wredes ställe. År 1689 d. 15 Martii blef han Landshöfdinge öfwer Stockholms och Upsala Län, i sin Swärfaders Friherre Olof Thegners ställe, och den 17 derpåföli. med Friherrligt namn och heder benådat. År 1693 wid Riksdagen i Stockholm förrättade han med största berömb Landt-Marskalks-embetet, så wäl uti de då för händer warande wigtige och angelägne deliberationer, som ock wid den stora och oförlikneliga Sweriges Drottnings, Drottning Ulrica Eleonoras då anstälte begrafnings-act. Då han omsider 1695 d. 22 Aug. för så många stora, trogna och redeliga tjenster blef uphögd til Kongl. Råds embetet och tillika til Grefweligt namn och wärde.

Denna Herren dog i Stockholm 1701 d. 11 Martii *) och begrofs i Upsala, hwarest han war barnföd, lämnandes efterwerlden et säkert prof, at det ej för honom war swårare at bära lyckan, än blifwa af lyckan buren, ty han war så klok och försigtig at råda andra och sig sjelf, at han fostbant sin egen lycka med sin Konungs en gång för honom fattade nåd och kärlek, samt sit Fäderneslands allmänna upkomst, wälstånd och sälhet.

Han hade til Fru, Anna Thegner, Landshöfdingens Friherre Olof Thegners dotter til Mikebasta, Hellebo och Skälsta, med hwilken han blef gift 167.. och af[illegible] barn, af hwilka fem blefwo döde strax efter födelsen; de öfrige här nedanföre nämde, äro:

1. Olof Gyllenborg, Landshöfdinge öfwer Södermanland. Föd i Stockholm 1676 d. 21 Aug. † i Nyköping

til

*) Peringsk. P. I. p. 118.

löping 1737 d. 28 Maj barnlös: gift med Catharina Gripenwald, Öfwerſte Lieutenantens af Östgötha Cavallerie, Johan Gripenwalds dotter til Mantorp och Fyrby, ſom i ſit ſenare gifte fick Öfwerſten för Jönköpings Regemente, Pehr Silfverſparre.

2. Jacob Gyllenborg, Capitaine af Dal-Regementet. Född 1677 d. 18 Octob. † 1708 d. 24 Sept. af en bleſſure på ſtora ſkogen wid Smolenſko ogift.

3. Carl Gyllenborg, RiksRåd, Cancellie Preſident, ſamt Upſala Akademie Canceller. Född i Stockholm 1679 d. 7 Mart. † i Stockholm utan egna barn 1746 d. 9 Decemb. Gift i London med Sara Wright, ſom tilförene hade til man [illegible] Derich.

4. Catharina Gyllenborg, född 1681 d. 15 Junii. † 1691 d. 29 Junii.

5. Johan Gyllenborg, Greſwe til Skenäs, RiksRåd och Akademie Canceller i Lund. Född i Stockholm 1682 d. 26 Sept. † ibidem 1752 d. 22 Maj. Gift 1720 med Margareta Eleonora von Beijer, Öfwerſte Lieutenantens Joachim Chriſtian von Beijers dotter, med Greſwinnan Anna Maria Ericsdotter Dalberg til Skenäs.

6. Ulric Guſtaf Gyllenborg, Commendeur wid Örlogs-flottan. Född 1683 d. 23 Januar. † 1716 d. 20 Febr. Gift med Eliſabeth Hägerflycht, Landsh[illegible]s Arvid Hägerflychts dotter.

7. Anna Gyllenborg, född 1685 d. 23 Junii. † 1758. Gift med Öfwerſten ſamt Riddaren af Kgl. Swärds-Orden Albrecht Gerner.

8. An-

Digitized by Google

8. Anders Gyllenborg, Major af Lif-Regementet til häst. Född 1686 d. 13 Nov. † mycket hastigt 1728 d. 6 Febr. Gift med Sophia Regina Kruus, Öfwerstens för Adelsfanan, Friherre Henning Kruus dotter til Bredsiö.

9. Maria Elisabeth Gyllenborg, född 1688 d. 23 Junii. † 1717 d. 21 Julii.

10. Hedvig Eleonora Gyllenborg, född 1692 d. 21 Julii. Gift med Cammarherren Friherre Märten Troezig, som † 1740 d. 2 Martii.

11. Catharina Johanna Gyllenborg, född 1693 d. 8 Aug. † 1757 d. - - Febr. Gift med HofRättsRådet i Gw. HofRätt Benct Silfverstedt, som † 1738 d. 13 Jun.

12. Gustaf Samuel Gyllenborg, Landshöfdinge öfwer Nylands och Tawastehus Län, samt Riddare af Kgl. Nordstierne Orden. Född 1695 d. 2 Febr. † uti Helsingfors barnlös 1756 d. 13 Sept. Gift 1:mo med Christina Charlotta Gripenborg, UnderStåthållarens i Stockholm Johan Gripenborgs dotter, som † 1738 d. - - Febr. barnlös. 2:do med Wendela Oxenstierna, Öfwerste Lieutenantens af Nylands Regemente Grefwe Carl Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Eksta och Nordvik. Född 1721. Gift 1740.

13. Carl Friedric Gyllenborg, född 1696 d. 9 Octobr. † 1697 d. 15 April.

14. Friedric Gyllenborg, Président i Kongl. Maj:ts och Rikens Bergs-Collegium, samt Riddare och Commendeur af Kongl. Nordstierne Orden. Född 1698 uti Stockholm natten emellan d. 11 och 12 Julii.

† ibidem 1759 d. 25 Aug. *). Gift 1729 med Elisabet Stierncrona, född 1712, Presidentens i Swea HofRätt, Friherre Gabriel Stierneronas dotter til Åkeshoff, med Antonetta Maria Amya.

23. Nils *Gripenhielm*, Friherre til Örneholm, Herre til Espeholt, Simmerhoff, Schediga och Söderby. En son af RiksRådet och CancellieRådet Friherre Edmund Gripenhielm med des förra Fru Barbro Clo, ÅrkeBiskopens Doctor Johan Lenæi dotter. Har först i barndomen haft den nåden och lyckan, at blifwa med sin broder antagen til Studer-Page, enär då warande Sweriges Rikes ArfPrins, sedermera H. Maj:t Konung Carl XI. underwistes i studier och bokliga konster af des Fader Hr. Gripenhielm; men så snart högstbemälte Konung begynte år 1671 sielf at biwista deliberationerne i RådKammaren, så anträdde Hr. Nils Gripenhielm sina utrikes resor, och dem med så stor förmån fortsatte intil år 1674, at han då wid sin återkomst til Fäderneslandet skattades för wärdig at blifwa HofRåd d. 13 Martii och år 1676 d. 4 Jan. jemte sin förra beställning, Director öfwer det Kongl. Bibliothequet i Stockholm i sin Herr Faders ställe, som nyss förut war med döden afgången, så wäl för den besynnerliga erfarenhet han derutinnan sig förwärfwat, som ock för den fördeles kunskap han under bemälte sin Hr. Faders anledning i detta wärket egentligen sig hade för-

*) Se Hr. Carl Christoph. Gjörwells gagnelige och nöjsamme Swenska Mercurius för år 1760 pag. 147. 150.

förskaffat. År 1681 d. 27 Januar. befordrades han till Lagman på Öland, år 1682 d. 1 Febr. i Östergötland, och år 1686 d. 22 Oct. i Upland. År 1692 d. 15 Jan. anförtroddes honom Landshöfdingedömet i stora Kopparbergslån, hwilket han til höga Öfwerhetens nåd så wäl och berömligen i alla stycker förestod, at och Kon. Carl XII. blef häraf föranlåten år 1697, at förtro honom Landt-Marskalks-staffwen på Riksdagen i Stockholm, då äfwen högstbemälte Konung kröntes och Konung Carl XI. blef begrafwen.

Hade til Fru Riks-Rådets och Riks-Skattmästarens Friherre Gustaf Bondes och Fru Anna Persd. Natt och Dags dotter, Maria Elisabet Bonde, som war tilförene gift med Frih. Axel Clason Bielkenstierna, hwilken omkom år 1676 d. 1 Junii på Örlogs- och Ammiral-Skeppet Kronan, i en action under Öland emot de Danske, och war den siste på Swärdssidan af den urgamla och berömliga Bielkenstierniska ätten.

Herr Gripenhielms Barn:

Maria Elisabet Gripenhielm, Öfwerste Lieutenantens Peter Mannerstedts til Räckelstad senare Fru.

Carl Gripenhielm, Öfwerste Lieutenant. Gift med Magdalena Scheiding.

Gustaf Gripenhielm, dog på sit elfte år.

Axel Johan Gripenhielm, General-Major, Landshöfdinge i Wäster-Norrland, Riddare och Commendeur af Kongl. Swärds-Orden. Född 1686 d. 18 Mart. † i Gefle ogift 1755 d. 25 Febr.

Nils Gripenhielm, Herre till Grönunge, Hornsberg, Wåsby ꝛc. Ryttmåstare. † på förenämde sin Gård Wåsby i Horns Socken i Östergötland 1759 d. 29 Decemb. ætatis 76. och med honom gick denna Friherrliga ätt ut.

Edmund Gripenhielm, afsomnade på sit 5:te åldersår.

Barbro Gripenhielm, † 1737. Gift med Johan Carl Stråle, Capitaine af Östgötha Infanterie.

Anna Christina Gripenhielm, dog på sit 9:de år.

Hr. Friherre Nils Gripenhielm dog i April månad år 1706, och lämnade efter sig allmänt dröm för solide studier, förträffelig förfarenhet i Bergswäsendet och de dit hörande stycken, samt för en ogemen kunskap på gamla både Romerska och Swenska mynt. Om den Ducat han lätit slå af det guld han utur en hop silfvermalm af en gammal igenfallen Grufwa i stora Kopparbergslån har utdragit, kan läsas jemte hela processen, i Assessor Elias Brenners Thesaurus Nummorum Sveo-Gothicorum pag. 229 & 230. Utom des har Friherre Gripenhielm, under namn af Mysticophantes Theophilus, utgifwit i allmänt tryck uti Hamburg år 1691 in 8:vo, Kort och enfaldigt genswar emot den nya Fontange förföljaren, under ett namn af Ernest Gottlieb *) utgifna pasquill och smädeskrift.

24. *Hans*

*) Denna förenämde Ernest Gottlieb, war M. Nicol. Bergius, sedermera Doct. och Gen. Superintendent i Lifland. Gift som Kyrkoherde i Franska Kyrkan i Stockholm, med Christiana Juliana Oxenstierna, RiksRådets och RiksMarskalkens Greswe Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Korsholm och Wasa ꝛc.

Digitized by Google

24. *Hans Clerck*, Friherre och Herre til Christinaholm, Belsta och Lagnö. Ursprungen både på fäderne och möderne af twänne namnkunniga slägter: des Herr Fader war Hans Clerck til Näshult och Hunnerstad, Ammiral och Ammiralitets Råd, des Fru moder Brita Svensdotter Suahn med Fru Anna Larsd. Skytte. Efter tio års anlagde studier wid Academien i Upsala, trädde han år 1661 uti Kongl. Maj:ts tjenst och såsom HofJunkare följde med den Ambassaden, som då RiksRådet Herr Grefwe Nils Brahe til England war updragen; men når samma beskickning återkom til Sverige, blef han ej allenast qwar i England at widare på Academien i Oxford idka sina studier, utan ock sedermera förfogade sig til Leiden, i samma upsåt, at ännu förskaffa sig någon ymnogare förfarenhet i andra nyttiga saker. Under detta sit wistande i Leiden undfick han sin Konungs nådigsta fullmagt på en Lieutenants beställning under des Ammiralitet, hwarigenom upwäcktes hos honom en så mycket större lust och ifwer, at med största flit lägga sig uppå de stycken, som til sjömåsendet och en wäl erfaren och tapper Sjöman egenteligen höra, til hwilken ända han i samfälta 8 år til watn och land, igenom de förnämsta delar af Europa, Asia och Africa sökte sig tilfälle, at bivista de namnkunnigsta actioner och sjö-combatter, som emot Turkarne under Ammiralen Tromps conduite i Medelhafwet, Brakels emot Ammiralen Halling uti Spanska sjön wid Cadix, och Opdams emot de Engelska år 1665 förelupne åro, under hwilken tid han hos främmande Herrskaper och Magter har med så godt beröm åtskilli-

gå

ga beſtållningar föreſtådt, at han derföre ſtraxt efter ſin återkomſt til Swerige befordrades til Capitaine, och til et prof af des förwärfwade ſkicklighet och förfarenhet ſärdeles uti ſkepps-byggeriet, ſå fick han befalning at aflöſa Ammiralen Uggla uti Lübeck, och derſammaſtädes ſkeppet Solen at bygga och uptackla, hwilket när han til höga wederbörandes nöje hade til alla delar fulbordat, ſå blef han år 1671 d. 3 Junii *a*) Holm-Major i Johan Olofſon Bergs (Bergſtiernas) ſtälle, ſom då på ſamma dag avancerades til Ammiral Lieutenant. Ifrån denna Majors beſtållningen flyttades han 1673 d. 29 April til Commendant på Waxholms ſtants i ſin faders Hr. Hans Clercks rum, ſom härtils, jemte Ammiralstienſten det ſamma hade föreſtått, men nu detſamma med Kgl. tillåtelſe på ſin ſon transporterade *b*). Samma år blef han Ammiral Lieutenant och år 1674 Ammiralitets Råd. År 1675 har han med ſärdeles berömb hiwiſtat de emellan de Swenſka och Danſka i Öſterſiön förelupne actioner, nemligen d. 27 Maj och d. 1 Junii, då han ej allenaſt blef illa qwäſt och ſårad, utan ock hans ſkepp aldeles med kulor igenombårat, wid hwilket olyckeliga tilfälle han likwäl har brukat den lofwärda conduite, at han har ſammanhämtat den förſtingrade Swenſka Flottan, och den ſamma med ſig til Dalerön lyckeligen återbragt, ſamt Skärgården emot de Danſkas

a) Regiſtrat. Tom. I. pag. 541.

b) Regiſtrat. P. I. p. 611. och har Mag. Bechiadius ſälledes felat i ſin Swenſka Adeliga och lärda Sjöman pag. 110. ty denna Hans Clerck ſuccederade ſin fader i Commendantſkapet, men fadren åter ſuccederade Hr. Diedric Wrangel.

Digitized by Google

ſtas inträng tappert betäckt och förſwarat, hwarföre H. Maj:t Kon. Carl XI. år 1676 d. 13 Junii kallade honom til Ammiral ſamt tillika updrog honom hela förſwarswärket til ſjös. År 1680 d. 7 Jan. blef han Landshöfdinge öfwer Wäſterbotn och Lappmarken c), behållandes tillika ſin Ammiralslön, men blef år 1683 wid den Franſyſka flottans ankomſt i Sundet återkallad til den Swenſka örlogsflottan igen, och honom då anförtrodt befälet öfwer den andra Eſcadren och tillika ſamma år d. 20 Aug. Landshöfdingedömet i Calmare Län. År 1687 d. 19 Decemb. och ej d. 24, ſom M. Bechſtadius l. c. p. 18 och von Schantz i ſin Swenſka Matrikel p. 14 ſäja och berätta, blef han Friherre, år 1693 d. 26 Junii Landshöfdinge öfwer Södermanland, och år 1710 wid Ständernes ſammankomſt i Stockholm Landt-Marſkalk. Blef 1710 d. 11 Novemb. Kongl. Råd och Preſident i Göta HofRätt.

Han aſſomnade i Arboga 1711 d. 18 April och begrefs i Waltuna Kyrka: han har i ſin tid warit mycket berömd för wälgrundade ſtudier d) ſamt en förträffelig kundſkap uti Architectura navali e). Hans Fru war Anna Bure, en dotter af Jonas Bure den yngre til Burwik och Tofta, Aſſeſſor i Reductions Collegio, och Märta Bonde Ulfsdotter til Säckeſta och Halla: med hwilken han hade följande barn, nemligen:

Märtha Clerck, Hr. Eric Getes tredje Fru, född 1674

c) Sreckſenius de Weſtrobothnia pag. 47.

d) Thuns vita Palmſkiöld. p. 118. Chriſtophori Moræi Oratio gratulatoria in adv. Ejus Nycopiam edita Strengneſii in folio.

e) 1697 års regiſtratur och 10 Decemb.

d. 1 Dec. i Stockholm. Gift 1715 d. 6 Maij. † i Stockholm 1747 d. 29 Novemb.

Brita Christina Clerck, född i Stockholm 1675 d. 30 Octob. Gift 1:mo med Amiralen Friherre Anders Appelbom, som † 1721 d. 22 Maij. 2:do med Öfwer-Directeuren af stora Sjö-Tullen i Stockholm Johan Ehrenpreus &c.

Anna Elisabeth Clerck, född i Stockholm 1678 d. 5 Aug. Gift med Ryttmästaren Johan Drakenhielm.

Magdalena Catharina Clerck, född i Stockholm 1679 d. 3 Dec. blef 1711 Landshöfdingens i Upland, Otto Magnus Wolfelts tredje Fru.

Beata Johanna Clerck, född i Umeå 1682 d. 19 Maij. Gift med Vice Amiralen Olof Wernfelt, som † 1731 d. 21 Junii.

Carl Clerck, född i Calmar 1685 d. 22 Aug. Lieutenant af Kongl. LifGardet. Ihjälskuten 1709 wid Pultawa.

Hedvig Sophia Clerck, född uti Calmar 1687 d. 18 Aug. Gift med Majoren Gustaf Silfverhielm.

Ulrica Eleonora Clerck, född uti Calmar 1689 d. 10 Mart. † i Stockholm 1744 d. 8 Octob. Gift 1715 d. 29 Maij med Majoren af Uplands Regimente, Friherre Casper Wrede.

Johanna Clerck, född i Calmar 1690 d. 5 Jun. † ogift.

25. *Gustaf Cronhielm*, Grefwe til Flostad, Friherre til Segloraberg, Herre til Hyttenäs, Torsiö, Styrestad och Krantebo. Framledne Landshöf-

Digitized by Google

höfdingens öfver Westmanland Friherre Polycarpi Cronhielms och Frw Hebla Standaert Westerheims son, född i Stockholm d. 18 Julii år 1664, har, efter en mogen och grundelig kunskaps inhämtande uti bokeliga och andra Adeliga wetenskaper wid Academien i Upsala, anträdt sina utrikes resor år 1684, och under de samma besedt de flesta och förnämsta delar af Europa. År 1687 under des wistande i Tyskland, inhämtade han de hugneliga tiender, at Konung Carl XI. i nåder hade låtit förstått, det H. Majest ämnade honom til Cammarherre hos Hans Kongl. Höghet Arf-Prinsen, sedermera Konung Carl XII, med befalning at skynda sig hem; til hwilken resa han gjorde sig strax färdig, ånskönt han året tilförene, då han kom ifrån Frankrike til Stutgart uti Hertigdömet Würtenberg, war blefwen så lyckelig, at Hans Durchleuchtighet Hertigen Administratoren med H. D. Enke-Hertiginnan hafwa ej allenast utsedt och förordnat honom til at wara Cammar-Junkare hos deras omyndiga regerende Hertigen, utan och welat försända honom i några ärender til Landt-Grefwen i Darmstadt och Marggrefwen i Baden-Durlach. När nu han omsider skulle förfoga sig hem til Swerige, undfick han ifrån bemelte Hof et mycket nådigt afsked med en ansenlig förähring: wid hemkomsten sist på året 1687 antogs han til Hof-Junkare och 1688 til Hans Kongl. Höghets Prints Carls Cammarherre, under hwilken tid han erhöll H. M:ts Konung Carl XI. låf och nådigste tillstånd, at uti Rikens Archivo gjöra sig underrättad i Cancellie-sakerne *), öfwandes sig

*) Gjorde då åtskilliga nätta och macka utdrag af wåra Ministrers bref wid utrikes Hof, hwilka sina förmanas hof-

jemnmål i de stycker, som til lag och rätt, samt Cammarwärket höra. År 1698 d. 15 April förordnades han til Landshöfdinge öfwer Westmanland, i sin Herr Faders ställe, som dagen förut *) war död blefwen. År 1710 utnämdes han af den Kongl. Senaten til Landt-Marskalk på Riksdagen i Stockholm under Friherre Hans Clercks sjukliga tilstånd, och under warande tid erhöll han H. Maj:ts fullmagt ifrån Bender at wara Hof-Canceller, samt d. 30 Augusti samma år kallelse-bref til Kgl. Råd och Cancellie-Råd, och at tillika föra Præsidium uti Lag-Commission, samt jemte några andra af Kongl. Rådet at afgjöra alla förekommande mål och rättegångs-saker uti Kongl Maj:ts Justitie Revision. År 1712 d. 20 Febr. blef han Grefwe, år 1713 i Decemb. månad Academie Canceller i Lund och år 1715 den första Plenipotentiaire och Ambassadeur Extraordinaire wid Freds-handlingen med rikets fiender, hwilken sedermera förmedelst åtskilliga emellankommande hinder ej kom at gå för sig. År 1718 i Decemb. månad kallades han til President i Commercie Collegio och år 1719 d. 15 Maij til President i Kongl. Maj:ts och Rikens Cancellie Collegio, samt den följande 29 Maij til Upsala Academie Canceller. Utom det, at han under sit warande Rådsembete har blifwit brukad i åtskilliga högstangelägne wärf och ärender, så i landsorterne såsom ock i Carlscrona, angående Amiralitets wärket och krigsmagtens öfwerförande derifrån til Pommern, så har han under sit kloka och försigtiga ordförande slutit den så länge på-

wanmämde Archivum. För dessa gaf Konung Carl XI. hanom ett tusende Riksdaler.

*) Rudbings i flor stående Stockholm p. 157.

Digitized by Google

påstådde Commission angående Lagens öfwerseende och förbättrande, för hwilket högstwigtiga och angelägna arbete, hans namn lär blifwa städse i en wälsignad och ärefull åminnelse: ty hafwa och Rikens Högloft. Ständer i betraktande deraf låtit slå en skön och kostbar skådepenning, uppå hwilkens ena sida står hans bröstbild med omskrift: Gust. Cronhielm. Com. Regni. Svec. Sen. Præs & Acad. Upsl. Canc. på reversen: En Cubus, med et frontsadt täcke öfwer, hwarpå ligger en tillsluten bok, med tre Kronor teknad, omkringstå följande ord: Ob. Curam. Emendationis. Legum och uti exerguen: Honori. Viri. Illustrissimi. Ordines. Regni. Svec. Dicarunt. 1731.

RiksRådet Grefwe Cronhielm gift 1:mo år 1693 d. 7 Maij med Maria Wallenstedt, Kongl Rådets, Presidentens i Swea HofRätt, samt Åbo Academie Cancellerens, Gref Lars Wallenstedts dotter, född i Stockholm 1677 d. 27 Dec. † ibid. 1723 d. 23 Augusti, moder til 16 barn, af hwilka 11 henne öfwerlefde.

1. Hebla Cronhielm, född 1694 d. 29 April. † 1695 d. Augusti.
2. Hedvig Charlotta Cronhielm, född 1695 d. 5 Aug. † 1738 d. Januar. Gift 1) med Capitaine af Garde Axel Julius Wilhelmsson Cojet, Friherre til Ljungby gård, Herre til Swaneholm och Kalhål. † i Stockholm 1719 d. 1 April. 2) med General Lieutenanten, Ridd. och Commend. af Kongl. Swärds Orden, Friherre Axel Eric Roos Carlsson.
3. Carl Cronhielm, Grefwe och Herre til Cambohl, Öfwerste Lieutenant och Riddare af Kgl. Swärds Orden,

den, född i Stockholm 1697 d. 10 Januar. † 175= Gift 1738 d. 13 Julii med Anna Margareta Segerfelt, född 1718 d. 24 Octob. Dotter af Öfwerſten och Riddaren of Kongl. Swärds Orden, Abraham Segerfelt til Cambol, och Eliſabeth Matsdotter Iſerhielm.

4. Lars Cronhielm, Grefwe til Floſtad ꝛc. Lagman i Weſterbotn, hwarifrå han tog afſked 1739 d. 19 Maij. Född i Stockholm 1698 d. 16 Nov. † 1755. Gift 1728 d. 18 Junii med Magdalena Eleonora Poſſe til Årſtad. † 1743 d. 12 Maij. Dotter af Landshöfdingen Friherre Nils Mauritſſon Poſſe til Såby, med Friherrinnan Henrietta Beata Henricsdotter Horn til Marienburg.

5. Maria Regina Cronhielm, född 1700 d. 21 Junii. † 1700 = = = Septemb.

6. Magdalena Sibilla Cronhielm, född 1701 d. 20 Julii. † 1727 = = = General Majorens och Riddarens af Kongl. Swärds Orden, Friherre Carl Salomonſſon von Otters förra Fru. Gift 1727. † ſamma år tre weckor efter bröllopet.

7. Ulrica Eleonora Cronhielm, född 1702 d. 28 Julii. † 1742 d. 5 Januar. i Stockholm. Gift med Öfwerſte Lieutenanten Friherre Guſtaf Wilhelm von Köhler, ſom † 1739.

8. Anonyma, född och död 1703 d. 30 Octobr.

9. Guſtaf Cronhielm, Grefwe, Fändrik wid Dal Regementet. Född 1705 d. 5 Apr. † i Stockholm ogift 1732 = = = Februar.

10. Johan Cronhielm, Grefwe, General Major, Riddare och Commendeur af Kgl. Swärds Orden, född 1707

1707 d. 14 Januarii, gift 1730 d. 1 Maii med Sigrid Bonde, som dog på Wij 1753 in Decemb. Dotter af Rikes Rådet, Cancellie Rådet och Upsala Acad. Cancellieren, Greff Gustaf Carlsson Bonde, til Björnö m. fl. och Friherrinnan Charlotta Eleonora von Lieven, Gen. Lieuten. Friherre Bernhard Otto Reinholdsson von Lievens älsta dotter, född 1683 d. 23 Octobr. gift 1708 d. 4 Oct. † 1735 d. 1 Octob.

11. Maria Christina Cronhielm, född 1707 d. 31 Dec. Gift på Swaneholm 1728 d. 12 Apr. med General Lieutenanten, Ridd. och Comm. af Kongl. Swärds-Orden Friherre Georg Reinhold von Köhler, som † 1758 d. 12 Novemb.

12. Regina Cronhielm, född 1708 d. 16 Nov. † 1709 d. 15 Januar.

13. Regina Catharina Cronhielm, född 1710 d. 7 Dec. Gift 1) 1728 med Nyttmästaren Friherre Claes Corneliusson Anckarstierna til Knutstorp, som † 1730 d. 7 Febr. 2) år 1738 blef hon Öfverste Lieuten. Otto Friedric von Schwerins af Spankou 3die Fru. Herr von Schwerin † 1741.

14. Sophia Friederica Cronhielm, född 1712 d. 10 Dec. Gen. Lieutenantens, Landshöfdingens, Öfver-Commendantens, Ridd. och Commend. Friherre Johan v. Kaulbars förra Fru.

15. Gabriel Cronhielm, född 1714 d. 5 Februar. † i samma månad.

16. Hebla Christiana Cronhielm, född 1716 d. 26 Nov. † 1741 d. 14 April. Gift med Capitaine af Kgl. Lif-Gardet, Friherre Malcom Hamilton, som † 1741 d. 19 Februar.

Riks-

Digitized by Google

RiksRådet Grefwe Cronhielm blef andra gången gift 1725 med Henrietta Beata Horn, som † 1740. Dotter af RiksRådet, FältMarskalken, General Gouverneuren ꝛc. Friherre Henric Henricsson Horn, som †i Stade 1693 d. 28 Febr. och Enkefru af Landshöfdingen Friherre Nils Mauritsson Posse til Gåfvholm, hwilken † 1723 . . . . April. Grefwe Cronhielm dog i Stockholm 1737 d. 3 Junii.

Om den förträffeliga öfwersättning han gjort af Latin på Swenska utaf Erasmi Roterodami Institutio Principis Christiani, fälla wåre lärde Collectores Actorum Lit. Regni Sveciæ de anno 1721 pag 188. et sådant wälförtjent omdöme: „Translatio hæc ornatissima est, „& quod ardui laboris nulla sui parte imaginem versio„nis præferens: crederes Sveciæ primum scriptam hanc „institutionem, ita profluit Oratio: ea sermonis puri„tas, ut vix ullæ voces peregrinæ admisceantur, quibus „alias nimium quantum lingua nostra vernacula corrum„pitur, & successu temporis peribit, nisi a Viris sum„mæ auctoritatis, & in illustri loco locatis malæ consue„tudini obviam eatur. Id quoque gratissimum heic vi„dere voces quasdam novas sed plenas gratiæ & venu„statis &c. Uti ofwannämde 1722 års Acter, sallas „han pag. 362. Lynceus illæ solidæ eruditionis æstima„tor & lucidum ipse omnis exemplum.

26. *Johan Creutz*, Grefwe och Friherre til Höfwerö. RiksRådets, Ammiralens, samt Riks-Ammiralitets och CammarRådets Lorents Creutz, Friherres til Castarits, Herres til Sarfwelax, Abborfors och Lixa-

Digitized by Google

Lippala och Fru Elsa Jacobsdotter Duvall. Har efter wäl anlagde studier, år 1667 anträdt sina utrikes resor, under hwilka han år 1671 begifwit sig i tjenst hos Konungen i England på des Orlogsflotta som Frimillig, och under påstående krig med Holland tjent sig up til Capitaine, och då biwistat tre hufwuddrabbningar til sjös: men sedan freden blef sluten emellan England och Holland, fick han ej allenast derifrån et ganska nådigt och fördelaktigt afsked, utan ock en ansenlig åreskänk, hwaruppå han år 1674 begaf sig hem til Swerige, och blef strax derefter neml. d. 15 Junii Capitaine wid Ammiralitetet, år 1676 Schoutbynacht och samma år Öfwerste Lieutenant wid Finska LandtDragone Esquadron. Och som sedermera efter erhållen fred med Riksens fiender, samma Esquadron blef indragen, så blef han i anseende til den kunskap och förfarenhet han sig hade förskaffat i de saker, som Domare-embetet angå, förordnad år 1680 til Lagman öfwer Carelen, företrädandes derjemte år 1687, 1688 och 1689 Landshöfdinge-embetet öfwer Wiborgs Län. År 1703 d. 26 Decemb. kallades han omsider til Landshöfdinge öfwer Nyland och Tawastehus län, år 1713 wid Ständernes sammankomst i Stockholm til LandtMarskalk, år 1719 d. 9 Maij til RiksRåd och samma år d. 18 Junii til President i Kongl. Maj:ts och Riksens HofRätt i Stor-Förstendömet Finland, då han d. 31 Decemb. af ofwannämde år benådades med Grefligit namn och wärde. Han † i Åbo år 1725 d. = = Septemb.

Gift 1) med Anna Johanna Sparre. † 1705. Riks-Rådets och Presidentens i Åbo HofRätt, Friherre E-

ric Larsson Sparres dotter til Kronsberg, med Barbro Claesdotter Fleming til Liebelits. 2) med Euphrosyna von Treuden, som † barnlös.

Barn af förra giftet.

1. Gustaf Johansson Creutz, Grefwe, Landshöfdinge öfwer Österbotn. † 1746 på resan til Stockholms Riksdag. Gift med Hedvig Helena Maijdel, Generalens Friherre Georg Johan Maijdels dotter, gift på Pepoot 1707 d. 20 August.
2. Carl Creutz, Grefwe, Capitaine af Nylands Dragoner, fick 1722 d. 26 Junii Majors caractere. † 1740. Gift 1723 d. 23 Sept. med Barbro Lena Wrede, Öfwerste Lieutenantens Friherre Fabian Carlsson Wredes dotter til Elimä.
3. Johan Creutz, Grefwe, Ryttmästare af LifRegementet. Gift med Agneta Sophia Wrede, förenämde Friherre Fabian Wredes dotter, † 1753 d. [illegible] Jan.
4. Svante Creutz, Grefwe til Häfwerö, Salaholm och Jeannälund, KrigsRåd. Gift 1) med Merta Jeanna Gyllengrip, Lagman Gabriel Gyllengrips dotter til Salaholm, Sjöboholm, Rådeck och Hougarden. 2) med Catharina Sperling, född 1685, Kgl. Rådets, FältMarskalkens och General Gouverneurens, Grefwe Jöran Sperlings dotter til Sperlingsholm med des tredje Fru Merta Henricsdotter Fleming til Lais.
5. Elsa Creutz, General Qwartermästarens Lorens Glantzenstiernas senare Fru.
6. Brita Creutz, Öfwerstens och Commendantens på Wardberg Johan Henric Focks senare Fru.
7. Christina Creutz, född 1700. Gift 1722 d. 6 Dec.

med

med Ryska Ståthållaren i Willmanstrand, Johan Carl Gustafsson Natt och Dag, som † 1749.

27. Per *Ribbing*, Friherre och Herre til Stäringe och Häfberg. Född 1670 på Gimmersta. War Son af Landshöfdingen öfwer Gefleborg och Norlanden, Lenard Pedersson Ribbing, Friherre til Sunowa, Herre til Stenhamra, Gimmersta och Bogrholm. † 1687 d. 18 Septemb. och Catharina Conradsdotter Falkenberg. † 1716.

Efter wäl idkade studier wid Academien i Upsala och Lund, samt utrikes resor, blef han år 1693 d. 5 Decemb. Commissarius i Kongl. Cammar-Revision. År 1701 skickad i en angelägen förrättning til Estland. År 1710 d. 7 April Lagman öfwer Halland. 1712 d. 13 Septemb. CammarRåd. 1714 d. 2 April Landshöfdinge öfwer Upsala Län, samt år 1719 LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, då han under densamma rörd af slag afsomnade ogift d. 14 April sistnämde år 1719 (och ej 1720, som Mag. Jonas Bang orätt berättar på Ribbinge-Slägtens åttartal), begrofs i S. Claræ Kyrka, men sedan bortfördes til sin fädernes graf i Juleta.

28. *Anders Lejonstedt*, Grefwe ꝛc. Född i Upsala år 1649. Deß fader war Simon Volimhaus, Apothekare dersammastädes, och moder Helena Nilsdotter a). Sedan han wid Upsala HögSchola hade wist åtskilliga prof af en fast och solide lärdom, i synner-

a) Se Joannis Schefferi Programma in Exeq. Simonis Volimhaus.

nerhet igenom en wäl ytarbetad Disputation, år 1676, de politica Orbis Asiatici conservatione b), så gjorde han en nyttig resa igenom åtskilliga utrikes orter, intil år 1683, då han wid sin återkomst til Swea rike, befordrades til Secreterare wid Banco-wärket, och fick tillika tilstånd at bewista Seßionerne uti Kongl. Cancellie-Revision. År 1685 wardt han Ledamot uti Commißion öfwer Executionens befordrande af Ständernes Store Commißions domar. År 1686 Kongl. Protocolls Secreterare, och samma år d. 16 Sept. benådad med Adelig skjöld och hjelm. År 1694 anbefalt at biwista alla rådslag uti Kongl. Cancellie Collegio och at drukas wid Expeditionerne dersammastädes, samt sedermera kallad at tillika wara Director wid Executions Commißion. År 1698 blef han skickad som Envojé Extraordinaire til det Chur-Brandenburgiska Hofwet, ehwarest han afslöt de ifrån den Westphaliska freden påstående Vor- och Hinter-Pommerske gräntse stridigheter. År 1701 kallades han af högstsalig Hennes M:t Drottning Hedvig Eleonora til HofRåd. År 1703 skickades han andra gången til det Kongl. Preußiska Hofwet, hwarifrån han blef hemkallad år 1710, och befordrad til Cancellie Råd samt år 1714 til Kgl. M:ts högsta Ombudsman. År 1716 d. 2 Januar. benådad med Friherre namn och heder. År 1719 utwaldes han enhälleligen af Riksens Ridderskap och Adel på Riksdagen i Stockholm til LandtMarskalk uti Landshöfdingens Hr. Per Ribbings ställe, som då hastigt war med döden afgången, då han den följande 9 Maij blef kallad til Riksens Råd, och d. 10 Junii af samma år til Pre-

b) Joannis Schefferi Svecia Literata pag. 262.

President i Kongl. Maj:ts och Riksens Cammar-Revision. D. 31. Decemb. 1719 uphögdes han til Grefwe-Ligt stånd och wärde. Han hade til Fru Maria Catharina Thegner, Landshöfdingens öfwer Uplands, Stockholms och Upsala Län, Friherre Olof Thegners dotter. Han dog i Stockholm d. 10 Octob. år 1725 och ligger begrafwen i S. Nicolai Kyrka dersammastädes. Hans barn äro

1. Carl Jacob Lejonstedt, Grefwe, Cammarherre. Gift med Beata Esther Sparfvenfelt, Öfwer-Ceremonie-mästarens Johan Gabriel Sparfvenfelts dotter med Antonetta Sophia Henricsdotter Hildebrand.
2. Olof Lejonstedt, Grefwe, Landshöfdinge öfwer Wästerbotn. † i Umeå 1759 d. 5 Febr. ogift.
3. Eva Catharina Lejonstedt, gift med Cammarherren Johan Eberhard von Schantz.

29. Arved Berend Horn, Grefwe til Ekebyholm, Friherre til Fogelwik, Herre til Wittwik, Stiernö, Stiernberg, Curumsnäs, Hellerö, Ådön, Österby, Adamsberg, Mörby, Gillberga, Ugglenäs. Öfwersten af Österbotns Regemente til Fot Hr. Gustaf Horns, Herres til Wuorentaka och Liesnemi, och Fru Anna Helena von Gerdtens son, född år 1664 d. 6 April uti Finland: har först efter en god lagd grundwal uti studier och andra Ridderliga öfningar år 1682 blifwit antagen för Musqueterare under Kongl. Mits Lif-Gardie, år 1683 til Sergeant, och år 1685 d. 7 Martii til Fändrik under ofwannämnde Regemente. År 1687

anträdde han sina utrikes resor, och samma år biwistade de Christnas fälttåg emot Turken uti Ungern, och särdeles uti slagtningen wid Mohatz eller Harsan sig så manligen förhållit, at ej allenast de främmande fattat til honom et besynnerligit behag, utan ock H. K. M:t Konung Carl XI. år deraf blefwen föranlåten honom bortowarande år 1688 at benåda med et Lieutenants ställe under des Garde. Efter tagit afsked ifrån den Keisserliga krigsmagten, har han begifwit sig til Bundsförwanternes läger uti Nederländerne, derest han ifrån år 1690 intil år 1695 tjent för Capitaine, och desutan i tu år gjordt General Adjutants tjenst hos Fursten af Waldeck och åfwen tu andra år hos Grefwen och Generalen Noijel, och under den tiden biwistat fältslagen wid Leuse och Landou samt belägringarne af Huy och Namur, och det med en sådan berömwärd tapper- och försiktighet, så at Konungen af England och de commenderande Generaler hafwa deröfwer meddelt honom mycket fördelaktiga witnesbörder. I anseende hwartil H. M:t Konung Carl XI. ej allenast år 1693 d. 31 Dec. updrog honom et Compagnie under Gardiet, utan ock sedermera år 1696 d. 7 Febr. antog til Capitaine-Lieutenant för Drabanterne til häst. År 1700, sedan H. M:t Konung Carl XII. hade gjordt någon förändring med bemälte Drabanter, så blef han förordnad d. 18 Julii af samma år, at tillika wara General Major til häst, och kort derefter benådad med Friherre stånd och wärdighet. Och som då kriget med Riksens fiender brast löst, så har han wid denna sin anförtrodda post först biwistat landstigningen på Seland och sedermera det glorieuse slaget wid Narven, såsom ock år 1701 de-

scen-

scenen öfwer Dunaströmmen och den derwid märkwärdiga förekluyna Action, samt år 1702 fältslaget wid Clissou, ifrån hwilka senare han återburit sår och blodiga segermärken *a*). När han efter stoden Thorns lyckeliga eröfring hade följt H. M. Konung Carl XII. til winterqwarteret i Heilsberg, så utnämde H. M:t år 1704 d. 11 Jan. honom til General Lieutenant af Cavalleriet, och strax derefter til Fullmägtig til Riksförsamlingen i Wirschau, dereft de Polniska Ständer förehade at afsätta Konung August: ehwareft han igenom sit kloka och försiktiga bedrifwande bragte saken så wida, at ock Ständerne förklarade den Polniska Kronan ledig och Stanislaus i des ställe igen til Konung *b*), hwarupp H. M:t förordnade wår Horn at wara des första Ambassadeur med twänne andra Herrar, Statssecreteraren Georg Wachslager och Vice Presidenten i Dorpts HofRätt Justus von Palmenberg, hos den nya Konungen och Republiquen Polen, med befalning at förnya det Oliwiska förbundet *c*) och upprätta med dem et nytt fördrag *d*), hwilket när han mäst i wärket war begrepen at wärkställa, så ankom Konung August i egen hög person oförmodeligen med 20000 man, belägra-

a) S. F. Lebens beschreib. des Caroli XII. Königs in Schweden Tom. 2. p. 128 & 468. Tom. 3. p. 67. Relationerne om defecterne öfwer Dunaströmmen och segren wid Clissou.

b) Adlerfelts Entwurf der Kriegesthaten Carl XII. Königes von Schweden pag. 194 & seqq. S. F. Beschreibung. &c. Tom. 3. p. 243 & seqq. Les campagnes de Charles XII. par Mr. de Grimarer Tom. 2. pag. 39. 40. &c.

c) Memoires par Mr. de Lamberty Tom. 3. pag. 371.

d) Hiſtoire de Charles XII. par Mr. Limiers Tom. 3. pag. 458.

Digitized by Google

grandes Warſchau *e*), och ſom Horn ſåg ſig ſtaden med ſå ringa beſättning, ſom beſtod allenaſt af 480 Svenſka Soldater, ej kunna behålla, ſedan de förenta Polackar hade låmnat honom uti ſticket, ſå drog han ſig in på Slottet, och i denna ſwaga och obefäſtade orten in på ſiette dagen ſig tappert och manligen förſwarade *f*). Då ock han d. 26 Septemb. efter ſkedd Capitulation *g*) måſte tillika med beſättningen gifwa ſig fången; men år 1705 uti Martii månad utbytt emot den wid Narwiſka ſlaget år 1700 fångne Sachſiſka Gen. Lieutenanten och Öfwer-Ingenieuren Ludvig Niclas von Allart *h*), och ſedermera uti den derpå följande Julii månad *i*) med de twänne ofwannämde Herrar Ambaſſadeurer ifrån Radwitz til Warſchau åter affärdad, at å nyo den förra ſaken ſig företaga och afgiöra, då ock denſamma til K. Maj:ts fullkomliga nöje och behag igenom deras oförtrutna flit och förſiktiga bearbetande ſåledes blef ſluten, at Konung Stanislaus d. 24 Sept. blef krönt *k*), til hwilken Krönings-Act H. Ex. hade den heder at leda Kon. Stanislai Gemål, Drottn. Catharina Opalinska *l*), och freden ſedermera den derpåföljande 28 Nov. med Polen

e) Voltaires Leben Carl XII:s Königs von Schweden. edit. A. 1733. pag. 119.

f) Adlerfelt lib. c. p. 236, 237, 238. Grimaret l. c. Tom. 2. p. 136-140. S. F. l. c. Tom. IV. p. 272.

g) Lamberty Tom. 3. pag. 400.

h) Adlerfelt p. 259. *i*) Ibid. p. 272.

k) Grimaret Tom. 2. p. 312 & ſeqq. Adlerfelt pag. 277. Relation om Kon. Stanislai Krönung p. 2.

l) Lamberty Tom. 3. p. 666. Prinz Maximilian Emanuels Herzogs in Würtenberg Reiſen und Campagn. pag. 229.

Digitized by Google

Polen sluten och stadfästad. År 1705 d. 27 Decemb. blef H. Maj:t förorsakad af wår Horns mångfaldiga gifna prof, så wäl af des beprödwade mandom och oförskräkta mod i fält, som af des mogna wett och klokhet i Statssaker, at kalla honom til sit Råd och CancellieRåd, samt d. 27 Junii år 1706 at benåda med Grefweligit namn och heder, samt det följande året deruppå med Cancellers-embetet wid Academien i Dorpt. År 1710 d. 21 Mart. kallades han til Presidենt i Cancelliet; och år 1718 d. 30 Decemb. til Academie Canceller i Upsala. Förenämde swåra och högwiktiga Presidents-embete förestod han ej mindre til hela Rikets wälfärd, ån som sit egit oödödeliga beröm och loford intil år 1719 d. 10 April, då H. E. derifrån på sin underdåniga begäran i nåder dimitterades; men som år 1720, sedan han berömligen förd Landt Marskalks-stafwen wid Riksdagen i Stockholm, Rikſens Höglofl. Ständer afſe kunde förut, hwad saknad man i hwarjehanda mått skulle känna igenom denna H. Ex. retraite, så förklarade höghemälte Ständer i anseende til haus ogemena klokhet, försiktighet, trogne samt sanfärdeligen patriotiska tjenster, jemte des uplysta förstånd och stora förfarenhet i de stycker, hwaruppå hela Rikets upkomst, sälhet och wältrefnad beror, deras högsta ästundan wara, det H. E. wille åter igentaga förwaltningen af RiksRåds samt Presidents-embetet i Cancelliet, hwaruppå H. Maj:t d. 27 April af samma år blef förmånen, så wäl i betraktande af alt detta, som ock til at förnöja des egen höga Kgl. estime för haus person, som ock Rikſens Höglofl. Ständers enhälleli-

gen förklarade åstundan, at igenom sit gansta nådiga fallelse-bref återkalla honom til förbemälte höga embeten. Utom des, så har Rikens Höglos. Ridderskap och Adel, som warit wid ofwannämde Riksdag församlade, til en ewärdelig åminnelse af deß lyckliga och försiktiga förda LandtMarskalks-embete, låtit slå en kostbar Medaille, uppå hwilkens ena sida står H. Ex. bröstbild med omskrift: Arv. Horn. Com. Regn. Svec. Sen. Præs. Cancel. &. Comit. A. 1720. Maresch. På reversen: Midt utt en hög base, hwaruppå de fem Regalierne ligga, stående nederst wid foten deß Greffliga wapn och ofwanföre et F med en Kongl. krona öfwer. Uti samma base åro twå andra smårre baler på hwardera sidan stående med et snöre sammanfästade, hwaruppå de fyra Ståndens kännemärken åro satte, nemligen Wårjan, Boken, Mercurii staf och Skiåran: med öfwerskrift: Amabili. Vinculo. Juncti. Uti exerguen: Viro. Immutabili. Ob. Res. Patriæ. Dextre. Fideliter. Feliciterque. Gestas. Ordo. Equest. R. S. In. Sempit. Memoriam. Cudi. Fecit MDCCXX.

År 1726 finnes åfwen en annan Sådepenning, förmodeligen wid det tilfället slagen, då med Swerige det Hannoverske Accessions förbundet upråttades: på hwars ena sida står H. Ex. bröstbild, med omskrift: Arv. Horn. Com. R. Sv. Sen. &. Canc. PR. och nederst under bröstbilden C. H. F. 1726. På den andra sidan: et öfwerflödighetens Horn, utur hwilket på et halft jordklot med tre kronor beprydt, nederfalla åtskilliga blomster och jordfrukter, med öfwerskrift: Cœlestia. Munera. Donat. *). År

*) Wåre lärde Herrar Collectores Actorum Liter. Regni

År 1723 kallades H. E. til Canceller wid Academien i Åbo, samt år 1728 til Præses Illustris wid den nyss i Upsala inrättade Societas Regia Literarum & Scientiarum. Wid Riksdagarne i Stockholm år 1726 och 1731 war han andra och tredje gången Lands-Marskalk.

Herr Grefwe Arvid Bernhard Horn har warit tre gånger gift, neml. 1:mo år 1696 d. 24 Febr. i Stockholm med Anna Beata Ehrensten, född i Stockh. 1671. † 1703 d. 21 Mart. i Rarik, samma år d. 20 Maij begrafwen i Domkyrkan i Riga. Dotter af Kongl. och Cancellie Rådet Hr. Eduard Ehrensten, Herre til Forsbygård, Barkestorp och Almenäs. † 1686 d. 30 Jun. och Catharina Wallenstedt.

2:do år 1705 d. 30 April uti Rarik med Inga Törnflycht *). † 1708 d. 20 Febr. Commerce Rådets Olof Törnflychts dotter til Nynäs, Djursnäs, Näringsbet.s och Berga; och Enke-Fru af Vice Presidenten i Swea Hof-Rätt Peter Bromeen, som † 1701 d. 15 Novemb.

3:tio år 1711 med Margareta Gyllenstierna, † 1740 d. 26 Januar. Riks-Rådets, Fält-Marskalkens och Pre-

Sveciæ Tom. 2. p. 258. skrifwa om denna Skådepenning sålunda: Quo emblemate significatur, quod memoratus Illustrissimus Comes cœlitus amplissima dona, prudentiam, puta, eloquentiam, cæterasque admirabiles animi ingeniique dotes in Sveciæ emolumentum & commoda largiter impendit.

*) Konung *Carl XII*, Kon. *Stanislaus*, des Gemål och Fru modr bewistade detta bröllop. Se Jöran Nordbergs Historia om Kon. *Carl XII*. Tom. 2. pag. 582.

Digitized by Google

sidenkens i Kgl. Maj:ts och Rikens Krigs-Collegium, Grefwe Nils Carlsons Gyllenstiernas dotter til Fugelwik och Wittwik med Anna Christina Gyllenstierna, R. R. och Öfwer-Ståthållarens Grefwe Jöran Georgsson Gyllenstiernas dotter til Björksund.

H. E. Grefwe Horns barn med första gifte.

1. En Son = = = = † för modren.
2. Carl Friedric Horn, född 1698. † 1707 d. 13 Mart.

Med des tredje gifte.

1. Nils Gustaf Horn, Grefwe, född 1712 d. 22 April. † 1714.
2. Ulrica Anna Horn, född 1713 d. 22 Oct. † 1714.
3. Eva Horn, född 1716 d. 24 Jun. Riks-Rådets, General Gouverneurens i Pommern och Greifswaldiska Academie Cancellerens, Grefwe Axel von Löwens senare Fru, gift 1735.
4. Adam Horn, Grefwe til Fugelwik, &c. Riks-Råd, Öfwerste Marskalk, Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden, född 1717 d. 25 Nov. Gift i Stockholm 1741 d. 7 Julii med Anna Catharina Mejerfelt, Riks-Rådets, Gener. Gouverneurens i Pommern och Acad. Cancell. i Greifswald, Grefwe Johan August Mejerfelts dotter til Södeburg &c. med des senare Fru, Brita, Kail Christopher Barnekows dotter til Rollswik och Widskiöfle.
5. Friederica Eleonora Horn, född 1721 d. 29 Januar. Gift 1737 d. 18 Dec. med Gustaf Leonard Magnusson Stenbock, Grefwe til Mörby, Friherre och Herre til Ånäs och Hellerö, Riddare af Kongl. Nordstier-

Digitized by Google

stierne Orden, och Lagman öfwer Tiohärads Lagsagu, som † uti Wexiö 1758 d. 30 Maij.

Hans Excell. Grefwe Horn dog på Ekebyholm d. 18 April klock. 3 e. m. 1742 högeligen beklagad. Den öfwerskrift, som den Stor-Britanniske Extraordinaire Envoien, Hr. Eduard Finck år 1735 i Stockholm öfwer Grefwe Horns Contrefait låtit sätta, kan läsas i Memoires concernant Christine, Reine de Suede, par Mr. Arckenholtz, Tom. I. pag. 48.

Utom det tryckta Tal, som öfwer Hans Excell. Grefwe Horn blef hållit på Riddarehus-Salen af Andreas Hesselius, Americanus ꝛc. läses och följande minnesskrift, som så lyder:

Mortales. Reliquiæ.
Heic. Conduntur.
Herois. Ac. Statoris. Quondam. Libertatis. Svecicæ.
Illustrissimi.
Natalium. Splendore.
Non. Minus. Ac.
Propriis. Virtutibus.
Intaminata. In. Deum. Pietate.
Incredibili. In. Regem. Et. Patriam. Amore.
In. Amicos. Sincera. Fide.
Heu! Seculo. Ferreo. Rarissimis.
Vis. Scire. Quis. Fuerit?
Comes. *Arvidus. Bernhardus. Horn.*
De Ekebyholm. &c.
S:æ. R:æ. M:tis. Regnique. Sveciæ. Senator. Princeps. Cancell. Regni. Præses. Academiarum. Pernavienſis. Aboenſ. & Upſal. Cancellarius. Societ. Liter. Et. Scient. Præses. & Inſtaurator. Primarius. Ordinis. Equeſtris. Director.

Vis. Scire. Quid. Fecerit?
Quot. Egit. Luſtra.
Tot. Peregit. Immortalia. Facinora.
Nunquam. Puer.
Nunquam. Adoleſcens.
Semper. Vir.
Ubique. Immutabilis.
Adhuc. *Puer*. Muſis. Et. Phœbo. Se. Oſtendit. Qualis. Eſſet.
Et. Viſus. Eſt. Speciæ. Et. Orbi. Qualis. Futurus. Eſſet.
Qui.
Feliciter. Ætatem. Ante. Annos. Prævenerat.
Adoleſcens.
Vix. Marti. Sacratus. Ardentiſſimis. t. t. Cæſareorum.
In. Hungaria. Bellis. Contra. Turcas.
Indeque.
Fœderatorum. Adverſus. Gallos. In. Brabantia. Geſtis.
Ita. Interfuit.
Ut. Summi. Imperatores. Summis. Eum. Proſecuti. Sint.
Honoribus.
Semper. Vir.
Redux. In. Patr. Literis. Quorum. Intererat. Inprimis. Regis.
Angliæ. Stipatus.
Qualem. Se. Gefferat.
A.
Rege. *Carolo. XII.*
Præficitur. Cohorti. Cuſtodum. Corporis. Regii.
Quos.
Ornatus. Primum. Honore. Summi. Exc. Præfecti. Ac. Titulo.
Lib. Bar. Extra. Patriam. Poſtea. In. Danos. Moſchos.
Saxones. Ac. Polonos.
Fortiſſime. Duxit. Semper. Victor. Reduxit.
Ab. A:o. MDCC. Usque. Ad. Annum. MDCCV.

Quo.

Digitized by Google

Quo.
Purpura. Senatoria. Munere. Canc. Reg. Conſiliarii. Nec. Non.
Academiæ. Pernavienſis. Cancellarii. Annoque. Sequenti.
Dignitate. Comitiva. Exornatur.
Hæc. Belli. Studia.
Nunc. Pacis.
Flagrante. Quam. Maximè. Bello. Cum. Dictis. Sveciæ.
Hoſtibus.
Anno. MDCCIV.
Ad. Tractatus Pacis. Cum. Rep. Polona. Warſaviæ. Inſtitutos.
Ablegatus. Extraordinarius.
Iisdem.
Ea. Sagacitate. Ac. Prudentia. Præfuit.
Ut.
Pax. Brevi. Svecos. Inter. Ac. Polonos. Stabiliretur.
Ac.
Stanislaus. Leſczynſki.
Diademate. Vinciretur. Polonorum.
Hac. Iterum. Laurea.
Magnis. Parta. Periculis.
Ad. *Carolum.* Revertitur.
Clementiſſime. Ab. Eo. Aeceptus. Et. Deinceps. Demiſſus.
Iter. In. Sveciam. Inſtituit. Commiſſum. Sibi. Munus.
Pro. More. Suo. Ita. Obiit. Ut. Vix. III. Præterlapſis. Annis.
Conſtitueretur.
Præſes. Cancellariæ. Regiæ.
Poſtea.
In. Tribus. Ordinum. Sveciæ. Comitiis. Holmiæ. Habitis.
Comitiorum. Mareſchallus.
Res. Patriæ. Dextre. Fideliter. Feliciterque. Geſſit.
Verbo.
Annos. Rebus. Glorioſe. Patratis.
Menſes. Beneficiis.

Diem

Dies. Pietate. Diſtinxit.
Vis. Scire. Quid. Paſſus. Sit?
Utramque. Et. Belli. Et. Pacis. Fortunam. Expertus
Utramque. Vicit.
In. Adverſa. Magnanimus.
In. Secunda. Providus.
Vidit. Patriam.
Bello. Quaſſatam.
Incendio. Vaſtatam.
Et. Civium. In. Se. Invicem. Odium. Et. Invidiam.
His. Omnibus. Ferendis. Impar. Fuiſſet.
Ni. Fuiſſet. Semper.
Immutabilis.
Abi. Lector.
Et. Nusquam. Luge. Mortalem. Qui. Ubique.
Immortalis.

30. *Sven Lagerberg*, Grefwe til Stora Hoff, Waholm och Hageby, Friherre til Järdala, Winruta, Bergaholm och Elfweſtad, Herre til Ulfhult, Diurſtröm och Kielleberg. Häradshöfdingens Wälborne Hr. Lars Lagerbergs och Fru Anna Guſtafsdotter Örnewinges Son, född d. 28 Mart. år 1672 uti Weſtergöthland på Stora Kierr. Ibland dem, ſom ifrån förſta ungdomen hafwa warit ſorgfällige, huru de med tiden måtte blifwa ſkickelige at med nytta, heder och oödeligit berömkunna tiena ſit fädernesland, räknas billigt Grefwe Sven Lagerberg, ſom til detta ſit föreſatte lofwärda ändamål har förſt lagt grundwalen igenom grundeliga ſtudiers och andra nyttiga wetenſkapers inhämtande: men ſom han hade en beſyn-

synnerlig lust til krigswäsendet, at derigenom bana sig första wägen, så blef han fördenskul år 1690 antagen för Sergeant under Skaraborgsläns Regemente til fot och år 1695 d. 31 Mart. til Fändrick, blifwandes år 1699 til Pommern öfver-transporterad med förbemälte Regemente, som år 1700 marcherade in i Bremen och sedan i Hollstein, deräst updrogs honom en Lieutenants beställning, och under samma tid biwistat den Hollsteinska Campagnen och särdeles Actionen wid Reinbeck emot de Danska. År 1701 d. 25 April befordrades han til Regements-Qwartermästare, och sedan ofstanämde Regemente år 1702 tågade in i Polen, så wardt han d. 14 Julii samma år Grenadier Capitaine. År 1703 har han biwistat den Thorniska belägringen, och wid et derwid förefallit skarpt utfall, sig särdeles skickt och mahlikt förhållit, och desutan i de följande åren 1704, 1705, 1706 och 1707 i Polen och Sachsen städse igenomgådt de der åtskilliga gånger förelupna skarpa och blodiga actioner, men i synnerhet den år 1708 wid Metskovice med Ryssarne förelupna skarpa action. År 1709 d. 22 Januar. efter stormen wid Wiprech utnämdes han til Major wid ofwannämde Regemente, och biwistade samma år det olyckeliga slaget wid Pultava, ehwaresst han ej allenast blef igenomskuten utan ock af hela fiendens Armee öfwergången och nedertrampad, men blef dock igenom Guds underbara försyn af en blesserad Dragon på des häst bortförd, och således lyckeligen, fastän med blodiga wedermälen, undslapp fiendens wåldsamma händer: hwarefter han med högstsalige H. Maj:t Konung Carl XII. följde in uti Turkiet, då wår Lagerberg derstammastädes, sedan hälsan war

återwunnen, blef 1710 d. 23 Martii som en accrediterad Ministre til Tartar Cham i Chrim afsänd, hwilken då med 80000 man Tartare d:n wintern gjorde et infall uti Ryßland. Samma år d. 30 Aug. blef Öfwerste Lieutenant af Skaraborgs Regemente. Efter slutit fälttåg och des återkomst til Chrim, då den Ryska Armeen inföll uti det Budziakiska Tartariet, har han med Tartar Cham och 60000 Tartare samt hela Turkiska Armeen til 200000 man gjordt Sömmar-Campagnen år 1711 wid Donau och Prutströmmen. Wid detta årets slut återkom han til Bender, och år 1713 äfwen bewistat den derstädes förelupna namnkunniga Calabaliqven. År 1714 d. 5 Octob. utnämdes han til Öfwerste för Cronobergs Läns Regemente, hwilket han efter sin återkomst ifrån Turkiet fant för sig i Wißmar, och som samma stad blef af fienden belägrad och uti 45 weckor blocqverad, så har han med oförskräckt mod och loflwärd tapperhet densamma uthållit, och under warande tid gjordt åtskilliga tappra och lyckeliga utfall och partier. År 1717 kallades han til General Major af Infanteriet och Öfwerste för Skaraborgs Läns Regemente, hwarefter han år 1718 gjorde den Norrska Campagnen. År 1719 d. 2 Junii blef H. E. gifwit Friherre namn och wärdighet. År 1720, då Rikens Höglofl. Ständer funno för godt, at Kongl. Maj:ts och Rikens StatsContoir skulle med en särskilt Präsident föreses, och högbem:te Ständer föreslogo dertil honom, i anseende til deß långliga och för hela Riket nyttiga tjenster samt den ogemena erfarenhet och kundskap han hade sig derjemte förskaffat i landets hushållning och Oeconomie, så blef H. K. Maj:t d. 19 Maij af ofwannäm-

nämde är förordnad, så wäl i betraktande af alt detta, som ock til at betyga des höga Kongl. estime, som H. K. Maj:t särskilt fattat för dess person, at förordna honom til Präsident af det Kongl. StatsContoiret. År 1723 röstades han af Rikens Höglofl. Ridderskap och Adel til LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, hwilket swåra och högwigtiga embete han ej mindre til hela Rikets wälfärd än som til sit egit beröm och lof-ord, så wäl och lyckeligen utförde, at han wid slutet af ofwannämde Riksdag derföre blef kallad och uphögd til Kongl. Maj:ts och Swea Rikes Råd, jemte hwilket höga kall H. E. sedermera i många särskilta högstangelägna och wigtiga Commissioner så i Stockholm, som i Fahlun, Götheborg, Carlscrona ꝛc. har blifwit brukad. Och fastän en hel annan skötsel fordras för Martis Lagerbärsblad, än Minervæ Oliver, så hafwa likwäl H. E. i bägge dessa helt olika ting wist de fullkomligaste prof både af en tapper Soldat som ock af en klok och försigtig Statsman. År 1731 d. 14 Junii blef H. E. benådad med Grefweligit namn och heder.

Herr Grefwe Lagerberg † i Stockholm 1746 d. 7 Octob. af alla allmänneligen beklagad. Begrafwen i Grefbecks Kyrka. Gift 1722 st. v. d. 29 Jun. med Ottiliana Vellingk, Kongl. Rådets och Presidentens i Kgl. Åbo HofRätt, Grefwe Otto Vellingks enda efterlämnade dotter med Johanna Tiesenhausen.

Dess Barn.

1. Eva Margareta Lagerberg, född 1725 d. 23 Maij. Gift 1744 d. 21 Febr. med Öfwer-Intendenten och

Ceremonienmästaren Grefwe Carl Johan Cronstedt, Grefwe och Herre til Fullerö och Ämnö.

2. Adam Otto Lagerberg, Grefwe til stora Höff, Waholm och Hageby, Friherre til Färdala, Wiurula, Bergaholm och Elfwestad, Herre til Ulfhult, Diurström, Kielleberg &c. Landshöfdinge öfwer Skaraborgs Län, samt Ridd. af Kgl. Nordst. Orden, född 1726 d. 19 Sept. Gift 1752 d. 22 Junii med Beata Sparre, född 1734 d. 18 Aug. Brigadierens i Franst tjenst Carl Carlsson Sparres, Friherres til Moholm och Flista &c. dotter med Märta Margareta Ulfsdotter Bonde til Säckestad.

3. Anna Christina Lagerberg, född 1728 d. 28 Februar. Gift 1752 d. 17 Jun. med Riks Rådet och Academie Cancelleren, samt Riddaren och Commend. af Kgl. Maj:ts Orden, Friherre Nils Palmstierna.

4. Fredric Ulric Lagerberg, född 1730 d. 16 Septemb. † 1737 d. 3 April.

Härmed slutas de Swenska LandtMarskalkarnas Historia.

5.

Förteckning på de Lefwernes-beskrifningar, Handlingar, Bref m. m. i Swenska Historien, som jag utgifwit uti andra Arbeten eller Samlingar, utom det Swenska Biblioteket.

Jag har altid haft och har ännu en särdeles kallelse, at genom trycket utgifwa och dymedelst från glömska eller undergång frälsa alt, hwad som hörer til wår Swenska Historia och kan tjena til des uplysning, antingen det då finnes kringströdt i andra Samlingar eller är tilförene otryckt. Af detta senare slaget har jag utgifwit et wäldigt antal i mina öfriga Arbeten, utom detta Swenska Biblioteket, särdeles i den Swenska Mercurius, så länge denna Månadsskrift war i min hand. Men då detta är Hufwudsamlingen, har jag ej trodt göra Mine Läsare, och i synnerhet wåra Swenska Häfdateknare, någon otjenst dermed, at jag här til slut införer en Förteckning på alla de Biographier, Caracterer, Documenter, Bref och mera dylikt, som jag således antingen bifogat eller infört uti mina öfriga af trycket utgifna Samlingar, och som höra til Swenska Historien. Holländska Generalens men Swenska Friherrens Isac Cronströms Lefwerne *) författade jag efter des egna handskrifna och hittils otryckta Memoirer. Men nu följa de andra i ordningen, och efter som de af trycket utkommit.

*) Tryckt i Stockholm 1756, på 110 sid. i 8:vo.

I. Stockholms Historiska Bibliotek, Tre Stycken; Stockholm 1755, 270 sidor i 8:vo.

1. Kon. Fredric I:s Caractere af Hr. de Rochemont, öfwersatt från Fransyskan . . . . s. 1
2. Drottn. Christinas Caractere . . . 32
3. Kon. Eric 14:s Caractere 51
4. HofRåd. Joach. Christof. Nemeitz († 1753 *) Lefwerne 114
5. RiksRåd. Bar. Edm. Gripenhielms († 1676) Lefwerne 161
6. Kongl. Råd. Gr. Er. Lindskölds Bref til R.R. Bar. Jör. Fleming, dat. Paris d. .. 1667 . . . 174
7. Vice-Presid. wid Tribun. i Wißmar Sam. von Palthens († 1750) Lefwerne 192
8. Theol. Prof. i Königsberg Doct. Dan. Saltenii († 1750) Lefwerne 201
9. Bewis til Kon. Eric 14:s Caractere . . . 254

II. Swenska Mercurius, Första Årgången, från Julius 1755 til Junius 1756.

1. Prof. Nils Stobåi († 1754) Lefwerne . s. 258
2. Berättelse om Swenska Saltsiöfiskerierna fr. 1745 til 1755 449
3. Berättelse om de af Profess. Er. Gust. Lidbeck wid Lund och i Skåne anlagde Planteringar, från deras början til 1755 **) 574
4. Bref, rörande Gener. Lieuten. Bar. Joh. Gabr. Baner († 1706) 763

III. Swenska Mercurius, Andra Årgången; från Julius 1756 til Junius 1757.

1. Bref om Danska Amiral Tordenskölds anfall mot Götheborg och Marstrands fästning 1719 . . s. 211

2. Bref

*) Om hans död, se Sw. Merc. Jul. 1757, s. 118. De Namn, som stå med den swartare eller Swabacher-stylen, betekna, at deras Lefwernes-beskrifningar finnas där införde.

**) Berättelserna för 1756 och följ. åren finnas i de följ. Årgångarna.

Digitized by Google

2. Bref om R.R. Gr. Carl Gyllenborg († 1746) och en Swensk Psalmbok, tr. i Stockh. 1530 ... 285
3. Anmärkningar om Stridskrifter, rörande Coyetska Ättens uphof och Stamfader ... 361, 589, 653
4. Landsh. Urb. Hiärnes förslag om et Barnsångs Hospitals inrättande i Stockh. af år 1682 ... 433
5. Bref af Cam. R. A. A. von Stiernman, rörande Kon. Carl Gustafs utländska resor i yngre åren och tilnade dödsfall i Göteborg 1660 ... 440
6. Professor And. Bobergs († 1756) Lefverne 717
7. Anmärkn. rörande Gen. Lieut. Bar. J. G. Baner († 1706) 781

IV. Swenska Mercurius, Tredje Årgången; från Julius 1757 til Junius 1758.

1. Biſk. D. And. O. Rhyzelii Erindran om Seglation emell. Öſterſiön och Wätern, ingifwen wid Riksd. 1741 ſ. 7
2. Anmärkningar wid Heraldikens öden i Swerige af And. Schönberg ... 20, 141, 412
3. DomPr. och Theol. Prof. i Åbo D. Joh. Wallenii († 1746) Lefverne ... 155
4. Bref om en Sw. Psalm för Reformation. ... 167
5. Bref med Anmärkn. i Sw. Kyrko-Historien ... 174
6. K. Guſt. Adolfs Fullm. för en Ryſk Boktryckare af 1625 178
7. Bref fr. DomPr. A. Gœding til Secr. Nils H. Dal dat. Werjö d. 21 Jan. 1725 ... 179
8. Br. fr. Jon. Salanus til ſin Bror och Prof. Ol. Rudbeck den äld. på des utl. reſor 1696 ... 184
9. Br. fr. Prof. Ol. Rudbeck den äld. til ſin Son Prof. Ol. Rudbeck den yng. dat. Upſ. d. 15 Nov. 1687 ... 192
10. Br. fr. Landsh. Bar. Pehr Ribbing til Bar. Gœrtz, dat. Upſ. d. 7 Mart. 1718 ... 194
11. Sweriges Krigsmagt i Sept. 1757 ... 261
12. Förteckning och beſkr. på Landshöfdingarne i Nylands och Tawaſtehus Höfdinged. af Cam. R. von Stiernman 268

13 Bref

13 Bref om en 1661 tryckt Skrift, die untreue Margretha Brahe kallad 293
14. Mag. Sal. Hinſtröms, Collega wid Dom-Skol. i Lund, († 1751) Leſwerne 305
15. ÄrkeBiſk. D. Laur. Stigzelii Bref til Biſk. Sam. Enander, dat. Upſ. d. 14 Dec. 1670 307
16. Hertig Carls Bref til Jöns Ulfſſon, dat. Stockh. d. 14 Nov. 1597 311
17. Twå Br. fr. R.R. Gr. Nic. Teſſin til R.R. Gr. Hans H. von Lieven, dat. St. d. 28 Dec. 1720 och d. 20 Decemb. 1721 312
18. Br. fr. Jon. Salanus til Prof. Ol. Rudbeck den åld. dat. London d. 6 Oct. 1698 315
19. Anmärkningar om Folkunge-Ätten 408
20. Berättelſe om Sw. Förſamling. i America af Proſt. Ill. Acrelius 446
21. Kongl. Secret. Jac. Wildes († 1755) Leſwerne 450
22. Kongl. Spanſka Botanici Pet. Löflings († 1756) Leſwerne 465
23. Kon. Carl 9:s Br. til Ståthåll. C. von Wernſtedt, dat. Wåsby d. 14 Oct. 1607 474
24. Br. fr. Prof. J.D. Major til Secret. C. von Staude, dat. Stockh. d. 5 Jul. 1693 476
25. Br. fr. Engelſka Legat. Thom. Roe til RiksCancell. Gr. A. Oxenſtierna, dat. London d. 20 Jan. 1631. 562
26. Antiqvar. El. Brenners Br. til Prof. Ol. Rudbeck den åld. dat. Stockh. d. 16 Mart. 1699 567
27. Theol. Facult. i Upſ. Betänkande om Symbol. Böckerna och i ſynn. om Formul. Concordiä af 1647 571
28. Br. fr. Kongl. HofPr. Sam. Wirænius til Proſt. L. Siggonius, dat. Ljungby d. 28 Mart. 1679 575
29. Br. om Elfsborgs Belägring 1719 576
30. DomPr. i Werið D. Sv. Bälrers († 1760) Leſwerne 675
31. Juris Lic. Pet. Burgeſons († 1752) Leſwerne 678

32. Br.

Digitized by Google

32. Br. fr. Biskop Doct. And. Rydelius til R.R. Gr. Carl Gyllenborg, dat. Lund d. 23 Aug. 1731 . . . s. 680
33. Br. til Bar. G. H. von Gœrtz af 1718 . . . 776
34. Afhandl. om Jac. Hunterus, som lefde wid 1631 . . . 781
35. Br. fr. Gr. Borastus til Jac. Hunterus, dat. Warschau d. 31 Maij 1629 791
36. Br. om Cojetska Ätten 804
37. Prosten Ol. Knös († 1748) Lefwerne . . . 818
38. Br. fr. Kon. Carl II til Hert. Adolf Johan, dat. Stockh. d. 6 Febr. 1685 820
39. Jesuit. Joh. Robecks († 1735) Lefwerne . . . 923
40. Kyrkoh. Pet. N. Skarpii († 1645) Lefwerne . . . 929
41. Br. fr. RiksCanc. Er. Sparre til Frans. Legat. Carl Danzæus, dat. Berqvara d. 26 Jul. 1580 . . . 930
42. Br. fr. HofR. Bar. Christ. Wolf til R.R. Gr. Ernst J. Creutz, dat. Marburg d. 9 Febr. 1738 . . . 935
43. Br. fr. ÄrkeB. D. Er. Benzelius den Yng. til Prof. H. Björklund, dat. Götheb. d. 12 Apr. 1731 . . . 939
44. Br. fr. Amtr. Nils Ehrenschöld til en Kgl. Commission, dat. Stockh. d. 6 Dec. 1721 . . . 941
45. Br. fr. A. D. von Paykull til Kgl. Råd. Gr. Er. Dalberg, dat. Janisky d. 19 Dec. 1699 . . . 942
46. Br. fr. Prof. Ol. Moberg til Prof. D. Balth. Bebelius, dat. Paris d. 2 Jun. 1685 944
47. Br. fr. Prof. Ge. Calixtus til Prof. Joh. E. Terserus, dat. Helmstad d. 1 Febr. 1653 1016
48. Br. fr. Prof. Herm. Conring til dens. af 1653 . . . 1021
49. Br. om Antiqvarien Ol. Verelii († 1682) Lefwerne . . . 1045
50. Eloge du Marechal Banier († 1641) . . . 1054
51. Br. fr. Pet. Lösling til en Wän, dat. Madrid d. 16 Jul. 1753 1066
52. Br. fr. Prof. Er. G. Lidbeck om åtskill. Inrättningar i Götheborg år 1758 1046
53. Hernösands Stad beskrifwen af D. Joh. O. Hagström . . . 1186

54. Br. [illegible] Gustaf [illegible] Ol. [illegible] [illegible]
55. Br. fr. Kon. Stanislaus til Presid. [illegible] Otto [illegible] selt, dat. Weisenburg d. [illegible] Febr. [illegible] [illegible]
56. Presid. [illegible] Otto R. [illegible] († [illegible]) Lefwerne [illegible]
57. Utdrag af [illegible] Kyrkobok för 1707 [illegible] de Hert. Carl [illegible] 195
58. Br. fr. Abb. de Vertot til [illegible] d'Avaux [illegible]
59. Br. fr. [illegible] Mich. Eneman til Kyrkoh. Joh. [illegible], dat. Sinai d. 10 Apr. 1712 [illegible]
60. Br. fr. M. Hallenius til Bisk. D. Dan. Juslenius, dat. Lundå d. 31 Jan. 1741 [illegible]
61. Gen. Majorens Hans C. Koch vom [illegible] († [illegible]) Lefwerne [illegible]
62. [illegible] († 1758) Lefwerne [illegible]
63. Assessor Nils Wessmans Berättelse om sin [illegible] 1756 och 1757, för at nysöka [illegible] [illegible]
64. Br. fr. Dom Pr. D. Sv. Bælter om Dom Prosten i [illegible] D. Ol. Celsius den Ald. († 1757) [illegible]
65. Br. fr. Kyrkoh. A. Bidberg om Prosten i [illegible] († 1661) Lefwerne [illegible]
66. Bref om Elfsborgs Belägring 1719 [illegible]
67. [illegible] C. Lillecrona til Kon. Carl Gustaf, dat. [illegible] d. 11 Aug. 1649 [illegible]

V. Swenska Mercurius, Fjerde Årgången, Från Junius 1758 til Junius 1759.

Första Qwartalet.

1. Berättelse om Olufsmåßo-floden i Österrikland 1649 [illegible]
2. RiksR. Gref Magni G. de la Gardies Bref til Canc. R. Er. Lindschöld, dat. Carlberg d. 10 Mart. 16[illegible] [illegible]
3. Profess. i Lund Arv. Mollers († 1758) Lefwerne 29
4. Öfwerste Hans H. Delvigs († [illegible]) Lefwerne [illegible]

5. Kyrkoh. med Dyska Församl. i Stockholm Ang. Strauchs († 1710) Lefwerne § 37
6. Bref om Jac. Hunterus af Canc. R. v. Stiernman 46
7. Br. om Suverker Simonsson († 1590) 42
8. Br. fr. Prof. Er. G. Lidbeck om åtsk. Inrättningar i Göteborg år 1758 44
9. Br. om Swea och Götha Rikes urgamla frihet 73
10. Jon Larsson Björnbergs Adelsbref af d. 30 Jul. 1630 155
11. Fyra Konunga och Förstl. Bref af 1551, 1559, 1581 och 1582 158
12. Carl de Mornays Dom af 1574 169
13. Br. fr. Rector Joh. Stagnel om Prof. Joh. Folcher († 1729) och Jesuiten Joh. Rubeck 168
14. Bisk. D. Joh. Gezelii Betänk. öfwer Controverslien de Libris Symbolicis år 1715 172
15. Br. fr. Riks-Canc. Gr. Ax. Oxenstierna til Hof-Råd. F. Strasburg, dat. Tübingen d. 28 Jul. 1628 278
16. Br. fr. Residenten M. Dureel til Kon. Carl Gustaf, dat. Köpenhamn d. 14 Jun. 1655 282
17. Br. fr. Hof-R. A. F. Glafey til Kongl. Secr. Jac. Wilde, dat. Dresden d. 2 Octob. 1733 och d. 5 Maj 1734 med Swar, dat. Stockh. d. 31 Oct. 1733 287
18. Tre Konunga-Bref af 1557, 1589 och 1592 296
19. Utdrag af Anke-Drottn. Maria Eleonoræ († 1655) Personalier 468
20. Kon. Fredrics öpna Bref til Bisk. D. Jon. Fahlenius i Åbo af Stockh. d. 12 Aug. 1742 485
21. Prostens Joh. Mozelii († 1757) Lefverne 437
22. Br. fr. Bisk. And. Prytz til Riks-Cancell. Gr. A. Oxenstierna, dat. Linköp. d. 8 Maj 1648 442
23. Br. fr. Prof. Mich. Wexionius til Superint. i Lödeck D. M. Hanneken, dat. Åbo d. 4 Nov. 1649 444

Andra Qwartalet.

1. Lagm. Gr. Guſt. L. Stenbocks († 1758) Lefwerne ſ. 5
2. Bref af Kon. Guſtaf I. dat. Stockh. ſ ſ ſ 1530 14
3. Br. til Biſk. D. Joh. Matthiæ fr. Joh. Skytte, Bourdelot och Lars Skytte, af 1642 och 1653 15
4. Br. fr. Prof. G. Wernsdorf til Gen. Superintend. Sam. Carpzovius, om Kon. Carl 12:s beſök i Wittenberg 1707, dat. Wittenb. d. 21 Febr. 1707 21
5. Kon. Eric 14:s Rämndsdom öfwer 2 Paulinmunkar af d. 26 Nov. 1566 25
6. Br. fr. Stalmäſt. G. Hård til Kon. Carl 12 af d. 29 Aug. 1697 26
7. Br. fr. Kon. Stanislaus til Gen. Bar. Carl G. Creutz af 1723 och Öfwerſten Bar. Conr. Sparre af 1714, 1723 och 1730 128
8. Prof. Sv. Hofs Lefwerne 129
9. Gen. Lieut. Henr. Aminoſs († 1758) Lefwerne 132
10. Prof. Joh. Gerdes († 1700) Lefwerne 133
11. Amiralen Guſt. W. von Gertens († 1754) Lefwerne 134
12. Rådm. Truls Åhres († 1672) Lefwerne 135
13. Proſten El. Frykſells († 1751) Lefwerne 137
14. Proſten Joh. Habermans († 1756) Lefwerne 138
15. Proſten Pet. Browallii († 1738) Lefwerne 139
16. Br. om Siv. Grubbes Dagbok fr. Mag. N. J. Nyman 140
17. Br. fr. Kon. Guſtaf I. af Upſala d. 27 Mart. 1545 157
18. Br. fr. Kon. Guſtaf I. af 1544 och 1559 257
19. Br. fr. Joh. A. Salvius til FältMarſk. Joh. Baner, dat. Hamb. d. 12 Jul. 1637 262
20. Br. fr. Lect. A. Wjikſtröm om Jeſuit. Joh. Robeck 267
21. Br. fr. Mag. Joel J. Petrejus med Beſkrifn. om Staden Lovisa 279
22. Br. fr. Kon. Carl 12 til Kongl. Råd. Gr. Nils Gyllenſtierna, dat. Bender d. 19 Dec. 1710 434

Tredje

Tredje Qwartalet.

1. Berättelse om Kon. Carl 11:s död 1697 af Biskop. Doct. G. Wallin . . . . . s. 3
2. Br. fr. Lect. Magn. Fallerstadt om Bisk. Er. Benzelii den Yngr. Aning om des död 1743 119
3. Br. fr. Mag. Er. Sotberg om det nya Fragmentet af Ulphilas N. T. 121
4. Berätt. om de af Öf:Insp. And. Gries anstälte Fiskerier 132
5. Prof. D. Lev. Möllers Lefwerne . . . 235
6. Prost. M. Joh. Rothlöbens († 1649) Lefwerne . 241
7. Prost. M. Hans Allesens († 1678) Lefwerne . 243
8. Prost. M. Wilh. Wargentins († 1735) Lefwerne 244
9. Astron. Joh. H. Voigts († 1691) Lefwerne 245

Fjerde Qwartalet.

1. Trenne Kon. Carl 11:s Bref om Sw. Bibeln och Psalmboken af 1691 och 1693 . . . s. 3
2. Tre Konunga-Bref af 1536, 1606 och 1609 . 7
3. Ordning om Sacellanis i Westerås Stift af Bisk. Hans Ofegh af 1570 10
4. Bref fr. Lect. J. Stagnel med Utdrag af Segerstads på Öland Kyrkobok om händelser för 1624, 1625 och 1653 14
5. Pastorens Mag. J. F. Kreitlows († 1725) Lefwerne 20
6. Br. fr. ÄrkeBisk. Pet. Kenicius til Er. Larsson von der Linde, dat. Ups. d. 18 Jan. 1635 . . . 27
7. Br. om Elfsborgs Belägring 1719 med några bifogade Br. fr. Drotn. Ulr. Eleonora, Kon. Fredrich och R.R. Gr. Rehnschöld til Öf:Lieut. och Commendant. Lillie af 1719 28
8. Beskrifn. om Bibliotekerne i Wexiö och på Wisingsö 200

VI. Swenska Mercurius. Femte Årgången;

Från Julius 1759 til Junius 1760.

Första Qwartalet.

Doct. Engelbr. Kämpfers († 1716) Lefwerne . s. 268

Digitized by Google

Andra Qvartalet.

1. Kyrkh. Mag. Zach. Mäncks († 1741) [illegible] 16
2. Br. fr. R.R. Bar. Carl Fr. Scheffer til de la Cotidiane, dat. Stockh. d. 15 Jun. 1759 27[illegible]
3. Gen. Aug. Ehrensvärds Memorial om Adjunct. Sam. Chydens dödsfall 1752 27[illegible]
4. Kammerer. Fr. Fryxells Berätt. om Gymnasium och Skolan i Carlstad 28[illegible]
5. Bref om Hof R. Mart. Schmeitzel 34[illegible]
6. Br. om Action i Frischhaff 1759 [illegible]

Tredje Qvartalet.

1. Kon. Carl 9:s Befalning om en [illegible] Kyrka i Dalarne af 1607 s. 13
2. Påfw. Pauli 5:s Br. til Kon. Sigismund af 1609 14
3. Påf. Gregorii 13:s Br. til RiksCanc. Nils Gyllenstierna, dat. Rom d. 15 Mart. 1581 16
4. Br. fr. Prof. A. Searin til R.R. Gr. Gust. Fr. Rosen, om Åbo Domkyrkas Documenter, dat. Åbo d. 4 Aug. 1750 18
5. Br. fr. Prof. Christ. Ravius til RiksCanc. Gr. Ax. Oxenstierna, dat. Ups. d. 15 Nov. 1653 24
6. Br. fr. RiksCanc. Gr. Magn. G. de la Gardie til ÄrkeB. D. Joh. Bazius, dat. Lidköp. d. 2 Dec. 1679, med bif. Extr. af Prof. Ol. Rudbecks Br. af d. 3 Nov. s. å. 28
7. Br. fr. Lect. Mag. Sven Wilkman om Landshöfd. Joh. D. Printz († 1663) och Jesuiten Joh. L. Galdenblad († 1736) 31
8. Prostens D. Henr. J. Sivers († 1758) Lefwerne 59
9. Br. fr. RiksCanc. Gr. Magn. G. de la Gardie til Antiquitets Collegium, dat. Wennegarn d. 18 Jun. 1685 105
10. Br. fr. M. Gust. Fr. Fecht til ÄrkeB. D. Math. Steuchius, dat. Rostock d. 18 Maj 1621 115
11. Twå Documenter om Bisk. Doct. Jo. E. Terserus († 1678) af 1664 [illegible]

12. Br.

12. [illegible] Christen Joh. A. Berg om Landshöfd. Bar. Sol. von Otters († 1734) Lefwerne s. 129
13. Presid. Gust. Grubbes († 1750) Lefwerne 268
14. Faderlig Påminnelse och Rese-Memorial för Gab. G. Oxenstierna, dat. Stockh. d. 28 Nov. 1634 271

Fjerde Qvartalet.

1. Öfwer Ståthåll. Bar. Rutg. Fuchs († 1753) Lefwerne s. 8
2. Twå Br. fr. Dr. Ulrica Eleonora til nyssn. Öf. Ståth. af Stockh. d. 15 och 18 Aug. 1719 10
3. Br. fr. Falth. Gust. Horn til RiksCanc. Gr. Ax. Oxenstierna, dat. Riga d. 20 Jul. 1651 12
4. Förteckning på Godsen i Skåne och deras Ägare af 1661 15
5. Prosten Mag. And. Bålds († 1707) Lefwerne 19
6. Fyra Br. fr. Prof. Mart. Brunnerus i Ups. til nyssn. Prost af 1675 och 1676 22
7. Br. fr. Doct. Fr. Hasselquist til HofCancell. Ed. Carleson, dat. Alexandria d. 18 Maj 1750 142
8. Sju Br. fr. ÄrkeB. D. Henr. Benzelius til ÄrkeB. D. Er. Benzelius under des Österlänska Resa 1713, 14 och 16 148
9. Academiens i Lund Stat för 1669 159
10. Betänk. om Inrättningen af en Academie i Lund af 1658 160
11. Förtekn. på den studerande Ungdomen i Lund af 1670 166
12. Sju Br. fr. R.R. Gr. Gust. Otto Stenbock til Vice President. Magn. Dureel af 1667, 68 och 70 172
13. Br. fr. Kön. Johan 3. til Lasse Simonsson, dat. Stock. d. 25 Jan. 1590 182
14. Tre Br. fr. R.R. Math. Biörnklou til President. Magn. Dureel af 1654 och 57 183
15. Br. fr. Envoj. J. Palmquist til Kongl. Råd. Gr. Nils Gyllenstierna, dat. Haag d. 31 Oct. 1703 206
16. Br. fr. Joh. A. Salvius til Secret. Phil. Sassler, dat. d. 24 Jul. 1637 248

17. Br. fr. dens. til Secret. Pet. A. Schmaltz, dat. Stockh. d. 3 Oct. 1635 . . . 249
18. Br. fr. Resid. And. S. Wass til Kam.R. Joh. Sparre, dat. Köpenh. d. 7 Jan. 1625 . . . 251
19. Br. fr. J. Gylle til Secr. P. Schmaltz, dat. Stockh. d. 17 Jan. 1636 . . . 252
20. Kon. Carl 11:s Förklaring om Biskopp. D. Matthiæ och D. Terserus, af Stockh. d. 25 Aug. 1664 . . . 257
21. Br. fr. Bar. Carl G. Cederhielm til ÄrkeB. D. Joan. Steuchius, dat. Paris d. 5 Sept. 1738 . . . 260
22. Fyra Bref. fr. PfaltzGr. Joh. Casimir til Bisk. D. Jo. Matthiæ af 1643 . . . 266
23. Berätt. om den Efterfrågan ÄrkeB. D. Henr. Benzelius låt gjöra 1750 i Spanien, at återfå Latinska Originalet af Augsburg. Tros Bekännelsen . . . 271
24. Berätt. om Strahlenbergarnes härkomst och öden . . . 273
25. Twå Br. fr. Bisk. D. Jo. Gezelius til D. Balth. Bebelius af 1674 och 1677 . . . 283
26. Kyrkoh. Nath. Stadius Berätt. om Wålinge Söckn . . . 300

VII. Swenska Mercurius, Sjette Årgången; Från Julius 1760 til Junius 1761.

1. Om Canonicus i Rom Gust. Lohreman († 1748) . . . f. 5
2. Bref om Medicinens tilstånd i Swerige år 1759 af Doct. Dav. Schultz . . . 11
3. Öf.Ståth. Gr. Joh. Christoff. von Dürings († 1759) Lefwerne . . . 84
4. Gen. Lieut. Bar. Otto Joh. von Grothusens († 1697) Lefwerne . . . 85
5. Br. fr. Major P. D. Holmer til Landsh. Magn. Dureel, dat. Köpenh. d. 3 Apr. 1675 . . . 88
6. Fyra Br. fr. Minist. i Köpenh. Gust. Lilliecrona til nyssn. Landshöfd. af 1675 . . . 91
7. Prosten M. And. Silvii († 1746) Lefwerne . . . 137

8. Br.

8. Br. til Legaten P. Galte, dat. Lund d. 17 Oct. 1625 . . 143
9. Presid. Gr. Fr. Gyllenborgs († 1759) Lefwerne . . 147
10 - 12. Documenter, hörande til Freds-Negotiationerne em. Swerige och Ryßland 1655, 56 och 58 . . 160, 548 a. 677
13. Räkning, upsatt til Kon. Carl 12 af Öfw. Gr. Ax. Sparre, af 1702 178
14. Berätt. om Kon. Carl 12:s resa från Stralsund til Skåne 1715 183
15. Kon. Carl 11:s Bref til Öf. Consistor. i Riga af Sjöterp d. 28 Jul. 1685 185
16. Förteckn. på Informatorerne och Cavaillererne hos Hans Kongl. Högh. Kron Pr. och de Kgl. Arf Prinsarne för 1760 . 371
17. Anmärkningar öf. Bisk. D. And. O. Rhyzelii Biskops-Krönika 420
18. Br. fr. Drotn. Christina til Kon. Carl 11, dat. Rom. d. 10 Mart. 1680 548
19. Br. fr. Drotn. Maria Eleon. til And. Oxehufwud, dat. Stockh. d. 25 Sept. 1635 677
20. RiksR. Gr. Mor. Wellingks († 1727) Lefwerne, upsatt af honom sielf 720
21. Br. fr. nyßn. R.R. til R.R. Gr. Arv. Horn, dat. Hamb. d. 24 Jun. 1713 731
22. Br. fr. PfaltsGr. Gustaf Sam. til Gener. Poniatowski, dat. Zweybrücken d. 24 Mart. 1719 734

VIII. Konung Gustaf Adolfs Tyska Fälttåg.

Första Delen; Stockholm 1759, 228 sid. i 8:vo.

I Bihanget, som består af 24 sidor, finnas införde fem Bref från de förbundne Evangeliske Förstar och Städer i Tyska Riket, dat. Heilbron d. 25 Sept. 1614, Darst. d. 24 Jun. 1619, Ulm d. 20 Jun. 1620, Röz d. 22 Aug. 1620 och Heilbron d. 17 Febr. 1621, til Kon. Gustaf Adolf, uti hwilka de anhålla om hans hjelp och bistånd emot Catholska Ligan i Tyskland.

IX. Förråd, eller Samling af åtskilliga Historiska och Moraliska ämnen; Första Delen. Stockholm 1760, 284 sid. i 8:vo.

1. Fem Bref fr. Danska Envojen H. von Horrn til Sw. Öf. Cerem:mäst. Joh. Gab. Sparwenfeld af 1684, 85 och 86. s. 25
2. Jämnförelse emell. Kon. Gustaf Adolf och Kon. Carl 12. 167
3. Bref af Gener. Bar. Isac Cronström om Kon. Carl 12:s Histor. af Hr. Voltaire 200
4. Profess. Joh. Orters († 1748) Lefwerne 215
5. Bref rörande Kon. Carl 12 och des Historia af Hr. Voltaire, emellan Herrar Brossette, Voltaire, Rousseau och Montesquieu, af 1732 och 1719 245
6. Utdrag af Hr. Fabrices Bref om Kon. Carl 12:s wistande i Turkiet 259
7. Bref af Adjunct. Joh. Bilmark om en Latinsk Poeme Querela Svedica 266

X. Drotn. Christinas Arbeten och Märkwärdigheter, Andra Delen; Stockholm 1760, 96 sid. i 4:to.

1. Fjorton Bref från Kon. Carl Gustaf til Drotningarne Maria Eleonora och Christina, rörande sit frieri til den senare, af 1646 och 47 s. 21
2. Berättelse om nyßn. Konungs Samtal med sistn. Drottning, rörande samma sak, hållit d. 15 Maj 1648 med et dithör. Document 40
3. Sju Bref från Registratoren Gilius G. Ehrenberg til Kon. Carl Gustaf af 1653 63
4. Fyra Bref från Doctor Joh. Munthelius Lagercrona til nyßn. Konung af 1653 81

Så mycket har jag wid gifna tilfällen räddat undan eld och förstöring. Men mit Historiska Nit går längre. Om mina wilkor framdeles så tillåta, ärnar jag

Digitized by Google

jag *) trycka tilhopa i et särskilt Band alla de här upteknade Handlingar, så at wåra Swenska Häfdatecknare för framtiden må hafwa dem til sin tjenst på et ställe ihopsamlade, ty det är egenteligen för at lätta muntra och wittra Pennors möda, wid utarbetande af någon del i Fäderneslandets Historia, som jag så trogit samlar och trägit utgifwer de dertil nödiga rå ämnen. När jag trowärdigt och noga befordrat dem i dagsljuset, har jag följt min skicklighet och upfylt min skyldighet, samt således ej warit en aldeles onyttig medborgare i det Swenska lärda Samhället.

Men Hufwud-Samlingen förbliswer dock det Swenska Biblioteket, bestående af Fem Delar i 4:to, och hwartil jag wäl ärnat förfärdiga et fullständigt Namn- och Sak-Register efter Bokstafs-ordningen; men jag skjuter up dermed, tils det här nyssnämnde Bandet kan utkomma, och som förmodeligen får namn af Sjette Delen, och således bliswer den sista af det Swenska Biblioteket, som dock nu til sina Hufwuddelar är slutat med denna Femte. Då kan ock General Registret öfwer hela Werket på en gång utkomma. Emedlertid, til at göra denna Samling af Handlingar något mera nyttig, har jag tils widare bifogat denna Förteckning på dess Innehåll, som nu här genast efterföljer.

*) Skulle någon Patriotisk Boktryckeri-Ägare behaga förlägga denna Samling, lämnar jag honom med nöje dertil all min ägande rätt, och utwet den mycken tacksägelse för en dylik tjenst.

Förteckning

På de Leswernes Beskrifningar, Handlingar, Bref m. m. hörande til Swenska Historien, som finnas trykte i Swenska Biblioteket.

Första Delen.

1. RiksRådets och Presidentens i Cancellie Collegio Grefwe Carl Gyllenborgs († 1746) Leswerne . . . s. 7
2. Bref från R. R. Gr. Carl Gyllenborg til Gen. en Chef i Finland Gref. Carl Emil Lewenhaupt, dat. Stockholm d. 24 Nov. 1741 . . . 34
3. Tre Bref från Kon. Carl 12 til Kon. Stanislaus af 1708 och 1709 . . . 37
4. Om Lärda Skåningar . . . 42
5. Strödda Anmärkningar i Swenska Historien . . . 47
6. Profess. Mich. Enemans († 1714) Leswerne . . . 62
7. Gen. Major Corn. Loos († 1738) Leswerne . . . 67
8. Bref från Prof. M. Eneman til Theol. Adj. Joh. Schult, dat. Smirna d. 23 Oct. 1711 . . . 73
9. Förtekning på de Swenskar, som warit i det Hel. Landet efter Reformationen . . . 77
10. Kongl. Rådets Gref Er. Dalbergs († 1703) Leswerne . . . 80
11. Bisk. Haqu. Spegels Diarium öfwer Kriget under Kon. Carl 11, för åren 1675 och 1676 . . . 100
12. F. E. von Fabrices Tre Bref om Calabaliken wid Bender 1713 . . . 139
13. Bref från FältMarsk. Gref Ax. Sparre til Kongl. Senaten, dat. Bender d. 26 Febr. 1713 . . . 208
14. FältMarsk. Gref Ax. Sparres († 1728) Leswerne . . . 208
15. Archiat. Urb. Hjärnes Inthygande, at Gen. Lieuten. O. A. Paykull warit Adeptus . . . 220
16. Gen. Lieut. Otto Arn. Paykulls († 1707) Leswerne . . . 221

Digitized by Google

17. Bref från Kon. Fredric I. til President. Dalwich, dat. Stockh. d. 21 Oct. 1724 . . . . . s. 238
18. Kejserl. Gen. Fält Marsk. Bar. E. H. von Diemars († 1754) Lefwerne. 241
19. Bref från Prof. Mich. Eneman til Canc. Råd. Casten Feif, dat. Damasco d. 9 Nov. 1712 250
20. Bref fr. dens. til Major Corn. Loos, dat. Damasco d. 9 Nov. 1712 261
21. Utdrag af Capit. Hans Gyllenskepps Journal öf. des Resa til Hel. Landet 1710 271
22. Bref fr. Kongl. Secr. Jos. Cederhielm til Kon. Carl 12, dat. Riga d. 20 Aug. 1709 274
23. Tio Bref fr. Assess. E. Odelstierna til Landshöfd. Urb. Hjärne, på des utlänska resor 1683, 84 och 92 . . 299
24. Assessorens Eric Odelstiernas († 1704) Lefwerne . 300
25. Bref fr. Kon. Johan 3 til Kejs. Ferdinand I., dat. Riga d. 11 Nov. 1562 341
26. Br. fr. Kongl. Råd. Gr. Bengt Oxenstierna til Kgl. Råd. Gr. Hans Wachtmeister, dat. Kongsör d. 13 Apr. 1682 . 344
27. Bref, dat. Stockh. d. 8 Mart. 1682 345
28. Bref från Cancell. C. N. von Greiffencrantz til Presid. Bar. Dan. N. von Höpken, dat. Essens d. 14 Febr. 1699 350
29. Br. fr. ÄrkeB. D. Er. Benzelius den Yng. til Prof. Ol. Rudbeck den Äld. dat. Jena d. 1 Sept. 1698 . . 357
30. Br. fr. ÄrkeB. Laur. Paulini til Mag. Ge. Micrander, dat. d. 16 Apr. 1638 361
31. Br. fr. Prost. L. Forsselius til Profess. Ol. Rudbeck den Yng., dat. Alingsås d. 3 Oct. 1702 364
32. Br. fr. Prof. Joh. Esberg til R. von der Hardt, dat. Upsala d. 15 Mart. 1707 367
33. Gen. Lieut. Bar. Ax. Roos Berättelse om Calabaliken wid Bender 1713 369

Andra Delen.

1. Riks-Camm. Råd. Joel Gripenſtiernas († 1697) Lefwerne ſ. 1
2. Biſk. Haqu. Spegels Diarium öfwer Kriger under Kon. Carl 11. för år 1677 16
3. RiksRåd. Gr. Joh. Gyllenborgs († 1752) Lefwerne 63
4. Giftermåls-Contract em. Kon. Chriſtian 2 af Swer. och Danm. och Eliſabet af Caſtillien, af d. 29 Apr. 1514 120
5. Öſterhaninge Sokns Antiqviteter af A. Arvidi 131
6. Inſtruction för RiksRåd. Clas Chriſterſſon Horn på des Sjötåg 1566 138
7. Utdrag af 13 Bref fr. HofR. Joh. Stiernhöök til Aſſeſſ. And. Stiernhöök, af 1664, 65 och 75 162
8. Aſſeſſ. i Dorptſke HofR. And. Stiernhööks Lefwerne 162
9. Bref fr. RiksCanc. Gr. Ax. Oxenſtierna til Reviſions-Secr. Joh. Stiernhöök, dat. Fånö d. 10 Jul. 1653 184
10. Br. fr. Secr. Joh. Stiernhöök til HofR. J. Stiernhöök, dat. Amſt. d. 22 Jul. 1665 186
11. Br. fr. denſam. til Aſſeſſ. A. Stiernhöök, dat. Stockh. d. 27 Oct. 1665 187
12. Kgl. Råd. Gr. Bengt Oxenſtiernas († 1702) Lefwerne 189
13. Br. fr. Kon. Carl 11 til Kongl. Råd. Gr. B. Oxenſtierna, dat. Stockh. d. 27 Jun. 1687 212
14. Br. fr. Kon. Johan 3 Sobieſki til denſ. dat. Zolkiew d. 10 Nov. 1680 218
15. Br. fr. Herrar Gener. Staterne til denſ. dat. Haag d. 8 Jul. 1681 med Swaret, dat. Stockh. d. 2 Aug. ſ. år, och en Br. fr. Dem til Honom, dat. Haag d. 6 Aug. 1687 219
16. Br. fr. Keiſ. Leopold til Honom, dat. Eberſtorf d. 26 Septemb. 1690 223
17. Br. fr. Hert. Fredric 4 af Holſten til Honom, af 1693 och 94 med et Swar 224
18. Br. fr. Keiſer Leopold til Honom, dat. Wien d. 13 Aug. 1699 226

19. För-

Digitized by Google

19. Förlikning emellan Rikets Biskopar och Mag. Joh. Baazius af 1636 . . . . . s. 227
20. Twå Br. fr. Kon. Carl Gustaf til R.R. Gr. Gust. Bielke, af 1656 och 58 231
21. Otta Br. til FältMarsk. Gr. Gust. Horn, fr. Er. Oxenstierna, Card. Mazarin, J. A. Salvius, M. Merian, S. Rosenhane, H. Radzieiowski och E. Ulfeld, af 1645, 51, 53, 54, 55 och 56 233
22. Twå Br. fr. Commerc. Coll. och Cammer. N. Cronacker til Cam.Råd. Joel Gripenstierna, af 1674 och 80 242
23. Br. fr. Stats-Contoiret til Räntm. Jac. Sneckenberg, dat. Stockh. d. 18 Oct. 1681 243
24. Br. fr. Gr. Gust. Carlsson til Kon. Carl 11, dat. Stockh. d. 3 Apr. 1682 247
25. Br. fr. densam. til Kongl. R. Gr. Er. Lindschöld, dat. s. å. och d. 248
26. Br. fr. Und.Ståthåll. Ge. Stiernhoff til Kongl. Råd. Gr. Knut Posse, dat. Stockh. d. 6 Febr. 1707 249
27. Br. fr. Z. Grünwald til Gener. Superint. Doct. J. Fr. Mayer, dat. Stockh. . . . 1707 . . . 251
28. Br. fr. Gen. Lieut. O. A. Paykull til Kon. August 2 af Polen, dat. Warschau d. 2 Aug. 1705 . 252
29. Sjuttio Otta Br. fr. Assess. Er. Odelstierna til Landsh. Urb. Hjärne, fr. 1684 til 1692 . . . 256
30. Berättelse om några i Tryserum 1757 af Doct. H. J. Sivers öpnade Grafhögar . . 328
31. Strödda Anmärkningar i Sw Histor. Num. 16 - 41 348

Tredje Delen.

1. Canc. Rådets och Ridd. And. Ant. von Stiernmans Historia om Swenska LandtMarskalkarne, från 1627 til 1726, af hwilka här finnas beskrifne Joh. Sparre († 1632) och Gref Pehr Brahe († 1680) . . . s. 1

2. Jung-

2. Jungfru Anna Akerhielms († 1698) Lefwerne 27
3. Fem Br. fr. densam. til Kongl. Secret. Sam. Akerhielm, af 1686, 87 och 88 29
4. Utdrag af Hennes Dagbok fr. 1687 - 1689 43
5. R.R. Bar. Har. Stakes († 1677) Lefwerne 69
6. DomProst. D. Dan. Djurbergs († 1736) Lefwerne 78
7. Hans Caractere af DomPr. D. Sv. Bælter 90
8. Öfwerste Bar. Ture Sparres († 1683) Lefwerne 92
9. Prost. Mich. Sollenii († 1732) Lefwerne 100
10. Prost. And. Westermans († 1739) Lefwerne 106
11. Landshöfd. Bar. Sal. von Otters († 1734) Lefwerne 114
12. Nio Bref fr. Kon. Carl Gustaf til Bisk. Joh. Matthiæ fr. 1642 - 49 138
13. Br. fr. Drotn. Hedvig Eleon. til R.R. Bar. Jöc. Fleming, dat. Stockh. d. 1 Sept. 1666 153
14. Br. fr. Kgl. Råd. Er. Lindsköld til RiksRådernes Bar. J. Fleming och M. Björnklou, dat. Strasburg d. 4 Aug. 1662 155
15. Br. fr. densam. til R.R. Bar. J. Fleming, dat. Haag 1666 166
16. Twå Br. til Drotn. Christina fr. J. A. Salvius af 1636 och 1642 171
17. Tre Br. til RiksCancell. Gr. Axel Oxenstierna fr. S. Bielke och Smaltz, af 1632, 39 och 40 175
18. Br. fr. R.R. J. A. Salvius til R.R. Gr. Joh. Oxenstierna, dat. Münster d. 9 Nov. 1645 182
19. Twå Br. til R.R. J. A. Salvius fr. A. Wass och J. Oxenstierna, af 1629 och 1647 184
20. Br. fr. R.R. J. A. Salvius til FältMarsk. L. Torstenson, dat. Hamb. d. 10 Aug. 1642 189
21. Br. fr. J. Cabelliavius til HofMarsk. T. Falkenberg, dat. d. 8 Jan. 1628 192
22. Br. fr. Resid. And. Wass til Öfw. B. Kasse, dat. Köpenh. d. 9 Jul. 1624 194

23. Tre

Digitized by Google

23. Tre Br. fr. R.R. J. A. Salvius til Pet. Baner, och J. Nicodemius af 1632, 33 och 34 . . . . f. 197
24. Tjugu Fem Br. til Landshöfd. U. Hjärne fr. G. Francus, O. Borrichius, G. W. Wedelius, J. J. Zimmerman, J. J. Spener, D. Norlind, C. Gottwald, J. M. Pechlin, Schellhamer, C. M. Spener, J. L. Hanneman, J. G. Gmelin, R. Lentilius, J. Rothman, J. F. König, och J. J. Bajer, fr. 1684 - 1715 210
25. Elfwa Br. fr. Cancell. Råd. Ol. Hermelin til Landshöfd. Urb. Hjärne af 1704 - 1708 251
26. Br. fr. ärkeB. Er. Benzelius den Yng. til densam. dat. Upsal. d. 15 Maj 1708 269
27. Br. om S. Brynolph, Biskop i Skara († 1317) 272
28. Cane. R. och Ridd. von Stiernmans Historia om Sw. Landt-Marskalkarne, såsom: Bar. Åke Natt och Dag († 1655), Lars Sparre († 1644), Bar. Er. Gyldenstierna († 1657), Henr. Fleming († 1650), Bar. Gabr. Oxenstierna († 1647), Bar. Bengt Skytte († 1683) och Bar. Svante Sparre († 1658) 288
29. Tre B. fr. Drotn. Christina, ang. R.R. Bengt Skytte af 1652 och 53 322
30. Strödda Anmärkningar i Sw. Histor. Num. 45 - 50 331
31. Prof. Casp. Weissers Afbön, dat. Malmö d. 8 Decemb. 1677 344
32. Br. fr. Biss. Jo. E. Terserus til Prost. Dan. L. Helsingus, dat. Linköp. d. 21 Mart. 1677 348
33. Utdrag af samma Biskops Diarium för 1663 . . . 355
34. Twå Br. fr. Assess. Er. Odelstierna til Kongl. Råd. Gr. Fab. Wrede af 1691 359
35. Br. fr. Gilb. Cuper til Holländska Resid. C. C. Rumpf, dat. Haag d. 5 Febr. 1685 370
36. Br. fr. Landsh. S. Hylteen til Kgl. Råd. Gr. Nils Gyllenstierna, dat. Bendet d. 30 Nov. 1709 . . . 372

1. Præsid. Bar. Car. Fr. von Höpkens och HofCancell. Ed. Carlesons Tankar om Israels Barns utgång utur Egypten och Resa til Sinai ſ. 3.
2. Desammas Berättelse om Resan från Cairo til Sues och Röda Hafwet 1733 9
3. Desammas Beskrifning öfwer Tryckeriets inrättning i Constantinopel af 1735 18
4. Desammas Bref til Commerce Collegium, dat. Cairo d. 24 Sept. 1733 25
5. Desammas Bref til R.R. Gref Gust. Bonde, dat. Constantinopel d. 1736 29
6. Bref fr. Drotn. Margareta til Ax. Ericſſon til Hemsater, dat. Gripsholm d. 18 Mart. 1551 40
7. Br. fr. Kon. Eric 14 til And. Göstaſſon, dat. Calmar d. 6 Maj 1559 41
8. Br. fr. Hertigin. Sophia til Gust. Gabrielſſon til Fänö, dat. Ekholmsund d. 1 Aug. 1581 42
9. Br. fr. Kon. Carl 9 til denſamma, dat. Nyköping d. 13 Mart. 1582 43
10. Br. fr. Kon. Johan 3 til denſ. dat, Upſ. d. 31 Jul. 1582 44
11. Br. fr. Nic. Ring til Åke Johanſſon til Tidö, dat. Roſtock d. 3 Jun. 1586 45
12. Br. fr. R.R. Clas Bielke til Guſt. Gabrielſſon, dat. Wadſtena d. 7 Apr. 1587 48
13. Br. fr. Drotn. Gunnila til denſ. dat. Benhammar d. 26 Mart. 1595 51
14. D. Balth. Mentzeri Teſtimon. för Ol. Laurelius, dat. Gieſſen d. 5 Maj 1617 51
15. Br. fr. RiksCanc. Gr. A. Oxenſtierna til Proſ. Ol. Laurelius, dat. Stockh. d. 5 Aug. 1637 53
16. Br. fr. Carl C. Gyllenhielm til Doct. Fr. G. Empcragrius 54

17. Bref

17. Bref fr. Wilh. Grotius til Hugo Grotius, dat. Hang. d. 28 Jul. 1645 56
18. Br. fr. R. C. A. Oxenſtierna til Biſk. Ol. Laurelius, dat. Fiholm d. 15 Oct. 1649 57
19. Br. fr. D. Grotius til H. Grotius, dat. Frankf. d. 28 Jul. 1645 58
20. Br. fr. Har. Apelhorn til Er. Emporagrius, dat. Amſterd. d. 16 Mart. 1643 59
21. Br. fr. E. Mercier til Hug. Grotius, dat. Paris d. 15 Jul. 1645 61
22. Två Br. fr. Abr. de Frankenberg til A. Bureus, af 1641 och 42 63
23. Br. fr. M. Björnklou, dat. Münſter d. 26 Nov. 1648 67
24. Br. fr. Gripenklo til D. Carl Lithman, dat. Paris d. 24 Maj 1666 68
25. Br. fr. And. Grubb til ÄrkeB. Er. Benzelius den Äld. dat. Tübingen d. 2 Apr. 1667 72
26. Br. fr. PfaltzGr. Adolf Johan til Biſk. Ol. Laurelius, dat. Stegeborg d. 31 Jul. 1660 77
27. Br. fr. Joh. Scaliger til Eliſab. Weſtonia, dat. Leiden 79
28. Br. fr. Er. Odhelius til RiksC. Gr. A. Oxenſtierna, af 1648 80
29. Br. fr. G. Peringer til ÄrkeB. E. Benzelius den Äld. dat. Upſ. d. 14 Nov. 1690 82
30. Tretio och Fem Br. til ÄrkeB. Er. Benzelius den Yng. fr. E. Palmſköld, N. Keder, N. Sternel, E. Brenner, E. Odhelſtierna, O. Rudbeck, A. Rinman, H. Forelius, J. Bröms, L. Norrman, J. A. Bellman, C. Skunk, J. Schult och N. Reuterholm fr. 1695 - 1703 85
31. Canc. Råd. och Rådd. von Stiernmans Hiſtoria om Sw. Landt-Marſkalkarne, ſåſom: Bar. Chriſter Bonde († 1659), Bar. Er. Fleming († 1679), Bar. Guſt. Oxe († 1676) och Bar. Orbr. Sparre († 1669) 175

32. Fiorton Handlingar, rörande R.R. Bar. Bengt Skytte och des Proceß för 1652, 53 och 54 ſ. 199

33. Gouverneurens And. Er. Hästhufwuds († 1657) Lefwerne 229

34. RiksMarſk. Gr. Lars Kagges († 1661) Lefwerne 254

35. Tjugu och Twå Bref til ärkeB. Er. Benzelius den Yng. fr. Bar. G. W. Leibnitz, Doct. Joh. Alb. Fabricius, Superintend. J. C. Bœhmer och Thom. Mangey, ſtån 1698 - 1734 277

36. Canc.R. och Ridd. von Stiernmans Hiſtoria om Swenſka LandtMarſkalkarne, ſåſom: Bar. Joh. Gyllenſtierna († 1680), Gr. Guſt. Oxenſtierna († 1694), Bar. Guſt. Duwall († 1691), Henr. Falkenberg († 1691), Bar. Clas Fleming (1685) och Bar. Jak. Wrede († 1712) 317

37. Förbättringar til Landshöfd. Baron Sal. von Otters Lefwerne 351

Femte Delen.

1. Kongl. Secret. C. von Carlſſons Dagbok öfwer Konung Fredric I. och Drotn. Ulr. Eleonoras Eriksgata 1722 ſ. 1

2. Tjugu och Otta Bref ſr. Prof. Mich. Eneman til Prof. Ol. Rudbeck den Yng. fr. 1706 - 1714 18

3. Biſk. Haqv. Spegels Diarium öfwer Kriget under Kon. Carl 11, för åren 1678, 1679 och Fredswärket för 1679 och 1680 79

4. Cancell. Rådet och Ridd. von Stiernmans Hiſtoria om Swenſka LandtMarſkalkar, ſåſom: Gr. Eric Lindſchöld († 1690), Gr. Nils Gyllenſtolpe († 1709), Gr. Jac. Gyllenborg († 1701), Bar. Nils Gripenhielm († 1706), Bar.

Digitized by Google

Bar. Hans Klerck († 1711), Gr. Guſt. Cronhielm († 1737), Gr. Joh. Creutz († 1725), Bar. Pehr Ribbing († 1719), Gr. And. Lejonſtedt († 1725), Gr. Arv. B. Horn († 1742) och Gr. Sv. Lagerberg († 1746), ſ. 123

5. Förteckning på de Lefvernes-beſkrifningar, Handlingar, Bref m. m. i Swenſka Hiſtorien, ſom jag utgifvit uti andra Arbeten eller Samlingar, utom det Swenſka Biblioteket , , , , 189

Slut
på
Swenſka Bibliotekets
Femte Del.

Digitized by Google

Kungjörelse.

Således har änteligen detta Werk, som började i Maj 1756 at utgifwas, blifwit slutat i Maj 1762; men hwad denna Femte och sista Delen i synnerhet angår, så måste jag hos den nogräknade Läsaren til min ursäkt, at den uti Arktalet så mycket skiljer sig ifrån de Fyra föregående Delarne, anföra, at jag, utan afseende på den altsedan år 1756 så ansenligen och nu änteligen til dubbelt högre upstigna Pappers-priset, jämte wida högre omkostningar wid tryckningen emot då, likafult lämnat dem i Allmänhetens händer emot et och samma pris; men detta har jag intet, utan min särdeles skada kunnat gjöra med denna sista eller Femte Delen, på hwilken jag genom et förminskat arktal sökt någorlunda ersätta den på de förra Delarne lidna skada. Det är wäl ganska beklageligt, at en Författare skal nödgas gå in uti en dylik förklaring med sina Läsare, men då Författaren är aldeles oskyldig til tidernas swårighet, så kan han ock med et godt samwete säga orsaken, som wärkat denna och dylika ändringar med de Arbeten, som han börjat utgifwa, och hwilkas fortsättning honom, enligt gifwit löfte, ålegat. Hade ej et sådant hufwudsakeligt hinder kommit i wägen för detta Swenska Bibliotek, så hade det ock säkert blifwit fortsatt på samma sätt, som förr, eller i ännu flera Delar i 4:to, men då sådant blifwit aldeles stridande med en riktig uträkning, har man

man måst afbryta nästan på halfwa wägen, och söka nya medel, til at genom en dylik Samling tjena Swenska Historiens Författare och Älskare, för hwilkas skul jag så willigt upoffrar den del af min tid, som jag efter egit behag kan anwända. Emedlertid tackar jag skyldigast alla dem, som genom benägen Prenumeration behagat befordra detta Werk i dagsljuset, hwars nytta lärer blifwa ostridig, så länge en Historia om Swerige och Swenskar bör grunda sig på trowärda Handlingar och Minnesskrifter.

Stockholm d. 28 Maj 1762.

GJÖRWELL.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DEC 3 0 1955

Google

Digitized by Google

Digitized by Google